శ్రీ ర స్తు.

మహేశ్వరసూరి విరచిత

విశ్వకోశము

సటీకము.

చెన్నపురి:

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులుఅండ్ సన్స్‌వారిచే

ప్రకటితము.

1931.

విషయసూచీ.

అవ్యయపరిచ్ఛేదః.

పీఠిక.

విశ్వకోశ మనునది నానార్థములను దెల్పునిఘంటువు. ఇమ్మహా గ్రంథమును రచించినకవి మహేశ్వరుఁడు. ఇతఁ డుత్తరదేశస్థుఁడు.

"స్తువీమహి మహామోహక్లేశాంతకభిషగ్వరం,
త్రైధాతుకనిదానజ్ఞం సర్వజ్ఞం దుఃఖహానయే.

అని ముఖఖండప్రారంభమున స్తోత్రము చేసెను. అందువలన బౌద్ధమతస్థుఁడనియు, వైద్యశాస్త్రప్రవీణుఁ డనియుఁ జెప్పనగును.

"...హరిచంద్ర నామా స్వవ్యాఖ్యయా చరకతంత్రమలంచకార, ఆసీదసీమవసుధాధిపవందనీయే తస్యాన్వయే..."

అనుటవలన సర్వరాజన్యపూజితమగు హరిచంద్రవంశజుఁ డనియుఁ దేలుచున్నది.

ఇతనిపూర్వులు వైద్యశాస్త్రనిపుణు లనియుఁ, దనకుఁ గూడ నిపుణత గలదనియు ముఖఖండమున

"శ్రీసాహసాంకనృపతేరనవద్యవైద్యవిద్యాతరంగపదమద్వయమేవ బిభ్రత్,
యశ్చంద్రచారుచరితో హరిచంద్రనామా-

అనియు,

...యో వైద్యకత్రయ సరోజసరోజబంధుః."

అనియుఁ జెప్పుకొనెను.

మఱియు నితఁడీవిశ్వప్రకాశమును రచించుటకు భోగీంద్రుఁడు, కాత్యాయనుఁడు, సాహసాంకుఁడు, వాచస్పతి, వ్యాడి, విశ్వరూపుఁడు, అమలమంగళుఁడు, శుభాంగుఁడు, గోపాలితుఁడు, భాగురుఁడు మున్నగువారలు రచియించిన కోశములసాహాయ్యమును గొనెనని యీ క్రిందిశ్లోకములఁ దెలియనగును.

"భోగీంద్రకాత్యాయనసాహసాంకవాచస్పతి వ్యాడిపురస్సరాణాం
సవిశ్వరూపామలమంగళానాం శుభాంగగోపాలితభాగురాణాం
కోశావకాశాత్ప్రకటప్రభావసంభావితానర్ఘ్యగుణస్స ఏషః."

ఈగ్రంథ మిన్నిగ్రంథములసారముగాన నిది చదివినపిమ్మట మఱియొక గ్రంథము చూడ నవసరముండదని కవియే చెప్పెను.

"శ్రీమాన్ మహేశ్వర ఇతి ప్రథితః కవీంద్రః...............
యస్సాహసాంకచరితాదిమహాప్రబంధనిర్మాణనైపుణగుణాగతగౌరవశ్రీః."

అనుటవలస నితఁడు ఆకాలపుఁగవులలో మేటియైనట్లును దిగంతవిశ్రాంత కీర్తిగలవాఁడైనట్లును స్పష్టముగనున్నది. ఈగ్రంథమునకుఁ బూర్వము సాహసాంకచరితాద్యనేక గ్రంథముల రచించినట్లు దెలియవచ్చుచున్నది. కాని తద్గ్రంథములలో నొకటియైనను గనుపించుట లేదు.

ఈగ్రంథకాలమును నీక్రిందిశ్లోకమునఁ జెప్పుకొనెను.

"రామానలవ్యోమరూపైశ్శకకాలేఽభిలక్షితే
కోశం విశ్వప్రకాశాఖ్యం నిరమాచ్ఛ్రీమహేశ్వరః."

అనఁగా శాలివాహనశకము ౧౦౩౩ నకు సరియగు క్రీస్తుశకము ౧౧౧౧ సంవత్సరము. దీనికిఁ బిమ్మట రచించిన శబ్దభేదప్రకాశము అమరవివేకమనెడి యమరకోశవ్యాఖ్యయుఁ గానవచ్చుచున్నవి.

ఈకోశమునకు విశ్వప్రకాశమని పేరిడినట్లు కవియే "కోశం విశ్వప్రకాశాఖ్యం" అని చెప్పియుండెను. కాని మల్లినాథాదికృత వ్యాఖ్యానములయందు "ఇతి విశ్వః"అని యున్నది. ఇట్లుండుటచే నిది వ్యాఖ్యాత లిచ్చినదానికంటె భిన్నమని పెక్కురు తలంచుచున్నారు. కాని యట్లు కాదు. కవినైపుణ్యమునుబట్టియుఁ దాఁజూచిన గ్రంథ నిర్దేశములను బట్టియు నీగ్రంథము చూచినవారలకు రెండు నొకటియే యని తెలియక మానదు. వ్యాఖ్యాతలు "విశ్వః" అని యనుట యుచ్చారణసౌకర్యమునకే యని యూహింపవలసియున్నది. మల్లినాథునికాలముమండి విశ్వప్రకాశమని సార్థకమయినట్లుఁ దోఁచుచున్నది.

కాని విశ్వకోశమనిపేరుగూడ నప్పటినుండియే వచ్చియుండును ఇది త్రికాండ, హేమచంద్ర, మేదిన్యాదికోశములకంటెఁ బూర్వము రచింపఁబడెను. మేదినీకోశమందు నీగ్రంథనామము "విశ్వప్రకాశ కోశం చ సువిచార్య" అని పేర్కొనఁబడియున్నది.

సంస్కృతమున 86 నిఘంటువు లున్నవని కొందఱుపండితుల యభిప్రాయము. కాని 23 మాత్రమే కనఁబడుచున్నవి. అందునను నీవిశ్వకోశమున కెక్కుడు ప్రచారమున్నదని వ్యాఖ్యానగ్రంథముల వల్లఁ దెలియనగును. మఱియు శబ్దరత్నాకరాదిగ్రంథములందువలె నీ గ్రంథమునందుఁ బదాంత్యవర్ణక్రమము ననుసరించి వ్రాయఁబడినది పదాన్వేషకులకు సులభముగ సూచీక్రమముగ నేర్పరుపఁబడియున్నది. ఈగ్రంథము గీర్వాణభాషాజిజ్ఞాసువులకు నత్యంతోపయోగమని చెప్పుచున్నాఁడను.

నానార్థకోశములలో మిగుల పేరెన్నికగన్న యీ విశ్వకోశము చిరకాల మముద్రితముగ నుండి ౧౯౧౧-వ సంవత్సరమున నాగరి లిపిలో మూలము మాత్రము వారాణసీనగరమున చౌకాంబాగ్రంథ మాల వారిచే ముద్రింపఁబడెను. పదపడి ౧౯౧౩-వ సంవత్సరమున శ్రీ మొదలి అప్పన్నశాస్త్రి గారు వ్రాసి తెలుఁగుటీకతో నొకటియు ముద్రింపఁబడెను. కాని దీనిలోనిమూలమును టీకయుఁ జాల దోషములతోఁ గూడి యుండెను. మూలమువిషయములో నాగరిలిపి ప్రతికిని దీని కిని జాల పాఠభేదములును దోషములును గలవు. ఒకదానికొకటి సరిపడలేదు. వ్యాఖ్యాతలిచ్చు నుదాహరణములకు నించుమించు తెలుఁగులిపిప్రతిమాత్రము సరిపడుచున్నది. అందువలన నీగ్రంథ మును నిర్దోషముగఁ బ్రకటింపఁ దలంచినవారై సంస్కృతాంధ్రద్రవిడాదిభాషాపరిపోషకులు బ్రహ్మశ్రీ వావిళ్ల వేంకటేశ్వరశాస్త్రులవారు సమగ్రముగఁ బరిష్కరించుటకై నాకొక వ్రాతప్రతి నొసంగిరి. నేనును పై రెండుప్రతులనాధారముగఁ గొని యింకను శబ్దకల్పద్రుమము, వాచ

స్పత్యము, వామనశివరామఆప్టేగారి సంస్కృతాంగ్లనిఘంటువు, శబ్ద రత్నాకరము మున్నగుగ్రంథములసహాయమునఁ బూర్తిగఁ బరిష్క రించితిని. ఈ వ్రాతప్రతికి శ్రీ శేషాద్రిరమణకవులును మిక్కిలి సహాయ పడిరి. ఇంతటిసహాయముచేఁ జూచినను "బలవదపి శిక్షితానామాత్మన్య ప్రత్యయం చేతః" యనునట్లు నింకను దోషము లుండవచ్చును. అయ్యవి పాఠకమహాశయులు తెలిపిన పునర్ముద్రణమున సరిచేయఁ బడును. ఇట్టికష్టకాలమున వ్యయమును బరిగణింపక గీర్వాణభాషాజిజ్ఞా సువులకు సులభముగ బోధపడునట్లీగ్రంథమునకుఁ డీకను వ్రాయించి ప్రకటించిన బ్రహ్మశ్రీ వావిళ్ల వేంకటేశ్వరశాస్త్రిగారెంతయుఁ బ్రశం సార్హులు. ఇంకను నిటువంటిగ్రంథములకుఁ డీకలు వ్రాయించి ప్రక టింపించుటకు భాషాభిమానులు శ్రీశాస్త్రులవారిని బ్రోత్సహింతురు గాక !

26—9—31.
చెన్నపురి.

ఇట్లు, భాషాసేవకుఁడు,
ఉత్పల వేంకటరంగాచార్యులు.

సంకేతాక్షర వివరణము.

పుంలింగమునకు	...	...	పు.
స్త్రీలింగమునకు	...	...	స్త్రీ.
నపుంసకలింగమునకు	...	...	న.
పుంస్త్రీలింగములకు	...	...	పుస్త్రీ.
పున్నపుంసములకు	...	...	పున.
స్త్రీనపుంసకములకు	...	...	స్త్రీన.
త్రిలింగమునకును, విశేష్యనిఘ్నమునకును		...	త్రి.
అవ్యయమునకు	...	...	అవ్య.
ఉపసర్గమునకు	...	...	ఉప.
నిత్యబహువచనమునకు	...	...	ని. బ.

అవ్యయపరిచ్ఛేదమున నవ్యయభిన్నమునకు మాత్ర మాయా లింగములు చేర్పఁబడినవి.

టీకయందు మూలపదక్రమముననుసరించి యర్థములు వ్రాయఁ

సతాం పుస్తకసంభారభారమాత్యైః కృతో మయా,
నామానుశాసనమిదం సంపూర్ణం తన్వతాఽఽద్భుతమ్. ౨౦

యదపూర్వతయా కించిన్నామాత్ర ప్రతిభాతి చ,
తత్తదన్వేష్యతాం సద్భిర్నామపారాయణాదిషు. ౨౧

ఏతత్కవీంద్రైరథ పండితేంద్రైః
ప్రయోగసంబోధఫలద్వయాప్త్యై,
యైర్నామకంఠాభరణం కృతం తై
స్సర్వజ్ఞతా స్వప్రణయీ కృతైవ. ౨౨

క్షోణీశ్వరోదీరితశబ్దకోశ
రత్నాకరాలోడనలాలసానాం,
సేవ్యః కథం నైష సువర్ణశైలో
విశ్వప్రకాశో విబుధాధిపానామ్. ౧౫

భోగీంద్ర కాత్యాయన సాహసాంక
వాచస్పతి వ్యాడి పురస్సరాణాం,
సవిశ్వరూపామలమంగళానాం
శుభాంగవోపాలితభాగురాణామ్. ౧౬

కోశావకాశాత్ ప్రకటప్రభావ
సంభావితా నర్ఘ్యగుణస్స ఏషః,
సంపాదయన్నేష్యతి వాంఛితార్థాన్
కథం న చింతామణితాం కవీనామ్. ౧౭

ఆమిత్రశైలచరమాచలమేఖలాద్రి
కైలాసభూమివలయాంద్యదిహాస్తి కించిత్
ఏకత్ర సంభృత మగోచరశబ్దరత్న
మాలోక్యతాం తదఖిలం సుధియః కవీంద్రాః. ౧౮

యద్యస్తి వాఙ్మయమహార్ణవమంథనేచ్ఛా
ప్రాప్తుం పదం ఫణిపతేర్యది కౌతుకం వః,
విశ్వప్రకాశ మనిశం తదిదం నిషేవ్య
సంభావ్యతాం పరమశాబ్దికశేఖరశ్రీః. ౧౯

సతాం పుస్తకసంభారభారమోక్షః కృతో మయా,
నామానుశాసనమిదం సంపూర్ణం తన్వతాఽద్భుతమ్. ౨౦

యద్యపూర్వతయా కించిన్నామాత్ర ప్రతిభాతి చ,
తత్తదన్విష్యతాం సద్భిర్నామపారాయణాదిషు. ౨౧

ఏతత్కవీంద్రైరథ పండితేంద్రైః
ప్రయోగసంబోధఫలద్వయాప్త్యై,
యైర్నామకంఠాభరణం కృతం తై
స్సర్వజ్ఞతా స్వప్రణయీ కృతైవ. ౨౨

స్వైరప్రచారైః పరికల్పితాభిః
శబ్దార్థసంబోధకథాప్రథాభిః,
వ్యాఖ్యాభిరప్రాప్తముదాం ప్రమోద
మాధాతు మత్రైష పరిశ్రమో నః. ౨౩
ఏతాం కృతిం కృతధియః కృతకృత్యభావ
మాపాదయన్ను సదయం సదయంతు చేతః,
నిత్యం మహేశ్వరకవేః పరిభావయంతః
సంతః పరోన్నతిరతాహి భవంతి లోకే. ౨౪
రామానలవ్యోమరూపైః శకకాలే అభిలక్షితే,
కోశం విశ్వప్రకాశాఖ్యం నిరమాచ్ఛ్రీమహేశ్వరః. ౨౫

నియమాః.

శ్లో. ఏక ద్విత్రి చతుః పంచ షడ్వర్ణానుక్రమోజ్జ్వలైః,
కాంతాదివర్గైర్నానార్థసంగ్రహోఽయం వితన్యతే. ౧

తా. ఒకయక్షరము మొదలు ఆఱు అక్షరములవఱకుఁగల పదసముదాయముతోఁ నొప్పుచున్న కాంతాదివర్గములతో నానార్థసంగ్రహముగలిగి యీవిశ్వనిఘంటువు విస్తరింపఁబడినది.

నానార్థః ప్రథమాంతోఽత్ర సర్వత్రాదౌ ప్రదర్శితః,
సప్తమ్యంతేషు శబ్దేషు వర్తమాన స్సునిశ్చితః. ౨

తా. ఈవిశ్వనిఘంటువునం దంతటను సప్తమియంతముగాఁ గలశబ్దములందు వర్తించునవియుఁ జక్కఁగా నిశ్చయింపఁబడినవియుఁ బ్రథమాంత విభక్తిగలవియు నగు నానార్థశబ్దములు ఆదియందుఁ బ్రదర్శింపఁబడెను.

దృష్టాంతేన సహాక్వాపి సప్తమ్యాధారఏవ చ,
స్పష్టాయ లింగభేదాయ క్వాప్యత్ర పునరుక్తతా. ౩

తా. ఈ నిఘంటువునందుఁ బదము ఒక్కొక్కచోట దృష్టాంతముతోఁగూడ సప్తమివిభక్తియాధారముగల శబ్దమునందే వర్తించును. మఱియు నొక్కొక్కచోట నానార్థపదముల పునరుచ్చారణము లింగభేదములు స్పష్టపఱచుటకుఁ జేయఁబడెను.

అథ కాంత ఏకవర్ణః.	కాంత ఏకవర్ణము.
కో బ్రహ్మాత్మానిలార్కేషు శమనే సర్వనామ్ని చ, పావకే చ మయూరే చ సుఖశీర్షజలేషు కం. ౧.	కః—(పు) బ్రహ్మ, ఆత్మ, వాయువు, సూర్యుఁడు, యముఁడు, సర్వనామము, అగ్ని, నెమిలి. కం—(న)సుఖము, శిరము, జలము.

అథ కాంతో ద్వివర్ణః.	కాంత ద్వివర్ణము.
అకం పాపే చ దుఃఖే చ	అకం—(న) పాపము, దుఃఖము.
శకో రాజన్యదేశయోః,	శకః—(పు) శాలివాహనాదిరాజు, దేశవిశేషము.
బకస్తు బకపుష్పే స్యాత్కహ్వే శ్రీదే చ రక్షసి.౨.	బకః—(పు) బకపుష్పవృక్షము, వాలుకొంగ, కుబేరుఁడు, బకాసురుఁడు.
శుకో వ్యాససుతే కీరే రావణస్య చ మంత్రిణి. గ్రంథిపర్ణే శిరీషే చ శుకం స్యాచ్చోష్ణకే క్వచిత్.౬.	శుకః—(పు) శుకమహర్షి, చిలుక, రావణునిమంత్రి. శుకం—(న)స్థాణేయమను గ్రంథద్రవ్యము, దిరిసెనచెట్టు(న్న)దుండుగపుఁజెట్టు.
ద్వికః కాకే చ కోకే చ	ద్వికః—(పు) కాకి, చక్రవాకము.
సృకో బాణానిలోత్పలే,	సృకః—(పు)బాణము, వాయువు, కలువ.
అర్కోఽర్కపర్ణే స్ఫటికే రవౌ తామ్రే దివస్పతౌ.	అర్కః—(పు) జిల్లేడుచెట్టు, స్ఫటికము, సూర్యుఁడు, రాగి, ఇంద్రుఁడు.
కర్కః కర్కే రాశిభేదే శుక్లాశ్వే దర్పణే ఘటే,	కర్కః—(పు) ఎండ్రకాయ, కర్కటకరాశి, తెల్లనిగుఱ్ఱము, అద్దము, కుండ.
తర్కః కాంక్షావితర్కోహకర్మభేదేషు కీర్త్యతే.౮.	తర్కః—(పు) ఆశ, సందేహమైనయూహ, ఊహ, కర్మవిశేషము.
శ్లోకో యశసి పద్యే చ	శ్లోకః—(పు) కీర్తి, పద్యము.
లోకస్తు భువనే జనే,	లోకః—(పు) లోకము, మనుజుఁడు.
స్తోకోఽల్పే చాతకే	స్తోకః—(త్రి) స్వల్పము, (పు) వానకోయిల
తోకం త్వపత్యే తనయేఽపి చ. ౯.	తోకం— (న) ఆఁడుమగసంతానము కొడుకు.

కోకశ్చక్రే వృకే జ్యేష్ఠ్యాం ఖర్జూరీద్రుమభేకయోః, కోకః—(పు) చక్రవాకము, తోఁడేలు, బల్లి, ఖర్జూరవృక్షము, కొంగ.

రోకో దీప్తౌ బిలే రోకం నౌ కాక్రయణభేదయోః. రోకః—(పు) ప్రకాశము. రోకం—(న) రంధ్రము, ఓడ, కొనుట.

౧౦.

ఛేకో విదగ్ధే ఛేకస్తు విశ్వస్తమృగపక్షిణోః, ఛేకః—(త్రి) నేర్పరి, అలవాటుపడిన పశువులు పక్షులుమున్నగునవి.

రేకో విరేకే శంకాయాం రేకస్స్యాదవమేఽపి చ. రేకః—(పు) విరేచనము, సందేహము, నీచుఁడు.

౧౧.

కాకస్స్యాద్వాయసే వృక్షప్రభేదే ఫీతసర్పిణి, కాకా స్యాత్కాకనాసాయాం కాకోలీకాకజంఘయోః. ౧౨. రక్తికాయాం మలయ్యాం చ కాకమాచ్యాం చ కీర్తితా, కాకం స్త్రీరతబంధే స్యాత్కాకానాం సంహతావపి. ౧౩. వేశవారే చ ధృష్టే చ జ్యేష్ఠే చ క్వచిదిష్యతే, శిరోఽవక్షాలనే మానవిశేషద్వీపభేదయోః.

కాకః—(పు) కాకి, కొండగోగుచెట్టు, కుంటివాఁడు. కాకా—(స్త్రీ) కాకిదొండచెట్టు, తేలుమణిచెట్టు, వెలుమసంధిచెట్టు, గురివెందచెట్టు, బ్రహ్మమేడిచెట్టు, కాచిచెట్టు. కాకం—(న) స్త్రీలరతిబంధవిశేషము, కాకులగుంపు. (పున) సంబారుపొడుము, ముదుసలివాఁడు, తలరుద్దుకొనుట, పరిమాణము, ద్వీపభేదము.

౧౪.

పాకశ్శిశౌ జరానిష్ఠా పచనక్లేదనేషు చ, పాకః—(పు) పిల్లవాఁడు, ముదుసలితనము, వంటచేయుట, పండుట.

శాకో ద్వీపాంతరే శక్తౌ నృపద్రుమవిశేషయోః. ౧౫. శాకం హరీతకే చాపి శాకః—(పు) శాకద్వీపము, సామర్థ్యము, శాకవంశపురాజు, శాకవృక్షము. శాకం—(పున) కరకచెట్టు.

నాకస్స్వర్గాంతరిక్షయోః, నాకః—(పు) స్వర్గము, ఆకాశము.

మూకోఽపవాక్ప్రతిభే దీనే	మూకః—(పు) మూగవాఁడు, దీనుఁడు.
శూకో ఽనుక్రోశ శృంగ	శూకః—(పు) దయ, కొమ్ము.
యోః. ౧౬.	
భూకశ్ఛిద్రే మరాళే చ	భూకః—(పు) రంధ్రము, హింస.
భేకో మండూకమేఘయోః.	భేకః—(పు) కప్ప, మబ్బు.
ఏకం తు కేవలే శ్రేష్ఠ ఇతర	ఏకః—(త్రి) అసహాయమైనది, శ్రేష్ఠమైన
స్మింశ్చ వాచ్యవత్. ౧౭.	ది, వేఱుగనున్నది.
శౌకం శుకసమూహే చ	శౌకం—(న) చిలుకలగుంపు, స్త్రీలరతి
స్త్రీణాం చ కరణాంతరే,	బంధవిశేషము.
అంక స్థానేఽంతికే మంతౌ	అంకః—(పు) ప్రదేశము, సమీపము,
రూపకో త్సంగలక్ష్మసు.	అపరాధము, నాటకవిశేషము, తొడ
౧౮. నాటకాదిపరిచ్ఛేదే	ముందరిభాగము, గుర్తు, నాటకము
చిత్రయుద్ధే చ భూషణే,	నందలిభాగము,యుద్ధవిశేషము, అలం
	కారము.
కంకశ్ఛద్మద్విజే ఖ్యాతో లో	కంకః—(పు) బ్రాహ్మణవేషధారి, రాబం
హపృష్ఠకృతాంతయోః.౧౯.	దు, యముఁడు.
పంకః పల్యాణభాగే స్యాన్న	పంకః—(పు) గుఱ్ఱపుఁగళ్లెము ముందు
దీపాత్రే చ భంగురే,	భాగము, నదీవక్రము, వ్యర్థమైనది.
టంకః కపిత్థభేదే స్యాన్మానాం	టంకః—(పు) నల్లవెలగచెట్టు, రెండు
తర ఖనిత్రయోః. ౨౦.	ధరణముల ప్రమాణము, త్రవ్వ
కోపేఽసికోశే జంఘా	గోల, కోపము, కత్తియొర, పిక్క,
యాం టంకణే గ్రావదా	వెలిగారము, ఱాళ్లుమలచు ఉలి.
రణే,	
రంకస్తు కృపణే మల్లే	రంకః—(పు) లోభి, జెట్టివాఁడు.
పంకః కర్దమపాపయోః. ౨౧.	పంకః—(పు) బురద, పాపము.
న్యంకుర్మృగే ఋషౌ	న్యంకుః—(పు) జింకపోతు, ఒకముని.
నాకుర్వ్మలూరౌ మునౌ	నాకుః—(పు) పుట్ట, ఒకముని, పర్వతము.
గిరౌ,	
శంకుః కీలే శివేఽస్త్రే చ సం	శంకుః—(పు) మేకు, శివుఁడు, అస్త్రవిశే

ఖ్యాపాదపభేదయోః. ౨౨. యాదోభేదే చ పాపే చ స్థాణావపి చ మేహనే,

షము, సంఖ్యాభేదము, వృక్షవిశేషము, నీటిపంది, పాపము, కొమ్మలు లేని మొరడు, శిశ్నము.

కల్కః పాపాశయే పాపే దంభే విట్కిట్టయోరపి. ౨౩.

కల్కః—(పు) దురాలోచనము, పాపము, కపటము, పురీషము, చీమిడి మొదలగు పండ్రెండు విధముల శరీర మలము.

వల్కంతు వల్కలే ఖండే

వల్కం—(న) నారపట్ట, తునుక.

శల్కం శకలవల్కయోః,

శల్కం—(న) తునుక, నారపట్ట.

శుల్కం ఘట్టాదిదేయే స్యాజ్జామాతుర్బంధకేఽపి చ. ౨౪.

శుల్కం—(న) మార్గస్థులు గేటువద్ద నిచ్చుసుంకము, అల్లునివద్ద పుచ్చుకొను ద్రవ్యము.

నిష్కమష్టాధికస్వర్ణశతే దీనారకర్షయోః, వక్షోఽలంకరణే హేమమాత్రే హేమపలేఽపి చ. ౨౫.

నిష్కం—(న) నూటయెనిమి స్వర్ణముల యెత్తుగల బంగారు నాణెము, డెబ్బది గురిగింజల యెత్తు సరిగల ముద్రిక, ఎనుబది గురిగింజలయెత్తు (కర్షము) హారములోని పతకము, బంగారము, పలమెత్తు బంగారము.

ముష్కోఽండకోశే సంఘాతే ముష్కో మోక్షే చ పాదపే,

ముష్కః—(పు) వృషణము, సమూహము, మోక్షము, వృక్షవిశేషము.

కిష్కుర్వితస్తౌ హస్తే చ ప్రకోష్ఠే కుత్సితేఽపి చ. ౨౬.

కిష్కుః—(పు) జేన, మూర, ముంజేయి, నిందితుడు.

త్రికా కూపస్య నేమా స్యాత్త్రికం పృష్ఠాధరే త్రయే,

త్రికా—(స్త్రీ) నూతిమీఁది గిలుక, ముడ్డిపూస, మూఁడు వస్తువుల సమూహము.

లంకా రక్షఃపురీ శాఖా శాకినీ కులటాసు చ. ౨౭.

లంకా—(స్త్రీ) రావణునిపట్టణము, కొమ్మ, భూతవిశేషము (శాకిని) వ్యభిచరించు స్త్రీ.

శంకా త్రాసే వితర్కే చ — శంకా—(స్త్రీ) భయము, సందేహము.

రాకాతు సరిదంతరే, కచ్ఛూ నవరజాఃకన్యా పూర్ణేందు పూర్ణిమాసు చ. ౨౮ — రాకా—(స్త్రీ) నదివిశేషము, గజ్జి, క్రొత్తగా రజస్వలయైన చిన్నది, నిండు పున్నమ.

అథ కాంతస్త్రివర్ణః. — కాంత త్రివర్ణము.

కనకం చంపకే స్వర్ణే కింశుకే నాగకేసరే, ధుత్తూరే కాంచనారే చ కాలేయే ఒపి క్వచిన్మతమ్. ౨౯ — కనకం—(న) సంపెంగపూవు, బంగారము, మోదుగుచెట్టు, నాగకేసరపుచెట్టు, ఉమ్మెత్తచెట్టు, దేవకాంచనవృక్షము, కృష్ణాగురు.

కరకస్తు కరంకే స్యాద్దాడిమే చ కమండలౌ, పక్షిభేదే కరే చాపి. — కరకః—(పు) తలపుఱ్ఱె, దానిమ్మచెట్టు, కమండలువు, కరకపక్షి, హస్తము.

కరకా చ ఘనోపలే. ౩౦. — కరకా—(స్త్రీ) వడగండ్లు.

నరకో నిరయే దైత్యే — నరకః—(పు) నరకము, నరకాసురుఁడు.

సరకస్సీధుభాజనే, అభిన్నాధ్వగపంక్తౌ చ సీధుపానే చ సీధుని. ౩౧. — సరకః—(పు) కల్లుకుండ, ఎడతెగని బాటసారులవరుస, కల్లుద్రాగుట, కల్లు.

ఖనకశ్చిత్తతత్త్వజ్ఞేసంధి(పథి) చోరే చ మూషకే, — ఖనకః—(పు) మనస్తత్త్వవేత్త, కన్నపుదొంగ, పందికొక్కు.

జనకః పితృరాజర్ష్యోః — జనకః—(పు) తండ్రి, జనకమహారాజు.

ద్యుతకం సంశయే యుగే. ౩౨. యౌతకే చ లనాగ్రే చ స్త్రీవస్త్రాంచలయుక్తయోః, — యుతకం—(న) సందేహము, జంట, పెండ్లికూఁతున కిచ్చుతొడవు, చేటకొన, స్త్రీపైటచెంగుకొన, కూడుకొన్నది.

కృషకః కర్షకే ఫాలే (పాపే) — కృషకః—(పు) కృషీవలుఁడు, నాఁగలికఱ్ఱు.

రజకో ధావకే శుకే. ౩౩. — రజకః—(పు) చాకలివాఁడు, చిలుక.

మధుకో వందిభేదే స్యాద్యష్ట్యాహ్వావిహగాంతరే, మధుకోమధుపర్ణ్యాంస్యా — మధుకః—(పు) స్తుతిపాఠకుఁడు, యష్టిమధుకము, పక్షివిశేషము, తిప్పతీఁగె, గుమ్ముడుచెట్టు.

దణుకో నిపుణాల్పయోః. 38	అణుకః—(పు) నేర్పరి, అల్పుఁడు.
వసుకశ్శివమాలాయాం స్యాదర్కపర్ణే చ రోమకే,	వసుకః—(పు)ఒకపుష్పవృక్షము, జిల్లేడుచెట్టు, చవిటిఉప్పు.
శిశుకశ్శింశుమారే స్యాద్బాలకోలూపినోరపి. 3౫.	శిశుకః— (పు) పిడకమొసలి, శిశువు, ఉలుచమీనము.
క్రముకః పట్టికాలోధ్రే భద్రముస్తకపూగయోః,ఫలే కార్పాసికాయాం చ క్రముకో బ్రహ్మదారుణి. 3౬.	క్రముకః—(పు)ఎఱ్ఱలొద్దుగుచెట్టు,భద్రతుంగముస్తె, పోకచెట్టు, ప్రేంకణపుఁజెట్టు, ప్రత్తిచెట్టు, గంగరావిచెట్టు.
బహుకః కర్కటేఽర్కే చ దాత్యూహే జలఖాతకే,	బహుకః—(పు) ఎండ్రకాయ, జిల్లేడుచెట్టు, కూకురు గుడ్డంగిపిట్ట, సంగడి.
ధనికస్సాధుధన్యాక ధవేషు ధనికా స్త్రియాం. 32	ధనికః—(పు) సాధువు, దనియాలు, పెనిమిటి. ధనికా—(స్త్రీ) ఆఁడుది.
ప్రియకః పీతసారే స్యాన్నీపే చిత్రమృగేఽళిని, కుంకుమే చ ప్రియంగౌ చ	ప్రియకః—(పు)వేగిమ్రాను, కడిమిచెట్టు, చిత్రవర్ణములయిఱ్ఱి, తుమ్మెద, కుంకుమ, ప్రేంకణపుఁజెట్టు.
పృథకశ్చిపిటే శిశౌ. 3౮	పృథుకః—(పు) అటుకులు, పిల్లవాఁడు.
యమకం యమజే శబ్దాలంకారే సంయమేఽపి చ,	యమకం—(న) కవలబిడ్డలు, యమకమనుశబ్దాలంకారము, తపస్సు.
మశకః కథ్యతే క్షుద్రరోగజంతువిశేషయోః. 3౯.	మశకః—(పు) అల్పరోగము, దోమ.
కులకం తు పటోలే స్యాచ్ఛ్లోకసంబంధగుచ్ఛకే, కులకః స్యాత్కులశ్రేష్ఠే వల్మీకే శాకతిందుకే.౪౦.	కులకం—(న) పొట్లచెట్టు, ఏకాన్వయముగల నాలుగుకంటె నెక్కువశ్లోకములు,కులకః—(పు)కులమునందు[illegible]త్తముఁడు, పుట్ట, చిట్టతుమికిచెట్టు.
తిలకం చిత్రకే ప్రాహుర్క్లలామే తిలకాలకే, రోగాశ్వద్రుమభేదేషు క్లోమ్ని	తిలకం—(న) బొట్టు, ముఖ్యవస్తువు, పుట్టుమచ్చ,రోగవిశేషము, అశ్వము, బొట్టుగుచెట్టు, గర్భకోశమునందలి

సౌవర్చలేఽపి చ. ४०. కుడి ప్రక్కనున్న మాంసఖండము, సౌవర్చలవణము.

కులికో నాగభేదే స్యాద్ద్రుభేదే కులసత్తమే, కులికః—(పు)సర్పభేదము, వృక్షభేదము, కులశ్రేష్ఠుఁడు.

కుశికః స్యాన్మునౌ తైలశేషే సర్జేఽక్షవృక్షయోః. కుశికః—(పు) కుశికముని, నూనెమడ్డి, ఏపెచెట్టు, తాఁడిచెట్టు.

४२.

చషకం తు సురాపాత్రే మేఘమద్యప్రభేదయోః, చషకం—(న) కల్లు త్రావెడిగిన్నె, మేఘము, ఒకవిధమగు మద్యము.

చటకః కలవింకే చ చటకా స్త్రీస్త్ర్యపత్యయోః. ४३. చటకః—(పు)ఊరపిచ్చుక,చటకా—(స్త్రీ) ఆఁడు పిచ్చుక, ఆఁడు పిచ్చుకపిల్ల.

కటకం వలయే సానౌ రాజధానీనితంబయోః, సాముద్రలవణే దంతమండనే దంతినామపి. ४४. కటకం—(న) కంకణము, కొండచఱియ, రాజధాని, పిరుఁదు, సముద్రపుఉప్పు, ఏనుఁగు దంతములపైని యలంకారము.

కటుకం కటురోహిణ్యాం వ్యోషేఽపి కటుకం స్మృతం, కటుకం—(న) కటుకరోహిణి, త్రికటుములు (శొంఠి, పిప్పలి, మిరియాలు.)

చులుకః ప్రసృతౌ భాండభేదే చ చులుకం మతం. చులుకః—(పు) చేరెఁడు, చులుకం—(న) చిన్నకుండ.

४५.

పులకః క్రిమిభేదే స్యాద్గుచ్ఛార్ధ్రమణిదోషయోః, గజాన్నపిండే రోమాంచే హారితాళే శిలాంతరే. పులకః—(పు) చెట్టునందుఁ బుట్టుపురుగు, పూవులగుత్తి, సూర్యకాంతమణిలో నిమచ్చు, (పటలము) ఏనుఁగునకుఁ బెట్టు అన్నకబళము, గగుర్పాటు, అరిదము, వజ్రము.

४६

రుచకం మంగళద్రవ్యే గ్రీవాభరణదంతయోః, ఉత్కంఠే బీజపూరే చ సౌవర్చలవిడంగయోః. రుచకం—(న) మంగళద్రవ్యము, హారవిశేషము, దంతము, వేడుక, మాదీఫలపుఁజెట్టు,సౌవర్చలవణము, వాయువిడంగము, గోరోచనము, అశ్వాభర

౪౭. రోచనాయాం చ రుచక మశ్వాభరణ మాల్యయోః,	ణము, పూలదండ.
క్షురకః కోకిలాక్షే స్యా ద్గో క్షురే తిలకద్రుమే. ౪౮.	క్షురకః—(పు) గొలిమిడిచెట్టు, ఎనుఁగు పల్లేరుచెట్టు, బొట్టుగుచెట్టు.
కాముకః కమనేఽశోకపాదపే చాతిముక్తకే,	కాముకః—(పు) కాముకుఁడు, అశోక వృక్షము, పూలగురిగింజచెట్టు.
పాతుకః పతయాళౌ స్యా త్ప్రపాతజలహస్తినోః. ౪౯.	పాతుకః—(పు) పడిపోవు చున్నవాఁడు, కొండచఱియ, నీటియేనుఁగు.
ఆనకః పటహే భేర్యాం మృదంగే స్వనదంబుదే,	ఆనకః—(పు) తప్పెట, భేరి, మద్దెల, ఉఱుముచున్న మేఘము.
ఆఢకం మానభేదే స్యాత్తువర్యామాఢకీ మతా. ౫౦.	ఆఢకం—(న) కొలభేదము (తూము) ఆఢకీ—(స్త్రీ) సురాష్ట్రదేశపుతువరిమన్ను.
కారకః కర్తరి (నకే) ప్రోక్తః కర్త్రాదావపి కారకం,	కారకః—(పు) పనిచేయువాఁడు. కారకం—(న) పనులు.
చారకః పాలకేఽశ్వాదేస్స్యాత్సంచారకబంధయోః. ౫౧.	చారకః—(పు) గజాశ్వపాలకుఁడు, సంచరించుట, మొండెము.
తారకః కర్ణధారే చ దైత్యే చ దృశితారకం, కనీనికాయాం నక్షత్రే తారకం తారకేతి చ. ౫౨.	తారకః—(పు) పడవ నడుపువాఁడు, తారకాసురుఁడు,తారకం—(న) నేత్రము(న్న) కంటిగ్రుడ్డు, నక్షత్రము.
వారకోఽశ్వగతావశ్వ విశేషేఽపి నిషేధకే,	వారకః—(పు) గుఱ్ఱపునడక, అశ్వవిశేషము, నివారించువాఁడు.
పావకోఽగ్నౌ సదాచారే వహ్నిమంథే చ చిత్రకే. ౫౩. భల్లాతకే విడంగే చ	పావకః—(పు) అగ్ని, ఆచారవంతుఁడు, నెల్లికూర, చిత్రమూలము, జీడిచెట్లు, వాయువిడంగము.
సాయకశ్శరఖడ్గయోః,	సాయకః—(పు) బాణము, ఖడ్గము.

రల్లకః కంబళమృగే కంబళే చ నిగద్యతే. ౫౨.	రల్లకః—(పు) మృగవిశేషము, గొంగడి.
నాయకో నేతరి శ్రేష్ఠే హార మధ్యమణావపి,	నాయకః—(పు) రక్షకుఁడు, శ్రేష్ఠుఁడు, నాయకమణి.
ప్రాణకస్సత్త్వజాతీయే జీవక ద్రుమబోలయోః. ౫౩.	ప్రాణకః—(పు) ప్రాణవాయువు, వేగిస చెట్టు, బాలింతబోలు.
జాలకం కోరకే ప్రోక్తం కులాయే జాలినీఫలే, ఆనాయే దంభభేదే చ వస్త్రభేదే చ జాలికా. ౫౪.	జాలకం—(న) మొగ్గ, పిట్టగూడు, పొట్లకాయ,వల, గర్వము, జాలికా—(స్త్రీ) వలవలె వెలితిగా నేసినవస్త్రము.
బాలకోఽజ్ఞే శిశౌ కేశే వాజి వారణవాలధౌ, అంగుళీయకహ్రీబేర పారిహార్యేషు బాలకం. ౫౫.	బాలకః—(పు) మూఢుఁడు, బాలకుఁడు, వెండ్రుకలు, ఏనుఁగులయొక్క గాని గుఱ్ఱముల యొక్కగాని కుంచెతోఁక, బాలకం—(న) ఉంగరము, కురువేరు, బంగారు సూడిగాజులు.
వార్ధకం వృద్ధసంఘాతే వృద్ధత్వే వృద్ధకర్మణి,	వార్ధకం—(న) ముసలివాండ్రగుంపు, ముసలితనము, ముసలివారు చేయు పని.
మామకం మమతాయుక్తే మాతులే మామకస్స్మృతః. ౫౬.	మామకం—(త్రి) ఇదినాదియనుట (పు) మేనమామ.
యాజకో యాజవిఖ్యాతో యాజకో రాజకుంజరే,	యాజకః—(పు) యజ్ఞము చేయించువాఁడు, రాజెక్కు మదగజము.
గ్రాహకో ఘాతవిహగే వ్యాళానాంచ గృహీతరి. ౫౭.	గ్రాహకః—(పు) బోయవానిచేఁ జంపఁబడినపక్షి, పాములవాఁడు.
దారకో భేదకేఽపత్యే	దారకః—(పు) భేదించువాఁడు, సంతానము.
రాత్రకం పంచరాత్రకే,యేన వేశ్యాగృహే నీతో వత్సరస్స తు రాత్రకః.	రాత్రకం—(న) ఐదురాత్రుల సమూహము,రాత్రకః—(పు) వేశ్యాగృహమున సంవత్సరమున్నవాఁడు.

లాసకోఽలసకే లాస్యకారి	లాసకః—(పు) ఆలస్యముచేయువాఁడు,
ణ్యపి మయూరకే,	నాట్యము చేయువాఁడు, నెమిలి.
శార్కకః శర్కరాపిండే దు	శార్కకః—(పు) ముద్దచక్కెర, పాల
గ్ధఫేనేఽపిశార్కకః. ౬౧.	మీఁదినురుగు.
హారకః కితవే చోరే గద్య	హారకః—(పు) జూదరి, దొంగ, గద్యము,
విజ్ఞానభేదయోః,	విజ్ఞానవిశేషము.
స్థాసకాఖ్యాతు చార్చిక్యే	స్థాసకః—(పు) చందనాది లేపనము, నీరు
జలాదేరపి బుద్బుదే. ౬౨	మొదలగువానిపైఁ గలబుడగ.
ద్రావకస్తు శిలాభేదే విదగ్ధే	ద్రావకః—(పు) అయస్కాంత భేదము,
ఘోషకేఽపి చ,	నేర్పరి, చేతిపిఱిచెట్టు,
భ్రామకో జంబుకే ధూర్తే సూ	భ్రామకః—(పు) నక్క, విటుఁడు, సూర్య
ర్యావర్తాశ్మభేదయోః.	మండలము, సూదంటుఱాయి
౬౩.	
పిణ్యాకస్సిహ్లకే హింగౌ తిల	పిణ్యాకః—(పు) సైంధవము, ఇంగువ, తెలిక
చూర్ణేఽపి కుంకుమే,	పిండి, కుంకుమ.
పినాకో హరకోదండే పాం	పినాకః—(పు) శివునివిల్లు, దుమ్ముగవర్షము,
సువర్ష త్రిశూలయోః.	త్రిశూలము.
౬౪.	
కావృకః కృకవాకౌ స్యాత్పి	కావృకః—(పు) కోడి, పచ్చతుంగముస్తె,
తముస్తకకోకయోః,	చక్రవాకపక్షి.
ఝారకః పక్షిమత్స్యాదిపిట	ఝారకః—(పు) పక్షులు మత్స్యములు
కే జాలకేఽపి చ. ౬౫.	మున్నగునవి వేయుబుట్ట, మొగ్గ.
పాటకస్స్యాన్మహాకిష్కు కట	పాటకః—(పు) నలుబది రెండంగుళముల
కాంతరవాద్యయోః,	ప్రమాణము, రాజునివసించు పట్టణ
అక్షాదిడోలనే మూల	మధ్యభాగము, వాద్యవిశేషము,
ద్రవ్యాపచయరోధసోః.	పాచికలు మొదలగునవి దొర్లించుట,
౬౬.	మూలద్రవ్యము, హీనము, ఒడ్డు.
వరాకస్సంగరే శోచ్యే వరా	వరాకః—(పు) యుద్ధము, అనాథుఁడు,
కో వ్రతఖడ్గయోః,	వ్రతము, ఖడ్గము.
పులాకస్తుచ్ఛధాన్యే స్యా	పులాకః—(పు) పొల్లు, సంక్షేపము,

త్సం ఝే పేభ క్తసిక్థకే. ౬౭.	అన్న పుకణము.
విపాకః కథ్యతే స్వాదౌ పరిణామే చ దుర్గతౌ, విపాకః పచనే స్వేదేఽప్యసత్కర్మఫలేఽపి చ. ౬౮.	విపాకః—(పు) రుచి, పరిపక్వము, దురవస్థ, వంటచేయుట, చెమట, దుష్కర్మములవలనఁ గలుగుఫలము
లంపాకో లంపటే దేశే	లంపాకః—(పు) ఆసక్తిగలవాఁడు, ఒక దేశము.
శింఫాక శ్శఫమూర్ఖయోః,	శింఫాకః—(పు) గుఱ్ఱపుడెక్క, మూర్ఖుఁడు
శంపాక స్తర్కకే ధృష్టే శంపాక శ్చతురంగు ళే. ౬౯.	శంపాకః—(పు) ఊహచేయువాఁడు, ధైర్యశాలి, రేలచెట్టు.
మోచకః కదలీ శిగ్రు నిర్మోచక విరాగిషు,	మోచకః—(పు) అరఁటిచెట్టు, మునగచెట్టు, మడమలుమూసినపాదరక్ష, సన్యాసి.
పేచకో గజలాంగూలమూల పర్యంతఘూకయోః. ౭౦	పేచకః—(పు) ఏనుఁగుతోఁకమొదలు, గుడ్లగూబ.
మేచకో బర్హి చంద్రే స్యా న్మేచకో శ్యామలేఽపి చ, తిమిరే కృష్ణవర్ణేతు మేచకం వాచ్యవద్భవేత్.	మేచకః—(పు) నెమిలికన్ను, నల్లరంగు, మేచకం— (న) చీకటి, (త్రి) నల్లని వస్తువు.
సూచక స్సీవనద్రవ్యే బోధకే పృషదంశకే, పిశునే శుని కాకే చ	సూచకః—(పు) సూది, బోధకుఁడు, పిల్లి, కొండెగాఁడు, కుక్క, కాకి.
సేచక స్సేక్తృమేఘయోః.	సేచకః—(పు) తడిపెడివాఁడు, మేఘము.
లోచకో మాంసపిండే స్యా దక్షితారే చ కజ్జలే, లలాటాభరణే స్త్రీణాం కదలీనీలవస్త్రయోః. ౭౧. నిర్బుద్ధౌ కర్ణపూరేచ మౌర్వ్యాం భ్రూశ్లథచర్మణోః,	లోచకః—(పు) మాంసపిండము, కనుగ్రుడ్డు, కాటుక, పాపటబొట్టు, అరఁటిచెట్టు, నల్లగుడ్డ, బుద్ధిలేనివాఁడు, చెవికమ్మ, వింటినారి, కనుబొమ్మ, ముడుతలుపడిన చర్మము.

మోదకో హర్షకే జ్ఞేయం ఖాద్యభేదేఽపి మోదకం.	మోదకః—(పు) సంతోషము కలుగఁజేయువాఁడు, ఉండ్రము.
ఖేలకః పాకవల్మీక పూగకోశ శిరస్త్రకే,	ఖేలకః—(పు) శిశువు, పుట్ట, పోకకాయలగెల, కుల్లాయి.
గోళకో విధవాపుత్రే జారాచ్చ మణికే గుడే. ౨౫.	గోళకః—(పు) విధవకు జారత్వమువలనఁబుట్టినకొడుకు, బాన, ఉండ.
కూపకో గుణవృక్షే స్యాత్తైలపాత్రే కుకుందరే, ఉదపానే చితాయాంచ కూపికాంభోగతోపలే.	కూపకః—(పు) ఓడకొయ్య, నూనెపాత్ర, స్త్రీపిరుఁదులపైఁగలగుంట, బావి, చితి, కూపికా—(స్త్రీ) నూతినీటిలోని శిల.
కూలకః కృమిశైలే చ ప్రతీర స్తూపయోరపి,	కూలకః—(పు) లక్కజనించుకొండ, ఒడ్డు, దిబ్బ.
రూపకం నాటకేధూర్తే కావ్యాలంకరణే విదుః. ౨౬.	రూపకం—(న) నాటకము, (త్రి) మోసగాఁడు (న) రూపకాలంకారము.
చూతకః కూపకేఽ ప్యామ్రే	చూతకః—(పు) ఓడకొయ్య, మామిడిచెట్టు.
సూతకం రసజన్మనోః,	సూతకం—(న) పాదరసము, పురుటుక.
లూనకస్స్యాత్పశౌ భిన్నే	లూనకః—(పు) పశువు (త్రి) భేదింపఁబడినది.
శూకకః ప్రావటే రసే. ౨౭.	శూకకః—(పు) పెద్దగొయ్యి, పాదరసము.
కీచకో దైత్యభేదే చ శుష్కవంశే ద్రుమాంతరే,	కీచకః—(పు) ఒకరాక్షసుఁడు, వెదురుబొంగు, వృక్షవిశేషము.
కీటకః కృమిభేదే స్యాన్నిష్ఠురే కీటకోఽన్యవత్. ౨౮.	కీటకః—(పు) పురుగు, (త్రి) నిష్ఠురమైనది.
జీవకః పీతశాలే స్యాత్క్షపణే వృద్ధిజీవిని, సేవిని ప్రాణకేఽ ప్యాహితుండికే పాదపాంతరే. ౩౦.	జీవకః—(పు) వేగిమ్రాను, క్షపణకుఁడు, వడ్డితో బ్రదుకువాఁడు, సేవకుఁడు, ప్రాణము, పాములవాఁడు, జీవకమను గ్రంథ్యము.
ఆజీవే జీవికామాహు ర్జీవం	జీవికా—(స్త్రీ) జీవనోపాయము, పాలకూర.

త్యామపి కుత్రచిత్,

దీపకం వాగలంకారే దీపకో దీప్తికారకే. ౧౧. — దీపకం—(న) అలంకారభేదము, దీపకః—(పు) ప్రకాశింపఁజేయువాఁడు.

చీరకోఽధిక్రియాలేఖే పతంగ్యాం చీరకా మతా, — చీరకః—(పు) అధికారపత్రము, మిడుత.

సేవకస్తు ప్రసేవే స్యాదనుజీవిని వాచ్యవత్. ౧౨. — సేవకః—(పు) వీణయొక్క కరివె, సేవావృత్తిచే జీవించువాఁడు.

అశోకో వంజులే మానే ద్రుమనిశ్శోకయోర్మతః, అశోకా కటురోహిణ్యామశోకం పారదే స్మృతం. ౧౩. — అశోకః—(పు) అశోకవృక్షము, గర్వవిశేషము, కంకేళివృక్షము, దుఃఖములేమి, అశోకా—(స్త్రీ) కటుకరోహిణి. అశోకం—(న) పాదరసము.

ఆలోకో దర్శనే ద్యోతే చాలోకో వందిభాషణే, — ఆలోకః—(పు) చూచుట, ప్రకాశము, స్తోత్రపాఠకుల సంభాషణము.

పేటకం పుస్తకాదీనాం మంజూషాయాం కదంబకే. ౧౪. — పేటకం—(న) పుస్తకములు నున్నగునవి యుంచుపెట్టె, సమూహము.

హేరుకో బుద్ధభేదే స్యాన్మహాకాలగణేఽపి చ, — హేరుకః—(పు) బుద్ధవిశేషుఁడు, ఈశ్వరుని ప్రమథగణము.

ధేనుకం కరణే స్త్రీణాం ధేనూనామపి సంహతౌ. — ధేనుకం—(న) రతిబంధవిశేషము, గోవులసమూహము.

వివేకస్స్యాజ్జలద్రోణ్యాం విచారేఽపి రహస్యపి, — వివేకః—(పు) నీళ్లతొట్టి సాధనము, బ్రహ్మవిచారణము, రహస్యము.

గైరికం కనకే ధాతౌ — గైరికం—(న) బంగారము, ధాతువిశేషము.

ప్రసేకస్స్రవనే చ్యుతౌ. ౧౬. — ప్రసేకః—(పు) తడుపుట, జారుట.

వైజికం శిగ్రుతైలే చ హేతౌ సద్యోఽంకురేఽపిచ, — వైజికం—(న) మునగనూనె, హేతువు, (పు) అపుడు పుట్టిన మొలక.

కోరకం కుట్మలే విద్యాత్తక్కోలక మృణాళయోః. — కోరకం—(న) మొగ్గ, తక్కోలఫలము, తామరతూఁడు.

కౌతుకం చాభిలాషే స్యా
దుత్సవే నర్మహర్షయోః,
పరంపరాసమాయాత
మంగళే చ కుతూహలే.
౨౮. వివాహసూత్ర
గీతాది భోగకాలేషు చ
స్మృతం,

కౌతుకం—(న) అపూర్వవస్తు వాంఛ, ఉత్సవము, ప్రేమ, సంతోషము, పరంపరగా వచ్చుశుభములు, వేడుక, వివాహాదులలోఁ జేతికిఁ గట్టుకొను దారము, గానాదులు, భోగకాలము.

కౌశికో నకులే వ్యాళగ్రాహే
గుగ్గులు శక్రయోః.౨౯.
విశ్వామిత్రే చ కోశజ్ఞో
లూకయోరపి కౌశికః,
కౌశికీ చండికాయాం చ
నదీభేదేచ కౌశికీ.౩౦.

కౌశికః—(పు) ముంగిస, పాములవాఁడు, గుగ్గులు వృక్షము, దేవేంద్రుఁడు, విశ్వామిత్రుఁడు, శబ్దశాస్త్రము నెఱింగినవాఁడు, గుడ్లగూబ, కౌశికా—(స్త్రీ) పార్వతి, కౌశికీనది.

ప్రతీకో ఽవయవే ఖ్యాతః
ప్రతికూలవిలోమయోః,

ప్రతీకః—(పు) అవయవము, వ్యతిరేక మగుట, తలక్రిందుగ నున్నది.

భూతీకమపి భూనింబే దీప్య
కర్పూరకత్తృణే. ౩౧.

భూతీకం—(న) నేలవేము, ఓమము, కర్పూరము, కామంచిగడ్డి.

అభీకః కాముకే క్రూరే క
వౌచ భయవర్జితే,

అభీకః—(పు) విటుఁడు, దుర్మార్గుఁడు, కవి, భయములేనివాఁడు.

వల్మీకో వామలూరౌ స్యా
న్మునిరోగవిశేషయోః.

వల్మీకః—(పు) పుట్ట, వాల్మీకమహాముని, రోగవిశేషము (యోనికందము.)

అనీకం తు రణే సైన్యే

అనీకం—(న) యుద్ధము.

వ్యళీకో నాగరే స్మృతః,
వ్యళీక మప్రియాకార్య
వైలక్ష్యేష్వపి పీడనే.

వ్యళీకః—(పు) శుంఠి, వ్యళీకం—(న) ఇష్టములేని పని, దుష్కార్యము, సిగ్గు, పీడ.

నాళీకం పద్మషండేఽబ్జే నాళీ
కశ్శరశల్యయోః,

నాళీకం—(న) పద్మసమూహము, పద్మము. నాళీకః— (పు) బాణము, బాణము అలుగు.

అళీక మప్రియే ఫాలేఽప్య
ళీక మనృతేఽపి చ. ౩౨.

అళీకం—(న) అనిష్టము, నుదురు, అసత్యము, ఆకాశము.

అనూకం తు కులే శీలేఽప్య నూకో గతజన్మని,
అనూకం—(న) కులము, మంచిబుద్ధి, అనూకః—(పు) పూర్వజన్మము.

ఉలూకః కురుయోధే స్యా త్పేచకే జంభభేదిని. ౯౫.
ఉలూకః—(పు) భారతయోధుఁడు, గ్రుడ్లగూబ, దేవేంద్రుఁడు.

శంబూకో గజకుంభాంతే ద్వైత్యభేదే చ ఘోంగకే,జలశుక్త్యాతు శంబూకశ్శంబూకాపి నిగద్యతే. ౯౬.
శంబూకః—(పు) ఏనుఁగుకుంభస్థలము పైభాగము, శంబూకరాక్షసుఁడు, జలజంతువిశేషము, కప్పచిప్పలు.

బంధూకో బంధుజీవే స్యాద్బంధూకః పీతసాలకే,
బంధూకః—(పు) మంకెనపూవు, వేగిసమ్రాను.

మండూకో బంధభేదేపి దర్దురే శోణకే విదుః. ౯౭. మండూకపర్ణ్యాం మండూకీ
మండూకః—(పు) బంధవిశేషము, కప్ప, దుండుగపుఁజెట్టు, మండూకీ—(స్త్రీ) మంజిష్ఠయనుగ్రంథ్యము.

వర్ణక శ్చారణే స్మృతః, విలేపనే చందనే చ వర్ణకం స్యాద
వర్ణకః—(పు) నాట్యముచేయువాఁడు, వర్ణకం—(న) మైపూఁత, మంచిగంధము.

ార్భకః. ౯౮. డింభే మూర్ఖే కృశే భ్రూణే
అర్భకః—(పు) పిల్లవాఁడు, మూర్ఖుఁడు, కృశించినవాఁడు, గర్భము.

వర్తకోఽశ్వఖురే ఖగే,
వర్తకః—(పు) గుఱ్ఱపుడెక్క, పక్షి.

పుష్పకం రీతికానేత్రరోగయో రత్నకంకణే. ౯౯. కుబేరస్య విమానేచ కాసీసే చ రసాంజనే, లోహకాంస్యే మృదంగారశకట్యామపిపుష్పకం. ౧౦౦.
పుష్పకం—(న) ఇత్తడిచిట్టెము, నేత్రరోగము, రత్నకంకణము, కుబేరపుష్పకము, అన్నభేది, రసాంజనము, లోహముతోఁగలసియున్నకంచు, మట్టికుంపటి.

పూర్ణకస్స్వర్ణచూడే స్యాన్నాసాభిన్నాయాం తు పూర్ణికా,
పూర్ణకః—(పు) పాలపిట్ట, పూర్ణికా—(స్త్రీ) ముక్కుచెంత నరుకువలెనుండు నొకపక్షి.

దర్శకస్స్యాత్ప్రతీహారే దర్శ
దర్శకః—(పు) ద్వారపాలకుఁడు, చూపు

యిత్రు ప్రవీణయోః.
వాఁడు, నేర్పుగలవాఁడు.

పద్మకం పద్మకాష్ఠేభ బిందు జాలకయో రపి,
పద్మకం—(న) తామరకాడ, ఏనుఁగు మేని మీఁది తెల్లనిమచ్చలు.

దీప్యకం చాజమోదాయాం యవానీ బర్హిచూడ యోః ౧౦౨.
దీప్యకం—(న) ఓమము, ఓమములోని భేదము, మయూర శిఖియను గ్రంథ్యము.

సస్యకస్స్యా న్మణౌ ఖడ్గే నారికేళస్య చాంతరే,
సస్యకః—(పు) మాణిక్యవిశేషము, ఖడ్గము, టెంకాయలోని భాగము.

రక్తకోఽమ్లానబంధూకరక్త వస్త్రానురాగిషు. ౧౦౩.
రక్తకః—(పు) తెల్ల పెద్దగోరంటచెట్టు, మంకెనచెట్టు, ఎఱ్ఱనివస్త్రము, అనురాగశాలి.

చిత్రక స్స్యా త్తరువ్యాఘ్ర భేదయో ర్భేషజాంతరే,
చిత్రకః—(పు) ఆముదపుఁజెట్టు, చిఱుతపులి, చిత్రమూలము.

వృశ్చికస్తు ద్రుణే రాశౌ శూకకీటే తథౌషధే. ౧౦౪.
వృశ్చికః—(పు) తేలు, వృశ్చికరాశి, కందిరీఁగ, తెల్లగలిజేరు.

అంశుకం వస్త్రమాత్రే స్యా త్సూక్ష్మవ స్త్రోత్తరీయ యోః,
అంశుకం—(న) వస్త్రము,సన్ననివస్త్రము, పైఁటచెరఁగు.

అంతికం నికటే చుల్ల్యా మంతికా శీతలౌషధే. ౧౦౫. తథా జ్యేష్ఠభగిన్యాం చ నాట్యోక్త్యా కీర్త్యతేఽంతికా,
అంతికం—(న) సమీపము, అంతికా-(స్త్రీ) ప్రొయ్యి, చలువచేయుమందు, నాట్యపరిభాషయందు పెద్ద తోఁబుట్టువు.

స్వస్తికో మంగళద్రవ్యే చ తుష్క గృహభేదయోః. ౧౦౬. పిష్టకస్య వికారే చ స్వస్తికో రతతాళికే,
స్వస్తికః—(పు) మంగళద్రవ్యము, నాల్గువైపుల చావడులు గలయిల్లు, ద్వారభేదముచేఁ గట్టఁబడిన రాజగృహము, పిండివంటలలో భేదము, విటుఁడు.

కంచుకో వారవాణే స్యా న్నిర్మోకే కవచేఽపి చ. ౧౦౭. వర్ధాపక గృహీతాంగ స్థి
కంచుకః—(పు) యుద్ధభటుని చొక్కా, పాముకుబుసము, కవచము, ఒక విధమగు అంగీ, చొక్కాయి (అవికయని

తవస్త్రేచ చోలకే, ఔషథౌ కంచుకీ చాథ — కొందఱందురు.) కంచుకీ—(స్త్రీ) ఒకానొక యోషధి.

వంచకః ఖలధూర్తయోః. ౧౦౮. జంబుకే గృహబభ్రౌ చ — వంచకః—(పు) దుష్టుఁడు, గడుసరివాఁడు, నక్క, ఊరముంగిస.

గృహ్యకశ్ఛేకనిఘ్నయోః, — గృహ్యకః—(పు) పెంపుడుచేసిన పశువులు పక్షులు మున్నగునవి, పరాధీనుఁడు.

బంధకస్స్యా ద్వినిమయే పుంశ్చల్యామపి బంధకీ. — బంధకః—(పు) ఒకటిచ్చి ఇంకొకటి గైకొనుట, (తాకట్టు) బంధకీ—(స్త్రీ) అంకుటాలు.

గాంధికో లేఖకే ప్రాహు స్సుగంధివ్యవహారిణి, — గాంధికః—(పు) వ్రాయువాఁడు, సుగంధవస్తువులను విక్రయించువాఁడు.

గ్రంధికం పిప్పలీమూలే గ్రంధికో గుగ్గులుద్రుమే. ౧౧౦. మాద్రేయే చ కరీరేచ దైవజ్ఞేచ ప్రకీర్తితః, — గ్రంధికం—(న) పిప్పలిదుంప. గ్రంధికః—(పు) గుగ్గులుచెట్టు, సహదేవుఁడు, వెదురుగుంపు, జ్యోతిశ్శాస్త్ర పండితుఁడు.

బాహ్లికో దేశభేదేఽశ్వే బాహ్లీకం ధీరహింగునోః. ౧౧౧. అనయోరపి బాహ్లీకః — బాహ్లికః—(రూ) బాహ్లీకః—(పు) దేశవిశేషము, బాహ్లికదేశపుగుఱ్ఱము, బాహ్లికం—(రూ) బాహ్లీకం—(న) కుంకుమ, ఇంగువ.

యాజ్ఞికో యాజకే శుకే, — యాజ్ఞికః—(పు) ఋత్విజుఁడు, చిలుక.

వార్షికం త్రాయమాణే స్యా ద్వార్షాకాలభవేఽన్యవత్. — వార్షికం—(న) కలుకానుగు, వర్షాకాలమునందుఁ బుట్టినది.

ఖడ్గికో మాహిషీక్షీరఫేన సైనికయోరపి, — ఖడ్గికః—(పు) గేదెపాలపైఁ గలనురుగు, సైనికుఁడు.

ఆహ్నికం దినవిర్వర్త్యే భోజనే నిత్యకర్మణి. ౧౧౩. — ఆహ్నికం—(న) ప్రతిదినము చేయఁదగు పనులు, భోజనము, నిత్యకర్మము.

గుండకో మలినేధూళౌ కలోక్తిస్నేహపాత్రయోః, — గుండకః—(పు) మలినము, పరాగము, మధురభాషణము, నూనెపాత్రము.

గండకః ఖడ్గిని ఖ్యాత స్సంఖ్యావిద్యాప్రభేదయోః. ౧౧౪. అవచ్ఛేదేఽంతరాయేచ గండకీ సరిదంతరే, — గండకః—(పు) ఖడ్గమృగము, సంఖ్యావిశేషము, విద్యావిశేషము, విచ్ఛేదము, విఘ్నము, గండకీ—(స్త్రీ) గండకి యనునది.

తండకః ఖంజనే ఫేనే సమాసప్రాయవాచిని. ౧౧౫. గృహదారౌ తరుస్కంధమాయాబహుళయోరపి, — తండకః—(పు) కాటుకపిట్ట, నురుగు, సమాసముతోఁ గూడిన వాక్యము, ఇంటిదూలము, చెట్టుమొదలు, మాయలమారి.

కంటకః క్షుద్రశత్రౌ చ కర్మస్థానకదోషయోః. ౧౧౬ వేణౌ ద్రుమాంగే రోమాంచే కంటకో మకరేపి చ, — కంటకః—(పు) అల్పశత్రువు, కార్యస్థానము, దోషవిశేషము, వెదురు, ముల్లు, గగుర్పాటు, మొసలి.

తక్షకః ఫణిభేదే చ వర్ధకీద్రుమభేదయోః. ౧౧౭. — తక్షకః—(పు) తక్షకుఁడను సర్పరాజు, వడ్రంగి, ఒకానొక వృక్షవిశేషము.

పక్షకః పార్శ్వమాత్రే చ పక్షద్వారే చ పక్షకః, — పక్షకః— (పు) పార్శ్వసామాన్యము, దొడ్డివాఁకిలి.

శంఖకం వలయే కంబౌ శిరోరోగే చ శంఖకః. ౧౧౮. — శంఖకం—(పు) కడియము, శంఖము, శిరమునఁ బుట్టిన రోగవిశేషము.

నందకో హరిఖడ్గే చ హర్షకే కులపాలకే, — నందకః—(పు) విష్ణుని ఖడ్గము, సంతోషము కలుగఁ జేయువాఁడు, కులము కాపాడువాఁడు.

శీతక శ్శీతకాలే చ సుస్థితే దీర్ఘసూత్రిణి. ౧౧౯. — శీతకః—(పు) శీతకాలము, సుఖముగా నున్నవాఁడు, ఔషధము.

ఉష్ణకస్తు నిదాఘేస్యాదాతురే క్షిప్రకారిణి, — ఉష్ణకః—(పు) గ్రీష్మకాలము. రోగపీడితుఁడు, తొందరగాఁ బనిచేయువాఁడు.

దుచ్ఛకో గంధకుట్యాంస్యాద్విహారాభ్యవకాశయోః. ౧౨౦. — దుచ్ఛకః—(పు) మురయనునోషధి, విహరించుట, వ్యవధానము.

ఢుండుక శ్శోణకే క్రూరే	ఢుండుకః—(పు) దుండిగపుఁజెట్టు, కుటిలుఁడు.
క్షుల్లకః స్వల్పనీచయోః,	క్షుల్లకః—(పు) స్వల్పము, నీచుఁడు.
పిష్టకో నేత్రరోగే చ ధాన్యాదిచమసే౽పి చ. ౧౨౧.	పిష్టకః—(పు) నేత్రరోగము, ధాన్యముల పిండితోఁజేయు భక్ష్యములు.
భస్మకం రోగభేదే స్యాద్విడంగ కలధౌతయోః,	భస్మకం—(న) రోగవిశేషము, వాయువిడంగములు, వెండి.
చుంబక స్స్యాద్బహుగురుధూర్తాయస్కాంత కాముకే. ౧౨౨.	చుంబకః—(పు) అనేక గురువులు గలవాఁడు, వంచకుఁడు, సూదంటుఱాయి, విటుఁడు.
జంబుకః ఫేరవే నీచే ప్రతీచీదిక్పతావపి,	జంబుకః—(పు) నక్క, నీచుఁడు, వరుణదేవుఁడు.
కార్ముకం వంశధనుషోః కర్మశక్తే తు వాచ్యవత్.	కార్ముకం—(న) వెదురు, ధనువు, (వి) కర్మయందు సామర్థ్యము గలవాఁడు.
నిర్మోకో మోక్షే వ్యోమ్ని సన్నాహే సర్పకంచుకే,	నిర్మోకం—(న) మోక్షము, ఆకాశము, కవచము, పాముకుబుసము.
హుడుక్కో వాద్యభేదే చ దాత్యూహే మదమత్తకే. ౧౨౪.	హుడుక్కః—(పు) డక్క, గూకురుగుడ్డంగిపిట్ట, గంజాయిచెట్టు.
తురుష్కః సిల్హకే మ్లేచ్ఛజాతౌ శ్రీవాసకే క్వచిత్,	తురుష్కః—(పు) అందుగుబంకధూపము, తురక, దేవదారుబంకతోఁజేసిన ధూపము.
ఇక్ష్వాకుః కటుతుంబ్యాం చ సూర్యవంశనృపే౽పి చ.	ఇక్ష్వాకుః—(పు) చేదుఆనపకాయ, ఇక్ష్వాకుమహారాజు.
కుతాకుశ్చ దురాధర్షే దుశ్శీలే చ బిలేశయే,	కుతాకుః—(పు) పొందశక్యముగానిది, దురాచారుఁడు, సర్పము.
కుషాకు ర్మర్కటే భానౌ పరోత్తాపిని పావకే.	కుషాకుః—(పు) కోతి, సూర్యుఁడు, పరులనుబాధపెట్టువాఁడు, అగ్నిహోత్రము.
పృదాకు ర్వృశ్చికే వ్యాఘ్రే చిత్రకే చ సరీసృపే,	పృదాకుః—(పు) తేలు, పెద్దపులి, చిఱుతపులి, పాము.

పృదాకు రనిలే వజ్రే దావా గ్నౌ ప్రతిసూర్యకే.	పృదాకుః—(పు) వాయువు, వజ్రాయుధము, దావానలము, సూర్యపరివేషము.
గోరంకుః పక్షిజాతౌ స్యాద్భ వేన్నగ్నకవందినోః,	గోరంకుః—(పు) గోరువంకపక్షి, నగ్నకపక్షి, స్తోత్రపాఠకుఁడు.
త్రిశంకుః శలభే రాజవిశేషే వృషదంశకే. ౧౨౮.	త్రిశంకుః—(పు) మిడుత, త్రిశంకుమహారాజు, పిల్లి.
పల్యంకో మంచపర్యంక బృషీపర్య స్తికాసు చ,	పల్యంకః—(పు) మంచము, పరుపు, తివాచి, యోగపట్ట.
కరంకో మస్తకాస్థ్ని స్యాన్నారికేళఫలాస్థిని. ౧౨౯.	కరంకః—(పు) తలపుర్రె, టెంకాయబుఱ్ఱ
కలంకోఽంకేఽపవాదే చ కాలాయసమలేఽపి చ,	కలంకః—(పు) గుఱుతు, అపవాదము, ఇనుపచిట్టము.
భాలాంకః కరపత్రే స్యాచ్ఛాకభేదేచ రోహితే. ౧౩౦. మహాలక్షణసంపన్న పురుషే కచ్ఛపే హరౌ,	భాలాంకః—(పు) రంపము, శాకవిశేషము (తోటకూర) ఎఱ్ఱుపెంగు, సాముద్రికలక్షణసంపన్నుఁడు, తాఁబేలు, విష్ణువు.
వృషాంక శ్శంకరే సాధౌ భల్లాతకమహల్లయోః.	వృషాంకః—(పు) శంకరుఁడు, సజ్జనుఁడు, జీడిచెట్టు, అంతఃపురరక్షకుఁడు.
మృగాంకో మారుతే చంద్రే	మృగాంకః—(పు) వాయువు, చంద్రుఁడు.
స్తబకః శుభ్రగుచ్ఛయోః,	స్తబకః—(పు) నిర్మలమైనది, గుత్తి.
ఆతంకో రోగసంతాపశంకాసు మురజధ్వనౌ. ౧౩౨.	ఆతంకః—(పు) రోగవిశేషము, పరితాపము, సందేహము, మద్దెలమ్రోత.
పాలంకః శల్లకీశాకభేదయోః ప్రాజిపక్షిణి,	పాలంకః—(పు) అందుగుచెట్టు, శాకవిశేషము, పాలంకిపిట్ట.
అలర్కో ధవళార్కే స్యాద్రోగోన్మాదితకుర్కురే.	అలర్కః—(పు) తెల్లజిల్లేడు, రోగముచేతఁ బిచ్చియెత్తినకుక్క.
ఉదర్క ఏష్యత్కాలీయ ఫలే మదనకంటకే,	ఉదర్కః—(పు) ఉత్తరకాలఫలము, వృక్షవిశేషము
సంపర్క స్సురతే పృక్తౌ	సంపర్కః—(పు) రతి, తాకుట.
వితర్క స్సంశయోహయోః	వితర్కః—(పు) సందేహము, ఊహ.

అంబికా పార్వతీ పాండుజన న్యోరపి మాతరి.	అంబికా—(స్త్రీ) పార్వతి, పాండురాజు తల్లి, తల్లి.
అంధికా కైతవే మిశ్రే సర్ష ప్యామపి కీర్త్యతే. ౧౩౫.	అంధికా—(స్త్రీ) జూదము, కలియుట, కాటుకపిట్ట.
అంబకో జనకే బాణనేత్ర మందేషు చాంబకం,	అంబకః—(పు) తండ్రి. అంబకం—(న) బాణము, నేత్రము, మీఁగడ.
పిండే రత్నే మహారత్నే ఘుటికా బద్ధపారదే.	ఘుటికా—(స్త్రీ) మాత్ర, రత్నము, నాయకమణి, రసగుళిక.
అమ్లికా తింత్రిణీకామ్లోద్గార కాంగేరికాసు చ,	అమ్లికా—(స్త్రీ) చింతచెట్టు, పులుసు, పులిచింతచెట్టు.
యూధికాఽ ప్లానకే పుష్ప విశేషాంబష్ఠయోరపి.	యూధికా—(స్త్రీ) తెల్లపెద్దగోరంట, పుష్పవిశేషము, అడవిమొల్లచెట్టు.
రాజికాపిచ కేదారే రాజసర్ష పరేఖయోః,	రాజికా—(స్త్రీ) వరిమడి, నల్లావాలు, రేఖ.
రసికాపి రసాలాయాం కాంచీ రసనయోరపి. ౧౩౬.	రసికా—(స్త్రీ) తీయమామిడిచెట్టు, మొలనూలు, నాలుక.
రుండికా ద్వారపీఠ్యాం చ దూతికాయాం రణక్షితౌ,	రుండికా—(స్త్రీ) ద్వారపంక్తి, దూతిక, యుద్ధరంగము.
భూమికా రచనాయాం స్యా న్మూర్త్యంతరపరిగ్రహే.	భూమికా—(స్త్రీ) చేయుట, వేషమును ధరించుట.
కర్ణికా కరిహస్తాగ్రే కరమ ధ్యాంగుళావపి, క్రము కాదిచ్ఛటాంశే చ కర్ణికా కర్ణభూషణే. ౧౪౧. బీజ కోశే సరోజస్య కుట్టన్యా మపి కుత్రచిత్,	కర్ణికా—(స్త్రీ) ఏనుఁగు తొండపుఁగొన, చేతినడిమివ్రేలు, పోకచెట్టు మొదలగువానిగెల, కర్ణభూషణము, తామర పువ్వులోని గద్దె, కుంటెనకత్తె.
కణికా కథ్యతేఽత్యంత సూ క్ష్మవస్త్రాగ్నిమంథయోః. ౧౪౧. గోధూమచూర్ణే సూచ్యాం చ తూలికా	కణికా—(స్త్రీ) సన్ననివస్త్రము, నెల్లికూర, గోధుమరవ్వ, సూది, చిత్తరువులు మున్నగునవి వ్రాయుకుంచె.

యాంచ కీర్తితా,

గణికా యూథికా వేశ్యా తర్కారీ కరిణీషు చ.

గణికా—(స్త్రీ) అడవిమొల్లచెట్టు, వేశ్య, తక్కెళ్లచెట్టు, ఆఁడేనుఁగు.

గణకోఽపి చ దైవజ్ఞే

గణకః—(పు) జ్యోతిష్కుఁడు.

కారికా నటయోషితి, కృతౌ వివరణశ్లోకే యాతనాయాం చ కారికా.౧౪౩. నాపితాదికశిల్పేఽపి

కారికా—(స్త్రీ) నాట్యస్త్రీ, వ్యాపారకార్యము, సూత్రార్థము గలశ్లోకము, తీవ్రమగు వేదన, మంగలి మొదలగువాండ్ర పనితనము.

జాలికా జాలినీఫలే, ఛటా నామశ్చరచితాంగరక్షిణ్యాం చ జాలికా.౧౪౪. గిరిసారే జలూకాయాం నాదేయ్యాం విధవాస్త్రియాం, జాలికః పునరుద్దిష్టో గ్రామకూటేచ ధీవరే.

జాలికా—(స్త్రీ) పొట్లకాయ, ఉక్కుతోఁ జేసినడాలు, ఇనుము, జలగ, నేలనేరేడుచెట్టు, వితంతువు. జాలికః—(పు) గ్రామసమూహము, చెంబడివాఁడు.

నీలికా నీలినీక్షుద్రరోగభేదే శేఫాలికాసు చ, మక్షికాయాం

నీలికా—(స్త్రీ) నీలిచెట్టు, క్షుద్రరోగవిశేషము, నల్లపూలవావిలిచెట్టు, ఈగ.

కాళికాతు స్వర్ణదోష పరిస్రుతోః. కాళికా యోగినీభేదే కార్ష్ణ్యే గౌర్యాం ఘనావళౌ, క్రమదేయే వస్తుమూల్యే భూసరీ నవమేఘయోః.౧౪౫. పటోలశాఖా రోమాళీ మాంసీ కాకీషు కథ్యతే, తథా వృశ్చికపత్రేఽపి

కాళికా—(స్త్రీ) బంగారములోని దోషము, కల్లు, యోగినీవిశేషము, నలుపు, పార్వతి, మేఘపంక్తి, ప్రతినెల క్రమముగ నిచ్చువడ్డి, కిన్నరస్త్రీ, నల్లని మబ్బు, పొట్లతీఁగ, రోమరాజి, జటామాంసి, కాకి, నాగదంతిచెట్టు.

మాలికా సరిదంతరే. గ్రైవేయే పుష్పమాలాయాం పక్షిమల్లేఽపి మాలికా,

మాలికా— (స్త్రీ) నదీవిశేషము, కంఠహారము, పూలదండ, పక్షివిశేషము.

బాలికా వాలుకా బాలా

బాలికా—(రూ) వాలికా—(స్త్రీ) ఇసుక.

పిచ్ఛోలా కర్ణభూషణే.	కన్య, మీనవల్లంకిపిట్ట, కర్ణభూషణము
తూలికా కథితా లేఖ్యకూ	తూలికా—(స్త్రీ) కలము, చిత్తరువులు
ర్చికా తూలశయ్యయోః,	వ్రాయుకుంచె, దూదిపరుపు.
చూళికా నాటకస్యాంగే	చూళికా—(స్త్రీ) నాటకభాగము, ఏనుఁగు
కర్ణమూలే చ దంతినాం	చెవిమొదలు.
మల్లికా తృణశూన్యేఽపి మీ	మల్లికా—(స్త్రీ) మల్లెచెట్టు, మత్స్యవిశే
నమృత్పాత్ర భేదయోః,	షము, మూకుడు. మల్లికః—(పు)
మల్లికః హంసభేదేఽథ	హంసవిశేషము.
ఝల్లికా ఝల్లికేత్యభే.	ఝల్లికా—(స్త్రీ) నలుగుబెట్టినపిండి, చిమ
౧౫౧. విలేపనేమలే ఝ	ట, ఎండకాంతి.
ల్యాఘాతపస్య రుచి	
స్మృతా,	
వాలుకా సికతాసుస్యా ద్వా	వాలుకా—(స్త్రీ) ఇసుక. వాలుకం—(న)
లుకం త్వైలవాలుకే.	కూతురుబుడమచెట్టు.
నగ్నికాతు కుమార్యాం స్యా	నగ్నికా—(స్త్రీ) పదిసంవత్సరములలోపుగల
దథ క్షపణవందినోః, నగ్న	పెండ్లిగాని స్త్రీ. నగ్నకః—(పు) క్షపణ
కః	మతస్థుఁడు, స్తుతిపాఠకుఁడు.
ధేనుకా ధేనౌ స్త్రీకరేణ్వోః	ధేనుకా—(స్త్రీ) గోవు, ప్రసవించిన స్త్రీ,
ప్రసూతయోః. ౧౫౩.	ప్రసవించిన యేనుఁగు.
రేణుకాపి హరేణౌ స్యా జ్జమ	రేణుకా—(స్త్రీ) రేణుకమను గ్రంథ
దగ్ని స్త్రియామపి,	ద్రవ్యము, పరశురాముని తల్లి.
జతుకాజినపత్త్రాయాం జతు	జతుకా—(స్త్రీ) చీకురువాయిపురుగు. జతు
కం హింగులాక్షయోః.	కం—(న) ఇంగువ, లక్క.
కూర్చికా సూచికాయాం చ	కూర్చికా—(స్త్రీ) సూది, చిత్రములు
తూలికాయాంచ కుట్మలే,	వ్రాయుకుంచె, మొగ్గ, కుంచెకోలమొద
కవాటకీలకే క్షీరవికృతా	లగునవి, జున్ను.
వపి కూర్చికా. ౧౫౫.	
మాతృకా ధాత్రికా మా	మాతృకా—(స్త్రీ) పెంపుడుతల్లి, తల్లి. మా
త్రోర్మాతృకం కరణేస్వరే,	తృకం—(న) నాట్యవిశేషము, స్వరము.
పతాకా వైజయంత్యాం చ	పతాకా—(స్త్రీ) టెక్కెము, సిందూరము,

సౌభాగ్యాంకధ్వజేఽపి గురుతుజెండా.
చ. ౧౫౬.

స్యాత్పుత్త్రికా పుత్తళికా పుత్త్రికా—(స్త్రీ) వస్త్రదంతాదులతోఁ
దుహిత్రో ర్యావతూలకే, జేయు బొమ్మ, కూఁతురు,లక్కదూది.

పుత్రక శ్శలభే ధూర్తే శైల పుత్రకః—(పు) మిడుత, మోసగాఁడు,
వృక్షప్రభేదయోః. ౧౫౭. పర్వతవిశేషము, వృక్షవిశేషము.

ఉష్ట్రికా మృత్తికాభాండ భే ఉష్ట్రికా—(స్త్రీ) మంటికుండ,ఆఁడుఒంటె.
దేఽపి కరభస్త్రియాం,

డింబికా జలబింబే స్యాత్స్యో డింబికా—(స్త్రీ) నీటిదొండచెట్టు, దుండిగ
నాకే కాముకస్త్రియాం. పుచెట్టు, అంకుటాలు.

స్యమీకానీలికాయాంచ స్య స్యమీకా—(స్త్రీ) నీలిచెట్టు,స్యమీకః—
మీకో నాకువృక్షయోః, (పు) పుట్ట, వృక్షవిశేషము.

దూషికా తూలికాయాంచ దూషికా—(స్త్రీ) రంగులు వేయుకుంచె,
దూషికా నేత్రయోర్మ కంటిపుసి.
లే. ౧౫౮.

ఊర్మికా త్వంగుళీయే స్యా ఊర్మికా—(స్త్రీ) వ్రేలియుంగరము, బట్ట
ద్వస్త్రభంగతరంగయోః, కుచ్చెళ్లు, తరంగము, వేడుక, సంగీత
తథోత్కంఠో ద్భావహు ధ్వనివిశేషము, తుమ్మెదఝుంకారము.
లక భృంగస్వానేషు చో
ర్మికా. ౧౬౦.

సూచ్యాం శలాకా మదన శలాకా—(స్త్రీ) సూది, మ్రంగచెట్టు,
శాలికా శల్యయో శ్శలే, గసిగ, ఏదుపందిముల్లు, గొడుగు ము
ఛత్రపంజరకాష్ఠ్యాంచ న్నగువానికెట్టు.

శల్లకీ పశువృక్షయోః.౧౬౧ శల్లకీ—(స్త్రీ) ఏదుపంది, అంపగుచెట్టు.

నర్తకీ లాసికాయాంచ కరి నర్తకీ— (స్త్రీ) నాట్యస్త్రీ, ఆఁడేనుఁగు,
ణ్యామపి నర్తకీ, నర్తకః నర్తకః—(పు)కత్తివాయిపైన నృత్య
కేలకే పోటగళచారణ ముచేయువాఁడు, కిక్కసగడ్డి, నృత్య
యోర్నటే. ౧౬౨. ముచేయువాఁడు, దుండిగపుచెట్టు.

చుల్లకీ శింశుమారే చ కుండీ చుల్లకీ—(స్త్రీ) పిడకమొసలి, పాత్రవిశే
భేదే కులాంతరే, షము, కులవిశేషము.

చతుష్కీ మశకహార్యాం చ తుష్కీయష్టికాంతరే.	చతుష్కీ—(స్త్రీ) కప్పుకొను వస్త్రము, నాలుగు పేటల ముత్యములదండ.
జాహకో ఘూంఘుమార్జాల ఖట్వాకా రుండికాసుచ,	జహకః—(పు) ఒకజంతువు, పిల్లి, మంచము, నీటికోడి.

అథ కాంతశ్చతుర్వర్ణః.	కాంత చతుర్వర్ణము.
అళిమకః పికే భేకే మధూళే పద్మకేసరే. ౧౬౪.	అళిమకః—(పు) కోకిల, కప్ప, ఇప్పచెట్టు, పద్మకింజల్కము.
భవే దళిపకో భృంగే కోకిలే రతహిండకే,	అళిపకః—(పు) తుమ్మెద, కోకిల, విటుఁడు.
స్మృతః కురవక శ్శోణామ్లాన ఝింటీ ప్రభేదయోః.	కురవకః— (పు) ఎఱ్ఱపెద్దగోరంటచెట్టు, ములుగోరంటచెట్టు.
భవే న్మరువకః పుష్పవిశేషే మదనద్రుమే,	మరువకః— (పు) పుష్పవిశేషము, మ్రంగచెట్టు.
బలాహకో గిరౌ మేఘే దైత్యనాగవిశేషయోః. ౧౬౫	బలాహకః—(పు) బలాహకపర్వతము, బలాహకమను మేఘము, రాక్షసుఁడు, ఒక సర్పవిశేషము.
భ్రమరకో జలే భృంగే గిరికే చూర్ణకుంతలే,	భ్రమరకః—(పు) జలము, తుమ్మెద, చిట్టెలుక, ముంగురులు.
వరాటకః స్థూలరజ్జౌ పద్మబీజే కపర్దకే. ౧౬౬.	వరాటకః—(పు) మోకుత్రాడు, తామరపూస, గవ్వ.
శృంగాటకో భవే ద్వారికంటకేచ చతుష్పథే,	శృంగాటకః— (పు) జలచరవిశేషము, నాలుగుత్రోవలు కలియుచోటు.
గోకంటకో గోక్షురకే స్థపుటే చ గవాంఖురే. ౧౬౭	గోకంటకః—(పు) ఏనుఁగు పల్లేరుచెట్టు, నిమ్నోన్నతమైన ప్రదేశము, గోవుల డెక్క.
ఆకల్పక స్తమోమోహగ్రంథీషూత్కలికాముదోః,	ఆకల్పకః—(పు) చీఁకటి, మోహము, ముడి, వేడుక, సంతోషము.
ఆక్షేపకో ఽనిలవ్యాధౌ వ్యాధే నిందాకరేఽపిచ.	ఆక్షేపకః—(పు) వాతరోగవిశేషము, బోయవాఁడు, నిందఁజేయువాఁడు.

ప్రచలాక శ్శరాఘాతే దండ శూకే భుజంగమే,	ప్రచలాకః—(పు) బాణముచేఁగల్గినగాయము, దండశూకాసురుఁడు,సర్పము.
బృందారక స్సురే శ్రేష్ఠే మనోజ్ఞే పునరన్యవత్. ౧౭౦	బృందారకః—(పు) దేవత, (త్రి) శ్రేష్ఠమైనది, మనోహరమైనది.
నియామకః కర్ణధారే పోత వాహే నియంతరి,	నియామకః— (పు) పడవనడుపువాఁడు, పడమీఁదనుండి త్రోవఁజూపువాఁడు, నియంత.
వినాయకస్తు హేరంబే తార్క్ష్యే విఘ్నే జినే గురౌ.	వినాయకః—(పు) పిల్లారి, గరుత్మంతుఁడు, విఘ్నము, బుద్ధదేవుఁడు, గురువు.
నిశ్చారకః పురీషస్య క్షయే స్వైరే సమీరణే,	నిశ్చారకః—(పు) మలబద్ధకము, యథేష్టము, వాయువు.
భట్టారక స్సురే రాజ్ఞి కథి తశ్చ తపోధనే. ౧౭౧.	భట్టారకః—(పు) దేవుఁడు, రాజు, మునీశ్వరుఁడు.
దాసేరక స్స్యాత్కరభే దాసీ పుత్రే చ ధీవరే,	దాసీరకః—(పు) ఒంటె, లంజెకొడుకు, పల్లెవాఁడు.
అంగారకః కుజే విద్యా దుల్ముకాంశే కురంటకే.	అంగారకః—(పు) అంగారకుఁడు, నిప్పుబొగ్గు, పచ్చపూవులగోరంటచెట్టు,
అంగారికేక్షుకాండే స్యాత్కోరకే కింశుకస్య చ,	అంగారికా—(స్త్రీ) చెఱుకుకఱ్ఱ, మోదుగుమొగ్గ.
దలాఢకస్తు కుందే స్యాత్కరి కర్ణశిరీషయోః. ౧౭౨. స్వయంజాతతిలే ఫేనే ఖాతకే నాగకేసరే, వాత్యాయాం పృశ్నికాయాం చ గైరికే చ మహత్తరే ౧౭౩.	దలాఢకః—(పు) మొల్లమొగ్గ, ఏనుఁగుచెవి, దిరిసెనచెట్టు, తెనంటె మొలచిన నూవుచెట్టు, నురుగు, అగడ్త, నాగకేసరపుచెట్టు, సుడిగాలి, తూఁటికూర, ధాతువిశేషము,మిగుల గొప్పవస్తువు.
పూర్ణానకం వస్తుపూర్ణపాత్రే పటహపాత్రయోః,	పూర్ణానకం— (న) వస్తువులచే నిండిన పాత్రము, ఢక్కావాద్యము, పాత్రము.
ప్రకీర్ణకం గ్రంథభేదే చామ	ప్రకీర్ణకం—(న) గ్రంథవిశేషము,సురటి.

రే విస్తరే హయే. ౧౭౬	విస్తారము, గుఱ్ఱము.
స్మృతః పుష్కలకో గంధమృగే క్షపణకీలయోః,	పుష్కలకః— (పు) కస్తూరిమృగము, క్షపణమతస్థుఁడు, మేకు
కోశాతకః కచే జ్యోత్స్నీపటోల్యాం ఘోషకాసు చ. ౧౭౭. కోశాతకీ	కోశాతకః—(పు) కేశపాశము, కోశాతకీ-(స్త్రీ) పొట్లచెట్టు, చేదుపొట్ల, చేదుబీఱ చెట్టు.
వాణిజకో బడబాగ్నౌ వణిజ్యపి,	వాణిజకః--(పు)బడబానలము,వర్తకుఁడు.
నిర్గ్రంథకస్స్యాత్ క్షపణే నిష్ఫలే వ్యపరిచ్ఛదే. ౧౭౮	నిర్గ్రంథకః—(పు) క్షపణమతస్థుఁడు, నిష్ఫలమైనది, పరివారము లేకపోవుట.
స్యాదశ్మంతక ముద్ధానే మల్లికాచ్ఛదనేఽపి చ,	అశ్మంతకం—(న) పొయ్యి, దీపపుప్రమిద యొక్క ఆవరణము (లాంతరు)
కటిల్లకస్తు పర్ణాశే వర్షాభూకారవేల్లయోః. ౧౭౯	కటిల్లకః—(పు) నల్లగగ్గరచెట్టు, గలిజేరు చెట్టు, కాకరచెట్టు.
కపర్దకో వరాటే స్యాజ్జటాజూటే చ ధూర్జటేః,	కపర్దకః—(పు)గవ్వ,శివునిజటాజూటము,
గోమేధికం పీతమణౌ కాకోలే పత్రకేఽపిచ. ౧౮౦	గోమేధికం—(న) గోమేధికమణి,విషము, ఆకుపత్రి.
మండోదక శ్చిత్రరాగే భవే దాతర్పణేఽపి చ,	మండోదకః—(పు) విచిత్రవర్ణము, మంగళార్థమగు చందనాదులపూత.
శతానీకో మునే ర్భేదే వృద్ధే చాథ	శతానీకః—(పు) మునివిశేషము, ముదుసలివాఁడు.
ఖరాలికః. ౧౮౧. గ్రామణీ భండి నారాచోపధానేషు ప్రయుజ్యతే,	ఖరాలికః—(పు) గ్రామనాయకుఁడు, వృక్షవిశేషము, (మంజిష్ఠ) బాణము తలగడ,
లేఖనికో లేఖహారే యస్స్వహస్తం విలేఖయేత్. ౧౮౨. లేఖేషు పరహస్తేన తత్రాప్యేష ప్రదర్శితః,	లేఖనికః—(పు) జాబులు తెచ్చువాఁడు, తాను వ్రాసినట్లు పరులచే జాబు వ్రాయించువాఁడు.

భవేన్మండలకం బింబే కుష్ఠభేదే చ దర్పణే ౧౫౩.

మండలకం—(న) సూర్యాది బింబములు, గుండ్రముగానుండు కుష్ఠు, అద్దము.

పిప్పలకం స్తనవృంతే మతం సీవనసూత్రకే,

పిప్పలకం—(న) కుచాగ్రము, కుట్టు దారము.

పిండీతకస్స్యాత్తగరే మదనే చ ఫణిజ్ఝకే. ౧౫౪.

పిండీతకః—(పు) గ్రంథితగరము, మ్రంగ చెట్టు, మరువము.

త్రివర్ణకం గోక్షురకే త్రిఫలాయాం కటుత్రికే,

త్రివర్ణకం—(న) ఏనుఁగు పల్లేరు, కరక తాడి ఉసిరికలు, శుంఠిపిప్పలి మిరియములు.

సాలావృకస్సృగాలేఽపి సారమేయే వలీముఖే.

సాలావృకః—(పు) నక్క, కుక్క, కోఁతి.

కౌలేయకస్సారమేయేమహాకాముక శక్రయోః, కౌలేయకః కులశ్రేష్ఠే వాచ్యలింగః ప్రకీర్తితః.

కౌలేయకః—(పు) కుక్క, అతికాముకుఁడు, ఇంద్రుఁడు, (త్రి) మంచికులమునందు జనించినది.

సుప్రతీకశ్శోభనాంగే భవే దీశానదిగ్గజే,

సుప్రతీకః—(పు) సుందరావయవములు గలవాఁడు, ఈశాన్య దిక్కుననుండు దిగ్గజము.

జైవాతృకః కృశే చంద్రే భైషజ్యాయుష్మతోరపి. ౧౫౬.

జైవాతృకః—(పు) కృశించినది, చంద్రుఁడు, ఔషధవిశేషము, దీర్ఘాయుష్మంతుఁడు.

రతర్ద్ధికస్స్యాద్దివసే సుఖస్నానేఽష్టమంగళే,

రతర్ద్ధికః—(పు) దినము, సుఖమైన స్నానము, తెల్లనిముఖము, వక్షము, కేశములు డెక్కలు తోఁకగలగుఱ్ఱము.

వైనాసికస్స్యాత్ క్షణికే పరతంత్రోర్ణనాభయోః ౧౫౭.

వైనాసికః—(పు) బుద్ధవిశేషుఁడు, (క్షణికవిజ్ఞానవాది) పరాధీనుఁడు, సాలెపురుగు.

వైదేహకో వాణిజకే శూద్రాద్వైశ్యాసుతే నృపే,

వైదేహకః—(పు) వర్తకుఁడు, శూద్రునివలన వైశ్యస్త్రీకి జనించినవాఁడు, విదేహరాజు.

వితున్నకంతు ధాన్యాకే త థా ఝాటామలౌషధౌ.	వితున్నకం—(న) కొత్తిమేర, నేలఉసిరిక చెట్టు, మైలుతుత్తము.
గోకుణికః కేసరే స్యా త్పుంక స్థేగవ్యపేక్షకే,	గోకుణికః—(పు) మెల్లకంటివాఁడు, బురదయందున్న గోవునుదియ నుపేక్షించినవాఁడు.
భార్యాటికో భవేద్భార్యా నిర్జితే హారిణాంతరే.	భార్యాటికః—(పు) భార్యచేజయింపఁబడినవాఁడు, ఒకవిధమగు లేడి.
కాపటికోఽన్యమర్మజ్ఞే ఛాత్ర స్యా త్కావశాసిని,	కాపటికః—(పు) అన్యుల మర్మము నెఱింగినవాఁడు, శిష్యుఁడు, కూరదినుసులం దినుటను విధించువాఁడు.
కౌక్కుటికో దాంభికే స్యా దదూరప్రేరితేక్షణే ౧౯౦.	కౌక్కుటికః—(పు) దంభముగలవాఁడు, అడుగుపెట్టుచోటుజూచుభిక్షుకుఁడు
లాలాటికః ప్రభో ర్భావదర్శి న్యాశ్లేషణాంతరే, కా ర్యాక్షమే ఽప్యకథితః	లాలాటికః—(పు) అభిప్రాయము నెఱుంగ రాజుగారిముఖము జూచువాఁడు, ఆలింగనవిశేషము, పనులయం దసమర్థుఁడు.
శిలాటక శ్శిలాట్టయోః ౧౯౧	శిలాటకః—(పు) అటాయి, ప్రాకారము [మీఁది గృహము.
కర్కోటకస్స్యా న్మాలూర కాద్రవేయప్రభేదయోః	కర్కోటకః—(పు) మారేడుచెట్టు, కర్కోటకమను సర్పశేషము.
వరండకస్తు మాతంగవే దాృం యౌవన కంటకే. ౧౯౨. సంవర్తులే	వరండకః—(పు) ఏనుఁగును గట్టివేయు అరుగు, యౌవనమునఁబుట్టు మొటిమెలు, గుండ్రనిది.
స్యాఖనిక శ్చోరే క్రోడేచ మూషకే,	ఆఖనికః—(పు)కన్నపుదొంగ,పంది,ఎలుక
వైతాళికో బోధకరే ఘేటి తాళేఽ ప్యుదీరితః.	వైతాళికః—(పు) మేలుకొలుపువాఁడు, స్తోత్రపాఠకుఁడు.
తిక్తశాకస్తు ఖదిరే వరుణే పత్రసుందరే,	తిక్తశాకః—(పు) చండ్రచెట్టు, ఉలిమిడిచెట్టు, వృక్షవిశేషము.
మయూరకో ఽప్యపామార్గే తుత్థకేఽపి మయూరకం.	మయూరకః—(పు) ఉత్తరేణుచెట్టు. మయూరకం—(న) మైలుతుత్తము.

విశేషకస్స్యాత్తిలకే విశేషా విశేషకః—(పు) బొట్టు, అతిశయము
వాహకేఽపి చ, పొందినవాఁడు.
విదూషక శ్చాటువటౌ పర విదూషకః—(పు) వాక్చాతుర్యముచే
నిందాకరేఽపి చ. ౧౯౮ తను, ఆకారముచేతను నవ్వుపుట్టించు
వాఁడు, పరనిందకుఁడు.
భవే త్సైనకతికం మాతృ సైకతికం—(న) తల్లితో ప్రయాణము
యాత్రా మంగళసూత్ర జేయుట, మంగళసూత్రము, సన్న్యాసి
యోః, తథా సన్న్యస్తసం సి, సందేహింపఁబడిన జీవనము గల
దేహ జీవక్షేపణకేష్వపి. వాఁడు, క్షపణమతస్థుఁడు.
ఏడమూక స్స్మృతో ధీరై ఏడమూకః—(పు) మోసగాఁడు, చెవుడు,
శ్శ్రుతే వాక్ప్రతివర్జితే, మూఁగతనము గలవాఁడు.
వర్తరూకో నదీభేదే కాకనీ వర్తరూకః—(పు) నదీవిశేషము, కాకి
డే జలావటే. ౧౯౯. గూఁడు, నీళ్లబావి.
కాకరూక ఉలూకేస్యా న్ని కాకరూకః— (పు) గుడ్లగూబ, దరి
స్స్వే స్త్రీజితదంభయోః, ద్రుఁడు, ఆఁడుదానిచే జయింపఁబడిన
దిగంబరే భీరుకే చ వాఁడు కపటము, వస్త్రవిహీనుఁడు,
పిఱికివాఁడు.
దందశూకోఽహిరక్షసోః. దందశూకః—(పు) పాము, రాక్షసుఁడు.
మృష్టేరుకో వదాన్యేఽపి మృష్టేరుకః—(పు) దాత, తిండిపోతు,
మృష్టాశిన్యతిథిద్విషి, అతిథిద్వేషి.
కృకవాకుర్మయూరేఽపి సర కృకవాకుః—(పు) నెమిలి, తొండ, కోడి.
టే చరణాయుధే. ౨౦౦.
రాధరంకుస్తు నాసీరే శీకరే రాధరంకుః—(పు) సేనాముఖము, జల
చ ఘనోపలే, బిందువు, వడగండ్లు.
కలవింక స్మృతో గ్రామచట కలవింకః—(పు) ఊరపిచ్చుక, కూకటి
కే చ కళింగకే. ౨౦౧. మూఁగపిట్ట.
సౌగంధికం తు కల్హారే పద్మ సౌగంధికం—(న) ఎఱ్ఱకలువ, పద్మరాగ
రాగే చ కత్తృణే, గం ము, కామంచిగడ్డి. సౌగంధికః—(పు)
ధోపలే గాంధికే తు సౌ గంధకము సుగంధద్రవ్యము లమ్ము
గంధిక ఇతి ధ్వనిః. ౨౦౨. వాఁడు.

సోమవల్కస్తు ధవళ ఖదిరే ఖట్ఫలేఽపి చ,	సోమవల్కః—(పు) తెల్లచండ్రచెట్టు, తేకు మ్రాను.
భయానకస్స్మృతో వ్యాఘ్రే సైంహికేయేఽపి భీషణే. ౨౦౩.	భయానకః—(పు) పెద్దపులి, రాహువు, (త్రి) భయంకరమైనది.
పుండరీకం సితాంభోజే సిత చ్ఛత్రే చ భేషజే, కోశ కారాంతరే వ్యాఘ్రే పుండరీకోఽగ్నిదిగ్గజే. ౨౦౪.	పుండరీకం—(న) తెల్లతామరపూవు, తెల్ల గొడుగు, ఓషధీవిశేషము, పట్టుకాయ లోనిపట్టుపురుగు, పుండరీకః--(పు) తెల్ల చెఱకు, పెద్దపులి, ఆగ్నేయదిగ్గజము.
జర్జరీకం బహుచ్ఛిద్రే జర్జరీకో జరాతురే,	జర్జరీకం—(న) జల్లెడ. జర్జరీకః—(పు) ముదిమిచేతఁ దొట్రుపడువాఁడు.
చర్చరీకో మహాకాళే కేశవిన్యాసశాకయోః. ౨౦౫.	చర్చరీకః—(పు) ముసిఁడిచెట్టు, కేశపాశము, శాకవిశేషము.
తర్తరీకం వహిత్రే స్యా త్తర్తరీకశ్చ పారగే,	తర్తరీకం—(న) ఒకవిధమగునోడ, (తెప్ప) తర్తరీకః—(పు) పారము నొందిన వాఁడు.
ఫర్ఫరీక శ్చపేటే స్యా త్ఫర్ఫరీకం తు మార్దవే. ౨౦౬.	ఫర్ఫరీకః—(పు) చెంపకాయ. ఫర్ఫరీకం-(న) మృదుత్వము,
భవే దుత్కలికోత్కంఠా హేలా సలిలవీచిషు,	ఉత్కలికా—(స్త్రీ) వేడుక, విలాసము, తరంగము.
సృగాలికా శివాయాం స్యా త్త్రాసాదపి పలాయనే.	సృగాలికా—(స్త్రీ) ఆఁడునక్క, భయము వలనఁ బరుగెత్తుట.
చండాలికా కిన్నరాయా ముమాయా మోషధీభిది,	చండాలిక—(స్త్రీ) వీణ, పార్వతి, ఓషధీవిశేషము.
పాంచాలికాభవేద్వస్త్రపుత్త్రికాగీతభేదయోః. ౨౦౭	పాంచాలికా—(స్త్రీ) వస్త్రాదులతోఁ జేయు బొమ్మ, పాంచాలీగీతిభేదము.
కనీనికా తారకేఽక్ష్ణస్స్యా త్కనిష్ఠాంగుళావపి,	కనీనికా—(స్త్రీ) కంటిలోని నల్లగ్రుడ్డు, చిటికెనవ్రేలు.
భవే ద్గుణనికా నృత్యే శూన్యాంకే పాఠనిశ్చితే	గుణనికా—(స్త్రీ) నాట్యము, శూన్యపు గుర్తు, పాఠమును ధ్రువపఱుపఁజెప్పి

నది తిరిగి చెప్పుట.

సంతానికాపి క్షీరాదిసారే మర్కటజాలకే, — సంతానికా—(స్త్రీ) పాలు పెరుగు పై నిగల మీఁగడ, సాలెపురుగు, మగ్గము.

సందంశికాతు సుచటీ లోహాయంత్రవిశేషయోః. — సందంశికా—(స్త్రీ) పటకారు, పట్టుపట్టెడి యంత్ర విశేషము.

సంఘాటికాతు యుగ్మే స్యా త్కుట్టనీ ఘ్రాణయోరపి, — సంఘాటికా—(స్త్రీ) జంట, కుంటెనకత్తె, ముక్కు.

జీవంతికాతు జీవాఖ్య శాక వందీ గుడూచిషు. ౨౧౧ — జీవంతికా—(స్త్రీ) నీటిచిక్కిచెట్టు, బదనిక, తిప్పతీఁగ.

విద్యా ద్బృహంతికాభిఖ్యా మూరు వస్త్రప్రభేద యోః, — బృహతికా—(స్త్రీ) తొడ, ఉత్తరీయము.

బకేరుకో బలాకాభి ద్వాత వేల్లితశాఖయోః. ౨౧౨. — బకేరుకః—(పు) బెగ్గురుపక్షి, గాలికి వంగిన కొమ్మలు గలచెట్టు.

స్మృతా ఘర్ఘరికా క్షుద్ర ఘంటికా భ్రష్టధాన్య యోః, వాద్యప్రభేద వాదిత్రే దండయో రాపగాంతరే. ౨౧౩. — ఘర్ఘరికా—(స్త్రీ) చిఱుగంటలు, పేలాలు, వాద్యవిశేషము, వాయించుకఱ్ఱ, నదీ విశేషము.

అథ కాంతః పంచవర్ణః. — కాంత పంచవర్ణము.

స్యాదాచ్ఛురితకం హాస నఖాఘాతవిశేషయోః, — ఆచ్ఛురితకం—(న) ఎత్తిపొడుపులతోఁగూడిన నవ్వు, నఖక్షతవిశేషము.

ప్రతిసూర్యక మిచ్ఛంతి కృకలాసోపసూర్యయోః. ౨౧౪. — ప్రతిసూర్యకం—(న) తొండ, సూర్యుని సమీపముననుండు ప్రతిమండలము (పరివేషము).

అనేడమూక మిచ్ఛంతి వాక్యశ్రుతివివర్జితే, — అనేడమూకః—(త్రి) చెవుడు, మూఁగతనముగలవాఁడు.

రాజపట్టస్య కాచస్య గుడకే కాచవర్తికః. ౨౧౫. — కాచవర్తికః—(పు) కృత్రిమమణి విశేషము, గాజుకాయ.

గోజాకరిక మిత్యాహు ర్మ్యం గలే కంటకారకే,	గోజాకరికం—(న)శుభము,గోచారికః—(పు) వాకుడుచెట్టు.
స్యాత్కృమికంటకం చిత్రా విడంగోదుంబరేషు చ.	కృమికంటకం—(న)ఎలికచెవిచెట్టు, వాయువిడంగము, మేడిచెట్టు.
సువసంతక ఇత్యేష వాసంత్యాం మదనోత్సవే,	సువసంతకః—(పు) బండిగురివెంద, వసంతకాలమునఁ జేయుమదనోత్సవము.
కక్షావేక్షుక మిచ్ఛంతి శుద్ధాంతోద్యానపాలయోః ౨౧౭. ద్వారపాలే కవే షింగే రంగాజీవిన్యపి క్వచిత్,	కక్షావేక్షుకః—(పు)అంతఃపురరక్షకుఁడు, ఉద్యానవనపాలకుఁడు, ద్వారపాలకుఁడు, కవి, విటుఁడు, నాట్యము చేయువాఁడు.
నాగచారిక ఉద్దిష్టో హస్తిపే రాజకుంజరే. ౨౧౮. గణస్థరాజే గరుడే చిత్రమేఖలకే క్వచిత్,	నాగచారికః—(పు) మావటివాఁడు, రాజులెక్కెడి యేనుఁగు, వినాయకుఁడు, గరుత్మంతుఁడు, నెమలి.
స్యా ద్వ్రీహిరాజకః కామలికాయాం చీనధాన్యకే ౨౧౯.	వ్రీహిరాజకః—(న) రోగవిశేషము, (కామెలరోగము) కొఱ్ఱలలో భేదము.
శీతచంపకశబ్దోఽయం స్యాదాతర్పణ దీపయోః,	శీతచంపకః—(పు)చందనాదులమైపూఁత, దీపము.
అంధా జలకరంకః స్యాన్నారికేళఫలేఽంబుదే. ౨౨౦ శంఖే జలలతాయాం చ కథ్యతే	జలకరంకః—(పు) టెంకాయ, మేఘము, శంఖము, తరంగము.
జలవాపికః, కాకచీరాదిశఫరమత్స్యయోః	జలవాపికః—(పు) కాకోచియను చేఁప, ఇల్లిసకమను మత్స్యవిశేషము.
కటఖాదకః. ౨౨౧. ఖాదకే కాచకలశే బలిపుష్టే చ జంబుకే,	కటఖాదకః—(పు) భక్షించువాఁడు, గాజుపాత్ర, కాకి, నక్క.
స్యా చ్చిలనీలికా కంఠీభేదే	చిలనీలికా—(స్త్రీ) కంటెనానువంటి కంఠ

ఖద్యోతవిద్యుతోః.	భూషణము, మిణుగురుపురుగు,
౨౨౨.	మెఱుపు.
స్యాన్నవఫలికా నవ్యే నవ	నవఫలికా—(స్త్రీ)నూతనవస్తువు, క్రొత్తగా
జాతరజస్త్రియాం,	సమర్తాడిన పడుచు,
స్యాచ్ఛతపర్వికా దూర్వా	శతపర్వికా—(స్త్రీ) గఱికగడ్డి, వస.
వచయో	
రుపకారికా. ౨౨౩. పిష్టభేదే	ఉపకారికా—(స్త్రీ) నీటితో తడిపిన పిండి,
గృహే రాజ్ఞా ముపక	రాజగృహమున నుపకరించునది.
ర్త్ర్యా మపీష్యతే,	
స్యాద్వ్యవహారికా లోక	వ్యవహారికా—(స్త్రీ) లౌకికవ్యవహారము,
యాత్రా సంమార్జనీం	చీపురుకట్ట, గారచెట్టు.
గుదే. ౨౨౪.	
స్యాద్ధేమపుష్పికా యూ	హేమపుష్పికా—(స్త్రీ)పచ్చపూవులఅడవి,
థ్యాం చంపకే హేమ	మొల్లచెట్టు. హేమపుష్పకః—(పు)
పుష్పకః.	సంపెంగచెట్టు.

అథ కాంతః షడ్వర్ణః. — కాంత షడ్వర్ణము.

లూతామర్కటకః పుత్ర్యాం	లూతామర్కటకః—(పు) వృక్షవిశేషము,
నవమాల్యాం ప్లవంగమే.	విరజాజిచెట్టు, కోతి.
సిందూరతిలకో నాగే సిందూ	సిందూరతిలకః—(పు) ఏనుగు, సిందూ
రతిలకా స్త్రియాం,	రతిలకా—(స్త్రీ) ముత్తైదువు.
వర్ణవిలోడక శ్లోకేచ్ఛాయా	వర్ణవిలోడకః—(పు) శ్లోకభావములను
హారిణి కుంభిలే. ౨౨౫.	దొంగలించు దుష్కవి, కన్నపుదొంగ.
మాతులపుత్రకో ధూర్త	మాతులపుత్రకః—(పు) ఉమ్మెత్తకాయ,
ఫలే స్యాన్మాతులాత్మజే,	మేనమామకుమారుఁడు.
గ్రామమద్గురికా శృంగ్యాం	గ్రామమద్గురికా—(స్త్రీ) బొమ్మిడాయియను
గ్రామయుద్ధే చ కీర్త్యతే,	నాఁడుచేప, గ్రామయుద్ధము.
స్యాన్మదనశలాకాతు సా	మదనశలాకా—(స్త్రీ) గోరువంక, మన్మథో
ర్యాంకామోదయోషథౌ.	ద్దీపనమగు నౌషధము.

అథ ఖాంత ఏకవర్ణః.	ఖాంత ఏకవర్ణము.
ఖ మింద్రియసుఖే స్వర్గే శూన్యేబిందౌవిహాయసి, పురే సంవేదనే క్షేత్రే కులాహాలఫలేక్వచిత్. ౧.	ఖం—(న) నేత్రాదీంద్రియములు, సౌఖ్యము, స్వర్గము, లేకపోవుట, అనుస్వారము, ఆకాశము, పట్టణము, తెలివి, వరిమడి, అలంబుషవృక్షఫలము.

అథ ఖాంతో ద్వివర్ణః.	ఖాంత ద్వివర్ణము.
నఖః కరరుహే షండే గంధద్రవ్యే నఖం, నఖీ,	నఖః—(పు) గోటిచిప్ప, నపుంసకుఁడు. (స్న) శంఖమను గంధద్రవ్యము.
ముఖం నిస్సరణే వక్త్రే ప్రారంభోపాయయోరపి. ౨.	ముఖం—(న) ఇంటిముందుండు త్రోవ, ముఖము, ఆరంభము, ఉపాయము.
సుఖం శర్మణి నాకే చ సుఖా పుర్యాం ప్రచేతసః,	సుఖం—(న) సుఖము, స్వర్గము, సుఖా-(స్త్రీ) వరుణదేవుని పట్టణము.
శంఖో నిధ్యంతరే కంబు లలాటాస్థి నఖీషు చ. ౩.	శంఖః—(పు) కుబేరునినిధి, శంఖము, ఫాలస్థలమునందలి యెముక, శంఖమను సుగంధవస్తువు.
రేఖా స్యాదల్పకే ఛద్మన్యాం భోగోల్లేఖయోరపి.	రేఖా—(స్త్రీ) తీటఁసించచెట్టు, నెపము, రచనాదులపూర్తి, గీత.
లేఖో లేఖ్యే సురే లేఖాలిపి రాజికయోస్స్మృతా. ౪.	లేఖః—(త్రి) వ్రాయఁబడినది, లేఖః—(పు) దేవత, లేఖా—(స్త్రీ) వ్రాఁత, పంక్తి.
న్యంఖ స్సమ్యఙ్మనోజ్ఞేఽపి సామ్నః షట్ప్రణవేషు చ,	న్యంఖః—(పు) బాగుగనున్నది, మనోహరమైనది, సామవేదనియతమగు ప్రణవషట్కము.
శిఖా శిఫాయాం చూడాయాం జ్వాలాయామగ్రమాత్రకే. ౫. లాంగల్యాశ్చాపి శాఖాయాం చూడాయాం చ శిఖండినః.	శిఖా—(స్త్రీ) ఊడ, కేశపాశము, అగ్నిజ్వాల, కొన, తరిగొట్టుచెట్టు, కొమ్మ, నెమలిజుట్టు. (నెమిలితలపయినుండు ఈఁకలు).

సఖా మిత్రే సహాయే చ	సఖా—(ఇ-పు) చెలికాడు, సహాయము చేయువాడు.
శాఖా పక్షాంతరే భుజే. ౬ శాఖా వేదవిభాగే చ పాదపాంగేఽంతికేఽపి చ,	శాఖా—(స్త్రీ) ఒక పక్షము, భుజము, వేదవిభాగము, కొమ్మ, సమీపము.
ప్రేంఖా పర్యటనే నృత్యే భవేదశ్వగతావపి. ౭.	ప్రేంఖా (స్త్రీ) తిరుగులాడుట, నాట్యము, గుఱ్ఱపునడక.
ఖంఖా గతవిశేషేఽపి శూక శింబ్యాం చ నర్తనే,	ఖంఖా—(స్త్రీ) అశ్వగమనవిశేషము, దూలగొండిచెట్టు, నాట్యము.

అథ ఖాంత స్త్రీవర్ణః. — ఖాంతత్రివర్గము.

త్రిశిఖం శేఖరే విద్యాత్ త్రిశూలే రాక్షసాంతరే. ౮.	త్రిశిఖం—(న) కిరీటము, త్రిశూలాయుధము. త్రిశిఖః—(పు) త్రిశిఖుఁడను రావణపుత్రుఁడు.
సుముఖం తార్క్ష్యతనయే ఫణిభేదే చ పండితే,	సుముఖః—(పు) గరుడునిపుత్రుఁడు, సర్పవిశేషము, పండితుఁడు.
దుర్ముఖో నాగరాజేఽపి ముఖరే వానరాశ్వయోః. ౯.	దుర్ముఖః—(పు) సర్పవిశేషము, దుర్భాషలాడువాఁడు, కోఁతి, అశ్వము.
గోముఖం కుటిలాగారే వాద్యభాండే చలేపకే,	గోముఖం—(న) వంకరగానుండు ఇల్లు, వాయించుకుండ, మైపూఁత.
ప్రముఖః ప్రథమే శ్రేష్ఠే	ప్రముఖః—(పు) ముఖ్యమైనది, శ్రేష్ఠమైనది.
విశిఖ స్తోమరే శరే. రథ్యాం ఖనిత్ర్యాం విశిఖా నాళికాయామపి క్వచిత్.	విశిఖః—(పు) నేజాయనునాయుధము, బాణము. విశిఖా—(స్త్రీ) రాజవీథి, త్రవ్వగోల, బాణపుములికి.
మయూఖ స్త్విట్కరజ్వాలే	మయూఖః—(పు) కాంతి, కిరణము, అగ్నిజ్వాల.
వైశాఖో రాధ మంథయోః.	వైశాఖః—(పు) ఒకనెల, కవ్వము.

అథ ఖాంత శ్చతుర్వర్ణః.

అగ్నిముఖో ద్విజే దేవే భ
ల్లాతే చిత్రకే క్వచిత్,
పంచనఖో గజే కూర్మే
శిలీముఖోఽళిబాణయోః.
భవే ద్వ్యాఘ్రనఖః కంద
గంధద్రవ్యవిశేషయోః,
మహాశంఖో నరాస్థ్ని స్యా
న్నిధిసంఖ్యాప్రభేదయోః.
ఇందులేఖాఽమృతా సోమ
లతా శశికళాసు చ,
శశిరేఖా కళాభాగే వాకుచీ
వృక్షభేదయోః. ౧౪.
లాంగలిక్యా మగ్నిశిఖా కుం
కుమేఽగ్నిశిఖం మతం,
స్యాజ్జటాయాం బద్ధశిఖా
బాలే బద్ధశిఖో మతః. ౧౫

ఖాంత చతుర్వర్ణము.

అగ్నిముఖః—(పు) బ్రాహ్మణుఁడు, దేవత, జీడిచెట్టు, చిత్రమూలము.
పంచనఖః—(పు) ఏనుఁగు, తాఁబేలు.
శిలీముఖః—(పు) తుమ్మెద, బాణము.
వ్యాఘ్రనఖః—(పు) ఒకానొకదుంప, పులిగోరుచెట్టు.
మహాశంఖః—(పు) మనుష్యునియెముక, కుబేరునినిధి, పదిఖర్వములపరిమితి.
ఇందులేఖా—(స్త్రీ) తిప్పతీఁగ, సోమలత, చంద్రరేఖ.
శశిరేఖా—(స్త్రీ) చంద్రకళ, తిప్పతీఁగె, ఈపేరుగల యొకపద్యము.
అగ్నిశిఖా—(స్త్రీ) తరిగోట్టుచెట్టు. అగ్నిశిఖం—(న) కుంకుమపూవు.
బద్ధశిఖా—(స్త్రీ) జడ. బద్ధశిఖః—(పు) బాలుఁడు.

అథ ఖాంతాః పంచవర్ణాః.

స్యాన్మలినముఖః ప్రేతే గో
లాంగూలేఽనలే ఖలే,
అథ శీతమయూఖోఽపి శ
శాంక ఘనసారయోః. ౧౬.
సర్వతోముఖ మాఖ్యాత
మంతరిక్షే చ పాథసి, విధి
క్షేత్రజ్ఞ రుద్రేషు కథిత
స్సర్వతోముఖః. ౧౭.

ఖాంత పంచవర్ణము.

మలినముఖః— (పు) పీనుఁగు, కొండముచ్చు, అగ్నిహోత్రము, నీచుఁడు.
శీతమయూఖః—(పు) చంద్రుఁడు, పచ్చకర్పూరము.
సర్వతోముఖం—(న) ఆకాశము, జలము.
సర్వతోముఖః—(పు) బ్రహ్మ, జీవుఁడు, శంకరుఁడు.

అథ గాంత ఏకవర్ణః. | గాంత ఏకవర్ణము.

గౌః స్వర్గే వృషభే రశ్మౌ వజ్రే చంద్రమసి స్మృతః, అర్జునీ నేత్రదిగ్బాణ భూవాగ్వారిషు గౌర్మతా. ౧ గౌః—(పు) స్వర్గము, వృషభము, కిరణము, వజ్రాయుధము చంద్రుఁడు—(స్త్రీ) గోవు, నేత్రము, దిక్కు, బాణము, భూమి, వాక్కు, జలము.

అథ గాంతో ద్వివర్ణః. | గాంత ద్వివర్ణము.

అగః శైలేద్రుమేభానౌ నగవత్పవనాశనే, అగః—(రూ) నగః—(పు) పర్వతము, వృక్షము, సూర్యుఁడు, సర్పము.

ఖగస్సూర్యే గ్రహే దేవే మార్గణేచ విహంగమే.౨ ఖగః—(పు) సూర్యుఁడు, శుక్రాదిగ్రహము, దేవత, బాణము, పక్షి.

భగమైశ్వర్యమాహాత్మ్య జ్ఞానవైరాగ్య యోనిషు, యశో వీర్య ప్రయత్నేచ్ఛా శ్రీధర్మ రవిముక్తిషు. ౩. భగం—(న) ఐశ్వర్యము, ప్రభావము, జ్ఞానము, విరక్తి, యోని, కీర్తి, పరాక్రమము, ప్రయత్నము; కోరిక, సంపద, ధర్మము, సూర్యుఁడు, ముక్తి.

యుగం కృతాదౌ యుగళే వృద్ధినామౌషధేఽపి చ, యుగం హస్తచతుష్కేఽపి రథసీరాంగయో ర్యుగః. ౪. యుగం—(న) నాలుగు యుగములు, జంట, ఒకానొకయోషధి, నాలుగు చేతులప్రమాణము, యుగః—(పు) రథము నాగలియున్నగు వానికాఁడి.

మృగః పశౌ కురంగే చ కరినక్షత్ర భేదయోః, యాచ్ఞా యాం మృగయాయాంచ మృగీ స్యాద్వనితాంతరే. ౫. మృగః—(పు) పశువు, లేడి, గజవిశేషము, మృగశీర్షనక్షత్రము, యాచన, వేట.మృగీ—(స్త్రీ)పులహుఁడను మునీశ్వరునిభార్య.

భృగు శ్శుక్రే ప్రపాతే చ జమదగ్నౌ పినాకిని, భృగుః—(పు) శుక్రుఁడు, కొండచరియ, జమదగ్నిముని, ఈశ్వరుఁడు.

భాగో రూపార్ధకే ప్రోక్తో భాగధేయైకదేశయోః.౬ భాగః—(పు) నాటకాదులభాగము, భాగ్యము, ఏకదేశము.

నాగంతుసీసకే రంగేస్త్రీబంధే నాగం—(న) సీసము, తగరము, రతిబంధ

కరణాంతరే, నాగః పన్నగమాతంగ క్రూరాచారిషు తోయదే. ౭. నాగకేసరపున్నాగ నాగదంతక ముస్తకే, దేహానిలప్రభేదేచ శ్రేష్ఠే స్యాదుత్తరస్థితః. ౮.

విశేషము, నాగకరణము, నాగః—(పు) సర్పము, ఏనుఁగు, క్రూరాచారుఁడు, మబ్బు, నాగకేసరవృక్షము, పొన్నచెట్టు, గజదంతము, తుంగముస్తె, దేహమునందలివాయువిశేషము, సమాసోత్తరపదమున శ్రేష్ఠవాచకము.

రాగోఽనురక్తౌ మాత్సర్యే క్లేశాదౌ రోహితాదిషు, గాంధారాదౌ నృపే రాగ

రాగః—(పు) అనురాగము, పరాభివృద్ధి సహింపకపోవుట, క్లేశాదులు, ఎఱుపు, సిందూరము, బాలింతబోలుమున్నగుధాతువులు, గాంధారము మున్నగు రాగరాజములు.

స్త్యాగోవర్జనదానయోః.

త్యాగః—(పు) విడుచుట, ఈవి.

భోగస్సుఖే ధనే చాహేశ్శరీరఫణయోస్స్మృతః, పాలనేఽభ్యవహారేచ నిర్వేశే పణ్యయోషితాం ౧౦.

భోగః—(పు) సుఖము, ధనము, సర్పము యొక్క శరీరము, పడగ, పరిపాలించుట, భుజించుట, జీతమిచ్చి వేశ్యనుంచుకొనుట.

యోగోఽపూర్వార్థసంప్రాప్తౌ సంగతి ధ్యానయుక్తిషు, వపుస్థైర్యే ప్రయోగే చ విష్కంభాదిషు భేషజే. ౧౧. విస్రబ్ధఘాతిని ద్రవ్యోపాయ సన్నహనే ష్వపి, కార్మణేఽపి చ యోగస్స్యా

యోగః—(పు) పూర్వములేని ద్రవ్యాదులు లభించుట, కూటమి, ధ్యానము, కూర్చుట, శరీరస్థైర్యము, ప్రయోగము, విష్కంభాదిపంచాంగయోగములు, ఔషధయోగము, విశ్వాసఘాతుకునకు, ధనము, ఉపాయము, కవచాదిసన్నాహము. మూలికతో స్తంభనాదులు చేయుట. [ము, రోగము.

ద్రోగః కుష్ఠౌషధే గదే.

రోగః—(పు) కుష్ఠురోగనివారణౌషధ

వేగో జవే ప్రవాహే చ మహాకాలఫలేఽపి చ,

వేగః—(పు) వేగము, నదీప్రవాహము, ముసిఁడిపండు.

పూగస్తు క్రముకే బృందే

పూగః—(పు) పోఁకచెట్టు, సమూహము.

చంగ శ్శోభనదక్షయోః.౧౩ చంగః—(పు) శుభము, సమర్థుఁడు.
అంగం గాత్రాంతికోపాయ ప్రతీకే ష్వప్రధానకే, అంగం—(న) శరీరము, సమీపము, ఉపాయము, అవయవము, అప్రధానమైనది.
అంగా దేశవిశేషే స్యు రంగ సంబోధనేఽవ్యయం.౧౪. అంగాః—(పు) నిత్యబహువచనము. అంగదేశము, (అవ్య) సంబోధనము.
ఇంగస్స్యా దద్భుతే జ్ఞానే జంగమేంగితయోరపి, ఇంగః—(పు) ఆశ్చర్యము, జ్ఞానము, ఇంగం—(న) మనుష్యపశుపక్ష్యాదులు, మనోభావము.
టంకః కృపాణభేదే స్యా జ్జంఘాయాం చ ఖనిత్రకే. టంగః—(పు) ఖడ్గవిశేషము, పిక్క, త్రవ్వుగోల.
తుంగః పున్నాగనగయో స్తుంగస్స్యా దున్నతేఽన్యవత్, బర్బురా నిశయో స్తుంగీ తుంగః—(పు)పొన్నచెట్టు, పర్వతము—(వి) ఉన్నతమైనది. తుంగీ—(స్త్రీ)వామంటిచెట్టు, పసుపు.
వంగం సీస కరంగయోః. ౧౬ వంగః కార్పాసవా ర్తాక దేశభేదేషు కీర్తితః, వంగం—(న)సీసము, తగరము,వంగః—(పు, ప్రత్తిచెట్టు, వంగచెట్టు, వంగదేశము.
లంగ స్సంగే చ షిద్గే చ లంగః—(పు) కలిసికొనుట, విటుఁడు.
వ్యంగో హీనాంగ భేకయోః. వ్యంగః—(పు) అంగహీనుఁడు, కప్ప.
భంగ స్తరంగే రుగ్భేదే భేదే జయ విపర్యయే, భంగా శణాఖ్యసస్యేఽపి భంగః—(పు) తరంగము, వాతరోగము, భేదము, పరాజయము. భంగా—(స్త్రీ) జనుము.
భృంగో ధూమ్యాట షిద్గయోః. ౧౭. మధువ్రతేఽపి,భృంగంతు కేశరాజ గుడత్వచోః, భృంగః—(పు)పూకటి మూకపెట్టు, విటుఁడు, తుమ్మెద, భృంగం—(న) గుంటకలగరచెట్టు, లవంగపుచెట్టు.
రంగో రణస్థలే రాగే నాట్యే రంగం త్రపుణ్యపి. ౧౮. రంగః—(పు) యుద్ధస్థలము, రక్తిము, నాట్యము, రంగం—(న) తగరము.
లింగంచిహ్నేఽనుమానేఽపి లింగం—(న) గుర్తు, అనుమానమందలి

సాంఖ్యోక్తప్రకృతావపి, శివమూర్తివిశేషేచ మేహనేచ ప్రచక్షతే. ౨౦.
సాధ్యసాధక హేతువు, సాంఖ్యశాస్త్రోక్తప్రకృతి, శివలింగము, శిశ్నము.

శృంగం ప్రభుత్వే శిఖరే చిహ్నే క్రీడాంబుయంత్రకే, విషాణోత్కర్షయోస్సానౌ శృంగస్స్యాత్కూర్చశీర్షకే. ౨౧. శృంగీ విషాయామృషభే స్వర్ణమీనవిశేషయోః,
శృంగం—(న) ప్రభుత్వము, పర్వతశిఖరము, గుర్తు, చిమ్మనగ్రోవి, కొమ్ము, ఉత్కర్ష, కొండచరియ. శృంగః—(పు) జీవకమను గంధద్రవ్యము. శృంగీ—(స్త్రీ) అతివస, ఋషభమను గ్రంథ్యము, బంగారము, మద్గురియనునాఁడు చేప.

గాంగస్తు గంగాసంభూతే భీష్మే శక్తిధరేఽపిచ. ౨౨.
గాంగః—(త్రి) గంగయందుఁబుట్టినది. గాంగః—(పు) భీష్ముఁడు, కుమారస్వామి.

పింగః పిశంగే పింగీతు శమ్యాం పింగంతు బాలకే, రామఠే నాళికాయాంచ పింగా గోరోచనోమయోః. ౨౩.
పింగః—(పు) పింగళవర్ణము. పింగీ—(స్త్రీ) జమ్మిచెట్టు. పింగం—(న) బాలుఁడు. పింగా—(స్త్రీ) ఇంగువ, గొట్టము, గోరోచనము, పార్వతీదేవి.

ఖడ్గో గండకశృంగాసి బుద్ధభేదేషు గండకే,
ఖడ్గః—(పు) ఖడ్గమృగముకొమ్ము, ఖడ్గము, బుద్ధవిశేషుఁడు, ఖడ్గమృగము.

దుర్గస్స్యాద్దుర్గమే దుర్గా గౌరీ నీలికయోరపి. ౨౪.
దుర్గః—(త్రి) చేరరానిది(కోట)దుర్గా—(స్త్రీ) పార్వతీదేవి, నీలిచెట్టు,

సర్గస్స్యాన్నిశ్చయాధ్యాయమోహోత్సాహాత్మసృష్టిషు,
సర్గః—(పు) నిశ్చయము, పురాణాదులలోనుండు అధ్యాయము, మోహము, ఉత్సాహము, సృష్టి.

మార్గో మృగమదే మాసభేదేఽన్వేషణాధ్వనోః. ౨౫. (వాచ్యవన్మృగసంబంధే మార్గోఽపి మృగశీర్షభే)
మార్గః—(పు) కస్తూరి, మార్గశీర్షమాసము, వెదకుట, త్రోవ—(త్రి) [మృగసంబంధమైనది.—(పు) మృగశీర్షనక్షత్రము] ఇది అధికపాఠము.

శార్ఙ్గం కార్ముకమాత్రేఽపి విష్ణోరపిశరాసనే,	శార్ఙ్గం—(న) విల్లు, విష్ణుధనువు.
వల్గు శ్లాఘ్యే మనోజ్ఞేతు వల్గు భాషిత మన్యవత్. ౨౭.	వల్గుః—(పు) మేఁకపోతు—(త్రి) మనోహరమైనది.
ఫల్గుః ప్రోక్తా ఉమలస్యాంచ నిస్సారే ఫల్గువాచ్యవత్,	ఫల్గు—(స్త్రీ) కుక్కమేడిచెట్టు. (త్రి) సారము లేనిది.
శృంగీ వటామ్రాతకయోః పర్కట్యామపి విశ్రుతా.	శృంగీ—(స్త్రీ) మఱ్ఱిచెట్టు, అంబాళపుఁజెట్టు, జువ్విచెట్టు.

అథ గాంత స్త్రీవర్గః.	గాంత త్రివర్గము.
పన్నగం పద్మకాష్ఠేస్యాత్పన్నగోఽపి భుజంగమే,	పన్నగం—(న) తామరకాడ, పాము
ప్లవగో వానరే భేకే సారథౌ చోష్ణదీధితేః. ౨౮.	ప్లవగః—(పు) కోఁతి, కప్ప, అనూరుఁడు. [పాము.
జిహ్మగో మందగో సర్పే	జిహ్మగః—(పు) మెల్లఁగఁ బోవువాఁడు,
విహగశ్చాశుగే ఖగే,	విహగః—(పు) బాణము, పక్షి.
సర్వగం సలిలే ఖ్యాతం సర్వగశ్శంకరే విభౌ. ౨౯	సర్వగం—(న) జలము, సర్వగః—(పు) శివుఁడు, ప్రభువు.
ఆభోగో వరుణచ్ఛత్రే పూర్ణతా యత్నయోరపి,	ఆభోగః—(పు) వరుణదేవుని గొడుగు, పరిపూర్ణత్వము, ప్రయత్నము.
ఆయోగో వ్యాపృతౌ రోధ గంధమాల్యోపహారయోః. ౩౦.	ఆయోగః—(పు) వ్యాపారము, తీరప్రదేశము. గంధమాల్యాదుల కానుక.
అయోగో విధురే కూటే విశ్లేషే కఠినోద్యమే,	అయోగః—(పు) భార్యావియోగియైనవాఁడు, కపటము, వియోగము, కఠినప్రయత్నము.
ఆశుగో మారుతే బాణే	ఆశుగః—(పు) వాయువు, బాణము.
పుంస్యుద్వేగం క్రముకీఫలే. ౩౧	ఉద్వేగం—(న) పోకకాయ, ఉద్వేగః—
ఉద్వేగ స్తిమితే క్లేశే	(పు) నిశ్చలత్వము, దుఃఖము, భయ

భయే మంధరగామిని, ఉద్వేగో వృద్ధబాహుల కోద్వేజ నాకోద్గమేపి చ.	ము, నెమ్మదిగాఁ బోవువాఁడు, ఉన్నతభుజుఁడు, ఊర్ధ్వభాగమును గదిలించుట, ఆకాశమున కెగిరిపోవుట.
సంభోగ స్సురతే భోగే స్యాత్తుండే జినశాసనే,	సంభోగః—(పు) రతి,చందనతాంబూలాదు లనుభవించుట, గజతుండము, బుద్ధుని ఆజ్ఞ.
పరాగః పుష్పరజసి ధూళి స్నానీయయోరపి. ౩౩. గిరిప్రభేదే విఖ్యాతా వుపరాగే చ చందనే,	పరాగః—(పు) పుప్పొడి, ధూళి, నలుగు పిండి మున్నగు స్నానార్థవస్తువులు, పర్వతవిశేషము, విఖ్యాతి, సూర్యాదిగ్రహణము, గంధము.
ప్రయాగ స్తీర్థభేదేస్యా ద్యజ్ఞేశతమఖాశ్వయోః. ౩౪	ప్రయాగః—(పు) ప్రయాగక్షేత్రము, యజ్ఞము, ఇంద్రుఁడు, గుఱ్ఱము.
ప్రయోగః కార్మణే ప్రోక్తః ప్రయుక్తౌ చ నిదర్శనే,	ప్రయోగః—(పు) మూలికలతోఁ జేయు స్తంభనోచ్చాటనాది కర్మ, ప్రయోజనము, దృష్టాంతము.
వాతిగః కథితో భంట్యాం ధాతువాదిని వాచ్యవత్. ౩౫.	వాతిగః—(పు) నేలములగచెట్టు, ధాతువాదము నెఱింగినవాఁడు.
తడాగస్తు జలాధారవిశేషే కటకేఽపిచ,	తడాగః—(పు) చెఱువు, బంగారు కడియము.
పున్నాగఃపురుషశ్రేష్ఠే పాండునాగే సితోత్పలే. ౩౬. జాతీఫలేఽపి పున్నాగం	పున్నాగః—(పు) పురుషశ్రేష్ఠుఁడు, తెల్లత్రాఁచుపాము, తెల్లగలువ. పున్నాగం—(న) జాజికాయ.
నిసర్గ శ్శీలసర్గయోః,	నిసర్గః—(పు) నడవడి, సృష్టి.
విసర్గ స్త్యాగవద్దానే విసర్గో మలనిర్గమే. ౩౭. విసర్జనీయేఽప్యయనప్రభేదేఽపి విభావసోః,	విసర్గః—(పు) త్యాగశబ్దమువంటిది, దానము,మలము విసర్జించుట, విసర్జింపఁదగినది, సూర్యుని అయనవిశేషము.
ఉత్సర్గో వర్జనే త్యాగే సామాన్యన్యాయదానయోః.	ఉత్సర్గః—(పు) హింస, విడుచుట,సామాన్యవిధి, దానము.

త్రివర్గో ధర్మకామార్థే త్రిఫలాయాం కటుత్రికే, వృద్ధిస్థానక్షయే సత్త్వరజస్తమసి చేష్యతే. ౩౯.	త్రివర్గః—(పు) ధర్మార్థకామములు, కరకతాడి ఉసిరకలు, శొంఠి, పిప్పలి,మిరియాలు,వృద్ధి, స్థానక్షయము, సత్త్వరజస్తమోగుణములు
తాతగుః క్షుద్రతాతేస్యాజ్జనయిత్రీ పితేఽపి చ,	తాతగుః—(పు) పినతండ్రి, తల్లికిపితుండు.
అనంగో మదనేఽనంగ మాకాశమనసోస్మృతం. ౪౦.	అనంగః—(పు) మన్మథుండు. అనంగం—(న) ఆకాశము, మనస్సు.
మృదంగః పటహే ఘోషే	మృదంగః—(పు) మద్దెల, ధ్వని.
భుజంగ ష్షింగసర్పయోః,	భుజంగః—(పు) విటుండు, పాము.
పతంగ శ్శలభే శాలిప్రభేదే విహగే రవౌ. ౪౧. పతంగం పారదే క్వాపి	పతంగః—(పు) మిడుత, సస్యవిశేషము, పక్షి, సూర్యుండు, పతంగం—(న)పాదరసము.
నరంగంతు వరండకే, శేఫే నరంగమప్యాహు	నరంగం—(న) మొటిమెలు, శిశ్నము.
ర్నిషంగస్సంగతూణయోః.	నిషంగః—(పు) కలయిక, అమ్ములపొది.
విడంగం కృమిఘ్నేఖ్యాతం విడంగో నాగరేఽన్యవత్,	విడంగః—(న)వాయువిడంగము.—(త్రి) నేర్పరి.
కళింగఃపూతికరజేధూమ్యాకే నీవృదంతరే. ౪౨. కళింగం కౌటజఫలే కళింగా యోషితి స్మృతా,	కళింగః—(పు) నెమిలియడుగు చెట్టు, నూకటమూగపక్షి, కళింగదేశము, కళింగం—(న) కొడిశెపండు కళింగా—(స్త్రీ) కళింగదేశ స్త్రీ.
కాళింగో భూమికర్కారౌ దంతావళభుజంగయోః. కాళింగీ రాజకర్కట్యాం	కాళింగః—(పు) నేలగుమ్మడిచెట్టు, ఏనుగు, సర్పము. కాళింగీ—(స్త్రీ) నక్కదోసతీగె.
థారంగః ఖడ్గతీర్థయోః,	థారాంగః—(పు) కత్తి,తీర్థజలము పుణ్యనది.
అపాంగమంగహీనే స్యాన్నేత్రాంతే తిలకేఽపిచ. ౪౩.	అపాంగం—(న) అవయవములు లేనిది. అపాంగః—(పు) నేత్రాంతము,తిలకము.
వరాంగం యోని మాతంగ మస్తకేషు గుడత్వచి,	వరాంగం—(న) యోని, ఏనుగు, తల, లవంగపుచెట్టు.

పత్త్రాంగం పద్మకే భూర్జే పత్త్రాంగం రక్తచందనే.	పత్త్రాంగం—(న) ఏనుఁగు శరీరముమీఁది మచ్చలు, భుజపత్త్రి చెట్టు, ఎఱ్ఱచందనము.
రథాంగ శ్చక్రవాకేఽపి రథాంగం చక్ర ఇష్యతే,	రథాంగః—(పు) చక్రవాకపక్షి, రథాంగం—(న) బండి మున్నగువాని చక్రము.
రక్తాంగం విద్రుమే భౌమే విద్యాత్కాంపిల్లధీగయోః. ౭౭. రక్తాంగశ్చాపి జీవంతాఖ్యం	రక్తాంగం—(న) పగడము, రక్తాంగః—(పు) అంగారకుఁడు—(న) కాంపిల్యమనునోషధి, కుంకుమ, పాలకూరచెట్టు.
మాతంగ శ్శ్వపచే గజే,	మాతంగః—(పు) మాదిగవాఁడు, ఏనుఁగు.
హేమాఙ్గో ద్రుహిణే తార్క్ష్యే	హేమాంగః—(పు) బ్రహ్మ, గరుత్మంతుఁడు.
నారంగం పిప్పలీరసే. ౭౮. నాగరంగే విటే జంతౌ యమజేఽపి ప్రకీర్తితం,	నారంగం—(న) పిప్పలిరసము, నారంగః (పు) నారింజచెట్టు, విటుఁడు, ప్రాణి, కవలపిల్లలు.
సారంగ శ్చాతకే భృంగే కురంగే చ మతంగజే. ౭౯. పక్షిభేదే చ సారంగస్సారంగశ్శబలేన్యవత్,	సారంగః—(పు) వానకోయిల, తుమ్మెద, లేడి, ఏనుఁగు, పక్షివిశేషము, (కోకిల) (త్రి) శబలవర్ణము.
ప్రియంగుః ఫలినీ కంగు పిప్పలీ రాజికాసుచ. ౮౦.	ప్రియంగుః—(పు) ప్రేంకణపుఁజెట్టు, కొఱ్ఱలు, పిప్పలిచెట్టు, నల్లావాలు.
నీలాంగుః కృమిభేదే స్యాద్భ్రమరాళీముసారయోః,	నీలంగుః—(పు) కీటకభేదము, తుమ్మెదలగుంపు, ఇంద్రనీలమణి.
తురంగీ చాశ్వగంధాయాం తురంగ శ్చిత్తవాజినోః.	తురంగీ—(స్త్రీ) పెన్నేరుగడ్డ, తురంగః—(పు) మనస్సు, గుఱ్ఱము.
చక్రాంగీ కటురోహిణ్యాం చక్రాంగో మానసౌకసి.	చక్రాంగీ—(స్త్రీ) కటుకరోహిణి, చక్రాంగః—(పు) హంస.

అథ గాంత శ్చతుర్వర్ణః.	గాంత చతుర్వర్ణము.
ఈహామృగో వృకే జంతౌ ప్రభేదే రూపకస్యచ. ౫౨.	ఈహామృగః—(పు) తోడేలు, జంతువు, నాటకవిశేషము.
మల్లనాగోఽభ్రమాతంగే వాత్స్యాయనమునావపి,	మల్లనాగః—(పు) ఐరావతము, వాత్స్యాయనముని.
ఉపరాగః పరీవాదే రాహుగ్రస్తార్కచంద్రయోః ౫౩. దుర్నయే గ్రహకల్లోలే	ఉపరాగః—(పు) నిందించుట, చంద్రసూర్యుల రాహుగ్రహణము, అవినీతి, గ్రహకల్లోలము.
పవర్గస్త్యాగమోక్షయోః, క్రియావసానసాఫల్యేఽప్యపవర్గః ప్రయుజ్యతే.	అపవర్గః—(పు) విడిచిపెట్టుట, ముక్తి, పనిచేసినపిదప బొందుఫలము.
ఉపవర్గః స్మృతో రోగభేదో పప్లవయోరపి,	ఉపవర్గః—(పు) రోగవిశేషము, ఉపద్రవము.
సమాయోగస్తు సంయోగే సమవాయే ప్రయోజనే.	సమాయోగః—(పు) కలిసికొనుట, సమూహము, ప్రయోజనము.
సంప్రయోగం రతే విద్యాదన్వితౌ కార్మణేఽపి చ,	సంప్రయోగః—(పు) సంభోగము, సంబంధము, మూలికలతో జేయు స్తంభనము, మోహనాదులు.
దీర్ఘాధ్వగః శృంఖలకే లేఖహారేతు భేదవ్యవత్. ౫౬.	దీర్ఘాధ్వగః—(పు) ఒంటె—(త్రి) జాబులు తెచ్చువాడు.
అభిషంగస్తు శపథే స్యాదాక్రోశే పరాభవే,	అభిషంగః—(పు) ప్రతిజ్ఞచేయుట, తిట్టుట, తిరస్కారముచేయుట.
ఛత్రభంగోఽపివైధవ్యే స్వాతంత్ర్యనృపనాశయోః.	ఛత్రభంగః—(పు) భర్తగతించి ముండమోయుట, స్వాతంత్ర్యము, ప్రభునాశనము.
కటభంగస్తు సస్యానాం హస్తచ్ఛేదే నృపాత్యయే,	కటభంగః—(పు) హస్తప్రమాణముగా పైరులు కోయుట, ప్రభునాశనము.

అథ గాంత పంచవర్ణః.

గాంత పంచవర్ణము.

కథాప్రసంగో వాతూలే విష వైద్యే చ వాచ్యవత్,

కథాప్రసంగః—(పు) వాయుసమూహము, విషవైద్యుఁడు.

నాడీతరంగః కాకోలే హిండకే రతహిండకే.

నాడీతరంగః—(పు) సంచరించుచుండువాఁడు, నల్లకాకి, విటుఁడు.

అథ ఘాంత ఏకవర్ణః.

ఘాంత ఏకవర్ణము.

ఘో ఘుర్ఘురేచ ఘంటాయాం కాంచికా ఘాతయోరపి,

ఘః—(పు) గుర్లగూబ, గంట, ఘా—(స్త్రీ) మొలనూలు, దెబ్బ.

అథ ఘాంతో ద్వివర్ణః.

ఘాంత ద్వివర్ణము.

అఘంతు వ్యసనే ప్రోక్తమఘం పాతకదుఃఖయోః. ౧.

అఘం—(న) దాత్యాదులవలని శ్రమము, పాము, దుఃఖము.

అర్ఘః పూజావిధౌ మూల్యే

అర్ఘః—(పు) పూజావిధి, వెల.

ష్యంఘ్రిః పాదద్రుమూలయోః,

అంఘ్రిః—(పు) పాదము, చెట్టువేరు.

ఓఘో బృందే పయోవేగే ద్రుతనృత్యోపదేశయోః. ౨. ఓఘః పరంపరాయాంచ

ఓఘః—(పు) బృందము, నీటిప్రవాహము, తొందరగా నాట్యముగావించుట, మంత్రాదులు చెప్పుట, వరుసగానుండుట.

మేఘ స్స్యాన్ముస్తకే ఘనే,

మేఘః—(పు) తుంగముస్తె, మబ్బు.

లఘు ర్మనోజ్ఞనిస్సారా గురుష ప్రభృతో లఘు. ౩. కృష్ణాగురుణి శీఘ్రేచ స్పృక్కాయాం చ స్మృతా లఘుః,

లఘుః—(త్రి) మనోహరమైనది, నిస్సారమైనది, నీచమైనది, లఘు—(న) కృష్ణాగురు, శీఘ్రము. లఘూ—(స్త్రీ) స్పృక్క యనెడు గ్రంథ్యవిశేషము.

ఉద్ఘ స్స్యాత్పావకే హస్త పుటకే దేహజానిలే. ౪.

ఉద్ఘః—(పు) అగ్ని, అఱచేయి, దేహమునందలి వాయువు.

మోఘోఽపి పాటలాయాం స్యా న్మోఘో నిష్ఫలహీనయోః,

మోఘః—(పు) పాటలవృక్షము, (త్రి) నిష్ఫలమైనది, దైన్యముగలది.

మఘామఘీచ నక్షత్రే భేషజే మఘా—(స్త్రీ) మఘానక్షత్రము, మఘీ— చ యథాక్రమం. ౫.	(స్త్రీ) ఓషధీవిశేషము.
శ్లాఘా మతాప్రశంసాయాం శ్లాఘా—(స్త్రీ) స్తుతి, పరిచారకము, కో పరిచర్యాభిలాషయోః,	రిక.

అథ ఘాంత స్త్రీవర్ణః. — ఘాంత త్రివర్ణము.

అనఘో నిర్మలాపాప మనో జ్ఞే ష్వభిధేయవత్. ౬.	అనఘః—(త్రి) స్వచ్ఛమైనది, నిర్దుష్టమైనది, మనోహరమైనది, పాపరహితుడు
ఫలిఘః కాచకలశఘటప్రాకా రగోపురే,	ఫలిఘః—(పు) గాజుపాత్రము, మంటికుండ, ప్రాకారము, వెలివాకిలి.
పరిఘో యోగభేదే స్యాస్త్ర ద్గరేఽర్గళఘాతయోః. ౭.	పరిఘః—(పు) పంచాంగయోగములలోం బందొమ్మిదవది ఆయుధము, అడ్డుకఱ్ఱ, హింస.
ప్రతిఘః ప్రతిఘాతే చ రో షేచ ప్రతిఘోమతః,	ప్రతిఘః—(పు) మారణము, క్రోధము.
కాచిఘః కాంచనే ప్రోక్తోఽన్న మండే మూషకేఽపిచ. ౮.	కాచిఘః—(పు) బంగారము, తంత్రి లేనివాడు, ఎలుక.
మహార్ఘస్తు మహామూల్యే తథా లావకపక్షిణి,	మహార్ఘః—(పు) గొప్పవిల్లు, లావకపిట్ట.
నిదాఘో గ్రీష్మకాలే స్యా దుష్ణస్వేదాంబునోరపి. ౯.	నిదాఘః—(పు) గ్రీష్మఋతువు, వేడిమి, చెమట.
ఉల్లాఘస్తు శుచౌ హృష్టే ద క్షే నీరోగయోరపి,	ఉల్లాఘః—(త్రి) శుచియైనది, సంతోషించినది, సమర్థమైనది, రోగములేనిది.
సర్వౌఘో గురువేగార్థసర్వ సన్నహనార్థయోః. ౧౦.	సర్వౌఘః—(పు) మిగులవేగము, సైన్యమంతయు యుద్ధముజేయుట కాయిత మగుట.
అమోఘు స్సఫలేఽమోఘా విడంగాభయయో స్స్మృ తా,	అమోఘః—(త్రి) సఫలమైనది, అమోఘా—(స్త్రీ) వాయువిడంగము, కరక చెట్టు.

అథ చాంతో ద్వివర్ణః. — చాంత ద్వివర్ణము.

కచః కేశే గురోః పుత్రే బంధే శుష్కవ్రణే కచః, కచా కరిణ్యాం
కచః—(పు) జుట్టు, బృహస్పతికుమారుఁడు, బంధము, ఎండినకురుపు, కచా—(స్త్రీ) ఆఁడయేనుఁగు.

కాచస్తు మణౌ శిక్యే మృదంతరే. ౧. నేత్రరోగోఽపి
కాచః—(పు) గాజురాయి, ఉట్టి, ఒకవిధమగుమట్టి, నేత్రరోగవిశేషము.

నీచస్తు వామనే పామరస్మృతః,
నీచః—(పు) పొట్టివాఁడు, తుచ్ఛుఁడు.

మోచశ్శోభాంజనే ప్రోక్తో మోచా శాల్మలి రంభయోః. ౨
మోచః—(పు) మునగచెట్టు, మోచా—(స్త్రీ) అరఁటిచెట్టు, బూరుగుచెట్టు.

పిచుస్తూలే చ కర్షే చ కుష్ఠరోగేఽసురాంతరే, భైరవస్య ప్రభేదే చ పిచుః క్వాపి ప్రకీర్తితః. ౩.
పిచుః—(పు) దూది, తాండ్రచెట్టు, కుష్ఠరోగము, పిచుఁడను రాక్షసుఁడు, భైరవుఁడు.

కూర్చో వికత్థనే మధ్యే భ్రువోశ్శ్మశ్రుణి కైతవే,
కూర్చః—(పు) కపటము, కనుబొమ్మలమధ్యభాగము, మీసము, గడ్డము, నెపము.

క్రౌంచః ఖగనగద్వీపప్రభేదేషు ప్రయుజ్యతే. ౪.
క్రౌంచః—(పు) క్రౌంచపక్షి, క్రౌంచపర్వతము, క్రౌంచద్వీపము.

చంచో నలాది నిర్మాణే చంచాతు తృణపూరుషే,
చంచః—(పు) అగ్నికుండమునకుఁ దొలుచుట, చంచా—(స్త్రీ) వెఱిబొమ్మ.

చంచుః పంచాంగులే త్రోట్యాం గోనాడీకేఽపి పఠ్యతే. ౫.
చంచుః—(పు) ఆముదపుఁజెట్టు, పక్షిముక్కు, శాకవిశేషము.

శుచిశ్శుద్ధేఽనుపహతే శృంగారాషాఢయోస్సితే, గ్రీష్మే హుతవహేఽపి స్యాదుపధాశుద్ధమం
శుచిః—(త్రి) పరిశుద్ధమైనది, కొట్టఁబడనిది—(పు) శృంగారరసము, ఆషాఢమాసము, తెల్లరంగు, గ్రీష్మర్తువు, అగ్నిహోత్రము, యుక్తాయుక్త

త్రిణి. ౯. మెఱింగిన యోగ్యుడగుమంత్రి.

రుచి ర్మయూఖే శోభాయాం రుచిః—(స్త్రీ) కిరణము, కాంతి, అత్యా మభిష్వంగాభిలాషయోః, సక్తి, కోరిక.

వీచి స్స్వల్పే తరంగే స్యా దవ వీచిః—(స్త్రీ) స్వల్పము, తరంగము, అవ కాశే సుఖేఽపి చ. ౭ కాశము, సౌఖ్యము.

సూచిః కరాద్యభినయే నారీ సూచిః—(స్త్రీ) అభినయమునందలి హస్త ణాం కరణాంతరే, (కేతకీ విశేషము, స్త్రీలచేయు అవయవ ముకుళాగ్రేఽపి సూచిః విక్షేపము [మొగలిమొగ్గకొనమీఁది క్వాపి ప్రదర్శితః) సూచీ ముల్లు ఇది పాఠాంతరము.] సూది. తు సీవనద్రవ్యే

శచీంద్రాణ్యాం శతావరౌ.౮. శచీ—(స్త్రీ) ఇంద్రుని భార్య, పిల్లిపీచర.

కాంచీస్యా న్మేఖలా దామ్ని కాంచీ—(స్త్రీ) మొలనూలు, గురిగింజ గుంజాయాంనీవృదంతరే, తీఁగ, కాంచీనగరము.

వచాస్యా దుగ్రగంధాయాం వచా—(స్త్రీ) నల్లవస, గోరువంక పక్షి, వచ సారికాయాం శుకేవచః. —(పు) చిలుక.

అర్చా పూజా ప్రతిమయో అర్చా—(స్త్రీ) పూజ, విగ్రహము.

శ్చర్చా స్థాసకచింతయోః, చ చర్చా—(స్త్రీ)చందనాదులఁ బూసికొనుట, ర్చికాయాం చ విచారణము, పార్వతీదేవి.

రుక్శోభా కిరణేచ్ఛాసు చే రుక్—(స్త్రీ) కాంతి, కిరణము, కోరిక. ష్యతే. ౧౦.

త్వక్చర్మవల్కయో స్త్వచే త్వక్—(స్త్రీ) చర్మము, నారచట్టు, లవంగ [పు] చెట్టు

న్యఙ్ఞ్నీచేనిమ్న కార్ణ్యయోః, న్యఙ్—(త్రి) నీచమైనది, పల్లమైనది, గుబిలి.

వాగ్వచనే సరస్వత్యాం భా వాక్—(స్త్రీ) భాష, గీః, భారతి శబ్ద షాగీ ర్భారతీయథా. ౧౧. ములవలెమాట, సరస్వతి.

అథ చాంత స్త్రీవర్ణః. చాంత త్రివర్ణము.

కవచో గర్దభాండే స్యా త్స కవచః—(పు) కలుజువ్వి చెట్టు, కవచము, న్నాహే పటహేఽపిచ, నగారా.

వికచః క్షపణే కేతుగ్రహేచ వికచః—(పు) క్షపణమతస్థుఁడు, కేతువను

స్ఫుటి తేఽన్యవత్ ౧౨.	గ్రహము, (త్రి) వికసించినది.
క్రకచః కరపత్రే స్యాద్గ్రంథి లాఖ్యద్రుమేఽపిచ,	క్రకచః—(పు) అంపము, వెణుతురుచెట్టు.
సంకోచమపి కాశ్మీరే సంకోచో మీనబంధయోః.	సంకోచం—(న) కుంకుమ, సంకోచః—(పు) చేప, బంధించుట.
నారాచో లోహబాణేస్యా న్నారాచో జలహస్తిని, నారాచ్యేషణికాయాంచ	నారాచః— (పు) లోహముతోఁ జేసిన బాణము, నీటియేనుఁగు, నారాచీ—(స్త్రీ) శాణము.
సమ్యక్సమ్మతహృద్యయోః.	సమ్యక్—(త్రి) కూడుకొన్నది, మనోహరమైనది.
ప్రపంచ స్సంచయే ప్రోక్తో విస్తారే చ ప్రతారణే,	ప్రపంచః—(పు) సమూహము,విస్తారము, వంచనము
మరీచిః కృపణే దీప్తౌ ఋషిభేద మయూఖయోః. ౧౫.	మరీచిః—(పు) లోభి, ప్రకాశము, మరీచిముని, (కశ్యపమహర్షి తండ్రి)—(పు) కిరణము.
మారీచో రక్షసోభేదే కక్కోలే యాజకద్విజే,	మారీచః—(పు) మారీచాసురుఁడు, మిర్యాలు, యజ్ఞముచేయించు బ్రాహ్మణుఁడు.
మారీచీ దేవతాభేదే	మారీచీ—(స్త్రీ) వజ్రకాళియనుశక్తి.
నముచిస్స్మరదైత్యయోః.	నముచిః—(పు) మన్మథుఁడు, రాక్షసుఁడు.
కనీచిః పుష్పితలతా గుంజయో శ్శకటేఽపిచ,	కనీచిః—(పు) పూలుపూసినతీఁగ, గురువెందతీఁగ, బండి [లేని నీరు.
అవీచి ర్నరకానూర్మ్యో ర్విపంచీ కేళివీణయోః. ౧౬	అవీచిః—(పు) నరకవిశేషము, తరంగము విపంచీ—(స్త్రీ) క్రీడ, వీణ.

చాంత శ్చతుర్వర్ణః.	చాంత చతుర్వర్ణము.
మలిమ్లు చోఽనిలే చోరే	మలిమ్లుచః—(పు) వాయువు, దొంగ.
జలసూచి ర్జలౌకసి, శృంగాటే శింశుమారేచ కంకశేటి ఝషేఽపి చ ౧౭.	జలసూచిః—(స్త్రీ) జలగ—(పు) నాలుగు వీథులు కలియుచోటు, పడకమొసలి, కంకశేటియను మత్స్యవిశేషము.

అథ చాంతః పంచవర్ణః. | చాంత పంచవర్ణము.

రతనారీచ ఇత్యేష కథితో ర తివల్లభే, కుక్కురే రత నారీచ సీత్కారే వర యోషితాం. ౧౯.

రతనారీచ—(పు) మన్మథుఁడు, కుక్క, ఉత్తమకాంతల సీత్కారము.

అథ ఛాంతో ద్వివర్ణః. | ఛాంత ద్వివర్ణము.

అచ్ఛ స్స్ఫటిక భల్లూక నిర్మ ల్యేష్వచ్ఛ మవ్యయం, ఆ భిముఖ్యేఽథ

అచ్ఛః—(పు) స్ఫటికమణి, ఎలుగుగొడ్డు, నిర్మలము, (అవ్య) అభిముఖమగుట.

కచ్ఛస్స్యా దనూపే తున్నక ద్రుమే. ౧. నౌకాంతే పరి ధానస్య పశ్చా దంచలప ల్లవే, కచ్ఛాతు చీరికా యాంచవారాహ్యాంచ ని గద్యతే. ౨.

కచ్ఛః—(పు) జలప్రాయమగు తావు, నంది చెట్టు, చుక్కాని, కట్టుకొను పంచె గోచి చెఱఁగు, కచ్ఛా —(స్త్రీ) మిడుత, బ్రాహ్మి మున్నగు సప్తమాతృ లలో నొకతె.

స్యాద్గుచ్ఛ స్తబకే స్తంభే హార భేదకలాపయోః,

గుచ్ఛః—(పు) పూలగుత్తి, గడ్డిదుబ్బు, ముప్పదిరెండు సరములముత్యాలహా రము, పింఛము.

పుచ్ఛః పాశ్చాత్త్యభాగే స్యా ల్లాంగూలే పుచ్ఛమిష్య తే. ౩.

పుచ్ఛః—(పు) వెనుకభాగము, పుచ్ఛం— (న) వెనుకభాగము, తోఁక.

మ్లేచ్ఛః పాపరతే జాతిభేదే స్యా దపభాషిణి.

మ్లేచ్ఛః—(పు) పాపాత్ముఁడు, శబరపులిం దాదిజాతి, దుర్భాషణము.

పిచ్ఛాతు శాల్మలీ వేష్టే మం డే చాశ్వపదామయే. ౪. ముక్తా పూగచ్ఛటాకోశ మోచావిజయినేషుచ, పి చ్ఛః పుచ్ఛే

పిచ్ఛా—(స్త్రీ) బూరుగుబంక, గంజి, అశ్వపాదమునఁ బుట్టురోగము, వరుస, పోకచెట్టు, సమూహము, మొగ్గ, అరఁటిచెట్టు, బిడ్డగలవస్తువు, పిచ్ఛ — (పు) తోఁక.

మహాకచ్ఛ స్సముద్రే చ ప్రచేతసి. ౫౯.	మహాకచ్ఛః—(పు) సముద్రము, వరుణదేవుఁడు.

అథ జాంత ఏకవర్ణః.	జాంత ఏకవర్ణము.
జా రాకాశే సరస్వత్యాం పిశాచ్యాం జవనేఽపి చ,	జాః—(స్త్రీ) ఆకాశము, సరస్వతి, పిశాచస్త్రీ, వేగము.
జో జన్యాం జాతమాత్రే చ మృత్యుంజయే జనార్దనే.	జః—(పు) జనించుట, పుట్టినది, శంకరుఁడు, విష్ణుమూర్తి.

అథ జాంతో ద్విపర్ణః.	జాంత ద్వివర్ణము.
కంజః కేశే విరించౌ చ కంజం పీయూషపద్మయోః,	కంజః—(పు) వెండ్రుకలు, బ్రహ్మ. కంజం-(న) అమృతము, పద్మము.
అజో హరౌ హరే కామే విధౌ ఛాగే రఘోస్సుతే.	అజః—(పు) విష్ణువు, శంకరుఁడు, మన్మథుఁడు, బ్రహ్మ, మేఁక, అజమహారాజు.
వ్రజో గోష్ఠాధ్వబృందేషు	వ్రజః—(పు) గోశాల, మార్గము, సమూహము.
నిజ మాత్మీయనిత్యయోః,	నిజః—(త్రి) తనకు సంబంధించినది, నిత్యమైనది.
ధ్వజం చిహ్నే పతాకాయాం ధ్వజ శ్శౌండికశేఫసోః. ౩. ఖట్వాంగే చ	ధ్వజం—(న) గుర్తు, జెండా. ధ్వజః—(పు) కల్లమ్ముకొని జీవించువాఁడు, శిశ్నము, ఆయుధవిశేషము.
స్వజం రక్తే స్వజః ప్రస్వేద పుత్రయో ః,	స్వజం—(న) రక్తము. స్వజః—(పు) చెమట, కుమారుఁడు.
ద్విజోవిప్రేఽండజే దంతేభార్గీరేణుకయో ర్ద్విజా. ౪.	ద్విజః—(పు) బ్రాహ్మణుఁడు, పక్షిసర్పాదులు, దంతము. ద్విజా—(స్త్రీ) గంటుభారంకి, రేణకమను గ్రంథ్యము.
బీజం రేతసితత్త్వే చ హేతావంకురకారణే, ఆధానేఽపి చ	బీజం—(న) శుక్లము, యథార్థము, కారణము, విత్తనము, గర్భాధానము.
సజ్జస్స్యా త్సంనద్ధే సంభృతే	సజ్జః—(త్రి) సిద్ధమైనది, సంపాదింపఁబడినది.

పిచ. ౫.

వాజం ఘృతేఽప్సు యజ్ఞేఽన్నే వాజో నిస్వనపక్షయోః, వాజో జవే మునౌ వాజో	వాజం—(న) నేయి, జలము, యజ్ఞము, అన్నము. వాజః—(పు) ధ్వని, తెక్క, వేగము, ఒకముని.
వ్యాజశ్శాఠ్యాపదేశయోః.	వ్యాజః—(పు) కపటము, నెపము.
భుజః పాణౌ చ బాహౌ చ	భుజః—(పు) హస్తము, బాహువు.
కుజస్స్యాన్నరకారయోః,	కుజః—(పు) నరకాసురుఁడు, అంగారకుఁడు.
అబ్జో ధన్వంతరౌ చంద్రే నిచుళే శంఖపద్మయోః. ౭. అబ్జం స్యాదథ	అబ్జః—(పు) ధన్వంతరి, చంద్రుఁడు, నీటిప్రబ్బచెట్టు. అబ్జం—(న) శంఖము, పద్మము.
కుబ్జోఽపి న్యుబ్జే స్యాత్పాదపాంతరే,	కుబ్జః—(త్రి) గూనివాఁడు, పుష్పవృక్షవిశేషము.
న్యుబ్జంతు కర్మరంగే స్యాన్న్యుబ్జః ప్రోక్తః కుశస్రుచి. ౮. అధోముఖే చ కుబ్జే చ న్యుబ్జో వాచ్యవదిష్యతే,	న్యుబ్జం—(న) కర్మరంగఫలము. న్యుబ్జః—(పు) కుశవికార మగుస్రుక్కు. (త్రి) తలవంచినది, గూనుది.
ఆజి స్సమావనౌ యుద్ధే	ఆజిః—(స్త్రీ) సమానమగు భూమి, యుద్ధము.
రాజిస్స్యాత్పంక్తిరేఖయోః.	రాజిః—(స్త్రీ) వరుస, గీత.
లాజాః స్యుర్భృష్టధాన్యేషు లాజస్స్యాదార్ద్రతండులే, ఉశీరలాజముద్దిష్టం	లాజాః—(పు) నిత్యబహువచనము, పేలాలు. లాజః—(పు) తడిబియ్యము. లాజం—(న) వట్టివేరు.
ప్రజా సంతానలోకయోః.	ప్రజా—(స్త్రీ) స్త్రీ, పురుషసంతానము, జనము.
గుంజాపి పటహే ప్రోక్తా కాకచించ్యాం కలధ్వనౌ,	గుంజా—(స్త్రీ) తప్పెట, పూసలగురివెందలత, అవ్యక్తమధురధ్వని.
గంజా ఖనౌ సురాగేహే స్యాద్భాండాగారదీర్ఘయోః. ౧౧. గంజః	గంజా—(స్త్రీ) గని, కల్లుఅమ్మెడిగృహము. గంజః—(పు) బొక్కసపుటిల్లు, నివసించుట.
కుంజో నికుంజేఽపి హనౌ దంతే చ దంతినాం,	కుంజః—(పు) పొదరిల్లు, దవుడ, ఏనుఁగుదంతము.

సంజః ప్రజాపతౌ రుద్రే	సంజః—(పు) బ్రహ్మ, శంకరుఁడు.
లంజస్స్యాత్ పదకచ్ఛయోః.	లంజః—(పు) పాదము, గోచి, చెఱఁగు.
ఊర్జో బలే మహోత్సాహే	ఊర్జః—(పు) బలము, అధికమగు నుత్సాహ. [ము.
ఖజా మంథప్రహస్తయోః,	ఖజా—(స్త్రీ) కవ్వము, చాచఁబడినహస్త
పింజా తూలే హరిద్రాయాం పింజస్తు వ్యాకులేఽన్యవత్.	పింజా—(స్త్రీ) దూది. పసుపు—(త్రి) వ్యాకులమైనది.
పింజో బలే చయే పింజం	పింజః—(పు)బలము. పింజం—(న) సమూహము.
రజ్జు ర్వేణ్యాం గుణేఽపి చ,	రజ్జుః—(స్త్రీ) జడ, త్రాఁడు.
ఖర్జూః కండ్వాం చ కీటే చ ఖర్జూరీ పాదపేఽపి చ.	ఖర్జూః—(స్త్రీ) దురద, పురుగు, కర్జూరపు చెట్టు.
మర్జూ స్స్యాద్రజకే శుద్ధౌ	మర్జూః—(పు) చాకలివాఁడు (స్త్రీ) శుద్ధి.
సర్జూ ర్వణిజి విద్యుతి,	సర్జూః—(పు) వర్తకుఁడు. (స్త్రీ) మెఱుపు.

అథ జాంత స్త్రివర్ణః.	జాంత త్రివర్ణము.
కరజస్తు కరంజే స్యా న్నఖే వ్యాఘ్రనఖేఽపి చ. ౧౫.	కరజః—(పు) కానుగుచెట్టు, గోళ్లు, వ్యాఘ్రనఖమను గంధద్రవ్యము.
కుటజో వృక్షభేదే స్యా దగస్త్య ద్రోణయోరపి,	కుటజః—(పు) గిరిమల్లి కావృక్షము,అవిసెచెట్టు, తుమ్మిచెట్టు.
సహజస్తు నిసర్గే స్యా త్సహోత్థే పునరన్యవత్. ౧౬.	సహజః—(పు) స్వభావము (త్రి) తోడఁబుట్టినది.
నీరజం కమలే కుష్ఠే	నీరజం—(న) పద్మము, కుష్ఠురోగము.
జలజం శంఖపద్మయోః,	జలజం—(న) శంఖము, తామరపూవు.
వలజం గోపురే క్షేత్రే సస్య సంగరయోరపి. ౧౭. వలజా వరయోషాయాం వసుమత్యామపి స్మృతా,	వలజం—(న) పురద్వారము,వరిమడి,సస్యము, యుద్ధము. వలజా—(స్త్రీ) ఉత్తమకాంత, భూమి.
కారుజ శ్శిల్పినాం చిత్రే కలభే నాగకేసరే. ౧౮. స్వయం	కారుజః—(పు) వడ్రంగి మున్నగువారి పనితనము, ఒగిలుపిల్ల, నాగకేసర

జాతతిలే ఫేనే వల్మీకే
గైరికేఽపి చ,
వృక్షము, కారునువ్వు, నురుగు, పుట్ట, ధాతువిశేషము.

బాహుజః క్షత్రియే కీరే
స్వయం జాతతిలేఽపి చ.
బాహుజః—(పు) క్షత్రియుఁడు, చిలుక, కారునువ్వు.

వనజో ముస్తకే పద్మే వనజం
వనజో గజే, వనజా ముద్గ
పర్ణ్యాం చ
వనజః—(పు)తుంగముస్త. వనజం—(న) పద్మము, (పు) ఏనుఁగు. వనజా—(స్త్రీ) పిల్లిపెసర.

వణి గ్వాణిజ్యజీవిని. ౨౦. వ
ణిక్కరణభేదే చ వాణి
జ్యాయా మపీష్యతే,
వణిక్—(పు) వర్తకముచే జీవనము చేయువాఁడు, పంచాంగకరణము, వర్తకముచేయుట.

సామజస్తు గజే ప్రోక్తస్సామో
త్థే పునరన్యవత్. ౨౧.
సామజః—(పు) ఏనుఁగు (త్రి) సామము వలనఁ బుట్టినది.

భూమిజో నరకేఽంగారే సీ
తాయామపి భూమిజా,
భూమిజః—(పు) నరకాసురుఁడు, అంగారకుఁడు. భూమిజా—స్త్రీ సీత.

గిరిజం చాభ్రకే ఖ్యాతం శి
లాజితు సుగంధయోః.
౨౨. లోహేఽపి గిరిజా
గౌరీ మాతులుంగ్యోరు
దీరితా,
గిరిజం—(న) అభ్రకము, శిలాజిత్తు, తాత పువ్వు, లోహము. గిరిజా—(స్త్రీ) పార్వతి, మాదీఫలపువృక్షము.

కంభోజో హస్తిభేదే స్యా
చ్ఛంఖదేశవిశేషయోః.
కంభోజః—(పు) కాంభోజదేశపు ఏనుఁగు, శంఖము, దేశవిశేషము.

అంగజం రుధిరేఽనంగే రోమ్ణి
పుత్రే మతోఽంగజః,
అంగజం—(న) నెత్తురు. అంగజః—(పు) మన్మథుఁడు, రోమములు, కుమారుఁడు.

కాంభోజ స్తురగే సోమ వ
ల్కే పున్నాగపాదపే.
కాంభోజః—(పు) కాంభోజదేశపు గుఱ్ఱము, చంద్రచెట్టు, పొన్నచెట్టు.

కాంభోజీ మాషపర్ణ్యాం చ
హింగుపర్ణ్యామపిక్వచిత్,
కాంభోజీ—(స్త్రీ) కారుమినుము, వృక్షవిశేషము.

అండజః కృకలాసే స్యా త్ఖగే
మీన భుజంగయోః ౨౩.
కస్తూర్యామండజా ప్రోక్తా
అండజః—(పు) తొండ, పక్షి, చేఁప, సర్పము. అండజా—(స్త్రీ) కస్తూరి.

పరంజ స్తైలయంత్రక్షే, ఫేనే చ కరవాలే చ పరంజం ఛురికాఫలే. ౨౬.	పరంజః—(పు) నూనెగానుగ, నురుగు, పెద్దకత్తి. పరంజం—(న)చిట్టెంకిపండు.
హిమజాపి నదీ గౌర్యో స్త్రై నాకే హిమజః స్మృతః,	హిమజా—(స్త్రీ) గంగ, పార్వతి హిమజః—(పు) మైనాకపర్వతము.

అథ జాంత శ్చతుర్వర్ణః.	జాంత చతుర్వర్ణము.
జఘన్యజోఽనుజే శూద్రే	జఘన్యజః—(పు) తమ్ముఁడు, శూద్రుఁడు.
భారద్వాజః స్మృతో మునౌ. ౨౭. ద్రోణే చ వనకార్పాస్యాం భారద్వాజీతి కథ్యతే, భారతాజో గురోః పుత్రే వ్యాఘ్రాటాఖ్యవిహంగమే. ౨౮.	భారద్వాజః— (పు) భారద్వాజముని, ద్రోణాచార్యుఁడు. భారద్వాజీ—(ఈ.స్త్రీ) అడవిప్రత్తిచెట్టు (పు) బృహస్పతికుమారుఁడు, ఏట్రింతపక్షి.
కాశ్మీరజా ఖ్యాతివిషా కుష్ఠ కుంకుమపౌష్కరే,	కాశ్మీరజా—(స్త్రీ) అతివస. కాశ్మీరజం—(న) కుష్ఠురోగము, కుంకుమపువ్వు, పుష్కరపూల మనుగంధ్యము.
క్షీరాబ్ధిజం తు సాముద్రలవణే మౌక్తికేఽమృతే, ౨౯. క్షీరాబ్ధిజా శ్రియాం ప్రోక్తా చంద్రే క్షీరాబ్ధిజో భవేత్,	క్షీరాబ్ధిజం—(న) సముద్రలవణము, ముత్యము,అమృతము. క్షీరాబ్ధిజా—(స్త్రీ) లక్ష్మి. క్షీరాబ్ధిజః—(పు) చంద్రుఁడు.
ద్విజరాజ శ్శశధరే సుపర్ణేఽనంతభోగిని. ౩౦.	ద్విజరాజః—(పు)చంద్రుఁడు, గరుత్మంతుఁడు, శేషువు.
ధర్మరాజో యమే బుద్ధే ధర్మరాజో యుధిష్ఠిరే,	ధర్మరాజః—(పు) యముఁడు, బుద్ధదేవుఁడు, ధర్మరాజు (పాండవేయుఁడు).
రాజరాజః కుబేరేఽపి సార్వభౌమే సుధాకరే. ౩౧.	రాజరాజః—(పు) కుబేరుఁడు, సమస్తభూమిని బాలించువాఁడు, చంద్రుఁడు
భృంగరాజస్తు మధుపే మార్కవే విహగాంతరే,	భృంగరాజః—(పు) తుమ్మెద, గుంటగలగరచెట్టు, కూఁకటిమూఁగపిట్ట.

గ్రహరాజో రవౌ చంద్రేఽప్యహిభుక్కేకితార్క్ష్యయోః.	గ్రహరాజః—(పు) సూర్యుడు, చంద్రుడు. అహిభుక్—(పు) నెమిలి, గరుత్మంతుడు.
యక్షరాట్ త్ర్యంబకసఖే మల్లానాం రంగచత్వరే,	యక్షరాట్—(పు) కుబేరుడు, గరిడి చేయునట్టి ప్రదేశము.

అథ జాంతః పంచవర్ణః. | జాంత పంచవర్ణము.

మునిభేషజమాగస్త్యే హరీతక్యాం చ లంఘనే. ౩౩.	మునిభేషజం—(న) అవిసెనూనె, కరక్కాయచెట్టు, దాటుట.
వృషభధ్వజశబ్దోఽసౌ శంకరే చార్హదంతరే,	వృషభధ్వజః—(పు) శివుడు, బుద్ధవిశేషుడు.

అథ ఝాంతవర్ణః. | ఝాంతవర్ణము.

ఝంఝాధ్వనివిశేషేఽపి ఝంఝాల్ప జలవర్షణే, (ఝంఝా చాఘోరసంరావవృష్టి సంయుక్తమారుతే). ఝంఝావాతే తారవాయావష్టేఽపి పరికీర్తితా.	ఝంఝా—(స్త్రీ) ధ్వనివిశేషము, తుషారవర్షము, వాయువు, (మిగుల గొప్ప గాలి,) గొప్పధ్వని, నష్టము. (కుండలీకరణములోనివి అధికపాఠము.)

అథ జ్ఞాంతవర్ణః. | జ్ఞాంతవర్ణము.

జ్ఞో విరించే బుధే సౌమ్యే	జ్ఞః—(పు) బ్రహ్మ, పండితుడు, బుధగ్రహము.
చాజ్ఞస్తు జడమూర్ఖయోః,	అజ్ఞః—(పు) మందమతి, బుద్ధిహీనుడు.
ప్రజ్ఞా బుద్ధౌ పండితేఽపి ప్రజ్ఞో వాచ్యవదిష్యతే. ౧	ప్రజ్ఞా—(స్త్రీ) బుద్ధి (త్రి) పండితుడు.
సంజ్ఞా నామని గాయత్ర్యాం చేతనాయాం రవిస్త్రియాం, అర్థసూచనికాయాం చ హస్తాద్యైరపి కథ్యతే. ౨.	సంజ్ఞా—(స్త్రీ) పేరు, గాయత్రి, జ్ఞానము, సూర్యునిభార్య, హస్తాదివిన్యాసముల చేత మనోగతభావము తెలుపుట.

ప్రాజ్ఞా విదుష్యాం యువత్యాం ప్రాజ్ఞీ ప్రజ్ఞాయుత స్త్రియాం,	ప్రాజ్ఞా—(స్త్రీ) విద్యాంసురాలు. ప్రాజ్ఞీ—(స్త్రీ) ప్రజ్ఞావంతురాలగు కాంత.
సర్వజ్ఞ శ్శంకరే బుద్ధే కృతజ్ఞః కుక్కురేఽపి చ. ౩.	సర్వజ్ఞః—(పు) శంకరుఁడు, బుద్ధదేవుఁడు. కృతజ్ఞః—(పు) కుక్క, మేలుమఱువని వాఁడు.
దైవజ్ఞో గణకేఽపి స్యా త్క్షేత్రజ్ఞ శ్ఛేకఆత్మని.	దైవజ్ఞః—(పు) జ్యోతిష్కుఁడు, జ్ఞాని. క్షేత్రజ్ఞః—(పు) పెంపుడు మృగపక్ష్యాదులు, ఆత్మ.

అథ టాంతో ద్విపర్ణః.	టాంత ద్వివర్ణము.
కటః శ్రోణౌ క్రియాకారేఽలింజేఽతిశయే శవే, సమయే గజగండే చ పిప్పల్యాంచ కటీ మతా. ౧.	కటః—(పు) పిఱుఁదులు, పనిచేయువాఁడు, చేఁప, అతిశయము, శవము, సమయము, ఏనుఁగుగండస్థలము. కటీ—(స్త్రీ) పిప్పళ్లు.
ఖటోంధకూపకఫయోః ప్రహారాంతరటంకయోః,	ఖటః—(పు) మిగుల లోఁతుగలబావి, శ్లేష్మము, ఆయుధవిశేషము, ఱాళ్లమలిచెడుఉలి.
భటః పామరభేదే చ వీరే చ ప్రగుణే భటః. ౨.	భటః—(పు) తుచ్ఛుఁడు, యుద్ధభటుఁడు, యోగ్యుఁడు.
ఘటస్సమాధిభేదేభ శిరఃకూటకుశేషు చ, ఘటాఘటన గోష్ఠీభ ఘటనాసు చ దృశ్యతే. ౩.	ఘటః—(పు) కుంభకమనుసమాధి, ఏనుఁగుశిరోగ్రము, కడవ. ఘటా—(స్త్రీ) కూర్పుట, సభ, సంగ్రామమున నేనుఁగుగుంపులఁ బ్రోగుఁజేయుట.
కుటః కోటే ఘటే గేహే శిలాకుట్టకపూరుషే,	కుటః—(పు) కోట, కడవ, గృహము, ఱాళ్లుమలచువాఁడు.
స్యాత్కుటీ కుంభదాస్యాంచ మురాయాం చిత్రగుచ్ఛకే. ౪.	కుటీ—(స్త్రీ) నీళ్లుమోయు స్త్రీ, మురయనుగంధద్రవ్యము, వివిధవర్ణముల పూలగుత్తి.

పటః ప్రియాలవృక్షే చ సుచేలే చ పురస్కృతౌ,	పటః—(పు) మొరళిచెట్టు, మంచివలువ, ముందుగానుంచుట.
లటః ప్రమాదవచన దోషయో రప్యుదాహృతః. ౫.	లటః—(పు) పొరపాటుమాట, దోషము.
వటో గోళే గుళే భక్ష్యే వట స్సామ్యవరాటయోః, వటః కపర్దే న్యగ్రోధే శుల్బ రక్తికయో ర్వటీ. ౬.	వటః—(పు) ఉండ, బెల్లము, భక్ష్యవిశేషము, సామ్యము, గవ్వ, శివునిజటాజూటము, మఱ్ఱిచెట్టు. వటీ—(స్త్రీ) దారము, గురుగింజపూస.
విటోఽద్రౌ లవణే షిద్గే మూషకే ఖదిరేఽపి చ,	విటః—(పు) పర్వతము, ఉప్పు, విటుఁడు, ఎలుక, చండ్రచెట్టు.
స్ఫుటో వ్యక్తే ప్రఫుల్లే చ వ్యాప్తే చ కలితేఽన్యవత్. ౭.	స్ఫుటః—(త్రి) స్పష్టమైనది, వికసించినది, విస్తరించినది, కూడుకున్నది.
నిర్భిన్నకర్కటీసస్యే పాదస్ఫోటే స్ఫుటిర్మతా,	స్ఫుటిః—(స్త్రీ) కోయఁబడిన దోసపండు, కాలిబొబ్బరోగము.
కూటం యంత్రేఽనృతే రాశౌ నిశ్చలే లోహముద్గరే. ౮. మాయాద్రిశృంగయో స్తుచ్ఛే సీరావయవ దంభయోః, పురద్వారే చ శంసంతి	కూటం—(న) యంత్రవిశేషము, అసత్యము, ధాన్యాదులరాశి, కదలకుండుట, ఇనుపగుదియ, మాయ, పర్వతశృంగము, నీచమైనది, నాగంటికఱ్ఱు, దంభము, పట్టణద్వారము.
లాటో దేశాంతరే శుకే. ౯.	లాటః—(పు) లాటదేశము, చిలుక.
ఝాటో నికుంజే కాంతారే వ్రణసంమార్జనేఽపి చ,	ఝాటః—(పు) పొదరిల్లు, అడవి, గాయము తుడుచుకుంట.
వాటో వృతౌ చ మార్గే చ వాటీతు గృహనిష్కుటే.	వాటః—(పు) కంచెకోట, మార్గము. వాటీ—(స్త్రీ) గృహోద్యానము.
చటు శ్చాటౌ పిచండే చ వ్రతినామాసనాంతరే,	చటుః—(పు) ప్రియవాక్యము, ఉదరము, యోగుల ఆసనవిశేషము.
కటు స్సుగంధే తీక్ష్ణే స్యా దకార్యే మత్సరేఽప్రియే. ౧౧. కటుః ప్రియంగు	కటుః—(త్రి) మంచివాసనగలది, తీవ్రమైనది, దుష్కార్యము, ఈర్ష్యక్రోధము, అనిష్టము. కటుః—(స్త్రీ) ప్రేంకణపు

కటుకా రాజికా స్వథ దూషణే, కటుప్రోక్తం

కటుకరోహిణి, నల్లావాలు. కటుం—(న) దూషించుట.

పటు స్త్రీక్లీబే నీరోగేచతురేఽ న్యవత్. ౧౨. పటుఃపటోల పత్రేఽపి ఛత్రాలవణయోః పటుః,

పటుః—(త్రి) వాఁడియైనది, రోగములేనివాఁడు. నేర్పరి—(పు) చేఁదుపొట్లచెట్టు, సదాప చెట్టు, లవణము.

ఖేటః కఫేగ్రామభేదే నిందితే చ సునందకే. ౧౩.

ఖేటః—(పు) శ్లేష్మము, పల్లెగ్రామము—(త్రి) తుచ్ఛమైనది, బలరాముని గదాయుధము.

అట్టం భక్తేచ శుష్కేచ ఙా మేత్యర్థే గృహాంతరే,

అట్టం—(న) అన్నము—(త్రి) ఎండినది. అట్టః—(పు) పట్టుబట్ట, అతిశయము, కోటమీఁది సావిడి.

పట్టః పేషణపాషాణే వ్రణాదీనాంచ బంధనే. ౧౪. చతుష్పథేచ రాజాది శాసనాంతర పీఠయోః,

పట్టః—(పు) సన్నెకల్లు, గాయములకు వేయుపట్టి, నాలుగుత్రోవలు కలియుచోటు, దానపత్రము మొదలగు రాజశాసనములు, పీఠము.

పట్టీ లలాట భూషాయాం పట్టీ లాతూ ప్రసాదనే. ౧౫.

పట్టీ—(స్త్రీ) ఫాలాలంకారవిశేషము. పట్టిః—(పు) ఎఱ్ఱలొద్దుగుచెట్టు.

క్రుష్టం చ రోదనే రావే

క్రుష్టం—(న) ఏడ్పుట, ధ్వని.

కష్టంగహానకృచ్ఛ్రయోః,

కష్టం—(న) అడవి, కష్టము

ఇష్టమాశంసితే పూజ్యతమే ప్రయతమేన్యవత్. ఇష్టంసంసార యోగేచ యాగేచ క్రతుకర్మణి,

ఇష్టం—(త్రి) చెప్పఁబడినది, పూజింపఁదగినది. ఇష్టమైనది—(న) యజ్ఞమునందు సంస్కరించుట, యజ్ఞము, హోమాది కర్మ

రిష్టం క్షేమా శుభాభావకృపాణేషు ప్రయుజ్యతే.

రిష్టం—(న) క్షేమము, అమంగళము, లేకపోవుట, పెద్దఖడ్గము.

క్లిష్టమవ్యక్తవాచిస్యాత్ క్లిష్టం మ్లానే న్యవన్మతం,

క్లిష్టం—(న) స్పష్టముకానివాక్యము—(త్రి) వాడిపోయినది.

దిష్టం దైవేచ కాలేస్యాద్దిష్ట

దిష్టం—దైవము. దిష్టః—(పు) కాలము.

సృష్టం తు నిర్మితే.౧౮.యు క్తనిశ్చిత్తయోః ప్రాజ్యే	సృష్టం—(త్రి) సృజింపఁబడినది, కూడుకొన్నది,నిశ్చయింపఁబడినది,విస్తారమైనది.
హృష్టోహృషి తవన్మతః, రోమాంచితే ప్రహసితే జాతహర్షేచ విస్మితే. ౧౯	హృష్టః—(త్రి) హృషితశబ్దమువలె సంతోషమొందినవాఁడు, గగుర్పాటొందినవాఁడు, నవ్వినవాఁడు,సంతోషమొందినవాఁడు, ఆశ్చర్యమొందినవాఁడు.
వ్యుష్టం దినే ప్రభాతేచ ఫలే పర్యుషితేఽపి చ,	వ్యుష్టం—(న) దినము, ప్రాతఃకాలము, ఫలము, తొలిరోజు చేసినపదార్థము.
త్వష్టా శిల్పిని దేవానాం తథావర్ధకి సూర్యయోః.	త్వష్టా—(ఋ-పు) దేవశిల్పి, వడ్రంగి, సూర్యుఁడు.
విష్టి కర్మకరే భద్రే పేషణే వేతనేఽపి చ,	విష్టిః—(త్రి) పనిచేయువాఁడు—(స్త్రీ) భద్రవాకరణము, పంపుటి, కూలి.
ఇష్టిస్స్యా దభిలాషేఽపి సంగ్రహశ్లోకయాగయోః.	ఇష్టిః—(స్త్రీ) ఇచ్ఛ, సంక్షేపముగాఁ జేయఁబడినశ్లోకము, యజ్ఞము.
దిష్టిః పరిమాణముద్రోః	దిష్టిః—(స్త్రీ) కొలఁత, సంతోషము.
దృష్టిర్ధీ దర్శనాదిషు,	దృష్టిః—(స్త్రీ) బుద్ధి, చూపు నేత్రము.
రిష్టిః ఖడ్గే సమృద్ధౌ చ	రిష్టిః—(పు) కత్తి, సంపద.
కృష్టిస్స్యాత్కర్షణే బుధే.	కృష్టిః—(స్త్రీ)దున్నుట—(పు)పండితుఁడు.
సృష్టి స్స్వభావే నిర్మాణే	సృష్టిః—(స్త్రీ) స్వభావము, నిర్మాణము చేయుట.
పుష్టిర్వృద్ధౌ చ పోషణే,	పుష్టిః—(స్త్రీ) వృద్ధినొందుట, పోషించుట.
యష్టిర్హారలతా శస్త్రభేదయోర్ధ్వజదండకే. ౨౩. భార్గ్యాంచ మధుయష్ట్యాం	యష్టి—(స్త్రీ) హారపుసరము, ఆయుధవిశేషము, (లాటికఱ్ఱ) జెండాకఱ్ఱ, గంటు భారంకి, యష్టిమధుకము.
చ ముష్టిర్బద్ధకరేపలే,	ముష్టిః—(స్త్రీ) పిడికిలి, నాలుగుతులముల పరిమాణము.
వృష్టిరుక్తా సమృద్ధౌస్యాన్నియమాది ఫలేఽపిచ.	వృష్టిః—(స్త్రీ) సమృద్ధి, తపస్సువ్రతములు మున్నగువాని ఫలము.
భృష్టిస్స్యా ద్భర్జనే శూన్యవాటికాయాంచ కథ్యతే,	భృష్టిః—(స్త్రీ) వేయించుట, శూన్యప్రదేశము.

గృష్టిస్సకృత్ప్రసూతాగో వ రాహాక్రాంతయో రపి.
గృష్టిః—(స్త్రీ) తొలిచూలు ఈనినగోవు, వృక్షవిశేషము.

ఘృష్టిస్స్యాద్ఘర్షణే విష్ణుక్రాంతాస్ఫ్యరాకి రిష్వపి,
ఘృష్టిః—(స్త్రీ) ఒరయుట, విష్ణుక్రాంతవృక్షము, వైరము, వరాహము.

జటాలగ్నకచేమూ తే ప్లక్షమాంసికయో ర్జటీ. ౨౭.
జటా—(స్త్రీ) జడకట్టినవెండ్రుకలు, వేరు.
జటీ—(స్త్రీ) జువ్విచెట్టు, జటామాంసి.

సటాజటా కే సరయోః
సటా—(స్త్రీ)జడ, సింహముమీఁదివెండ్రుకలు.

స్ఫటాతు ఫణదంభయోః,
స్ఫటా—(స్త్రీ) పడగ, డాంబికము.

ఘోంటాస్స్యాద్బదరేపూగే
ఘోంటా—(స్త్రీ) రేఁగుచెట్టు, పోకచెట్టు.

ధటీఖండే చ వాససః. ౨౮.
పరీక్షార్థతులాయాం చ
ధటస్స్యారిభి రిష్యతే,
ధటీ—(స్త్రీ) వస్త్రఖండము.
ధటః—(పు) త్రాసు

పటిః పటవిశేషేస్స్యాద్వాగుజౌకుంభికాద్రుమే ౨౯.
పటిః—(స్త్రీ) దుప్పటి, క్రాలుగచ్చచెట్టు, ఏకుచెట్టు.

స్యాత్కోటి రశ్రౌ చాపాగ్రే సంఖ్యాభేదప్రకర్ష యోః,
కోటిః—(స్త్రీ) ఆయుధధార, వింటికొన, కోటిసంఖ్య, ఉత్కర్ష.

స్యాత్త్రుటి స్సంశయే లేశేసూక్ష్మైలా కాలమానయోః.
త్రుటిః—(స్త్రీ) సందేహము, స్వల్పపరిమాణము, సన్నయేలకులు, త్రుటికాలము.

త్రోటిస్స్యా త్కట్ఫలే చంచ్వాం ఖగమీనవిశేష యోః,
త్రోటిః—(స్త్రీ) ఏకుచెట్టు, పక్షిముక్కు, పక్షివిశేషము, మత్స్యవిశేషము.

ఖాటిః కిణే శర్వరథే ఖాటిరేకగ్రహేఽపిచ. ౩౦.
ఖాటిః—(స్త్రీ) గాయముపడి కాయగాచినది, శవములకుఁగట్టురథము, బాలురకుసోకుగ్రహము.

నటీ మాట్టవిలాసిన్యాం శో ణాకే నర్తకే నటః.
నటీ—(స్త్రీ) నఖమను గంధద్రవ్యము.
నఖః—(పు) దుండిగపుఁజెట్టు నాట్యకాఁడు.

అథ టాంత స్త్రీవర్ణః. టాంత త్రివర్ణము.

అవటస్స్యాత్ తిలే గర్తే కూ అవటః—(పు) దున్నినభూమి, గోయి,
వే కుహకజీవిని. ౩౧. నూయి, మోసముచేసి బ్రదుకువాఁడు.

వికట స్సుందరేప్రోక్తో విశా। వికటః—(త్రి) సుందరమైనది, విస్తార
లవికరాళయోః, మైనది, మిగుల భయంకరమైనది.

కరటో గజగండేస్యా త్కు కరటః—(పు) ఏనుఁగు గండస్థలము, కు
సుంభే నింద్యజీవిని. ౩౨. సుంభవృక్షము, నింద్యజీవనము గల
ఏకాదశాహశ్రాద్ధే చ దు వాఁడు, పదునొకండవనాఁటిశ్రాద్ధము,
ర్దురూఢే చ వాయసే, కర నాస్తికుఁడు, కాకి, వాద్యవిశేషము.
టో వాద్యభేదేఽపి

నిర్ఘటో నిర్దయే స్మృతః. ౩౩. నిర్ఘటః—(త్రి) దయలేనివాఁడు, పరుల
పరాపవాదసంరక్తే నిర్ఘటే యపవాదము విన నాసక్తిగలవాఁడు,
ష్ప్రయోజనే, ప్రయోజనము లేనిది.

చిపిటః ఖాద్యభేదేఽపి చి చిపిటః—(పు) అటుకులు (త్రి) విస్తరింపఁ
పిటో విస్తృతేఽన్యవత్. జేయఁబడినది.

జకుటో యమశైఖ్యాతో వా జకుటః—(పు) కవలపిల్లలు, వంగపూవు,
ర్తాక కుసుమేశుని, కుక్క.

నిష్కుటస్తు గృహోద్యానే నిష్కుటః—(పు) గృహసమీపమునఁగల
కేదారకకవాటయోః. పూఁదోఁట, పంటభూమి, తలుపు.

హార్మటః కచ్ఛపేసూర్యే హార్మటః—(పు) తాఁబేలు, సూర్యుఁడు.

పుత్కట స్తీవ్రమత్తయోః, ఉత్కటః—(త్రి) వాఁడియైనది, మదించి
నది.

చర్పట స్ఫారవిపుల చపేటే చర్పటః—(త్రి) చాచినవ్రేళ్లు గలహస్త
పర్పటేఽపిచ. ౩౬. ము, అప్పడము.

పర్పటః పిష్టవికృతౌ పర్ప పర్పటః—(పు) అప్పడము, పర్పటకమను
టో భేషజాంతరే, నొక యోషధీవిశేషము.

పిచ్ఛటో నేత్రరోగేస్యాత్పి పిచ్ఛటః—(పు) నేత్రరోగవిశేషము, పిచ్ఛ
చ్ఛటం త్రపుసీసయోః. టం—(న) తగరము, సీసము.

త్ర్యంకటం శిక్యభేదేఽపి దా త్ర్యంకటం—(న) ఉట్టి, వృక్షవిశేషము.
తాంజన్యామపి స్మృతం.

కర్దటః కరహాటేస్యా త్పంక పంకారయో రపి. 3౮.	కర్దటః—(పు) తామరదుంప, బురద, పాచి తీగ.
కృపీట ముదరే నీరే	కృపీటం—(న) బొజ్జ, జలము
కార్పటో జతుకార్యిణోః,	కార్పటః—(పు) లక్క, పనికిఁబూనిన వాఁడు.
కుక్కుట స్తామ్రచూడేస్యా త్కుక్కుభేఽగ్నికణేఽపిచ. 3౯. నిషాదశూద్రయోః పుత్రే తాళమధ్యే తు కుక్కుటం,కుక్కుట్యా నృతచర్యయా	కుక్కుటః—(పు) కోడి, బెడగువ్వ, అగ్నికణము, కిరాతపుత్త్రుఁడు, శూద్రపుత్త్రుఁడు. కుక్కుటం—(న) వాద్యతాళపు మధ్యకాలము. కుక్కుటీ—(స్త్రీ) అబద్ధపుచర్య.
ముచ్పటా దంభచర్యయోః.	ముచ్పటా—(స్త్రీ) కపటము, చేష్ట,
కేశట శ్శోణకేవిష్ణౌ	కేశటః—(పు) దుండుగుచెట్టు, విష్ణువు.
వర్గటో ఽంతర్గళే గళే,	వర్గటః—(పు) కంఠభాగము, కంఠము.
కర్కటః కరణే స్త్రీణాం రాశిభేదకుళీరయోః. ౪౦. శాల్మలీఫలవాలుక్యోః కర్కటీ కర్కటః ఖగే,	కర్కటః— (పు) స్త్రీరతిబంధవిశేషము, కర్కటరాశి, ఎండ్రకాయ, బూరుగుకాయ. కర్కటీ—(స్త్రీ) నక్కదోసచెట్టు. కర్కటం—(న) రామబందుపక్షి.
కీకట స్తురగే నిస్స్వే దేశభేదే మితంపచే. ౪౧.	కీకటః—(పు) గుఱ్ఱము, దరిద్రుఁడు, కీకటదేశము, లోభి.
మోచాటః కృష్ణజీరేస్యాద్రంభాస్థ్ని మలయోద్భవే,	మోచాటః—(పు) నల్లజీలకఱ్ఱ, అరటితూట, మంచిగంధము.
చక్రాటో విషవైద్యేఽపి ధూర్తదీనారయో రపి. ౪౨.	చక్రాటః—(పు) పాములవాఁడు, వంచకుఁడు, ముప్పదిరెండు గురిగింజలయెత్తుబంగారునాణెము.
వర్ణాటో గాయనే చిత్రకారే స్త్రీకృతజీవిని,	వర్ణాటః—(పు) గానముచేయువాఁడు, చిత్తరువులు వ్రాయువాఁడు, ఆఁడుదానిచే బ్రదుకువాఁడు.
భావాటో భావకే సాధునివే	భావాటః—(పు) అభిప్రాయము, సాధు

శే కాముకే ఒపిచ. ౪౪. పులయిల్లు, విటుఁడు.
శైలాటో దేవలే సింహే శు శైలాటః—(పు) పూజారి, సింహము,
క్లకాచకిరాతయోః, తెల్లగాజు, బోయవాఁడు.
ద్రోహాటః కథితో గాథాప్ర ద్రోహాటః—(పు) కథావిశేషము, మృగ
భేదే మృగలుబ్ధకే. ౪౫. ములను వేటలాడువాఁడు, కపటము
బైడాల వృత్తికేచాఒపి గాఁ దపముఁజేయువాఁడు.
ఘారాట శ్చాతకాశ్వయోః, ఘారాటః—(పు) చాతకపక్షి, అశ్వము.
మోరటస్తు భవేదిక్షు మూ మోరటః—(పు) చెఱకువేరు, ఊడుగు
లాంకోటప్రభేదయోః. చెట్టు. మోరటా—(స్త్రీ) ఈనినపిదప
౪౬. సప్తరాత్రాత్పరేక్షీ ఏడవనాఁడు పితికిన ఆవుపాలు, చాఁగ
రే మూర్వికాయాం తు చెట్టు.
మోరటా,
వేకటస్స్యా ద్వైకటికే తథా వేకటః—(పు) రత్నములను సానబట్టు
సంజాతయౌవనే. ౪౭. వాఁడు, యౌవనవంతుఁడు.
వేరటో మిశ్రితే నీచే వేర వేరటః—(త్రి) కలుపఁబడినది, తుచ్ఛమై
టం బదరీఫలే, నది. వేరటం—(న) రేఁగుబండు.
త్రికూటం సింధులవణే త్రి త్రికూటం—(న) సముద్రపులవణము.
కూటశ్చ సువేలకే. ౪౮. త్రికూటః—(పు) సువేలపర్వతము.
భాకూటః కథ్యతే మీనభే భాకూటః—(పు) మత్స్యవిశేషము, పర్వ
దే శైలాంతరేఒపిచ, తవిశేషము.
అరిష్టః ఫేనిలే నింబే లశునే అరిష్టః—(పు) కుంకుఁడుచెట్టు, వేఁపచెట్టు,
కాకకంకయోః. ౪౯. అరి వెల్లియుల్లి, కాకి, రాబందుపక్షి. అరి
ష్టం సూతికాగారే తక్రే ష్టం—(న) పురిటియిల్లు, మజ్జిగ, మ
చిహ్నే శుభేఒశుభే, రణచిహ్నము, శుభము, అశుభము.
సంసృష్టం సంగతే విద్యా ద్వి సంసృష్టం—(త్రి) కూడుకొనినది, వస్త్రా
శుద్ధే వసనాదినా. ౫౦. దులచేతఁ బరిశుద్ధమైనది.
అవటుః కథితో ఘాటాకూప అవటుః—(పు) ముచ్చిలిగుంట, నూయి,
గర్తేషు సూరిభిః, గోయి.
పరీష్టిః పరిచర్యాయాం ప్రా పరీష్టిః—(స్త్రీ) పరిచారము, శోధనియ
కామ్యేఒపి గవేషణే. ష్టైశ్వర్యములలో నొకటి, వెదకుట.

వరటా హంసయోషాయాం వరటా
గంధోళ్యాం వరటాపిచ,
వరటా—(స్త్రీ) ఆఁడుహంస, కందిరీఁగ.

త్రిపుటా మల్లికాయాం చ త్రిపుటా
సూక్ష్మైలా త్రివృతోరపి.
౫౨. సతీనకేచ తీరేచ త్రి
పుటః సముదాహృత,
త్రిపుటా—(స్త్రీ) వర్షాకాలపు మల్లెచెట్టు, సన్నయేలకులు, తెల్లతెగడ. త్రిపుటః—(పు) లంకలనునధాన్యము, ఒడ్డు.

పర్వటీ వ్రీహిభేదేస్యా ద్వ
ర్వటీ పణ్యయోషితి. ౫౩
పర్వటీ—(స్త్రీ) ధాన్యవిశేషము, వెలయాలు.

పర్కటీ నూతనఫలే పూగా
దేః ప్లక్షపాదపే,
పర్కటీ—(స్త్రీ) పోకచెట్టు మున్నగువాని పుచ్చె, జువ్విచెట్టు.

మర్కటీ వానరీశూకశింబ్యో
స్స్యాత్కరజాంతరే. ౫౪. మ
ర్కటస్తూర్ణనాభేఽపి క
పౌ స్త్రీకరణేఽపి చ,
మర్కటీ—(స్త్రీ) ఆఁడుకోతి, దూలగొండిచెట్టుతీఁగె, కానుగుచెట్టు. మర్కటం—(పు) సాలెపురుగు, కోతి, రతిబంధవిశేషము

కురంటీ దారుపుత్ర్యాంచ కు
రంటో ఝింటికాంతరే.
కురంటీ—(స్త్రీ) కొయ్యబొమ్మ. కురంటః—(పు) పచ్చపూవుల ములుగోరంట.

చిరంటీతు సువాసిన్యాంస్యా
ద్ద్వితీయవయస్స్త్రియాం.
చిరంటీ—(స్త్రీ) ముత్తైదువు, యౌవనవతి.

అథ టాంత శ్చతుర్వర్ణః. — టాంత చతుర్వర్ణము.

శ్రుతీకటః ప్రాంచలోహే ప్రా
యశ్చిత్త భుజంగయోః.
శ్రుతీకటః—(పు) ప్రాతలోహము, పాపనివృత్తికొఱకుచేయు ప్రాయశ్చిత్తము, సర్పము.

ఉచ్చింగటో మీనభేదే త
థా కోపనపూరుషే,
ఉచ్చింగటః—(పు) తృణగండమను మత్స్యము, కోపస్వభావుఁడు.

కుటంనటస్తు శోణాకే కైవ
ర్తిముస్తేఽపి చ. ౫౫.
కుటంనటః—(పు) దుందుగపుచెట్టు, తుంగముస్తె.

ఖడ్గారీటస్తు ఫలకాసిధారా
వ్రతచారిణోః,
ఖడ్గారీటః—(పు) డాలు, అసిధారావ్రతము గావించువాఁడు.

కుండకీటస్తు చార్వాక వచ
కుండకీటః — (పు) చార్వాకవాక్యము

నాభిజ్ఞ పూరుషే. ౫౮. / జారజబ్రాహ్మణీపుత్రదాసీ / కాముకయోరపి, — లెక్కింగినవాఁడు, జారిణియగు బ్రాహ్మణికి జనించినవాఁడు, దాసితో వ్యభిచరించువాఁడు.

నారకీటో శ్మకీటేస్యా త్స్వద / త్తాశావిహంతరి. ౫౯. — నారకీటః—(పు) కృమివిశేషము, ఆశ పెట్టి విఫలముఁ జేయువాఁడు.

కార్యకూటస్తు కృపణో న్మ / త్తానర్థకరేష్వపి, — కార్యకూటః—(పు) లోభి, పిచ్చివాఁడు, ఘాతుకుఁడు.

కామకూటస్తు వేశ్యాయాః / ప్రియవిభ్రమయోర్మతః. — కామకూటః — (పు) వేశ్యారతుఁడు, వేశ్యయొక్క విలాసచర్య.

చక్రవాటః క్రియారోహే / పర్యంతే చ శిఖాతరౌ, — చక్రవాటః — (పు) పనిబూనినవాఁడు, సమీపము, దీపపుఁగుంది.

వర్కరాటః కటాక్షేస్యా త్త / రుణాదిత్యరోచిషి. ౬౧. / స్త్రీణాం వత్సపయోత్సం / గ కాంతదత్తనఖేఽపిచ, — వర్కరాటః — (పు) కఁగంటఁజూచుట, లేఁతయెండు, కుచాగ్రమున విటుఁడు జేయు నఖక్షతము.

కరహాటోబ్జకందేస్యాత్పుష్ప / వృక్షప్రభేదయోః ౬౨. — కరహాటః—(పు) తామరదుంప, పుష్పవిశేషము, మంగచెట్టు.

పరపుష్టః పరభృతే పరపుష్టా / ఽఽపణస్త్రియాం, — పరపుష్టః—(పు) కోకిల, వెలయాలు.

ప్రతికృష్టం మతంగుహ్యే / ద్విరావృత్యాచ కర్షితే. — ప్రతికృష్టం—(పు) మర్మాంగము, రెండుమారులు దున్నినభూమి.

ప్రతికృష్టః ప్రేషితేస్యా త్ప్ర / త్యాఖ్యాతే చ వాచ్యవత్, — ప్రతికృష్టః—(త్రి) పంపఁబడినది, నిరసింపఁబడినది.

శిపివిష్టస్తు ఖలతౌ శివే దుశ్చ / ర్మణిస్మృతః. ౬౩. — శిపివిష్టః—(పు) బట్టతలగలవాఁడు, శివుఁడు, కుష్ఠురోగి.

చతుష్షష్టి ర్బహ్వృచే చతు / ష్షష్టికలాస్వపి, — చతుష్షష్టిః—(స్త్రీ) ఋగ్వేదము, అరువదినాలుగువిద్యలు.

స్యాద్గాఢముష్టిః కృపణే కృ / పాణాదిషు చేష్యతే. ౬౪. — గాఢముష్టిః—(పు) లోభి, గండ్రగొడ్డలి, ఖడ్గము మొదలగు నాయుధవిశేషము

అథ స్యాదధరోచ్ఛిష్టో నిశ్వాసాధరచుంబయోః,	దశనోచ్ఛిష్టః — (పు) నిట్టూరుపుగాలి, అధరచుంబనము.

అథ ఠాంతో ద్వివర్ణః.	ఠాంత ద్వివర్ణము.
కఠస్స్వర రుచాం భేదే స్యాత్తదధ్యేతృ వేదినోః. మునావపి	కఠః—(పు) స్వరవిశేషము, కఠబుక్కలు, కఠబుక్కల నేర్చినవాఁడు, కఠశాఖీయుఁడు, కఠముని.
హఠో వారిపర్ణ్యాం స్యాత్ప్రసభేఽపి చ. ౧.	హఠః—(పు) తూటికూర, బలాత్కారము.
శఠో మధ్యస్థపురుషే శఠో ధుత్తూరధూర్తయోః, శఠో ఽలసే చ మూర్ఖే చ	శఠః—(పు) వివాహాదులలో మధ్యవర్తి, ఉమ్మెత్తచెట్టు, మందమతి, మూర్ఖుఁడు.
కుంఠో కర్మణ్యమూర్ఖయోః.	కుంఠః—(పు) సోమరి, మూర్ఖుఁడు.
పాఠస్స్యాత్పఠనే విద్ధపర్ణ్యాం పాఠాపి పఠ్యతే,	పాఠః—(పు) చదువుట, పాఠా—(స్త్రీ) పాటచెట్టు.
కంఠో గళే సన్నిధానే ధ్వనౌ మదనపాదపే. ౩.	కంఠః—(పు) మెడ, సమీపము, ధ్వని, ఉమ్మెత్తచెట్టు.
వంఠస్స్యా దకృతోద్వాహే ఖర్వే కుంఠాయుధేఽపి చ,	వంఠః—(పు) పెండ్లికానివాఁడు, పొట్టివాఁడు, బల్లెము.
పృష్ఠం చరమమాత్రే స్యా ద్దేహస్యావయవాంతరే. ౪.	పృష్ఠం—(న) వెనుకవైపు, దేహమునందలి వెనుకవైపు.
కోష్ఠః కుసూలే చాత్మీయే కుక్షే రంతర్గృహస్య చ,	కోష్ఠః—(పు) గాదె—(త్రి) తనకు సంబంధించినది — (పు) ఉదరమధ్యము, గృహమధ్యము.
కుష్ఠో రోగే సుగంధే చ	కుష్ఠః—(పు) కుష్ఠరోగము, సుగంధిపాలచెట్టు.
గోష్ఠం గోస్థానకేఽపి చ. ౫.	గోష్ఠం—(న) పశువులదొడ్డి,
గోష్ఠీ సభాయాం సంలాపే	గోష్ఠీ—(స్త్రీ) సభ, ప్రీతితోసలుపు పరస్పరభాషణము.
దుష్ఠుస్స్యా ద్దుర్బలేఽధమే,	దుష్ఠుః—(పు) బలములేనివాఁడు, దుర్వినీతుఁడు.

ప్రష్ఠః శ్రేష్ఠాగ్రయోరుక్తః ప్రష్ఠా చండాలికౌషధౌ. ౬	ప్రష్ఠః—(త్రి) శ్రేష్ఠమైనది, ముందుగా జరిగినది, ఒకయోషధి.
జ్యేష్ఠ శ్శ్రేష్ఠేఽతివృద్ధే చ జ్యేష్ఠో మాసాంతరేఽపి చ, గృహగోధర్క్షయోర్జ్యేష్ఠా	జ్యేష్ఠ—(త్రి) శ్రేష్ఠమైనది, మిగుల కాలము గడిచినది—(పు) జ్యేష్ఠమాసము. జ్యేష్ఠా—(స్త్రీ)బల్లి, జ్యేష్ఠానక్షత్రము.
శ్రేష్ఠో వైశ్రవణే వరే. ౭	శ్రేష్ఠః—(పు) కుబేరుఁడు—(త్రి) శ్రేష్ఠమై[నది.
కాష్ఠా దారుహరిద్రాయాం కాలమాన ప్రకర్షయోః, స్యాద్దిశి స్థానమాత్రే చ కాష్ఠ మాఖ్యాత మింధనే. ౮.	కాష్ఠా—(స్త్రీ) మ్రానుపసుపు, పదునెనిమిదినిమిషముల కాలము, దిశ, చోటు. కాష్ఠం—(న) ఇంధనములు.
నిష్ఠా నిష్పత్తినాశాంత యాచ్ఞా నిర్వహణేషు చ,	నిష్ఠా—(స్త్రీ) కార్యము నెరవేరుట, నశించుట, అంత్యము, యాచించుట, నిర్వహించుట.
షష్ఠీ షణ్ణాం చ పూరణ్యాం కాత్యాయన్యామపీష్యతే. ౯.	షష్ఠీ—(త్రి) ఆఱవది, పార్వతీదేవి.

అథ ఠాంత స్త్రివర్ణః.	ఠాంత త్రివర్ణము.
కమఠః కచ్ఛపే భాండభేదే చ కమఠం మతం,	కమఠః—(పు) తాఁబేలు, కమఠం—(న) సన్యాసులభిక్షాపాత్రము.
జరఠః కర్కశే పాండౌ జరఠః కఠినేఽన్యవత్. ౧౦	జరఠః—(త్రి) కఱకయినది, తెల్లనిది, కఠినమైనది.
నర్మఠ శ్చూచుకే షిద్గే	నర్మఠః—(పు) చూచుకము, విటుఁడు.
వైకుంఠః కృష్ణశక్రయోః,	వైకుంఠః—(పు) కృష్ణుఁడు, ఇంద్రుఁడు.
శ్రీకంఠః ఖండపరశౌ శ్రీకంఠః కురుజాంగలే. ౧౧.	శ్రీకంఠః—(పు) శంకరుఁడు, కురుదేశము నందలి మరుదేశము.
వరిష్ఠస్స్యా దురుతరే ప్రవరే తిత్తిరావపి, వరిష్ఠం మరి	వరిష్ఠః—(పు) మిగుల విస్తారమైనది, మిగుల శ్రేష్ఠమైనది, వరిష్ఠం — (న)

చే తామ్రే	మిర్యాలు, రాగి. [జ్యుడు.
సాధిష్ఠోఽతి దృఢార్హ్యయోః.	సాధిష్ఠః—(పు) మిగులదృఢమైనది, పూ
అంబష్ఠో దేశభేదేఽపి విప్రా ద్వైశ్యాసుతేఽపిచ, అంబష్ఠా చామ్లలోణ్యాం స్యా త్పాఠా యూథికయోరసి. ౧౩.	అంబష్ఠః—(పు) దేశవిశేషము, బ్రాహ్మణునకు వైశ్యస్త్రీకి జనించినవాఁడు, అంబష్ఠా—(స్త్రీ) పులిచింత, పాటచెట్టు, అడవిమొల్లచెట్టు.
కనిష్ఠోఽల్పేఽనుజే యూని కనిష్ఠా దుర్బలాంగుళౌ,	కనిష్ఠః—(త్రి) స్వల్పమైనది, వెనుక జనించినది, పిన్నవయస్సుది, కనిష్ఠా—(స్త్రీ) చిటికెనవ్రేలు.
లఘిష్ఠోఽత్యల్పకే భేలేఽ	లఘిష్ఠః—(త్రి) మిగుల చుల్కనయైనది —(పు) తెప్ప.
స్యాదపష్ఠుః కాలవామయోః.	అపష్ఠుః—(పు) కాలము—(త్రి) ఎడమవైపుడున్నది.
ప్రకోష్ఠో విస్తృతకరే భూపకక్ష్యాంతరేఽపి చ, కూర్పరా దధరేచాపి	ప్రకోష్ఠః—(పు) చాచినహస్తము, రాజగృహమునందలికక్ష్య, మణిబంధమునకు ఈవలిభాగము.
ప్రతిష్ఠా స్థానమాత్రకే. ౧౪. గౌరవే యాగనిష్పత్తిచ తురక్షరపద్యయోః,	ప్రతిష్ఠా—(స్త్రీ) ప్రదేశము, గౌరవము, యాగము నెరవేర్చుట, నాలుగువర్ణముల ఛందస్సుగల పద్యవిశేషము.
మకుష్ఠో వ్రీహిభేదేస్యా న్మకుష్ఠో మంథరేఽన్యవత్.	మకుష్ఠః—(పు) అడవిపెసలు — (త్రి) మెల్లఁగా నడుచువాఁడు.

అథ ఠాంత శ్చతుర్వర్ణః.	ఠాంత చతుర్వర్ణము.
దంతశఠస్స్యా జ్జంబీరే కపిత్థే కర్మరంగకే, నాగరంగేఽపి చాంగేర్యాం స్మృతా దంతశఠాబుధైః. ౧౫.	దంతశఠః—(పు) నిమ్మచెట్టు, వెలఁగచెట్టు, ములువెలఁగచెట్టు, నారింజచెట్టు, దంతశఠా—(స్త్రీ) పులిచింతచెట్టు.
సూత్రకంఠో ద్విజేప్రోక్తః ఖంజరీటకపోతయోః,	సూత్రకంఠః—(పు) బ్రాహ్మణుఁడు, కాటుకపిట్ట, పావురము.

హారికంఠః పరభృతే హారా హారికంఠః—(పు) కోకిల, హారాలంకృత
న్వితగళేఽపిచ. ౧౮. మగు కంఠప్రదేశము.
కాలకంఠస్తు దాత్యూహే కాలకంఠః, (నీలకంఠః)—(పు) కూకురు
కలవింకస్తు ఖంజనే, సితా గిడ్డంగిపిట్ట, ఊరపిచ్చుక, కాటుకపిట్ట,
పాంగే హరే పీతసారకే నెమిలి, శంకరుఁడు, పీతచందనము.
నీలకంఠవత్. ౧౯.
కలకంఠః కలధ్వానే హంసే కలకంఠః — (పు) అవ్యక్తమధురధ్వని,
పారావతే పికే, హంస, పావురము, కోకిల.
దేవకాష్ఠంతు సరళదేవదారు దేవకాష్ఠం—(న) సరళదేవతాపువృక్ష
మహీరుహాః. ౨౦ ము, దేవదారువృక్షము.
కాలపృష్ఠం భవేత్కర్ణచాపే కాలపృష్ఠం—(న) కర్ణునిధనువు, సామా
కోదండమాత్రకే, కాల న్యమగుధనువు, కాలపృష్ఠః—(పు)ఒక
పృష్ఠస్తు సారంగవిశేషే విధమగుజింక, రాబందుః పక్షి.
కంకపక్షిణి. ౨౧.

అథ డాంతో ద్వివర్ణః. డాంతద్వివర్ణము.

గుడస్స్యాద్గోళకే హస్తిస గుడః—(పు) వర్తులాకారము, ఏనుఁగు
న్నాహేక్షువికారయోః, నకువేయు కవచాదులు, బెల్లము, గు
గుడా స్నుహీగుళికయో డా—(స్త్రీ) జెముడుచెట్టు, ఉండ.
ర్గడో మీనాంతరాయయోః. గడః—(పు) మత్స్యవిశేషము, విఘ్నము.
జడో మూర్ఖే హిమగ్రస్తే జడః—(పు) మూర్ఖుఁడు, చలిచే మొద్దు
శూకశింబ్యాం జడా బారినవాఁడు, జడా—(స్త్రీ) దూల
మతా, గొండిచెట్టు.
గడుః పృష్ఠగుడే కుబ్జే గడుః—(పు)వీపుపై కణితి, గూనువాఁడు.
షడః పేయాంతరే భిది. ౨. షడః—(పు) పానీయవిశేషము, భేదము.
వ్యాడో హింస్రపశౌ సర్పే వ్యాడః—(పు) క్రూరజంతువు, పాము.
తాడ స్తాడనఘోషయోః, తాడః—(పు) కొట్టుట, శబ్దము, పిడికిట
ముష్టిమేయతృణాదౌ చ లో నిముడఁదగిన గడ్డమున్నగునవి,
తాడీతాళఫలద్రుమే. ౩. తాడీ(స్త్రీ) తాడిచెట్టు.
నీడం స్థానే కులాయే చ సకా నీడం—(న) ప్రదేశము, పక్షిగూడు,

రః పూర్వకోఽంతికే, | సనీడ, సమీపము.

క్రోడ స్సూకరపాతంగ్యోః క్రోడం క్రోడాచ వక్షసి. ౧౮. | క్రోడః—(పు) పంది, శనిగ్రహము, క్రోడా.—(స్న) బాహుమధ్యప్రదేశము.

చోడః కూర్పాసకే దేశభేదే ప్రావరణాంతరే, | చోడః—(పు) అవిక, చోడదేశము, ఉత్తరీయము.

క్ష్వేడః కర్ణామయే ధ్వానే గరళే కుటిలేఽపి చ. ౧౯. లోహితార్కఫలే క్ష్వేడం ఘోషపుష్పే దురాసదే, యోధానాం సింహనాదేతు క్ష్వేడా స్యా ద్వంశశల్యకే. ౨౦. | క్ష్వేడః—(పు) కర్ణరోగము, ధ్వని, కాలకూటవిషము—(త్రి) వక్రమైనది క్ష్వేడం(న) ఎఱ్ఱజిల్లేడుకాయ, ఆవడపుష్పము—(త్రి) పొంద శక్యముగానిది, క్ష్వేడా—(స్త్రీ) సింహనాదము, వెదురుమొలక.

అండం ఖగాదికోశే స్యా న్ముష్కే వీర్యేఽపి చ క్వచిత్. | అండం—(న) పక్ష్యాదుల గ్రుడ్డు, వృషణము, రేతస్సు.

స్యాత్ఖండః శ్శకలే చేక్షువికారమణిదోషయోః ౨౧. | ఖండః—(పు) తునుక, కలకండ, రత్నదోషము.

గండః కపోలే పిటకే యోగభేదేచ గండకే, గండః ప్రవీరేచిహ్నే స్యా దశ్వభూషణబుద్బుదే. ౨౨. | గండః—(పు) గండస్థలము, కురుపు, గండమను యోగము, ఖడ్గమృగము, వీరుఁడు, గుర్తు, అశ్వాభరణవిశేషము, నీటిబుడగ.

చండో దైత్యాంతరే తీవ్రే చండోదానే యమస్యచ, ధనహారీ శంఖపుష్ప్యాశ్చండా చండోఽతికోపనే. ౨౩. | చండః—(పు) చండాసురుఁడు—(త్రి) తీవ్రమైనది—(పు) చండుఁడనుయమదూత, చండా—(స్త్రీ) నల్లకచ్చూరము, శంఖమాలినీవృక్షము—(త్రి) మిగుల కోపముగలది.

చండీ కాత్యాయనీ హింస్రా కోపనస్త్రీషు సమ్మతా, | చండీ—(స్త్రీ) పార్వతి, హింసించుస్వభావముగలది, కోపముగలస్త్రీ.

షండం పద్మాదిసంఘాతే షండస్స్యా ద్గోపతావపి. | షండం—(న) కమలసమూహము, షండః—(పు) ఆఁబోతు, నపుంసకుఁడు, అంతః

౧౦. షండః క్లీబే వంశకరే భార్గవే వంధ్యపూరుషే,

పురముగాచు కొజ్జావాఁడు, శుక్రాచార్యుఁడు, పుంస్త్వము వ్యర్థము చేసినవాఁడు.

కుండం దేవజలాధారే పిఠరేథ కమండలౌ. ౧౧. కుండీకుండస్స్మృతో జారాత్పతివత్నీసుతేఽపిచ,

కుండం—(న) స్వర్గతటాకము, పాత్రము, కుండీ—(స్త్రీ) కమండలువు, కుండః—(పు) భర్తయుండఁగా జారునకుఁ బుట్టినవాఁడు.

దండో యమే మానభేదే లగుడే దమసైన్యయోః. వ్యూహభేదే ప్రకాండేఽశ్వే కోణమంథానయో రపి, అభిమానే గ్రహే దండశ్చండాంశోః పారిపార్శ్వకే. ౧౩.

దండః—(పు) యమధర్మరాజు, తక్కెడదండి, కఱ్ఱ, దండోపాయము, సైన్యము, దండమను వ్యూహము, చెట్టుకొమ్మలక్రిందిభాగము, గుఱ్ఱము, వాయించుకఱ్ఱ, కవ్వము, అభిమానము, గ్రహవిశేషము, సూర్యునిప్రక్కనుండు విఘ్నదేవత.

గోండః పామరజాతౌ చ వృద్ధనాభౌ చ వాచ్యవత్,

గోండః—(పు) ఆటవికజాతి (గోండులు) (త్రి) పెద్దబొడ్డుగలవాఁడు.

పిండం సాంద్రే బలే బోలే గృహాంశే జీవనాయసోః పిండో దేహే జపాపుష్పే నివాసే సిల్హకేఽపిచ, పిండీ స్యాత్తగరేఽలాబు ఖర్జూరీభేదయో రపి. ౧౪.

పిండం—(న) దట్టము, బలము, బాలింతబోలు, గృహభాగము, జీవనాధారము, ఇనుము, పిండః—(పు) శరీరము, మంకెనపూవు, పార్వణపుముద్ద, పిండీ—(స్త్రీ) గ్రంథితగరము, అనుగుచెట్టు, ఖర్జూరవృక్షము. [బుద్ధి.

పండః షండే ధియాం పండా

పండం—(పు) నపుంసకుఁడు, పండా—(స్త్రీ)

పాండుః కుంతీపతౌ సితే,

పాండుః—(పు) పాండురాజు—(త్రి) తెల్లనిది

మండం మస్తునిశాకేచ మండస్స్యాత్సారపిచ్ఛయోః. ౧౫. ఏరండే భూషణే చాథ మండా ధాత్ర్యా ముదీరితా,

మండం—(న) పెరుగుమీఁగడ, కూర-(పు) చేవ, జిగట, ఆముదపుచెట్టు, అలంకారము, మండా—(స) భూమి.

ముండో దైత్యాంతరే రాహౌ మూర్ధముండితయో రపి. ౧౭.	ముండః—(పు) ముండాసురుఁడు, రాహువు, శిరస్సు—(త్రి) బోడితలగలవాఁడు.
శౌండో మత్తేఽపి విఖ్యాతః శౌండీ పిప్పలిచవ్యయోః,	శౌండః—(త్రి) కల్లుమత్తుచే మదించినవాఁడు, శౌండీ—(స్త్రీ) పిప్పలిచెట్టు, చవ్యమను గంధద్రవ్యము.
కాండం నాళే తరుస్కంధే బాణేఽవసరనీరయోః. ౧౮. కుత్సితే రహసి స్తంభే కాండం గర్వేఽశ్వవర్గయోః,	కాండం—(న) కాడ, చెట్టుమ్రాను, బాణము, సమయము, జలము, కౌటిల్యము, రహస్యము, స్తంభము, గర్వము, గుఱ్ఱము, సమూహము.
భాండం భూషణమాత్రేఽపి భాండం మూలవణిగ్ధనే. ౧౯. నదీపాత్రే తురంగాణాం భూషణే భాజనేఽపి చ,	భాండం—(న) అలంకార సామాన్యము, వర్తకమునందలి పెట్టుబడిసొమ్ము, నదిగట్టులమధ్యభాగము, అశ్వభూషణము, కుండ.
ఇడా వాచి గవి క్షోణ్యా మిడా చ బుధయోషితి. ౨౦.	ఇడా—(స్త్రీ) మాట, గోవు, భూమి, బుధునిభార్య.
క్రీడా కేళిప్రకారే స్యాత్ ఖేలా వజ్ఞానయో రపి,	క్రీడా—(స్త్రీ) స్త్రీపురుషుల, విహారము, కందుకాదిఖేలనము, పరిహాసము.
చూడా శిఖాయాం వలభౌ చూడా బాహువిభూషణే. ౨౧.	చూడా—(స్త్రీ) పురుషుని శిరోమధ్యస్థకేశములు, ముంజూరు, దండకడియము.
పీడా కృపా శిరోమాలా వమర్దసరళద్రుషు,	పీడా—(స్త్రీ) దయ, తలనున్నపూలదండ, పీడకలిగించుట, దేవదారువృక్షము.
నాడీ నాళే శిరాగండదూర్వయోస్స్యా ద్వ్రణాంతరే. ౨౨. నాడీ షట్ క్షణకాలేఽపి చర్యాయాం కుహకస్య చ,	నాడీ—(స్త్రీ) గొట్టము, బోలుగనుండునరము, ఒకవిధమగు గరిక, గాయము, ఆఱు క్షణములకాలము, కుత్సితుని చేష్టలు.

రండా మూషకపర్ణ్యాంచ రండా విధవయోషితి. ౨౩.	రండా—(స్త్రీ) ఎలుకచెవిచెట్టు, వితంతువు.
వండాపి పాంసులాయాం స్యాద్వండోహస్తాదివర్జితే,	వండా—(స్త్రీ) అంకుటాలు, వండః—(పు) చేతులుమున్నగు నవయవములు లేని వాఁడు.
శుండాపి జలహస్తిన్యాం మదిరా కరిహస్తయోః. ౨౪. నళిన్యాం వారయోషాయాం శుండస్తు మదనిర్ఝరే,	శుండా—(స్త్రీ) నీటియేనుఁగు, కల్లు, ఏనుఁగుతుండము, తామరతీఁగ, వేశ్య, శుండః—(పు) మదప్రవాహము.

అథ డాంత స్త్రీవర్ణః.	డాంత త్రివర్ణము.
గారుడం స్యాన్మరకతే విషశాస్త్రేఽపి గారుడం. ౨౫	గారుడం—(న) గరుడపచ్చ, విషము హరింపఁజేయు మంత్రశాస్త్రము.
ద్రావిడస్స్యాజ్జనపదే వేదముఖ్యక శంఖయోః,	ద్రావిడః—(పు) ద్రావిడదేశము, కచ్చూరము, శంఖము.
ప్రచండో దుర్వహే శ్వేతకరవీరే ప్రతాపిని. ౨౬.	ప్రచండః—(త్రి) అసాధ్యమైనది—(పు) తెల్లగన్నేరు, (త్రి) ప్రతాపముగలది.
పిచండ ముదరే విద్యాత్పశోరవయవేఽపి చ,	పిచండం—(న) కడుపు, పశువులయవయవము.
తరండో బడిశీసూత్రబద్ధవస్తుని ఖేలకే ౨౭.	తరండః—(పు) గాలము త్రాటికిఁగట్టిన బెండు, కట్టె మొదలగునవి, తెప్ప.
వరండోఽప్యంతరావేద్యాం సందోహముఖరోగయోః,	వరండః—(పు) వేదిమధ్యభాగము, సమూహము, ముఖరోగవిశేషము(మొటిమెలు)
పూత్యండో గంధకీటేఽపి తథాగంధమృగేఽపిచ. ౨౮	పూత్యండః—(పు) పక్షివిశేషము, జవ్వాదిపిల్లి.
మార్తండ స్తపనే క్రోడే	మార్తండః—(పు) సూర్యుఁడు, వరాహము.
శిఖండో బర్హచూడయోః,	శిఖండః—(పు) నెమలిపురి, తలవెండ్రుకలు.

ప్రకాండో విటపేశస్తే మూ
లస్కంధాంతరే తరోః.
ప్రకాండః—(పు) కొమ్మ (త్రి) శ్రేష్ఠమైనది, చెట్టుకొమ్మలక్రిందిభాగము.

కోదండో భ్రూలతాయాం
స్యాద్దేశభేదేచ కార్ముకే,
కోదండః—(పు) కనుబొమ్మ, కోదండదేశము, కోదండం—(న) ధనువు.

సరండ స్సరటే ధూర్తే సరం
డో భూషణాంతరే ౩౦.
సరండః—(పు) తొండ, దుడుకువాఁడు, భూషణవిశేషము.

మారుణ్డోఽణ్డే భుజంగానాం
మార్గే గోమయమండలే,
మారుండః—(పు) పాముగ్రుడ్డు, త్రోవ, గోమయముతో నలికినతావు.

కరండో మధుకోశాసికారం
డేషు దలాడకే. ౩౧.
కరండః—(పు) తేనెతుట్టె, ఖడ్గము, కన్నెలేడియనుపక్షి, నువ్వుచెట్టు.

కూష్మాండో గణభేదే స్యా
ద్భ్రూణే కర్కారుకేఽపి
చ,
కూష్మాండః—(పు) దేవతాగణము, గర్భము, గుమ్మడిచెట్టు.

భేరుండా దేవతాభేదే పక్షి
భేదే చ భీషణే. ౩౨.
భేరుండా—(స్త్రీ) దేవతావిశేషము—(కాళి.)—(పు) భేరుండపక్షి—(త్రి) భయంకరమైనది.

వారుండస్సేకపాత్రే స్యాన్న
లే దృక్కర్ణయోరపి, ఫ
ణిస్థరాజే వారుండే ద్వా
రపిండ్యాముదీరితా. ౩౩.
వారుండః—(పు) ఓడలోనిజలముతీయు పాత్రము, కంటిపుసి, చెవిలోనిగుబిలి, శేషుఁడు, వారుండీ—(స్త్రీ) గడప.

తిత్తిడో భూరుహే కాల
దానే దైత్యాంతరేఽపి
చ,
తిత్తిడః—(పు) చింతచెట్టు, యమదూత, రాక్షసవిశేషము.

తింతిడ స్తింతిడీతు స్యాచ్చిం
చావృక్షామ్లయోరపి ౩౪.
తింతిడః—(పు) తింతిడీ—(స్త్రీ) చింతచెట్టు, చింతపండు.

వరండా శారికావర్తి ఖడ్గ
ధేనుషు వర్తతే,
వరండా—(స్త్రీ) గోరువంక, దీపపువత్తి, కత్తి, ఆవు.

వితండా వాదభేదే స్యాత్క
చ్ఛశాకే శిలాహ్వయే
౩౫. వితండా కరవీ
వితండా—(స్త్రీ) తనపక్షము సమర్థింపక పరపక్షము దూషించువాదము, శాకవిశేషము, శిలాజిత్తు, గన్నేరుచెట్టు.

ర్యాంచ నిర్గుండీ సింధువారకే, నీలశే ఫాలికాయాం చ కరహా టేఽపి కుత్రచిత్. ౩౬.	నిర్గుండీ—(స్త్రీ) వావిలిచెట్టు, నల్లపూవుల వావిలిచెట్టు, తామరదుంప.
అథ డాంత శ్చతుర్వర్ణః.	డాంత చతుర్వర్ణము.
భవే ద్వాతథుడో వాత్యా వామయో ర్వాతశోణితే, పిచ్ఛిలస్ఫోటికాయాం చ దేవతాడ స్తు ఘోషకే. ౩౭.	వాతథుండః—(పు) వాయుసమూహము, కాంత, ఒకవ్యాధివిశేషము, జిడ్డువస్తు వులపైఁ దేలుబుడగ. దేవతాడః—(పు) ఆవడచెట్టు, రాహువు, అగ్నిహోత్రుఁడు.
సైంహికేయగ్రహే చాపి దేవాతోడో హుతాశనే,	
చక్రవాడోఽద్రిభేదే స్యాచ్చ క్రవాడంతు మండలే. ౩౮.	చక్రవాడః—(పు)లోకాలోకపర్వతము, చక్రవాడం—(న) వర్తులాకారము గలది.
జలరుండో జలావర్తే పయో రేణౌ భుజంగమే,	జలరుండః—(పు) నీటిసుడి, నీటితుంపు రులు, పాము.
అపోగండ స్తు శిశుకే విక లాంగేఽతిభీరుకే. ౩౯.	అపోగండః—(త్రి) బాలుఁడు, వికలాం గముగలది, భయంకరమైనది.
అథ ఢాంతో ద్వివర్ణః.	ఢాంత ద్వివర్ణము.
దృఢ స్థూలే భృశే శక్తే ప్ర గాఢేఽపి దృఢో మతః,	దృఢః—(పు) లావైనది, విస్తారమైనది, బలమైనది, విస్తారము.
బాఢం దృఢే ప్రతిజ్ఞాయాం	బాఢం—(న) ఎక్కువ, అంగీకారము.
మూఢ స్తంద్రితబాలయోః.	మూఢః—(పు) అవివేకి, బాలుఁడు.
గూఢం రహసి గుహ్యే చ సంవృతే పునరన్యవత్,	గూఢం—(న) రహస్యము, మర్మాంగము, —(త్రి) దాగియున్నది.
వ్యూఢస్సంహతవిన్యస్త పృ థులేషు చ భేద్యవత్. ౧.	వ్యూఢః—(పు) వ్యూహబద్ధమగుసైన్య ము, విస్తారమైనది.
షండో వర్షవరే క్లీబే గోప	షండః—(పు) కొజ్జా, నపుంసకుఁడు, ఆఁ

తే వంధ్యాపూరుషే, — బోతు, వ్యర్థేంద్రియుఁడు. [సారథి.
వోఢా స్యా ద్భారితే సూతే — వోఢా:(ఋపు) భారము మోయువాఁడు
సోఢా మర్షణశక్తయోః. ౩. — సోఢా(ఋత్రి) ఓరిమిగలది, సమర్థమైనది.
రాఢా సూక్ష్మే చ శోభాయాం — రాఢా—(స్త్రీ) సూక్ష్మము, కాంతి.
దాఢా దంష్ట్రాభిలాషయోః. — దాఢా—(స్త్రీ) కోఱ, కోరిక.
మాఢిః పత్రాదిభంగే స్యా న్మాఢి ర్దైన్యప్రకాశనే. ౪. — మాఢిః—(స్త్రీ) మకరికాపత్రాదులు, దైన్యమును బ్రకటించుట.

అథ ఢాంత స్త్రివర్ణః. — ఢాంత త్రివర్ణము.

ఆషాఢో వ్రతినాం దండే మాసే మలయపర్వతే, — ఆషాఢః—(పు) బ్రహ్మచారుల పలాశ దండము, ఆషాఢమాసము, మలయ పర్వతము.
వారూఢశ్శబలేఽపి స్యా ద్వస్త్రాంచలకవాటయోః. ౫. పంజరే పావకే చాథ — వారూఢః—(పు) దారిబత్తెము, పైట చెఱంగు, తలుపు, చిలుక మొదలగు వానిపంజరము, అగ్ని.
ప్రరూఢో జఠరే స్మృతః, బద్ధమూలే — ప్రరూఢః—(పు) ఉదరము—(త్రి) దృఢముగా నాటుకొన్నది.
విరూఢస్తు సంజాతేఽంకురితేఽన్యవత్. ౬. — విరూఢః—(త్రి) పుట్టినది, అపుడంకురించినది.
సమూఢః పుంజితే భుగ్నే సద్యోజాతేఽనుపప్లుతే, — సమూఢః—(త్రి) రాశిచేయఁబడినది, విరిగినది, అపుడుపుట్టినది, ఉపద్రవము లేనిది.
ఉదూఢ ఊఢే స్థూలే స్యా — ఉదూఢః—(త్రి) వివాహమైనది, లావైనది.
దుపోఢో నికటోఢయోః. — ఉపోఢః—(త్రి) సమీపమైనది, వివాహమైనది. [నది.
నిగూఢో గర్హితే గుప్తే — నిగూఢః—(త్రి) నింద్యమైనది, దాఁచఁబడి
ప్రమీఢో మూత్రితే ఘనే, — ప్రమీఢః—(త్రి) అతిమూత్రరోగి, అధికమైనది. [మైనది.
సంరూఢోఽంకురితే ప్రౌఢే — సంరూఢః—(త్రి) అంకురించినది, గంభీర
ప్రగాఢో దృఢకృచ్ఛ్రయోః. — ప్రగాఢః—(త్రి) దృఢమైనది, కష్టమైనది.

అధ్యూఢా కృతసాపత్న్యాం నార్యా మధ్యూఢ ఈశ్వరే, — అధ్యూఢా—(స్త్రీ) పెద్దభార్య, అధ్యూఢః—(పు) ప్రభువు.

అధ్యారూఢం సమారూఢే ఉత్యధికే చాపి భేద్యవత్. — అధ్యారూఢం—(త్రి) అధిష్ఠించినది, మిగుల విస్తారమైనది.

అథ ణాంతో ద్వివర్ణః. — ణాంత ద్వివర్ణము.

కణోఽతిసూక్ష్మే ధాన్యాంశే కృష్ణాజీరకయోః కణా, — కణః—(పు) మిగులసూక్ష్మమైనది, నూక, కణా—(స్త్రీ) పిప్పళ్లు, జీలకఱ్ఱ.

పణో వరాటమానే స్యాన్మూల్యే కార్షపణే గ్లహే. ౧. క్రయ్యశాకాదికే ద్యూతే వ్యవహారే భృతౌ ధనే, — పణః—(పు) గవ్వప్రమాణము, వెల, ముప్పదిరెండు గురిగింజలయెత్తు రాగి నాణెము, పందెము, కొనఁదగినకూర, జూదము, వ్యవహారము, జీతము, ధనము.

గణస్సమూహే ప్రమథే సంఖ్యాసైన్యప్రభేదయోః. — గణః—(పు)సమూహము,ప్రమథగణము, సంఖ్యావిశేషము, సైన్యవిశేషము.

ఘ్రాణం ఘ్రాతే చ నాసాయాం — ఘ్రాణం—(త్రి) వాసనచూడఁబడినది—(న) ముక్కు.

కాణః కాకైకచక్షుషోః, — కాణః—(పు) కాకి, ఒంటికంటివాఁడు.

బాణస్స్యాత్కేవలే కాండే కాండావయవదైత్యయోః. ౩. బాణా ఝింట్యాం మతా ధీరైః — బాణః—(పు) ఒక్కటి,బాణము, అలుగు, బాణాసురుఁడు, బాణా—(స్త్రీ) నల్ల పూవుల పెద్దగోరంటచెట్టు.

శ్శణో మాషచతుష్టయే, కషణే కరపత్రే చ శాణీ ప్రావరణాంతరే. ౪. — శణః—(పు) నాలుగుమాషములబరువు, ఒఱపుడుఱాయి, అంపము, శాణీ—(స్త్రీ) వస్త్రవిశేషము.

త్రాణా తు త్రాయమాణాయాం రక్షితే రక్షణేఽపి చ, — త్రాణా—(స్త్రీ) కలుకానుగుచెట్టు—(త్రి) రక్షింపఁబడినది,త్రాణం-(న)రక్షించుట.

ప్రాణో హృన్మారుతే బోలే కావ్యజీవేఽనిలే బలే. ౫. వాచ్యవత్పూరితే ప్రాణం — ప్రాణః—(పు) ప్రాణవాయువు, బాలింత బోలు, కావ్యప్రాణము, వాయువు, బలము—(త్రి)నిండింపఁబడినది,(బహు

ప్రాణాశ్చాసుషు కీర్తితాః,

వచనమున) పంచప్రాణములు.

ద్రుణం చాపేచ ఖడ్గేచ ద్రుణో వృశ్చికభృంగయోః. ౬. ద్రుణీ కచ్ఛపికాయాంచ జలద్రోణ్యా ముదాహృతః,

ద్రుణం—(న) ధనువు, కత్తి, ద్రుణః—(పు) తేలు, తుమ్మెద, ద్రుణీ—(స్త్రీ) క్షుద్రరోగవిశేషము, బావినీరు పారించు గాడి.

ద్రోణః కృపీపతౌ కృష్ణకాకే వృశ్చిక ఆఢకే. ౭. ఆఢకానాం చతుష్కేఽపి ద్రోణీ స్యాన్నీవృదంతరే, ద్రోణీ కాష్ఠాంబువాహి న్యాం గవాం ఘాసభువి స్మృతా. ౮.

ద్రోణః—(పు) ద్రోణాచార్యులు, బొంతకాకి, తేలు, తూమెడుపరిమాణము, నాలుగుతూములపరిమాణము, ద్రోణీ—(స్త్రీ) దేశవిశేషము, దోనె, గోవులు మేయుప్రదేశము.

ఘోణ శ్శుష్కఫలే నక్రమ క్షికాహికరండయోః,

ఘోణః—(పు) ఎండినకాయ, నీటిదోమ, పాములను బెట్టుబుట్ట.

కోణో వాద్యప్రభేదే స్యా త్కోణోఽస్త్రే లగుడేఽర్కజే. ౯. వీణాదివాదనోపాయేఽప్యేకదేశే గృహస్య చ,

కోణః—(పు) వాద్యవిశేషము, ఆయుధధార, కఱ్ఱ, శనిగ్రహము, వీణాదులను వాయించుకుడుపము, ఇంటిమూల.

శోణ స్స్యా న్నాకనదయో శ్శోణః కోకనదచ్ఛవౌ. ౧౦. లోహితాశ్వే కృశానౌ చ

శోణః—(పు) దుండిగపుచెట్టు, శోణమను నదము, ఎఱ్ఱకలువవంటిరంగు, ఎఱ్ఱని గుఱ్ఱము, అగ్ని.

భ్రూణః స్త్రీగర్భడింభయోః,

భ్రూణః—(పు) స్త్రీలగర్భము, బాలుడు.

తీక్ష్ణం సాముద్రలవణే విష లోహాగ్నిముష్కకే. ౧౧. తీక్ష్ణయవాక్షారేచ తిగ్మాత్మత్యాగినో ర్వాచ్యవద్భవేత్,

తీక్ష్ణం—(న) సముద్రలవణము, విషము, ఇనుము, తీక్ష్ణః—(పు) అగ్ని, మొక్కపుచెట్టు, యవక్షారము—(త్రి) తీవ్రమైనది, జీవమును విడుచువాడు.

కర్ణః పృథాజ్యేష్ఠసుతే సువర్ణాలౌ శ్రుతావపి. ౧౨.

కర్ణః—(పు) కర్ణుడు, సువర్ణాలీ వృక్షము, చెవి.

జర్ణ శ్చంద్రే చ వృక్షే చ	జర్ణః—(పు) చంద్రుఁడు, వృక్షము.
వర్ణః కాంచనయజ్ఞయోః, వర్ణో ద్విజాదౌ శుక్లాదౌ స్తుతౌ రూపయశోక్షరే. ౧౩. విలేపనే కుథాయాం చ వర్ణస్స్యా ద్గుణ భేదయోః,	వర్ణః—(పు) బంగారము, యజ్ఞము, బ్రాహ్మణాదివర్ణములు, తెలుపు మొదలగు రంగులు, స్తుతి, ఆకారము, కీర్తి—(పు) హల్లులగు వర్ణములు, పూత—(పు) ఏనుఁగు పయివేయు చిత్రకంబళము, గుణము, భేదము.
పర్ణం స్యాత్కింశుకే పత్రే	పర్ణః—(పు) మోదుగుచెట్టు, పర్ణం—(న) ఆకు.
శీర్ణం తనువిశీర్ణయోః. ౧౪.	శీర్ణం—(త్రి) సూక్ష్మమైనది, శిథిలమైనది.
పూర్ణశ్శక్తే సమగ్రే చ పూరి తేచాఽపి వాచ్యవత్,	పూర్ణః—(త్రి) సమర్థమైనది, అంతయు, జలాదులు నిండినకలశము.
చూర్ణః క్షోదే క్షారభేదే చూర్ణాని వాసయుక్తిషు	చూర్ణః—(పు) పొడుము, సున్నము, చూర్ణం—(న) గంధపుపొడి మున్నగునవి.
కీర్ణం ఛన్నే పరిక్షిప్తే హింసి తే చాఽపి వాచ్యవత్,	కీర్ణం—(త్రి) కప్పఁబడినది, చిమ్మఁబడినది, హింసింపఁబడినది.
జీర్ణం పక్వే పురాణే చ	జీర్ణం—(త్రి) పండినది. పురాతనమైనది.
దీర్ణం దారితభీతయోః. ౧౫.	దీర్ణం—(త్రి) ఛేదింపఁబడినది, భయమొందినది.
ఉష్ణ స్స్యాదాతపే గ్రీష్మే దక్షే	ఉష్ణః—(పు) ఎండ, గ్రీష్మఋతువు—(త్రి) నేర్పరి.
కృష్ణస్తు కేశవే, వ్యాసేఽర్జునే కోకిలే చ కృష్ణం మరిచలోహయోః. ౧౬. కృష్ణాతు ద్రౌపదీ నీలీ హారహూరాసు కథ్యతే, వాచ్యవ న్మేచకే కృష్ణం	కృష్ణః—(పు) కృష్ణుఁడు, వ్యాసమహాముని, అర్జునుఁడు, కోకిల, కృష్ణం—(న) మిర్యాలు, ఇనుము. కృష్ణా—(స్త్రీ) ద్రౌపది, నీలిచెట్టు, ద్రాక్షలత—(త్రి) నల్లనిది.
జిష్ణు శ్శక్రే ధనంజయే. ౧౭. జిత్వరే చాథ	జిష్ణుః—(పు) ఇంద్రుఁడు, అర్జునుఁడు—(త్రి) జయశీలుఁడు.
విష్ణుస్స్యా త్కృష్ణేఽర్కే వసు	విష్ణుః—(పు) విష్ణుమూర్తి, ద్వాదశా

దైవతే,

దిత్యులలో నొకఁడు, ధనిష్ఠానక్షత్రము.

గేష్ణుర్నటే గాయనే చ

గేష్ణుః—(పు) నాట్యముచేయువాఁడు, పాటపాడువాఁడు.

దేష్ణుర్దాతరి దుర్ధమే. ౧౯.

దేష్ణుః—(పు) దాత—(త్రి) పొందశక్యముగానిది.

వృష్ణిస్తు యాదవే మేషే వృష్ణిః పాషండచండయోః,

వృష్ణిః—(పు) యాదవుఁడు, పొట్టేలు—(త్రి) పాషండమతస్థుఁడు, తీవ్రమైనది.

పార్ష్ణిః పాశ్చాత్యభాగే స్యాత్పాదమూలోన్మదస్త్రియోః. ౨౦. సేనాపృష్ఠే చ కుంత్యాం చ

పార్ష్ణిః—(పు) వెనుకభాగము, చీలమండలకు క్రిందిభాగము—(స్త్రీ) పిచ్చిపట్టినస్త్రీ, సైన్యమునకు వెనుకభాగము, కుంతీదేవి.

తృష్ణా లిప్సా పిపాసయోః,

తృష్ణా—(స్త్రీ) ఆశ, దప్పిక.

ఊర్ణా మేషాదిలోమ్ని స్యాదంతరావర్తకే భ్రువోః.

ఊర్ణా—(స్త్రీ) మేకరోమములు, కనుబొమ్మల మధ్యనుండుసుడి.

మణిర్గోళే మేహనాగ్రే రత్నే చాజాగళస్తనే,

మణిః—(పు) ఉండ, శిశ్నాగ్రభాగము, రత్నజాతి, మేకమెడక్రింది చన్ను.

అణి రాణివదక్షాగ్రకీలే స్యాదసిసీమయోః. ౨౧.

అణిః—(రూ) ఆణిః—(పు) బండిచక్రము కొననుండుసీల, ఖడ్గధార, పొలిమేర.

కుణి స్తున్నకవృక్షే చ కుణిః స్యాత్కుకరేఽన్యవత్,

కుణిః—(పు) నందివృక్షము—(త్రి) పీలచేతులవాఁడు.

ఘూణిః క్రముకభేదేఽపి దుష్టదైవశ్రుతావపి. ౨౨.

ఘూణిః—(స్త్రీ) పోకచెట్టు, కఠినుఁడు.

శ్రేణిః పంక్తౌ సేకపాత్రే శ్రేణిః స్యాత్కారుసంహతౌ,

శ్రేణిః—(స్త్రీ) వృక్షాదులవరుస, ఓడలోని జలముతీయు పాత్రము, వడ్రంగి చాఁకలి మున్నగు పనివాండ్ర సమూహము.

వాణిః స్యాద్వ్యూతిభారత్యోర్వాణిర్మూల్యే వలాహకే.

వాణిః—(స్త్రీ) నేఁత, సరస్వతి, వాణిః—(పు) వెల, మేఘము.

వేణీ కచస్యబంధే స్యాన్న

వేణీ—(స్త్రీ) సర్పాకారముగా నల్లినజడ,

దీనాం మేళకేఽపిచ, దేవతాడే చ	నదీ ప్రవాహముల సమ్మేళనము, దేవతాడిచెట్టు.
తూణీతు నీల్యాం తూణీని షంగకే. ౨౭.	తూణీ—(పు) నీలిచెట్టు—(స్త్రీ) అమ్ముల పొది.
ఘృణా జుగుప్సా కృపయోః	ఘృణా—(స్త్రీ) నింద, దయ.
ఫాణి ర్గుడకరంభయోః,	ఫాణిః—(స్త్రీ) బెల్లము, పెరుగుకలిపిన పేలపిండి.
శ్రాణా యవాగ్వాం పక్వేతు శ్రాణం	శ్రాణా—(స్త్రీ)గంజి—(త్రి)పచన మొనర్పం బడినది.
స్థూణాయసః స్మృతా. ౨౮. ప్రతిమాయాం గృహస్తంభే	స్థూణా—(స్త్రీ) లోహవిగ్రహము, ఇంటిలోని స్తంభము.
వీణా వల్లకివిద్యుతోః,	వీణా—(స్త్రీ) వీణె, మెఱుపుతీఁగ.
వేణు ర్నృపాంతరే వంశే	వేణుః—(పు) ఒకరాజు, వెదురు.
స్థాణుః కీలే స్థిరే హరే. ౨౯.	స్థాణుః—(పు) మొరడు—(త్రి) స్థిరమైనది—(పు) శివుఁడు.
రేణుః పర్పటకే ధూళ్యా మ	రేణుః—(పు)పర్పటకము—(స్త్రీ) పరాగము.
ణు ర్వ్రీహిసూక్ష్మయోః,	అణుః—(పు) సన్ననిధాన్యము—(త్రి) సూక్ష్మమైనది.

అథ ణాంతత్రివర్ణః.	ణాంత త్రివర్గము.
అరుణోఽవ్యక్తరాగేఽర్కే సంధ్యారాగేఽర్కసారథౌ. ౩౦. నిశ్శబ్దే కపిలే కుష్ఠే ద్రవ్యే వాచ్యవదిష్యతే, అరుణాతివిషా శ్యామా మంజిష్ఠా త్రివృతాసు చ. ౩౧	అరుణః—(పు) కొంచెమెఱుపురంగు, సూర్యుఁడు, సంధ్యారాగము, అనూరుఁడు, ధ్వని లేకుండుట, కపిలవర్ణము, కుష్ఠురోగము—(త్రి) ఎఱ్ఱనివస్తువు అరుణీ—(స్త్రీ) అతివస, నల్లతెగడ, మంజిష్ఠలత, తెల్లతెగడ.
కరుణస్తు రసే వృక్షే కృపాయాం కరుణా మతా,	కరుణః—(పు) కరుణరసము, వృక్షవిశేషము, కరుణా—(స్త్రీ) దయ.
వరుణస్స్మృతో నీరే స్వర్లో	వరుణః—(పు) జలము, స్వర్గలోకము,

కే పరమేష్ఠిని. ౩౦. వరుణ స్తరుభేదేఽపి ప్రతీచీపతి సూర్యయోః,

బ్రహ్మ, ఉలిమిరిచెట్టు, వరుణదేవుఁడు, సూర్యుఁడు.

వరణ స్త్రి క్తశాకేఽపి ప్రాకారే వరణం వృతౌ. ౩౧.

వరణః—(పు) ఉలిమిరిచెట్టు, కోట, వరణం—(న) ఊరిచుట్టునుండు కంచెకోట.

తరుణస్స్యా న్నవే యూని కుబ్జపుష్పోరుబూకయోః,

తరుణః—(త్రి) నూతనమైనది, పిన్నవయస్సుగలవాఁడు. తరుణం—(న) కుబ్జకపుష్పము—(పు) ఆముదపుచెట్టు.

చరణంబహ్వృచాద్యౌఘమూలే గోత్రే పదేఽపిచ. ౩౨. చరణం భ్రమణేఽత్తౌ చ

చరణం—(న) ఋగ్యజుశ్శాఖాదులు, వేఱు, కులము, పాదము—(న) తిరుగుట, తినుట.

రవణం రాసభధ్వనౌ, రవణః కరభే భృంగే

రవణం — (న) గాడిదెకూఁత — (పు) ఒంటె, తుమ్మెద.

రావణో రాక్షసాధిపే. ౩౩. ప్రధానకుంజరే ఘోరే రావణో నాద కేఽన్యవత్,

రావణః—(పు) రావణాసురుఁడు, గుంపులో ముందేగుఏనుఁగు—(త్రి)భయంకరుఁడు, ధ్వనిచేయువాఁడు.

లవణో రసరక్షోఽబ్ధి భేదేషు లవణాన్వితే. ౩౪.

లవణః—(పు) ఉప్పు, లవణాసురుఁడు, లవణసముద్రము—(త్రి) ఉప్పునివస్తువు.

కరణం సాధనక్షేత్ర కాయు కాయస్థకర్మసు, గీతాంగ హార సంవేశ క్రియాభేదేంద్రియేషు చ. ౩౫ బాలవాదౌ చ కరణస్స్మృత శ్శూద్రాపిశో స్సుతే,

కరణం—(న) సాధనము, పంటభూమి, శరీరము, గ్రామమునుయొక్క ఆయవ్యయములు వ్రాయుకరణము, కర్మ, గానవిశేషము, శరీరము విదలించుట, ఆసనము, కార్యము, కన్ను మొదలగు ఇంద్రియము, పంచాంగకరణము, కరణః(పు) శూద్రస్త్రీయందు వైశ్యునకుఁ బుట్టినవాఁడు.

జరణం జీరకా జాపహింగు సౌవర్చలేష్వపి. ౩౬.

జరణం—(న)జీలకఱ్ఱ, తెల్లజీలకఱ్ఱ, ఇంగువ, జరణః—(పు) సౌవర్చలవణము.

ధరణం మానభేదేఽపి ధార ధరణం—(న) ఇరువదినాల్గు గురుగింజల
ణే ధరణీ భువి, బరువు,ధరించుట,ధరణీ—(స్త్రీ) భూమి.
రమణం స్యాత్పటోలస్యమూ రమణం—(న)పొట్లవేరు, రమణః—(పు)
లేఽపి రమణః ప్రియే. । భర్త.
శరణం వధరక్షిత్రో శ్శరణం శరణం—(న) చంపుట, రక్షించుట, గృ
రక్షణే గృహే, హము.
కత్తృణం తృణభేదేఽపి వారి కత్తృణం—(న) కామంచిగడ్డి, తూటి
పర్ణ్యాంచ కత్తృణం. ౩౮. కూర.
యంత్రణం స్యాన్నియమనే యంత్రణం—(న) నియమించుట, కట్టుట,
బంధనే రక్షణేఽపిచ, రక్షించుట.
ప్రఘుణ స్తామ్రకుంభేస్యా ద్వళిం ప్రఘుణః—(పు) రాగిబిందె, ఇంటిముం
దే లోహముద్గరే. ౩౯. దటి వాకిలి, ఇనుపగుదియ.
ద్రుఘుణో ముద్గరేఽపి స్యా ద్రుఘుణః—(పు) ఇనుపగుదియ, గండ్ర
ద్దు్రఘుణా చ పరశ్వధే, గొడ్డలివంటి యన్త్రము.
ప్రవణః క్రమనిమ్నోర్వ్యా ప్రవణః—(త్రి) క్రమముగఁ బల్లమైన
మాయతే చ చతుష్పథే. భూమి, విస్తారమైనది—(పు) నాలుగు
౪౦. ప్రగుణే చ క్షణేఽ త్రోవలుకలిసినతావు—(త్రి) తిన్నని
పి స్యా ది, క్షణము.
దీరిణం శూన్య ఊషరే, ఈరిణం—(త్రి) శూన్యము, చౌటినేల.
గ్రహణం తూపలబ్ధౌస్యా దా గ్రహణం—(న) పొందఁబడుట, ఆద
దరే గ్రహణం కరే.౪౧. రము, హస్తము, సూర్యాదిగ్రహణ
గ్రహోపరాగస్వీకారవందిషు ము, తీసికొనుట, [illegible].
గ్రహణం మతం,
ఈక్షణం దర్శనే దృష్టౌ ఈక్షణం—(న) చూచుట, నేత్రము.
ప్రోక్షణం సేచనే వధే. ౪౨. ప్రోక్షణం—(న) తడుపుట, చంపుట.
లక్షణం నామ్ని చిహ్నే చ లక్షణం—(న) పేరు, గురుతు, లక్షణః—
సౌమిత్రే చాపి లక్షణః, (పు) లక్ష్మణస్వామి.
లక్ష్మణం లాంఛనే నామ్ని రా లక్ష్మణం—(న) గురుతు, పేరు, లక్ష్మణః—
మభ్రాతరి లక్ష్మణః. ౪౩. (పు) లక్ష్మణస్వామి, లక్ష్మణా—(స్త్రీ)
లక్ష్మణౌషధిసారస్యో స్స ఓషధి విశేషము (నాగదంతి చెట్టు)

శ్రీకే చాభిధేయవత్,

సారసపక్షి—(త్రి) సంపదగలది.

దక్షిణ స్సరళాఽవామ పర
చ్ఛందానువర్తిషు. ౭౭.
వాచ్యవ ద్దక్షిణాఽవాచీ
యజ్ఞదాన ప్రతిష్ఠయోః,

దక్షిణః—(త్రి) యోగ్యమైనది, కుడిప్రక్కది, పరుచిత్తమెరింగి మెలఁగుట, దక్షిణా—(స్త్రీ) దక్షిణదిశ, యాగసంభావనను, ఖ్యాతి.

ద్రవిణం కాంచనే విత్తే ద్రవి
ణం చ పరాక్రమే. ౭౮.

ద్రవిణం—(న) బంగారము, ధనము, పోటరితనము.

మసృణోఽకర్కశే స్నిగ్ధే
క్షుమాయాం మసృణా
మతా,

మసృణః—(త్రి) మెత్తనిది, నున్ననది, మసృణా—(స్త్రీ) నల్లవిసెచెట్టు.

ఊషణం మరిచే ఖ్యాతం కణా
యా మూషణా మతా.

ఊషణం—(న) మిర్యాలు, ఊషణా—(స్త్రీ) పిప్పళ్లు.

ధిషణ స్త్రీదశాచార్యే ధిష
ణా ధియి సమ్మతా,

ధిషణః—(పు) బృహస్పతి—(స్త్రీ) బుద్ధి.

ధర్షణం స్యాత్పరిభవే రతే
సత్యాం తు ధర్షణీ. ౭౯.

ధర్షణం—(న) తిరస్కరించుట, సంభోగము, ధర్షణీ—(స్త్రీ) అంకులాడి.

భీషణో దారుణే గాఢే భీష
ణో శల్లకీరసే,

భీషణః—(త్రి) భయంకరమైనది, గాఢమైనది—(పు) అందుగుచెట్టు, భయానకరసము.

హారణం యౌతకద్రవ్యే ఘా
తేఽపి హారణం స్మృతం.

హారణం—(న) వివాహకాలమందలి శుల్కము, ఘంజనము, హారించుట.

హారిణస్స్యాత్కురంగేఽపి
హారిణః పాండురేఽన్య
వత్,

హారిణః—(పు) జింక—(త్రి) తెల్లనిది.

హారిణీ హారితాయాం చ చా
రుస్త్రీ వృత్తభేదయోః
సువర్ణప్రతిమాయాం చ

హారిణీ—(స్త్రీ) పచ్చనివన్నెగలది, చక్కనిస్త్రీ, హారిణీవృత్తము, బంగారుబొమ్మ.

హర్షణోఽక్షిరుగంతరే, హ
ర్షకే యోగభేదే చ శ్రాద్ధ
దేవేఽపిచ క్వచిత్. ౮౦.

హర్షణః—(పు) నేత్రరోగవిశేషము—(త్రి) సంతోషము కలిగించునది, పదునాలుగవ పంచాంగయోగము,

	యముఁడు.
శ్రవణం స్యాదృక్షభేదే శ్రవణం శ్రుతికర్ణయోః,	శ్రవణః—(పు) శ్రవణానక్షత్రము, శ్రవణం—(న) ఆలకించుట, కర్ణము.
శ్రావణో మాసి పాషండే చ శ్రావణ ధ్యాళ్యాం శ్రావణా మతా. ౫౧.	శ్రావణః—(పు) శ్రావణమాసము, పాషండుఁడు, శ్రావణా—(స్త్రీ) వృక్షవిశేషము.
శ్రమణో యతిభేదేఽపి శ్రమణో నింద్యజీవిని, సుదర్శనా ముండితికా మాంసీషు శ్రమణాం విదుః. ౫౨.	శ్రవణః—(పు) బుద్ధసన్న్యాసి—(త్రి) నింద్యజీవనుఁడు, శ్రమణా—(స్త్రీ) ఓషధీవిశేషము, అలంబుసవృక్షము, జటామాంసి.
కళ్యాణమక్షయే స్వర్ణేకళ్యాణం మంగళేఽపి చ,	కళ్యాణం—(న) నాశనములేమి, బంగారము, వివాహాదిశుభము.
కృపాణోఽసౌ కృపాణీ తు ఛురికాయాం చ కర్తరౌ.	కృపాణః—(పు) పెద్దకత్తి, కృపాణీ—(స్త్రీ) చూరకత్తి, కత్తెర.
సింహాణం కాచపాత్రే చ లోహానాసికయోర్మలే,	సింహాణం—(న) గాజుపాత్రము, ఇనుపచిట్టెము, చీమిడి.
పురాణం వాచ్యవత్ప్రత్నే పురాణం పంచలక్షణే. ౫౩.	పురాణం—(త్రి) పురాతనమైనది, మత్స్యాదిపురాణములు.
ప్రమాణం నిత్యమర్యాదా సత్యవాదిప్రమాతృషు, ఏకత్వాయామియత్తాయాం హేతౌ శాస్త్రేషుచ స్మృతం. ౫౪.	ప్రమాణం—(న) నిత్యమైనది, హద్దు, సత్యమునుపలుకువాఁడు, కొలుచువాఁడు, ఏకత్వము, ఇంతమాత్రమనుపరిమితి, కారణము, శాస్త్రములు.
నిర్యాణం వారణాపాంగదేశే మోక్షేచ నిర్గమే,	నిర్యాణం—(న) ఏనుఁగు క్రేగంటితావు, మోక్షము, బయలుదేరుట.
నిర్మాణం నిర్మితౌ సారే నిర్మాణం చ సమంజసే. ౫౫.	నిర్మాణం—(న) నిర్మించుట, బలము, సరియగుట.
నిర్వాణమస్తంగమనే నిర్వృతౌ గజమజ్జనే, అపవర్గేచ	నిర్వాణం—(న) నాశనము, సుఖము, ఏనుఁగునీటిలో మునుఁగులాడుట, మోక్షము.

కుర్వాణో భృత్యకారకయో రపి. ౫౭.	కుర్వాణః—(త్రి) సేవించువాఁడు, చేయించువాఁడు.
ధార్వాణం మృష్టపర్ణే స్యా ద్దూర్వాయాం స్వరసేఽపి చ,	ధార్వాణం—(న) మిరియపుచెట్టు, గఱిక దూర్వారసము.
వారణం ప్రతిషేధే స్యా ద్వారణశ్చ మతంగజే. ౫౮.	వారణం—(న) నివారణము, వారణః—(పు) ఏనుఁగు.
కారణం కరణే హేతువధయోరపి కారణం, కారణా యాతనాయాం చ	కారణం—(న) ప్రధానసాధనము, హేతువు, చంపుట, కారణా—(స్త్రీ) తీవ్రవేదన.
కృపణః కుత్సితే కృమౌ. ౫౯.	కృపణః—(త్రి) కుటిలమైనది—(పు) పురుగు.
కార్మణం మంత్రతంత్రాది యోజనే కర్మకారకే,	కార్మణం—(న) మంత్రములతోఁ జేయు స్తంభనమోహనాదులు—(త్రి) కర్మ చేయించువాఁడు.
మార్గణం యాచనేఽన్వేషే మార్గణో యాచకే శరే.	మార్గణం—(న) యాచించుట, వెదకుట, మార్గణః—(పు) యాచకుఁడు, బాణము.
మత్కుణో నిర్విషాణేభే 'నిశ్మశ్రుపురుషేఽపి చ, ఉద్దంశే నారికేళే చ	మత్కుణః—(పు) దంతములు లేని యేనుఁగు, పేడిమూతివాఁడు, నల్లి, కొబ్బరిచెట్టు.
ధర్మణోఽహిద్రుభేదయోః.	ధర్మణః—(పు) సర్పవిశేషము, వృక్షవిశేషము.
కోంకణో దేశభేదే స్యా చ్ఛస్త్రభేదే తు కోంకణం,	కోంకణః—(పు) కొంకణదేశము, కోంకణం—(న) శస్త్రవిశేషము.
కంకణం శేఖరే హస్తసూత్ర మండనయోరపి. ౬౨.	కంకణం—(న) శిరోభూషణము, దీక్షాదులలోఁగట్టు హస్తసూత్రము, కడియము.
పూరణః పూరకే పిష్టభేదే పూరణమిష్యతే, పటారంభకసూత్రే చ శాల్మలౌ పూరణీ మతా. ౬౩.	పూరణః—(త్రి) పూరించువాఁడు, పూరణం—(న) పిండివంటలలో భేదము, బట్టయొక్క పుంజము, బూరుగుచెట్టు.

సుషేణః కరమర్దేఽపి విష్ణుసుగ్రీవవైద్యయోః,
సుషేణః—(పు) కలవిచెట్టు, విష్ణుమూర్తి, సుగ్రీవుని వైద్యుఁడగు సుషేణుఁడు.

రోషణః పారదే హేమఘర్షణోపలయో స్తథా. ౬౭.
రోషణః—(పు) పాదరసము, బంగారు, ఒఱపుడురాయి.

రోషణేఽపి విషాణం తు క్రోడద్విరదదంతయోః, పశోశ్శృంగే విషాణీ తు మేషశృంగ్యాం ప్రకీర్తితా.
విషాణం—(న) పందికోఱ, గజదంతము, పశువులకొమ్ము. విషాణీ—(స్త్రీ) కర్కాటకశృంగి.

కరేణు ర్గజహస్తిన్యోః కర్ణికారేఽపి చ క్వచిత్,
కరేణుః—(పు) ఏనుఁగు—(స్త్రీ) ఆఁడేనుఁగు,—(పు) కొండగోఁగుచెట్టు.

హరేణు స్తు సతీలే స్యా ద్రేణుకాకులయోషితోః. ౬౮.
హరేణుః—(పు) లంకలసుధాన్యము-(స్త్రీ) రేణుకమనుగంధద్రవ్యము, కులకాంత.

సువర్ణం స్వర్ణమాత్రే స్యా త్సువర్ణం కర్షవిత్తయోః, సువర్ణశ్చ సువర్ణాలు కృష్ణాగురుమఖాంతరే. ౬౯.
సువర్ణం—(న) బంగారము, కర్షమెత్తు బంగారునాణెము, ధనము,సువర్ణః—(పు) వృక్షవిశేషము, నల్ల అగురు, యజ్ఞవిశేషము.

సుపర్ణ స్స్వర్ణచూడే స్యాద్గరుడే కృతమాలకే, సుపర్ణా కమలిన్యాం చ సుపర్ణీ తార్క్ష్యమాతరి. ౭౦.
సుపర్ణః—(పు) పాలపిట్ట, గరుడుఁడు, రేలచెట్టు, సుపర్ణీ—(స్త్రీ) పద్మలత, గరుడునితల్లి.

శ్రీపర్ణ మగ్నిమంథేఽబ్జే శ్రీపర్ణీ శాల్మలౌ హఠే,
శ్రీపర్ణం—(న) కూరనెల్లిచెట్టు, పద్మము, శ్రీపర్ణీ—(స్త్రీ) బూరుగుచెట్టు,తూటకూర.

దుర్వర్ణం చ కువర్ణే స్యా ద్వాస్తుకే రజతేఽపి చ. ౭౧.
దుర్వర్ణం—(త్రి) దుష్టవర్ణముగలది—(న) చక్రవర్తికూర, వెండి.

పత్త్రోర్ణం ధౌతకౌశేయే పత్త్రోర్ణ శ్శోణకేఽపి చ,
పత్త్రోర్ణం—(న) తెల్లపట్టు, పత్త్రోర్ణః—(పు) దుండిగపుచెట్టు.

సంకీర్ణం నిచితే ప్రోక్త మశుద్ధే చాపి భేదవత్. ౭౨.
సంకీర్ణం—(న) నిరవకాశము, మలినమైనది.

గోకర్ణోఽశ్వతరే సర్పే సారంగే ప్రమథాంతరే,అంగు
గోకర్ణః—(పు) కంచరగాడిద, పాము, ఒకవిధమగు జింక, గోకర్ణుఁడను ప్రమ

ష్ఠానామికోస్మానే గోకర్ణీ మూర్వౌషధౌ. ౨౧.	థదేవత, లొడితెడు పరిమాణము, గోకర్ణీ—(స్త్రీ) చాగచెట్టు.
అరణి ర్వహ్నిమంథేఽపి స్మృతో నిర్మంథ్యదారుణి,	అరణిః—(పు) కూరనెల్లిచెట్టు, అగ్నిమథించుకఱ్ఱ.
తరణి స్తరణే భానౌ కుమార్యోషధినావయోః. ౨౨.	తరణిః—(పు) తెప్పకొయ్య, సూర్యుఁడు-(స్త్రీ) ఘృతకుమారీలత, నావ.
విపణిః పణ్యవీథ్యాం చ భవే దాపణపణ్యయోః,	విపణిః—(స్త్రీ) బజారు, అంగడి, అమ్మఁదగిన వస్తువు.
ప్రవేణి ర్వేణికుథయోః	ప్రవేణిః—(స్త్రీ) జడ, ఏనుఁగుపైఁబఱచు చిత్రకంబళి.
స్సరణిః పంక్తివర్త్మనోః. ౨౩.	సరణిః—(స్త్రీ) వరుస, మార్గము.
నిశ్శ్రేణి స్త్వధిరోహిణ్యాం ఖర్జూరీపాదపేఽపి చ,	నిశ్శ్రేణిః—(స్త్రీ)నిచ్చెన, ఖర్జూరపుచెట్టు.
భరణీ శోణకే ఋక్షే భరణం వేతనే భృతౌ. ౨౪	భరణి—(పు) దుండిగపుచెట్టు—(స్త్రీ) భరణీ నక్షత్రము. భరణం—(న) జీతము, కూలి.
భ్రమణీ కారుండికాయాం క్రీడాద్యాయామధీశితుః,	భ్రమణీ—(స్త్రీ) జలగ, రాజులక్రీడ.
గ్రామణీ ర్భోగికే పత్యౌ ప్రధానే నాపితేఽపిచ. ౨౫. గ్రామణీ నీలికాయాం చ గ్రామేయీ పణ్యయోషితోః,	గ్రామణీః—(పు)గుఱ్ఱములుకాచువాఁడు, ప్రభువు, ముఖ్యుఁడు, మంగలివాఁడు—(స్త్రీ) నీలిచెట్టు, గ్రామమునందలికాంత, వెలయాలు.
ధారణీ నాడికాయాం చ బుద్ధోక్తమంత్రభిద్యపి. ౨౬.	ధారణీ—(స్త్రీ) నరము, బుద్ధుఁడుపదేశించినమంత్రము.
ఇంద్రాణీ కరణే స్త్రీణాం పౌలోమీసింధువారయోః,	ఇంద్రాణీ—(స్త్రీ) స్త్రీలవిలాసచేష్ట, శచీదేవి, వావిలిచెట్టు.
ఏషణీ వ్రణమార్గానుసారిణ్యాం చ తులాభిది. ౨౭.	ఏషణీ—(స్త్రీ) పుండులోనుండు నొకవిధమగు పుసుగు, త్రాసు.
క్షేపణీ జాలభేదేఽపి నౌకాదండేఽపి కథ్యతే,	క్షేపణీ—(స్త్రీ) ఒకవిధమగువల, పడవనడుపుగడ, కఱ్ఱ.

వారుణీ గండదూర్వాయాం ప్రతీచీసురయోరపి. ౭౮.

వారుణీ—(స్త్రీ) ఒకవిధమగుగఱిక, పశ్చిమదిశ, మద్యము.

సారణీ స్వల్పసరితి ప్రసారణ్యాంచ సారణీ,

సారణీ—(స్త్రీ)సెలయేరు, గొంతెమగొమరుచెట్టు.

సారణస్స్యా దతీసారే సచివే రావణస్యచ. ౭౯.

సారణః—(పు) అతిసారవ్యాధి, రావణాసురుని యమాత్యుఁడు.

కాకిణీ పణతుర్యాంశే మానదండేఽపి కాకిణీ,కృష్ణలైకవరాటకో స్స్యాదున్మానాంశకేఽపి చ. ౮౦.

కాకిణీ—(స్త్రీ) ఇరువదిగవ్వలవెల, కొలతకఱ్ఱ, గురిగింజ, గవ్వ, నలుతుము ధాన్యములో నొకభాగము.

బ్రాహ్మణీ ఫంజికా స్పృక్కాద్విజపత్నీషు విశ్రుతా, విప్రేతు బ్రాహ్మణో వేదే బ్రాహ్మణం ద్విజసంహతౌ.

బ్రాహ్మణీ—(స్త్రీ) గంటుభారంగి, స్పృక్కయను గంధద్రవ్యము, బ్రాహ్మణుని భార్య, బ్రాహ్మణః—(పు) బ్రాహ్మణుఁడు, వేదము, బ్రాహ్మణం—(న) బ్రాహ్మణసమూహము.

పక్షిణీ పూర్ణిమాయాం స్యాత్పక్షిణీ శాకినీభిదా, ఆగామివర్తమానాహర్యుక్తాయాం నిశిపక్షిణీ. ౮౨.

పక్షిణీ—(స్త్రీ) పూర్ణిమ, శాకములుగల ప్రదేశము, రాఁబోవునవి జరుగునవియగు పగళ్లుగల రాత్రి.

రోహిణీకటురోహిణ్యాంరోహిణీ లోహితాగవోః, కంఠరోగాంతరే భేచ సోమవల్కేచ రోహిణీ.౮౩.

రోహిణీ—(స్త్రీ) కటుకరోహిణి, ఎఱ్ఱనిరంగు, గోవు, కంఠమందుగల రోగవిశేషము, రోహిణీనక్షత్రము, తెల్లచంద్రచెట్టు.

అథ ణాంతశ్చతుర్వర్ణః.

ణాంతచతుర్వర్ణము.

ఆతర్పణంచ సౌహిత్యే విద్యాదాలేపనేఽపి చ,

ఆతర్పణం—(న) తృప్తినొందుట, మంగళార్థమగు మైపూఁత.

అథర్వణోఽప్యథర్వజ్ఞ బ్రాహ్మణే చ పురోధసి. ౮౪.

అథర్వణః—(పు) అథర్వణవేదము నెఱిఁగిన బ్రాహ్మణుఁడు, పురోహితుఁడు.

ఆరోహణం స్యాత్సోపానే

ఆరోహణం—(న) చిన్నమెట్లు, ఉన్నత

సమారోహే ప్రరోహణే,	స్థలమున కెక్కుట, మొలచుట.
రక్తరేణుస్తు సింధూరే పలాశకలికోద్గమే. ౭౫	రక్తరేణుః—(పు) సింధూరము, మోదుగు మొగ్గ.
ఉత్క్షేపణం తు వ్యజనే ధాన్యమర్దనవస్తుని,	ఉత్క్షేపణం—(న) విసనకఱ్ఱ, రోఁకలి.
ఉద్ధరణం సుముద్ధారవాంతాన్నోన్మూలనేష్వపి. ౭౬	ఉద్ధరణం—(న) ఎత్తుట, క్రక్కినయన్నము, పెల్లగించుట.
నిగరణంభోజనేఽపి గళే నిగరణో మతః,	నిగరణం—(న) భుజించుట, నిగరణః—(పు) కంఠము.
నిస్సరణం స్యాన్మరణోపాయనిర్యాణముక్తిషు. ౭౭	నిస్సరణం—(న) మరణము, ఉపాయము, బయలు దేరుట, మోక్షము.
సంసరణం రణారంభే పురనిర్గమగోపురే, ఘంటాపథే చ సంసారేఽప్యసంబాధచమూగతౌ. ౭౮	సంసరణం—(న) యుద్ధారంభము, బహిర్ద్వారము, పదిధనువుల వెడల్పుగల రాజవీథి, సంసారము, సమ్మర్దము లేకుండ సైన్యము నడుచుట.
నిస్తరణం స్యాదుపాయే నిస్తారే నిర్గమేఽపి చ,	నిస్తరణం—(న) ఉపాయము, దాటుట, బయలు దేరుట.
విదారణం రణే భేదే విడంబే చ విదారణం. ౭౯.	విదారణం—(న) యుద్ధము, భేదించుట, మోసము.
నిరూపణం స్యాదాలోకే విచారేఽపి నిదర్శనే,	నిరూపణం—(న) చూచుట, విచారించుట, దృష్టాంతము.
నారాయణోఽచ్యుతేఽభీరుగౌర్యోర్నారాయణీం విదుః. ౮౦	నారాయణః—(పు) విష్ణువు, నారాయణీ—(స్త్రీ) పిల్లిపీచర, పార్వతి.
పరాయణమభీష్టే స్యాత్తత్పరాశ్రయయోరపి,	పరాయణం—(త్రి) ఇష్టమైనది, ఆసక్తిగలది, ఆధారమైనది.
పారాయణం సమాసంగే కార్త్స్న్యేఽపారగతావపి.	పారాయణం—(న) కలసికొనుట, సమస్తము, తుదముట్టుట.
కార్షాపణః కార్షికే స్యాత్పణషోడశకేఽపి చ,	కార్షాపణః—(పు) కర్షమెత్తుగల వెండినాణెము, పదియాఱు కర్షముల రాగిముద్ర.

కామగుణ స్మృతో రాగే కామగుణః—(పు) అనురాగము, భోగ
విషయాభోగయో రపి. సాధనపదార్థము, పరిపూర్ణత్వము.

పరీరణస్స్యాత్కమఠే దండే పరీరణః—(పు) తాఁబేలు, దండము,పట్టు
స్స్యా త్పట్టశాటకే, శాటిక.

సమీరణస్స్యా త్పవనే పథి సమీరణః—(పు) వాయువు, మార్గస్థుఁ
కేచ ఫణిజ్ఝకే. ౯౩ డు, మరువపుఁజెట్టు.

పర్వరీణస్తు పర్ణస్యశిరాయాం పర్వరీణః—(పు) ఆకులయందలియీనె,
ద్యూతకంబళే,పర్ణవృంత జూదమాడుటకు పఱచినకంబడి, ఆకు
రసేఽపిస్యా త్పర్వరీణం తొడిమెలరసము, కణుపు.
తుపర్వరీ. ౯౪

తండురీణః కీటమాత్రే పర్వ తండురీణః—(పు) పురుగు—(త్రి)తుచ్ఛ
రే తండులోదకే, మైనది. బియ్యపుఁగడుగు.

మీనామీరాణో దర్దురామ్రే మీనామీరాణః—(పు) వ్యంజనవిశేషము,
మీనామీరాణశ్చ ఖంజనే. కాటుకపిట్ట.

ప్రవారణంనిషేధేస్యాత్కా ప్రవారణం—(న) నివారించుట, కోరిన
మ్యదానే ప్రవారణం, వస్తువులను దానముచేయుట.

జుహురాణోఽనలే ఽధ్వ జుహురాణః—(పు) అగ్ని, అధ్వర్యుఁడు.
ర్యౌ

రేరిహాణోహరేఽంబరే. ౯౫ రేరిహాణః—(పు) శివుఁడు, ఆకసము.

దేవమణిశ్శివేఽశ్వస్య కంఠా దేవమణిః—(పు) శివుఁడు, గుఱ్ఱముమెడ
వర్తేచ కౌస్తుభే, క్రిందనుండు సుడి, కౌస్తుభమాణి
క్యము.

చూడామణిశ్శిరోరత్నే కాక చూడామణిః—(పు) శిరమున ధరించు
చించాఫలేఽపిచ. ౯౬ రత్నము, గురిగింజవిత్తనము.

పరవాణిః స్మృతోధర్మాధ్యక్ష పరవాణిః—(పు) ధర్మకార్యములయందు
వత్సరయో రపి, నియోగింపఁబడిన అధికారి, సంవత్స
రము.

శరవాణి శ్శరముఖే సాయ శరవాణిః—(పు) బాణముములికి, బాణ
కే శరజీవిని. ౯౭ ము, పదాతి. [పోఁతు.

లంబకర్ణస్స్మృతో ఽంకోల లంబకర్ణః—(పు) ఊడుగుచెట్టు, మేఁక

పాదపే ఛగలే ఽపిచ,

రాగచూర్ణస్స్మరే దంతధావనే రక్తవాలుకే. ౯౯. — రాగచూర్ణః—(పు) మన్మథుఁడు, చంద్రచెట్టు, సిందూరము.

హస్తికర్ణోరుబూకే స్యాత్పలాశగణభేదయోః, — హస్తికర్ణః—(పు) ఆముదపుచెట్టు, మోదుగుచెట్టు, దేవతాగణవిశేషము.

చీర్ణపర్ణస్తునింబేస్యాత్ఖర్జూరీభూరుహేఽపిచ. ౧౦౦ — చీర్ణపర్ణః—(పు) వేపచెట్టు, ఖర్జూరవృక్షము.

శైలపర్ణీ మలయజే శ్రీవాసే సిల్హకే ఽపి చ, — శైలపర్ణి—(పు) మంచిగంధము, తురుష్కదేశపు దేవదారుబంకతోఁజేయు ధూపము. అందుగు బంకతోఁజేయు ధూపము.

పీలపర్ణీతు బింబాయాం మూర్వాయా మోషధీభిది. — పీలపర్ణీ—(పు) దొండచెట్టు, చాగచెట్టు, చేఁగోణాదిచెట్టు.

దాక్షాయాణీత్వపర్ణాయాం రోహిణ్యాం తారకాసు చ, — దాక్షాయణీ—(స్త్రీ) పార్వతీదేవి,రోహిణీనక్షత్రము,ఇరువదియేడు నక్షత్రములు.

పుష్కరిణీసరోజిన్యాం హస్తిన్యాంచ జలాశయే.౧౦౨ — పుష్కరణీ—(స్త్రీ) పద్మలత, ఆఁడేనుఁగు, తటాకము.

శిఖరిణీ స్యాద్రోమాళ్యాం రసాలావృత్తభేదయోః, స్త్రీరత్నేమల్లికాయాంచ ప్రోక్తాశిఖరిణీ బుధైః. — శిఖరిణీ—(స్త్రీ) రోమరాజి, పెరుఁగుతోఁజేయుపానీయవిశేషము, శిఖరిణీవృత్తము, ఉత్తమస్త్రీ, మల్లెతీఁగ.

అంగారిణీ హసంత్యాం చ భాస్కరత్యక్తదిశ్యపి, — అంగారిణీ—(స్త్రీ) కుంపటి, సూర్యుఁడువిడిచినదిశ.

భవేద్వైతరణీనద్యాం ప్రేతానాం యాతుమాతరి. — వైతరణీ—(స్త్రీ)నరకమునందలి నది, రాక్షసులతల్లి.

అథ ణాంతః పఞ్చవర్ణః. — ణాంత పంచవర్ణము.

అవగ్రహణమిత్యావాం: ప్రతిరోధేఽప్యనాదరే, — అవగ్రహణం—(న) అభ్యంతరము, తిరస్కారము.

ప్రవిదారణమాఖ్యాతం సంగరే చ విదారణే.౧౦౫. ప్రవిదారణం—(న) యుద్ధము, ఛేదించుట,

అవతారణంభూతాదిగ్రహే వస్త్రాంచలేఽర్చనే, అవతారణం—(న) భూతపిశాచాదిగ్రహము. వస్త్రపుఁగొంగు, పూజ.

రోమహర్షణమిత్యేత ద్రోమాంచేఽపి విభీతకే. రోమహర్షణం—(న) గగుర్పాటు, రోమహర్షణః—(పు) తాండ్రచెట్టు.

పరిభాషణ మాలాపే నియమే పరిభాషణం, నిందోపాలంభవచనే పరిభాషణ మిష్యతే. ౧౦౬. పరిభాషణం—(న) సంభాషణము, నియమము, నిందాగర్భితహేళనము.

మత్తవారణమిచ్ఛంతి దానక్లిన్నకటద్విపే, మహాప్రాసాదవీథీనాం వరండే చాప్యపాశ్రయే. ౧౦౭. మత్తవారణః—(పు) మదముచేఁ దడిసిన గండస్థలములుగలయేనుఁగు, మత్తవారణం-(న) మేడచోహాపైకిటకటాలుకట్టినవసారా, ఇంటిముందటయావరణము.

వాతరాయణఉన్మత్తే నిష్ప్రయోజనపూరుషే, కాండే చ కరపత్రే చ కూటే చ శరసంక్రమే. ౧౦౮. వాతరాయణః—(పు) పిచ్చివాఁడు, పనికిమాలినవాఁడు, బాణము, అంపము, సానపట్టు యంత్రవిశేషణము, బాణప్రయోగము.

మండూకపర్ణోఽరళుకే శ్యోనాకే చ కపీతనే, మండూకపర్ణీ మంజిష్ఠా బ్రాహ్మీ గోజిహ్వికాసు చ. ౧౦౯. మండూకపర్ణః—(పు) పెద్దమ్రానుచెట్టు, దుండిగపుఁజెట్టు, దిరిశెనచెట్టు, మండూకపర్ణీ—(స్త్రీ) మంజిష్ఠ, మండూక బ్రహ్మ వృక్షము, ఎద్దునాలుకచెట్టు.

అథ ణాంత షడ్వర్ణః. — ణాంత షడ్వర్ణము.

దోహదలక్షణం గర్భే వయస్సంధౌ చ దృశ్యతే, దోహదలక్షణం— (న) స్త్రీలగర్భము, బాల్యయౌవనాదివయస్సంధి.

యౌవనలక్షణాభిఖ్యా లావణ్యే చ పయోధరే.౧౧౦ యౌవనలక్షణం—(న) స్త్రీలమేనినిగనిగ, స్తనము.

అథ తాంత ద్వివర్ణః.	తాంత ద్వివర్ణము.
తతం వితతవద్వ్యాప్తే వి స్తృతే వాచ్యవన్మతం,	తతం—(త్రి) వితతశబ్దమువలె, వ్యాప్తము, విస్తారము.
తతం వీణాదివాద్యే స్యాత్ప వమానే తతఃపునః. ౧	తతం—(న) వీణాదివాద్యము, తతః—(పు) వాయువు.
ఇతం గతేచ విజ్ఞాతే	ఇతం—(త్రి) గడచినది, తెలియఁబడినది.
రతం సురతగుహ్యయోః,	రతం—(న)సంభోగము, మర్మావయవము.
ఋతముంఛశిలే తోయే దీ ప్తే సత్యేఽభిపూజితే.	ఋతం—(న)ఉంఛశిలావృత్తి, జలము—(త్రి) ప్రకాశింపఁజేయఁబడినది —(న) సత్యము—(త్రి) పూజ్యము.
కృతం యుగేఽపి పర్యాప్తే విహితే హింసితే ఫలే,	కృతం—(న) కృతయుగము, సమృద్ధి—(త్రి) చేయఁబడినది, హింసింపఁబడినది —(న) ఫలము.
ఘృతమాజ్యే ప్రదీప్తేచ సలి లేచ ఘృతం మతం. ౩.	ఘృతం—(న) నేయి—(త్రి) ప్రకాశింపఁబడినది—(న) ఉదకము.
మృతం స్యాద్యాచితే మృ త్యౌ మృత్యుమత్యభిధే యవత్,	మృతం—(న) యాచనావృత్తి, మరణము —(త్రి) మరణించినవాఁడు.
గతం తు యాత్రాదిగతే	గతం—(న)నడచుట—(త్రి) పొందఁబడి [నది.
మతం పూజితసమ్మతే. ౪.	మతం— (త్రి) పూజింపఁబడినది, ఇష్టమైనది.
ధుతం త్యక్తే విధూతేచ	ధుతం—(త్రి) విడువఁబడినది, కదల్పఁబడి [నది.
ధూతం కంపిత భర్త్సితే,	ధూతం—(త్రి) కదల్పఁబడినది, బెదరింపఁబడినది.
పూతం పవిత్రే రటితే పూతం చ బహూలీకృతే. ౫	పూతం—(త్రి) పవిత్రమైనది, చెప్పఁబడినది—(న) తూర్పెత్తినధాన్యము.
శ్రుతం శాస్త్రావధృతయోః	శ్రుతం—(న) శాస్త్రము-(త్రి) వినఁబడినది.
స్యూతమూతప్రసేవయోః,	స్యూతం—(త్రి)కుట్టఁబడినది(పు)పల్లికతట్ట
నతం స్యాద్వాచ్యవన్నమ్రే నత స్తగరపాదపే. ౬	నతం—(త్రి) వంగినది, నతః—(పు) గ్రంథితగరపుచెట్టు.

ద్రుతం శీఘ్రే విలీనేచ విద్రావే ద్రుతం చాభిధేయవత్,

ద్రుతం—(త్రి) శీఘ్రము, కరగినబంగారు మున్నగులోహములు, పరుగెత్తుట.

యుతం హస్తచతుష్కేస్యా ద్యుతం యుక్తేఽపృథగ్యుతం. ౭

యుతం—(న) నాలుగుచేతుల పరిమాణము-(త్రి) కలసియున్నది, వేఱుగానిది.

స్థితం భవేద్గతాభావే సుప్రతిజ్ఞే సునిశ్చితే,

స్థితం—(న) గమనరహితమైనది, ప్రతిజ్ఞ చేయఁబడినది, నిశ్చయింపఁబడినది.

సితస్సమాప్తే ధవళే నిబద్ధజ్ఞాతయోరపి. ౮

సితః—(త్రి) సమాప్తినొందినది, తెల్లనిది, కట్టఁబడినది, తెలియఁబడినది.

శితం శాతంచ నిశితే కృశే శాతంచ శర్మణి,

శితం శాతం—(త్రి) తీక్ష్ణమైనది, సన్నమైనది—(న) సుఖము.

హితం ధృతే గతే పథ్యే

హితం—(త్రి) ధరింపఁబడినది, పొందఁబడినది, హితమైనది.

సుతః పార్థివపుత్రయోః. ౯

సుతః—(పు) రాజు, కుమారుఁడు.

ప్లుతం తురంగమగతౌ ప్లుతమాహు స్త్రిమాత్రకే,

ప్లుతం—(న) అశ్వగతివిశేషము, ప్లుతః—(పు) త్రిమాత్రకాలము.

ప్రోతస్తు గుంభితే వస్త్రే

ప్రోతః—(త్రి) గ్రుచ్చఁబడినది, ప్రోతం—(న) వస్త్రము.

ప్రేతో భూతాంతరే మృతే.

ప్రేతః—(పు) పిశాచవిశేషము—(త్రి) చచ్చినవాఁడు.

సూతస్తు సారథౌ తక్ష్ణి ప్రసూతే ప్రేరితేఽపిచ, క్షత్రియాద్బ్రాహ్మణీజేఽపి సూతః పారదవందినోః.

సూతః—(పు) సారథి, వడ్రంగి—(త్రి) ప్రసవించినది, ప్రేరేపింపఁబడినది, క్షత్రియునివలన బ్రాహ్మణస్త్రీకి జనించినవాఁడు, పాదరసము, స్తోత్రపాఠకుఁడు.

శ్వేతం రూప్యేఽన్యవచ్ఛుక్లే శ్వేతో ద్వీపాద్రిభేదయోః, శ్వేతా వరాటికా కాష్ఠపాటలీ శంఖినీషుచ. ౧౦

శ్వేతం—(న) వెండి-(త్రి) తెల్లనిది, శ్వేతః—(పు) శ్వేతద్వీపము, శ్వేతపర్వతము, శ్వేతా—(స్త్రీ) గవ్వ, తెల్లకలిగొట్టుచెట్టు, కక్కెచెట్టు.

సత్ప్రశస్తే విద్యమానే సత్యాభ్యర్హితసాధుషు,

సత్—(త్రి) శ్రేష్ఠమైనది, కలిగియున్నది, యథార్థమైనది, పూజింపఁబడినది, సజ్జనుఁడు.

సతీ పతివ్రతా గౌర్యో	సతీ—(స్త్రీ) పతివ్రత, పార్వతీదేవి.
ఏతః కర్బుర ఆగతే. ౧౩.	ఏతః—(త్రి) కర్బురవర్ణముగలది, వచ్చినవాఁడు. [తండ్రి.
తాతోఽనుకంప్యే జనకే	తాతః—(పు) కరుణింపఁదగినవాఁడు,
జాతం జాత్యోఘజన్మసు,	జాతం—(న) జాతి, సమూహము, జన్మము.
పాతస్స్యాత్పతనే త్రాతే	పాతః—(పు) పడుట-(త్రి) రక్షింపఁబడినది.
ఘాతః కాండ ప్రహారయోః.	ఘాతః—(పు) బాణము, గాయము.
పోతశ్శిశౌ వహిత్రేచ గృహస్థానే చ వాససి,	పోతః—(పు) పిల్లవాఁడు, కలమను నోడ, గృహప్రదేశము, వస్త్రము.
గీతం తు శబ్దితే గానే,	గీతం—(త్రి) ధ్వనిచేయఁబడినది—(న) గానము. [క్రీడ.
ప్రీతం హృష్టితనర్మణోః. ౧౪.	ప్రీతం—(త్రి) సంతోషపెట్టఁబడినవాఁడు,
వీతం చాసారహస్త్యశ్వే వీతమంకుశకర్మణి,	వీతం—(న) యుద్ధమందసమర్థములైనగజాశ్వములు, అంకుశవ్యాపారము.
భీతం భయే భయయుతే వాచ్యవత్పరికీర్తితః. ౧౫.	భీతం—(న) భయము—(త్రి) భయముకలవాఁడు.
భూతం క్ష్మాదౌ పిశాచాదౌ న్యాయ్యే సత్యసమానయోః, భూతో దేవలకే ప్రాప్తవృత్తయోరభిధేయవత్. ౧౬.	భూతం—(న) పృథివ్యాదిపంచభూతములు, భూతప్రేతపిశాచాదులు, న్యాయము, సత్యము, సామ్యము, (పు)—పూజారి—(త్రి) పొందఁబడినది, వర్తించునది.
కేతుర్ద్యుతౌ పతాకాయాం గ్రహోపాహితలక్ష్మసు,	కేతుః—(పు) కాంతి, జెండా, గ్రహవిశేషము, ఉపద్రవము సూచించునవి, చిహ్నము. [ఉలిమిడిచెట్టు.
సేతు రాళౌ చ వరుణే	సేతుః—(పు) పొలము చుట్టు వేయుకట్ట,
క్రతుర్యజ్ఞే మునేర్భిది. ౧౭.	క్రతుః—(పు) యజ్ఞము, క్రతుమహాముని.
ధాతుస్స్యాదశ్మవికృతౌ విషయేష్వింద్రియేషు చ, భూవాదిరసరక్తాదిశ్లేష్మాది వసుధాదిషు. ౧౮. వర్తతే	ధాతుః—(పు) గైరికము, మణిశిల మొదలగు గ్రంథ్యములు, శబ్దస్పర్శాదివిషయములు, త్వగాది ఇంద్రియములు, భూవాదిధాతువులు, రసాదిశరీరధా

ధాతుశబ్దోఽయం విశే	తువులు,శ్లేష్మవాతపిత్తములు,పృథివ్యా
షా దస్థ్నిచ గైరికే,	దిపంచభూతములు, ఎముక, గైరికము.
ఋతుః స్త్రీ కుసుమే భాసివసం	ఋతుః—(పు) స్త్రీలరజస్సు, కాంతి, వసం
తాదిషు కీర్త్యతే. ౨౦.	తగ్రీష్మాదిఋతువులు.
గాతుః పుంస్కోకిలే భృంగే	గాతుః—(పు) మగకోకిల, తుమ్మెద, గం
గంధర్వే రోషణేఽపిచ,	ధర్వుఁడు (త్రి) కోపస్వభావుఁడు.
మంతుస్స్యాదపరాధేఽపి మ	మంతుః—(పు) అపరాధము, మనుష్యుఁ
నుష్యేఽపి ప్రజాపతౌ.	డు, బ్రహ్మదేవుఁడు.
ధూర్తస్స్యాత్ఖండలవణే ఖల	ధూర్తః—(పు) సముద్రలవణము, వంచ
ధుత్తూరయోరపి,	నము, ఉమ్మెత్తచెట్టు
పూర్తం తు పూరితే ఛన్నే	పూర్తం—(త్రి) పూరింపఁబడినది, కప్పఁ
పూర్తం ఖాతాదికర్మణి.	బడినది, తటాకాదులను త్రవ్వించుట.
మూర్తం మూర్తిమతిఖ్యా	మూర్తం—(త్రి) ఆకృతిగలది, మూర్ఛ
తం మూర్ఛాలే కఠినేఽ	పొందినది, కఠినమైనది.
న్యవత్,	
గర్త స్త్రీగర్తదేశే స్యాదవ	గర్తః—(పు) త్రిగర్తదేశము, గోయి,
టీచ కుకుందరే. ౨౩.	స్త్రీలపిరుదుల మీఁదిచిలుగుంటలు
ఆప్త స్సత్యే హితే లబ్ధే	ఆప్తః—(త్రి) సత్యమైనది, ఇష్టమైనది, పొందఁబడినది.
ప్రాప్తం విత్తే సమంజసే,	ప్రాప్తం—(న) ధనము-(త్రి)యుక్తమైనది.
వ్యాప్తం ఖ్యాతే సమాక్రాంతే	వ్యాప్తం—(త్రి) ప్రసిద్ధమైనది, వ్యాపింపఁబడినది. [బడినది
గుప్తం రక్షితగూఢయోః.	గుప్తం—(త్రి) రక్షింపఁబడినది, దాఁచఁ
లిప్తం విషాక్తే భుక్తేచ వా	లిప్తం—(త్రి) విషముపూసినది, భక్షింపఁ
చ్యవత్స్యాద్విలేపితే,	బడినది, పూయఁబడినది.
దీప్తం నిర్భాసితే దగ్ధే వదంతి	దీప్తం—(త్రి) ప్రకాశించుట, తగులఁబె
జ్వలితేఽపి చ. ౨౫.	ట్టఁబడినది, ప్రజ్వలింపఁజేయఁబడినది.
అస్తం క్షిప్తే గతే ప్రోక్తమ	అస్తం—(త్రి) చిమ్మఁబడినది, అవసాన
స్తః పశ్చిమభూధరే,	మొందినది, అస్తః—(పు) అస్తపర్వతము.

గ్రస్తం గ్రాసీకృతేఽపి స్యాల్లుప్తవర్ణపదోదితే. ౨౬.	గ్రస్తం—(త్రి) భక్షింపఁబడినది, లోపించినవర్ణములు పదములుగలవాక్యము.
పుస్తం తు పుస్తకే లేప్యకర్మ విజ్ఞానయోరపి,	పుస్తం—(న) పుస్తకము, బొమ్మలుమున్నగునవి చేయుట, శిల్పశాస్త్రములందుఁజేరుబుద్ధి.
శస్తం క్షేమే ప్రశస్తేచ	శస్తం— (న) క్షేమము, (త్రి) ప్రశస్తమైనది.
వ్యస్తం వ్యాప్తేచ సంకులే.	వ్యస్తం—(త్రి) వ్యాప్తమైనది, వ్యాకులమైనది.
హస్తో నక్షత్రభేదే స్యాత్కరేభ కరయోరపి, కచాత్పరః కలాపార్థే సప్రకోష్ఠే తతాంగులౌ. ౨౭.	హస్తః—(పు) హస్తానక్షత్రము, చేయి, గజతుండము, కచపర్యాయముల కంటెఁ బరమగుహస్తశబ్దము శ్రేష్ఠవాచకము, మూర.
విత్తం ఖ్యాతే ధనే లబ్ధే విత్తం జ్ఞాతే విచారితే,	విత్తం—(త్రి) ప్రసిద్ధమైనది. (న) ధనము. (త్రి) పొందఁబడినది, తెలియఁబడినది, విచారింపఁబడినది.
కృత్తం తు చేష్టితే భిన్నే	కృత్తం—(త్రి) అవయవవ్యాపారము, నఱుకఁబడినది.
దత్తం విశ్రాణితేఽర్పితే. ౨౮.	దత్తం—(త్రి) ఇవ్వఁబడినది, పూజింపఁబడినది.
వృత్తోఽతీతే దృఢే ఖ్యాతో వర్తులేఽపి వృతే మృతే, వాచ్య వద్వర్తతేవృత్తం చరిత్రచ్ఛందసోరపి.	వృత్తః—(త్రి) అతిక్రమించినది, దృఢమైనది, గుండ్రనిది, ఆవరణ మేర్పఱుపఁబడినది, మరణించినది. వృత్తం— (న) చరిత్రము, పద్యవృత్తము.
అంతః ప్రాంతేఽంతికే నాశే స్వరూపేఽతిమనోహరే,	అంతః—(పు) అగ్రము, సమీపము, నాశము. ఆకారము (త్రి) మిగుల మనోహరమైనది.
వృంతం ప్రసవబంధే స్యాద్ఘటధారాకుచాగ్రయోః.	వృంతం—(న) పూలపండ్లతొడిమ, జలధార, కుచాగ్రము (చనుమొన).
దంతో నికుంజే దశనే దంతస్సానుని కథ్యతే,	దంతః—(పు) పొదరిల్లు, కోఱ, కొండచరియ.
దంతీ స్యాదోషధీభేదే	దంతీ—(స్త్రీ) దంతిచెట్టు.

స్వాంతం చేతసి గహ్వరే.	స్వాంతం—(న) మనస్సు, గుహ.
కుంతః ప్రాసే చండభావే తు ద్రుజంతౌ గవేధుకే, కుంతీపాండుప్రియాయాంచ శల్లక్యాం గుగ్గులుద్రుమే.	కుంతః—(పు) బల్లెము, కోపస్వభావము, నల్లి, అడవిగోధుమలు. కుంతీ—(స్త్రీ) పాండురాజుభార్య, అందుగుచెట్టు, గుగ్గిలపుచెట్టు.
కాంతోఽశ్మని గృహే చారౌ కాంతా తు ఫలినీ స్త్రియోః,	కాంతః—(పు) సూదంటుఱాయి, ఇల్లు, —(త్రి) సుందరమైనది. కాంతా—(స్త్రీ) ప్రేంఖణపుచెట్టు, స్త్రీ.
శాంతో రసవిశేషే స్యాదభియుక్తకదాంతయోః.	శాంతః—(పు) శాంతరసము, పరులచే నిర్బంధింపఁబడినవాఁడు, ఓర్పుగలవాఁడు.
ఉక్తమేకాక్షరచ్ఛంద స్యుక్తం స్యాద్భాషితేఽపి చ,	ఉక్తం—(న) పద్యవృత్తవిశేషము, వాక్యము.
శుక్తోఽమ్లే పరుషే పూతే	శుక్తః—(త్రి) పుల్లనిది, కఠినమైనది, పవిత్రమైనది.
వ్యక్తం స్ఫుటమనీషిణోః.	వ్యక్తం—(త్రి) స్పష్టమైనది, ప్రాజ్ఞుఁడు.
తిక్తో రసే సుగంధే చ తిక్తం పర్పటకే స్మృతం, తిక్తా తు కటురోహిణ్యాం	తిక్తః—(పు) వగరు, తృణవిశేషము, తిక్తం—(న) పర్పాటకము. తిక్తా—(స్త్రీ) కటుకరోహిణి.
రిక్తం కాననశూన్యయోః.	రిక్తం—(న) అడవి, శూన్యమైనది.
రక్తం స్యాత్కుంకుమే తామ్రే ప్రాచీనామలకేఽపి చ, అనురాగిణి నీల్యాదిరంజితే లోహితేఽన్యవత్.	రక్తం—(న) కుంకుమ, రాగి, ఒకతెగ ఉసిరికచెట్టు. (త్రి) అనురాగవంతుఁడు, రంగువేయఁబడినది, ఎఱుపురంగుగలది.
యంతా హస్తిపకే సూతే	యంతా—(ఋ - పు) మావటీవాఁడు, సారథి.
వప్తా పితరి పావకే,	వప్తా—(ఋ-పు) తండ్రి, అగ్నిదేవుఁడు.
త్రేతా యుగేఽగ్నిత్రితయే	త్రేతా—(స్త్రీ) త్రేతాయుగము, అగ్నిత్రయము.
భర్తా స్వామిని ధారకే. 30.	భర్తా—(ఋ-పు) ప్రభువు, మగఁడు.
శాస్తా చ శాసకే బుద్ధే	శాస్తా—(ఋ-పు) శిక్షించువాఁడు, బుద్ధదేవుఁడు.

వక్తా వాగ్మిని పండితే, | వక్తా—(ఋ - పు) మాటకారి, పండితుఁడు.

ముక్తా తు మౌక్తికే ముక్తః ప్రాప్తముక్తేచ మోచితే. | ముక్తా—(స్త్రీ) ముత్యము. (త్రి) మోక్షము నొందినవాఁడు, విడువఁబడినవాఁడు.

క్షత్తా శూద్రాత్ క్షత్రియా జే ప్రతీహారేచ సారథౌ, భుజిష్యాతనయే క్షత్తా నియుక్తేచ ప్రజాసృజి. | క్షత్తా—(ఋ-పు) శూద్రునివలన క్షత్రియ స్త్రీకిఁ బుట్టినవాఁడు, ద్వారపాలకుఁడు సారథి, దాసీపుత్రుఁడు, నియోగింపఁబడినవాఁడు, బ్రహ్మదేవుఁడు.

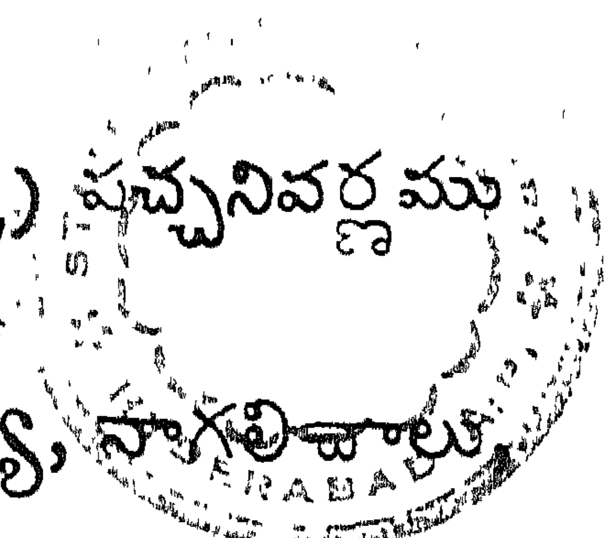
ధాతా హిరణ్యగర్భే స్యా త్పాలకే త్వభిధేయవత్, | ధాతా—(ఋ-పు) బ్రహ్మ (త్రి) పరిపాలకుఁడు.

మాతా కాళీప్రసూగోషు బ్రాహ్మణ్యాద్యాస్తు మాతరః. ౪౧ | మాతా—(ఋ-స్త్రీ) పార్వతి, తల్లి, గోవు, బ్రాహ్మి మొదలగు సప్తమాతృకలు.

లతా జ్యోతిష్మతీ స్పృక్కా శాఖావల్లీ ప్రియంగుషు, లతా కస్తూరికాయాం చ మాధవీ దూర్వయోరపి. | లతా—(స్త్రీ) వెక్కుడుతీగ, స్పృక్క యను గంధద్రవ్యము, కొమ్మ, తీగ, ప్రేంఖణపుచెట్టు, పరిమళలతావిశేషము, బండిగురుగింజె, గఱిక.

లూతా పిపీలికాయాం స్యా దూర్ణనాభే గదాంతరే, | లూతా—(స్త్రీ) చీమ, సాలెపురుగు, భగంధరమనువ్యాధి.

పీతా స్మృతా హారిద్రాయాం పీతస్స్యా ద్గౌరపీతయోః. | పీతా—(స్త్రీ) పసుపు, (త్రి) పచ్చనివర్ణము గలది, త్రాఁగఁబడినది.

సీతా రామకళత్రే స్యాత్త థా లాంగలపద్ధతౌ, న భోనద్యాం చ | సీతా—(స్త్రీ) రామునిభార్య, నాగటిచాలు, ఆకాశగంగ.

శీతస్తు వానీరబహువార యోః. ౪౨. శీతం హిమ గుణే ప్రోక్తం వాచ్యవ చ్ఛీత లేఽలసే, | శీతః—(పు) నీటిప్రబ్బచెట్టు, విరిగిచెట్టు, (న) చల్లదనము, (త్రి) చల్లనిది, మందమతి.

చితా ఛన్నే చుల్లికాయాం చితాసంహతిచిత్యయోః. | చితా—(త్రి) కప్పఁబడినది, ప్రొయ్యి, సమూహము, కాష్ఠము.

వార్తా వాతింగణే వృత్తౌ వార్తా కృష్యాద్యుదంత యోః, వృత్తమన్నీరు జోర్వార్తా వార్త మారోగ్యఫల్గునోః. ౪౬.	వార్తా—(స్త్రీ) వంగచెట్టు, వర్తించుట, కృషి మున్నగు బ్రదుకు తెరవులు, వృత్తాంతము (త్రి) వ్యాపారవంతుఁడు, ఆరోగ్యవంతుఁడు, (న) ఆరోగ్యము, నిస్సారము.
గతి ర్మార్గే దశాయాంచ జ్ఞానే యాత్రాభ్యుపాయ యోః, నాడీవ్రణ సరణ్యాం చ	గతిః—(స్త్రీ) త్రోవ, అవస్థ, జ్ఞానము, నడుచుట, ఉపాయము, ఎల్లపుడు రక్తము కారుచున్న వ్రణమార్గము.
మతిర్ధీచ్ఛాస్మృతిష్వపి. ౪౭.	మతిః—(స్త్రీ) బుద్ధి, అభిలాష, స్మరణము.
చితిస్సమూహే చిత్యాయాం	చితిః—(స్త్రీ) సమూహము, కాష్టము.
దితిస్స్యాత్ఖండనే దితౌ,	దితిః—(స్త్రీ) ఖండించుట, రాక్షసమాత.
పతిః ప్రభౌ గతౌ మూలే	పతిః—(పు) ప్రభువు, గమనము, మొదలు.
దృతి శ్చర్మపుటే ఝషే. ౪౮.	దృతిః—(పు) తోలుతిత్తి, చేప.
యతి ర్నికారే యతిని పాఠచ్ఛేదక్రమే యతిః,	యతిః—(పు) ప్రతిక్రియ, సన్న్యాసి. (స్త్రీ) పద్యమందలి విశ్రమస్థానము.
శితిః కృష్ణే శితిర్భూర్జే	శితిః—(త్రి) నల్లనివర్ణముగలది (పు) భూర్జపత్రవృక్షము.
భృతిర్భరణమూల్యయోః.	భృతిః—(స్త్రీ) జీతము, వెల.
క్షితిర్నివాసే మేదిన్యాం స్థానమాత్రేఽపి చ క్షితిః,	క్షితిః—(స్త్రీ) నివాసము, భూమి, ప్రదేశము.
ధృతి ర్యోగాంతరే ధైర్యే ధారణాధ్వరతుష్టిషు.	ధృతిః—(స్త్రీ) పంచాంగయోగము, ధైర్యము, ధరించుట, యజ్ఞము, సంతోషము.
శ్రుతి శ్శ్రోత్రే తథామ్నాయే వార్తాయాం శ్రోత్రకర్మణి	శ్రుతిః—(స్త్రీ) చెవి, వేదము, వార్త, వినుట.
స్మృతి రిచ్ఛాధియో ర్ధర్మసంహితాయామపి స్మృతిః.	స్మృతిః—(స్త్రీ) కోరిక, బుద్ధి, మనుస్మృతి మున్నగు ధర్మశాస్త్రములు.
రతి స్స్మరప్రియాయాం చ రాగేఽపి సురతే ముది,	రతిః—(స్త్రీ) రతీదేవి, అనురాగము, సంభోగము, సంతోషము,

ఋతిర్గతౌ జుగుప్సాయాం స్పర్ధా మంగళయో రపి.	ఋతిః—(స్త్రీ) గమనము, నింద, జగడము, శుభము.
వృతిస్స్యాద్వరణే వాటే	వృతిః—(స్త్రీ) ఆవరణము, మండపప్రదేశము.
సృతి ర్గమనమార్గయోః,	సృతిః—(స్త్రీ) నడచుట, త్రోవ.
మితి ర్మానేఽప్యవచ్ఛేదే	మితిః—(స్త్రీ) ప్రమాణము, ఒకభాగము,
కృతిః కరణహింసయోః. ౫౩.	కృతిః—(స్త్రీ) కర్మ, హింస.
ఈతిః ప్రవాసే డింబే స్యా దతివృష్ట్యాదిషట్సుచ,	ఈతిః—(స్త్రీ) పరదేశవాసము, దేశోపద్రవము, ఆఱువిధములగు ఈతిబాధలు (అతివృష్టి, అనావృష్టి, ఎలుకలు, శలభములు, చిలుకలు, సమీపరాజులు అనువానివలనిబాధ.)
వీతి ర్గతౌచ దీప్తౌచ ధావనే ప్రజనేఽశనే. ౫౪.	వీతిః—(స్త్రీ) గమనము, ప్రకాశము, పరుగెత్తుట, పశువులు-చూలగుట, భుజించుట.
గీతి శ్ఛందసి గానేచ	గీతిః—(స్త్రీ) పద్యవిశేషము, గానము.
నీతిస్తు ప్రాపణే నయే,	నీతిః—(స్త్రీ) పొందించుట, న్యాయము.
రీతిః ప్రచారే స్యందే చ లోహకిట్టారకూటయోః.	రీతిః—(స్త్రీ) వ్యవహారము, జారుట, ఇనుపచిట్టము, ఇత్తడి.
పీతిః పానే తురంగే చ	పీతిః—(స్త్రీ) త్రాగుట (పు) అశ్వము.
భీతిస్స్యాద్భయకంపయోః,	భీతిః—(స్త్రీ) భయము, చంచలించుట.
ప్రీతిర్యోగాంతరే ప్రేమ్ణి స్మరపత్నీప్రమోదయోః.	ప్రీతిః—(స్త్రీ) ప్రీతియనుపంచాంగయోగము, ప్రేమ, మన్మథునిభార్య, సంతోషము.
భూతి ర్మాతంగశృంగారే జాతౌ భస్మని సంపది,	భూతిః—(స్త్రీ) గజాలంకారము, పుట్టుక, బూడిద, సంపద,
స్యూతి స్సీవనసంతత్యోః	స్యూతిః—(స్త్రీ) కుట్టుట, సమూహము.
ఊతి స్స్యూతౌచ రక్షణే.	ఊతిః—(స్త్రీ) కుట్టుట, రక్షించుట.
హేతిస్స్యా దాయుధే జ్వాలే హేతి స్తరణి తేజసి,	హేతిః—(స్త్రీ) ఆయుధము, అగ్నిజ్వాల, సూర్యునిప్రకాశము.
వృత్తి ర్వివరణే జీవ్యే కైశి	వృత్తిః—(స్త్రీ) వ్యాఖ్య, జీవనోపాధి,

క్యాదిషు చేష్యతే. ౫౮.	కైశికి మున్నగు కావ్యవృత్తులు.
కృత్తి శ్చర్మత్వచే భూర్జే కృత్తికాయాంచ కీర్తితా,	కృత్తిః—(స్త్రీ) ఇఱ్ఱిమున్నగువానితోలు, త్వగింద్రియము, భుజపత్రిచెట్టు, కృత్తికానక్షత్రము.
పత్తిః పదాతౌ గమనే వీర సైన్యప్రభేదయోః. ౫౯.	పత్తిః—(పు) కాల్బంటు నడచుట, వీరుఁడు, (స్త్రీ) సేనావిశేషము.
విత్తి ర్విచారే జ్ఞానేచ లాభ సంభవయోరపి,	విత్తి—(స్త్రీ) విచారణము, జ్ఞానము, లాభము, పుట్టుక.
భిత్తిః కుడ్యే ప్రదేశేచ సంవిభాగావకాశయోః. ౬౦.	భిత్తిః—(స్త్రీ) గోడ, ప్రదేశము, విభజించుట, ఎడముగానుండుట.
ఆప్తిస్సంవరణప్రాప్త్యోః	ఆప్తిః—(స్త్రీ) ఆవరించుట, పొందుట.
ప్రాప్తి ర్లాభే మహోదయే,	ప్రాప్తిః—(త్రి) లాభము, గొప్పయభివృద్ధి.
గుప్తిః కారాగృహే ప్రోక్తా భూగర్తే రక్షణే యమే.	గుప్తిః—(స్త్రీ) చెఱసాల, గోయి, రక్షణము, శరీరసాధనమగు నిత్యకర్మము.
సుప్తి స్స్వర్శాజ్ఞతాయాంచ స్వాపే విస్రంభఘాతిని,	సుప్తిః—(స్త్రీ) స్పర్శనెఱుంగకుండుట, నిద్ర, విశ్వాసఘాతుకుఁడు.
శాంతిశ్శమేఽపి కళ్యాణే	శాంతిః—(స్త్రీ) ఓర్పు, మంగళము.
కాంతిశ్శోభాభిలాషయోః.	కాంతిః—(స్త్రీ) ప్రకాశము, కోరిక.
జాతిశ్ఛందసి సామాన్యే మాలత్యాం గోత్రజన్మనోః, జాతి ర్జాతీఫలే ధాత్ర్యాం చుల్లీ కంపిల్లయోరపి. ౬౩.	జాతిః—(స్త్రీ) పద్యవిశేషము, గోత్రసామాన్యము, మాలతీలత, గోత్రము, పుట్టుక, జాజికాయ, ఉసిరికచెట్టు, పొయ్యి, కంపిల్లమను గంధద్రవ్యము.
జ్ఞాతి స్సగోత్రే పితరి	జ్ఞాతిః—(పు) దాయాది, తండ్రి.
వ్యాప్తిర్వ్యాపనలంభయోః,	వ్యాప్తిః—(స్త్రీ) వ్యాపించుట, లాభము.
సాతిర్దానేఽవసానే చ	సాతిః—(స్త్రీ) దానము, అంతము.
ప్రాప్తిః పూర్తిప్రదేశయోః.	ప్రాప్తిః—(స్త్రీ) పూర్తి, ప్రదేశము.
వర్తిర్దీపదశాయాంచ దీపగాత్రానులేపయోః, వర్తి ర్భేషజనిర్మాణే నయనాం	వర్తిః—(స్త్రీ) దీపపువత్తి, దీపము, దేహముపైఁ బూసికొను గంధపుబిళ్ల, ఔషధము చేయుట, కాటుక, జాబు.

జనలేఖయోః. ౬౫.

ఆర్తిః పీడాధనుష్కోట్యో	ఆర్తిః—(స్త్రీ) బాధ, వింటికొన.
ర్మూర్తిః కాఠిన్యకాయయోః,	మూర్తిః—(స్త్రీ) కాఠిన్యము, దేహము.
కీర్తిః ప్రసాదయశసోర్విస్తా రేకర్దమేఽపి చ. ౬౬.	కీర్తిః—(స్త్రీ) దయ, యశస్సు, విస్తారము, బురద.
భ్రాంతిర్మిథ్యామతౌ ఖ్యాతా భ్రమణే చానవస్థితౌ,	భ్రాంతిః—(స్త్రీ) అసత్యమున సత్యబుద్ధి, తిరుగుట, చాంచల్యము.
నృతిః క్రమౌ నర్తనే చ	నృతిః—(స్త్రీ) పురుగు, నృత్యము.
సృతి స్సరితి వర్త్మని. ౬౭.	సృతిః—(స్త్రీ) నది, మార్గము.
భక్తి ర్విభాగే సేవాయాం	భక్తిః—(స్త్రీ) విభాగము, (వేఱుగుట,) సేవించుట.
పక్తి ర్గౌరవపాకయోః.	పక్తిః—(స్త్రీ) గౌరవము, ఫలించుట.
ముక్తిస్స్యా న్మోచనే మోక్షే	ముక్తి—(స్త్రీ) విడచుట, మోక్షము.
యుక్తి ర్న్యాయ్యే చ యోజనే. ౬౮.	యుక్తిః—(స్త్రీ) న్యాయము, కూర్చుట,
పంక్తి ర్దశాక్షరచ్ఛందో దశసంఖ్యావలీ ష్వపి,	పంక్తిః—(స్త్రీ) పదియక్షరముల ఛందస్సు, పది, వరుస.
శక్తి ర్బలే ప్రభావాదౌ శక్తిః ప్రహరణాంతరే.	శక్తిః—(స్త్రీ) బలము, ప్రభుమంత్రోత్సాహశక్తులు, ఆయుధవిశేషము
శుక్తిః కపాలశకలే నఖ్యాశ్వావర్తయో రపి, ముక్తాస్ఫోటేచ దుర్నామా శంఖశంఖనఖేషు చ. ౭౦.	శుక్తిః—(స్త్రీ) ఖండితమైన తలపుఱ్ఱె, నఖమనుసుగంధవస్తువు, గుఱ్ఱపుసుడి, ముత్తెపుచిప్ప, ఏనుఁగుజలగ, శంఖము, నత్తగుల్ల.

అథ తాంత స్త్రీవర్గః. — తాంత త్రివర్గము

అమృతం యజ్ఞశేషే స్యాత్పీయూషే సలిలే ఘృతే, యాచితే చ మోక్షే ౭ న్నే ధన్వంతరి సుపర్వణోః. ౭౧ స్యా దమృ	అమృతం — (న) యజ్ఞశేషద్రవ్యము, అమృతము, జలము, నేయి, యాచింపకుండఁలభించినవస్తువు, మోక్షము, అన్నము. అమృతః—(పు) ధన్వంతరి, దేవత. అమృతా—(స్త్రీ) కరకచెట్టు,

తో౽మృతాపథ్యా సు తిప్పతీగె, ఉసిరికచెట్టు.
దూర్వా మలకీషు చ, [ము.
కృషా వసత్యే౽ ప్యనృత అనృతం—(న) వ్యవసాయము, అసత్య
మజితః కమలాపతౌ. ౭౨. అ అజితః—(పు) విష్ణుమూర్తి, (త్రి)జయిం
నిర్జితే చా౽ [ధ్వజే, పఁబడనివాఁడు. [విష్ణువు.
చ్యుత స్తు స్థిరే స్యా ద్గరుడ అచ్యుతః — (త్రి) స్థిరమైనది — (పు)
ఆర్దితం యాచితే జ్ఞేయం వా ఆర్దితం—(త్రి) యాచింపఁబడినది—(న)
తవ్యాధౌ చ హింసితే. వాతరోగవిశేషము—(త్రి) హింసిం
పఁబడినది.
అక్షతం చాపిలాజేషు తృతీ అక్షతం—(న) పేలాలు, నపుంసకత్వము
య ప్రకృతావపి, అహిం (త్రి) హింసింపఁబడినది
సితే౽పి
చాపాత స్తదాత్వే పతనే౽ ఆపాతః—(పు) తత్కాలము, పడుట.
పి చ. ౭౪. [ఆక్రమించినది.
ఆఘ్రాతం శింఘితే క్రాంతే౽ ఆఘ్రాతం —(త్రి) వాసనచూడఁబడినది.
ప్యాఖ్యాతం భాషితే త్రిజీ, ఆఖ్యాతం—(త్రి) పలుకఁబడినది. తిఙ్ప్ర
త్యయము.
ఆధ్మాతః పవనవ్యాధౌ దగ్ధ ఆధ్మాతః—(పు) వాతరోగము—(త్రి)
శబ్దితయోరపి. ౭౫ కాల్పఁబడినది, ధ్వనిచేయఁబడినది.
ఆప్లుత స్స్నాతకే స్నాతే౽ ఆప్లుతః—(పు) స్నాతకవ్రతము—(త్రి)
స్నానము చేసినవాఁడు.
ప్యాదృత స్సాదరేఽర్చితే, ఆదృతః—(త్రి) ఆదరముగలవాఁడు,పూ
జింపఁబడ్డవాఁడు.
ఆచితశ్శకటోన్మేయే పలానా ఆచితః—(పు) బండెడు బరువు, రెండు
మయుతద్వయే. ౭౬. ఛ వేలపలముల బరువు (త్రి) కప్పఁబడి
న్నే౽పి సంగృహీతే స్యా నది. సంగ్రహింపఁబడినది.
దాహతం తు మృషార్థకే, ఆ ఆహతం—(న) అసత్యవాక్యము (త్రి)
హతంగుణితే౽పి స్యాత్తా గుణింపఁబడినది, వాయింపఁబడినది.
డితే చానకే౽పి చ. ౭౭. ఆహతః—(పు) తప్పెట (న)ప్రాతగుడ్డ,
స్యాత్పురాతన వస్త్రేచ నూతనవస్త్రము.

నూత్నవస్త్రేఽపి చాహతం,

ఆనర్తో దేశభేదే స్యాన్నృత్య స్థానే జనే రణే. ౭౮.

ఆనర్తః— (పు) దేశభేదము, (ద్వారక) నాట్యస్థలము, ఆనర్తదేశవాసి, యుద్ధము.

ఆవర్త ఆవర్తనే స్యాచ్చింతనే చాంభసాం భ్రమే,

ఆవర్తః—(పు) త్రిప్పుట, చింతనచేయుట, నీటిసుడి.

సంవర్తః ప్రళయే ప్రోక్తో విభీతకతరౌ ఘనే. ౭౯.

సంవర్తః—(పు) ప్రళయము, తాండ్రచెట్టు, సంవర్తమను మేఘము.

త్రిగర్తస్స్యాజ్జనపదే త్రిగర్తో గణితాంతరే, భవేద్ఘుర్ఘురికాయాం తు త్రిగర్తా కాముకస్త్రియాం. ౮౦.

త్రిగర్తః— (పు) దేశవిశేషము, గణితవిశేషము, (సీ) జలజంతువిశేషము, అంకుటాలు.

వివర్తస్సముదాయే స్యాదపవర్తననృత్యయోః,

వివర్తః—(పు) సమూహము, ప్రతికూలము, నాట్యము.

ఉత్తప్తం శుష్కమాంసేఽపి సంతప్తే చ పరిప్లుతే. ౮౧.

ఉత్తప్తం—(న) ఎండినమాంసము, (త్రి) తపింపఁజేయఁబడినది, తడుపఁబడినది.

ఉచితం ప్రోక్తమభ్యస్తే మితే జ్ఞాతే సమంజసే,

ఉచితం—(త్రి) అభ్యసింపఁబడినది, మితమైనది, తెలియఁబడినది, యుక్తమైనది.

ఉద్ధృతం స్యాదుత్తులితే పరిభుక్తోజ్ఝితేఽపి చ. ౮౨.

ఉద్ధృతం—(త్రి) ఎత్తఁబడినది, అనుభవించివిడిచిపెట్టినది.

ఉత్థితం వృద్ధియుక్తే స్యాత్ప్రోద్యతోత్పన్నయోరపి,

ఉత్థితం—(త్రి) వృద్ధిగలది, ఉద్యమించినది, పుట్టినది.

ఉషితం వ్యుషితే దగ్ధే

ఉషితం—(త్రి) ఉన్నది, కాల్పఁబడినది.

ముషితం ఖండితే హృతే.

ముషితం—(త్రి) ఖండింపఁబడినది, హరింపఁబడినది.

ఉద్ఘాతః కథ్యతే పాదస్ఖలనే సముపక్రమే, పవనాభ్యాసయోగస్య కుంభకాది

ఉద్ఘాతః—(పు) కాలుజారుట, ఆరంభించుట, యోగాభ్యాసమునందలి కుంభక, రేచక, పూరకములు, (త్రి) ఉ

త్రయేఽపి చ. ౮౪. ఉ   న్నతమైనది, ఇనుపగుదియ.
తుంగే ముద్గరేఽపి స్యా
దుదితం ప్రోక్త ఉద్గతే,   ఉదితం—(త్రి) బయలు దేరినది.
స్యాదుచ్ఛ్రితం తు సంజాతే ఉచ్ఛ్రితం—(త్రి) పుట్టినది, పొడవైనది,
సమున్నద్ధప్రవృద్ధయోః   వృద్ధినొందినది.
రజతం విశదే దంతిదంత రజతం—(న) తెల్లనిరంగు, గజదంతము
యోస్తారహారయోః,   లు, వెండి, ముత్యాలహారము.
సురతం స్యాన్నిధువనే దేవ సురతం—(న) సంభోగము, (స్త్రీ) దేవ
త్వే సురతా మతా. ౮౬   త్వము.   [గఁగొట్టఁబడినది.
ప్రహతం విజితే తూర్ణే   ప్రహతం—(త్రి) జయింపఁబడినది, నలు
సంహతం సంహతే దృఢే,   సంహతం—(త్రి) కొట్టఁబడినది, దృఢ
మైనది.
రసితం తు సువర్ణాదిఖచితే రసితం—(త్రి) బంగారునున్నగువాని
స్తనితే రుతే. ౮౭.   లోఁగూర్పఁబడినది, ఉఱుము, ధ్వని.
పలితం శైలజే తాపే పాండు పలితం—(న) ఆతిపూవు, పరితాపము,
కేశే చ కర్దమే,   వెండ్రుకలునరయుట, బురద.
లలితం హారభేదే స్యాదీప్సితే లలితం—(న) హారవిశేషము—(త్రి) ఇష్ట
లలితేఽపి చ. ౮౮.   మైనది, సుందరమైనది.   [ట్రుపడినది.
స్ఖలితం చలితే భ్రంశే   స్ఖలితం—(త్రి) చెరిపివేయఁబడినది, తొ
కలితం విదితాప్తయోః,   కలితం—(త్రి) తెలియఁబడినది, పొందఁ
బడినది.   [కాల్చఁబడినది.
జ్వలితం భాస్వరే దగ్ధే   జ్వలితం—(త్రి) ప్రకాశింపఁజేయబడినది,
త్వరితం ప్రజవే ద్రుతే. ౮౯.   త్వరితం—(న) వేగము, శీఘ్రము.
స్తిమితోఽచంచలే క్లిన్నే   స్తిమితః—(త్రి) నిశ్చలమైనది, తడుపఁ
బడినది   [బడినది.
హర్మితం క్షిప్తదగ్ధయోః,   హర్మితం—(త్రి) చిమ్మఁబడినది, కాల్పఁ
సుహితోఽతిహితే తృప్తే   సుహితం—(త్రి) మిగుల నిష్టమైనది, తృ
ప్తిఁబొందించఁబడినది.
మూర్ఛితంసోచ్ఛ్రయే దృఢే. మూర్ఛితం—(త్రి) ఔన్నత్యము, దృఢ
మైనది.

హృషితం విస్మితే ప్రీతే ప్రణతే హృష్టరోమణి, — హృషితం—(త్రి) ఆశ్చర్యమొందింపఁబడినది, సంతోషపెట్టఁబడినది, నమస్కరింపఁబడినది, గగుర్పాటు.

గర్జితో మత్తమాతంగే గర్జితం జలదధ్వనౌ. ౯౧. — గర్జితః—(పు) మదపుటేనుఁగు, (న) ఉఱుము.

వర్ధితం ప్రసృతే ఛిన్నే పూరితే చాపి వర్ధితం, — వర్ధితం—(త్రి) విస్తరింపఁబడినది, నఱుకఁబడినది, నిండింపఁబడినది.

స్థాపితం నిశ్చితే న్యస్తే — స్థాపితం—(త్రి) నిశ్చయింపఁబడినది, ఉంచఁబడినది.

చేంగితం గతిచేష్టయోః. ౯౨. — ఇంగితం—(న) గమనము, భావానురూపమైన కర్మేంద్రియవ్యాపారము.

వేష్టితం లాసకే రుద్ధే స్త్రీణాం చ కరణాంతరే, — వేష్టితం—(త్రి) నృత్యమొనర్చునది, అడ్డగింపఁబడినది, రతిబంధవిశేషము.

భావితం వాసితే ప్రాప్తే — భావితం—(త్రి) పరిమళింపఁబడినది, పొందఁబడినది. [నము.

విదితం విదితార్థయోః. ౯౩. — విదితం—(త్రి) తెలియఁబడినది, (న) ప్రార్థ

వేల్లితం కుటిలే ప్రోక్తంవా చ్యావిద్ధధృతే ప్లుతే, — వేల్లితం—(త్రి) వక్రమైనది, ధరింపఁబడినది, తడుపఁబడినది.

గ్రథితం గుంఫితాక్రాంతహింసితేషు సమీరితం. ౯౪ — గ్రథితం—(త్రి కూర్పఁబడినది, ఆక్రమింపఁబడిదిన, హింసింపఁబడినది.

మథితం నిర్జలోదశ్విత్యాలోడితవిఘృష్టయోః, — మథితం— (న) నీరుగలియనిమజ్జిగ, (త్రి) కలియఁ బెట్టఁబడినది, ఒఱపఁబడినది.

ప్రార్థితం యాచితే శత్రుసంరుద్ధేఽభిహితేఽపి చ. — ప్రార్థితం—(త్రి) యాచింపఁబడినది, శత్రువుచే నిర్బంధితుఁడు, పలుకఁబడినవాఁడు.

జృభితం కరణే స్త్రీణామీహాస్ఫుటితయోరపి, — జృంభితం—(న) రతిబంధవిశేషము, కోరిక, (త్రి) వికసించినది.

క్రందితం ఖ్యాతమాహ్వానే — క్రందితం—(న) పిలుచుట, విలపించుట.

క్రందితం రుదితేఽపి చ. ౯౫. [బడినది.

ప్రోక్షితం నిహతే సిక్తే — ప్రోక్షితం—(త్రి) చంపఁబడినది, తడుపఁ

వాపితం ముండితే మతం, బీ జాకృతే	వాపితం—(త్రి) గొరుగఁబడినది, విత్తనములు చల్లి దున్నినభూమి.
దంశితస్తు దష్టవర్మితయోరపి.	దంశితః—(త్రి) కొరుకఁబడినది, కవచము వేయఁబడినది.
క్షారితస్స్రావితే క్షారే చాభి శస్తే చ శంసితః,	క్షారితః—(త్రి) స్రవింపఁజేయఁబడినది, లవణము, దూషింపఁబడినది.
సుకృతం చ శుభే పుణ్యే సువిధానేచ వాచ్యవత్.	సుకృతం— (న) శుభము, పుణ్యము, (త్రి) లెస్సగా నొనరింపఁబడినది.
నికృతం విప్రలబ్ధే స్యాన్నీచే విప్రకృతేఽపి చ,	నికృతం—(త్రి) వంచింపఁబడినది, నీచుఁడు, తిరస్కరింపఁబడినవాఁడు.
వికృతోఽసంస్కృతేఽపి స్యాద్బీభత్సే రోగితేఽపి చ. ౯౯.	వికృతః—(త్రి) సంస్కరింపఁబడినది,వికలమైనది, రోగముగలవాఁడు.
సంస్కృతః కృత్రిమే శస్తే భూషితే భేదవన్మతః, సంస్కృతం లక్షణోపేతే	సంస్కృతః—(పు) కల్పింపఁబడినది, (కుండమున్నగునవి) స్తుతింపఁబడినది, అలంకరింపఁబడనది, (న) వ్యాకరణాదులచే సంస్కరింపఁబడిన సుశబ్దము.
ప్రభూతం ప్రాజ్య ఉద్గతే.	ప్రభూతం—(త్రి) విస్తారము, బయలు దేరినది.
ప్రసృతస్సంప్రసారే స్యాద్వినీతే విగతేఽపి చ, అర్ధాంజలౌ చ ప్రసృతం జంఘాయాం ప్రసృతా మతా.	ప్రసృతః—(త్రి) వృద్ధినొందఁనందునది, అడఁకువగలది. పోయినది, (న) చేరెడు పరిమితి, (స్త్రీ) పిక్క.
సూనృతం మంగళే సత్యప్రియవాచి చ సూనృతం,	సూనృతం—(న) మంగళము, సత్యము ప్రియమునగు వాక్యము.
ప్రసూతం వాచ్యవజ్జాతే ప్రసూతం కుసుమేఽపి చ.	ప్రసూతం—(త్రి) పుట్టినది, (న) పుష్పము.
విశ్రుతం జ్ఞాతసంహృష్టప్రతీతేష్వభిధేయవత్.	విశ్రుతం—(త్రి) తెలియఁబడినది, సంతోషింపఁజేయఁబడినది, ప్రసిద్ధమైనది.
నిర్ముక్తస్త్యక్తసంగే స్యాన్ముక్త	నిర్ముక్తః—(త్రి) విడువఁబడిన సంబంధ

కంచుకభోగిని. ౧౦౩. — ము గలవాఁడు, కుబుసమువిడిచిన పాము.

అవ్యక్తశ్శంకరే విష్ణావవ్యక్తం మహదాదికే, ఆత్మన్యపి స్యాదవ్యక్తమస్ఫుటే చాభిధేయవత్.

అవ్యక్తః— (పు) శివుఁడు, విష్ణుమూర్తి, (న) ప్రకృతివికారములైన మహదహంకారాది తత్త్వములు, పరమాత్మ, (త్రి) వ్యక్తముకానిది.

వివిక్తం స్యాదసంపృక్తే వివేకాన్వితపూతయోః, వాచ్యవద్ధర్మితో ధీరై ర్వివిక్తం రహసి స్మృతం.

వివిక్తం—(త్రి) సంబంధములేనిది, వివేకవంతమైనది, పావనమైనది, (న) రహస్యస్థలము.

రోహితం రుధిరే ధీర ఋజుశక్రశరాసనే, రోహితో **మీనమృగయో** ర్భేదే రోహితకద్రుమే. ౧౦౪.

రోహితం—(న) రక్తము, కుంకుమము, వంకరలేని ఇంద్రధనువు, (పు) మత్స్యవిశేషము, వృక్షవిశేషము.

లోహితం కుంకుమే రక్తే గోశీర్షే చ కుచందనే, లోహితస్స్యాన్నదే భౌమే వర్ణభేదే తు వాచ్యవత్.

లోహితం—(న) కుంకుమ, రక్తము, మిగులసువాసనగల చందనవిశేషము, రక్తచందనము, (పు) నదవిశేషము, అంగారకగ్రహము, (త్రి) రక్తవర్ణముగలది.

పుటితం స్యాద్ధస్తపుటే పాటితస్యూతయోరపి,

పుటితం—(న) హస్తప్రదేశము, పెల్లగింపఁబడినది, కుట్టఁబడినది.

పీడితం బాధితే స్త్రీణాం కరణే చాపి యంత్రితే. ౧౦౫.

పీడితం—(త్రి) బాధింపఁబడినది, (న) రతిబంధవిశేషము, (త్రి) కట్టఁబడినది. [నది.

పిండితం గణితే సాంద్రే

పిండితం—(త్రి) ఎంచఁబడినది, దట్టమై

పండితస్సిహ్లకే కవౌ,

పండితః—(పు) తురుష్కదేశమందుఁ బుట్టిన యందుగుబంకతోఁ జేసిన ధూపద్రవ్యము, విద్వాంసుఁడు.

హారీతః పక్షిభేదే స్యాన్ముని భేదేఽపి కైతవే. ౧౦౬.

హారీతః—(పు) పసుపుపిట్ట, హారితమహర్షి, నెపము.

ప్రణీతస్సంస్కృతే వహ్నౌ విహితే చ ప్రవేశితే, నిక్షిప్తే చోపసంపన్నే ప్రణీతో భేద్యవన్మతః. ౧౧౦.	ప్రణీతః—(పు) మంత్రములచే సంస్కరింపఁబడిన అగ్ని, (త్రి) చేయఁబడినది, ప్రవేశింపఁజేయఁబడినది, ఉంచఁబడినది, కూడుకొనియున్నది.
ప్రతీతస్సాదరే జ్ఞాతే	ప్రతీతః—(త్రి) ఆదరముతోఁగూడినది, తెలియఁబడినది.
ప్రఖ్యాతః ఖ్యాతహృష్టయోః,	ప్రఖ్యాతః—(త్రి) ప్రసిద్ధము, సంతోషించినది.
వాచ్యవత్స్యాత్ప్రమీతం తు ప్రోక్షితేఽపి మృతేఽపి చ. ౧౧౧.	ప్రమీతం—(త్రి) ప్రోక్షింఁబడినది, మరణించినది.
వినీతముపనీతే స్యాదపనీతే జితేంద్రియే, వాణిజే సువహేఽశ్వే చ నిభృతే చాభిదేయవత్. ౧౧౨	వినీతం—(త్రి) పొందింపఁబడినది, తొలంగింపఁబడినది, ఇంద్రియనిగ్రహము గలవాఁడు, (పు) వర్తకుఁడు, శిక్షింపఁబడినగుఱ్ఱము, (త్రి) దృఢమైనది.
పృషతో హరిణే బిందౌ పృషతశ్చాశ్వరోహితే, భవేత్పృషదివ శ్వేతే బిందుయుక్తే తు వాచ్యవత్. ౧౧౩.	పృషతః } పృషత్ } —(పు) ఇఱ్ఱి, బిందువు, తెల్లమచ్చల జంతువు, తెలుపు, (త్రి) బిందువులుగలది.
భరతో నాట్యశాస్త్రేఽపి దౌష్యన్తౌ శబరే నటే, రామానుజేఽపి భరతస్తంతువాయేఽపిచ క్వచిత్. ౧౧౪	భరతః—(పు) నాట్యశాస్త్రము, దుష్యంతుని కొమాఁడు, బోయవాఁడు, నాట్యముచేయువాఁడు, దశరథపుత్త్రుఁడు, సాలెవాఁడు.
భారతం గ్రంథభేదే స్యాజ్జంబూద్వీపేఽపి భారతం,	భారతం—(న) భారతము, జంబూద్వీపము.
భారతీ తు సరస్వత్యాం పక్షీ వృత్తిప్రభేదయోః. ౧౧౫	భారతీ—(స్త్రీ) సరస్వతి, పక్షివిశేషము, భారతీవృత్తి.
దుర్జాతం వ్యసనే ప్రోక్తమసమ్యగ్జాతవస్తుని,	దుర్జాతం— (న) దుఃఖము, (త్రి) దుష్టమైనది.

పరేతో భూతభేదే స్యాత్ప రేతో వాచ్యవన్మృతే.

పరేతః— (పు) పిశాచభేదము, (త్రి) మరణించినది.

కపోతః పారావతే స్యాత్క పోతాఖ్యవిహంగమే,

కపోతః—(పు) పావురము, అరణ్యపక్షి విశేషము.

కాపోతమంజనేఽపి స్యాత్క పోతానాం చ సంహతౌ.

కాపోతం—(న) సౌవీరాంజనము, పావురములగుంపు

వ్యాయతం వ్యాపృతే దీర్ఘే దృఢే చాతిశయేఽన్యవత్,

వ్యాయతం—(త్రి) వ్యాపించినది, పొడవైనది, దృఢమైనది, అధికమైనది.

వ్యాఘాతో యోగభేదే స్యా దంతరాయప్రహారయోః.

వ్యాఘాతః—(పు) పంచాంగయోగములలో నొకటి, విఘ్నము, దెబ్బ.

సంఘాతస్సంహతౌ ఘాతే సం ఘాతో నరకాంతరే,

సంఘాతః—(పు) సమూహము, చంపుట, నరకవిశేషము.

రైవతస్తు సువర్ణాలౌ శైల భేదేఽపి శూలిని. ౧౧౯.

రైవతః— (పు) వృక్షవిశేషము, రైవతకాద్రి, ఈశ్వరుఁడు.

స్యాత్కిరాతస్తు భూనింబే మ్లేచ్ఛే చాల్పతనావపి,

కిరాతః—(పు) నేలవేము, మ్లేచ్ఛుఁడు, పొట్టివాఁడు

మందాకిన్యాం కిరాతీ స్యా త్కుట్టన్యామపి దృశ్యతే.

కిరాతీ—(స్త్రీ) ఆకాశగంగ, కుంటెనకత్తె.

ఆస్ఫోతశ్చార్కపర్ణే స్యాదా స్ఫోతః కోవిదారకే, ఆ స్ఫోతా గిరికర్ణ్యాం చ వనమాల్యాం చ విశ్రుతా.

ఆస్ఫోతః—(పు) జిల్లేడుచెట్టు, ఎఱ్ఱకాంచనపుచెట్టు, (స్త్రీ) విష్ణుక్రాంతలత, అడవిమల్లె.

ఉదాత్తస్స్వరభేదే స్యా త్కావ్యాలంకారహృద్య యోః, ఉదాత్తో దాతృ మహతో

ఉదాత్తః—(పు) ఉదాత్తస్వరము,ఉదాత్తాలంకారము, (త్రి) మనోహరమైనది, దాత, అధికమైనది.

ర్నిమిత్తం హేతులక్ష్మణోః

నిమిత్తం—(న) కారణము, గుర్తు.

ఉన్మత్త ఉన్మాదవతి ధుత్తూర ముచుకుందయోః,

ఉన్మత్తః—(త్రి) పిచ్చిపట్టినవాఁడు, (పు) ఉమ్మెత్తచెట్టు, పుష్పవృక్షవిశేషము.

పర్వతశ్శైలదేవర్ష్యోః	పర్వతః—(పు) పర్వతము, పర్వతుఁడను దేవర్షి.
ప్రపాతో నిర్ఝరే భృగౌ.	ప్రపాతః—(పు) సెలయేఱు, చరియ.
పర్యాప్తం తు యథేష్టే స్యా త్తృప్తౌ శక్తే నివారణే,	పర్యాప్తం—(న) స్వేచ్ఛ, తృప్తి, (త్రి) సమర్థుఁడు, (న) నివారించుట.
జీమూతస్స్యాద్భృతికరే శక్రేఽద్రౌ ఘోషకే ఘనే.	జీమూతః—(పు) కూలి చేయువాఁడు, దేవేంద్రుఁడు, పర్వతము, చేదుబీఱ చెట్టు, మేఘము.
జీవాతుర్జీవితే భక్తే జీవాతుర్జీవనౌషధే,	జీవాతుః—(పు) జీవనము, అన్నము, జీవనాధారమగు నౌషధము.
ఏధతుః పురుషే వహ్నౌ	ఏధతుః—(పు) పురుషుఁడు, అగ్ని.
వాహతుః పథికే వృషే.	వాహతుః—(పు) బాటసారి, ఎద్దు.
విహస్తో విహ్వలే షండే	విహస్తః—(త్రి) వికలమైనది, (పు) నపుంసకుఁడు.
పర్యస్తః పతితే హతే,	పర్యస్తః—(త్రి) పడినది. చంపఁబడినది.
ఆయస్తః స్థమితే క్షిప్తే క్లేశితే కుపితే హతే. ౧౨౬.	ఆయస్తః—(త్రి) నిశ్చలమైనది, ఉంపఁబడినది, శ్రమపెట్టఁబడినది, కోపగించినది, కొట్టఁబడినది.
నిరస్తః ప్రేషితేషౌ స్యాన్నిష్ఠ్యూతే త్వరితోదితే, సంత్యక్తే చ ప్రతిహతే	నిరస్తః—(పు) విడిచిన బాణము, చిమ్మఁబడినది, శీఘ్రముగా నుచ్చరింపఁబడిన మాట, విడువఁబడినది, కొట్టఁబడినది.
విశ్వస్తో నిభృతే స్మృతః. విశ్వాసయోగే విశ్వస్తో విశ్వస్తా విధవా స్త్రియాం,	విశ్వస్తః—(త్రి) దృఢమైనది, విశ్వాసముగలది, (స్త్రీ) వితంతువు.
నివాతో దృఢసన్నాహే నిర్వాతే చాశ్రయేఽపి చ.	నివాతః—(పు) అభేద్యమగు కవచము, గాలిలేకపోవుట, ఉనికిపట్టు.
అనంతశ్శేషవిష్ణ్వోస్స్యాదనంతం సురవర్త్మని, అనంతస్స్యాత్పృనవధౌ వాచ్య	అనంతః—(పు) శేషుఁడు, విష్ణువు, (న) ఆకాశము—(త్రి) అంతములేనిది (స్త్రీ) సుగంధిపాలచెట్టు, గఱిక, వెన్న

వత్సముదాహృతః౧౨౯.
అనంతా శారిబాదూర్వా
విశల్యాలాంగలీషు చ,
అనంతా హైమవత్యాం
చ గుడూచ్యాం చావనా
వపి. ౧౩౦.

వెదురుచెట్టు, తరిగొట్టుచెట్టు, పార్వతీదేవి, తిప్పతీగ, భూమి.

శకుంతః పక్షిభేదే స్యాద్భా
సపక్షి విహంగయోః,

శకుంతః—(పు) ఒకవిధమగుపక్షి, భాసపక్షి, సామాన్యమగుపక్షి.

దృష్టాంతశ్శాస్త్ర ఉభయో
దాహరణే ప్రకీర్తితః.

దృష్టాంతః—(పు) శాస్త్రము, పరస్పరోదాహరణము.

కృతాంతో యమసిద్ధాంతదై
వాకుశలకర్మసు,

కృతాంతః—(పు) యముఁడు, సిద్ధాంతము, అదృష్టము, పాపకర్మము.

నిశాంతః కథితశ్శాంతే నిశాం
తం భవనోషసోః. ౧౩౨.

నిశాంతః—(త్రి) ఓర్పుగలవాఁడు, (న) అంతఃపురము, ప్రాతఃకాలము.

వృత్తాంతో ఽవసరే భావ
కార్త్స్న్య వార్తా విశేష
యోః, వృత్తాంతః ప్రక్రి
యాయాం చ క్వచిదే
కాంతవాచి చ. ౧౩౩.

వృత్తాంతః—(పు) సమయము, భావము, సమగ్రమగువార్త, ప్రకరణము, రహస్యవాక్యము.

ఉద్వాంతో నిర్మదగజే సము
ద్గీర్ణే చ వాచ్యవత్,

ఉద్వాంతః— (పు) మదముడిగినయేనుఁగు, వెళ్లగ్రక్కఁబడినది.

శుద్ధాంతో ఽంతఃపురే రా
జ్ఞాం రహఃకక్ష్యాంతరేఽపి
చ. ౧౩౪.

శుద్ధాంతః—(పు) రాజులయంతఃపురము, రాజులువిహరించు రహస్యస్థలము.

అస్వాంతమశుభే ఛుల్యాం మ
రణేఽనవధానపి, క్షేత్రే
ఽపి కథ్యతేఽస్వాంత

అస్వాంతం—(న) అమంగళము, ప్రొయ్యి, చావు, అవధిలేకపోవుట, వరిమడి,

ముదంతస్సాధువార్తయోః.

ఉదంతః—(పు) సజ్జనుఁడు, వృత్తాంతము.

జయంతశ్శంకరేఽపి స్యాజ్జ
యంతః పాకశాసనౌ,

జయంతః—(పు) శివుఁడు, దేవేంద్రుని కుమారుఁడు.

జయంతీ పాదపే గౌర్యామింద్రపుత్రీపతాకయోః.	జయంతీ—(స్త్రీ) తక్కిడుచెట్టు, పార్వతీదేవి, ఇంద్రునికుమార్తె, జెండా.
గోదంతో హరితాళే స్యాద్దంశితే హరితేఽపి చ,	గోదంతః—(పు) హరిదళము, (త్రి) కవచము వేయఁబడినది, (పు) పసుపు రంగు.
భాసంతస్సుందరాకారే భాసంతో భాసపక్షిణి ౧౩౯	భాసంతః— (త్రి) సౌందర్యవంతమైనది, (పు) భాసపక్షి.
మహద్రాజ్యే విశాలే చ	మహత్—(పు) రాజ్యము, విశాలము.
మహతీ వల్లకీభిది,	మహతీ—(స్త్రీ) నారదునివీణె.
మరుద్దేవే సమీరే స్యా	మరుత్—(పు) దేవుఁడు, వాయువు.
దర్హన్ పూజ్యే జినేఽపి చ.	అర్హన్—(పు) పూజ్యుఁడు, బుద్ధుఁడు.
జగదాఖ్యా స్మృతా వాయౌ విష్టపే జంగమేఽపి చ,	జగత్—(పు) వాయువు, (న) భువనము, (త్రి) గమనముగల జీవలోకము.
జగతీ భువనే క్ష్మాయాం ఛందోభేదే జనేఽపి చ.	జగతీ—(స్త్రీ)లోకము, భూమి, ద్వాదశాక్షరచ్ఛందస్సు, జనము.
పిత్సన్నిపతిషన్నేతౌ పతనేచ్ఛువిహంగయోః,	పిత్సన్ / పిపతిషన్ }—(త్రి)పడనిష్టపడినది, (పు) పక్షి.
హరిత్కకుభి వర్ణే చ తృణవాజివిశేషయోః. ౧౪౦.	హరిత్— (స్త్రీ) దిక్కు, (పు) పాలాశవర్ణము, గడ్డి, పాలాశవర్ణముగల యశ్వము.
హరితోఽపి చ దూర్వాయాం హరిద్వర్ణయుతేఽన్యవత్,	హరితః— (పు) గడ్డి, (త్రి) పాలాశవర్ణముగలది.
విద్యుత్స్యాదామినీసంధ్యోర్నిష్ప్రభే త్వభిధేయవత్.	విద్యుత్—(స్త్రీ) మెఱుపు, సంధ్యాకాలము, (త్రి) కాంతిలేనిది.
గర్ముత్సువర్ణలతయో	గర్ముత్—(స్త్రీ) బంగారు, తీఁగ.
రోహిత్సూర్యలతాభిదోః,	రోహిత్— (పు) సూర్యుఁడు, (స్త్రీ) లతావిశేషము.
భూభృన్నరేంద్రే శైలే చ	భూభృత్—(పు) రాజు, పర్వతము.

పతన్ పాతుకపక్షిణోః.	పతన్—(త్రి) పడునట్టిది, (పు) పక్షి.
కుర్వన్ కర్మకరే భృత్యే	కుర్వన్—(త్రి)పనిచేయువాఁడు, బంటు.
స్యాదర్వన్ కుత్సితేఽన్యవత్,	అర్వన్—(త్రి) కుత్సితుఁడు.
అర్వతీ కుంభదాస్యాం చ వామ్యాం చ పరికీర్తితా.	అర్వతీ—(స్త్రీ) తార్పుడుకత్తె, ఆఁడు గుఱ్ఱము.
శ్రీమాం స్తిలకవృక్షే స్యా న్మనోజ్ఞే ధనికేఽపి చ,	శ్రీమాన్—(పు) తిలకవృక్షము, (త్రి) మనోహరమైనది, భాగ్యవంతుఁడు.
ధీమాన్ వాచస్పతౌ ధీరే	ధీమాన్—(పు) బృహస్పతి, విద్వాంసుఁడు.
భాస్వాన్ భాస్వరసూర్యయోః. ౧౪౪.	భాస్వాన్—(త్రి) ప్రకాశించునది, (పు) సూర్యుఁడు.
సువ్రతా సుఖసందోహ్యాసురభ్యాం శోభనవ్రతే, వాచ్యవ	సువ్రతా—(స్త్రీ) సుఖముగాఁబాలుపితుకనిచ్చుగోవు, (త్రి) యోగ్యమగు వ్రతముగలవాఁడు.
ద్వివృతా క్షుద్రరోగే స్యా ద్వివృతం స్ఫుటే. ౧౪౫	వివృతా—(స్త్రీ) రోగవిశేషము, (త్రి) స్ఫుటమైనది.
వనితా జనితాత్యర్థరాగయోషితి యోషితి, వనితం యాచితేఽపి స్యాద్వనితం సేవితేఽపి చ.౧౪౬.	వనితా—(స్త్రీ) అనురాగవతి, సామాన్యస్త్రీ, (త్రి) యాచింపఁబడినది, సేవింపఁబడినది.
జామాతా వల్లభే సూర్యావర్తేఽపి దుహితుః పతౌ,	జామాతా—(పు)భర్త, శాకవిశేషము, అల్లుఁడు.
వినేతా దేశికే రాజ్ఞి	వినేతా—(పు) గురువు, రాజు.
విధాతా వేధసి స్మరే ౧౪౭.	విధాతా—(పు) బ్రహ్మ, మన్మథుఁడు.
వినతా పిడకాభేదే వినతా తార్క్ష్యమాతరి, వినతః ప్రణతే భుగ్నే శిక్షితేఽప్యభిధేయవత్. ౧౪౮.	వినతా—(స్త్రీ) ఒకవిధమైనకురుపు, గరుత్మంతునితల్లి, (త్రి) నమస్కరింపఁబడినది, వంగినది, శిక్షింపఁబడినది.
పంచతా పంచభావే స్యా	పంచతా—(స్త్రీ) ఐదగుట, మరణము.

త్వంచతా మరణేఽపి చ,

విజాతాఖ్యా ప్రసూతా విజాతా—(స్త్రీ) ప్రసవించినస్త్రీ, పుట్టింపఁ
యాం జనితే వికృతేఽపి బడినది, వికారస్వరూపముగలది.
చ. ౧౪౯.

సికతా వాలుకాయాం స్యు సికతాః—(స్త్రీ. ని. బ.) ఇసుక, (ఏ)రోగ
స్సికతా ప్యామయాంత విశేషము, ఇసుకనేల, పంచదార.
రే, సికతాన్వితదేశే చ
శర్కరాయాం చ కీర్తి
తా. ౧౫౦

వాసితా కరిణీనార్యోర్వాసి వాసితా—(స్త్రీ) ఆఁడేనుఁగు, స్త్రీ, (త్రి)
తం సురభీకృతే, జ్ఞానమా కర్పూరాదులచేఁ బరిమళించునది,(న)
త్రే ఖగారావే వాసితం జ్ఞానము, పక్షి చేయుధ్వని, (త్రి) వస్త్ర
వస్త్రవేష్టితే. ౧౫౧ ముచేఁ జుట్టఁబడినది.

పిశితా మాంసికాయాం స్యా పిశితా—(స్త్రీ) జటామాంసి, (న) మాం
దామిషే పిశితం మతం, సము.

తృణతాఽపి తృణత్వే స్యాత్తృ తృణతా—(స్త్రీ) తృణమగుట, ధనువు.
ణతా కార్ముకేఽపి చ. [ణుఁడు

ద్విజాతిరండజే విప్రే ద్విజాతిః—(పు) పక్ష్యాదులు, బ్రాహ్మ

శ్రీపతిః క్ష్మాపతౌ హరౌ, శ్రీపతిః—(పు) రాజు, విష్ణువు.

గోపతిశ్శంకరే షండే పార్థివే గోపతిః—(పు) శివుఁడు, ఆఁబోతు, రాజు,
ఽపి వికర్తనే. ౧౫౩ సూర్యుఁడు.

స్థపతిశ్శిల్పిభేదేఽపి స్థపతిః కం స్థపతిః—(పు) వడ్రంగి, అంతఃపుర రక్ష
చుకిన్యపి, జీవేష్టియాజకే కుఁడు, బృహస్పతి యజ్ఞముచేసిన
సూతేఽ వాఁడు, సూతుఁడు.

ప్యమతిః కాలచంద్రయోః. అమతిః—(పు) యముఁడు, చంద్రుఁడు.

అంకతిస్స్యాదగ్నిహోత్రిజ్వ అంకతిః— (పు) నిత్యాగ్నిహోత్రము
లనాంబుజయోనిషు, గలవాఁడు, అగ్ని, బ్రహ్మ.

రమతిర్నాయకే స్వర్గేఽ రమతిః—(పు) నాయకుఁడు, స్వర్గలో
కము.

ప్యంహతిస్త్యాగరోగయోః అంహతిః—(స్త్రీ) విడుచుట, రోగము.

నిఋతిస్స్యాదలక్ష్మ్యాం చ దిక్పాలే నిరుపద్రవే,	నిఋతిః—(స్త్రీ) జ్యేష్ఠాదేవి, (పు) నైఋతి, (త్రి) ఉపద్రవములేనిది.
అగస్తిర్వంగసేనే స్యాదగస్తిః కుంభసంభవే. ౧౫౬	అగస్తిః—(పు) బకపుష్పపుచెట్టు, అగస్త్యముని.
గభస్తిః కిరణే సూర్యే స్వాహాయాం చ విలోక్యతే,	గభస్తిః—(పు) కిరణము, సూర్యుఁడు, (స్త్రీ) స్వాహాదేవి.
సంగతిస్సంగమే జ్ఞానే	సంగతిః—(స్త్రీ) కలయిక, జ్ఞానము.
సన్నతిః ప్రణతౌ ధ్వనౌ.	సన్నతిః—(స్త్రీ) నమస్కారము, ధ్వని.
ఆయతిస్సంగమే దైర్ఘ్యే ప్రభావాగామికాలయోః,	ఆయతిః—(స్త్రీ) కూడుకొనుట, విస్తారము, సామర్థ్యము, రాఁబోవు కాలము.
ఆయత్తిస్స్యాద్బలే స్నేహే వశిత్వే వాసరేఽపి చ. మర్యాదాయాం తథాయత్తి	ఆయత్తిః— (స్త్రీ) బలము, స్నేహము, అధీనమగుట, దినము, హద్దు.
ర్విపత్తిర్యాతనాపదోః,	విపత్తిః—(స్త్రీ) బాధ, ఆపద.
నియతిర్నియమే దైవే	నియతిః—(స్త్రీ) నియమము, అదృష్టము.
పద్ధతిః పంక్తివర్త్మనోః. ౧౫౮	పద్ధతిః—(స్త్రీ) వరుస, మార్గము.
సంతతిః పంక్తివిస్తారగోత్రేషు కవిభిస్స్మృతౌ, పరంపరాభవేఽపి స్యాత్సంతతిః పుత్రకన్యయోః. ౧౬౦	సంతతిః—(స్త్రీ) వరుస, విస్తారము, వంశపరంపర, (త్రి) పరంపరయందు జనించినది, పుత్త్రుఁడు, కన్యక.
సమ్మతిస్స్యాదనుజ్ఞానేఽప్యభిలాషేఽపి సమ్మతిః,	సమ్మతిః—(స్త్రీ) అంగీకారము, కోరిక.
సమితిస్సంగరే సామ్యే సభాయాం సంగమే చయే.	సమితిః—(స్త్రీ) యుద్ధము, పోలిక, సభ, కూడుకొనుట, సమూహము.
అదితిర్వసుధాయాం స్యాదదితిర్దేవమాతరి,	అదితిః—(స్త్రీ) భూమి, దేవతల తల్లి.
వసతిస్స్యాదవస్థానే యామిన్యాం చ నికేతనే. ౧౬౧.	వసతిః—(స్త్రీ) ఉండుట, రాత్రి, గృహము.
పఙ్క్తిః పఙ్క్తిమూలే స్యాత్ప	పఙ్క్తిః—(స్త్రీ) లెక్కలమొదలు, పాడ్యమి.

క్షతిః ప్రతిపత్తిథౌ,	
ఉన్నతిస్తార్క్ష్యదారేషు సమ్మృద్ధావుదయేఽపి చ. ౧౬౩.	ఉన్నతిః—(స్త్రీ) గరుడునిభార్య, పరిపూర్ణత్వము, అభివృద్ధి
ప్రసూతిస్తనయోత్పత్త్యోస్తథా దుహితరి స్మృతా,	ప్రసూతిః—(స్త్రీ) పుత్త్రుఁడు, పుట్టుక, కుమార్తె.
ప్రతతిర్విస్తృతే వల్ల్యాం	ప్రతతిః—(స్త్రీ) విస్తారము. తీగ.
వహతిస్సచివే గవి. ౧౬౪.	వహతిః—(స్త్రీ) మంత్రి, గోవు.
దుర్గతిర్నరకే నిస్స్వే	దుర్గతిః—(స్త్రీ) నరకము, దారిద్ర్యము.
వికృతిర్డింబరోగయోః, వికృతిశ్చ వికారే స్యా	వికృతిః—(స్త్రీ) ఉపద్రవము, రోగము, వికారస్వరూపము.
న్నికృతిశ్చ పరాభవే. ౧౬౫. నికృతిర్భర్త్సనే క్షేపే వదంతి శఠశాఠ్యయోః,	నికృతిః—(స్త్రీ) తిరస్కారము, భయపెట్టుట, చిమ్ముట, (పు) ధూర్తుఁడు, (స్త్రీ) కుత్సితము,
ఆకృతిః కథితా రూపసామాన్యవపుషోరపి. ౧౬౬.	ఆకృతిః—(స్త్రీ) సామాన్యాకారము, శరీరము.
ప్రకృతిః కథితా యోనౌ జంత్వమాత్యాదిమాత్రృషు, ప్రధానే కారణే ఛంధఃప్రభేదే భూతపంచకే. ౧౬౭. ప్రకృతిస్సహజే ప్రోక్తా ప్రకృతిః పరమాత్మని,	ప్రకృతిః—(స్త్రీ) భగము, ప్రాణి, స్వామ్యమాత్యులు మున్నగువారు, తల్లి, ప్రధానము, కారణము, ౨౧ వ ఛందస్సు, పంచభూతములు, స్వభావము, పరమాత్మ.
నిర్వృతిస్స్వస్థతాయాం స్యా దస్తంగమనసౌఖ్యయోః.	నిర్వృతిః—(స్త్రీ) సుఖముగా నుండుట, నశించుట, సుఖము.
సునీతిశ్శోభననయే సునీతి ర్ధ్రువమాతరి,	సునీతిః—(స్త్రీ) యోగ్యమగునీతి, ధ్రువునితల్లి.
ప్రవృత్తిః కథితా వృత్తౌ ప్రవాహోదంతయోరపి.	ప్రవృత్తిః—(స్త్రీ) వ్యాపారము, ప్రవాహము, వార్త.
విచ్ఛిత్తిరంగరాగే స్యాద్ధావవిచ్ఛేదయోరపి,	విచ్ఛిత్తిః—(స్త్రీ) మైపూత, స్త్రీలవిలాసవిశేషము, ఛేదము.

సంవిత్తిః ప్రతిపత్తౌ స్యాదవివాదే జనస్య చ. ౧౨౦. — సంవిత్తిః—(స్త్రీ) జ్ఞానము, వివాదములేకపోవుట.

ఆపత్తిః ప్రాపణే దోషే — ఆపత్తిః—(స్త్రీ) పొందించుట, దోషము.

చాసత్తిస్సంగలాభయోః, — ఆసత్తిః—(స్త్రీ) కూడుకొనుట, లాభము.

పర్యాప్తిస్స్యాత్ప్రకామేఽపి తృప్తౌ చ పరిరక్షణే. — పర్యాప్తిః—(స్త్రీ) అతిశయము, తృప్తి, రక్షణము.

సమాప్తిశ్చావసానే స్యాత్సమాప్తిశ్చ సమర్థనే, — సమాప్తిః—(స్త్రీ) అంతము, సమర్థించుట.

బృహతీ క్షుద్రవార్తాక్యాం కంటకార్యాం చ వాచి చ. ౧౨౨. వారిధాన్యాం మహత్యాం చ ఛందోవసనభేదయోః, — బృహతీ—(స్త్రీ) నేలములగచెట్టు, వాకుడుచెట్టు, మాట, జలపాత్రము, నారదుని వీణె, నవాక్షరఛందస్సు, ఉత్తరీయము.

మాలతీ జాతియువతిజ్యోత్స్నాసు సరిదంతరే. ౧౨౩. కాకమాచ్యాం విశల్యాయాం విభావర్యామపీష్యతే, — మాలతీ—(స్త్రీ) జాజిచెట్టు, యౌవనస్త్రీ, వెన్నెల, మాలతీనది, కాచిచెట్టు, వెన్నవెదురుచెట్టు, రాత్రి,

భవతీ బాణభేదే స్యాద్భవద్యుష్మత్సతోః స్త్రిషు. — భవతీ—(స్త్రీ) విషముపొదిగినబాణము, (త్రి) యుష్మదర్థకము (నీవు) సదర్థము, (ఉన్నది)

రేవతీ హరిపత్న్యాం స్యాత్తారాభేదేఽపి మాతృషు, — రేవతీ—(స్త్రీ) బలరామునిభార్య, రేవతీనక్షత్రము, సప్తమాతృకలు.

పార్వతీ శల్లకీదుర్గాద్రౌపదీజీవనీషు చ. ౧౨౪. — పార్వతీ—(స్త్రీ) అందుగుచెట్టు, పార్వతీదేవి, ద్రౌపది, పాలకూర.

స్రవంతీ చ ద్రవంతీ చ సరిదోషధిభేదయోపి, — స్రవంతీ, ద్రవంతీ—(స్త్రీ) నది, ఎలుకచెవిచెట్టు.

జీవంతీ జీవనీశమ్యోర్గుడూచీవందయోరపి. ౧౨౫. — జీవంతీ—(స్త్రీ) పాలకూర, జమ్మిచెట్టు, తిప్పతీగ, బదనిక,

హాసంత్యంగారధాన్యాం చ — హాసంతీ—(స్త్రీ) కుంపటి, మల్లెచెట్టు, పెద్ద

మల్లికాశాకినీభిదోః, — గుతోఁటకూర.

వాసంతీ మాధవీయూథ్యోః పాటలాయాం క్రమే లకే. ౧౭౭. వాచ్యలింగ స్త్వృతుభవే వాసంతః కోకిలే విటే, — వాసంతీ—(స్త్రీ) బండిగురువెందతీఁగ, అడవిమొల్ల, పాటలీలత, ఒంటె, (త్రి) వసంతకాలమునఁబుట్టినది, (పు) కోకిల, విటుఁడు.

అథ తాంతశ్చతుర్వర్ణః. — తాంత చతుర్వర్ణము.

భవేదవసితం జ్ఞాతే గతావృద్ధావసానయోః. ౧౭౮. — అవసితం—(త్రి) తెలియఁబడినది, (న) గమనము, (త్రి) నురిచినధాన్యము, అంతమొందినది.

అవదాతం సితే పీతే విశుద్ధే ప్రవరేఽపి చ, — అవదాతం—(త్రి) తెల్లనిది, పచ్చనిది, పరిశుద్ధమైనది, శ్రేష్ఠమైనది.

అవగీతం తు నిర్వాదే ముహుర్దృష్టే విగర్హితే. — అవగీతం—(న) అపనింద, (త్రి) పలుమాఱుచూడఁబడినది. నిందింపఁదగినది.

అంతర్గతం విస్మృతే స్యాన్మధ్యప్రాప్తే చ వాచ్యవత్, — అంతర్గతం—(త్రి) మఱువఁబడినది, సగమును బొందినది.

అంగారితం పలాశీయకలికోద్గమదగ్ధయోః. ౧౭౯. — అంగారితం—(న) మోదుగుచెట్టు మొగ్గవేయుట, (త్రి)తగులఁబెట్టఁబడినది.

ఆత్యాహితం మహాభీతౌ జీవానపేక్షకర్మణి, — అత్యాహితం—(న) గొప్పభయము, ప్రాణమునందాశవదలిన సాహసకార్యము.

ఉపాహితోఽనలోత్పాత ఆహితే చాప్యుపాహితః. — ఉపాహితః—(పు) అగ్నివలనఁ గలుగునపాయము, కూడుకొన్నది.

ఉపాకృతోఽధ్వరహతపశూపద్రుతయోర్మతః, — ఉపాకృతః—(పు) యజ్ఞమునందుఁ జంపఁబడినపశువు, (త్రి) ఉపద్రవము చేయఁబడినది.

ఉదాస్థితః ప్రతీహారేఽధ్యక్షేఽపి ప్రణిధావపి. ౧౮౦. — ఉదాస్థితః—(పు) ద్వారముగాచువాఁడు, నాయకుఁడు, చారుఁడు.

అభినీతో భవేన్న్యాయ్యే సంస్కృతామర్షిణోరపి,
అభినీతః—(పు) న్యాయము, (త్రి) సంస్కరింపఁబడినది, కోపముగలది.

అభిజాతస్స్మృతో న్యాయ్యే కులీనప్రాప్తరూపయోః.
అభిజాతః—(పు) న్యాయము, (త్రి) సత్కులమునందు జనించినది, సౌందర్యముగలది.

పారిజాతస్సురతరౌ మందారే పారిభద్రకే,
పారిజాతః—(పు) దేవతావృక్షము, పారిజాతవృక్షము, దేవదారుచెట్టు.

భవేత్పరిగతం లాభే ప్రయాతే వేష్టితేఽపి చ. ౧౫౪
పరిగతం— (న) లాభము, (త్రి) గతించినది, చుట్టుకొనియున్నది.

ఖ్యాతం ప్రణిహితం లబ్ధే విన్యస్తేఽపి సమాహితే,
ప్రణిహితం—(త్రి) పొందఁబడినది, ఉంచఁబడినది, అంగీకరింపఁబడినది.

భవేత్ప్రతిహతో ద్విష్టే ప్రతిస్ఖలితరుద్ధయోః. ౧౫౫.
ప్రతిహతః— (త్రి) ద్వేషింపఁబడినది, జారినది, అడ్డగింపఁబడినది.

ఉల్లిఖితం సముత్కీర్ణే వాచ్యవచ్చ తనూకృతే,
ఉల్లిఖితం— (న) చిమ్మఁబడినది, సూక్ష్మముగాఁజేయఁబడినది.

విద్యాదుపచితం దిగ్ధే సమృద్ధే చ సమాహితే. ౧౫౬
ఉపచితం— (త్రి) పూయఁబడినది, సమృద్ధమైనది, పొందఁబడినది

సముద్ధతస్సముద్గీర్ణే ఽప్యవినీతే సముద్ధతః,
సముద్ధతం— (త్రి) వెళ్లఁగ్రక్కఁబడినది, గర్వించినవాఁడు.

కుహరితం పికాలాపేరితే రతనిస్వనే. ౧౫౭.
కుహరితం—(న) కోకిలధ్వని, చెప్పఁబడినది, రతియందలికంఠధ్వని.

భవేత్పల్లవితం లాక్షారక్తే సప్రసవే తతే,
పల్లవితం—(న) లత్తుకయొఱుపు, (త్రి) పూవులుగలచెట్టు, విస్తారమైనది.

ఉజ్జృంభితం తు చేష్టాయాం ప్రఫుల్లే చాభిధేయవత్.
ఉజ్జృంభితం— (న) స్త్రీపురుషులుచేయు శృంగారచేష్ట, (త్రి) వికసించినది.

ఉద్గ్రాహితముపన్యస్తే బద్ధగ్రాహితయోరపి,
ఉద్గ్రాహితం—(త్రి) చెప్పఁబడినది, కట్టఁబడినది, స్వీకరింపఁబడినది.

నిస్తుషితం నిస్త్వచి స్యాద్వర్జితే చ లఘూకృతే.
నిస్తుషితం—(త్రి) పొట్టులేనిది, విడువఁబడినది, సానపెట్టఁబడినది.

ఐరావతో ఽభ్రమాతంగనా
ఐరావతః—(పు) తూర్పుననుండు దిగ్గ

రంగలికుచా ఽహిమ్ను, ఐరావతం సుహేంద్రస్య ఋజుదీర్ఘశరాసనే. ౧౯౦
ఐరావతీ స్యా త్తటితి సరిద్భేదేఽపి లక్ష్యతే,

జము, నారింజచెట్టు, గజనిమ్మచెట్టు, సర్పవిశేషము. (న) వంకరలేని పొడవైన యింద్రధనుస్సు, (స్త్రీ) మెఱుపు, పాంచాలదేశమునందలి నది.

కలధౌతంరౌప్యహేమ్నోః కలధౌతం కలధ్వనౌ.

కలధౌతం—(న) వెండి, బంగారు, అవ్యక్త మధురధ్వని.

దివాభీతః కుంభిలే స్యాదులూకే కుముదాకరే,

దివాభీతః—(పు) దొంగ, గుడ్లగూబ, కలువలున్న కొలను.

పాశుపతో బకపుష్పే పశుపత్యధిదైవతే. ౧౯౧.

పాశుపతః—(పు) శివమల్లెచెట్టు, శివుఁడధిదేవతగానున్న మంత్రము.

నిష్కాసితో నిర్గమితేఽస్యాహితేఽధికృతేఽపి చ,

నిష్కాసితః—(త్రి) వెళ్లఁగొట్టఁబడినది, స్థాపింపఁబడినది, అధికారమొసంగఁబడినది.

వ్యతీపాతో మహోత్పాతే యోగభేదాపయానయోః.

వ్యతీపాతః—(పు) దేశోపద్రవము, పంచాంగయోగములలో నొకటి, పరుగెత్తుట.

సమాఘాతో వధే యుద్ధే

సమాఘాతః—(పు) చంపుట, యుద్ధము.

పరిఘాతోఽస్త్రఘాతయోః,

పరిఘాతః—(పు) అస్త్రము, దెబ్బ.

వినిపాతోఽవపాతే స్యాద్దైవాదివ్యసనేఽపి చ ౧౯౪

వినిపాతః—(పు) పడుట, దైవవశమునఁగలుగు దుఃఖము.

సమాహితః ప్రతిజ్ఞాతే సమాధిస్థే యతాత్మని, వాచ్యవన్నిహితే సిద్ధే సమాధానేసమాహితం. ౧౯౫

సమాహితః—(త్రి) ప్రతిజ్ఞ చేయఁబడినది, సమాధియందున్నవాఁడు, విషయాంతరసంచారములేని యాత్మగలవాఁడు, ఉంచఁబడినది, సిద్ధమయినది. (న) అంగీకారము.

నంద్యావర్తః స్మృతోవేశ్మప్రభేదే తగరుద్రుమే,

నంద్యావర్తః—(పు) రాజగృహవిశేషము, నందివర్ధనపుచెట్టు.

పరివర్తో వినిమయే కూర్మ

పరివర్తః—(పు) హెచ్చుతగ్గులు మార్పు

రాజే పలాయనే. ౧౯౯ — ర్పుకొనుట, ఆదికార్యము, పరుగెత్తుట.

అభియుక్తః పరైరుద్ధే తథా స్యాదతితత్పరే, — అభియుక్తః—(త్రి) శత్రువులచే ముట్టడింపఁబడినది, అధికమగు నాసక్తి గలది.

అతిముక్తస్తు వాసంత్యాం తి నిశే నిష్కళేఽపి చ. — అతిముక్తః—(పు) బండిగురువెందతీఁగ, నెమ్మిచెట్టు, (త్రి) వీర్యము లేనివాఁడు.

ఉపరక్తస్సైంహికేయే తద్గ్రస్తే వ్యసనాతురే, — ఉపరక్తః—(పు) రాహుగ్రహము, సూర్యచంద్రులగ్రహణము, (త్రి) కష్టములచే బాధనొందువాఁడు.

సూర్యభక్తో బంధుజీవే తథా భాస్కరపూజకే. — సూర్యభక్తః—(పు) మంకెనచెట్టు, సూర్యోపాసకుఁడు.

నదీకాంతస్సముద్రే స్యాత్సింధువారేఽపి హిజ్జలే, నదీకాంతా స్మృతా జంబూ కాకజంఘాలతాసు చ. — నదీకాంతః—(పు) సముద్రుఁడు, వావిలిచెట్టు, నీటిగన్నేరుచెట్టు, (స్త్రీ) నేరేడుచెట్టు, కాకిదొండచెట్టు, ప్రేంకణపుచెట్టు.

నాగదంతో ద్విపరదే గృహాంతర్గతదారుణి, నాగదంతీ తుకుంభాయాం శ్రీహస్తిన్యామపీష్యతే. ౨౦౦. — నాగదంతః—(పు) గజదంతము, ఇంటిదూలము, (స్త్రీ) నాగదంతిచెట్టు, గురుగుచెట్టు.

పుష్పదంతస్తు దిఙ్నాగే నాగవిద్యాధరాంతరే, — పుష్పదంతః—(పు) వాయవ్యదిగ్గజము, సర్పవిశేషము, పుష్పదంతుఁడను విద్యాధరుఁడు.

చంద్రకాంతోఽశ్మభేదే స్యాచ్చంద్రకాంతం చ కైరవే. — చంద్రకాంతః—(పు) చంద్రకాంతమణి, (న) కలువ.

వైజయంతో గృహే శక్రప్రాసాదధ్వజయోరపి. వైజయంతీ పతాకాయాం జయంతీ వహ్నిమంథయోః. ౨౦౧. — వైజయంతః—(పు) గృహము, ఇంద్రునిమేడ, ఇంద్రధ్వజము, (స్త్రీ) జెండా, తక్కెడుచెట్టు, నెల్లికూరచెట్టు.

పురస్కృతం స్వీకృతాభిశస్త యోరభిధేయవత్, అగ్రే కృతాభ్యర్చితయోస్సిక్తే చాపి పురస్కృతం ౨౦౩	పురస్కృతం—(త్రి) స్వీకరింపఁబడినది, నిందింపఁ బడినవాఁడు, ముందుగాఁ జేయఁబడినది, పూజింపఁబడినది, తడుపఁబడినది.
అవధ్వస్తం పరిత్యక్తే నిందితేఽప్యవచూర్ణితే,	అవధ్వస్తం—(త్రి) విడువఁబడినది, నిందింపఁబడినది, చూర్ణగాఁ జేయఁబడినది.
ధూమకేతుః స్మృతో వహ్నౌ వుత్పాతగ్రహభేదయోః.	ధూమకేతుః—(పు) అగ్ని, తోఁకచుక్క, గ్రహవిశేషము.
చిత్రగుప్తః కృతాంతే స్యా ల్లేఖకే చాస్య సమ్మతః,	చిత్రగుప్తః—(పు) యముఁడు, చిత్రగుప్తుఁడు.
పంచగుప్తస్తు చార్వాకదర్శనే కమఠేఽపి చ. ౨౦౪.	పంచగుప్తః—(పు) చార్వాకమతశాస్త్రము, తాఁబేలు.
అధిక్షిప్తః ప్రణిహితే తథా నిర్భర్త్సితేఽపి చ,	అధిక్షిప్తః—(త్రి) కంపంపఁబడినది, కూట సాక్ష్యాదులచే నిందితుఁడు.
ప్రతిక్షిప్తం ప్రతిహతే ప్రేషితే చ నిరాకృతే. ౨౦౫.	ప్రతిక్షిప్తం—(త్రి) కొట్టఁబడినది, పంపఁబడినది, తిరస్కరింపఁబడినది.
మరుత్వాన్మారుతౌ శక్రే	మరుత్వాన్—(పు) హనుమంతుఁడు, ఇంద్రుఁడు,
సరిత్వానంబుధౌ నదే,	సరిత్వాన్—(పు) సముద్రుఁడు, నదము.
ఆయుష్మాన్యోగభేదే స్యాదాయుష్మాన్ చిరజీవిని.	ఆయుష్మాన్—(పు) పంచాంగయోగభేదము, దీర్ఘాయువు గలవాఁడు
వివస్వాన్ విబుధే భానౌ	వివస్వాన్—(పు) పండితుఁడు, సూర్యుఁడు.
భగవాన్ బుద్ధపూజ్యయోః,	భగవాన్—(పు) బుద్ధదేవుఁడు, పూజ్యుఁడు.
ద్వీపవాన్ సింధునదయో ర్ద్వీపవత్యాపగాభువోః.	ద్వీపవాన్—(పు) సముద్రము, నదము. ద్వీపవతీ—(స్త్రీ) నది, భూమి.
గరుత్మాన్విహగే తార్క్ష్యే	గరుత్మాన్—(పు) పక్షి, గరుత్మంతుఁడు.
సంఖ్యావాన్పండితేమితే,	సంఖ్యావాన్—(పు) పండితుఁడు, (త్రి) సంఖ్యగలది.

అంశుమాన్ భాస్కరే శాలి	అంశుమాన్—(పు) సూర్యుఁడు, (స్త్రీ)
పర్ణ్యామంశుమతీ మతా.	ముయ్యాకులపొన్నచెట్టు.
అర్థపతిః కుబేరే స్యాదీశ్వ	అర్థపతిః—(పు) కుబేరుఁడు, రాజు.
రేఽర్థపతి స్తథా,	
గృహపతిర్గృహస్థే స్యాద	గృహపతిః—(పు) గృహస్థుఁడు, నిత్యా
త్యాధానే చ సత్రిణి.	గ్నిహోత్రి, యజ్ఞము చేయువాఁడు.
సేనాపతిః కార్తికేయేఽప్యనీ	సేనాపతిః—(పు) కుమారస్వామి, సేనా
కాధికృతేఽపి చ,	నాయకుఁడు,
లక్ష్మీపతిర్వాసుదేవే లవంగ	లక్ష్మీపతిః—(పు) విష్ణువు, లవంగపుచెట్టు.
ద్రుమపూగయోః. ౧౧.	పోకచెట్టు.
ప్రజాపతిర్విధౌ భూపే	ప్రజాపతిః—(పు) బ్రహ్మ, రాజు.
హిమారాతిః ఖగేఽనిలే,	హిమారాతిః—(పు) సూర్యుఁడు, అగ్ని
వనస్పతిర్వృక్షమాత్రే వినా	వనస్పతిః—(పు) వృక్షము, పూలులేక
పుష్పం ఫలద్రుమే ౧౨.	ఫలించెడిచెట్టు.
సదాగతిస్స్యాత్పవనే నిర్వా	సదాగతిః—(పు) వాయువు, సుఖము,
ణే చ నదీశ్వరే,	సముద్రము.
దివాకీర్తిస్తు చండాలే నాపి	దివాకీర్తిః—(పు) మాదిగవాఁడు, మం
తోలూకయోరపి ౧౩.	గలివాఁడు, గుడ్లగూబ.
శతధృతిర్ధాతరింద్రే	శతధృతిః—(పు) బ్రహ్మ, ఇంద్రుఁడు.
సుధాసూతిర్మఖే విధౌ,	సుధాసూతిః—(పు) యజ్ఞము, చంద్రుఁడు.
భవేదపచితిః పూజాక్షయహా	అపచితిః—(స్త్రీ) పూజ, నాశము, హాని,
నిషు నిష్కృతౌ. ౧౪.	ప్రతీకారము.
అనుమతిస్స్యాదూనేందుపూ	అనుమతిః—(స్త్రీ) ఒకకళతక్కువయైన
ర్ణిమానుజ్ఞయోరపి,	చంద్రుఁడుగలపూర్ణిమ, ఆజ్ఞ.
ప్రతికృతిః ప్రతీకారే ప్రతి	ప్రతికృతిః—(స్త్రీ) ప్రతిక్రియ, విష్ణువినా
మాయాం చ పూజనే.	యకాదిప్రతిమ, పూజ.
నిరాకృతిః ప్రతిక్షేపేఽప్య	నిరాకృతిః—(స్త్రీ) తిరస్కారము, అధ్యా
స్వాధ్యాయేఽప్యనాకృతౌ,	యముచేయనివాఁడు—(త్రి) ఆకార
	ములేనిది.
ప్రతిపత్తిః పదప్రాప్తౌ ప్రవృ	ప్రతిపత్తిః—(స్త్రీ) స్థానమునుబొందుట,

త్తౌ గౌరవేఽపి చ. ౨౧౬. ప్రాగల్భ్యే చ ప్రబోధే చ ప్రతిపత్తిః ప్రయుజ్యతే,	వ్యాపారము, గౌరవము, ప్రతిభ, జ్ఞానము.
ఉపసత్తిసంగమే స్యాత్ సేవా యాం ప్రతిపాదనే.	ఉపసత్తిః—(స్త్రీ) కలయిక, సేవించుట, సమర్థించుట.
అభిశస్తిస్స్మృతా లోకాప వాదే ప్రార్థనేఽపి చ,	అభిశస్తిః—(స్త్రీ) జననింద, యాచనము,
పారావతః కలరవే శైలే మ ర్కటతిందుకే. ౨౧౮.	పారావతః—(పు) పావురము, పర్వతము, కోతితుముకిచెట్టు,
భోగవతీ భుజంగానాం నగరీ సరితోరపి,	భోగవతీ—(స్త్రీ) పాతాళమందలి పట్టణము, పాతాళనది.
గంధవతీ సురాభూమ్యోః పురీయోజనగంధయోః.	గంధవతీ—(స్త్రీ) కల్లు, భూమి, వాయుదేవునిపట్టణము, వ్యాసునితల్లి.
హైమవత్యభయాస్వర్ణ క్షీరోర్యోః శ్వేతవచోమయోః,	హైమవతీ—(స్త్రీ) కరకచెట్టు, కంకుష్ఠపుచెట్టు, తెల్లవస, పార్వతి.
చర్మణ్వతీ నదీభేదే కదళీపాద పేఽపి చ. ౨౨౦.	చర్మణ్వతీ—(స్త్రీ) నదివిశేషము, అరటిచెట్టు.
కుముద్వతీ కుముదిన్యాం కు శపత్న్యాం కుముద్వతీ,	కుముద్వతీ—(స్త్రీ) కలువలుగలసరస్సు, కుశునిభార్య.
శుభదంతీ సుదంత్యాం స్యా త్పుష్పదంతేభయోషితి.	శుభదంతీ—(స్త్రీ) యోగ్యములగు దంతములు గలది, వాయవ్యదిక్కునందలి యాడేనుఁగు
సరస్వతీ నదీభేదే గోవాగ్దేవ తయోర్గిరి, స్త్రీరత్నే చా పగాయాం చ	సరస్వతీ—(స్త్రీ) నదీ విశేషము, గోవు, సరస్వతీదేవి, మాట, స్త్రీరత్నము, నదీసామాన్యము.
సరస్వాన్ రసికేఽంబుధౌ.	సరస్వాన్—(పు) రసికుఁడు, సముద్రము.
రంగమాతాపికుట్టన్యాం స్మృ తా భూమిరుహామయే,	రంగమాతా—(స్త్రీ) తాప్పుకత్తె, వృక్షరోగవిశేషము.
ప్రధూమితా క్లేశితాయాం సూర్యగంతవ్యదిశ్యపి.	ప్రధూమితా—(స్త్రీ) క్లేశ పెట్టఁబడినది, సూర్యుఁడు పొందఁదగినదిక్కు.

ప్రవ్రాజితా తపస్విన్యాం ముండిన్యాం మాంసికా పశా.	ప్రవ్రాజితా—(స్త్రీ) యోగిని, తలవెండ్రుకలు లేని స్త్రీ, జటామాంసి.
ఋష్యప్రోక్తా శతావర్యాం శూకశింబ్యాం బలాభిది.	ఋష్యప్రోక్తా—(స్త్రీ) పిల్లిపిచ్చర, దూలగొండి, చిట్టాముదపుచెట్టు.
కృష్ణవృంతా పాటలాయాం మాషపర్ణ్యాంచభావితా,	కృష్ణవృంతా—(స్త్రీ) కలిగొట్టుచెట్టు, కామినుముచెట్టు
సముద్రాంతా తు కార్పాసీ స్పృక్కా దురాలభాసు చ. ౨౨౧.	సముద్రాంతా—(స్త్రీ) ప్రత్తిచెట్టు, స్పృక్కయను గంధద్రవ్యము, పిన్నరేగటిదూలగొండిచెట్టు.

అథ తాంతాః పఞ్చవర్ణాః. — తాంత పంచవర్ణము.

స్యాదవలోకితో బుద్ధే ప్రేక్షితే త్వవలోకితం,	అవలోకితః—(పు) బుద్ధదేవుఁడు, (త్రి) చూడఁబడినది.
ఉపధూపిత ఆసన్నమరణే పరిధూపితే. ౨౨౨.	ఉపధూపితః—(త్రి) ఆసన్నమరణముగలవాఁడు, పీడింపఁబడినవాఁడు.
స్యాదపరాజితో విష్ణౌ శ్రీకంఠే చాపరాజితే,	అపరాజితః—(పు) విష్ణువు, శివుఁడు, (త్రి) జయింపసాధ్యముగానిది.
శ్వేతాజయంతీ దుర్గాస్వనిర్జితేత్వభిధేయవత్. ౨౨౩.	శ్వేతాజయంతీ—(త్రి) జయింపశక్యముగానికోట
గణాధిపతిరిత్యాఖ్యా శంకరేఽపి గజాననే,	గణాధిపతిః—(పు) శివుఁడు, గణపతి.
యాదసాంపతిరంభోధౌ ప్రతీచీదిక్పతావపి. ౨౨౪.	యాదసాంపతిః—(పు) సముద్రము, వరుణదేవుఁడు.
స్యాత్పృథివీపతిర్భూపే ఋషభాఖ్యౌషధేఽపి చ,	పృథివీపతిః—(పు) మనురాజు, ఋషభగంధద్రవ్యము.
మూర్ధాభిషిక్తో భూపాలే ప్రధానే క్షత్రియేఽపి చ.	మూర్ధాభిషిక్తః—(పు) రాజు, ముఖ్యుఁడు, క్షత్రియుఁడు.
వసంతదూతశ్చూతే స్యాత్పికపంచమరాగయోః,	వసంతదూతః—(పు) మామిడిచెట్టు, కోకిల, పంచమస్వరము.

వసంతదూతీ పాటల్యాం గణికార్యతిముక్తయోః.	వసంతదూతీ—(స్త్రీ) పాటలీలత, పుష్పవృక్షవిశేషము, బండిగురువెంద చెట్టు.

అథ థాంత షడ్వర్ణః. — థాంత షడ్వర్ణము.

అర్థపారావతశ్చిత్రకంఠే తిత్తిరిపక్షిణి,	అర్థపారావతః—(పు) పావురములలో భేదము, తీతువుపిట్ట.

అథ థాంత స్సప్తవర్ణః. — థాంత సప్తమవర్ణము.

సముద్రనవనీతాఖ్యా పీయూషామృతరోచిషోః. ౨౩౧	సముద్రనవనీతః—(పు) అమృతము, చంద్రుఁడు.

అథ థాంతవర్ణః. — థాంతవర్ణము.

రథస్స్యాత్స్యందనే కాయే చరణే వేతసేఽపి చ,	రథః—(పు) రథము, శరీరము, పాదము, ప్రబ్బలిచెట్టు.
కుథః ప్రవేణీకుథయోః	కుథః—(స్త్రీ) ఏనుఁగుపైఁబఱచు వస్త్రము, [దర్భ.
సీథోఽర్కే పీథమంభసి. ౧.	పీథః—(పు) సూర్యుఁడు, (న) జలము.
కోథస్తు శఠితే నేత్రరుగ్భేదే మంథనేఽపి చ,	కోథః—(పు) దుష్టత్వము, నేత్రరోగవిశేషము, మథించుట.
ప్రోథోఽధ్వగేఽశ్వఘోణాయాం కటీస్త్రీగర్భయోరపి.	ప్రోథః—(పు) బాటసారి, గుఱ్ఱపుముట్టె, కటిప్రదేశము, స్త్రీలగర్భము.
క్వాథస్స్యాద్ద్రవనిష్పాకే దుఃఖవ్యసనయోరపి,	క్వాథః—(పు) ద్రవపదార్థము కాచుట, దుఃఖము, ఆపద.
సిక్థం నీల్యాం మధూచ్ఛిష్టే సిక్థ ఓదనసంభవే. ౩.	సిక్థం—(న) నీలిమందు, మైనము; (పు) అన్నకణము.
పృథుర్నృపే కృష్ణజీరే వాప్యాం పృథుమహత్యపి,	పృథుః—(పు) పృథుచక్రవర్తి, నల్లజీలకఱ్ఱ, దిగుడుబావి, (త్రి) విస్తారమైనది.
దుఃస్థస్స్యాద్దుర్గతే మూర్ఖే	దుఃస్థః—(పు) దరిద్రుఁడు, మూర్ఖుఁడు.
ప్రస్థశ్శిఖరమానయోః. ౪. ప్రస్థస్సానౌ ప్రయాణే తు ప్రస్థాపి పరికథ్యతే,	ప్రస్థః—(పు) పర్వతశిఖరము, కుంచెడు పరిమాణము, (న) కొండచరియ. (స్త్రీ) ప్రయాణము.
తుత్థోఽగ్నావంజనే తుత్థా	తుత్థః—(పు) అగ్ని, తుత్థము, (న) మైల

నీలీసూక్ష్మైలయోరపి. ౫౬.	(స్త్రీ) నీలిచెట్టు, సన్న యేలకులు.
మంథస్స్యాత్సక్తవమంథాననేత్రా మయదివాకరే,	మంథః—(పు) సక్తుపిండితోఁజేయుపానీయము, కవ్వము, నేత్రరోగవిశేషము, సూర్యుఁడు.
గ్రంథో ధనే స్యాత్సందర్భే ద్వాత్రింశద్వర్ణనిర్మితే. ౫౭.	గ్రంథః—(పు) ధనము, ప్రబంధరచనము, అనుష్టుప్శ్లోకము.
గ్రంథిః పర్వణి కౌటిల్యే గ్రంథిపర్ణే గదాంతరే,	గ్రంథిః—(పు) చెఱకుమున్నగు వానికణుపు, కుటిలత్వము, స్థానేయమను గంధద్రవ్యము, కణితి.
అర్థః ప్రకారే విషయే విత్తకారణవస్తుషు ౫౮. అభిధేయే చ శబ్దానాం నివృత్తౌ చ ప్రయోజనే,	అర్థః—(పు) విధము, విషయము, ధనము, కారణము, మృత్పాషాణాది వస్తువు. శబ్దముయొక్క వాచ్యార్థము, మరలుట, ప్రయోజనము.
తీర్థం శాస్త్రాధ్వరక్షేత్రోపాయోపాధ్యాయ మంత్రిషు. ౫౯. అవతారర్షిజుష్టాంభఃస్త్రీరజస్సు చ విశ్రుతం,	తీర్థం—(న) శాస్త్రము, యజ్ఞము, పుణ్యక్షేత్రము, ఉపాయము, గురువు, మంత్రి, నీళ్లరేవు, ఋషులుస్నానము చేయుసరస్సు, రజోరక్తము.
సార్థో వణిక్సమూహే స్యాదపిసంఘాతమాత్రకే. ౬౦.	సార్థః— (పు) వర్తకసమూహము, సంఘము.
పార్థస్తు కకుభే జిష్ణౌ	పార్థః(పు) వీణకరివె, అర్జునుఁడు.
గాథా వాగ్భేదవృత్తయోః,	గాథా—(స్త్రీ) ప్రాకృతాదిభాషలు, శ్లోకము.
కంథా మృణ్మయభిత్తౌ చ కంథా ప్రావరణాంతరే. ౬౧.	కంథా—(స్త్రీ) మట్టిగోడ, కంచ.
ఆస్థా చాలంబనాస్థానయత్నాపేక్షాసు కథ్యతే,	ఆస్థా—(స్త్రీ) ఆధారము, కొలువుకూటము, ప్రయత్నము, కోరిక.
సంస్థా స్థిరా చరే నాశే వ్యక్తిసాదృశ్యయోరపి. ౬౨.	సంస్థా—(స్త్రీ) ఉండుట, (పు) దూత, (స్త్రీ) నాశనము, ఆకారము, సామ్యము.
వీథీ గృహాంగే పంక్తౌ చ నాట్యరూపకవర్త్మనోః,	వీథీ—(స్త్రీ) గృహములవరుస, వరుస, నాటకభేదము, మార్గము.

యూథీ పుష్పప్రభేదే స్యా న్మాగధ్యాం చ కురంటకే.	యూథీ—(స్త్రీ) పుష్పవిశేషము, అడివి మొల్లచెట్టు, పచ్చపూవులగోరింట.
యూథం తిర్యక్సమూహే స్యాద్బృందమాత్రే చ భాషితం,	యూథం—(న) పశ్వాదుల సమూహము, సంఘము.

—

అథ థాంత స్త్రీవర్గః. — థాంత త్రివర్గము.

మన్మథః కామచింతాయాం కపిత్థే కుసుమాయుధే.	మన్మథః—(పు) కామోద్రేకము, వెలగచెట్టు, మన్మథుఁడు.
ఉన్మాథః కూటయంత్రే స్యా న్మారణే ఘాతుకేఽపి చ,	ఉన్మాథః—(పు) పులిమున్నగువానిఁబట్టు బోను, చంపుట, ఘాతుకుఁడు.
ప్రమథోఽపి గణే ప్రోక్తః ప థ్యాయాం ప్రమథా మతా. ౧౪	ప్రమథః—(పు) ప్రమథగణము, (స్త్రీ) కరకచెట్టు.
నిశీథోఽప్యర్ధరాత్రే స్యాన్ని శీథో రాత్రిమాత్రకే,	నిశీథః—(పు) అర్ధరాత్రి, రాత్రి.
విదథో యోగికృతినో	విదథః—(పు) యోగి, పుణ్యాత్ముఁడు.
రుద్రథశ్శుని కుక్కుటే ౧౫.	ఉద్రథః—(పు) కుక్క, కోడి.
సనాథస్సదృశే యుక్తే నాథ వత్యపి దృశ్యతే,	సనాథః—(త్రి) సమానమైనది, కూడుకొన్నది, నాథుఁడుగలది.
శమథస్సచివే శాంతౌ	శమథః—(పు) మంత్రి, ఓరిమి.
దమథో దమదండయోః. ౧౬.	దమథః—(పు) ఇంద్రియనిగ్రహము, దండనము.
వరూథో రథగుప్తౌ స్యాద్వ రూథం చర్మ వేశ్మనోః,	వరూథః—(పు) రథమునకుఁ గప్పినవ్యాఘ్రాదిచర్మము, సామాన్య చర్మము, గృహము.
అతిథిః కుశపుత్రేఽపి కోపే ప్రాఘూణికేఽపి చ. ౧౭.	అతిథిః—(పు) కుశుని కుమారుఁడు, కోపము, ఆగంతుకుఁడు.
వమథుర్వమనేఽపి స్యాద్గజ స్యకరశీకరే,	వమథుః—(పు) వాంతి, ఏనుఁగుతుండము కొననుండివచ్చు తుంపురులు.

క్షవథుస్స్యాత్క్షుతే కాసే హి క్షవథుః—(పు) తుమ్ము, దగ్గు, ఎక్కిళ్లు.
కాకయామపి కథ్యతే.

సమర్థోఽపి హితే శక్తే సంబం సమర్థః—(పు) ఇష్టుఁడు, సామర్థ్యము
ధార్థేఽపి సమ్మతః, గలవాఁడు, సంబంధార్థము.

సిద్ధార్థశ్శాక్యసింహే స్యాత్సి సిద్ధార్థః—(పు) బుద్ధుఁడు, తెల్లావాలు.
ద్ధార్థస్సితసర్షపే. ౧౯.

కాయస్థోఽపి నృజాతే స్యా కాయస్థః—(పు) బ్రాహ్మణస్త్రీయందు క్ష
త్పృథ్భేదే పరమాత్మని, త్రియునకు జనించినవాఁడు, పరమా
కాయస్థా తు హారీతక్యా త్మ, (స్త్రీ) కరకకాయ, ఉసిరికకాయ.
మామలక్యాం చ దర్శి
తా. ౨౦

వయస్థో వాచ్యవద్యూని వ వయస్థః—(త్రి) పిన్నవయస్సుగలది,
యస్థా శాల్మలీ ద్రుమే, (స్త్రీ) బూరుగుచెట్టు, పొన్నగంటికూర,
బ్రాహ్మీగుళూచీ కాకోలీ తిప్పతీఁగ, కాకోలియనునోషధి, సన్న
సూక్ష్మైలామలకీషు చ. యేలకులు, ఉసిరికకాయ.

అశ్వత్థో గర్దభాండే స్యాత్పి అశ్వత్థః—(పు) కలజువ్విచెట్టు, రావిచెట్టు,
ప్పలే పూర్ణిమాతిథౌ, పూర్ణిమాతిథి.

ఉపస్థో మేఢ్ర ఉత్సంగే భగే ఉపస్థః—(పు) శిశ్నము, ఉపరిభాగము,
పాయౌ చ కథ్యతే. ౨౧. యోని, గుదస్థానము.

నిర్గ్రంథో నగ్నకేఽపి స్యా నిర్గ్రంథః—(పు) దిగంబరుఁడు, దరిద్రుఁ
న్నిస్వబాలిశయోరపి, డు, వివేకములేనివాఁడు.

గోగ్రంథిస్తు కరీషే స్యాద్గో గోగ్రంథిః—(పు) ఎరువు, ఆవులమంద,
ష్ఠే గోజిహ్వౌషధే. ౨౨. ఎద్దునాలుకచెట్టు.

అవ్యథా తు హారీతక్యాం ప అవ్యథా—(స్త్రీ) కరకచెట్టు, పాము,
న్నగే నిర్వ్యథేఽపి చ, బాధలేమి.

షడ్గ్రంథాపి వచాసింహాస్య షడ్గ్రంథః—(పు) వస, ఆరుకణుపులకాను
షండగ్రంథోఽప ప్రకీర్త్య గుచెట్టు.
తే ౨౩.

అథ థాంత శ్చతుర్వర్ణః. | థాంత చతుర్వర్ణము.

చిత్రరథస్స్యాద్గంధర్వే రవౌ విద్యాధరాంతరే,
చిత్రరథః—(పు) చిత్రరథుఁడను గంధర్వుఁడు, సూర్యుఁడు, విద్యాధరుఁడు.

చతుష్పథశ్చతుర్మార్గ సంగమేఽపి ద్విజేఽపి చ. ౨౫.
చతుష్పథః—(పు) నాలుగుత్రోవలుకలియుచోటు, బ్రాహ్మణుఁడు.

వానప్రస్థో మధూకే స్యాత్కింశుకే చాశ్రమాంతరే,
వానప్రస్థః—(పు) ఇప్పచెట్టు, మోదుగుచెట్టు, వానప్రస్థాశ్రమము.

దశమీస్థో నష్టబీజే స్థవిరే చ ప్రచక్షతే. ౨౬.
దశమీస్థః—(పు) వీర్యనటుత్వములేనివాఁడు, ముదుసలివాఁడు.

అనీకస్థో రణఖలే గజశిక్షావిచక్షణే, రాజరక్షే చ చిహ్నే చ వీరమర్దళకేఽపి చ. ౨౭.
అనీకస్థః—(పు) యుద్ధభటుఁడు, ఏనుఁగులకాట నేర్పువాఁడు, రాజుయొక్క అంగరక్షకుఁడు, చిహ్నము, యుద్ధమునవాయించు వాద్యము.

భవేదితికథా నష్టధర్మేఽపార్థే వచస్యపి, అశ్రద్ధేయేఽ
ఇతికథా—(స్త్రీ) అధర్మమైనది, అపార్థమునిచ్చువాక్యము, నమ్మఁదగనిమాట.

ప్యుదరథి స్సముద్రే చ వియన్మణౌ. ౨౮.
ఉదరథిః—(పు) సముద్రుఁడు, సూర్యుఁడు,

అథ దాంతో ద్వివర్ణః. | దాంత ద్వివర్ణము.

గదో భ్రాతరి విష్ణోస్స్యాద్గదా మయేఽప్యాయుధే గదా,
గదః—(పు) గదుఁడను కృష్ణునియన్న, రోగము, (స్త్రీ) గదాయుధము.

నదస్సముద్రే నినదే నదీ తు సరితి స్మృతా. ౧
నదః—(పు) సముద్రము, ధ్వని, (స్త్రీ) నది.

మదో రేతసి కస్తూర్యాం గర్వే హర్షేభదానయోః, మద్యేఽపి మద ఆఖ్యాతో మదీ చషకవస్తుని.
మదః—(పు) రేతస్సు, కస్తూరి, గర్వము, సంతోషము, గజమదము, కల్లు, (స్త్రీ) సురాపాత్రము.

పదం శబ్దే చ వాక్యే చ వ్యవసాయాపదేశయోః, పా
పదం—(న) శబ్దము, వాక్యము, ప్రయత్నము, మిష, పాదము, పాదచిహ్న

దప చ్ఛిహ్నయోః స్థాన త్రాణయోరంకవస్తునోః.	ము, ప్రదేశము, రక్షణము, చిహ్నము, వస్తు.
ఛదః పలాశే గరుతి గ్రంథిపర్ణతమాలయోః,	ఛదః—(పు) ఆకు, ఱెక్క, స్థాణేయమను గంధద్రవ్యము, తాపింఛ వృక్షము.
రదో విలేఖనే దంతే	రదః—(పు) వ్రాయుట, దంతము.
భద్రం కల్యాణశర్మణోః. ౫.	భద్రం—(న) మంగళము, సుఖము.
భేదో ద్వైధే విశేషే స్యా దుపజాతే విదారణే,	భేదః—(పు) వేరగుట, విశేషము, భేదోపాయము, ఖండించుట.
స్వేదస్తు స్వేదనే ఘర్మే	స్వేదః—(పు) మందులువండుబట్టీ,ఉక్క.
శాదః కర్దమశష్పయోః. ౫.	శాదః—(పు) బురద, లేతగడ్డి.
పాదో బుధ్నే తురీయాంశే శైలప్రత్యంతపర్వతే, చరణే చ మయూఖే చ	పాదః—(పు) చెట్టువేరు, నాలవభాగము, పర్వత ప్రాంతమునందలి చిన్న మెట్ట, పాదము, కిరణము.
క్షోదో రజసి పేషణే. ౬	క్షోదః—(పు) పిండి, నూరుట
సూదస్తు సూపవత్యాం కారే చ వ్యంజనాంతరే,	సూదః—(పు) (సూప శబ్దమునకువలె) వంటలవాఁడు, ముద్దపప్పు.
స్వాదుర్మనోజ్ఞే మృష్టే చ	స్వాదుః—(త్రి) మనోహరమైనది, రుచిగలది.
మృదుస్స్యాత్కోమలేఽఖరే	మృదుః—(త్రి) లేతగానుండునది, మెత్తనిది.
అబ్దస్సంవత్సరే మేఘే గిరిభేదే చ ముస్తకే,	అబ్దః—(పు) సంవత్సరము, మేఘము, పర్వతవిశేషము, తుంగముస్తె.
బిందుర్దంతక్షతేఽపి స్యాత్తథా వేదితృవిప్రుషోః ౮.	బిందుః—(పు) దంతక్షతవిశేషము, లౌకికవైదికజ్ఞానముగలవాఁడు.జలబిందువు.
కుందశ్చక్రభ్రమా మాఘ్యనిధిభేదే మురద్విషి,	కుందః—(పు) కత్తులకుఁ బట్టుసాన, మొల్లచెట్టు, కుబేరుని నిధివిశేషము, విష్ణువు.
కందస్స్యాత్సూరణే సస్యమూలే జలధరేఽపి చ.	కందః—(పు) కందదుంప, పైరుదుబ్బు, మబ్బు.

మందః ఖలే మదరతే మూర్ఖే స్వైరేఽల్పరోగిణోః, అభాగ్యేఽపి చ పాతంగిగజజాతిప్రభేదయోః. ౧౦	మందః—(త్రి) దుర్మార్గుఁడు, బద్ధకుఁడు, మూర్ఖుఁడు, స్వేచ్ఛగలవాఁడు, నీచుఁడు, రోగి, నిర్భాగ్యుఁడు, (పు) శనిగ్రహము, మందజాతియేనుఁగు.
ఛందో వశేఽప్యభిప్రాయే	ఛందః—(పు) అధీనము, అభిప్రాయము.
హృదాఖ్యా చిత్తబుక్కయోః,	హృత్—(పు) చిత్తము, గుండెలోని మాంసము.
వేదిరంగులిముద్రాయాం బుధేఽలంకృతభూతలే ౧౧	వేదిః—(స్త్రీ) సుముఖాంకముద్రలు, (పు) విద్వాంసుఁడు, యజ్ఞమందు శుభబంధనము కొఱకు బాగుచేసిననేల.
అందుస్స్యా ద్బంధనద్రవ్యే ప్రభేదే భూషణస్య చ,	అందుః—(పు) గొలుసు, స్త్రీలుపాదమున ధరించు అందె.
నందిరానందనే ద్యూతే ప్రతీహారే హరస్య చ. ౧౨	నందిః—(స్త్రీ) ఆనందము జూదము, (పు) నందికేశ్వరుఁడు.
విదా జ్ఞానే చ బుద్ధౌ చ	విదా—(స్త్రీ) జ్ఞానము, బుద్ధి.
ధీదా కన్యామనీషయోః,	ధీదా—(స్త్రీ) కడుచు, బుద్ధి
నిందాపవాదే కుత్సాయాం	నిందా—(స్త్రీ) అపవాదము, దూషణము.
నందా మణికసంపదోః. ౧౩	నందా—(స్త్రీ) బాన, సంపద

అథ దాంత త్రివర్గః. — దాంత త్రివర్గము.

ధనదో దాతరి శ్రీదే	ధనదః—(పు) దాత, కుబేరుఁడు.
జలదో ముస్తకేఽంబుదే	జలదః—(పు) తుంగముస్తె, మేఘము.
నలదం స్యాత్పుష్పరసే మాంసికోశీరయోరపి. ౧౪.	నలదం—(న) మకరందము, జటామాంసి, వట్టివేరు.
ప్రమదస్సమ్మదే మత్తే కామిన్యాం ప్రమదా మతా,	ప్రమదః—(పు) సంతోషము, (త్రి) మదించినది, (స్త్రీ) ఆడుది.
విశదః పాండురే వ్యక్తే	విశదః—(త్రి) తెల్లనిది, స్పష్టమైనది
జీవదో వైద్యవిద్విషోః. ౧౫.	జీవదః—(పు) వైద్యుఁడు, శత్రువు.
అంగదః కపిభేదే స్యాత్కేయూరేఽంగద మిష్యతే,	అంగదః—(పు) వాలిసుమారుఁడు, (న) బాహుపురి, (స్త్రీ) వామన మనువిగ్గ

అంగదా యామ్యదిగ్దంతి హస్తిన్యాం సముదాహృతా. ౧౭.	జము భార్య.
వరదోఽపి ప్రసన్నే స్యాద్వరదశ్శాంతచేతసి, వరదాపి చ కన్యాయాం	వరదః—(పు) అనుగ్రహించినవాఁడు, ఓర్పుగలవాఁడు, (స్త్రీ) కన్యక.
మూమోదో గంధహర్షయోః.	ఆమోదః—(పు) పరిమళము, సంతోషము.
నర్మదః కేళిసచివే నర్మదా సరిదంతరే,	నర్మదః—(పు) క్రీడాసచివుఁడు, (స్త్రీ) నర్మదానది.
క్షణదో గణకే రాత్రౌ క్షణదా క్షణదం జలే. ౧౮.	క్షణదః—(పు) జ్యోతిష్కుఁడు, (స్త్రీ) రాత్రి, (న) జలము.
కపర్దః ఖండపరశోర్జటాజూటే వరాటకే,	కపర్దః—(పు) శివునిజటాజూటము, గవ్వ.
ఆస్పదం తు పదే కృత్యే	ఆస్పదం—(న) స్థానము, కర్మము.
నిషాదశ్శ్వపచే స్వరే. ౧౯.	నిషాదః—(పు) కిరాతుఁడు, నిషాదస్వరము.
ప్రసాదోఽనుగ్రహే కావ్యగుణే స్వాస్థ్యే ప్రసక్తిషు,	ప్రసాదః—(పు) దయ, ప్రసాదమను కావ్యగుణము, స్వస్థత, ప్రయోజనము.
ప్రసాదః కథ్యతే దేవనరదేవనివాసయోః. ౨౦.	ప్రాసాదః—(పు) దేవాలయము, రాజాంతఃపురము.
శారదః పీతముద్గే స్యాచ్ఛాలీనేఽప్రతిభే నవే, వర్షేఽథ జలపిప్పల్యాం సప్తపర్ణే చ శారదీ. ౨౧.	శారదః—(పు) పచ్చపెసలు, (త్రి) పిఱికివాఁడు, తెలివిలేనివాఁడు, నూతనమైనది, (పు) సంవత్సరము, (స్త్రీ) నీటిపిప్పలి, ఏడాకులరటి.
దారదో విషభేదే స్యాద్ధింగులే పారదేఽపి చ,	దారదః—(పు) దరదదేశమునందుఁబుట్టినవిషము, ఇంగువ, పాదరసము.
తోయదం తు ఘృతే ప్రోక్తం తోయదో ముస్తకాబ్దయోః. ౨౨.	తోయదం—(న) నెయ్యి, (పు) తుంగముస్తె, మేఘము.

నిర్వాదస్స్యాత్పరీవాదకరి నిశ్చితవాదయోః,	నిర్వాదః—(పు) అపవాదము, నిశ్చయమగునింద.
అర్బుదో మాంసకీలే స్యాద్దశకోటిషు చార్బుదం. ౨౩ శైలేఽర్బుదోఽ	అర్బుదః—(పు) మాంసపుకండ, (న) పదికోట్లు, (పు) పర్వతము.
థ సంభేదస్స్ఫుటనే సింధుసంగమే,	సంభేదః—(పు) భేదించుట, నదీసాగరసంగమము.
కుసీదం జీవనే వృద్ధ్యా కుశీదశ్చ కుసీదికే ౨౪.	కుసీదం—(న) వడ్డీవ్యాపారము, (త్రి) వడ్డిచేత జీవనముచేయువాఁడు
ప్రణాదస్తారశబ్దే స్యాత్ప్రణాదశ్శ్రవణామయే,	ప్రణాదః—(పు) బిగ్గఱగా నఱచుట, కర్ణరోగవిశేషము
ప్రహ్లాదః ప్రమదే దైత్యే	ప్రహ్లాదః—(పు) సంతోషము, ప్రహ్లాదుఁడు.
దాయాదో జ్ఞాతిపుత్రయోః	దాయాదః—(పు) జ్ఞాతి, పుత్త్రుఁడు.
మేనాదః కేకిమార్జాలచ్ఛాగలేషు సమీరితః,	మేనాదః—(పు) నెమిలి, పిల్లి, మేఁక.
గోవిందో వాసుదేవే స్యాద్గవాధ్యక్షే బృహస్పతౌ.	గోవిందః—(పు) విష్ణువు, గోవులగాచువాఁడు, బృహస్పతి.
ఆక్రందో దారుణరణే మిత్రే త్రాతరి రోదనే,	ఆక్రందః—(పు) భయంకరమగు యుద్ధము, స్నేహితుఁడు, రక్షకుఁడు, ఏడ్చుట.
మాకందస్సహకారే స్యాన్మాకంద్యామలకీఫలే. ౨౫.	మాకందః—(పు) తియ్యమామిడి, (స్త్రీ) ఉసిరికకాయ.
అర్ధేందుశ్చంద్రశకలే గళహస్తనఖాంకయోః, అర్ధేందుస్స్యాదతిప్రౌఢస్త్రీగుహ్యాంగులియోజనే. ౨౬.	అర్ధేందుః—(పు) అర్ధచంద్రుఁడు, చాచఁబడిన తర్జన్యంగుష్ఠములుగల హస్తము, నఖచిహ్నము, సంభోగకాలమున ప్రౌఢస్త్రీలభగమున నంగుష్ఠమును జొనుపుట.
కర్ణేందురుత్తిష్ఠికాయాం కర్ణపాళ్యామపీరితా,	కర్ణేందుః—(పు) కర్ణభూషణము, కర్ణప్రదేశము.

స్యాత్కౌముదః కార్తికికే కౌముదః—(పు) కార్తికమాసము, (స్త్రీ) చంద్రికాయాం చ కౌ వెన్నెల.
ముదీ. ౨౯
కుముదం కైరవే రక్తపంక కుముదం—(న) తెల్లకలువ, ఎఱ్ఱదామ
జేకుముదః కపౌ, దై ర, (పు) కుముదుఁడను వానరుఁడు,
త్యాంతరే చ దిఙ్నాగ కుముదాసురుఁడు, దిగ్గజము, సర్ప
నాగయోరపికీర్తితః. ౩౦. విశేషము, (స్త్రీ) ఱేకుచెట్టు, గుమ్మడి
కుముదా కుంభగంభా చెట్టు.
ర్యోః
స్యాత్కుముత్కృపణే కుముత్—(త్రి) లోభి, సంతోషము
ఽస్యవత్, కుముదేఽపి లేనివాఁడు.
కుముత్ప్రోక్తం
క్రవ్యాన్మాంసాశిరక్షసోః. ౩౧ క్రవ్యాత్—(త్రి) మాంసభోజీ, రాక్షసుఁడు.
కకుద్వత్కకుదం శ్రేష్ఠే వృ కకుత్ } —(న) శ్రేష్ఠము, ఎద్దుమూపురము, ఛత్రచామరాదిరాజ
షాంకే రాజలక్ష్మణి, కకుదం } చిహ్నము.
ముకుందః పుండరీకాక్షే ర ముకుందః—(పు) విష్ణువు, రత్నవిశేషము, పాదరసము,
త్నభేదే చ పారదే. ౩౨
దరత్ప్రపాతాద్రిభయే దరత్—(స్త్రీ) కొండచరియ, పర్వతము, భయము.
శరత్సంవత్సరే ఋతౌ శరత్—(స్త్రీ) సంవత్సరము, శరదృతువు.
దృషత్పేషణపాషాణే స్యాద్దృష దృషత్—(స్త్రీ) సన్నెకల్లు, శిల.
త్పాషాణమాత్రకే. ౩౩.
సంపద్భూతౌ గుణోత్కర్షే సంపత్—(స్త్రీ) సంపద, గుణాతిశయము,
హారభేదే చ దృశ్యతే, పుష్పమాలికావిశేషము.
భసత్ప్రభాస్వరే మాంసే భసత్—(త్రి) ప్రకాశించునది, మాంసము.
తరత్కారండవే ప్లవే. ౩౪. తరత్—(పు) కన్నెలేడిపిట్ట, తెప్పకొయ్య.
సంవిత్ జ్ఞానే ప్రతిజ్ఞాయాం సంవిత్—(స్త్రీ) జ్ఞానము, ప్రతిజ్ఞ, సంకేత
సంకేతాచారనామసు, ము, ఆచారము, నామధేయము,

సంభాషణే తోషణే ఒపి క్రియాకారే చ సంగరే.	సంభాషణము, సంతోషము, క్రియా నిశ్చయము, యుద్ధము.
కామదా ధేనుకాయాం స్యా ద్వాచ్యవత్కామదోగ్ధరి,	కామదా—(స్త్రీ) కామధేనువు, (త్రి) కోరికలనిచ్చువాఁడు.
సునందా రోచనానార్యోః	సునందా—(స్త్రీ) గోరోచనము, స్త్రీ.
మర్యాదా సీమని స్థితౌ. ౩౬.	మర్యాదా—(స్త్రీ) హద్దు, ఆచారము తప్పకుండుట.

అథ దాంత శ్చతుర్వర్ణః.	దాంత చతుర్వర్ణము.
ఏకపదం స్యాత్తత్కాలే పద వ్యా మేకపద్యపి,	ఏకపదం—(న) అప్పుడు, (స్త్రీ) మార్గము.
చతుష్పదస్స్యాత్కరణే గ వాశ్వాదిపశుష్వపి. ౩౭.	చతుష్పదః— (పు) కరణవిశేషము, పశువు.
భవేద్విష్ణుపదాభిఖ్యా క్షీరాబ్ధౌ గగనేఽంబుజే, ప్రోక్తా విష్ణుపదీ గంగాసంక్రాంతి ద్వారకాసు చ. ౩౮.	విష్ణుపదం—(న) పాలసముద్రము, ఆకాశము, పద్మము, (స్త్రీ) గంగ, సంక్రమణవిశేషము, ద్వారకాపట్టణము.
భవేజ్జనపదో దేశే	జనపదః—(పు) దేశము.
జనే జానపదోఽపి చ,	జానపదః—(పు) మనుష్యుఁడు.
ప్రియంవదః ఖేచరేస్యాత్ప్రియవాచి చ వాచ్యవత్.	ప్రియంవదః—(పు) ఒకగంధర్వుఁడు, (త్రి) ప్రియవాక్యములు చెప్పువాఁడు.
అపవాదస్తు నిందాయా మాజ్ఞావిస్రంభయోరపి,	అపవాదః—(పు) నింద, ఆజ్ఞ, విశ్వాసము.
పరివాదః కలంకే స్యాద్వీణావాదనవస్తుని. ౪౦.	పరివాదః—(పు) నింద, వీణవాయించు కోడుపు.
సమర్యాదస్సమీపే స్యాన్సమర్యాదాసహితేఽపి చ,	సమర్యాదః—(పు) సమీపము, (త్రి) మర్యాదతోఁగూడినది.
పుటభేదో నదీవక్త్రే పత్తనాతోద్యయోరపి. ౪౧.	పుటభేదః— (పు) నదులకు నీరువచ్చు మార్గము, పట్టణము, వాద్యవిశేషము.
అష్టాపదం స్యాత్కనకే శారీ	అష్టాపదం—(న) బంగారము, పాచిక

ణాం ఫలేఽపి చ, అష్టాపదశ్చ శరభే చంద్రమల్యాం చ మర్కటే. ౭౨.	లాడుబల్ల, (పు) శరభమృగము, వృక్షవిశేషము, కోతి.
మేఘనాదస్తు వరుణే స్తనితే రావణాత్మజే,	మేఘనాదః—(పు) వరుణదేవుఁడు, మేఘధ్వని, ఇంద్రజిత్తు.
మహానాదః కుంజరే స్యాద్వర్షకాబ్దే శయానకే ౭౩.	మహానాదః—(పు) ఏనుఁగు, వర్షించు మేఘము, సర్పము,
భవేత్కోకనదం రక్తకైరవే రక్తపంకజే,	కోకనదం—(న) ఎఱ్ఱకలువ, ఎఱ్ఱతామర
విశారదో బుధే ధృష్టేఽ	విశారదః—(పు) విద్వాంసుఁడు, నేర్పరి.
భిమర్దో రణమంథయోః ౭౪.	అభిమర్దః—(పు) యుద్ధము, కవ్వము.
పీఠమర్దోఽతిధృష్టే స్యాన్నాట్యోక్తౌ నాయకప్రియే,	పీఠమర్దః—(పు) మిగుల దిట్టతనముగలవాడు, శృంగారనాయక సచివులలో నొకఁడు
ముచుకుందో ద్రుభేదే స్యాన్మునిదైత్యవిశేషయోః.	ముచుకుందః—(పు) పుష్పవృక్షవిశేషము, ముచుకుందమహాముని, దైత్యులలో నొకఁడు,
కురువిందస్తు ముస్తాయాం కుల్మాషవ్రీహిభేదయోః, హింగులేఽద్మరాగే స్యాన్ముకురే చ సమీరితః.	కురువిందః—(పు) కోలతుంగముస్తె, అలచందలు, ధాన్యవిశేషము, ఇంగువ, పద్మరాగమణి, అద్దము.
అభిష్యందోఽతివృద్ధౌ స్యాద్దాస్రావేఽక్షిగదేఽపి చ,	అభిష్యందః—(పు) మిగుల వృద్ధినొందుట, కారుట, నేత్రరోగము.
కటుకందం విదుశ్శిగ్రౌ శృంగిబేరరసోనయోః. ౭౫.	కటుకందం—(న) మునగచెట్టు, అల్లము, వెల్లుల్లి.
తమోనుదగ్నిచంద్రార్కేషు	తమోనుత్—(పు) అగ్ని, చంద్రుఁడు, సూర్యుఁడు.
ప్రతిపత్తిథిసంవిదోః,	ప్రతిపత్—(స్త్రీ) పాడ్యమి, జ్ఞానము.
శతహ్రదా భవేద్వజ్రే సౌదామిన్యాం చ కీర్తితా. ౭౬	శతహ్రదా—(స్త్రీ) వజ్రాయుధము, మెఱుపు.

చక్రపాచ్చక్రపాదశ్చ స్యం చక్రపాత్ దనే కుంజరేఽపి చ,	చక్రపాదః }—(పు) రథము, ఏనుఁగు.

అథ దాంత పంచవర్ణః. — దాంత పంచవర్ణము.

సహస్రపాదః కారండే మా ర్తాండే యజ్ఞపూరుషే.	సహస్రపాదః—(పు) కన్నె లేడుపిట్ట, సూర్యుఁడు, యజ్ఞపురుషుఁడు.
భ వేదుపనిషద్ధర్మే ఽపి రహస్యపి,	వేదాంతే ఉపనిషత్—(పు) ధర్మము, వేదాంతశాస్త్రము, రహస్యప్రదేశము

అథ థాంతో ద్వివర్ణః — థాంత ద్వివర్ణము.

రాధో వైశాఖమాసే స్యా ద్రాధా గోప్యాం చ వి ద్యుతి, విష్ణుక్రాంతామల క్యోశ్చ చిత్రభేదేఽపి ధ న్వినాం. ౧.	రాధః—(పు) వైశాఖమాసము, (స్త్రీ) గోపాంగన, మెఱపు, విష్ణుక్రాంతలత, ఉసిరికచెట్టు, విలుకాండ్ర నైపుణ్యవిశేషము.
గాధఃస్థానే చ లిప్సాయాం	గాధః—(పు) ప్రదేశము, కోరిక.
వ్యాధో . మృగయుదుష్ట యోః,	వ్యాధః—(పు) కిరాతుఁడు, దుష్టుఁడు.
మేధః క్రతౌ ధియాం మేధా మేధస్స్యాత్తలదారుణి ౨	మేధః—(పు) యజ్ఞము, (స్త్రీ) ధారణగల బుద్ధి, (పు) కళ్లమునందలి పశువుల కట్టుటకు పాతినకొయ్య.
బుధః కవౌ సురే సౌమ్యే	బుధః—(పు) విద్వాంసుఁడు, దేవత, బుధగ్రహము.
మిద్ధమాలస్యనిద్రయోః, మి ద్ధం చిత్తాభిసంధాపే	మిద్ధం—(న) ఆలస్యము, నిద్ర, మైమఱచుట.
నద్ధముద్వృత్తబద్ధయోః. ౩.	నద్ధం—(త్రి) మర్యాద నతిక్రమించినది, కట్టఁబడినది.
సిద్ధో వ్యాసాదిషు ఖ్యాతః సిద్ధాస్యుర్దేవయోనిషు,నిత్యే ప్రసిద్ధే నిష్పన్నేఽ	సిద్ధః—(పు) వ్యాసాదులు, (స్త్రీ) సిద్ధులను దేవయోని విశేషము. (త్రి) నిత్యమైనది, ప్రసిద్ధమైనది, సిద్ధమైనది.

ఇద్ధ మాతప్తదీప్తయోః ౮.	ఇద్ధం—(పు) తపింపఁజేయఁబడినది, వెలిగింపఁబడినది.
ఋద్ధం త్వతిసమృద్ధే స్యాత్సం పన్నార్థేఽపి వాచ్యవత్,	ఋద్ధం—(న) సమృద్ధమైనది, సాధింపఁబడినది.
వృద్ధం తు శైలజే పూరి ర్న రాఘేషు భేద్యవత్. ౫.	వృద్ధం—(న) ఱాతిపువ్వు, (త్రి) విద్వాంసుఁడు, ముసలివాఁడు, వృద్ధినొందినది.
విద్ధం స్యాద్వేధితే క్షిప్తే సాదృశ్యే చ నిగద్యతే,	విద్ధం—(త్రి) తొలువఁబడినది. త్రోయఁబడినది, సామ్యమైనది.
బుద్ధో జినే చ ధీరే చ సౌమ్యే చ బుధితే త్రిషు. ౬.	బుద్ధః—(పు) బుద్ధదేవుఁడు, విద్వాంసుఁడు, శాంతుఁడు, (త్రి) తెలియఁబడినది.
అర్ధః ఖండే సమాంశేఽర్ధం	అర్ధః—(పు) తునుక, సగభాగము (న).
లుబ్ధో మృగయుకాంక్షిణోః,	లుబ్ధః—(పు) కిరాతుఁడు, లోభి.
అంధం స్యాత్తిమిరే దృష్టిహీనేఽంధస్సముదాహృతః. ౭.	అంధం—(న) అంధకారము, (త్రి) గ్రుడ్డివాఁడు.
గంధో గంధకఆమోదే లేశే సంబంధగర్వయోః,	గంధః—(పు) గంధకము, పరిమళము, స్వల్పము, సంబంధము, గర్వము.
స్కంధః ప్రకాండే సైన్యాంశే బాహుమూలసమూహయోః. సమీకనృపయోశ్చాపి	స్కంధః—(పు) చెట్టుమొదలు, సైన్యభాగము, భుజము, సమూహము, ద్వంద్వయుద్ధము, స్కంధుఁడనురాజు.
బంధస్త్వాధౌ చ బంధనే,	బంధః—(పు) వ్యాధి, కట్టుట.
దగ్ధం ప్లుష్టేఽన్యవద్దగ్ధా స్థితార్కా కాశి దర్శితా. ౯.	దగ్ధం— త్రి తగులఁబెట్టఁబడినది, (స్త్రీ) సూర్యుఁడున్న దిక్కు.
దిగ్ధం విషాక్తబాణే స్యాద్దిగ్ధం లిప్తార్థకేఽన్యవత్,	దిగ్ధం— (న) విషముపూసిన బాణము, (త్రి) పూయఁబడినది.
దుగ్ధం ప్రపూరణే క్షీరే	దుగ్ధం—(న) పూరించుట, పాలు.
ముగ్ధస్సుందరమూఢయోః.	ముగ్ధః—(త్రి) సుందరమైనది, అవివేకి.
మధు క్షౌద్రే జలే క్షీరే మ	మధు— (న) తేనె, ఉదకము, పాలు,

ద్యే పుష్పరసే మధుః,	కల్లు, మకరందము, (పు) రాక్షసవిశే
దైతే చైత్రే వసంతే చ	షము, చైత్రమాసము, వసంతర్తువు,
జీవశాకే మధుద్రుమే. ౧౧.	పాలకూర, ఇప్పచెట్టు.
విధుశ్శశాంకే కర్పూరే హృ	విధుః—(పు) చంద్రుఁడు, కర్పూరము,
షీకేశేఽపి రాక్షసే,	విష్ణువు, రాక్షసుఁడు.
సాధూర్వార్ధుషికే చారౌ సజ్జ	సాధుః—(త్రి) వడ్డిచేజీవించువాఁడు, సుం
నే చాభిధేయవత్. ౧౨.	దరమైనది, సజ్జనుఁడు.
సింధుస్సముద్రే నద్యాం చ	సింధుః— (పు) సముద్రము, (స్త్రీ) నది,
నదే దేశేభదానయోః,	(పు) నందము, సింధుదేశము, ఏనుఁగు మదము.
బంధుర్బంధూకపుష్పే స్యా	బంధుః— (పు) మంకెనచెట్టు, అన్న, చు
ద్బంధుర్భ్రాతరి బాంధవే.	ట్టము
ఆధిర్మానసపీడాయాం ప్ర	ఆధిః—(స్త్రీ) మనస్సునందలి చింత, ఆశ,
త్యాశాయాం చ బంధకే,	తాకట్టు, దుఃఖము, ఆశ్రయము.
వ్యసనే చాప్యధిష్ఠానే	
వ్యాధిరామయవాక్యయోః.	వ్యాధిః—(స్త్రీ) రోగము, వాక్యము.
బోధిస్సమాధిభేదే స్యాద్బో	బోధిః— (పు) సమాధివిశేషము, రావి
ధిః పిప్పలపాదపే,	చెట్టు.
సంధిర్భేదే సురంగాయాం	సంధిః—(పు) భేదము, రంధ్రము, యో
భగే సంఘటనేఽపి చ. ౧౩	ని, కూర్చుట.
అబ్ధిస్సముద్రే సరసి	అబ్ధిః—(పు) సముద్రము, తటాకము.
సిద్ధిర్నిష్పత్తియోగయోః,	సిద్ధిః—(స్త్రీ) సిద్ధమగుట, సిద్ధియోగము.
వృద్ధిరానందనే బుద్ధౌ వర్ధ	వృద్ధిః—(స్త్రీ) సంతోషము, వృద్ధియను
నేఽపి కలాంతరే. ౧౪	నోషధి, వృద్ధినొందుట, వృద్ధికళ.
దోగ్ధా గోపాలకే వత్సే కవా	దోగ్ధా- (పు) గొల్లవాఁడు, దూడ, విద్వాం
వర్థోపజీవిని,	సుఁడు, యాచనవలన బ్రతుకువాఁడు.
విధా గజాన్నే బుద్ధౌ చ	విధా—(స్త్రీ) ఏనుఁగునకుఁ బెట్టు అన్నము.
ప్రకారే వేతనే విధా.	సమృద్ధి, ప్రకారము, కూలి, [illegible]యుట.
గోధా తలే నిహాకాయాం	గోధా— (స్త్రీ) నారిదెబ్బ తగులకుండుట
	కై చేతికిఁదొడిగికొనుతోలుకవచము

నీరుడును.

బాధా దుఃఖనిషేధయోః,	బాధా—(స్త్రీ) దుఃఖము, నిషేధించుట.
సుధాఽమృతే స్నుహీ మూర్వాలేః గాంగేష్టికాసు చ. ౧౨.	సుధా—(స్త్రీ) అమృతము, జెముడు కాడ, చాగ చెట్టు, గారసున్నము, లతావిశేషము.
సంధా స్థితౌ ప్రతిజ్ఞాయాం	సంధా—(స్త్రీ) ఉనికి, ప్రతిజ్ఞ.
శ్రద్ధా శ్రాద్ధత్వ కాంక్షయోః,	శ్రద్ధా—(స్త్రీ) ఆదరము, కోరిక.
స్పర్ధా సంఘర్షణే సామ్యే స్పర్ధా క్రమసముత్నతౌ. ౧౩.	స్పర్ధా— (స్త్రీ) ఒరయుట, సామ్యము, క్రమముగా వృద్ధినొందుట.
వధూస్స్నుషా నవోఢా స్త్రీ భార్యాస్పృక్కాంగనాసు చ, శాట్యాం చ శారిబాయాం చ	వధూః—(స్త్రీ) కోడలు, క్రొత్తగాఁ బెండ్లియైన స్త్రీ, భార్య, స్పృక్కయనుగంధద్రవ్యము, సామాన్యస్త్రీ, నల్లయతివస, సుగంధిపాలచెట్టు,
పృథూర్బుద్ధౌ గుదేఽపి చ.	పృథూః—(స్త్రీ) బుద్ధి, గుదప్రదేశము.

అథ ధాంత త్రివర్ణః.

ధాంత త్రివర్ణము.

వివధో వీవధశ్చాపి పర్యాహారేఽధ్వభారయోః,	వివధః, వీవధః —(పు) కావడి, మార్గము, బరువు.
విబుధః పండితే దేవే	విబుధః—(పు) విద్వాంసుఁడు, దేవుఁడు.
సంబాధస్సంకటే భగే. ౧౪	సంబాధః—(పు) సమ్మర్దము, యోని.
నిషధః కఠినే దేశే తద్రాజ్ఞి చ నగాంతరే,	నిషధః—(పు) కఠినము, నిషధదేశము, నిషధరాజు, నిషధపర్వతము.
సంరోధో రోధనే క్షేపే	సంరోధః—(పు) అడ్డగించుట, తిరస్కరించుట.
నిరోధో రోధనాశయోః.	నిరోధః—(పు) అడ్డగించుట, నాశనము.
ఉత్సేధశ్చోచ్ఛ్రయే కాయే	ఉత్సేధః—(పు) ఔన్నత్యము, శరీరము.
దుర్విధో దుర్గతే ఖలే,	దుర్విధః—(పు) దరిద్రుఁడు, దుర్మార్గుఁడు.
విస్రబ్ధోఽనుల్బణేఽత్యర్థే శాంతవిస్తృతయోరపి.	విస్రబ్ధః— (త్రి) అధికముకానిది, అధికము, శాంతమైనది, విస్తరింపఁబడినది.

న్యగ్రోధో వ్యామవటయో న్యగ్రోధః— (పు) బారెడు, మఱ్ఱిచెట్టు,
ర్న్యగ్రోధశ్చ శమీంతరౌ. జమ్మిచెట్టు, (స్త్రీ) అశ్వసరపుచెట్టు, మో
న్యగ్రోధీ వృషపర్ణ్యాం హనమను నోషధి.
చ మోహనాఖ్యౌషధా
వపి. ౨౯. [శావు,

అగాధో వివరే స్థానే అగాధః— (పు) రంధ్రము, లోతుగల
ప్రసిద్ధోఽలంకృతేఽపి చ, ప్రసిద్ధః—త్రి అలంకరింపఁబడినది, ప్రసి
విఖ్యాతేఽపి చ ద్ధమైనది.

సన్నద్ధో వర్మితవ్యూఢయో సన్నద్ధః— (త్రి) కవచముగలవాఁడు,
రపి. ౨౫ వ్యూహమైన సేన.

ఆనద్ధం బద్ధమాత్రే స్యాదాన ఆనద్ధం—(త్రి) కట్టఁబడినది, మద్దెల మొ
ద్ధం మురజాదికే, దలగునవి.

ఆవిద్ధో వాచ్యవత్ జ్ఞేయః ఆవిద్ధః— (త్రి) వక్రమైనది, కొట్టఁబడి
కుటిలే చ పరాహతే. నది.

కబంధస్తూదరే రక్షోవిశేషే కబంధః—(పు) పొట్ట, కబంధుఁడను రా
ఽపి విధుంతుదే, క్షసుఁడు, రాహుగ్రహము.

ఆబంధో దృఢబంధే స్యా ఆబంధః—(పు) దృఢముగాఁ గట్టుట,
త్ప్రేమాలంకారయోర ప్రేమ, ఆభరణము.
పి. ౨౭.

సుగంధిస్స్యాదిష్టగంధే సుగం సుగంధిః—(పు) పరిమళము, (న) నూఁగు
ధిహరివాలుకే, దోసచెట్టు.

ఉపాధిర్ధర్మచింతాయాం కై ఉపాధిః —(పు) ధర్మమైన విచారణ,
తవేఽపి విశేషణే. ౨౮. నెపము, విశేషణము, కుటుంబమున
కుటుంబ వ్యాపృతేఽపి కై బేరముచేయువాఁడు.
స్యా

దుపధిర్వ్యాజచక్రయోః, ఉపధిః—(పు) మిష, రథచక్రము.

పరిధి ర్యజ్ఞియతరో శ్శాఖా పరిధిః—(పు) యజ్ఞపశువుకు బంధించు
యాముపసూర్యకే. ౨౯. స్తంభము, సూర్యాదుల పరివేషము.

అవధి స్త్వవధానే స్యాత్సీమ్ని అవధిః—(పు) విశేషమైన గాఢానము,
కాలే బిలేఽపి చ, హద్దు, కాలము, బిలము.

సమాధిర్నియమే ధ్యానే నీ సమాధిః—(పు) నియమము, ధ్యానిం
వాకే చ సమర్థనే. 30. చుట, మాటలాడకుండుట, సిద్ధాంతీ
కరించుట.

సన్నిధిస్సన్నిధానే స్యాద్భవే సన్నిధిః—(స్త్రీ) సమీపము, ఇంద్రియము
దింద్రియగోచరే, లకు గోచరమగుట.

సంసిద్ధిస్సహజే సిద్ధా మదో సంసిద్ధిః— (స్త్రీ) స్వభావము, సిద్ధించుట,
గ్రాయామపి స్మృతా. మదించిన స్త్రీ.

ప్రణిధిశ్చరే యాచ్ఞాయాం ప్రణిధిః—(పు) చారుఁడు, యాచన.

వీరుద్విటపశాఖయోః, వీరుత్—(పు) బోదెలేనిచెట్టు.

మాగధీ పిప్పలీయూథ్యోర్మా మాగధీ—(స్త్రీ) పిప్పలితీఁగ, అడవిమొల్ల,
గధో మగధోద్భవే. 32. (త్రి) మగధదేశమునందుఁ బుట్టినది,
వైశ్యజక్షత్రియాపుత్రే (పు) వైశ్యునివలన క్షత్రియస్త్రీయం
శుక్రజీరకవందినోః, దు జన్మించినవాఁడు, తెల్లజిలకఱ్ఱ,
స్తోత్రపాఠకుఁడు.

అథ ధాంత శ్చతుర్వర్ణః. ధాంత చతుర్వర్ణము.

అవరోధస్తిరోధానే శుద్ధాం అవరోధః—(పు) కప్పుట, రాణివాసము,
తే రాజవేశ్మని. 33. రాజగృహము.

మహౌషధం శృంగిబేరే వి మహౌషధః—(పు) శొంఠి, అతివస,
షాయాం లశునేఽపి చ, వెల్లుల్లి.

పరివ్యాధో వేతసే స్యాత్పరి పరివ్యాధః— (పు) నీరుప్రబ్బలిచెట్టు,
వ్యాధో ద్రుమోత్పలే కొండగోఁగు చెట్టు.

అవష్టబ్ధమదూరే స్యాదా అవష్టబ్ధం—(త్రి) సమీపము, ఆవరింపఁ
క్రాంతే చావలంబితే, బడినది, ఆశ్రయింపఁబడినది.

సమున్నద్ధస్సముద్భూతే పండి సమున్నద్ధం—(త్రి)పుట్టినది, తాను బండి
తమ్మన్యధృష్టయోః. 34. తుఁడనుకొనువాఁడు, దుష్టాత్ముఁడు.

అనిరుద్ధ ఉషానాథే చరే చా అనిరుద్ధః—(పు) అనిరుద్ధుఁడు, చారుఁ
నర్గళేఽన్యవత్, డు (త్రి) అడ్డములేనిది.

అనుబంధః ప్రకృత్యాదా అనుబంధః—(పు) ప్రకృతి ప్రత్యయాగ

దోషోత్పాదే వినశ్వరే.	షూదేశము,దోషముకలుగఁజేయుట,
౩౬. ముఖ్యానుయాయి ని శిశౌ ప్రకృతస్యాను వర్తనే, అనుబంధీ చ హిక్కాయాం తృష్ణాయామపి కథ్యతే. ౩౭.	ఇత్సంజ్ఞకవర్ణము, ముఖ్యుల ననువర్తించుశిశువు, ప్రకృతముననుసరించుట, (స్త్రీ) ఎక్కిళ్లు, ఆశ.
కాలస్కంధస్తమాలే స్యాత్తిందుకే జీవకద్రుమే,	కాలస్కంధః—(పు) చీకటిమ్రాను, నల్లతుమికి చెట్టు, వేగిసమ్రాను.
ఆశాబంధస్సమాశ్వాసే తథా మర్కటజాలకే. ౩౮.	ఆశాబంధః—(పు) ఊఱడింపు, సాలెపురుగుమగ్గము.
బ్రహ్మబంధురధిక్షేపే నిర్దేశే చ ద్విజన్మనాం,	బ్రహ్మబంధుః—(పు) నిం దింపఁబడువాఁడు, బ్రాహ్మణుని నిర్దేశించుట.
ఉగ్రగంధాజమోదాయాం వచాయాం ఛిక్కికౌషధౌ. ౩౯.	ఉగ్రగంధా—(స్త్రీ) ఓమములో భేదము, వస, ఛిక్కి యనునోషధి.
తీక్ష్ణగంధా వచాయాం చ శిగ్రురాజికయోరపి,	తీక్ష్ణగంధా—(స్త్రీ) వస, మునుగచెట్టు, నల్లావాలు.
ఇక్షుగంధా కోకిలాక్షే క్రోష్ట్ర్యాం కాశే చ గోక్షురే. ౪౦.	ఇక్షుగంధా—(స్త్రీ) గోలిమిడిచెట్టు, నేలగుమ్ముడు, రెల్లు, ఏనుఁగుపల్లేరు.
తృణగోధా చిత్రకోలే కృకలాసే చ లక్ష్యతే,	తృణగోధా—(స్త్రీ) జంతువిశేషము, తొండ.
ఉపలబ్ధిర్మతౌ ప్రాప్తౌ జ్ఞానే చాపి ప్రయుజ్యతే. ౪౧.	ఉపలబ్ధిః—(స్త్రీ) బుద్ధి, పొందుట. జ్ఞాపకము.

అథ ధాంత పంచవర్ణః. | ధాంత పంచవర్ణము.

యోజనగంధా కస్తూర్యాం సీతాయాం వ్యాసమాతరి,	యోజనగంధా—(స్త్రీ) కస్తూరి,సీతాదేవి, సత్యవతి.

అథ నాంతవర్గః.	నాంతవర్గము.
ఇనస్సూర్యే నృపే పత్యౌ	ఇనః—(పు) సూర్యుఁడు, రాజు, భర్త.
ధనం గోధనవిత్తయోః,	ధన—(న) పశుసంపద, ద్రవ్యము.
జినస్స్యాదతివృద్ధే చ బుద్ధే చార్హతి జిత్వరే. ౧.	జినః—(పు) మిక్కిలిముసలివాఁడు, బుద్ధుఁడు, (త్రి) పూజ్యుఁడు, జయశీలుఁడు.
జనో లోకే మహర్లోకాత్పరలోకే చ పామరే, జనీ సీమంతినీ వధ్వోరుత్పత్తౌ చ జనిర్మతా. ౨.	జనః—(పు) జనము, జనుర్లోకము, మూర్ఖుఁడు, (స్త్రీ) స్త్రీ, భార్య, పుట్టుక.
ఘనం స్యాత్కాంస్యతాళాది వాద్యమధ్యమనృత్యయోః, ఘనం సాంద్రే దృఢే ధార్ఢ్యే విస్తారే లోహముద్గరే. ౩. మేఘముస్తకయోశ్చాపి	ఘనం—(న) కంచుతాళములవాద్యము, ఒకవిధమగునాట్యము, (త్రి) దట్టమైనది, దృఢమైనది, (పు) బలముగలది, విశాలమైనది, ఇనుపగుదియ, మేఘము, తుంగముస్తె.
వనం కాననసీరయోః, ప్రవాసే నిలయే చాపి వనం ప్రస్రవణేఽపి చ. ౪.	వనం—(న) అడవి, జలము, పరదేశవాసము, గృహము, కొండకాలువ.
వానం శుష్కఫలే శుష్కే కటే సీవనకర్మణి, జలసంస్రవవాతోర్మిసురంగాగతిసౌరభే. ౫.	వానం—(త్రి) ఎండినకాయ, ఎండినవస్తువు, గండస్థలము, కుట్టుట, నీటిపట్టునుండి వీచుగాలి, సొరంగము, గమనము, సుగంధము.
దానం గజమదే త్యాగే పాలనచ్ఛేదశుద్ధిషు.	దానం—(న) ఏనుఁగుమదము, ఇచ్చుట, పరిపాలించుట, ఛేదించుట, పరిశుద్ధి.
మానం ప్రమాణే ప్రస్థాదౌ మానశ్చిత్తోన్నతౌ గ్రహే. ౬.	మానం—(న) పరిమితి, మానిక, (పు) గర్వము, గ్రహము.
యానం గతౌ వాహనేఽపి	యానం—(న) గమనము, గజాందోళికాదులు.
పానం పీతౌ చ రక్షణే,	పానం—(న) త్రాగుట, రక్షించుట.

స్త్యానం స్నిగ్ధే ప్రతిధ్వానే ఘనత్వాలస్యయోరపి.౭.	స్త్యానం—(న)నున్నని, ప్రతిధ్వని, గొప్పతనము, ఆలస్యము.
స్థానం స్థితౌ చ సాదృశ్యే సన్నివేశావకాశయోః,	స్థానం—(న) ఉనికి, సామ్యము, నివాసస్థానము, అవకాశము.
యుక్తార్థే కరణార్థే చ స్థానే స్యాదవ్యయం పునః.	స్థానే—(అవ్యయం) యుక్తము, హేతువు.
సూనం వాచ్యవదూనేషు సూనం ప్రసవపుష్పయోః, సూనా పుత్త్ర్యాం వధస్థానగళశుండికయోరపి.౯.	సూనం—(త్రి) స్వల్పమైనది, (న) కాన్పు, పూవు, (స్త్రీ)కుమార్తె, మృగాదులఁ జంపుప్రదేశము, కొండనాలుక.
ఊనం హీనే రణోద్యోగే	ఊనం—(న) తక్కువ, యుద్ధప్రయత్నము.
స్యూనః కిరణసూర్యయోః,	స్యూనః—(పు) కిరణము, సూర్యుఁడు.
మీనో రాశ్యంతరే మత్స్యే	మీనః—(పు) మీనరాశి, చేప
శీనోఽజగరమూర్ఖయోః.౧౦	శీనః—(పు) కొండచిలువ, మూర్ఖుఁడు.
చీనో మృగాంతరే తంతువ్రీహిదేశాంశుకాంతరే,	చీనః—(పు) మృగవిశేషము, దారము, చీనమను ధాన్యము, చీనాదేశము, చీనాంబరము.
హీనంగర్హ్యోనయోర్న్యూనమనయోరపి కీర్తితం.	హీనం / న్యూనం —(త్రి) నిందింపఁదగినది, తక్కువదైనది.
కృత్స్నం కుక్షౌ సమస్తే చ	కృత్స్నం—(న) ఉదరము, సమస్తము.
రస్నస్తుతుకచండయోః,	రస్నః—(పు) వస్త్రవాఁడు, [illegible]ముగలవాఁడు.
వస్నం స్యాద్వేతనే మూల్యే వసనద్రవ్యయోరపి.౧౨.	వస్నం—(న) కూలి, వెల, వస్త్రము, ధనము.
స్వప్నస్సుప్తస్య విజ్ఞానే స్వప్నస్స్వాపే చ దర్శనే,	స్వప్నః—(పు) కల, నిద్ర, చూచుట.
బుధ్నశ్శిఫాయాం రుద్రే చ	బుధ్నః—(పు) చెట్టువేరు, శివుఁడు.
రత్నం శ్రేష్ఠే మణావపి.౧౩.	రత్నం—(న) సజాతీయములో శ్రేష్ఠము, మణి.

నగ్నోఽపి చ క్షపణకే వివస్త్రే చాభిధేయవత్,	నగ్నః— (పు) క్షపణమతస్థుఁడు, (త్రి) వస్త్రహీనుఁడు.
లగ్నం రాశ్యుదయే లగ్నం సక్తలజ్జితయోరపి. ౧౪.	లగ్నం—(న) మేషాదిరాసులయుదయము, (త్రి) కలిసినది, సిగ్గునొందినవాఁడు. [బడినది.
ఛన్నం రహశ్ఛాదితయోః	ఛన్నం—(న) రహస్యము, (త్రి) కప్పఁ
స్యాదన్నం భుక్తిభక్తయోః,	అన్నం—(త్రి) భక్షింపఁబడినది, అన్నము.
భిన్నమన్యార్థవచనే సంగతే దారితే స్ఫుటే. ౧౫.	భిన్నం—(త్రి) వేఱైనది, కూడుకొన్నది, భేదింపఁబడినది, వికసించినది.
విన్నం జ్ఞాతే స్థితే లబ్ధే	విన్నం—(త్రి) తెలియఁబడినది, ఉన్నది, పొందఁబడినది.
ఛిన్నం భిన్నే తు వాచ్యవత్, ఛిన్నామృతాయాం పుంశ్చల్యాం	ఛినం—(త్రి) భేదింపఁబడినది, (సీ) తిప్పతీఁగె, అంకుటాలు.
ఉన్నః క్లిన్నే చ సూరతే.	ఉన్నః—(త్రి) తడిసినది, దయగలవాఁడు.
చిహ్నం ధ్వజే పతాకాయాం	చిహ్నం—(న) గురుతు, జెండా.
ద్యుమ్నం విత్తే పరాక్రమే,	ద్యుమ్నం—(న) ధనము, పోటరితనము.
ధనుస్సంజ్ఞా ప్రియాళుద్రౌ రాశిభేదే శరాసనే. ౧౬.	ధనుః—(న) మోరటచెట్టు, ధనూరాశి, విల్లు.
తనుః కాయే కృశే చాల్పే విరళేఽపిచ వాచ్యవత్,	తనుః— (సీ) శరీరము, (త్రి) కృశించినది, అల్పమైనది, విరళమైనది.
హనుః ప్రహరణే మృత్యౌ కపోలావయవే గదే. ౧౭.	హనుః—(సీ) దెబ్బ, మృత్యువు, దవడ, రోగము, బెత్తము.
హనుర్హట్టవిలాసిన్యాం	[సూర్యుఁడు.
సూనుః పుత్రేఽనుజే రవౌ,	సూనుః—(పు) కుమారుఁడు, తమ్ముఁడు,
సానుశ్శృంగే బుధే మార్గే వాత్యాయాం పల్లవే వనే. ౧౮.	సానుః—(పు) శిఖరము, విద్వాంసుఁడు, త్రోవ, వాయుసంఘము, చిగురు, వనము.
దానుర్దాతరి విజ్ఞాతే	దానుః—(త్రి) దాత, తెలియఁబడినది.
భానుః కిరణసూర్యయోః,	భానుః—(పు) కిరణము, సూర్యుఁడు.

ఫేనస్సముద్రే నద్యాంతు ఫేనీ ఫేనః—(పు) సముద్రము, (స్త్రీ) నది.
శ్యేనస్సితే ఖగే. ౨౦. శ్యేనః—(త్రి) తెల్లనిది, డేగ.
మునిర్వమిాం గుదీ బుద్ధప్రియాళాగస్తికింశుకే, మునః—(పు) మునీశ్వరుఁడు, గారచెట్టు, బుద్ధుఁడు, మొరటచెట్టు, అవిసెచెట్టు, మోదుగుచెట్టు.
జ్యానిర్హానౌ స్రవంత్యాంచ జ్యానిః—(స్త్రీ) హాని, నది.
యోనిస్స్యాదాకరే భగే. యోనిః—(పు) స్థానము, భగము.
జ్యోత్స్నీ పటోలికాయాం స్యాజ్జ్యోత్స్నయుక్తవిభావరౌ, జ్యోత్స్నీ—(స) పొట్లచెట్టు, వెన్నెలరాత్రి.
జ్యోత్స్నా సచంద్రనక్షత్రే రాత్రౌ చంద్రాతపేఽపి చ. జ్యోత్స్నా—(స్త్రీ) చంద్రునితోఁగూడిన రాత్రి, వెన్నెల.
రాస్నా స్మృతా భుజంగాఖ్యే మేలాపర్ణ్యాం చ కథ్యతే, రాస్నా—(స్త్రీ) సర్పాక్షిచెట్టు,సన్నరాష్ట్రము.
మృత్స్నా తు వరికాయాం స్యాన్మృత్స్నా యామపి దృశ్యతే. ౨౩. మృత్స్నా—(స) తెవరిమన్ను, శ్రేష్ఠమగుమన్ను.
దీనా మూషికయోషాయాం దుర్గతే కాతరేఽన్యవత్, దీనా—(స్త్రీ) ఆఁడెలుక, (త్రి) దరిద్రుఁడు, భయపడువాఁడు.
ధానా భృష్టయవే ప్రోక్తా ధాన్యాకేఽభినవోద్భిది. ధానా—(స్త్రీ) వేఁపుడుబియ్యము, ధనియము, క్రొత్తచిగురు.

అథ నాంత త్రివర్ణః. నాంత త్రివర్ణము.

అవనం రక్షణే ప్రీతౌ అవనం—(త్ర) రక్షించుట, తృప్తినొందుట.
భవనం భావవేశ్మనోః భవనం—(న) అభిప్రాయము, గృహము,
భువనం విష్టపే మహ్యాం సలిలేఽపి వియత్యపి. ౨౫. భువనం—(న)లోకము, భూమి, జలము, ఆకాశము.
సవనం యజనే స్నానే సోమ సవనం—(న)యజ్ఞము, స్నానము, సోమ[పానము

నిగళనేఽపి చ,	
అయనం పథి భానోస్స్యాదు	అయనం—(న) మార్గము, దక్షిణోత్త
దగ్దక్షిణతో గతౌ.	రాయణములు.
జయనం స్యాత్తురంగాదిస	జయనం—(న) అశ్వాదుల కవచము,
న్నాహే విజయేఽపి చ,	జయము.
శయనం సురతే నిద్రాశయ్యా	శయనం—(న) సంభోగము, నిద్ర, పా
యోరపి భాషితం.	నుపు.
శమనం శాంతివధయోశ్శమన	శమనం—(న) ఓరిమి, చంపుట, (పు)
శ్శ్రాద్ధదైవతే,	యముఁడు.
దశనః కవచే దంతే దశనశ్శిఖ	దశనః—(పు) కవచము, దంతము, అ
రేఽపి చ.	గ్రము.
జఘనం కామినీశ్రోణిపురో	జఘనం—(న) స్త్రీలకటిముందుభాగము,
భాగే కటీరకే,	మొల.
తపనస్తరణౌ తాపే భల్లాతే	తపనః—(పు) సూర్యుఁడు, వేడిమి, జీడి
నరకాంతరే.	చెట్టు, నరకవిశేషము.
రసనం స్వాదనే ధ్వానే రసనా	రసనం—(న) రుచించుట, ధ్వని, (స్త్రీ)
కాంచిజిహ్వయోః, రస	మొలనూలు, నాలుక, సన్నరాష్ట్రము,
నా చాపి రాస్నాయాం	
వసనం ఛాదనేంఽశుకే.	వసనం—(న) కప్పుట, వస్త్రము.
హసనం చ స్మితే హాసేంఽగా	హసనం—(న) చిఱునగవు, నవ్వు, (స్త్రీ)
రధాన్యాం హసన్యపి,	కుంపటి.
శ్వసనో మారుతే శ్వాసే	శ్వసనః—(పు) వాయువు, నిట్టూర్పు,
శ్వసనో మదనద్రుమే.	మ్రంగచెట్టు
కదనం మర్దనే పాపే	కదనం—(న) మర్దించుట, పాపము.
సదనం మందిరే జలే.	సదనం—(న) గృహము, జలము.
మదనః స్మరధత్తూర వసంత	మదనః—(పు) మన్మథుఁడు, ఉమ్మెత్త
ద్రుమసిక్థకే.	చెట్టు, వసంతఋతువు, మ్రంగచెట్టు, మైనము.
దహనశ్చిత్రకే వహ్నౌ భల్లా	దహనః—(పు) చిత్రమూలపుచెట్టు, అగ్ని,
తే దుష్టచేష్టితే,	జీడిచెట్టు, (త్రి) దుష్టవ్యాపారముగల
	వాఁడు.

గహనం గహ్వరే దుఃఖే విపినే కలిలేఽపి చ. ౩౩
గహనం—(న) గుహ, దుఃఖము, అరణ్యము, (త్రి) ప్రవేశింపరానిది.

స్తవనం ధ్వనిమాత్రే స్యాత్కుంఠనే మేఘగర్జితే,
స్తవనం—(న) ధ్వని, మొక్కుపోవుట, మేఘధ్వని.

నిధనం స్యాత్కులే నాశే
నిధనం—(న) కులము, నాశనము.

ప్రధనం దారణే రణే ౩౪
ప్రధనం—(న) చేదించుట, యుద్ధము.

పవనాఖ్యా కులాలస్య పాకస్థానేఽపిమారుతే,నిష్పావే
పవనః—(పు) ఆవము, వాయువు, తూర్పారఁబట్టుట.

చాథ వపనం బీజాధానేఽపి ముండనే. ౩౫.
వపనం—(న) విత్తనములుచల్లుట, క్షౌరము.

దమనః కుసుమే వీరే
దమనః—(పు) దవనము, వీరుఁడు.

వమనశ్ఛర్దనేఽర్దనే, స్యాదాహృతౌ చ
వమనః—(పు) క్రక్కుట, పీడించుట, సంగ్రహించుట

యమనం దుఃఖే చోపరతే యమే. ౩౬.
యమనం—(న) దుఃఖము, విరమించుట, ఇంద్రియనిగ్రహము.

కమనః కాముకే కామేఽభిరూపేఽశోకపాదపే,
కమనః—(పు) కాముముగలవాఁడు, మన్మథుఁడు, అశోకపుచెట్టు.

ధమనోఽప్యనలే భస్త్రాధ్మాపకక్రూరయోరపి. ౩౭. ధమనీ తు హారిద్రాయాం కంధరాశిరయోరపి,
ధమనః—(పు) అగ్ని, తిత్తిఊదువాఁడు, క్రూరుఁడు, (స్త్రీ) పసుపు, కంఠము, బోలునరము.

మలనః పటవాసే స్యాన్మర్దనే మలనం మతం. ౩౮.
మలనః—(పు) డేరా, (న) మర్దించుట.

చలనం కంపనం కంపే కంప్రే చలనకంపనౌ,
చలనం, కంపనం—(న) చలించుట, చలించునది.

చలనీ వస్త్రఘర్ఘర్యాం వారిభేదేఽపి చ క్వచిత్. ౩౯.
చలనీ—(స్త్రీ)లంగా, గజబంధనవిశేషము.

సేచనం రక్షణే సేకే నౌకాసేచనభాజనే,
సేచనం—(న) కాపాడుట, తడుపుట, ఓడలోని నీరుతోడు పాత్రము.

సేవనం సీవనోపాస్త్యో
సేవనం—(న)కుట్టుట, సేవించుట.

స్సంవ్యానం ఛాదనే ౽౦శు కే. ౮౦.	సంవ్యానం— (న) కప్పుట, ఉత్తరీయ వస్త్రము.
సమానం సత్సమైకేష్వేషు సమానో నాభిమారుతే,	సమానం—(త్రి) యోగ్యమైనది, సమానమైనది, ఒక్కటైనది, (పు) సమానమను వాయువు.
శోభనో గ్రహయోగే స్యా చ్ఛోభనో సుందరే౽న్యవత్. ౮౦	శోభనః—(పు) శోభనయోగము, (త్రి) సుందరము.
శాసనం రాజదత్తోర్వ్యాం లేఖాజ్ఞాశాస్త్రశాసిషు,	శాసనం—(న) రాజుచే నొసంగఁబడిన భూమి, జాబు, ఆజ్ఞ, శాస్త్రము, శిక్ష.
వాసనం వసనే వీరాసనే జ్ఞానే చ ధూపనే. ౮౨	వాసనం—(న) వస్త్రము, వీరాసనము, జ్ఞానము, వాసనపట్టుట.
ఆసనం ద్విరదస్కంధే పీఠే యాత్రానివర్తనే, ఆసనీ పణ్యవీథ్యాం స్యా దాసనో జీవద్రుమే ౮౩.	ఆసనం—(న) ఏనుఁగుమూఁపు, పీఠము, దేశకాలముల ననుసరించి యుద్ధయాత్ర మానుట, (స్త్రీ) అంగడివీథి, (పు) వేగిసచెట్టు.
స్పర్శనో మారుతే స్పర్శదానయోస్స్పర్శనం మతం,	స్పర్శనః—(పు) వాయువు, (న) స్పృశించుట, ఈవి.
దర్శనం నయనస్వప్నబుద్ధిధర్మోపలబ్ధిషు ౮౪. శాస్త్రే దర్పణయోశ్చాపి	దర్శనం—(న) నేత్రము, స్వప్నము, బుద్ధి, ధర్మము, జ్ఞానము, శాస్త్రము, అద్దము.
దంశనం దంశవర్మణోః,	దంశనం—(న) కొఱుకుట, కవచము.
పిశునం కుంకుమే క్రూరే సూచకే చాభిధేయవత్.	పిశునం—(న) కుంకుమ, (త్రి) క్రూరమైనది, కొండెగాఁడు.
శకునం చ శుభాశంసానిమిత్తే శకునః ఖగే,	శకునం—(న) శుభమునుసూచించు నిమిత్తము, (పు) పక్షి.
మిథునో రాశిభేదే స్యాన్మిథునం పుంస్త్రీయుగే. ౮౬	మిథునః—(పు) మిథునరాశి, (న) భార్యాభర్తలు.
తలునః పవనే యూని స్త్రీ తలునీ విదుః, యాం చ తలునీ విదుః,	తలునః—(పు) వాయువు, పిన్నవయస్సువాఁడు, (స్త్రీ) యౌవనవతి.

తలినం విరళే స్తోకే స్వచ్ఛేఽ పి తలినం మతం. ౪౭.	తలినం—(త్రి) విరళమైనది, స్వల్పమైనది, నిర్మలమైనది.
మలినం దూషితే కృష్ణేఽపితు మత్యాం మలిన్యపి,	మలినం—(త్రి) దూషింపఁబడినది, నల్ల నిది, మలినీ, (స్త్రీ) ముట్టుది.
కఠినం నిష్ఠురే స్థాల్యాం శ ర్కరాయాం గుడస్య చ. కఠినా కాటికాయాం చ కఠినీతి ప్రయుజ్యతే,	కఠినం—(త్రి) కఠినమైనది, (న) పాత్ర ము, (స్త్రీ) పంచదార, కఠినీ,(స్త్రీ) హరి దళము మణిశిల మున్నగు ధాతువులు.
పీతనం హరితాళే స్యాత్కుం కుమే పీతదారుణి. ౪౯. ఆమ్రాతకే పీతనశ్చ హరి ద్రాయాం చ పీతనా, పీత నం త్రిషు పీతేఽపి	పీతనం—(న) హరిదళము, కుంకుమ, (పు) దేవదారుచెట్టు, అంబాళవృక్ష ము, (స్త్రీ) పసుపు, (త్రి) పచ్చని పదా ర్థము. [గము.
మైథునం సంగతే గతే. ౫౦.	మైథునం—(న) సంబంధము, సంభో
కేతనం లాంఛనే కార్యే గే హే చోపనిమంత్రణే,	కేతనం—(న) చిహ్నము, చేయఁదగినపని, గృహము, పిలుచుట.
ఛర్దనోఽలంబుషే నింబే ఛర్ద నం వమనేఽపి చ. ౫౧.	ఛర్దనః—(పు) చిట్టిబూర, వేఁపచెట్టు, (న) వమనము.
ఛేదనం కర్తనే భేదే	ఛేదనం—(న) నఱుకుట, భేదించుట.
ఛదనం పక్షపత్రయోః,	ఛదనం—(న) ఱెక్క, ఆకు.
తోదనం వ్యథనే తోత్త్రే	తోదనం—(న) బాధ, కొరడా.
రోదనం క్రందనేఽశ్రుణి.౫౨	రోదనం—(న) ఏడ్చుట, కన్నీరు.
అపానం తు గుదే ప్రోక్తమ పానస్తస్య మారుతే,	అపానం—(న) గుదము, (పు) అపాన వాయువు.
సంతానస్సంతతౌ గోత్రే స్యా దపత్యే సురద్రుమే ౫౩.	సంతానః—(పు) పుత్రపౌత్ర పారంపర్య ము, కులము, బిడ్డ, కల్పవృక్షము.
వితానో యజ్ఞవిస్తారోల్లోచే షు క్రతుకర్మణి, వృత్త భేదావసరయో ర్వితానం తుచ్ఛమందయోః. ౫౪.	వితానః—(పు) యజ్ఞము, విస్తారము, చాందిని, యజ్ఞకర్మము, (న) వృత్త విశేషము, సమయము, (త్రి) నీచమై నది, మందమైనది.

ఉత్తానం స్యాదగంభీరే తథా సుప్తోర్ధ్వముఖేఽన్యవత్,	ఉత్తానం—(త్రి) లోతులేనిది, ఊర్ధ్వముఖముగా శయనించునది.
ఆదానం గ్రహణే విద్యాదలంకారేఽపి వాజినాం.	ఆదానం—(న) గ్రహించుట, అశ్వము నలంకరించుట.
నిదానం కారణే రోగనిర్ణయే వత్సదామని,	నిదానం—(న) కారణము, రోగనిర్ణయము, దూడనుకట్టు కన్నెత్రాడు.
ఉద్యానం వనభేదే స్యాన్నిస్సృతేఽపి ప్రయోజనే	ఉద్యానం—(న) శృంగారవనము, వెడలుట, ప్రయోజనము.
ఆమ్లానో ఝింటికాభేదే వాచ్యవన్నిర్మలే స్మృతః,	ఆమ్లానః—(పు) పెద్దగోరంట, (త్రి) నిర్మలమైనది.
వ్యుత్థానం స్వైరకరణే విరోధాచరణేఽపి చ. ౫౭.	వ్యుత్థానం—(న) స్వతంత్రకార్యము, విరుద్ధముగాఁ జేయుట.
ఉత్థానముద్యమే తంత్రే పౌరుషే పుస్తకే రణే, అంగణోద్గమహర్షేషు మలవేగేఽపి కీర్తితం. ౫౮.	ఉత్థానం—(న) ప్రయత్నము, రాజ్యతంత్రవిచారణ, పురుషకారము, పుస్తకము, యుద్ధము, ముంగిలి, బయలుదేరుట, సంతోషము, మలవిసర్జనము.
సంస్థానమాకృతౌ మృత్యౌ సన్నివేశే చతుష్పథే,	సంస్థానం—(న) ఆకారము, మరణము, నగరముచుట్టునుండు ప్రదేశము, నాలుగుత్రోవలుగలియుచోటు.
ధావనం ప్రగమే శుద్ధౌ పృశ్నిపర్ణ్యాం తు ధావనీ.	ధావనం—(న) పరుగెత్తుట, పరిశుద్ధి, (స్త్రీ) కోలపొన్న చెట్టు.
పావనం తు జలే కృచ్ఛ్రే పావకాధ్యానయోరపి, పావనస్సిల్హకే వహ్నౌ ప్రాయశ్చిత్తే చ పావనం. ౬౦. వాచ్యవత్పావయితరి హరీతక్యాం తు పావనీ,	పావనం—(న) జలము, కృచ్ఛ్రవ్రతము, పరిశుద్ధి, వాతరోగము, (పు) అందుకు బంకతోఁ జేసినధూపద్రవ్యము, అగ్ని, ప్రాయశ్చిత్తము, (త్రి) పవిత్రముగావించునది, పావనీ, (స్త్రీ) కరక చెట్టు
వామనోఽఙ్కోటవైకుంఠఖర్వదక్షిణదిగ్గజే. ౬౧.	వామనః—(పు) ఊడుగుచెట్టు, విష్ణువు, పొట్టివాఁడు, దక్షిణదిగ్గజము

స్థాపనం స్యాత్పుంసవనే సమాధా రోపణేఽపి చ,	స్థాపనం—(న) పుంసవనకర్మము, సమాధి, ఆరోపించుట.
యాపనం వర్తనే కాలక్షేపే నిరసనేఽపి చ. ౬౨.	యాపనం—(న) వ్యాపారము, కాలము జరుపుట, తిరస్కారము.
యుంజానస్సారథౌ విప్రే	యుంజానః—(పు) సారథి, బ్రాహ్మణుడు.
బుధానః పండితే గురౌ,	బుధానః—(పు) విద్వాంసుడు, బృహస్పతి.
దృశానం జ్యోతిషి ప్రోక్తం దృశానశ్చ విరోచనే. ౬౩	దృశానం—(న) కాంతి, (పు) సూర్యుడు.
జవనో దేశభేదే స్యాద్వేగవేగాధికాశ్వయోః, జవ న్యోషధిభేదే స్యాద్వాచ్యవద్వేగిని స్మృతం.	జవనః—(పు) యవనదేశము, వేగము, వేగవంతమగుగుఱ్ఱము, జవనీ, (స్త్రీ) ఓషధివిశేషము, (త్రి) వేగముగలది.
జీవనం వర్తనే నీరే పుత్రజీవే తు జీవనః,	జీవనం—(న) వృత్తి, నీరు, (పు) పుత్రజీవిచెట్టు.
జీవనీ జీవనా చేతి జీవంతీ మేదయోః క్రమాత్. ౬౪.	జీవనీ, జీవనా—(స్త్రీ) (క్రమముగా) పాలకూర, మేధయనుగంధద్రవ్యము.
దేవనం వ్యవహారే స్యాజ్జిగీషాక్రీడయోరపి, అక్షేషు దేవనః ప్రోక్తో	దేవనం—(న) వ్యవహారము, జయించుకోర్కి, ఆట, (పు) పాచికలు.
మేహనం మూత్రశిశ్నయోః.	మేహనం—(న) మూత్రము, శిశ్నము.
తేమనం వ్యంజనే క్లేదే తేమనీ చుల్లికాంతరే,	తేమనం—(న) పులుసు, తడుపుట, తేమనీ (స్త్రీ) పొయ్యి.
సావనో యజ్ఞకర్మాంతే యజమానప్రచేతసోః. ౬౫.	సావనః—(పు) యాగాంతము, యజ్ఞము చేసినవాడు, వరుణదేవుడు.
విజ్ఞానం కార్మణే జ్ఞానే	విజ్ఞానం—(న) స్తంభనమోహనాదిక్రియలు, శిల్పాదిజ్ఞానము.
ప్రజ్ఞానం లాంఛనే ధియి,	ప్రజ్ఞానం—(న) చిహ్నము, బుద్ధి.
హాయనోఽర్చిషి వర్షే చ వ్రీ	హాయనః—(పు) అగ్నిజ్వాల, సంవత్సర

హిభేదే చ హాయనః. — ము, ధాన్యవిశేషము.

ఫాల్గునస్తు తపస్యేఽపి పూర్ణి మాయాం తు ఫాల్గునీ, — ఫాల్గునః—(పు) ఫాల్గునమాసము, ఫాల్గునీ, (స్త్రీ) ఫాల్గునమాసపూర్ణిమ,

ఫల్గునః కథితః పార్థే నదీజే కకుభేఽపి చ. — ఫల్గునః—(పు) అర్జునుడు, బ్రహ్మామేడి చెట్టు, మద్దిచెట్టు

వేష్టనం కర్ణశష్కుల్యాముష్ణీషే పరివారణే, — వేష్టనం—(న) చెవివెలుపలిభాగము, తలపాగ, చుట్టుకొనుట.

గోస్తనో హారభేదేఽపి ద్రాక్షాయామపి గోస్తనీ. — గోస్తనః—(పు) నలువదిపూసల సరము, గోస్తనీ. (స్త్రీ) ద్రాక్షతీగ.

కల్పనం కర్తనే క్లృప్తౌ సజ్జనాయాం తు కల్పనా. — కల్పనం—(న) ఛేదించుట, రచించుట, (స్త్రీ) అయత్తము చేయుటకై యేనుగునకు గట్టు నిడుత్రాడు.

కర్తనం ఛేదనే స్త్రీణాం రీణాం తూలసూత్రణే. — కర్తనం—(న) కత్తిరించుట, స్త్రీలు పత్తినుండి నూలువడకుట.

లంఘనం తూపవాసే స్యాత్ క్రమణే ప్లవనేఽపి చ, — లంఘనం—(న) లంకణము, నడుచుట, ఎగిరి దాటుట.

మండనం స్యాదలంకారే లంకరిష్ణౌ తు వాచ్యవత్. — మండనం—(న) అలంకారము, (త్రి) అలంకరించునది.

భండనం కవచే యుద్ధే ఖలీకారేఽపి వర్తతే, — భండనం—(న) కవచము, యుద్ధము, అపకారము.

ముండనం వపనే త్రాణే — ముండనం—(న) క్షౌరము, రక్షణము.

హిండనం లేఖనే రతే. — హిండనం—(న) వ్రాయుట, సంభోగము.

అంగనం ప్రాంగణే యానే కామిన్యామంగనా మతా, కుబేరకరిణ్యామప్యంగనా పరికీర్తితా. — అంగనం—(న) ముంగిలి నడచుట, (స్త్రీ) స్త్రీ, ఉత్తరదిగ్గజము భార్య.

గంధనం సూచనోత్సాహహింసనేషు ప్రకాశనే, — గంధనం—(న) తెలుపుట, ఉత్సాహము, బాధించుట, ప్రకాశించుట.

నందనం వాసవోద్యానే నం — నందనం—(న) నందనవనము, (పు) సం

దనో హార్ష కే సుతే. ౭౫ — తోషము, పుత్రుఁడు

స్యందనం తు స్రుతౌ నీరే స్యందన స్త్రిని శే రథే, — స్యందనం—(న) స్రవించుట, జలము, (పు) నెమ్మిచెట్టు, రథము.

క్రందనం రోదనేఽఽహ్వానే — కందనం—(న) ఏడ్చుట, పిలుచుట.

చందనం మలయోద్భవే ౭౬. చందనః కపిభేదే స్యాన్న దీభేదే తు చందనీ, — చందనం—(న) మంచిగంధము, (పు) చందనుఁడను వానరుఁడు, చందనీ, (స్త్రీ) నదివిశేషము

వర్ధనం ఛేదనే వృద్ధౌ వారి ధానాయ్యాం చ వర్ధనీ. ౭౭. — వర్ధనం—(న) నఱుకుడు, వృద్ధినొందుట, వర్ధనీ, (స్త్రీ) జలపాత్రము (కూజా)

వ్యంజనం తేమనే చిహ్నే శ్మశ్రుణ్యవయవేఽపి చ, — వ్యంజనం—(న) పులుసు మొదలగునవి, చిహ్నము, గడ్డము మీసములు, అవయవములు.

రంజనో రాగజనకే రంజనం రక్తచందనే. ౭౮. గుం ద్రారోచనికానీలీ మంజిష్ఠాసు చ రంజనీ, — రంజనః—(పు) అనురాగము కలిగించువాఁడు, (న) రక్తచందనము, రంజనీ, (స్త్రీ) ప్రేంకిణపుచెట్టు, గోరోచనము, నీలిచెట్టు, మంజిష్ఠ.

అంజనం కజ్జలే చాక్తౌ సౌవీరే చ రసాంజనే. ౭౯. అంజనో దిగ్గజే జ్యేష్ఠాయ్యాం మంజనాహ్వ్యానిలస్త్రియాం, అంజనీ లేపనాయాం చ — అంజనం—(న) కాటుక, కలుపుట, సౌవీరాంజనము, రసాంజనము, (పు) పశ్చిమదిగ్గజము, బల్లి, (స్త్రీ) అంజనాదేవి, అంజనీ, (స్త్రీ) పూతపూయుట.

గృంజనస్తు రసోనకే. ౮౦. విషదిగ్ధపశోర్మాంసే గృంజనం చ ప్రకీర్తితం, — గృంజనః—(పు) తెల్లుల్లి, (న) విషము, పొదిగిన పశుమాంసము

లేఖనం ఛర్దనే భూర్జే లిపి న్యాసే చ లేఖనం. ౮౧. — లేఖనం—(న) వమనము, భూజపత్రిచెట్టు, వ్రాఁత.

యోజనం చ చతుష్క్రోశ్యాం యోగే చ పరమాత్మని, — యోజనం—(న) ఆమడ, కూడిక, పరమాత్మ.

గర్జనం నిస్వనే కోపే — గర్జనం—(న) ధ్వని, కోపము,

వర్జనం త్యాగహింసయోః. — వర్జనం—(న) విడుచుట, చంపుట,

మార్జనం కథితం మార్ష్టౌ మార్జనో లోధ్రశాఖిని, — మార్జనం—(న) తుడుచుట, (పు) లొద్దుగుచెట్టు.

సజ్జనో వాచ్యవత్ప్రోథా సజ్జనం ఘట్టగుల్మకేలాః. సజ్జనా కల్పనాయాం తు — సజ్జనః—(త్రి) సత్కులమునఁబుట్టినవాఁడు, (న) శిబిరమునకు చుట్టువేయు కంచె, (స్త్రీ) నాయకుఁడధిరోహించుటకై యేనుఁగును సిద్ధముచేయుట.

భాజనం యోగ్యపాత్రయోః, — భాజనం—(న) యోగ్యము, పాత్రము.

అర్జునః కకుభే పార్థే కార్తవీర్యమయూరయోః రా.మాతురేకసుతేఽపి స్యాదర్జునో ధవళేఽన్యవత్, అర్జునం తు తృణే నేత్రగదే స్యాదర్జునీ గవి.రా. ఉషాయాం కరతోయాయాం కుట్టన్యామపి చ క్వచిత్, — అర్జునః—(పు) మద్దిచెట్టు, అర్జునుఁడు, కార్తవీర్యార్జునుఁడు, నెమలి, ఒకతల్లికొక్కకొడుకు, (త్రి) తెల్లనిది, (న) తృణవిశేషము, నేత్రరోగము, అర్జునీ, (స్త్రీ) గోవు, ఉషాదేవి, బాహుదయను నది, తార్పుడుకత్తె.

వృజినం కల్మషే క్లేశే వృజినః కుటిలేఽన్యవత్. ... — వృజినం—(న) పాపము, (పు) కష్టము, (త్రి) కుటిలుఁడు.

లాంఛనం లక్షణే నామ్ని — లాంఛనం—(న) చిహ్నము, నామధేయము.

బంధనం వధబంధయోః, — బంధనం—(న) చంపుట, కట్టుట.

జగన్నురగ్నౌ జంతౌ చ — జగన్నుః—(పు) అగ్ని, జంతువు.

వచక్నుర్వాగ్మివిప్రయోః. — వచక్నుః—(త్రి) మాటకారి, బ్రాహ్మణుఁడు.

ప్రసూనం వాచ్యవత్సూతే ప్రసూనంఫలపుష్పయోః, — ప్రసూనం—(త్రి) పుట్టినది, (న) ఫలము, పువ్వు.

కానీనః కన్యకాజాతతనయే వ్యాసకర్ణయోః. ర. — కానీనః—(పు) కన్యయందు జనించినవాఁడు, వ్యాసమహర్షి, కర్ణుఁడు.

కాననం విపినే గేహే పర — కాననం—(న) అడవి, గృహము, బ్రహ్మ

మేఢ్రేముఖేఽపి చ,	ముఖము.
కాంచనః కాంచనారే స్యా చ్చంపకే నాగకేసరే । ౮౯. ఉదుంబరే చ ధుత్తూరే హారిద్రాయాం చ కాంచనీ, కాంచనం హేమ్ని కింజల్కే	కాంచనః—(పు) కాంచనపుచెట్టు, సంపెంగచెట్టు, నాగకేసరపు చెట్టు, మేడిచెట్టు, ఉమ్మెత్తచెట్టు, కాంచనీ, (స్త్రీ) పసుపు, (న) బంగారము, తమ్మికింజల్కము.
కుహానం కాచభాజనే. ౯౦. గోలకే	కుహానం—(న) గాజుపాత్రము, ఉండ.
చాథ శకునిస్స్యాబలే కరణే ఖగే,	శకునిః—(పు) దుర్యోధను మామ,శకుని కరణము, పక్షి.
రోచనా రక్తకల్హారే రోచనః కూటశాల్మలౌ. ౯౧. మంగళ్యేఽపి చ గోపిత్తే రోచనా రుచిరస్త్రియాం,	రోచనా—(స్త్రీ) ఎఱ్ఱకలువ, (పు) కొండబూరుగుచెట్టు, నల్లబూరుగు చెట్టు, (స్త్రీ) గోరోచనము, సుందరమగు స్త్రీ.
వ్యసనం త్వశుభే సక్తౌ పానస్త్రీమృగయాదిషు. ౯౨. దైవానిష్టఫలే పాపే విపత్తౌ నిష్ఫలోద్యమే,	వ్యసనం—(న) దుఃఖము, ఆసక్తి, సప్తవ్యసనములు, [illegible] గలుగు కష్టము, పాపము, ఆపద, నిష్ఫలమైన యత్నము.
ఉదానోఽప్యుదరావర్తే మరుత్సర్పవిశేషయోః. ౯౩.	ఉదానః—(పు) నాభి, ఉదాన వాయువు, సర్పవిశేషము
ఉద్ధానముద్గతే చుల్ల్యాం	ఉద్ధానం—(న) బయలువెడలినది, పొయ్యి
విలగ్నో లగ్నమధ్యయోః,	విలగ్నః—(పు) [illegible], నడుము.
సంధానం స్యాదభిషవే తథా సంఘటనేఽపి చ. ౯౪.	సంధానం—(న) [illegible], కూర్పుట.
రాధనం రాధనే ప్రాప్తౌ సంతోషణేఽపి చ,	రాధనం—(న) పూజించుట, పొందుట, సంతోషించుట,
సాధనం నిర్వృతౌ మేఢ్రే సైన్యే సిద్ధౌ గతౌ వధే. ౯౫. ఉపాయే మృతసంస్కారే	సాధనం—(న)నాశనము, శిశ్నము, సేన, నెరవేరుట, నడచుట, చంపుట, ఉపాయము, శవమునకుజేయు దహనాది

దాపనేఽనుగమే ధనే, | క్రియలు, ఋణమునిచ్చుట, వెంటఁ బోవుట, ధనము.

ప్రధానస్తు మహామాత్రే ప్రకృతౌ పరమాత్మని. ౯౮. ప్రజ్ఞాయాం చ ప్రధానం స్యాదేకత్వే ఽనుసదోత్తమే, | ప్రధానః—(పు) ముఖ్యుఁడు, (న) మాయారూపమగు నీశ్వరశక్తి, పరమాత్మ, బుద్ధి, ముఖ్యము, (పు) కార్యసహాయుఁడు.

గ్రామీణో గ్రామసంభూతే గ్రామీణశ్శుని వాయసే. | గ్రామీణః—(త్రి) గ్రామమునందుఁబుట్టినది, కుక్క, కాకి.

పాఠీనో మీనభేదే స్యాత్ప్రాఠకే గుగ్గులుద్రుమే, | పాఠీనః—(పు) మత్స్యవిశేషము, ఉపాధ్యాయుఁడు, గుగ్గిలపుచెట్టు.

కౌలీనం స్యాత్కులీనత్వే గుహ్యే జన్యే కుకర్మణి. ౯౯. కౌశేయకే విహంగాది పశూనాం సంగరేఽపి చ, | కౌలీనం—(న) మంచికులమునఁబుట్టుట, రహస్యావయవము, యుద్ధము, చెడుకార్యము, పట్టుబట్ట, పశుపక్ష్యాదుల పోరు.

కౌపీనం స్యాదకార్యే స్యాద్గుహ్యచీరప్రదేశయోః. | కౌపీనం—(న) పాపపుకార్యము, పురుషునిమర్మాంగము, గోచిపాత.

విక్లిన్నో జరయా జీర్ణే శీర్ణే చార్ద్రేఽపి చ వాచ్యవత్, | విక్లిన్నః—(న) ముసలితనము, చినిగి పోనది, తడిసినది.

ఆపన్నస్సవిపత్తౌ స్యాత్ప్రాప్తే వాచ్యవదీరితః. ౧౦౦. | ఆపన్నః—(త్రి) ఆపదతోఁగూడినది, పొందఁబడినది.

విపన్నః కథితో నష్టే విపన్నశ్చ భుజంగమే, | విపన్నః—(త్రి) నష్టమైనది, (పు) పాము

విచ్ఛిన్నం చ సమాలంభే విచ్ఛిన్నే కుటిలేఽన్యవత్. ౧౦౧. | విచ్ఛిన్నం—(త్రి) మైపూఁత, ఆపదనొందినది, కుటిలమైనది.

సంపన్నం సాధితే ప్రోక్తం సంపత్తియుక్తేఽన్యవత్, | సంపన్నం—(త్రి) సాధింపఁబడినది, సంపదతోఁగూడినది.

తమోఘ్నస్సూర్యవహ్న్యోందు | తమోఘ్నః—(పు) సూర్యుఁడు, అగ్ని,

బుద్ధశంకరవిష్ణుషు. ౧౦౨.	చంద్రుఁడు, బుద్ధదేవుఁడు, శివుఁడు, విష్ణువు,
విషఘ్నాఖ్యా శిరీషే స్యాత్రి వృతామృతయోరపి,	విషఘ్నః—(పు) దిరిసెనపుచెట్టు, తెల్ల తెగడ, తిప్పతీఁగ.
శిఖీ వహ్నౌ బలీవర్దే శరే కేతుగ్రహే ద్రుమే. ౧౦౩ కేకికుక్కుటయోశ్చాఽథ శిఖీ చూడాన్వితేఽన్యవత్,	శిఖీ—(పు) అగ్ని, వృషభము, బాణము, కేతుగ్రహము, వృక్షము, నెమిలి, కోడి, (త్రి) జుట్టుకలది.
శాఖీ స్యాత్పాదపే వేదే తు రుష్కాఖ్యజనేఽపి చ ౧౦౪.	శాఖీ—(పు) వృక్షము, వేదము, మహమ్మదీయుఁడు.
ఖడ్గీ ఖడ్గాయుధే ఖడ్గే	ఖడ్గీ—(పు) ఖడ్గము, ఖడ్గమృగము.
శృంగీ నాగద్రుమాద్రిషు,	శృంగీ—(పు) ఏనుఁగు, చెట్టు, పర్వతము,
సాదీ తురంగమాతంగరథారోహేషు కథ్యతే.	సాదీ—(పు) గుఱ్ఱపురౌతు, మావటివాఁడు, సారథి.
పత్రీ శ్యేనే రథే కాండే ఖగద్రురథికాద్రిషు,	పత్రీ—(పు) డేగ, రథము, బాణము, పక్షి, వృక్షము, రథికుఁడు, పర్వతము.
వజ్రీ దశబలే శక్రే	వజ్రీ—(పు) బుద్ధదేవుఁడు, దేవేంద్రుఁడు.
వాజీ బాణాశ్వపక్షిషు. ౧౦౫	వాజీ—(పు) బాణము, గుఱ్ఱము, పక్షి.
చక్రీ కులాలవైకుంఠకోకాహిగ్రామజాలిషు,	చక్రీ—(పు) కుమ్మరి, విష్ణువు, చక్రవాకము, సర్పము, గ్రామములకధికారి.
ధన్వీ ధనుర్ధరే పార్థే విదగ్ధే కకుభద్రుమే. ౧౦౬.	ధన్వీ—(పు) విలుకాఁడు, అర్జునుఁడు, నేర్పరి, మద్దిచెట్టు.
కృతీ స్యాత్పండితే యోగ్యే	కృతీ—(పు) విద్వాంసుఁడు, సజ్జనుఁడు.
పాశీ పాశధరేఽప్పతౌ,	పాశీ—(పు) పాశము ధరించినవాఁడు, వరుణుఁడు.
నందీ హరప్రతీహారే గర్దభాండే వటద్రుమే. ౧౦౭.	నందీ—(పు) నందికేశ్వరుఁడు, కలజువ్విచెట్టు, మఱ్ఱిచెట్టు.

నందినీ తు ననందాయాం ధే నందినీ—(స్త్రీ) మగనితోఁబుట్టువు, నందినీ
న్వాం సురసరిత్యపి, ధేనువు, ఆకాశగంగ.
రోహీ రోహితకేఽశ్వత్థవట రోహి—(పు) ములుమోదుగు, రావి
పాదపయోరపి. ౧౦౯. చెట్టు, మఱ్ఱిచెట్టు.
హలీ బలే కృషికే స్యా హలీ—(పు) బలరాముఁడు, వ్యవసాయ
ముచేయువాఁడు.
దళీ వృశ్చికభృంగయోః, దళీ—(పు) తేలు, తుమ్మెద.
వర్ణీ స్యాల్లేఖకే చిత్రకరే స్యా వర్ణీ—(పు) వ్రాయువాఁడు, చిత్రకా
ద్బ్రహ్మచారిణి. ౧౧౦. రుఁడు, బ్రహ్మచారి.
శిల్పీ తు వాచ్యవత్కారౌ శిల్పీ—(పు) వడ్రంగి, (స్త్రీ) సమర్థాదని
నగ్నికాయాం చ శిల్పినీ, స్త్రీ, లేక దిసమొలయాఁడుది.
కామీ స్యాత్కాముకే చ కామీ—(పు) కామముగలవాఁడు,చక్ర
క్రవాకే పారావతేఽపిచ. వాకపక్షి, పావురము.
గోమీ చోపాసకే ఫేరౌ గోమీ—(పు) ఉపాసకుఁడు, నక్క.
వాగ్మీ వాచస్పతౌ పటౌ, వాగ్మీ—(పు) బృహస్పతి, సమర్థుఁడు.
చర్మీ ఫలకపాణౌ స్యాద్భూ చర్మీ—(పు) డాలుపట్టినవాఁడు, భుజ
ర్జే భృంగిరిటావపి.౧౧౧. పత్రిచెట్టు, భృంగిరిటియను శివద్వార
పాలకుఁడు.
అర్థీ స్యాద్యాచకేఽపి స్యా అర్థీ—(పు) యాచకుఁడు, సేవించువాఁ
త్సేవకే చ వివాదిని, డు, వివాదములాడువాఁడు.
స్వామీ ప్రభౌ విశాఖే చ స్వామీ—(పు) ప్రభువు, కుమారస్వామి
రాగీ రక్తే చ కాముకే. రాగీ—(పు) అనురాగముగల వాఁడు,
విటుఁడు.
ధ్వజీ శైలే రథే విప్రే భుజం ధ్వజీ—(పు) పర్వతము, రథము, బ్రాహ్మ
గమతురంగయోః, ణుఁడు, సర్పము, గుఱ్ఱము.
భోగీ భుజంగమే రాజ్ఞి గ్రా భోగీ—(పు) సర్పము, రాజు, నీలిచెట్టు,
మిణ్యాం నాపితేఽపి చ. మంగలివాఁడు, (స్త్రీ) పట్టాభిషిక్తురా
౧౧౨. వివాహయ మహి లుగాని రాజుభార్య
షీం చాన్యరాజయోషితి
భోగినీ,

ద్యావా త్వభినవే భానౌ	ద్యావా—(పు) క్రొత్తది, సూర్యుఁడు.
ప్రేత్వా మరుతి వాసవే.	ప్రేత్వా—(పు) వాయువు, ఇంద్రుఁడు.
రాజా ప్రభౌ నృపే చంద్రే యక్షే క్షత్రియశక్రయోః,	రాజా—(పు) ప్రభువు, రాజు, చంద్రుఁడు, యక్షుఁడు, క్షత్రియుఁడు, ఇంద్రుఁడు.
అధ్వా వర్త్మని సంస్థానే స్యాదవస్కందకాలయోః.	అధ్వా—(పు) త్రోవ, చతుష్పథము, ప్రమత్తతావస్థలయందు శత్రువులు పైఁబడుట, కాలము.
ధన్వా జాంగలదేశే స్యాద్ధన్వ చాపే స్థలేఽపి చ,	ధన్వా—(పు) మైదానము, (న) ధనువు, ప్రదేశము.
ఆత్మా దేహమనోబ్రహ్మస్వభావధృతిబుద్ధిషు. ౧౧౮. ప్రయత్నే చాప్య	ఆత్మా—(పు) శరీరము, మనస్సు, పరబ్రహ్మము. స్వభావము, ధైర్యము, బుద్ధి, ప్రయత్నము.
థ గ్రావా ప్రస్తరే జలదే గిరౌ,	గ్రావా—(పు) రాయి, మబ్బు, పర్వతము.
బ్రహ్మా విరించిద్విజయోః బుత్విక్చంద్రార్క యోగయోః. ౧౧౯.	బ్రహ్మా—(పు) బ్రహ్మ, బ్రాహ్మణుఁడు, యజ్ఞము చేయించువాఁడు, గ్రహయోగ విశేషము.
బ్రహ్మ ప్రోక్తం తపోఽధ్యాత్మ వేదజ్ఞానేషు సూరిభిః,	బ్రహ్మ—(న) తపస్సు, పరమాత్మ, వేదము, బ్రహ్మజ్ఞానము.
అర్వా చ కుత్సితే వాహే	అర్వా—(త్రి) కుత్సితుఁడు, (పు) అశ్వము.
వృషా కర్ణమహేంద్రయోః.	వృషా—(పు) కర్ణుఁడు, ఇంద్రుఁడు.
యువా స్యాత్తరుణే శ్రేష్ఠే నిసర్గబలశాలిని,	యువా—(త్రి) యౌవనుఁడు, శ్రేష్ఠుఁడు, సహజబలముగలవాఁడు.
పర్వ స్యాదుత్సవే గ్రంథౌ ప్రస్తావే లక్షణాంతరే. ౧౨౦. దర్శప్రతిపదోస్సంధౌ విషువత్ప్రభృతిష్వపి,	పర్వ—(న) ఉత్సవము, కణుపు, సమయము, లక్షణవిశేషము, అమావాస్యపాడ్యముల సంధికాలము, సంక్రమణవిషువదాది పుణ్యకాలము.
భర్మ స్వర్ణే భృతౌ భారే	భర్మ—(న) బంగారము, కూలి, బరువు.

చర్మ స్యాద్వల్కలత్వచోః. ౧౨౧.	చర్మ—(న) నారచీర, త్వగింద్రియము.
కర్మ వ్యాప్యే క్రియాయాం చ	కర్మ—(న) సాధనము, క్రియ.
వర్త్మ నేత్రచ్ఛదాధ్వనోః,	వర్త్మ—(న) కనుఱెప్ప, మార్గము.
వర్ష్మ దేహే ప్రమాణాతిసుందరాకారయో రపి. ౧౨౨.	వర్ష్మ—(న) శరీరము, పరిమితి, సుందరాకారము.
సద్మ స్యాన్మందిరే నీరే	సద్మ—(న) గృహము, జలము.
ఛద్మ శాఠ్యాపదేశయోః,	ఛద్మ—(న) కుటిలత్వము, మిష.
ధామ దేహే గృహే రశ్మౌ స్థానే జన్మప్రభావయోః. ౧౨౩	ధామ—(న) శరీరము, గృహము, కిరణము, స్థానము, పుటుక, ప్రభావము.
ప్రేమ నర్మణి చ స్నేహే	ప్రేమ—(న) పరిహాసము, స్నేహము.
వ్యోమ వారివిహాయసోః,	వ్యోమ—(న) జలము, ఆకాశము.
పక్ష్మ సూత్రాదిసూక్ష్మాంశే కింజల్కే నేత్రలోమని.	పక్ష్మ—(న) దారములోనిస్వల్పభాగము, పుష్పకేసరము, ఱెప్పవెండ్రుక.
లక్ష్మ చిహ్నప్రధానే స్యా	లక్ష్మ—(న) గురుతు, ముఖ్యము.
దశనిః పవివిద్యుతోః,	అశనిః—(పు) వజ్రాయుధము, మెఱపు.
అరత్నిః కఫణౌ హస్తే సప్రకోష్ఠతతాంగుళౌ. ౧౨౪.	అరత్నిః—(పు) మోచేయి, మూర, చాచినచిటికినవ్రేలుగలమూర.
సేనానీః కార్తికేయే స్యాత్తథా సేనాపతావపి,	సేనానీః—(పు) కుమారస్వామి, సైన్యాధిపతి.
హ్రాదినీ వజ్రతటితోః	హ్రాదినీ—(స్త్రీ) వజ్రాయుధము, మెఱపు.
కామినీ భీరువందయోః. ౧౨౫	కామినీ—(స్త్రీ) స్త్రీ, బదనిక.
వాహినీ స్యాత్తరంగిణ్యాం సేనాసైన్యప్రభేదయోః,	వాహినీ—(స్త్రీ) నది, సైన్యము, సైన్యవిశేషము.
వర్తనీ తర్కుపిండే స్యాద్వర్తనీ మలినే పథి. ౧౨౬.	వర్తనీ—(స్త్రీ) కదురుబిళ్ల, మలినము, మార్గము.

బోధనీ బోధపిప్పల్యోర్బోధనం గంధబోధనే,	బోధనీ—(స్త్రీ) తెలియఁజేయుట, బోధనం, (న) పరిమళింపఁజేయుట.
వాణినీ నర్తకీమత్తవిదగ్ధవనితాసు చ. ౧౨౮.	వాణినీ— (స్త్రీ) నాట్యస్త్రీ, మదించినస్త్రీ, ప్రౌఢస్త్రీ.
రజనీ నీలికాలాక్షాహరిద్రా యామినీషు చ,	రజనీ—(స్త్రీ) నీలిచెట్టు, లక్క, పసుపు, రాత్రి.
నళినీ పద్మినీపద్మవ్యోమసింధుసరోవరే ౧౨౯ నళికాయాం చ నళినీ	నళినీ—(స్త్రీ) పద్మసమూహము, పద్మము, ఆకాశగంగ, పద్మపుసన్ను, పద్మలత.
నళినం కమలే జలే,	నళినం—(న) పద్మము, జలము
మాలినీ వృత్తభేదే స్యాన్మాలాకారస్త్రియామపి. చంపానగర్యాం గౌర్యాం చ మందాకిన్యాం చ మాలినీ,	మాలినీ—(స్త్రీ) మాలినీవృత్తము, పూలుగుచ్చెడి స్త్రీ, చంపాపట్టణము, పార్వతి, ఆకాశగంగ.
శంఖినీ శ్వేతపున్నాగే చోరపుష్ప్యాం వధూభిది. ౧౩౧	శంఖినీ—(స్త్రీ) తెలిపొన్నచెట్టు, కడిలచెట్టు, శంఖినీజాతిస్త్రీ.
పద్మినీ స్త్రీవిశేషే స్యాత్సరస్యామంబుజేఽపి చ,	పద్మినీ—(స్త్రీ) పద్మినీజాతిస్త్రీ, సరోవరము, పద్మము.
హస్తినీ గజయోషాయాం నారీభేదే చ హస్తినీ.	హస్తినీ—(స్త్రీ) ఆఁడేనుఁగు, హస్తినీజాతిస్త్రీ.
సంధినీ తు వృషాక్రాంతాఽకాలదుగ్ధగవోః స్మృతా,	సంధినీ—(స్త్రీ) వెదావు, అకాలమునఁ బిదుకనిచ్చెడియావు.
భట్టినీ ద్విజభార్యాయాం నాట్యోక్త్యా రాజయోషితి.	భట్టినీ—(స్త్రీ) బ్రాహ్మణునిభార్య, (నాట్యపరిభాషయందు) రాజభార్య.
రేచనీ త్రివృతాదంతీగుడరోచనికాసు చ,	రేచనీ— (స్త్రీ) తెల్లతెగడ, దంతిచెట్టు, కంపిల్లమనుగంధద్రవ్యము.
అర్శోఘ్నీ తాళమూల్యాం స్యాదర్శోఘ్నః సూరణేఽపి చ. ౧౩౪.	అర్శోఘ్నీ—(స్త్రీ) తేగ, (పు) కందదుంప.

శతఘ్నీ శస్త్రభేదే స్యాద్వృశ్చికాళ్యాం కరంజకే,
శతఘ్నీ—(స్త్రీ) ఫిరంగి, తేలుమణిచెట్టు, కానుగుచెట్టు.

అసిక్నీ స్యాదవృద్ధాంతఃపుర ప్రేష్యస్త్రియాం ధునౌ
అసిక్నీ—(స్త్రీ) ముదుసలి కాని యంతఃపుర పరిచారిక, నది.

సూచనా వ్యధనే దృష్టౌ గంధనేఽభినయేఽపి చ,
సూచనా—(స్త్రీ) బాధించుట, చూచుట, కొండెములు చెప్పుట, అభినయించుట.

భావనా లేపనే ధ్యానే
భావనా—(స్త్రీ) మైపూత, ధ్యానించుట,

వేదనా జ్ఞానదుఃఖయోః.
వేదనా—(స్త్రీ) జ్ఞానము, దుఃఖము.

కుహనా దంభచర్యాయాం మిథ్యాశీలే కుహనః పునః,
కుహనా—(స్త్రీ) దంభాచారము, (పు) కొ[illegible]స్వభావుఁడు.

పూతనా రాక్షసభేదే హరీతక్యాం చ పూతనా.
పూతనా—(స్త్రీ) పూతనయను రాక్షసి, కరకచెట్టు.

చేతనా సం[illegible] ప్రా[illegible] వా చ్యవ[illegible] ప్రాణిని [illegible],
చేతనా—(స్త్రీ) బుద్ధి (త్రి) ప్రాణముగలది.

ప్రసన్నా మ[illegible] స్యాత్ త్రి సా[illegible] వత్. [illegible]
ప్రసన్నా—(స్త్రీ) కల్లు (త్రి) నిర్మలమైనది.

లలనా నాడికాభేదే [illegible] యాం వా యోషితి,
లలనా—(స్త్రీ) నరములలో భేదము, నాలుక, [illegible]స్త్రీ.

శ్లేష్మఘ్నీ [illegible] కంపిల్లకే [illegible]యోః.
శ్లేష్మఘ్నీ—(స్త్రీ) మల్లెచెట్టు, కంపిల్లమను గంధద్రవ్యము, మరువము.

అథ నాంత చతుర్వర్ణః.
నాంత చతుర్వర్ణము.

మహాధనం మహామూల్యే సువస్త్రే సిల్హకేఽపి చ,
మహాధనం—(త్రి) గొప్ప విలువగలది, (న) విలువగల వస్త్రము, చిల్లమడ్డి.

తపోధనస్తాపసే స్యాన్ముండీ[illegible]క్యాం చ తపోధనా.
తపోధనః—(పు) ఋషీశ్వరుఁడు, (స్త్రీ) [illegible].

ఆరాధనం తోషణే స్యాత్ప్రాప్తౌ చ పచనేఽపి చ,
ఆరాధనం—(న) సంతోషించుట, పొందుట, వండుట.

ఉపధానం విషేఽపి స్యాద్గేం డుకే ప్రణయేఽపి చ.	ఉపధానం—(న) విషము, తలగడ, స్నేహము.
ప్రణిధానం ప్రయత్నే స్యా త్ప్రవేశేచ సమాహితౌ,	ప్రణిధానం—(న) ప్రయత్నము, ప్రవేశము, కూడుకొనుట.
ఆయోధనం వధే యుద్ధే	ఆయోధనం—(న) చంపుట, యుద్ధము.
ఽవలగ్నో మధ్యలగ్నయోః.	అవలగ్నః—(పు) నడుము, (త్రి) తగులుకొన్నది.
అభిజనః కులే ఖ్యాతౌ జన్మ భూమ్యాం కులధ్వజే,	అభిజనః—(పు)వంశము,ఖ్యాతి, పుట్టినదేశము,వంశపరంపరగావచ్చుచిహ్నము
భవేత్పుణ్యజనో యక్షే రా క్షసే సజ్జనేఽపి చ. ౧౮౩.	పుణ్యజనః—(పు) యక్షుఁడు, రాక్షసుఁడు, పుణ్యాత్ముఁడు.
విసర్జనం పరిత్యాగే దానే సంప్రేషణేఽపి చ,	విసర్జనం—(న) విడచుట, ఇచ్చుట, పంపించుట.
పృథగ్జనఃస్మృతోనీచే మూర్ఖే	పృథగ్జనః—(పు) నీచుఁడు, మూర్ఖుఁడు.
చాథ ప్రయోజనం. ౧౮౪ కార్యహేత్వోః	ప్రయోజనం—(న) కార్యము, కారణము.
ర్నిధువనం సురతే కంపనేఽపి చ,	నిధువనం—(న) సంభోగము, కదలుట
అనూచానో వినీతే స్యా త్సాంగవేదవిచక్షణే.	అనూచానః—(పు) వినయశాలి, సాంగముగా వేదముఁ జదివినవాఁడు.
అవాచీనమవాగర్థే విపర్యస్తే చ వాచ్యవత్,	అవాచీనం— (త్రి) తలవంచుకొన్నది, వ్యత్యస్తమైనది.
ప్రవచనం స్మృతం వేదే ప్రకృష్టవచనేఽపి చ. ౧౮౫.	ప్రవచనం—(న) వేదము, గొప్పవాక్యము.
వైరోచనస్తు సుగతే బలిదైత్యార్కపుత్రయోః,	వైరోచనః—(పు) బుద్ధదేవుఁడు, బలిచక్రవర్తి, సూర్యునికుమారుఁడు.
విరోచనోఽర్కే దహనే చంద్రే ప్రహ్లాదనందనే.	విరోచనః—(పు) సూర్యుఁడు, అగ్ని, చంద్రుఁడు, ప్రహ్లాదునికుమారుఁడు.
ఆతంచనం ప్రతీవాపజవనాప్యాయనేషు చ,	ఆతంచనం—(న) చేమిరిపెట్టుట, వేగము, తృప్తినొందుట.

అభిపన్నో ఒపరాద్ధే ఒభిద్రుతే గ్రస్తే విపద్గతే. ౧౪౮.

అభిపన్నః—(త్రి) అపరాధి, తరుమఁబడినవాఁడు, శత్రువులలోఁ జిక్కఁబడినవాఁడు, ఆపదనొందినవాఁడు.

అతిపన్నః స్మృతో ధీరై ర్విజ్ఞాతే ఒంగీకృతే ఒపి చ,

అతిపన్నః—(త్రి) తెలియఁబడినది, అంగీకరింపఁబడినది.

సమాపన్నం సమాప్తే స్యా త్ప్రాప్తే క్లిష్టే వధే ఒపి చ. ౧౪౯.

సమాపన్నం—(త్రి) సమాప్తినొందినది, పొందఁబడినది, కష్టపెట్టఁబడినది, వధ.

భవేత్ప్రజననం యోనౌ జన్మని ప్రగమే ఒపి చ,

ప్రజననం—(న) భగము, పుట్టుక, శీఘ్రగమనము.

ఆకలనం నిబంధే స్యాదాకాంక్షాపరిసంఖ్యయోః.

ఆకలనం—(న) కట్టుట, ప్రశ్నము, లెక్కవేయుట.

సమ్మూర్ఛనమభివ్యాప్తౌ స మ్మూర్ఛామోహయోరపి,

సమూర్ఛనం—(న) వ్యాపించుట, మూర్ఛిల్లుట, మోహమునొందుట.

నిర్యాతనం వైరశుద్ధౌ దానే న్యాసార్పణే మతౌ.

నిర్యాతనం—(న) పగఁ దీర్చుకొనుట, ఇచ్చుట, దాచినధనమును మరలనిచ్చుట, బుద్ధి.

కపీతనం గర్ధభాండ శిరీషామ్రాతకే ఒపిచ, అశ్వత్థే చ

కపీతనం—(న) కలజువ్విచెట్టు, దిరిసెనపుచెట్టు, అంబాళవృక్షము, రావిచెట్టు.

సముత్థానముద్యమే రోగనిర్ణయే. ౧౫౦.

సముత్థానం—(న) లేచుట, రోగనిర్ణయము.

ఆచ్ఛాదనం సంపిధానే స్మృతం వస్త్రే ప్రవారణే,

ఆచ్ఛాదనం—(న) కప్పుట, వస్త్రము, నిషేధించుట.

రాజాదనం క్షీరికాయాం ప్రియాళౌ కింశుకే ఒపి చ.

రాజాదనం—(న) పాలచెట్టు, మోరటిచెట్టు, మోదుగుచెట్టు.

క్రౌంచాదనస్తు పిప్పల్యాంచించోటకమృణాళయోః,

క్రౌంచాదనః—(పు) పిప్పలితీఁగ, తృణవిశేషము, తామరతూఁడు.

ఉత్పాదనం సముల్లేఖోద్వాహనోద్వర్తనేషు చ.

ఉత్పాదనం—(న) ఎత్తిపొడుపుమాట, వివాహము, ఎగురుట.

వృక్షాదన శ్చలదళే మధుచ్ఛ

వృక్షాదనః—(పు) రావిచెట్టు, తేనెతు

త్రకుఠారయోః, వృషా దనీ స్మృతా వందా వి దారీ గంధయోరపి.	ట్టి, గంత్రగొడ్డలి, వృషాదనీ, (స్త్రీ) బదనిక, మూడాకులపొన్న చెట్టు.
సదాదానోఽభ్రిమాతంగే హేరంబే గంధహస్తిని,	సదాదానః—(పు) ఐరావతము, వినాయకుఁడు. మదపుటేనుఁగు.
అవదానం చేతివృత్తకర్మఖం డనయోరపి. ౧౫౬.	అవదానం—(న) గడచినపని, ఖండించుట.
కుచందనం చ పత్రాంగే ద్రు భేదే రక్తచందనే,	కుచందనం—(న) పద్మకాష్ఠపుఁజెట్టు, భుజపత్రవృక్షము, రక్తచందనము.
ఆస్కందనం తిరస్కారే రణే సంశోషణేఽపి చ. ౧౫౭.	ఆస్కందనం— (న) తిరస్కరించుట, యుద్ధము, ఎడించుట.
సంవననం సమాలోచే వశీ కారే ప్రకీర్తితం,	సంవననం—(న) ఆలోచించుట, లోఁబఱచుకొనుట.
విహేడనం చ హింసాయాం మర్దనే చ విడంబనే.	విహేడనం—(న) హింసించుట, కొట్టుట. పరిహాసించుట.
జలాటనో లోహపృష్ఠేజలూ కాయాం జలాటనీ,	జలాటనః—(పు) రామబందుపక్షి, (స్త్రీ) జెలగ.
ప్రస్ఫోటనం భవేత్సూర్పే తాడనే చ ప్రకాశనే.	ప్రస్ఫోటనం—(న) చేట, కొట్టుట, ప్రకాశించుట.
ఉత్పతనం సముత్పత్తౌ తథో ర్ధ్వగమనేఽపి చ,	ఉత్పతనం—(న) పుట్టుక, ఎగురుట.
ఉద్వర్తనం చోత్పతనేఽప్య పావృత్తౌ విలేపనే. ౧౬౦	ఉద్వర్తనం—(న) ఎగురుట, దొరలుట, నలుగుఁబెట్టుట.
సమాదానం సమీచీనగ్రహ ణే నిత్యకర్మణి,	సమాదానం—(న) చక్కఁగా గ్రహించుట, నిత్యకర్మము.
సంయమనీ వ్రతే పుర్యాం సంయమనీ యమస్య చ.	సంయమనీ—(స్త్రీ) వ్రతము, యమునిపట్టణము
నిశమనం శ్రుతౌ దృష్టౌ	నిశమనం—(న) వినుట, చూచుట.
దృష్ట్యాలోచే నిశామనం,	నిశామనం—(న) చూచుట, ఆలోచించుట.

ప్రతిమానం ప్రతిచ్ఛాయా ప్రతిమానం గజదంతాంతరాళయోః.	ప్రతిమానం—(న) ప్రతిబింబము, ఏనుఁగుదంతముల మధ్యభాగము.
అభిమానస్స్మృతో జ్ఞానే గర్వే ప్రణయహింసయోః,	అభిమానః—(పు) జ్ఞానము, గర్వము, ప్రేమ, హింస.
అధిష్ఠానం పురే చక్రే ప్రభా వేఽధ్యాసనేఽపి చ.	అధిష్ఠానం—(న) పట్టణము, బండిగాలు, ప్రభావము, ఆక్రమించుట.
వర్ధమానః ప్రశ్న భేదే శరావై రండవిష్ణుషు,	వర్ధమానః—(పు) అభినయమందలి ప్రశ్న విశేషము, మూఁకుఁడు, ఆముదపుఁజెట్టు, విష్ణుమూర్తి.
మాలుధానశ్చిత్రసర్పే మాలుధానీ లతాంతరే.	మాలుధానః—(పు) ముట్టుఁబాము, (స్త్రీ) లతావిశేషము.
ప్రతియత్నస్తు సంస్కారలిప్సోపగ్రహణేషు చ,	ప్రతియత్నః—(పు) చక్కఁజేయుట, అభిలాష, చెఱఁబట్టుట.
భవేదుదయనో వత్సరాజేఽగస్త్యమునావపి. ౧౬౫.	ఉదయనః—(పు) వత్సరాజు, అగస్త్యముని.
విహననం విఘాతే స్యాత్పింజనే తూలఘాననే,	విహననం—(న) విఘ్నము, దూదేకుట, విల్లు, దూదేకుట.
సంవాహనం వాహనేఽపి భారాదేరంగమర్దనే.	సంవాహనం—(న) బరువుమోయుట, ఒడలుపిసుకుట.
ఉద్వాహనం ద్విసీత్యే స్యాద్రజ్జ్వాముద్వాహనీ మతా,	ఉద్వాహనం—(న) రెండుమారులు దున్నిననేల, (స్త్రీ) త్రాడు.
మహాసేనో విశాఖే స్యాన్మహాసైన్యయుతావపి. ౧౬౬.	మహాసేనః—(పు) కుమారస్వామి, గొప్ప సేనానాయకుఁడు.
రసాయనం విడంగే స్యాజ్జరావ్యాధిజిదౌషధే, రసాయనః పక్షిరాజే విషేఽపి చ రసాయనం. ౧౬౭.	రసాయనం—(న) వాయువిడంగము, క్షయరోగమును బోగొట్టుమందు. (పు) గరుత్మంతుఁడు, (న) గరళము.
కాత్యాయనో వరరుచౌ గార్గ్యాం కాత్యాయనీ మ	కాత్యాయనః—(పు) మునిత్రయములో నొకఁడగు వరరుచి, (స్త్రీ) పార్వతి, సగ

తా, కాషాయవస్త్రవిధ
వార్ధజరత్యామపీష్యతే.
ముకాలముతీరి కాషాయవస్త్రధారిణి
యగు విధవ.

సుదర్శనో హరేశ్చక్రే ఽమ
రావత్యాం సుదర్శనా,ఆ
జ్ఞాయామోషధీభేదే మే
రుజంబ్వాం సుదర్శనా.
సుదర్శనః—(పు) సుదర్శనచక్రము, (స్త్రీ)
స్వర్గము, ఆజ్ఞ, ఓషధివిశేషము, మేరు
పర్వతమందలి నేరేడుచెట్టు.

నిర్భర్త్సనం ఖలీకారేఽలక్త
కే చ
నిర్భర్త్సనం—(న) అపకారము, లత్తుక.

సమాపనం, పరిచ్ఛేదే సమా
ప్తౌ చ సమాధానే ప్ర
మాపణే. ౧౭౧.
సమాపనం—(న) గ్రంథవిచ్ఛేదము,ముగి
యుట, అంగీకారము, చంపుట.

అన్వాసనం స్నేహవస్తావుపా
స్త్యావనుశోచనే,
అన్వాసనం—(న) చమురువత్తి, సేవిం
చుట, దుఃఖించుట.

ఉపాసనం శరాభ్యాసే శు
శ్రూషాయాం చ హిం
సనే ౧౭౨.
ఉపాసనం—(న) ధనుర్విద్యాభ్యాసము,
శుశ్రూష, హింసించుట.

నిరసనం నిరాసే స్యాద్వధే
నిష్ఠీవనేఽపి చ,
నిరసనం—(న) తిరస్కరించుట, చంపుట,
ఉమియుట.

నిర్వాసనం హింసనే చ నగ
రాదేర్బహిష్కృతౌ.
నిర్వాసనం— (న) చంపుట, వెడలఁగొ
ట్టుట.

ఆవేశనం శిల్పగృహే భూ
తావేశప్రవేశయోః,
ఆవేశనం—(న) శిల్పులు పనిచేయుగృ
హము, గ్రహముసోకుట, ప్రవేశిం
చుట.

సారసనం మేఖలాయాముర
స్త్రే చ తనుత్రిణాం.
సారసనం—(న) స్త్రీలమొలనూలు,భటుల
నడికట్టు.

ప్రహసనం భవేద్భంగే ప్ర
హాసాక్షేపయోరపి,
ప్రహసనం—(న) భంగము, పెద్దనవ్వు,
ఆక్షేపించుట.

వరాసనం వాస్సదనే షిద్గక
ద్వారపాలయోః. ౧౭౩.
వరాసనం— (న) జలాధారప్రదేశము,
(పు) విటుఁడు, ద్వారపాలకుఁడు.

ఘనాఘనో ఘాతుకమత్తదం
ఘనాఘనః—(పు) దుర్మార్గుఁడు, మదపు

తినోర్మి రంతరే వాసవవ ర్షుకాబ్దయోః,	ఏనుఁగు, దట్టము, ఇంద్రుఁడు, వర్షించు మేఘము.
సనాతనశ్శాశ్వతకంసవైరిణో శ్శివే పితౄణామతిథౌ సునిశ్చలే. ౧౭౬.	సనాతనః—(త్రి) నిత్యమైనది, (పు) విష్ణువు, శంకరుఁడు, పితృదేవతలయతిథి, (త్రి) నిశ్చలమైనది.
శరాసనం తు కోదండే జల స్థానే నిషంగయోః,	శరాసనం—(న) ధనువు, జలప్రదేశము, అమ్ముల పొది.
సుయామునో వత్సరాజే ప్రసాదేఽభ్రాంతరేఽచ్యుతే.	సుయామునః—(పు) వత్సరాజు, ప్రసాదము, మేఘవిశేషము, విష్ణువు.
విస్మాపనాఖ్యా కుహకే గంధ ర్వనగరేఽచ్యుతే,	విస్మాపనః—(పు) కృత్రిముఁడు, గంధర్వులనగరము, విష్ణుమూర్తి.
సుకర్మా గ్రహయోగే స్యా త్సుకర్మా దేవశిల్పిని	సుకర్మా—(పు) సుకర్మయోగము, దేవశిల్పి.
దుర్నామాఖ్యాపి గుదజదీ ర్ఘకోశికయోరపి,	దుర్నామా—(పు) మూలశంక, ఏనుఁగు జెలగ.
ద్విజన్మా దశనే విప్రే	ద్విజన్మా—(పు) దంతము, బ్రాహ్మణుఁడు.
భూతాత్మా పుద్గలే విధౌ.	భూతాత్మా—(పు) శరీరము, బ్రహ్మ.
అర్యమా సూర్యభక్తాయాం సూర్యే చ పితృదైవతే,	అర్యమా—(పు) ముంకెనచెట్టు, సూర్యుఁడు, పితృదేవతావిశేషము.
సుదామా భూధరే మేఘే	సుదామా—(పు) పర్వతము, మేఘము.
విశ్వప్సాఽనలచంద్రయోః.	విశ్వప్సా—(పు) అగ్ని, చంద్రుఁడు.
సుధన్వా ప్రౌఢధానుష్కే సుధన్వా విశ్వకర్మణి,	సుధన్వా—(పు) మంచివిలుకాఁడు, దేవశిల్పి.
వనశ్వా గంధమార్జాలే వంచ కవ్యాఘ్రయోరపి ౧౮౧.	వనశ్వా—(పు) జవ్వాదిపిల్లి, నక్క, పెద్దపులి.
పరిశ్వా క్రతుకర్మజ్ఞే యాజ్ఞికే పరిచారకే,	పరిశ్వా—(పు) యజ్ఞకర్మ నెఱింగనవాఁడు, యాజ్ఞికుఁడు, ఉపచారముచేయువాఁడు.
అథర్వా బ్రాహ్మణే వేదే త్వథర్వ పరికీర్తితం. ౧౮౨.	అథర్వా—(పు) బ్రాహ్మణుఁడు, (న) అథర్వవేదము.

సుపర్వా త్రిదశే వంశే శరే ధూమేఽపి పర్వణి,	సుపర్వా—(పు) దేవత, వెదురు, త్రెల్లు, పొగ, పర్వదినము.
లలామ చ లలామం చ లాం ఛనధ్వజవాజిషు. ౧౮౩. శృంగే ప్రధానే భూ షాయాం రమ్యే వాలధి పుండ్రయోః, ప్రభావే చ	లలామ, లలామం—(న) చిహ్నము, టెక్కెము, అశ్వము, కొమ్ము, ముఖ్యమైనది, అలంకారము, సుందరమైనది, వెండ్రుకలుగలతోఁక, తిలకము, సామర్థ్యము.
కలాపీ తు ప్లక్షబర్హిణయో రపి. ౧౮౪.	కలాపీ—(పు) జువ్విచెట్టు, నెమిలి.
ప్రత్యర్థీ కథితశ్శత్రౌ ప్రత్యర్థి ప్రతివాదిని,	ప్రత్యర్థీ—(పు) శత్రువు, ఎదురువాదించువాఁడు.
కేసరీ తురగే సింహే పున్నాగే నాగకేసరే. ౧౮౫.	కేసరీ—(పు) గుఱ్ఱము, సింహము, పొన్నచెట్టు, నాగకేసరపుచెట్టు.
శిఖరీ పాదపే శైలే తథాపామార్గకోట్టయోః,	శిఖరీ—(పు) వృక్షము, పర్వతము, ఉత్తరేణిచెట్టు, దుర్గపురము.
శృంగారీ తు సువేషే స్యాత్క్రముకే చ మతంగజే.	శృంగారీ—(పు) మంచివేషముగలవాఁడు, పోఁకచెట్టు, ఏనుఁగు.
విలాసీ భోగిని వ్యాళే	విలాసీ—(పు) భోగవంతుఁడు, సర్పము.
పలాశీ వృక్షరక్షసోః,	పలాశీ—(పు) వృక్షము, రాక్షసుఁడు.
శిఖండీ తు మయూరే స్యాద్బాణక్షత్రియభేదయోః. ౧౮౬. కలాపే చా	శిఖండీ—(పు) నెమిలి, బాణము, శిఖండియనువాఁడు, నెమలిపింఛము.
థగుంజాయాం యూథికాయాం శిఖండినీ,	శిఖండినీ—(స్త్రీ) ప్రూసగురువింద, అడవిమొల్ల.
విషయి త్వింద్రియే ఖ్యాతం వాచ్యవద్విషయాన్వితే.	విషయి—(న) నేత్రాదీంద్రియము, (త్రి) విషయములతోఁ గూడినది.
వ్యవాయీ కాముకే ద్రవ్య విశేషే చ సమీరితః,	వ్యవాయీ—(పు) కాముకుఁడు, ద్రవ్యభేదము.
తపస్వీ తాపసే చానుకంపనే చ	తపస్వీ—(పు) మునీశ్వరుఁడు, దయగలవాఁడు.

తపస్వినీ. ౧౮౯. మాంసికా కటురోహిణ్యో	తపస్వినీ—(స్త్రీ) జటామాంసి, కటుక రోహిణి.
స్తరస్వీ వేగిశూరయోః,	తరస్వీ—(పు) వేగముగలవాఁడు, శూరుఁడు.
లాంగలీ బలభద్రే స్యాన్నారికేళే చ లాంగలీ. ౧౯౦.	లాంగలీ—(పు) బలరాముఁడు, కొబ్బరిచెట్టు.
కుండలీ వరుణే కేకిభోగినో శ్చ సకుండలే,	కుండలీ—(పు) వరుణదేవుఁడు, నెమిలి, సర్పము, కుండలములధరించినవాఁడు.
చోళకీ తు కరీరే స్యాన్నారంగే కిష్కుపర్వణి.	చోళకీ—(పు) వెదురుమొలక, నారింజచెట్టు, మోచేతికణుపు.
ఫలకీ స్యాదల్లిసాఖ్య మత్స్యే ఫలకపాణిని,	ఫలకీ—(పు) మత్స్యవిశేషము (అల్లీసము) డాలు పట్టుకొనినవాఁడు.
కంచుకీ భుజగే షిద్గే మల్లే జాం గలికద్రుమే. ౧౯౧.	కంచుకీ—(పు) సర్పము, విటుఁడు, భటుఁడు, అగరుమ్రాను.
సామయోనిస్తు సామోత్థే సామయోనిర్గజే విధౌ,	సామయోనిః—(త్రి) సామమువలనఁ బుట్టినది, ఏనుఁగు, బ్రహ్మ.
కుంభయోనిరగస్త్యే స్యాద్ద్రోణస్య గురావపి. ౧౯౨.	కుంభయోనిః—(పు) అగస్త్యముని, ద్రోణాచార్యుఁడు.
ఆత్మయోనిర్విధౌ కామే	ఆత్మయోనిః—(పు) బ్రహ్మ, మన్మథుఁడు.
చిత్రభానుః ఖగేఽనలే	చిత్రభానుః—(పు) సూర్యుఁడు, అగ్ని
మహామునిరగస్త్యే స్యాద్ధన్యాకాగస్త్యయోరపి. ౧౯౩.	మహామునిః—(పు) అగస్త్యుఁడు, ధనియాలు, అగిసెచెట్టు.
కలధ్వనిః కోకిలే స్యాత్పారావతమయూరయోః,	కలధ్వనిః— (పు) కోకిల, పావురము, నెమిలి.
గదయిత్నుః స్మృతః కామే జల్పాకే కాముకేఽపి చ.	గదయిత్నుః—(పు) మన్మథుఁడు, (త్రి) వాచాలుఁడు, విటుఁడు.
మదయిత్నుర్భవేత్స్త్రీధా మద్యే స్యాన్మదయిత్ను చ,	మదయిత్నుః—(పు) చెఱకుసారాయము, (న) కల్లు.
హర్షయిత్నుస్సుతే హేమ్ని	హర్షయిత్నుః—(పు) కొమారుఁడు, బంగారు.

ఘోషయిత్నుర్ద్విజే పికే.	ఘోషయిత్నుః— (పు) బ్రాహ్మణుఁడు, కోకిల,
స్తనయిత్నుః పయోవాహే స్తనయిత్నుః—(పు) మేఘము, ఉఱుము, తద్ధ్వనౌ మృత్యురోగయోః,	మృత్యువు రోగము.
విష్వక్సేనా ఫలిన్యాం స్యా ద్విష్వక్సేనో జనార్దనే.	విష్వక్సేనా—(స్త్రీ) ప్రేంకణపు చెట్టు, (పు) విష్ణుమూర్తి.
దేవసేనేంద్రకన్యాయాం సే నాయాం చ దివౌకసాం,	దేవసేనా—(స్త్రీ) ఇంద్రునిపుత్రిక, దేవతల సేన.
నాగాంజనా నాగయష్టికరి ముద్గరికాఖ్యయోః.	నాగాంజనా—(స్త్రీ) తటాకములమధ్యనాటిన స్తంభము, ఏనుఁగునుశిక్షించు ఇనుపగుదియ.
శ్లేష్మఘునా మల్లికాయాం కేతక్యామపి కథ్యతే,	శ్లేష్మఘునా—(స్త్రీ) మల్లెచెట్టు, మొగలిచెట్టు,
ప్రసాధనీ కంకతికాసిద్ధ్యో ర్వేషే ప్రసాధనం.౧౯౯.	ప్రసాధనీ—(స్త్రీ) దువ్వెన, సిద్ధి, (న) వేషము.
సామిధేనీ ఋచి ప్రోక్తా సా మిధేనీ సమిధ్యపి,	సామిధేనీ—(స్త్రీ) అగ్నిప్రజ్వలనార్థమైన ఋక్కు, సమిధ.
సరోజినీ స్యాత్కాసారే పద్మినీ పద్మయోరపి.౨౦౦.	సరోజినీ—(స్త్రీ)సరస్సు, పద్మలత, పద్మము.
విలేపనీ స్యాత్తరళా సువేషాంగనయోరపి,	విలేపనీ—(స్త్రీ) కాఁపుదుగంజి, మంచివేషముగలస్త్రీ.
మాతులానీ కలాయే స్యా ద్భంగాయాం మాతులస్త్రియాం. ౨౦౧.	మాతులానీ—(స్త్రీ) లంకలనువడ్లు, జనపవిత్తులు, మేనమామభార్య.
పయస్వినీ తు గోధేన్వాం విభావర్యాం సరిత్యపి,	పయస్వినీ— (స్త్రీ) క్రొత్తగ నీనినయావు, రాత్రి, నది.
గవాదనీంద్రవారుణ్యాం గవాం ఘాసాదనాశ్రయే. ౨౦౨.	గవాదనీ—(స్త్రీ) పెద్దపాపరచెట్టు, గోవులుమేయుతావు.

సౌదామిన్యప్సరోభేదే తటి సౌదామినీ—(స్త్రీ) సౌదామినియను నప్స
త్తద్భేదయోరపి, రస, మెఱపు, మెఱపులోభేదము.

అథ నాంతః పంచవర్ణః. నాంత పంచవర్ణము.

పీతచందన మిత్యేతత్కాలే పీతచందనం—(న) దచ్చుగందము, పసుపు.
యకహరిద్రయోః. ౨౦౩.

వరచందనమామ్నాతం కా వరచందనం—(న) కృష్ణచందనము, దేవ
లేయే దేవదారుణి, దారుచెట్టు.

హరిచందనమామ్నాతం గో హరిచందనం—(న) పసుపువన్నెగల చం
శీర్షే సురపాదపే. జ్యో దనము, కల్పవృక్షము, వెన్నెల, కుం
త్స్నాయాం కుంకుమే, కుమ.

చాతిసర్జనం వధదానయోః, అతిసర్జనం—(న) చంపుట, దానము.

మధుసూదనసంజ్ఞా చ భ్రమ మధుసూదనః—(పు) తుమ్మెద, విష్ణువు.
రే వనమాలిని. ౨౦౪.

స్యాన్మృత్యువంచన శ్శంభౌ మృత్యువంచనః—(పు) శివుఁడు, మారే
శ్రీఫలద్రోణకాకయోః, డుచెట్టు, మాలకాకి.

స్యాదపవర్జనం మోక్షే పరి అపవర్జనం—(న) మోక్షము, విడుచుట,
త్యాగే విహాయితే. దానము.

అతిసర్జనమామ్నాతం పరివ అతిసర్జనం—(న) విడుచుట, విస్తారమగు
ర్జనదానయోః, దానము,

మహారజనముద్దిష్టం శాతకుం మహారజనం—(న) బంగారు, కుసుంభ
భకుసుంభయోః. ౨౦౫. పువ్వు.

స్యాత్ప్రతిపాదనం దానే ప్ర ప్రతిపాదనం—(న) ఇచ్చుట, తెలుపుట,
తిపత్తౌ చ బోధనే, బోధించుట.

గంధమాదనమిత్యాహుర్గం గంధమాదనం—(పు) గంధకము, వానర
ధకే వానరాంతరే. ౨౦౬. విశేషము, గంధమాదన పర్వతము,
అద్రిభేదే చ భృంగే చ తుమ్మెద, (స్త్రీ) కల్లు.
సురాయాంగంధమాదనీ,

స్యాదనువాసనం స్నేహకర్మ అనువాసనం—(న) తైలముచేమర్దించు
ధూపనయోరపి. ౨౦౭. ట, పరిమళింపఁజేయుట,

శ్వేతవాహన ఇత్యాఖ్యా సు ధాధామ్ని ధనంజయే,	శ్వేతవాహనః—(పు) చంద్రుఁడు, అర్జునుఁడు.
హరివాహన ఇత్యుక్తశ్శచీప తివివస్వతోః. ౨౧౦.	హరివాహనః—(పు) ఇంద్రుఁడు, సూర్యుఁడు.
అభినిష్ఠానశబ్దోఽపి విసర్జనీయేఽక్షరే మతః,	అభినిష్ఠానః—(పు) విసర్గము, అక్షరము.
ధూమకేతనమిచ్ఛంతి హుతాశగ్రహభేదయోః. ౨౧౧.	ధూమకేతనః—(పు) అగ్ని, తోఁకచుక్క.
స్యాదుపస్పర్శనం స్పర్శే స్నానాచమనయోరపి,	ఉపస్పర్శనం—(న) స్పృశించుట, స్నానము, ఆచమనము.
శివకీర్తననామాపి భృంగరీటే మురద్విషి. ౨౧౨.	శివకీర్తనః—(పు) భృంగరిటి, విష్ణువు.
శాలంకాయనశబ్దస్స్యాదృషిభేదే చ నందిని,	శాలంకాయనః—(పు) శాలంకాయనముని, నందికేశ్వరుఁడు.
పద్మలాంఛనశబ్దోఽయం విధాలోకేశ్వరార్కయోః. ధనదే చ సరస్వత్యాంతారాలక్ష్మ్యోరపి స్మృతం,	పద్మలాంఛనః—(పు) బ్రహ్మ, చక్రవర్తి, సూర్యుఁడు, కుబేరుఁడు, (స్త్రీ) సరస్వతి, తార, లక్ష్మి.
స్యాత్షష్టిహాయనో ధాన్యవిశేషేఽపి మతంగజే.	షష్టిహాయనః—(పు) ధాన్యవిశేషము, ఏనుఁగు.
జానీయాదుపసంపన్నం నిహితే చ సుసంస్కృతే,	ఉపసంపన్నం—(త్రి) ఉంచఁబడినది, వండఁబడినది.
విశ్వకర్మా దేవశిల్పిమునిభేదోష్ణరశ్మిషు. ౨౧౩.	విశ్వకర్మా—(పు) దేవశిల్పి, ప్రభాసుఁడనుమునికుమారుఁడు, సూర్యుఁడు.
కృష్ణవర్త్మా హుతాశే స్యాద్దురాచారే విధుంతుదే,	కృష్ణవర్త్మా—(పు) అగ్ని, దురాచారవంతుఁడు, రాహువు.
అగ్రజన్మా ద్విజే జ్యేష్ఠభ్రాతరి బ్రహ్మణి స్మృతః.	అగ్రజన్మా—(పు) బ్రాహ్మణుఁడు, పెద్దన్న, బ్రహ్మ.
శ్వేతధామా కళానాథే ఘనసారాబ్ధిఫేనయోః,	శ్వేతధామా—(పు) చంద్రుఁడు, కర్పూరము, సముద్రపునురుఁగు.

తిక్తపర్వా తు యష్ట్యాహ్వే గుడూచీహిలమోచిషు.
తిక్తపర్వా—(పు) యష్టిమధుకము, తిప్పతీఁగ, చక్రవర్తికూర.

కిష్కుపర్వా భవేదిక్షౌ వేణౌ పోటగళేఽపి చ,
కిష్కుపర్వా—(పు) చెఱకు, వెదురు, కిక్కిసగడ్డి.

వృషపర్వా హరే దైత్యే భృంగారుణి కశేరుణి.
వృషపర్వా—(పు) శంకరుఁడు, వృషపర్వుఁడను రాక్షసుఁడు, వృక్షవిశేషము, తుందముస్తె.

వ్యోమచారీ ఖగే దేవే
వ్యోమచారీ—(పు) ఆకసమున సంచరించునవి, దేవుఁడు.

చిరజీవీ ద్వికాజయోః,
చిరజీవీ—(పు) కాకి, బ్రహ్మ.

కారంధమీ కాంస్యకారే ధాతువాదరతేఽపి చ.
కారంధమీ—(పు) కంచుపనివాఁడు, ధాతువాదమందాసక్తిగలవాఁడు.

వనమాలీతు గోవిందే వారాహ్యాం వనమాలినీ,
వనమాలీ—(పు) శ్రీకృష్ణుఁడు, (స్త్రీ) బ్రాహ్మీ మొదలగు సప్తమాతృకలలో నొకతె.

ప్రచలాకీ భుజంగే స్యాచ్ఛిత్రమేఖలకేఽపి చ.
ప్రచలాకీ—(పు) పాము, నెమిలి, విలుకాఁడు.

సంప్రయోగీ కలాకేళౌ కాముకే సంప్రయోజకే,
సంప్రయోగీ—(పు) మన్మథుఁడు, విటుఁడు, సంభోగించువాఁడు.

అంతేవాసీ భవేచ్ఛిష్యే చండాలే ప్రాంతగేఽపి చ.
అంతేవాసీ—(పు) శిష్యుఁడు, మాదిగవాఁడు, సమీపమునందున్నవాఁడు.

విఘ్నకారీ స్మృతో ఘోరదర్శనేఽపి విఘాతిని,
విఘ్నకారీ—(పు) భయంకరాకారుఁడు, ఘాతుకుఁడు

కామచారీ తు కమనే స్వచ్ఛందకలవింకయోః
కామచారీ—(పు) కాముకలవాఁడు, ఇష్టమువచ్చినట్లు విహరించువాఁడు, ఊరఁబిచ్చుక.

పృష్ఠశృంగీ భవేద్దంశభేరా షండే వృకోదరే,
పృష్ఠశృంగీ—(పు) మహిషము, నపుంసకుఁడు, భీముఁడు,

శకులాదన్యభిఖ్యా తు మాంసీకించులికాఖ్యయోః.
శకులాదనీ—(స్త్రీ) జటామాంసి, ఎఱ్ఱ, (వానపాము) కటుకరోహిణి, నీరు

౨౨౩. కటుకా జలపిప్ప
పిప్పలి.

లోహ్యాఃకథ్యతేశకులాదనీ,
స్యాద్వరవర్ణినీ లాక్షాహరి
ద్రారోచనాసు చ. ౨౨౪.
స్త్రీరత్నే చ ఫలిన్యాం
చ దృశ్యతే వరవర్ణినీ,

వరవర్ణినీ—(స్త్రీ) లక్క, పసుపు, గోరోచనము, శ్రేష్ఠురాలు, ప్రేంకణపుచెట్టు.

అథ నాంత షడ్వర్ణః.

నాంత షడ్వర్ణము.

అంతావసాయీ శ్వపచే ము
నిభేదేఽపి నాపితే. ౨౨౫.

అంతావసాయీ—(పు) మాదిగవాఁడు, ఒకానొకముని, మంగలివాఁడు.

జాయానుజీవీ తు నటే దుర్గ
తేఽపి ప్రకీర్తితః,

జాయానుజీవీ—(పు) నాట్యముచేయువాఁడు, దరిద్రుఁడు.

సహస్రవేధీ స్యాదామ్లవేతసే
రామఠేఽపి చ. ౨౨౬

సహస్రవేధీ—(పు) పుల్లప్రబ్బలి చెట్టు, ఇంగువ.

కలానునాదీ రోలంబే కల
వింకే కపింజలే,

కలానునాదీ—(పు) తుమ్మెద, పిచ్చుక, కముజుపిట్ట.

అథ పాంతవర్గః.

పాంతవర్గము.

రూపం స్వభావే సౌందర్యే
నాణకే పశుశబ్దయోః,
గ్రంథావృత్తౌ నాటకా
దావాకారశ్లోకయోరపి.

రూపం—(న) స్వభావము, సౌందర్యము, వెండిబంగారు నాణెములు, చతుష్పాజ్జంతువు, సంస్కృతాదిశబ్దము, పలుమారు గ్రంథపఠనముచేయుట, నాటకము, ఆకారము, శ్లోకము.

రేపస్స్యాన్నిందితే క్రూరే
రేపః—(త్రి) నిందింపఁబడినది, క్రూరుఁడు.

రోపో రోపణబాణయోః,
రోపః—(పు) ఆరోపించుట, బాణము.

సూపో వ్యంజనభేదే చ
సూపకారే చ కీర్తితః. ౧.

సూపః—(పు) పప్పు, వంటవాఁడు.

ఛుపః ఛుపస్పర్శనయోశ్ఛు
పః ప్లవనయుద్ధయోః,

ఛుపః—(పు) గుజ్జుమ్రాను, తాఁకుట, వాయువు, యుద్ధము.

కూపః కూపకగర్తాంధుమృన్మానగుణవృక్షకే. ౩.	కూపః—(పు) పిరుందులమీఁది చిలుగుంట, గోయి, నూయి, మట్టినికొలుచు కొలిమిగోయి, ఓడస్తంభము.
తాపోపతాపే దవథౌ తాపీ తు సరిదంతరే,	తాపః—(పు) సంతాపము, జ్వరము, (స్త్రీ) నదీవిశేషము.
శాపశ్శపథ ఆక్రోశే	శాపః—(పు) ఒట్టు, తిట్టుట.
త్రపు సీసకరంగయోః. ౪.	త్రపు—(న) సీసము, తగరము.
స్వాపస్స్పర్శాజ్ఞతా నిద్రాశయనాజ్ఞాతమాత్రకే,	స్వాపః—(పు) స్పర్శజ్ఞానము లేకపోవుట, నిద్దుర, పండుకొనుట, అజ్ఞానము.
నీపో ధూళికదంబే స్యాన్నీలాశోకే చ ధన్విని ౫.	నీపః—(పు) కడిమిచెట్టు, నల్లయశోకవృక్షము, ఏఱుమద్దిచెట్టు.
గోపో గ్రామౌఘగోష్ఠాధికృతయోర్వల్లవే నృపే గోపీ గోపాలమహిళాశారిబార్త్తికాసు చ. ౬.	గోపః—(పు) అనేకగ్రామాధికారి, గోవులగాచువాఁడు, గొల్లవాఁడు, రాజు, (స్త్రీ) గొల్లది, సూడపాలతీఁగ, గురిగింజతీఁగ.
క్షేపో విలంబే నిందాయాం హేలాప్రేరణలంఘనే, గర్వేఽపి	క్షేపః—(పు) ఆలస్యము, నింద, విలాసము, ప్రేరేపణము, దాటుట, గర్వము.
లేపస్తు సుధాజేమనాలేపనేషు చ. ౭.	లేపః—(పు) సున్నము, తినుట, పూఁత.
తల్పం తు శయనీయే స్యాత్తల్పమట్టకళత్రయోః,	తల్పం—(న) పాన్పు, కోటకొత్తళముపైనిగట్టినగృహము, భార్య.
కల్పస్స్యాత్ప్రళయే న్యాయే శాస్త్రే బ్రాహ్మాదికే విధౌ. ౮.	కల్పః—(పు) ప్రళయము, న్యాయము, కల్పమనునంగము, శ్వేతవరాహాదికల్పము, వేదాదివిధి.
దర్పోఽహంకారకస్తూర్యో	దర్పః—(పు) గర్వము, కస్తూరి.
ర్బాష్పో నేత్రజలోష్మణోః,	బాష్పః—(పు) కన్నీరు, ఆవిరి.
పుష్పం వికాసే కుసుమే స్త్రీణాం చ రజసి స్మృతం.	పుష్పం—(న) వికసించుట, పూవు, స్త్రీలరజస్సు.
శష్పం స్యాత్ప్రతిభాహానౌ	శష్పం—(న) ప్రతిజ్ఞాభంగము, లేఁత

శష్పంబాలతృణేఽపి చ,	గడ్డి.
శిల్పం స్రువే క్రియాయోగ్యే	శిల్పం—(న) అంపుగుచెట్టు, లేక హేగ చెట్టు, చతుష్షష్టిబాహ్యక్రియలు చతుష్షష్టి ఆభ్యంతరక్రియలును.
ఖష్పం క్రోధే బలాత్కృతౌ.	ఖష్పం—(న) క్రోధము, బలాత్కారము.
కృపా దయాయాం వ్యాసర్షౌ కృపో భారతపూరుషే,	కృపా—(స్త్రీ) దయ, (పు) వ్యాసమహర్షి, కృపాచార్యులు.
త్రపా లజ్జాకులటయోః	త్రపా—(స్త్రీ) సిగ్గు, అంకుటాలు.
వపా వివరమేదసోః. ౧౧	వపా—(స్త్రీ) రంధ్రము, బొడ్డుచెంతనుండు ఉల్లిపొరవంటి క్రొవ్వు.

అథ పాంతస్త్రివర్గః. — పాంతత్రివర్గము.

కుతపస్స్యాత్కుశే వాద్యే తపనే ఛాగకంబళే, కుతపో భాగినేయే స్యాదష్టమాంశే దివసస్య చ. ౧౨.	కుతపః—(పు) దర్భ, వాద్యవిశేషము, సూర్యుఁడు, మేకబొచ్చుగొంగడి, మేనల్లుఁడు, పగటియందెనిమిదవ ముహూర్తము.
కుటపో మానభేదే స్యాత్కుటపో నిష్కుటే మునౌ,	కుటపః—(పు) మానెఁడు, గృహోద్యానము, ఒకానొకముని.
విటపః పల్లవే షిద్గే విస్తారే స్తంబశాఖయోః. ౧౩.	విటపః—(పు) చిగురు, విటోత్తముఁడు చిగిర్చినకొమ్మ, కాండ, కొమ్మ.
ఉలపస్తృణభేదే స్యాద్గుల్మి న్యాముల పం స్మృతం,	ఉలపః—(పు) తృణవిశేషము, (న) బాగుగానల్లినతీఁగ.
కాశ్యపస్స్యాన్మునౌ మీన భేదేభూమౌ తు కాశ్యపీ.	కాశ్యపః—(పు) కాశ్యపముని, మత్స్యవిశేషము, (స్త్రీ) భూమి.
ఉడుపస్తు ప్లవే చంద్రే	ఉడుపః—(పు) తెప్ప, (పు) చంద్రుఁడు.
ప్రతాపః ఖేదతేజసోః,	ప్రతాపః—(పు) దుఃఖము, ప్రతాపము.
రక్తపో రక్షసి ప్రోక్తో జలౌకాయాం తు రక్తపా.	రక్తపః—(పు) రాక్షసుఁడు, (స్త్రీ) జలగ.

జిహ్వాపశ్శుని మార్జారే వ్యాఘ్రచిత్రకయోరపి,	జిహ్వాపః—(పు) కుక్క, పిల్లి, పెద్దపులి, చిఱుతపులి.
పాదపః పాదపీఠే ద్రౌ పాదుకాయాం తు పాదపా.	పాదపః—(పు) పాదపీఠము, వృక్షము, (స్త్రీ) పావకోళ్లు.
అనూపో మహిషే విద్యాజ్జలప్రాయే తు వాచ్యవత్,	అనూపః—(పు) ఎనుబోతు, (త్రి) జవుకుగలనేల.
ఆవాపో భాండవపనే పరిక్షేపాలవాలయోః. ౧౭.	ఆవాపః—(పు) క్షౌరము, వ్యథపెట్టుట, చెట్లపాదు.
ఆక్షేపో భర్త్సనాకృష్టికావ్యాలంకృతిషు స్మృతః,	ఆక్షేపః—(పు) భయపెట్టుట, ఆకర్షించుట, ఆక్షేపాలంకారము.
ఏకోక్త్యా కశిపుర్భక్తాచ్ఛాదనే చ ద్వయోః పృథక్.	కశిపుః—(పు) (ఏకోక్తిచే) అన్నవస్త్రములు, అన్నము, వస్త్రము.
ఆకల్పః కల్పనే వేషే	ఆకల్పః—(పు) కల్పించుట, అలంకరించుట.
వికల్పో భ్రాంతికల్పయోః,	వికల్పః—(పు) భ్రమ, వికల్పము.
కచ్ఛపీ వల్లకీభేదే ధుల్యాం తు ద్రగదాంతరే. ౧౮. మల్లబంధవిశేషేఽపి కచ్ఛపః	కచ్ఛపీ—(స్త్రీ) సరస్వతీదేవివీణ, ఆఁడుతాఁబేలు, మొటిమ, (పు) జెట్టీల కుస్తీపట్టు.
కుణపీ పునః, విట్సారికాయాం కుణపః పూతిగంధే శవేఽపి చ. ౧౯.	కుణపీ—(స్త్రీ) పెంటగోరువంక, (పు) దుర్గంధము, శవము.
కలాపో భూషణే బర్హే తూణీరే సంహతావపి,	కలాపః—(పు) అలంకారము, నెమిలిపింఛము, అమ్ములపొది, సమూహము.

అథ పాంతశ్చతుర్వర్ణః.	పాంత చతుర్వర్ణము.
ప్రాప్తరూపో బుధే రమ్యేఽప్యభిరూపసురూపవత్.	ప్రాప్తరూపః—(త్రి) (అభిరూప సురూప శబ్దములవలె) పండితుఁడు, మనోజ్ఞమైనది.

బహురూపశ్శివే విష్ణౌ ధూనకే సరటే స్మరే,	బహురూపః—(పు) శివుఁడు, విష్ణువు, సజ్జరసము, ఊసరవెల్లి, మన్మథుఁడు.
వృకధూపస్తు సరళద్రవకృత్రిమధూపయోః. ౨౨.	వృకధూపః—(పు) దేవదారుబంకతోఁ జేసిన పూజాద్రవ్యము, కృత్రిమధూపము.
పరివాపస్తు పర్యుప్తౌ జలస్థానే పరిచ్ఛదే,	పరివాపః—(పు) విత్తనములు చల్లుట, పాదు, గుడారము.
ఉపతాపస్త్వరాయాం స్యాదుత్తాపగదయోరపి. ౨౩.	ఉపతాపః—(పు) తొందరపాటు, పరితాపము, రోగము.
అవలేపస్తు గర్వే స్యాల్లేపనే దూషణేఽపి చ,	అవలేపః—(పు) గర్వము, పూయుట, నిందించుట.
విప్రలాపో విరోధోక్తావపార్థవచనేఽపి చ. ౨౪.	విప్రలాపః—(పు) విరోధవచనము, అపార్థకరమగుమాట.
వృషాకపిశ్శివే విష్ణౌ జ్వలనే చ వృషాకపిః,	వృషాకపిః—(పు) శివుఁడు, విష్ణువు, అగ్ని.
పరికంపో భయే కంపేఽ	పరికంపః—(పు) భయము, చలించుట.
పలాపః ప్రేమ్ణ్యపహ్నవే.	అపలాపః—(పు) ప్రేమ, కప్పిపుచ్చుట.
బీజపుష్పం మరువకే తథా దమనకేఽపి చ,	బీజపుష్పం—(న) మరువము, దవనము.
హేమపుష్పం జపాపుష్పే చంపకాశోకయోరపి.	హేమపుష్పం—(న) దాసాని పూవు, అశోకపుపూవు.
నాగపుష్పస్తు పున్నాగనాగకేసరచంపకే,	నాగపుష్పః—(పు) పొన్నచెట్టు, నాగకేసరపుచెట్టు, సంపంగిచెట్టు.
పిండపుష్పమశోకే చ జపాయాం చ కుశేశయే.	పిండపుష్పం—(న) అశోకపుష్పము, దాసాని పూవు, పద్మము.
మేఘపుష్పం తు పిండాభ్రే నాదేయజలయోరపి,	మేఘపుష్పం—(న) వడగండ్లు, నదీజలము, జలము.
జలకూపీ కూపగర్తే పుష్కరిణ్యాం చ కథ్యతే,	జలకూపీ—(స్త్రీ) నూయి, చెఱువు.

అథ పాంతః పంచవర్ణః.

పాంత పంచవర్ణము.

భవేచ్చామరపుష్పస్తుచూతే కేతకకాశయోః.

చామరపుష్పః— (పు) మామిడిచెట్టు, మొగలిచెట్టు, ఱెల్లు.

అథ ఫాంతవర్ణః.

ఫాంతవర్ణము.

రేఫో రవర్ణే కథితః కుత్సితే వాచ్యవన్మతః,

రేఫః—(పు) రేఫము, (త్రి) కుటిలుఁడు,

శఫం మూలే తరూణాం స్యాద్గవాదీనాం ఖురేఽపి చ.

శఫం—(న) చెట్టువేఱు, పశువులగిట్ట,

గుంఫస్స్యాద్గుంఫనే బాహ్వోరలంకారేఽపి కీర్తితః,

గుంఫః—(పు) కూర్పుట, బాహుభూషణము.

శిఫా జటాయాం సరితి మాంసికాయాం చ మాతరి.

శిఫా—(స్త్రీ) ఊడ, శిఫానది, జటామాంసి, తల్లి.

అథ బాంతవర్ణః.

బాంతవర్ణము.

పూర్వాభాద్యపూర్వజేషుస్యాదగ్రేప్రాచి చ వాచ్యవత్,

పూర్వః—(త్రి) పూర్వముపుట్టినది, ముందు, తూర్పుదిక్కు.

బింబం ఫలే బింబికాయాః ప్రతిబింబే చ మండలే.

బింబం—(న) దొండపండు, ప్రతిబింబము, (న్లు) సూర్యాదిమండలము.

డింబస్స్యాద్విప్లవప్లీహాభ్యాం రే రండే పుష్పసంచయే,

డింబః—(పు) దేశోపద్రవము, రొమ్ము ఎడమప్రక్కనుండుమాంసము, ఆముదపుఁజెట్టు, పూలగుత్తి.

స్తంబో గుచ్ఛే తృణాదీనామప్రకాండద్రుమేఽపి చ.

స్తంబః—(పు) గడ్డిదుబ్బు, మ్రానుగాని చెట్టు.

శంబస్స్యాన్ముసలాగ్రస్థలోహమండలకే పవౌ, శుభాన్వితే చ

శంబః—(పు) రోఁకటిపొన్ను, వజ్రాయుధము, (త్రి) భాగ్యవంతుఁడు.

ఖర్వస్తు హ్రస్వే సంఖ్యాంతరేఽపి చ. 3.

ఖర్వః—పొట్టివాఁడు, సంఖ్యాభేదము.

కంబుశ్శంబూకగజయోర్గ్రీవాపలయశంఖయోః,	కంబుః—(పు) నత్తగుల్ల, ఏనుఁగు, కంఠము, శంఖము.
జంబూస్సు మేరుసరితి ద్వీపద్రుమవిశేషయోః ४	జంబూః—(స్త్రీ) జంబూనది, జంబూద్వీపము, నేరేడుచెట్టు.
కంబిరంశే చ వంశస్య ఖజాకాయామపీష్యతే,	కంబిః— (స్త్రీ) వెదురులోనిభాగము, గరిటె.
దర్వీ భవేత్ఖజాకాయాం ఫణాయామురగస్య చ.౫.	దర్వీ—(స్త్రీ) గరిటె, పాముపడగ.
దార్వీ దారుహరిద్రాయాం దేవదారుహరిద్రయోః,	దార్వీ—(స్త్రీ) మ్రానిపసుపు, దేవదారుచెట్టు, పసుపు.
చార్వీ తు శోభనాబుద్ధ్యోర్లంబా శ్రీతిక్తతుంబయోః.	చార్వీ—(స్త్రీ) పసుపు, బుద్ధి. లంబా—(స్త్రీ) లక్ష్మీదేవి, చేదుసొరచెట్టు

అథ బాంత త్రివర్ణః.	బాంత త్రివర్ణము.
కదంబమాహుస్సిద్ధార్థే నీపేఽపి నికురుంబకే,	కదంబః—(పు) తెల్లావాలు, కడిమిచెట్టు, సమూహము.
కాదంబః కలహంసేష్వోర్ద్విజిహ్వో భుజగే ఖలే. ౭.	కాదంబః—(పు) రాజహంస, బాణము. ద్విజిహ్వః—(పు) పాము, దుర్మార్గుఁడు.
గజాహ్వా కరిపిప్పల్యాం గజాహ్వా హాస్తినాపురే,	గజాహ్వా—(స్త్రీ) ఏనుఁగుపిప్పలిచెట్టు, హస్తినాపురము.
నితంబో రోధసి స్కంధే శిఖరే చ కటీరకే. ౮.	నితంబః—(పు) ఒడ్డు, చెట్టుమొదలు, పర్వతశిఖరము, మొల.
హేరంబో విఘ్నరాజే స్యాన్మహిషే శౌర్యగర్జితే,	హేరంబః—(పు) వినాయకుఁడు, ఎనుబోతు, శౌర్యముచే గర్జించుట.
కలంబస్సాయకే నీపే నాళిశాకే కలంబ్యపి. ౯.	కలంబః— (పు) బాణము, కడిమిచెట్టు, కలంబీ, (స్త్రీ) తూటికూర.
ప్రలంబో దైత్యభేదే చ తాలాంకురకశాఖయోః, ప్రలంబో హారభేదే స్యాత్త్రపుషేఽపి పయోధరే.	ప్రలంబః—(పు) ప్రలంబాసురుఁడు, లేగ (తాటిమొలక) కొమ్మ, ముక్తాహారము, సీసము, స్తనము.

గంధర్వో మృగభేదే స్యా త్పుంస్కోకిల తురంగయోః, అంతరాభవసత్త్వే చ గాయనే ఖేచరేఽపి చ. ౧౧.	గంధర్వః—(పు) గంధర్వమృగము, మగకోకిల, అశ్వము, అంతరపిశాచము, గాయకుఁడు, గంధర్వుఁడను దేవయోని విశేషము.
గోతుంబశ్శ్లక్ష్ణవృంతే స్యాద్గవాదన్యాః ఫలేఽపి చ,	గోతుంబః—(పు) బుడమచెట్టు, పిన్న పాపరకాయ.
భూజంబూరపి గోధూమే వికంకతఫలేఽపి చ. ౧౨	భూజంబూః—(పు) గోధుమలు, పుల్లవెలఁగపండు.

అథ బాంతశ్చతుర్వర్ణః. | బాంత చతుర్వర్ణము.

చలజిహ్వో మతో హింస్రే క్రమేళకశునోరపి,	చలజిహ్వః—(త్రి) ఘాతుకుఁడు, (పు) ఒంటె, శునకము.
శతపర్వా చ దూర్వాయాం భార్గవస్య స్త్రియామపి.	శతపర్వా—(స్త్రీ) గఱికెలో భేదము, శుక్రాచార్యునిభార్య.
రాజజంబూస్తు జంబూభిత్పిండఖర్జూరయో రపి,	రాజజంబూః—(స్త్రీ) అల్లనేరేడుచెట్టు, ముద్దఖర్జూరము

అథ బాంతః పంచవర్ణః. | బాంత పంచవర్ణము.

ధూలీకదంబో నీపే స్యాత్తినిశే వరుణద్రుమే. ౧౩	ధూలీకదంబః—(పు) కడిమిచెట్టు, నెమ్మిచెట్టు, ఉలిమిరిచెట్టు.
గోరక్షజంబూర్గోధూమే తథా గోరక్షతండులే,	గోరక్షజంబూః—(స్త్రీ) గోధుమలు, జిబిలిక(వీర)చెట్టు.
సృగాలజంబూర్గోతుంబే క్వాపి ఘోంటాఫలేఽపి చ. ౧౪.	సృగాలజంబూః—(స్త్రీ) నక్కదోసచెట్టు, రేఁగుచెట్టు.

అథ భాంతవర్గః. | భాంత వర్గము.

భస్స్యాచ్ఛుక్రే మయూఖే భా భం నక్షత్రే ప్రకీర్తితం,	భః—(పు) శుక్రాచార్యుఁడు, (స్త్రీ) కిరణము, (న) నక్షత్రము.

భూః పృథివ్యాం స్థానమాత్రే	భూః—(స్త్రీ) భూమి, ప్రదేశము.

అథ భాంతో ద్వివర్ణః.	భాంత ద్వివర్ణము.
స్వభూర్వేధసి శార్ఙ్గిణి. ౧.	స్వభూః—(పు) బ్రహ్మ, విష్ణువు.
శుభో యోగే శుభం క్షేమే	శుభః—(పు) శుభయోగము, (న) మంగళము.
నిభో వ్యాజసదృక్షయోః,	నిభః—(పు) మిష, (త్రి) సమానము.
విభుశ్శివే ప్రభౌ నిత్యే	విభుః—(పు) శివుఁడు, ప్రభువు, నిత్యుఁడు.
శంభుర్బ్రహ్మార్హతో ర్హరే. ౨.	శంభుః—(పు) బ్రహ్మ, బుద్ధుఁడు, శివుఁడు,
దంభస్తు కైతవే కల్కే	దంభః—(పు) మిష, డాంబికవేషము.
డింభో బాలిశపోతయోః,	డింభః—(పు) మూర్ఖుఁడు, బాలుఁడు.
జంభో దైత్యాంతరే దంభే జంబీరే భక్షణేఽపి చ.	జంభః—(పు) జంభాసురుఁడు, కపటము, నిమ్మచెట్టు, తినుట
కుంభస్స్యాత్కుంభకర్ణస్యసుతే వేశ్యాపతౌ ఘటే, రాశిభేదే ద్విపాంగే చ కుంభం త్రివృతి గుగ్గులౌ. ౪ కుంభీ తు పాటలావారిపర్ణీపిఠరకట్ఫలే,	కుంభః—(పు) కుంభాసురుఁడు, విటుఁడు, కడవ, కుంభరాశి, ఏనుఁగు కుంభస్థలము, (న) తెల్లతెగడ, గుగ్గిలము చెట్టు, కుంభీ, (స్త్రీ) కలిగొట్టుచెట్టు, నాఁచు, పిడత, పినగుమ్ముడుచెట్టు.
గర్భో భ్రూణేఽర్భకే కుక్షౌ సంధౌ పనసకంటకే. ౫. అన్నే వహ్నౌ	గర్భః—(పు) గర్భస్థపిండము, బాలుఁడు, కడుపు, గర్భసంధియను నాటకాంగము, పనపండుతొక్క, అన్నము, అగ్ని.
వధో జృంభో ముఖఖేదాంగభంగయోః, జృంభో మతో వికాసే చ,	జృంభః—(పు) ఆవలింత, ఒడలువిఱుపు, వికసించుట.
స్తంభః స్థూణాజడత్వయోః.	స్తంభః—(పు) స్తంభము, నిశ్చేష్టత్వము.
రంభా కదల్యప్సరసో రంభో వైణవదండకే,	రంభా—(స్త్రీ) అరటిచెట్టు, అప్సరస్త్రీ, (పు) వెదురుకఱ్ఱ.

సభా సామాజికే ద్యూతే సభా—(స్త్రీ) సభ్యుఁడు, జూదము, సభ,
గోష్ఠీమందిరయోరపి. ౭. చావడి.

శోభా కాంతీచ్ఛయోస్సక్తా శోభా—(స్త్రీ) కాంతి, కోరిక.

దృగ్భూః పన్నగవజ్రయోః, దృగ్భూః—(స్త్రీ) సర్పము, వజ్రాయుధము.

నాభిః ప్రాణ్యంగకే క్షత్రే చ నాభిః—(పు) బొడ్డు, క్షత్రియుఁడు, చ
క్రాంతశ్చక్రవర్తినోః. క్రము నడిమిరంధ్రము, చక్రవర్తి,
నాభిః ప్రధానే కస్తూరిమ ప్రధానుఁడు, కస్తూరి.
దే చ క్వచిదీరితః,

అథ భాంత త్రివర్ణః. భాంత త్రివర్ణము.

కరభో మణిబంధాదికనిష్ఠాం కరభః—(పు) మణికట్టు మొదలు చిటికెన
తే క్రమేళకే. ౯ వ్రేలివరకుండు వెలిభాగము, ఒంటె.

శరభశ్శలభే చాష్టాపదే ప్రో శరభః—(పు) మిడుత, శరభమృగము,
క్తో మృగాంతరే, ఒంటెపిల్ల.

ఋషభస్స్వరభేదే స్యాదస్త్యవ ఋషభః—(పు) సప్తస్వరములలో నొక
ధౌషధే వృషే. ౧౦ శ్రే టి, ఋషభమనునోషధి, ఎద్దు, శ్రేష్ఠ
ష్ఠార్థే చ వరాహాస్య పు వాచకము, పందితోఁక, చెవిబొక్క,
చ్ఛే రంధ్రే చ కర్ణయోః, ఋషభీ (స్త్రీ) దూలగొండిచెట్టు, మా
ఋషభీ శూకశింబ్యాంస్యా చకమ్మ, విధవ, వృక్షవిశేషము.
న్నరాకారస్త్రియామపి.
విధవాయాం శిరాలా
యాం

వృషభః పుంగవే వృషే, వృషభః—(పు) శ్రేష్ఠుఁడు, ఎద్దు.

వల్లభో దయితేఽధ్యక్షే వల్లభః—(పు) భర్త, అధిపతి, మంచి
లీనాశ్వేఽపి వల్లభః ౧౧. జాతిగుఱ్ఱము,

దుర్లభః కచ్చూరే జ్ఞేయో దుర్లభః—(పు) కచ్చూరము, (త్రి)పొం
ప్యాప్యే వల్లభేఽపి చ, దరానిది, ప్రియమైనది.

నికుంభః కథితో దంత్యాం నికుంభః—(పు) నాగదంతిచెట్టు, నికుం
కుంభకర్ణసుతేఽపి చ. భాసురుఁడు.

కుసుంభో హేమని మహారజనే చ కమండలౌ,	కుసుంభః—(పు) బంగారము, కుసుమపూవు, కమండలము.
విష్టంభః ప్రతిబంధేఽపి రోగభేదేఽపి కీర్తితః. ౧౪	విష్టంభః—(పు) ప్రతిబంధము, రోగవిశేషము.
విస్రంభః కేళికలహే విశ్వాసే ప్రణయేఽపి చ,	విస్రంభః— (పు) ప్రణయకలహము, విశ్వాసము, ప్రేమ.
విష్కంభో యోగభేదే స్యాద్విస్తారప్రతిబంధయోః. ౧౫. రూపకాంగప్రభేదే చ బంధభేదే చ యోగినాం,	విష్కంభః—(పు) విష్కంభయోగము, విస్తారము, విఘ్నము, నాటకాంగము, యోగబంధవిశేషము.
కకుభో రాగభేదేఽపి వీణాంగేఽర్జునపాదపే. ౧౬.	కకుభః—(పు) కకుభరాగము, వీణెకరివె, మద్దిచెట్టు.
ఆరంభస్తు త్వరాయాం స్యాదుద్యమే వధదర్పయోః,	ఆరంభః—(పు) వేగిరపాటు, ప్రయత్నము, చంపుట, గర్వము.
సురభిశ్చంపకే స్వర్ణే జాతీఫలవసంతయోః. ౧౭. గంధోత్పలే సౌరభేయ్యాం సల్లకీమాతృభేదయోః, సుగంధే చ మనోజ్ఞే చ వాచ్యవత్సురభిః స్మృతః.	సురభిః—(పు) సంపంగిచెట్టు, బంగారు, జాజికాయ, వసంతఋతువు, వాసనకలువ, (స్త్రీ) కామధేనువు, అంగుడుచెట్టు. మాతృవిశేషము, (త్రి) పరిమళించునది, మనోహరమైనది.
సనాభిస్సదృశే జ్ఞాతా	సనాభిః—(త్రి) సమానమైనది, (పు) దాయాది.
వాత్మభూర్వేధసి స్మరే,	ఆత్మభూః—(పు) బ్రహ్మ, మన్మథుడు.
వర్షాభూః పునర్నవాయాం ప్లవే కించుళకేఽపి చ.	వర్షాభూః—(పు) గలిజేరుచెట్టు, కప్ప, వానపాము.
దుందుభిర్దితిజే భేర్యామక్షబిందుత్రికద్వయే,	దుందుభిః— (పు) దుందుభియను రాక్షసుడు, భేరి, పాచికలయాటయందలి యిత్తిగ.
వైదర్భం వాక్యవక్తృత్వే	వైదర్భం—(న) వాక్యచమత్కారము,

వైదర్భశ్చ నృపాంతరే.	(పు) విదర్భదేశపురాజు.
గర్దభో గంధభేదే స్యాద్గర్దభం కైరవే ఖరే,గర్దభో గర్దభీ క్షుద్రరోగజంతు విశేషయోః.	గర్దభః—(పు) పరిమళవిశేషము, (న) తెల్లకలువ, (పు) గాడిద, (స్త్రీ) రోగ విశేషము, జంతువిశేషము.
కకుప్శోభాదిశోః శాస్త్రే ప్రవేణ్యాం చంపకస్రజి,	కకుప్—(స్త్రీ) శోభ, దిక్కు, శాస్త్రము, ఏనుఁగుపైఁబఱచు చిత్రకంబళము, సంపంగిదండ.

అథ భాంతశ్చతుర్వర్ణః. — భాంత చతుర్వర్ణము.

అవష్టంభస్సువర్ణే చ స్తంభప్రారంభయోరపి.	అవష్టంభః—(పు) బంగారు, నిశ్చేష్టత్వము, ప్రారంభము.
శాతకుంభం సువర్ణే స్యాచ్ఛాతకుంభోఽశ్వమారకే,	శాతకుంభం—(న) బంగారము, ఉమ్మెత్త, లేక గన్నేరుచెట్టు.

అథ మాంత ఏకవర్ణః. — మాంతఏకవర్ణము.

మశ్శివే మా రమామానం స్యాన్మా నిషేధే ఽవ్యయం మతం,	మః—(పు) శివుఁడు, (స్త్రీ) లక్ష్మీదేవి, మా, (అవ్యయం) నిషేధము.

అథ మాంతో ద్వివర్ణః. — మాంత ద్వివర్ణము.

కిం వితర్కే పరిప్రశ్నే క్షేపే నిందాప్రకారయోః.	కిం—(త్రి) ఊహ, అడుగుట, ఆక్షేపించుట, నింద, విధము.
దమస్తు దమథే దండే కర్దమే దమనేఽపి చ,	దమః—(పు) తపఃక్లేశాదుల సహించుట, దండోపాయము, బురద, బాహ్యేంద్రియ నిగ్రహము.
గమో ద్యూతప్రభేదే స్యాదసమ్యాలోచనేఽధ్వని.	గమః—(పు) ద్యూతభేదము, అనాలోచనము, మార్గము.

ద్రుమస్తరౌ పారిజాతే ద్రుమః కింపురుషేశ్వరే,	ద్రుమః—(పు) వృక్షము, పారిజాతపు చెట్టు, కింపురుషుల రాజు.
భ్రమోఽంబునిర్గమే భ్రాంతౌ కుందాఖ్యే శిల్పియంత్రకే. 3. మూర్ఛాయాం చ జలావర్తే భ్రమణే చ భ్రమో విదుః,	భ్రమః—(పు) నీరువచ్చెడుతూము, భ్రాంతి, కుందమనెడి సానపట్టు చక్రము, మూర్ఛావిశేషము, నీటిసుడి, తిరుగుట.
హిమం శీతే తుషారే చ చందనే చ హిమం విదుః. ర.	హిమం—(న) చల్లదనము, మంచు, మంచిగందము.
రమా లక్ష్మ్యాం రమః కాంతే రక్తాశోకద్రుమే స్మరే,	రమా—(స్త్రీ) లక్ష్మి, (పు) పెనిమిటి, రక్తాశోకవృక్షము, మన్మథుడు.
యమో దండధరే ధ్వాంక్షే సంయమే యమజేఽపి చ. 2. శరీరసాధనాపేక్షనిత్యకర్మణి చోచ్యతే,	యమః—(పు) యముడు, జెముడుకాకి, నియమము, (త్రి) కవలపిల్లలు, (పు) దేహసాధనముగోరు నిత్యకర్మము.
క్రమశ్శక్తౌ పరీపాట్యాం క్రమశ్చరణకంపయోః. ఒ.	క్రమః—(పు) సామర్థ్యము, పరిపాటి, పాదము, చలించుట.
క్షౌమమట్టే దుకూలే స్యాదతసీవసనేఽపి చ,	క్షౌమం—(న) కోటబురుజుమీఁదిగృహము, తెల్లనిపట్టువస్త్రము, అవిసెనారబట్ట.
క్షేమం స్యాన్మంగళే లబ్ధరక్షణేచోరకేఽపి చ. 2. క్షేమా ధనహారీగౌర్యోః	క్షేమం—(న)శుభము, సంరక్షణముగలవాఁడు, చోరకమను గంధద్రవ్యము, (స్త్రీ) చండమను గంధద్రవ్యము, పార్వతి
క్షమః ఖ్యాతః క్షమాన్వితే, క్షితిక్షాంత్యోః క్షమా ఖ్యాతా హితే శక్తే చ వాచ్యవత్. ర.	క్షమః—(పు) ఓర్పుగలవాఁడు, (స్త్రీ) భూమి, ఓరిమి, (త్రి) ఇష్టమైనది, సమర్థమైనది.
ఆమో రోగే తద్విశేషేఽప్యామోఽపక్వే తు వాచ్యవత్.	ఆమః—(పు) రోగము, రోగవిశేషము, (త్రి) పచనముగానిది.

కామస్స్మరేఽభిలాషే చ కామో రేతసి కామయోః. అవ్యయం త్వభ్యనుజ్ఞాయాం

కామః—(పు) మన్మథుఁడు, కోరిక, రేతస్సు, విస్తారము, (అవ్యయం) అంగీకారము.

యామస్తు ప్రహరే వ్రతే,

యామః—(పు) జాము కాలము, నియమము.

శ్యామస్స్యాన్మేచకే వృద్ధదారకేహరితే ఘనే.౧౦.వటద్రుమే ప్రయాగస్య శ్యామశ్యామా తు వాగుజా, అప్రసూతాంగనాయాం చ తథా సోమలతౌషధౌ. ౧౧. త్రివృతాశారిబా గుండ్రానిశా కృష్ణా ప్రియంగుషు, శ్యామా నీల్యాంపి కే శ్యామం మరీచే లవణాంతరే.౧౨. శ్యామో దమనకే గంధతృణే శ్యామేఽభిధేయవత్,

శ్యామః—(పు) నలుపురంగు, బొద్దిగూర, ఆకుపచ్చరంగు, మబ్బు, ప్రయాగయందలి మఱ్ఱిచెట్టు, (స్త్రీ) కారుగచ్చ, సంతానముకలుగనిస్త్రీ, సోమలత, తెల్లతెగడ, నల్లసుగంధిపాల, నాగముస్తె, పసుపు, పిప్పలిచెట్టు, ప్రేంకణపుఁజెట్టు, నీలిచెట్టు, (పు) కోకిల, (న) మిరియము, సైంధవలవణము, (పు) దమనము, సుగంధిపాలచెట్టు, (త్రి) నల్లనిది.

గుల్మస్తంబే ప్లీహ్ని ఘట్టస్సైన్యయోస్సైన్యరక్షణే. ౧౩. గుల్మీ స్యాదామలకైలాపర్ణికావస్త్రవేశ్మసు,

గుల్మః—(పు) దుబ్బు, వక్షమునకు నెడమభాగమునందుండు మాంసము, నీళ్లరేవు, సైన్యవిశేషము, సేనకు వేయు ఆవరణము, గుల్మీ (స్త్రీ) ఉసిరికచెట్టు, ఏలకిచెట్టు, గుడారము.

జాల్మస్స్యాత్పామరే క్రూరే జాల్మోఽసమీక్ష్యకారిణి.

జాల్మః—(త్రి) నీచుఁడు, క్రూరుఁడు, ఆలోచింపకపనిచేయువాఁడు.

గ్రామస్స్వరే సంవసథే బృందే శబ్దాదిపూర్వకః,

గ్రామః—(పు) సంగీతస్వరము, పల్లెటూరు, (శబ్దాదిపూర్వకమయినపుడు) సమూహము.

భీమోఽమ్లవేతసే శంభౌ ఘో	భీమః—(పు) పుల్లప్రబ్బలిచెట్టు, శివుఁడు,
రే చాఽపి వృకోదరే. ౧౫	భయానకరసము, భీమసేనుఁడు.
యుధ్మస్సంగ్రామధనుషో	యుధ్మః—(పు) యుద్ధము, ధనువు.
రిష్మః కామవసంతయోః,	ఇష్మః—(పు) మన్మథుఁడు, వసంతుఁడు.
తోక్మం కర్ణమలే తోక్మో హ	తోక్మం—(న) గుబిలి, (పు) పచ్చనిరంగు,
రితే చ హారిద్యవే. ౧౬.	పచ్చనియవలు.
రుక్మం చ కాంచనే లోహే	రుక్మం—(న) బంగారు, లోహము.
ఖర్మం క్షౌమే చ పౌరుషే,	ఖర్మం—(న) పట్టుబట్ట, పౌరుషము.
ధర్మః పుణ్యే యమే న్యాయే	ధర్మః—(న) అదృష్టము, (పు) యముఁ
స్వభావాచారయోః క్ర	డు, న్యాయము, స్వభావము, ఆచా
తౌ. ౧౭ ఉపమాయా	రము, యజ్ఞము, ఉపమానము, అ
మహింసాయాం చాపే	హింస, (పు) ధనువు.
చోపనిగద్యతే,	
ఘర్మస్స్యాదాతపే గ్రీష్మేఽ	ఘర్మః—(పు) ఎండ, గ్రీష్మర్తువు, వేడిమి,
ప్యుష్ణస్వేదాంభసోరపి.	చెమట.
జిహ్మస్తు కుటిలే మందే జిహ్మ	జిహ్మః—(త్రి) కుత్సితుఁడు, అలసుఁడు,
స్తగరుపాదపే,	తగరపుఁజెట్టు.
సూక్ష్మస్స్యాత్కతకేఽధ్యా	సూక్ష్మః—(పు) ఇండుపుఁజెట్టు, బ్రహ్మ
త్మేఽప్యణౌ సూక్ష్మోఽల్ప	పదార్థము, నెరసు (త్రి) అల్పమైనది.
కేఽన్యవత్. ౧౮.	
భీష్మస్తు భీషణే రుద్రే గాం	భీష్మః—(పు) భయానకరము, శంకరుఁడు,
గేయే చ నిశాచరే,	భీష్ముఁడు, రాక్షసుఁడు.
శుష్మం తేజోఽర్కయో రు	శుష్మం—(న) ప్రకాశము, (పు) సూ
క్తం	ర్యుఁడు.
సూమం క్షీరే నభస్యపి. ౨౦.	సూమం—(న) క్షీరము, ఆకాశము.
దస్మస్తు యజమానే స్యాదపి	దస్మః—(పు) యజ్ఞము చేయువాఁడు,
చోరే హుతాశనే,	దొంగ, అగ్ని.
రామః పశువిశేషే స్యాజ్జామ	రామః—(పు) పెద్దదుప్పి, పరశురాముఁ
దగ్న్యైహలాయుధే. ౨౧.	డు, బలరాముఁడు, శ్రీరాముఁడు,
రాఘవే చాసితశ్వేత	(త్రి) నల్లనిది, తెల్లనిది, మనోహర

మనోజ్ఞేషుచ వాచ్యవత్, రామాంగనా హింగుళ యోరామం వాస్త్రికనుష్ఠ యోః.	మైనది, (స్త్రీ) స్త్రీ, ఇంగిలీకము, (న) చక్రవర్తికూర, కుష్ఠవ్యాధి.
వామం సవ్యే ప్రతీపే చ ద్రవిణే చాతిసుందరే, పయోధరే హరే కామే విద్యాద్వామాపి చ స్త్రియాం. వామీ స్సృగాలీ రభీ రాసభీ బాడబీషు చ.	వామం—(న) ఎడమభాగము, ప్రతికూలము, ధనము, మిగులఁజక్కఁదనము, (పు) మేఘము, శివుఁడు, మన్మథుఁడు, (స్త్రీ) చక్కని యాఁడుది, వామీ (స్త్రీ) ఆఁడుజాతిలోని నక్క, ఆఁడుఒంటె ఆఁడుగాడిద, ఆఁడుగుఱ్ఱము.
పద్మస్స్యాత్పన్నగే వ్యూహే నిధౌ సంఖ్యాంతరేఽంబుజే, పద్మకే బిందుజాలేఽపి పద్మా భాంగిశ్రియో రపి.	పద్మ—(పు) సర్పవిశేషము, (న) పద్మవ్యూహము, కుబేరునిపద్మనిధి, సంఖ్యావిశేషము, తామరపువ్వు, (న) పద్మకాష్ఠమనునోషధి, ఏనుఁగుపయినుండు తెల్లమచ్చలు, (స్త్రీ) భారంగిచెట్టు, లక్ష్మీదేవి.
సోమః కుబేరే పితృదేవతా యాంవసుప్రభేదే చ సుధాకరే చ, దివ్యౌషధీ సోమలతా సమీరా కర్పూరనీరేషు చ వానరే చ.	సోమః—(పు) కుబేరుఁడు, సోముఁడను పితృదేవత, అష్టవసువులలోనొకఁడు, చంద్రుఁడు, దేవలోకమందలి యోషధి, సోమలత, వాయువు, కర్పూరము, జలము, వానరవిశేషము.
భూమిః క్షితౌ స్థానమాత్రే	భూమిః—(స్త్రీ) భూమి, ప్రదేశము.
వమిర్వాంతౌ హుతాశనే,	వమిః—(స్త్రీ) వమనము, అగ్ని.
రశ్మిరంశౌ ప్రగ్రహే చ	రశ్మిః—(స్త్రీ) కిరణము, కళ్లెము.
జామిస్స్వసృకులస్త్రియోః.	జామిః—(స్త్రీ) తోఁబుట్టువు, కులస్త్రీ.
నేమిస్త్రీకూపయాంం కూపస్య చక్రాంతే తినిశద్రుమే,	నేమిః—(స్త్రీ) బావిపైఁగట్టిన అడ్డగోడ, చక్రముయొక్కఅంచు, (పు) నెమ్మిచెట్టు.
నేమః కాలేఽవధౌ గర్తే ప్రాకారే కైతవేఽపి చ.	నేమః—(పు) కాలము, అంతము, గొయ్యి, ప్రాకారము, మిష.

క్రిమిస్స్యాత్కృమివత్కీటే లాక్షాయాం కృమిలే ఖరే, — క్రిమిః— (కృమిశబ్దమువలె) (పు) పురుగు, లక్క, (త్రి) పురుగులుపట్టినది (పు) గార్దభము.

కామిస్స్యాత్కాముకే రత్యాం — కామిః—(పు) విటుఁడు (స్త్రీ) రతీదేవి.

హోమిస్సర్పిషి పావకే. ౨౮. — హోమిః—(పు) నేయి, అగ్నిహోత్రము.

ఊర్మిస్తరంగే పీడాయాం వేగే భంగప్రకాశయోః, ఉత్కంఠా వస్త్రసంకోచ లేఖయోరపి కీర్తితా. — ఊర్మిః—(స్త్రీ) అల, బాధ, వేగము, భంగము, ప్రకాశము, తహతహపాటు, బట్టకుచ్చెళ్లగుంపు.

లక్ష్మీశ్శ్రీరివ సంపత్తిశోభాప్రియంగుషు, — లక్ష్మీః— (శ్రీశబ్దమువలె) (స్త్రీ) సమృద్ధి, కాంతి, లక్ష్మి, ప్రేంకణపుఁజెట్టు.

కిర్మీ పలాశే శాలాయాం లోహపుత్ర్యాముదీరితా. — కిర్మీ—(స్త్రీ) మాంసము, గృహవిశేషము, లోహపుబొమ్మ.

శమీ సక్తుఫలాయాంచ శింబాయామపి వాగుజే, — శమీ—(స్త్రీ) జమ్మిచెట్టు, కాయధాన్యములపొట్టు, కారుగచ్చ.

బ్రాహ్మీ తు భారతీసోమవల్లరీ బ్రహ్మశక్తిషు. ౩౧. ఘంటికాపంకగడకామత్స్యభేదేషు చ స్మృతా, — బ్రాహ్మీ—(స్త్రీ) సరస్వతి, సోమెదకూర, సప్తమాతృకలలోనొకతె, గంటుబారంకి, మత్స్యవిశేషము, పొన్నగంటికూర.

సమా వర్షే సమం తుల్యే సాధౌ చ సదృశేఽన్యవత్. — సమాః—(పు) (ని.బ) సంవత్సరము, (త్రి) ఉపమావాచకము, యోగ్యమైనది, సమానమైనది.

సీమాఽఘాటే స్థితౌ క్షేత్రే మర్యాదా వేలయోరపి, — సీమా—(స్త్రీ) పొలిమేర, ఉనికి, వరిమడి, హద్దు, ఒడ్డు.

క్షుమాఽతసీనీలికయో — క్షుమా—(స్త్రీ) అవిసెచెట్టు, నీలిచెట్టు.

ర్సుమా నామ్ని వరద్యుతౌ. — సుమా—(స్త్రీ) పేరు, శ్రేష్ఠమగు కాంతి.

ఉమాఽతసీ హైమవతీ హరిద్రాకీర్తికాంతిషు, — ఉమా—(స్త్రీ) అవిసెచెట్టు, పార్వతి, పసుపు, కీర్తి, ప్రకాశము.

రుమా సుగ్రీవదారేషు విశిష్టలవణాకరే. ౩౪. — రుమా—(స్త్రీ) సుగ్రీవునిభార్య, ఉప్పగని.

అథ మాంతస్త్రీవర్ణః.	మాంతత్రివర్ణము.
ఉత్తమా దుగ్ధికాయాం స్యా దుత్కృష్టే చోత్తమేఽన్యవత్,	ఉత్తమా—(స్త్రీ) చిఱుపాలచెట్టు, (త్రి) శ్రేష్ఠమైనది, యోగ్యమైనది.
మధ్యమస్స్యాత్స్వరే మధ్యే మధ్యదేశే చ మధ్యజే. త్రిషు వాచ్యవన్మధ్యమా తూక్తా రాకాదృష్టరజస్స్త్రియోః, కర్ణికాత్రిశ్యక్షరచ్ఛందఃకరమధ్యాంగులీషు చ. ౩౬.	మధ్యమః—(పు) మధ్యమస్వరము (న) నడుము, (పు) భారతవర్ష నడిమిదేశము, (త్రి) నడిమిది, (స్త్రీ) పూర్ణిమ, క్రొత్తగారజస్వలయైనది, తామరదుద్దు, మూండక్షరముల ఛందస్సు, నడిమివ్రేలు.
అధమః కుత్సితే న్యూనే	అధమః—(పు) కుటిలమైనది, తక్కువయైనది.
ప్రక్రమోఽవసరే క్రమే,	ప్రక్రమః—(పు) సమయము, వరుస.
విక్రమః క్రాంతిమాత్రే స్యా ద్విక్రమశ్శౌర్యసంపది. ౩౭.	విక్రమః—(పు) ఆక్రమించుట, శౌర్యాతిశయము.
సంక్రమః క్రమణే సమ్యగ్వారిసంచారయంత్రకే,	సంక్రమః—(పు) ఆక్రమించుట, నీటికట్టలోనగునది.
నిష్క్రమో బుద్ధిసంపత్తౌ నిర్గమే దుష్కులేఽపి చ.	నిష్క్రమః—(పు) బుద్ధిబలము, బయలువెడలుట, చెడుకులము.
ఆగమశ్శాస్త్ర ఆయాతే	ఆగమః—(పు) శాస్త్రము, వచ్చుట.
విభ్రమో భ్రాంతిహావయోః,	విభ్రమః—(పు) భ్రమ, విలాసము.
సంభ్రమస్తు భయేఽపి స్యాత్సంవేగాదరయోరపి.	సంభ్రమః—(పు) భయము, తొందర, ఆదరము.
విద్రుమో రత్నవృక్షే స్యాత్ప్రవాళే పల్లవేఽపి చ,	విద్రుమః—(పు) పగడపుఁజెట్టు, పగడము, చిగురాకు.
ఆశ్రమో బ్రహ్మచర్యాదిచతుష్కేఽపి మఠేఽపి చ.	ఆశ్రమః—(పు) బ్రహ్మచర్యాద్యాశ్రమము, మఠము.
సత్తమశ్చాన్యవత్పూజ్యే శ్రేష్ఠసాధీయసోరపి,	సత్తమః—(త్రి) పూజ్యమైనది, శ్రేష్ఠమైనది, యోగ్యమైనది.

నియమో యంత్రణాయాం స్యాత్ప్రతిజ్ఞాయాం చ సంయమే	నియమః—(పు) నియమించుట, ప్రతిజ్ఞ, వ్రతనిష్ఠ.
నిగమో వాణిజే పుర్యాం పథి వేదే వణిక్పథే,	నిగమః—(పు) వర్తకుఁడు, పట్టణము, మార్గము, వేదము, బజారు.
నైగమస్స్యాదుపనిషద్వణిజోర్నాగరేఽపి చ. ౪౨.	నైగమః—(పు) ఉపనిషత్తులు, వర్తకుఁడు, నాగరికుఁడు.
కలమో లేఖనీచౌరశాలిలాతూరసేషు చ,	కలమః—(పు) కలము, దొంగ, వరిపైరు, లాటూరసము.
తలిమం కుట్టిమే తల్పే చంద్రహాసే వితానకే. ౪౩.	తలిమం—(న) ఱాతితోఁ గట్టఁబడిన భూమి, శయ్య, పెద్దకత్తి, చాందిని.
పరమం స్యాదనుజ్ఞాతేఽవ్యయం పరమం పరే, పరమంస్యాత్ప్రథానాద్యోరోంకారేఽపితథోచ్యతే.	పరమం—(అవ్యయం), అంగీకృతమైనది, (త్రి) శ్రేష్ఠమైనది, ముఖ్యమైనది, మొదటిది, ఓంకారము
కుసుమం పుష్పఫలయోః స్త్రీరజోనేత్రరోగయోః,	కుసుమం—(న) పుష్పము, ఫలము, రజోరక్తము, నేత్రరోగము.
కృత్రిమం రచితే ప్రోక్తం సిహ్లకే లవణాంతరే. ౪౪.	కృత్రిమం—(త్రి) చేయఁబడినది, అందుగుబంకతోఁజేసిన సుగంధద్రవ్యము, (చిల్లమడ్డి) లవణవిశేషము.
సుషమం చారుసమయోః సుషమా పరమద్యుతౌ,	సుషమం—(త్రి) సుందరమైనది, సమమైనది, (స్త్రీ) గొప్పప్రకాశము.
సుషీమశ్శిశిరే చారౌ సుషీమః పన్నగాంతరే. ౪౫.	సుషీమః—(త్రి) చల్లనిది, సుందరమైనది (పు) సర్పవిశేషము.
పంచమో రాగభేదే స్యాత్పంచానామపి పూరణే, పంచమశ్చతురే హృద్యే పంచమీ పాండవస్త్రియాం. ౪౬.	పంచమః—(పు) రాగవిశేషము, ఐదవది, (త్రి) నేర్పరి, మనోహరమైనది, పంచమీ—(స్త్రీ) ద్రౌపది.
గౌతమశ్శాక్యసింహే చ మునిభేదేఽథ గౌతమీ,	గౌతమః—(పు) బుద్ధదేవుఁడు, గౌతమముని, గౌతమీ (స్త్రీ) గోరోచనము,

రోచన్యామంబికాయాం
చ

పార్వతి.

దాడిమః కరకైలయోః. ౧౨.

దాడిమః—(పు) దానిమ్మచెట్టు, ఏలకిచెట్టు.

గోధూమో నాగరంగే స్యా
ద్భేషజ వ్రీహిభేదయోః,

గోధూమః—(పు) నారింజచెట్టు, ఓషధీ విశేషము, గోధుమధాన్యము.

వ్యాయామో దుర్గసంచారే
వ్యాయామః పౌరుషేఽపి చ. ౧౬,

వ్యాయామః—(పు) వంతెనకట్ట, పౌరుషము.

విలోమస్తు ప్రతీపే స్యాద్భు
జంగే వరుణే శుని, ఆమ
లక్యాం విలోమీ చ
విలోమం చారఘట్టకే.

విలోమః—(త్రి) ప్రతికూలమైనది, సర్పము, వరుణదేవుఁడు, కుక్క,విలోమీ (స్త్రీ) ఉసిరికచెట్టు, (న) పెద్దబావి.

గోలోమీ శ్వేతదూర్వా
యాం, షడ్గ్రంథావార
యోషితోః,

గోలోమీ—(స్త్రీ) తెల్లగఱిక,వస, వేశ్య.

ప్రతిమా దంతబంధే స్యాన్న
జస్యానుకృతావపి. ౧౧.

ప్రతిమా—(స్త్రీ) గజదంతమునందలికట్టు, విగ్రహము.

అథ మాంతశ్చతుర్వర్ణః.

మాంతచతుర్వర్ణము.

ప్లవంగమః కపౌ భేకేఽ

ప్లవంగమః—(పు) కోతి, కప్ప.

నుపమస్సుందరేఽన్యవత్, సుప్రతీకస్య యోషా
యాం భవేదనుపమా
మతా. ౨౨.

అనుపమః—(త్రి) సుందరమైనది, (స్త్రీ) ఈశాన్యదిగ్గజముభార్య.

అభ్యాగమోఽంతికే ఘాతే
విరోధాభ్యాగమేషు,

అభ్యాగమః—(పు) సమీపము, చావు, వైరము, ఎదుర్కొను, సంగరము.

యాతయామస్తు జీర్ణే స్యా
త్పరిభుక్తోజ్ఝితేఽపి చ

యాతయామః—(త్రి) శిథిలమైనది, అనుభవించి విడువఁబడినది.

దండయామస్తు కీనాశే దివసే
కుంభసంభవే,

దండయామః—(పు) యముఁడు, దినము, అగస్త్యముని.

సార్వభౌమ స్తు దిజ్నాగే స సార్వభౌమః —(పు) ఉత్తరదిగ్గజము, చక్ర
ర్వపృథ్వీపతావపి. ౫౪.	వర్తి.
పరాక్రమో విక్రమే స్యా	పరాక్రమః—(పు) పరాక్రమము, దేహ
త్సామర్థ్యో ద్యోగయో	బలము, ప్రయత్నము.
రపి,	
ఉపక్రమ స్స్యా దుపధా చికి	ఉపక్రమః—(పు) మంత్రిమున్నగువారిని
త్సారంభవిక్రమే. ౫౫.	బరీక్షించుట, రోగచికిత్స, ప్రారం
	భము, పరాక్రమము.
జలగుల్మో జలవర్తే కచ్ఛపే	జలగుల్మః—(పు) సుడి, తాబేలు,
జలచత్వరే,	నాలుగుకాలువలు కలియుచోటు
మహాపద్మః స్మృతో నాగనిధి	మహాపద్మః—(పు) సర్పవిశేషము, కుబే
సంఖ్యాంతరేఽపి చ.	రునినిధి, సంఖ్యాభేదము.

అథ మాంతపంచవర్ణః.	మాంత పంచవర్ణము.
అభ్యుపగమస్స్వీకారే సమీ	అభ్యుపగమః—(పు) స్వీకరించుట, సమీ
పాగమనేఽపి చ,	పించుట
నక్షత్రనేమిశ్శీతాంశౌ రేవ	నక్షత్రనేమిః—(పు) చంద్రుఁడు, (స్త్రీ) రే
త్యాం చ ధ్రువే క్వచి	వతీనక్షత్రము (పు) ధ్రువుఁడు.
త్. ౫౬.	

అథ యాంతవర్ణః.	యాంతవర్ణము.
యస్సర్వనామానిలయో	యః—(పు) సర్వనామము, వాయువు.
ర్జ్యామౌర్వీమాతృభూమిషు,	జ్యా—(స్త్రీ) వింటినారి, తల్లి, భూమి.
ద్యురగ్నౌ దివసేఽపి స్యా	ద్యుః—(పు) అగ్ని, (న) దినము.
ద్ద్యౌస్స్వర్గసురవర్త్మనోః. ౧.	ద్యౌః—(స్త్రీ) స్వర్గము, ఆకాశము.

అథ యాంతో ద్విపర్ణః.	యాంతద్విపర్ణము.
జయో జయంతే విజయే జ	జయః—(పు) ఇంద్రునికుమారుఁడు,
యా దుర్గాఽగ్నిమంథ	యించుట (స్త్రీ) పార్వతి, నెల్లిచెట్టు,
యోః,	తక్కిలిచెట్టు, తిథివిశేషము, పార్వతి

జయంతీతిథిభేదోమాసఖీ పథ్యాసు చ స్మృతా. ౨.	చెలికత్తె, కరకచెట్టు.
చయస్సమూహే ప్రాకారమూలబంధేసమాహృతౌ,	చయః—(పు) సమూహము, కోటకొరడు, సంగ్రహము.
నయో నీతౌ ద్యూతభేదే	నయః—(పు) నీతి, ద్యూతభేదము.
శయశ్శయ్యాహిపాణిషు.	శయః—(పు) పానుపు, సర్పము, హస్తము.
భయం ప్రతిభయే ఘోరే ప్రసూనే కుబ్జకస్య చ,	భయం—(న) పరులవలనియనిష్టము(త్రి) భయంకరమైనది, (న) కుబ్జకపుష్పము.
మయశ్శిల్పిని దైత్యానాం కరభేఽశ్వతరేఽపి చ.	మయః—(పు) రాక్షసులశిల్పి, ఒంటె, కంచరగాడిద.
లయో వినాశే సంశ్లేషే సామ్యే తౌర్యత్రికస్య చ,	లయః—(పు) నాశనము, కలసికొనుట, నృత్తగీతవాద్యములసమత్వము.
స్మయో గర్వేఽప్యద్భుతే	స్మయః—(పు) గర్వము, ఆశ్చర్యము.
గేయో గాతవ్యే గాయనేఽపి చ. ౫.	గేయః—(త్రి) పాట, గానముచేయువాఁడు
క్షయో రోగాంతరే వేశ్మకల్పాంతాపచయేష్వపి,	క్షయః—(పు) క్షయరోగము, గృహము, ప్రళయము, తక్కువ.
ప్రియో ధవే చ హృద్యే చ వృద్ధినామౌషధేఽపి, చ. ౬.	ప్రియః—(పు) భర్త, (త్రి) మనోహరమైనది, వృద్ధియనునోషధి.
కాయః కదైవతే మూర్తౌ సంఘేలక్ష్యస్వభావయోః, కాయం మనుష్యతీర్థేఽపి	కాయః—(పు) బ్రహ్మతీర్థము, శరీరము, సమూహము, గుఱి, స్వభావము,(న) మనుష్యతీర్థము.
సాయఃకాండాపరాహ్ణయోః	సాయః—(పు) బాణము, సాయంకాలము.
దాయో దానే యౌతకాదిధనే సోల్లుంఠభాషణే, విభక్తవ్యపితృద్రవ్యే దాయమాహుర్మనీషిణః. ౭.	దాయః—(పు) దానము, అరణము, ఎత్తిపొడుపుమాట (న) పంచుకొనఁదగిన పితృధనము.
ప్రాయశ్చానశనే మృత్యౌ తు	ప్రాయః—(న) మరణముకోరిచేయు నిరా

ల్యబాహుళ్యయోరపి,	హీర వ్రతము, మరణము, తుల్యార్థము, బాహుళ్యము.
పేయం పానీయపయసోః పే పేయం—(త్రి) పానముచేయఁ దగినది,	
యాశ్రాణాచ్ఛమండయోః.	(న) ఉదకము, (స్త్రీ) గంజి, మంచిమీఁగడ.
స్థేయో వివాదస్య పదనిర్ణే స్థేయః—(పు) న్యాయాధికారి, పురో	
తరి పురోహితే,	హితుఁడు.
పీయుః కాలే రవౌ ఘూకే పీయుః—(పు) కాలము, సూర్యుఁడు,	గ్రుడ్లగూబ.
యయుః క్రతుహయేహయే. యయుః—(పు) యాగాశ్వము, అశ్వము.	
మయుస్తురంగవదనే మృగే మయుః—(పు) కిన్నరుఁడు, ఒకవిధమగు	
ఒపి మయురుచ్యతే,	జింక.
మన్యుః క్రోధే క్రతౌ దైన్యే మన్యుః—(పు) కోపము, యజ్ఞము, దీన	త్వము
మృత్యుర్మరణదైవయోః.	మృత్యుః—(పు) మరణము, దైవము.
దస్యుః స్తేనే చ శత్రౌ చ	దస్యుః—(పు) చోరుఁడు, విరోధి.
జన్యుః ప్రాణ్యగ్నిధాతృషు,	జన్యుః—(పు) జంతువు, అగ్ని, బ్రహ్మ.
వన్యం వనభవే వన్యా వన వన్యం—(త్రి) వనమునందుఁ బుట్టినది,	
వారిసమూహయోః.	(స్త్రీ) వనసమూహము, జలసమూహము.
జన్యం హట్టే పరీవాదే సం జన్యం—(న) అంగడి, నింద, యుద్ధము,	
యుగే జనకే పునః, జన్య	(పు) తండ్రి (త్రి) పుట్టించువాఁడు,
స్స్యాజ్జననీయే చ జన్యా	(స్త్రీ) తల్లి చెలికత్తె, సంతోషము, (త్రి)
మాతృసఖీముదోః. ౧౩.	తోడిపెండ్లికొడుకు, తోడిపెండ్లికూఁ
జన్యో వరవధూజ్ఞాతి	తురు, భర్తబంటు, భర్తమిత్రుఁడు,
ప్రియభృత్యహితేషు చ,	
శూన్యాఖ్యా నిర్జనే నళ్యా	శూన్యః—(త్రి) జనరహితమైనది, (స్త్రీ) గువ్వగుత్తి గడ్డి.
మన్యో భిన్నసమానయోః.	అన్యః—(త్రి) వేఱైనది, సమమైనది.
పాయ్యం పానీయకే నింద్యే పాయ్యం—(న) జలము (త్రి) నిందింపఁ	

	దగినది.
పూజ్యశ్శ్వశురవంద్యయోః,	పూజ్యః—(పు) మామ, పూజింపఁదగినవాఁడు.
హార్యో విభీతకతరౌ హర్తవ్యే హార్యమన్యవత్.	హార్యః—(పు) తాండ్రచెట్టు (త్రి) హరింపఁదగినది.
వీర్యం శుక్రే ప్రభావే చ తేజస్సామర్థ్యయోరపి,	వీర్యం—(న) రేతస్సు, పరాక్రమము, ప్రకాశము, బలము.
ఆర్యస్సాధౌ సౌవిదల్లేఽప్యార్యామార్యావృత్తభేదయోః.	ఆర్యః—(పు) సజ్జనుఁడు, అంతఃపురపుఁగావలివాఁడు, (స్త్రీ) పార్వతి, ఆర్యావృత్తము.
అర్యస్స్వామిని వైశ్యే చ	అర్యః—(పు) ప్రభువు, కోమటి.
కార్యం హేతౌ ప్రయోజనే,	కార్యం—(న) హేతువు, పని.
సూర్యస్సూరే తత్ప్రియాయాం సూర్యా స్యాద్దోషధావపి. ౧౭.	సూర్యః—(పు) సూర్యుఁడు, (స్త్రీ) సూర్యునిభార్య, పిన్నపాపరచెట్టు.
శౌర్యం చారభటీశక్త్యో	శౌర్యం—(న) దర్పము, సామర్థ్యము.
ర్వర్యస్స్మరవరేణ్యయోః,	వర్యః—(పు) మన్మథుఁడు, శ్రేష్ఠుఁడు.
గుహ్యం రహస్యుపస్థే చ గుహ్యః కమఠదంభయోః.	గుహ్యం—(త్రి) రహస్యము (న) మర్మాంగము, (పు) తాఁబేలు, దంభము.
సహ్యశ్శైలాంతరారోగ్యసోఢవ్యేషు ప్రచక్షతే,	సహ్యః—(పు) సహ్యపర్వతము, (న) ఆరోగ్యము, (త్రి) సహింపఁదగినది.
గృహ్యం పురీషమార్గేఽపి భవేదస్వైరపక్షయోః. ౧౯. గృహ్యా చ శాఖానగరే గృహ్యశ్ఛేకేఽప్యుదీరితః,	గృహ్యం—(న) గుదస్థానము, (త్రి) స్వతంత్రము కానిది, పక్షము, (స్త్రీ) పేట, (పు) పెంచినమృగపక్ష్యాదులు.
యోగ్యః ప్రవీణయోగార్హోపాయిశక్తేషు వాచ్యవత్. ౨౦. యోగ్యమృద్ధ్యాఖ్యభైషజ్యేయో	యోగ్యః—(త్రి) నేర్పరి, యోగమునకుఁదగినవాఁడు, ఉపాయశాలి, సమర్థుఁడు, (న) వృద్ధియనునోషధి, (స్త్రీ) అభ్యాసము, సూర్యునిభార్య.

గ్యాభాగ్యసార్కయోషి తోః,	
భాగ్యం శుభాత్మకవిధౌ స్యా చ్ఛుభాశుభకర్మణి. ౨౧.	భాగ్యం—(న) శుభమగు నదృష్టము, పురాకృతశుభాశుభకర్మ.
పాక్యం విడాలాఖ్యలవణే యవక్షారేఽపి దృశ్యతే,	పాక్యం—(న) విడాలలవణము, యవక్షారము.
పథ్యం హితే హారీతక్యాం పథ్యా	పథ్యం—(న) ఇష్టమైనది,(స్త్రీ) కరకచెట్టు.
రథ్యో రథోద్వహే. ౨౨. రథ్యా రథౌఘే విశిఖా వర్త్మనీచత్వరేషు చ.	రథ్యః—(పు) రథము మోయుగుఱ్ఱము, (స్త్రీ) రథసమూహము, రాజవీథి, మార్గము, నాలుగువీథులుగలియుచోటు.
అర్ఘ్యం శిలాజితున్యర్ఘ్యో బుధే న్యాయ్యే తు వాచ్యవత్.	అర్ఘ్యం—(న) శిలాజతు (త్రి) విద్వాంసుఁడు, న్యాయముతోఁ గూడినది.
గ్రామ్యో జనేఽన్యవద్గ్రా మ్యమశ్లీలరతబంధయోః,	గ్రామ్యః—(పు) మనుష్యుఁడు, (త్రి) పామరునిమాట, రతిబంధవిశేషము.
సౌమ్యో బుధే మనోజ్ఞే స్యా దనుగ్రే సోమదైవతే. ఇల్వలాసు చ సౌమ్యా స్స్యుర్ల్పే బోధ్యే చ వాచ్యవత్,	సౌమ్యః—(పు) బుధగ్రహము, (త్రి) మనోహరమైనది, శాంతమైనది, చంద్రుఁడధిదేవతగాఁ గలది, (పు) ఇల్వలానక్షత్రము, (త్రి) స్వల్పమైనది, బోధింపఁదగినది.
రమ్యం మనోరమే రమ్యా రాత్రౌ రమ్యశ్చ చంపకే.	రమ్యం—(త్రి) మనోహరమైనది, (స్త్రీ) రాత్రి, (పు) సంపంగిచెట్టు.
సంఖ్యం సమితి సంఖ్యా స్యా దేకద్వ్యాదివిచారయోః,	సంఖ్యం—(న) యుద్ధము, (స్త్రీ) లెక్క, ప్రమాణము చేయు అర్థనిర్ణయము.
మధ్యం న్యాయ్యేఽవకాశేఽవ లగ్నకే లగ్నకేఽధమే.	మధ్యం—(త్రి) న్యాయ్యమైనది, నడిమిది, (పు) నడుము, జామీనుండువాఁడు, నీచుఁడు.
మేధ్యం శుచౌ మేదురే చ వాచ్యవన్మేధ్యమాశ్రమే, మేధ్యాపి శంఖపుష్ప్యాం	మేధ్యం—(త్రి) పవిత్రమైనది, తఱచైనది, (న) నివాసము, (స్త్రీ) శంఖపుష్పీవృక్షము, వస.

స్యాద్వ్యచాయామపి కీర్తి తా. ౨౭.	
సాధ్యాభిఖ్యా సాధనీయే గణదైవతయోగయోః,	సాధ్యః—(త్రి) సాధింపఁదగినది, సాధ్యులనుగణదేవతలు, సాధ్యయోగము.
వంధ్యోఽఫలద్రుమే వంధ్యాప్యప్రజాతస్త్రియామపి.	వంధ్యః—(పు) ఫలింపనిచెట్టు, (స్త్రీ) గొడ్డురాలు.
హృద్యం ధవళజీరే చ హృత్ప్రియే హృద్భవేఽపిచ, వశకృద్వేదమంత్రేచపుంహృద్యా వృద్ధ్యాఖ్యౌషధౌ.	హృద్యం—(న) తెల్లజీలకఱ్ఱ (త్రి) మనోహరమైనది, హృదయమందుఁబుట్టినది, (పు) వశీకరణముచేయు వేదమంత్రము, (స్త్రీ) వృద్ధియనునోషధి.
చోద్యం స్యాదద్భుతే ప్రశ్నే చోదనార్హే తు వాచ్యవత్,	చోద్యం— (న) అచ్చెరువు, అడుగుట, (త్రి) ప్రేరేపింపఁదగినది.
పద్యం శ్లోకే స్తుతౌ పద్యా పద్యశ్శూద్రః పదార్హయోః.	పద్యం—(న) శ్లోకము, (స్త్రీ) స్తుతి, (పు) శూద్రుఁడు, (త్రి) పదమునకుఁదగినది.
పుణ్యం మనోజ్ఞేఽభిహితం తథా సుకృతధర్మయోః,	పుణ్యం—(త్రి) మనోహరమైనది, (న) పుణ్యము, ధర్మము.
ధిష్ణ్యం సద్మని నక్షత్రే స్థానే శక్తౌ చ పావకే. ౧.	ధిష్ణ్యం—(న) గృహము, నక్షత్రము, తావు,సామర్థ్యము,అగ్నిహోత్రము
ధాన్యం వ్రీహిషు ధాన్యాకే	ధాన్యం—(న) ధాన్యము, ధనియాలు.
ధన్యః పుణ్యవతి ప్రోక్తః, ధన్యా ధాన్యా([illegible])మలక్యోశ్చ	ధన్యః—(త్రి) పుణ్యాత్ముఁడు, (స్త్రీ) ధనియాలు, (దాది) ఉసిరికచెట్టు.
కుడ్యం భిత్తౌ విలేపనే. ౨.	కుడ్యం—(న) గోడ, మైపూఁత.
కావ్యం గ్రంథే గ్రహే కావ్యః కావ్యా స్యాత్పూతనాధియోః,	కావ్యం—(న) గ్రంథము, (పు) శుక్రగ్రహము, (స్త్రీ) పూతన, బుద్ధి.
చవ్యం తు చవికే చవ్యాశతపర్వోగ్రగంధయోః.	చవ్యం— (న) చవ్యమను గంధద్రవ్యము, (స్త్రీ) ఒకదినుసుచెఱకు, లేక వెదురు, వస.

గవ్యం తు గోహితే గవ్యం తథా క్షీరాదికే గవాం, రాగద్రవ్యే చ గవ్యా తు గోకులే కథితా బుధైః.	గవ్యం—(త్రి) గోవులకు హితమైనది, గోవుపాలు మున్నగునవి, (న) రంజక ద్రవ్యము, (స్త్రీ) గోసమూహము.
ద్రవ్యం స్యాద్ద్రవిణే భవ్యే పృథివ్యాదౌ చ పిత్తళే, భేషజే వినయే చాపి జతు ద్రుమవికారయోః. ౩౫.	ద్రవ్యం—(న) ధనము, మంగళము, పృథివ్యాది నవద్రవ్యములు, ఇత్తడి, ఔషధము, వినయము, లక్క, వృక్షవికారము.
భవ్యం సత్యే శుభే చాథ భేద్యవద్యోగ్యభావినోః, కర్మరంగతరౌ భవ్యో భవ్యా కరికణోమయోః.	భవ్యం—(న) నిజము, శుభము, (త్రి) యోగ్యమైనది, కాఁగలది, (పు) కామారవృక్షము, (స్త్రీ) గజపిప్పలి, పార్వతి.
దివ్యం లవంగకే దివ్యం వల్గౌ దివిభవేఽన్యవత్, ఆమలక్యాం స్మృతా దివ్యా	దివ్యం—(న) లవంగము, (త్రి) సుందరమైనది, స్వర్గమునందుఁబుట్టినది, (స్త్రీ) ఉసిరికచెట్టు.
సవ్యం వామప్రతీపయోః.	సవ్యం—(న) ఎడమవైపుది, (త్రి) ప్రతికూలమైనది.
సేవ్యం ప్రోక్తముశీరేచ సేవార్హే పునరన్యవత్,	సేవ్యం—(న) వట్టివేరు, (త్రి) సేవింపఁదగినది.
గోప్యో దాసీసుతే గోప్యో రక్షణీయేఽభిధేయవత్.	గోప్యః—(పు) దాసీపుత్త్రుఁడు, (త్రి) దాఁచియుంచఁదగినది.
రూప్యం స్యాదాహతస్వర్ణరజతే రజతేఽపి చ, రూప్యం ప్రశస్తరూపే తు వాచ్యవత్సముదాహృతః.	రూప్యం—(న) బంగారు వెండినాణెములు, వెండి, (త్రి) సుందరమైనది.
ఇభ్య ఆఢ్యే కరేణ్వాం తు భవేదిభ్యా తు సల్లకీ,	ఇభ్యః—(పు) ధనవంతుఁడు, (స్త్రీ) ఆఁడేనుఁగు, అందుగుచెట్టు.
లభ్యం యుక్తే చ లబ్ధవ్యే	లభ్యం—(న) న్యాయమైనది, పొందఁదగినది.
చార్ఘ్యమర్ఘార్హయోగ్య	అర్ఘ్యం—(న) పూజార్హమైనది, యో

యోః. ౮౦.	గ్యమైనది.
చిత్యం మృతకచై త్యే స్యా చ్చిత్యా మృతచితావపి,	చిత్యం—(న) కాడు, (స్మశానము) (స్త్రీ) శవమును గాల్చుటకుఁ జేర్చెడు కట్టెలులోనగునవి.
చైత్యమాయతనే బుద్ధగేహే చోద్దేశపాదపే.	చైత్యం—(న) దేవాలయము, బౌద్ధుల గృహము, రచ్చచెట్టు.
దైత్యోఽసురే సురాయాం తు దైత్యా చండౌషధా వపి,	దైత్యః—(పు) రాక్షసుఁడు, (స్త్రీ) కల్లు, చండమనునోషధి.
భృత్యో దాసే భృతౌ భృత్యా	భృత్యః—(పు) సేవకుఁడు, (స్త్రీ) కూలి.
దంత్యో దంతభవేఽధమే.	దంత్యః—(పు)దంత్యవర్ణములు,నీచుఁడు.
సత్యం కృతే చ శపథే తథ్యే తద్వతి వాచ్యవత్, తపో లోకాత్పరే సత్యో	సత్యం—(న) కృతయుగము, ప్రతిజ్ఞ, నిశ్చయము, (త్రి) సత్యమైనది, (పు) సత్యలోకము.
నిత్యం తు సతతే ధ్రువే.	నిత్యం—(న) శాశ్వతము,నిశ్చయము.
మూల్యం తు వేతనే వస్నే	మూల్యం—(న) కూలి, వెల.
మాల్యం మాలాప్రసూనయోః,	మాల్యం—(న) పూలదండ, పూవు.
బల్యం ప్రధానే ధాతౌ స్యా ద్బల్యం బలకరేఽపి చ.	బల్యం—(న) ప్రధానము, రేతస్సు,(త్రి) బలకరమైనది.
కల్యం సజ్జే ప్రభాతే చ కల్యో నీరోగదక్షయోః, కల్యా కల్యాణవాచి స్యాత్కా-దంబర్యామపి స్మృతా.	కల్యం—(త్రి) సిద్ధమైనది, (న) ప్రాతఃకాలము, (త్రి) రోగములేనివాఁడు, సమర్థుఁడు, (స్త్రీ) మంగళవాక్యము, కల్లు.
శల్యం శంకౌ శరే వంశకంబికాయాం చ తోమరే, శల్యస్తు కథితశ్శ్వావిన్మదనద్రుమయోరపి. ౮౬.	శల్యం—(న) మేకు, బాణము, వెదురు మొలక, నేజాకత్తి, (పు) ఏదుపంది, మంగచెట్టు.
కుల్యః కులోద్భవే మాన్యే కులస్యాతిహితేఽపి చ,	కుల్యః—(పు) సత్కులసంభవుఁడు, గౌరవపాత్రుఁడు, కులమున కిష్టుఁడు, (న)

కుల్యం స్యాత్కీకసేఽప్యష్టద్రోణీశూర్పామిషేషు చ. ౪౭. పయః ప్రణాలీసరితోః కుల్యా జీవంతికౌషధౌ,	ఎముక, ఎనిమిది ద్రోణముల పరిమితి, చేట, మాంసము, (స్త్రీ) కాలువ, నది, తిప్పతీఁగ.
వేశ్యం వేశ్యాగృహే వేశ్యా గణికాయాముదీరితా.	వేశ్యం—(న) బోగముదానియిల్లు, (స్త్రీ) వెలయాలు.
ఆస్యం వక్త్రే వక్త్రమధ్యే స్థితావాస్యా చ విశ్రుతా,	ఆస్యం—(న) ముఖము, నోరు, (స్త్రీ) ఉనికి.
లాస్యం తౌర్యత్రికే నాట్యే	లాస్యం—(న) నృత్తగీత వాద్యములు, నృత్యము.
శస్యం శస్తే ఫలే గుణే. ౪౮.	శస్యం—(న) ప్రశస్తము, ఫలము, గుణము.
కశ్యం మధ్యే తురంగాణాం కశ్యం మద్యకశార్హయోః,	కశ్యం—(న) గుఱ్ఱమునడుము, కల్లు, (త్రి) కొరడా దెబ్బ తినఁదగినది.
కాంస్యం తు తైజసద్రవ్యే వాద్యభిత్పానపాత్రయోః.	కాంస్యం—(న) కంచు, కంచుతాళము, కంచుపాత్రము.
మత్స్యో మీనాంతరే మీనే విరాటాభిఖ్యయాదవే,	మత్స్యః—(పు) చేఁపలలో నొకతెగ, మత్స్యము, విరాటరాజు.
తిష్యః పుష్యే కలౌ తథాఽఽమ్ల్యాం తిష్యపుష్యావదిష్యతే. ౪౯.	తిష్యః—(పు) పుష్యమీనక్షత్రము, కలియుగము, (స్త్రీ) ఉసిరికచెట్టు, (తిష్యపుష్యా శబ్దమువలె.)
దూష్యం తు దూషణీయే స్యాద్దూష్యం వస్త్రే చ తద్గృహే,	దూష్యం—(త్రి) దూషింపఁదగినది, (న) వస్త్రము, డేరా.
వీక్ష్యం తు విస్మయే దృశ్యే వీక్ష్యో లాసకవాజినోః.	వీక్ష్యం—(న) ఆశ్చర్యము (త్రి) చూడఁదగినది, (పు) నర్తకుఁడు, గుఱ్ఱము.
తార్క్ష్యస్స్యాదశ్వకర్ణాఖ్యవృక్షే రథతురంగయోః, తార్క్ష్యం రసాంజనే తా	తార్క్ష్యః—(పు) నల్లమద్దిచెట్టు, రథము, గుఱ్ఱము, (న) రసాంజనము (పు) గరుడుఁడు, అనూరుఁడు.

ర్క్షో గరుడే గరుడాగ్రజే.

లక్ష్యం శరవ్యే సంఖ్యాయాం లక్ష్యం ఛద్మని సమ్మతం,	లక్ష్యం—(న) గుఱి, లెక్క, నెపము.
యామ్యా వాచ్యాం భరణ్యాం చ యామ్యోఽగస్త్యే చ చందనే. ౫౪.	యామ్యా—(స్త్రీ) దక్షిణదిక్కు, భరణీనక్షత్రము, (పు) అగస్త్యముని, గంధపుఁజెట్టు.
ఇజ్యా దానేఽధ్వరేఽర్చాయాం సంగే చేజ్యో గురౌ మతః,	ఇజ్యా—(స్త్రీ) ఈవి, యజ్ఞము, పూజ, కలయిక, (పు) బృహస్పతి.
వ్రజ్యా పర్యటనే ప్రోక్తా వర్గప్రస్థానయోరపి. ౫౫.	వ్రజ్యా—(స్త్రీ) తిరుగుట, సజాతీయసమూహము, ప్రయాణము.
శయ్యా తల్పే శబ్దగుంఫే	శయ్యా—(స్త్రీ) పాన్పు, శబ్దములకూర్పు.
స్యాన్మాయా శాంబరీధియోః, మాయా దంభే కృపాయాం చ మాయః పీతాంబరేఽసురే. ౫౬.	మాయా—(స్త్రీ) ఇంద్రజాలము, బుద్ధి, కపటము, దయ, (పు) విష్ణువు, రాక్షసుఁడు.
కన్యా కుమారికానార్యోరోషధీరాశిభేదయోః,	కన్యా—(స్త్రీ) పెండ్లిగానిబాలిక, స్త్రీ, ఘృతకుమారియనునోషధి, కన్యారాశి.
కక్ష్యా బృహతికాయాం స్యాత్కాంచ్యాం మధ్యేభబంధనే. ౫౭. సాదృశ్యాదీనాం ప్రకోష్ఠే చ	కక్ష్యా—(స్త్రీ) ఉత్తరీయము, మొలనూలు, ఏనుఁగునడుమునఁగట్టెడుమోకు, తొట్టికట్టు
కృత్యం విద్విష్టకార్యయోః, కృత్యాపి దేవతాభేదే కృత్యాస్తవ్యాదిషు స్మృతాః. ౫౮.	కృత్యం—(త్రి) శత్రువు, (న) కార్యము, (స్త్రీ) దేవతావిశేషము, (త్రి) కృత్యప్రత్యయము.
వింధ్యా భవేల్లవల్యాం చ వింధ్యో వ్యాధౌ కుశైలభేదయోః,	వింధ్యా—(స్త్రీ) వెన్నెలతీఁగ, (పు) రోగవిశేషము, వింధ్యపర్వతము.

సంధ్యా నదీకాలభిదోశ్చింతామర్యాదయోరపి ౫౯. ప్రతిజ్ఞాయాం చ సంధానే సంధ్యా చ కుసుమాంతరే,	సంధ్యా—(స్త్రీ) సంధ్యానది, సంధ్యాకాలము, విచారము, మేర, ప్రతిజ్ఞ, కూర్పుట, పుష్పవిశేషము.
ఛాయా స్యాదాతపాభావే ప్రతిబింబార్కయోషితోః. ౬౦. పాలనోత్కోచయోః కాంతిసచ్ఛోభాపంక్తిషు స్మృతా,	ఛాయా—(స్త్రీ) నీడ, ప్రతిబింబము, ఛాయాదేవి, పరిపాలించుట, లంచము, కాంతి, యోగ్యమగుశోభ, వరుస.
క్రియా కర్మణి చేష్టాయాం కరణే సంప్రధారణే. ౬౧ ఆరంభోపాయశిక్షార్చాచికిత్సానిష్కృతిష్వపి,	క్రియా—(స్త్రీ) పని, అవయవవ్యాపారము, సాధనము, యుక్తాయుక్తనిర్ణయము, ప్రారంభము, ఉపాయము, శిక్ష, పూజ, రోగచికిత్స, ప్రతిక్రియ.
త్రయీ త్రివేద్యాం త్రితయే పురంధ్ర్యాం సుమతావపి.	త్రయీ—(స్త్రీ) ఋగ్యజుస్సామ వేదములు, మూఁడు, కుటుంబముగలస్త్రీ, మంచిమనస్సుగల స్త్రీ.

అథ యాంత త్రివర్ణః.	యాంత త్రివర్గము.
విజయస్తు జయే పార్థే గౌర్యాం తు విజయాతిథౌ,	విజయః—(పు) జయము, అర్జునుఁడు, (స్త్రీ) పార్వతీదేవి, విజయదశమి.
వినయః ప్రణతౌ ప్రాహుశ్శిక్షాయాం వినయా మతా. ౬౩.	వినయః—(పు) అణఁకువ, (స్త్రీ)దండనము.
విషయస్స్యాదింద్రియార్థే దేశే జనపదేఽపి చ, గోచరే చ ప్రబంధాదేర్యస్య జ్ఞాతశ్చ తత్ర చ.	విషయః—(పు) శబ్దస్పర్శ రూపరసగంధములు, దేశము, పట్టణము, ప్రత్యక్షవస్తువు, ప్రబంధాదులచేఁ దెలియఁబడువ్యక్తి.
అనయో వ్యసనే దైవే చా	అనయః—(పు)దుఃఖము, దైవము, అమం

శుభే చాపది స్మృతః,	గళము, ఆపద.
సన్నయస్సమవాయేఽపి పృ ష్ఠస్థాయి బలేఽపి చ.	సన్నయః—(పు) సమూహము, వెనుక నున్న దండు.
ప్రణయః ప్రేమ్ణి విస్రంభే యాచ్ఞాప్రసరయోరపి,	ప్రణయః—(పు) ప్రేమ, విశ్వాసము, యాచన, వ్యాపకము.
వలయః కంఠరోగే స్యాద్వ లయం కంకణేఽపి చ.	వలయః—(పు) గండమాలయనురోగ ము, (న) కడియము.
మలయో దేశ ఆరామే శై లాంశే పర్వతాంతరే, మలయా త్రివృతాయాం స్యా,	మలయః—(పు) మలయదేశము, ఉద్యా నవనము, పర్వతమునందలి భాగము, మలయపర్వతము, (స్త్రీ) తెల్లతెగడ.
ద్విస్మయోఽద్భుతగర్వయోః	విస్మయః—(పు) అచ్చెరువు, గర్వము.
ప్రళయో మృత్యుకల్పాంత మూర్ఛార్థేషు ప్రయు జ్యతే,	ప్రళయః—(పు) మృత్యువు, ప్రళయ కాలము, మూర్ఛ.
అభయం స్యాదుశీరే చ ప థ్యాయామభయా భ యం. ౬౮. నిర్భయే వా చ్యవత్ప్రోక్తం	అభయం—(న)వట్టివేరు, (స్త్రీ) కరకచెట్టు, (త్రి) భయములేనిది.
హృదయం మానసోరసోః, బుక్కాయా	హృదయం—(న) మనస్సు, వక్షఃస్థలము, గుండె.
ముదయః పూర్వపర్వతే చో న్నతావపి. ౬౯.	ఉదయః—(పు) ఉదయపర్వతము, అభి వృద్ధి.
ప్రత్యయశ్శపథే రంధ్రే వి శ్వాసాచార హేతుషు, ప్రథితేత్వే సనాద్యౌచాన్య ధీనే జ్ఞానశబ్దయోః. ౭౦.	ప్రత్యయః—(పు) ఒట్టు, కన్నము, విశ్వా సము, ఆచారము, కారణము, ప్రసి ద్ధము, సనాది ప్రత్యయము, వశము, జ్ఞానము, శబ్దము.
అత్యయోఽతిక్రమే దండే వినాశే దోషకృచ్ఛ్రయోః,	అత్యయః—(పు) మీరుట, శిక్ష, మర ణము, పాపము, కష్టము.
ఆశయస్స్యాదభిప్రాయే మా	ఆశయః—(పు) అభిప్రాయము, మనస్సు,

నసాధారయోరపి. ౭౧.

ఆశ్రయము.

నికాయో నిలయే లక్ష్యే సంహతానాం సముచ్చయే, ఏకార్థభాజినివహే పరమాత్మని చేష్యతే.

నికాయః—(పు) గృహము. గుఱి, ప్రోగు, తెగ, పరబ్రహ్మము.

క్షేత్రియం క్షేత్రజతృణే పరదారరతేఽపి చ, అన్యదేహచికిత్స్యార్థేఽసాధ్యరోగేఽపి కథ్యతే. ౭౩.

క్షేత్రియం—(న) పంటభూమియందలి గడ్డి, (పు) పరస్త్రీలోలుఁడు, మఱొక జన్మమున చికిత్సింపఁదగినది, అసాధ్యమగురోగము.

కషాయో రసభేదే స్యాదంగరాగే విలేపనే, నిర్యాసే చ కషాయస్తు సురభౌ లోహితేఽన్యవత్. ౭౪.

కషాయః—(పు) ఔషధరసము, చందనాదులు, వానిపూఁత, చెట్లబంక, (త్రి) సుగంధముగలది, ఎఱ్ఱనిది.

కులాయః పక్షినిలయస్థానయోర్నీడవన్మతః,

కులాయః—(పు) (నీడశబ్దమువలె) గూడు, స్థానము.

ఉపాయస్సామభేదాదావుపాయస్స్యాదుపాగతౌ. ౭౫.

ఉపాయః—(పు) చతురుపాయములు, సమీపించుట.

పర్యాయస్తు ప్రకారే స్యాన్నిర్మాణేఽవసరే క్రమే,

పర్యాయః—(పు) భేదము, నిర్మాణము, సమయము, వరుస.

సంస్త్యాయస్సన్నివేశే చ సంస్థానే విస్తృతావపి. ౭౬.

సంస్త్యాయః—(పు) గృహము, (పు) పట్టణము వెలుపలిభాగము. విస్తారము.

వ్యవాయస్సురతేఽంతర్ధా వ్యవాయం తేజసి స్మృతం,

వ్యవాయః—(పు) సంభోగము, అదృశ్యముగుట, (న) ప్రకాశము

సమయశ్శపథే కాలే సిద్ధాంతే వృత్తసంవిదోః. ౭౭.

సమయః—(పు) ప్రతిన, కాలము, నిర్ణయము, వ్యాపారము, జ్ఞానము.

శాలేయం శతపుష్పాయాం మాహిశాల్యుద్భవోచితే,

శాలేయం—(న) సదాపచెట్టు (పు) వడ్లు పండుభూమి.

శైలేయం సింధులవణే తాళపర్ణ్యాం చ శైలజే. ౭౮.

శైలేయం—(న) సైంధవలవణము, మురయనునోషధి, రాతిపువ్వు, (పు)

చంచరీకే తు శైలేయో	తుమ్మెద.
గాంగేయో జాహ్నవీసుతే, కశేరుస్వర్ణముస్తాసు గాంగేయమితి కథ్యతే. ౨౯.	గాంగేయః—(పు) భీష్ముఁడు, (న) కమ్మరేఁగుచెట్టు, బంగారము, తుంగముస్తె.
చాంపేయశ్చంపకే స్వర్ణే కింజల్కే నాగకేసరే,	చాంపేయః—(పు) సంపంగిచెట్టు, బంగారము, కేసరము, నాగకేసరపుఁజెట్టు.
కాలేయో దైత్యభేదే స్యాత్కాలేయం కాలఖండకే. ౩౦. కాలేయం కుంకుమే కృష్ణాగురౌ స్యాత్పీతచందనే,	కాలేయః—(పు) కాలేయులను రాక్షసులు, (న) గర్భమునందలి నల్లని మాంసము (కారిజము) కుంకుమ, కృష్ణాగురు, పచ్చవంటి గంధము.
బాలేయోఽంగారవల్ల్యాం స్యాత్ఖరే బాలహితే మృదౌ.	బాలేయః—(పు) నిప్పువన్నెగుత్తుల కానుగుచెట్టు, గాడిద, (త్రి) బాలునికి హితమైనది.
ఆత్రేయో మునిభేదే స్యాదాత్రేయీ సరిదంతరే, పుష్పవత్యాం చ	ఆత్రేయః—(పు) ఆత్రేయముని, (స్త్రీ) నదివిశేషము, రజస్వలయైనస్త్రీ.
పానీయం పేయవారిణోః.	పానీయం—(త్రి) త్రాగఁదగినది (న) జలము.
ఐణేయమేణీచర్మాదౌ రతబంధాంతరే స్త్రియాం,	ఐణేయం—(న) లేడితోలుమున్నగునది, స్త్రీల రతిబంధవిశేషము.
ఆశ్వీయమశ్వసంఘాతేఽశ్వీయమశ్వహితేఽన్యవత్.	ఆశ్వీయః—(పు) అశ్వసమూహము, (త్రి) గుఱ్ఱముల కిష్టమగునది.
ఇంద్రియం తు హృషీకే స్యాదింద్రియం రేతసి స్మృతం,	ఇంద్రియం—(న) దశేంద్రియములు, శుక్లము.
జఘన్యం చరమే శిశ్నే జఘన్యం గర్హితేఽన్యవత్.	జఘన్యం—(న) చివరభాగము, శిశ్నము, (త్రి) నిందింపఁదగినది.
వదాన్యో దానశౌండే స్యాద్వదాన్యశ్చారుభాషిణి,	వదాన్యః—(పు) మిగులదానముఁజేయువాఁడు, (పు) బాగుగా మాటలాడువాఁడు.

పర్జన్యో మేఘశబ్దే స్యాద్ధ్వనదంబుదశక్రయోః. ౧౫౭.	పర్జన్యః—(పు) ఉఱుము, గర్జించు మేఘము, ఇంద్రుఁడు
బ్రహ్మణ్యో బ్రహ్మసాధౌ చ బ్రహ్మణ్యశ్చ శనైశ్చరే,	బ్రహ్మణ్యః—(త్రి) బ్రాహ్మణునకు హితమైనది, (పు) శనిగ్రహము.
బ్రాహ్మణ్యం బ్రాహ్మణత్వే స్యాత్సంహతౌ చ ద్విజన్మనాం. ౧౫౮.	బ్రాహ్మణ్యం—(న) బ్రాహ్మణుఁడగుట, బ్రాహ్మణసమూహము.
శీర్షణ్య మామల స్విశదకేశశీర్షకయోరపి,	శీర్షణ్యః—(పు) మంచి వెండ్రుకలు, తలపాగ.
హిరణ్యమక్షయే ద్రవ్యే వరాటే స్వర్ణరేతసోః. ౧౫౯.	హిరణ్యం—(న) నాశము లేనిది, ధనము, గవ్వ, బంగారు, శుక్లము.
సౌకర్యం స్యాదనాయాసే క్రియాయాం సూకరస్య చ,	సౌకర్యం—(న) ఆయాసము లేకుండుట, పందిచేయునది.
శ్వశుర్యో దేవరే శ్యాలేఽ	శ్వశుర్యః—(పు) భర్తసోదరుఁడు, భార్యసోదరుఁడు.
ప్యహార్యః స్థిరశైలయోః.	అహార్యః—(త్రి) స్థిరమైనది, పర్వతము.
ప్రకీర్యః పూతికరజే వికీర్యేత్వభిధేయవత్,	ప్రకీర్యః—(పు) నెపలపుంగు చెట్టు, (త్రి) చల్లఁదగినది.
సౌరభ్యమాహుస్సౌగంధ్యే చారుత్వే గుణగౌరవే.	సౌరభ్యం—(న) పరిమళము, సౌందర్యము, గుణాతిశయము.
నేపథ్యం రంగభూమౌ స్యాన్నేపథ్యం చ ప్రసాధనే,	నేపథ్యం—(న) నాట్యస్థలము, అలంకారము.
ఆతిథ్యమాతిథేయే స్యాదాతిథ్యశ్చాతిథావపి. ౧౬౦.	ఆతిథ్యం—(న) పూజాద్రవ్యము, (పు) అతిథి.
సామర్థ్యం యోగ్యతాశక్త్యో	సామర్థ్యం—(న) యోగ్యత, శక్తి.
రపత్యం పుత్రయోర్మతం,	అపత్యం—(న) స్త్రీపురుషసంతానము.
కౌకృత్యమనుతాపే స్యాదయుక్తకరణేఽపి చ. ౧౬౧.	కౌకృత్యం—(న) పశ్చాత్తాపము, అకార్యము చేయుట.
లౌహిత్యస్సాగరే వ్రీహౌ	లౌహిత్యః—(పు) సముద్రము, ధాన్యము.
వాదిత్యస్త్రిదశే రవౌ,	ఆదిత్యః—(పు) దేవత, సూర్యుఁడు.

పౌలస్త్యో రావణే శ్రీదేఽ	పౌలస్త్యః—(పు) రావణుఁడు, కుబేరుఁడు
ప్యౌచిత్యం సత్యయోగ్యయోః. ౯౨.	ఔచిత్యం—(న) నిజము, తగినది.
ప్రసవ్యమనుకూలే స్యాత్ప్రతికూలేఽపి వాచ్యవత్,	ప్రసవ్యం—(త్రి) అనుకూలమైనది, ప్రతికూలమైనది.
అవధ్యమవధార్హే స్యాదనర్థకవచస్యపి. ౯౩.	అవధ్యం—(త్రి) చంపఁదగనిది, (న) అర్థములేనిది.
ప్రణాయ్యోఽసమ్మతే ప్రోక్తశ్చాభిలాషవివర్జితే,	ప్రణాయ్యః—(త్రి) సమ్మతిలేనిది, కోరికలేనిది.
శాండిల్యో మునిభేదే స్యాచ్ఛాండిల్యః పావకాంతరే ౯౪.	శాండిల్యః—(పు) శాండిల్యమహాముని, అగ్నివిశేషము.
మంగళ్యస్త్రాయమాణే స్యాద్బిల్వేఽశ్వత్థే మసూరకే, మంగళ్యం దధ్ని మంగళ్యో మనోజ్ఞే త్వభిధేయవత్. ౯౫. మంగళ్యా రోచనాయాం చ ప్రియంగు శతపుష్పయోః, అథః పుష్పీ శంఖపుష్పీశమీశుక్లవచాసు చ ౯౬.	మంగళ్యః—(పు) కలుకానుగుచెట్టు, మారేడుచెట్టు, రావిచెట్టు, చిఱుసెనగలు, (న) మీఁగడ పెరుగు, (త్రి) మనోహరమైనది. (స్త్రీ) గోరోజనము, ప్రేంకణపుఁజెట్టు, సదాపచెట్టు, బరివెంకచెట్టు, సంకుప్పిచెట్టు, జమ్మిచెట్టు, తెల్లవస,
అధృష్యస్తు ప్రగల్భే స్యాదధృష్యా నిమ్నగాభిది,	అధృష్యః—(త్రి) ప్రౌఢమైనది, (స్త్రీ) అధృష్యానది.
పారుష్యం పరుషత్వే స్యాద్వనే శక్రస్య గీష్పతౌ. ౯౭. పారుష్యోఽ	పారుష్యం—(న) కఠినత్వము, నందనవనము, (పు) బృహస్పతి.
థ భుజిష్యస్స్యాత్సహాయేహస్తసూత్రకే, స్వతంత్రే చ భుజిష్యా తు దాసీగ	భుజిష్యః—(పు) సహాయుఁడు, చేతకట్టుకొనెడు తోరము, స్వతంత్రుఁడు, (స్త్రీ) పరిచారిక, వేశ్య.

ణికయోర్మతా. ౯౮.	
చక్షుష్యః కేతకే పుండరీకవృక్షే రసాంజనే, కుళుత్థికాసుభగయోశ్చక్షుష్యో ఒక్షిహితేఽన్యవత్. ౯౯	చక్షుష్యః—(పు) మొగలిచెట్టు, పుండరీకవృక్షము, రసాంజనము, కనుపాలకులు (త్రి) సుందరమైనది, కంటికి హితమైనది.
జటాయుర్గుగ్గులుతరౌ జటాయుర్విహగాంతరే,	జటాయుః—(పు) గుగ్గిలపుచెట్టు, జటాయువు.
ఊర్ణాయుః క్షణభంగే స్యాన్మేషకంబళమేషయోః.	ఊర్ణాయుః—(పు) సాలెపురుగు, మేకబొచ్చుకంబళి, మేక.
దేవయుర్ధార్మికే ఖ్యాతో దేవయుర్లోకయాత్రికే,	దేవయుః—(పు) ధర్మాత్ముడు, లోకసంచారి.
మృగయుర్బ్రహ్మణి ప్రోక్తో గోమాయువ్యాధయోరపి ౧౦౦.	మృగయుః—(పు) బ్రహ్మ, నక్క, కిరాతుడు.
భువన్యుర్జ్వలనే భానౌ భువన్యుశ్శశలాంఛనే,	భువన్యుః—(పు) అగ్ని, సూర్యుడు, చంద్రుడు.
శరణ్యుర్వారిదే వాతే	శరణ్యుః—(పు) మేఘము, వాయువు.
క్షీపణ్యుస్సురభౌ తనౌ.	క్షీపణ్యుః—(త్రి) సుగంధముగలది, (పు) శరీరము.
తపస్యా వ్రతచర్యాయాం తపస్యో మాసి ఫాల్గునే,	తపస్యా—(స్త్రీ) వ్రతానుష్ఠానము, (పు) ఫాల్గునమాసము.
రహస్యా నిమ్నగాభేదే గోపనీయే తు వాచ్యవత్.	రహస్యా—(స్త్రీ) నదీవిశేషము, (త్రి) దాచదగినది.
పయస్యా క్షీరకాకోల్యాం పయోహితభవే ఽన్యవత్, పయస్యా దుగ్ధికాయాం చ స్వర్ణక్షీర్యాం చ కథ్యతే ౧౦౧.	పయస్యా—(స్త్రీ) పిన్నపాలచెట్టు, (త్రి) పాలకుహితమైనది, (త్రి) పాలయందుబుట్టినది, (వెన్న మొదలగునది) రెడ్డివారి నానబ్రాలుచెట్టు.
అహల్యా చాప్సరోభేదే గౌతమస్య చ యోషితి,	అహల్యా—(స్త్రీ) అహల్య యను నచ్చర, గౌతమునిభార్య.

విశల్యా లాంగలీదంతీ గుడూచీత్రిపుటాసు చ.	విశల్యా—(స్త్రీ) తటిగొట్టుచెట్టు,నాగదంతిచెట్టు, తిప్పతీఁగ, తెల్లతెగడ.
అభిఖ్యాకీర్తియశసోరభిఖ్యా నామశోభయోః,	అభిఖ్యా—(స్త్రీ) కీర్తి, యశస్సు, పేరు, శోభ.
ద్వితీయా తిథిభిత్పత్న్యోః పూరణ్యామపి చ ద్వయోః. ౧౦౬.	ద్వితీయా—(స్త్రీ) విదియతిథి, భార్య,(త్రి) రెండవది.
నాదేయీ నాగరంగే స్యాజ్జయాయాం జలవేతసే, భూమిజంబ్వాం జపాయాం చ వ్యంగుష్ఠే చ సమీక్ష్యతే. ౧౦౭.	నాదేయీ—(స్త్రీ) కిత్తలిచెట్టు, తక్కిలిచెట్టు, నీరుప్రబ్బచెట్టు, నేలనేరేడుచెట్టు, దాసానిచెట్టు, (త్రి) అంగుష్ఠములేనివాఁడు.

అథ యాంత శ్చతుర్వర్ణః. — యాంత చతుర్వర్ణము.

భవేదనుశయో ద్వేషే పశ్చాత్తాపానుబంధయోః,	అనుశయః—(పు) వైరము, పశ్చాత్తాపము, సంబంధము,
స్మృతస్సముదయో బృందే సంయుగే సముత్క్రమే.	సముదయః—(పు) సమూహము, యుద్ధము, ఆరంభము.
ప్రతిశ్రయస్సభాయాం స్యాదాశ్రయేఽపి ప్రతిశ్రయః,	ప్రతిశ్రయః—(పు) సభ, ఆధారము,
సముచ్ఛ్రియస్సముత్సేధే విరోధేఽపి సముచ్ఛ్రియః.	సముచ్ఛ్రియః—(పు) ఔన్నత్యము, విరోధము.
హిరణ్మయో లోకధాతా స్యాత్సువర్ణమయేఽన్యవత్,	హిరణ్మయః—(పు) బ్రహ్మ, (త్రి) సువర్ణవికారము.
అవశ్యాయో హిమే గర్వే	అవశ్యాయః—(పు) మంచు, గర్వము.
సముదాయో గణే యుధి.	సముదాయః—(పు) సమూహము, యుద్ధము.

పరిధాయో జలస్థానే పరిచ్ఛేదనితంబయోః,	పరిధాయః—(పు) నీరునిలుచుతావు, భాగము, పిరుదు.
సంపరాయస్సమీకే స్యాదాపదుత్తరకాలయోః.	సంపరాయః—(పు) యుద్ధము, ఆపద, రాబోవు కాలము.
నిరామయో ఽన్యవత్కాల్యే స్యాదిడిక్కే నిరామయః,	నిరామయః— (త్రి) రోగములేనిది, గొఱ్ఱె.
సమాహ్వయస్స్యాత్సంగ్రామే ద్యూతే చ పశుపక్షిభిః. ౧౧౨.	సమాహ్వయః—(పు) యుద్ధము, ప్రాణిద్యూతము.
మహాలయో విహారే స్యాత్తీర్థే చ పరమాత్మని,	మహాలయః—(పు) బౌద్ధాలయము, పుణ్యక్షేత్రము, పరమాత్మ.
రౌహిణేయో భవేద్వత్సే రేవతీరమణే బుధే. ౧౧౩.	రౌహిణేయః—(పు) ఆవుదూడ, బలరాముడు, బుధగ్రహము.
పౌరుషేయో వికారే స్యాత్పురుషస్య పదాంతరే, పుంసస్సమూహవధయోః పురుషేణ కృతేఽపి చ.	పౌరుషేయః—(త్రి) పురుషవికారమైనది, (న) పురుషయత్నము, పురుషసమూహము, చంపుట, (త్రి) పురుషునిచేతఁ జేయఁబడినది.
భాగధేయం స్మృతం భాగ్యే భాగప్రత్యాయయోరపి,	భాగధేయం—(న) అదృష్టము, (పు) భాగము, పన్ను.
బిలేశయో మూషికే స్యాద్భుజంగేఽపి బిలేశయః	బిలేశయః—(పు) ఎలుక, పాము.
జలాశయముశీరే చ జలాధారే జలాశయః,	జలాశయం—(న) వట్టివేరు(పు)మడుగు.
చంద్రోదయో వితానే స్యాత్తథా చంద్రోదయౌషధే. ౧౧౪.	చంద్రోదయః—(పు) మేలుకట్టు, చంద్రోదయమను నౌషధము.
ఫలోదయస్స్యాత్త్రిదివే లాభేఽపి చ ఫలోదయః,	ఫలోదయః—(పు) స్వర్గము, లాభము,
మహోదయః కాన్యకుబ్జే స్యాధిపత్యాపవర్గయోః.	మహోదయః—(పు) కన్యాకుబ్జమనుపట్టణము, ప్రభుత్వము, మోక్షము.

స్థూలోచ్చయ స్త్వ సాకల్యే గండోపల వరండ యోః, గజానాం మధ్యమగతౌ స్థూలోచ్చయ ఉదాహృతః. ౧౧౮.	స్థూలోచ్చయః—(పు)అసంపూర్ణత్వము, పెద్దఱాయి, బొటిమ, ఏనుఁగుమధ్యమగమనము.
ధనంజయోఽర్జునే వహ్నౌ కకుభే దేహమారుతే,నాగాంతరే చా	ధనంజయః—(పు) అర్జునుఁడు, అగ్ని, మద్దిచెట్టు, దేహసంబంధమగువాయువు, సర్పవిశేషము.
ఽపసవ్యం దక్షిణ ప్రతికూలయోః. ౧౧౯.	అపసవ్యం—(త్రి) దక్షిణము, ప్రతికూలము.
మార్జాలీయః స్మృతశ్శూద్రే బిడాలే కాయశోధనే,	మార్జాలీయః—(పు) శూద్రుఁడు, పిల్ల, శరీరశుద్ధి.
తండులీయశ్శాకభేదే విడంగద్రుమధాన్యయోః.౧౨౦.	తండులీయః—(పు) చిత్తికూర, వాయువిడంగపుఁజెట్టు, ధాన్యము.
తృణశూన్యం మల్లికాయాం కేతక్యాశ్చ ఫలేఽపి చ,	తృణశూన్యం—(న) మల్లెతీఁగ, మొగలిపండు.
మహామూల్యం మహార్ఘే స్యాత్పద్మరాగమణావపి.౧౨౧.	మహామూల్యం—(త్రి) గొప్పవిలువగలది, (న) పద్మరాగమణి.
అధశ్శయ్యా మృతౌ భూమిశయ్యాయాం పితృకాననే,	అధశ్శయ్యా—(స్త్రీ) మరణము, భూమియందుఁ బరుండుట, శ్మశానము.
ఉపకార్యా వస్త్రసద్మన్యుపకారోచితేఽన్యవత్.	ఉపకార్యా—(స్త్రీ) డేరా, (త్రి) ఉపకారము నొందఁదగినది.

అథ యాంతః పంచవర్ణః.	యాంత పంచవర్ణము.
దుగ్ధతాలీయమిత్యేతద్దుగ్ధామ్రే దుగ్ధఫేనకే,	దుగ్ధతాలీయం—(న)పాలమామిడిచెట్టు, పాలమీఁది నురుగు.
భవేత్ప్రవచనీయాఖ్యా ప్రవాచ్యే చ ప్రవక్తరి.	ప్రవచనీయః—(త్రి) చెప్పఁదగినది, వాచాలుఁడు.

కాలానుసార్యం కాలీయే శైలేయే శింశుపాద్రుమే,	కాలానుసార్యం—(న) తాతిపువ్వు చెట్టు, ఇరుగుడు చెట్టు.
వృషాకపాయీ శ్రీగౌర్యో ర్జీవంత్యాం చశతావరౌ.	వృషాకపాయీ—(స్త్రీ) లక్ష్మి, పార్వతి, తిప్పతీగ, పిల్లిపిచ్చర చెట్టు.
ప్రత్యుద్గమనీయము పస్థేయే స్యాచ్ఛధౌతాంశుకద్వయే,	ప్రత్యుద్గమనీయః—(పు) పొందదగినది, తెల్లని వస్త్రయుగము.
విష్వక్సేనప్రియా లక్ష్మ్యాం త్రాయమాణౌషధావపి.	విష్వక్సేనప్రియా—(స్త్రీ) లక్ష్మి, కలుతానుగు చెట్టు.

అథ రాంతవర్గః.	రాంతవర్గము.
రః పావకే చ తీక్ష్ణే చ	రః—(పు) అగ్ని, తీక్ష్ణము
రాః స్మృతస్స్వర్ణవిత్తయోః,	రాః—(ఐ,పు) బంగారము, ధనము.
స్రుస్స్రువే నిర్ఝరే చాపి	స్రుః—(స్త్రీ) స్రువము, ప్రవాహము.
ద్రూస్స్వర్ణే కామరూపిణి. ౧.	ద్రూః—(పు) బంగారము, కామరూపము గలవాడు.
శ్రీర్వేషరచనాశోభాభారతీ సరళద్రుషు, లక్ష్మ్యాం త్రివర్గసంపత్తౌ విషోపకరణే మతా. ౨.	శ్రీః—(స్త్రీ) అలంకరణము, కాంతి, సరస్వతీదేవి, దేవదారువృక్షము, లక్ష్మి, ధర్మార్థకామములు, సంపద, విషము, సాధనము.

అథ రాంతో ద్వివర్ణః.	రాంత ద్వివర్ణము.
అరం శీఘ్రే చ చక్రాంగే శీఘ్రగే పునరన్యవత్,	అరం—(న) శీఘ్రము, చక్రముయొక్క అంచు, (త్రి) శీఘ్రగమనముగలది.
కరో వర్షోపలే పాణౌ శుండాప్రత్యాయరశ్మిషు. ౩.	కరః—(పు) వడగండ్లు, హస్తము, ఏనుగుతుండము, పన్ను, కిరణము.
ఖరస్స్యాద్గర్దభే దేవతాడే తీక్ష్ణేఽసురేఽపి చ,	ఖరః—(పు) గాడిద, దేవతాళవృక్షము, (త్రి) తీవ్రమైనది, (పు) ఖరాసురుడు.
గరో వ్యాధావుపవిషే విషే.	గరః—(పు) వ్యాధి, కృత్రిమవిషము,

చ కరణే గరం. ౮.	విషము, (న) ఒక పంచాంగకరణము.
చరో ద్యూతప్రభేదే స్యా చ్చారజంగమయోశ్చలే,	చరః—(పు) ద్యూతభేదము, గూఢచారి, (త్రి) చలించునది (పు) చలించుట.
నరం తు రామకర్పూరే న రో౽జేమానవేఽర్జునే. ౯.	నరం—(న) రామకర్పూరమనుగడ్డి, (పు) బ్రహ్మ, మనుష్యుఁడు, అర్జునుఁడు.
పరస్స్యాదుత్తమానాత్మవై రిదూరేషు కేవలే, పరమ వ్యయమిచ్ఛంతి	పరః—(త్రి) శ్రేష్ఠమైనది, ఇతరము, (పు) పరమాత్మ, శత్రువు,(త్రి) దూరమైనది, (అవ్య) ముఖ్యము
భరో౽తిశయభారయోః. ౬.	భరః—(పు) అతిశయము, బరువు.
వరో౽భీష్టే దేవతాదేర్వరో జామాతృషిద్గయోః, శ్రే ష్ఠే౽న్యవత్పరివృతౌ వ రం కాశ్మీరజే మతం. ౭. త్రిఫలాయాం వరా ప్రో క్తా శతావర్యాం వరీ వ రం, అవ్యయం స్యాన్మనా గిష్టే	వరః—(పు) దేవతాదు లిచ్చువరము, అల్లుఁడు, విటుఁడు, (త్రి) శ్రేష్ఠమైన ది,(పు) ఆవరణము, (న)కుంకుమ, (స్త్రీ) కరక్కతాడిఉసిరికలు, వరీ, (స్త్రీ) పిల్లిపీ చర, (అవ్య) కొంచెము హితమైనది.
శరో దధ్యగ్రబాణయోః.౮. శరంనీరే శరః ప్రోక్తశ్శర స్తేజనకే౽పి చ,	శరః—(పు) మీఁదిపెరుగు, బాణము, (న) జలము, (పు) తెల్లు, కాకివెదురు.
స్వరో౽కారాదిమాత్రాసు మధ్యమాదిషు చ ధ్వనౌ. ౯. ఉదాత్తాదిష్వపి ప్రో క్తస్స్వరో నాసాసమీ రణే,	స్వరః—(పు) అకారాదిస్వరములు, ష డ్జాది స్వరములు, కంఠధ్వని, ఉదా త్తాదిస్వరములు, ముక్కులోనిగాలి.
ధరస్తు శైలే కార్పాసతూల కే కమఠాధిపే. ౧౦. ధ రా మేదసి భూమ్యాం చ స్త్రీణాం గర్భాశయే ౽పి చ,	ధరః—(పు) పర్వతము, పత్తి, కూర్మ రాజు, (స్త్రీ) మెదడు, భూమి, మావి.

క్షరం నీరే క్షరో మేఘే

క్షరం—(న) జలము, (పు) మేఘము.

దరస్సాధ్వసగర్తయోః. ౧౧. కందరే తు దరీమాహు రీషదర్థే దరావ్యయం.

దరః—(పు) భయము, గోయి, దరీ (స్త్రీ) గుహ, (అవ్య) కొంచెము.

క్షురస్స్యాచ్ఛేదనద్రవ్యే కోకిలాక్షే చ గోక్షురే. ౧౨

క్షురః—(పు) కత్తి, గొలిమిడిచెట్టు, ప నుఁగు పల్లేరుచెట్టు.

పురం పాటలిపుత్రే స్యాద్గృహో పరిగృహే పురం, పురం పురి శరీరే చ గుగ్గులౌ కథితః పురః. ౧౩. పురావ్యయం పూర్వకాలే

పురం—(న) పాటలీపుత్రమనునగరము, మేడ, పట్టణము, దేహము, (పు) గుగ్గిలపుఁజెట్టు, (అవ్య) పూర్వకాలము.

[గోరిజ.

ఖురః కోలదళే శఫే,

ఖురః—(పు) నఖమను గంధద్రవ్యము,

సురో దేవే సురా మద్యే చ షకేఽపి సురా క్వచిత్.

సురః—(పు) దేవత, (స్త్రీ) కల్లు, పానపాత్రము.

కారో వధే నిశ్చయే చ బలౌ యత్నే యతావపి, కారస్తుషారశైలే చ కారా దూత్యాం ప్రసేవకే. ౧౪. బంధనే బంధనాగారే హేమకారికయోరపి,

కారః—(పు) చంపుట, నిశ్చయము, పన్ను, ప్రయత్నము, సన్న్యాసి, మంచుకొండ, (స్త్రీ) దూతిక, వీణకరివె, చెఱ, చెఱసాల, బంగారము, ప్రమాణశ్లోకము.

చారః ప్రియాళువృక్షే చ గతౌ బంధాపసర్పయోః.

చారః—(పు) మొరటిచెట్టు, గమనము, కట్టుట, గూఢచారుఁడు.

పారం పరతటే ప్రాంతే పారీ పాత్రీపరాగయోః, కర్కరీపూరయోః పారీ పాదరజ్వాం చ దంతినః.

పారం—(న) ఆవలియొడ్డు, సమీపము, పారీ (స్త్రీ) పాత్ర, మన్ను, ఈడు ముంత, జలప్రవాహము, ఏనుఁగు కాలిగొలుసు.

వారస్సూర్యాదిదివసే వారోఽవసరబృందయోః, కుబ్జవృక్షే హరే వారం

వారః—(పు) ఆదివారము మున్నగు వారములు, సమయము, సమూహము, కుబ్జకమను వృక్షము, శివుఁడు, (న)

ద్వారే మద్యస్య భాజనే. ౧౮.	ద్వారము, కల్లుకుండ.
తారో ముక్తాదిసంశుద్ధౌ తరణే శుద్ధమౌక్తికే, తారం చ రజతేఽత్యుచ్చస్వరేఽప్యన్యవదీరితం. ౧౯. ఋక్షేఽప్యథ యో స్త్రా రా సుగ్రీవగురుయోషితోః, బుద్ధదేవ్యాం మతా తారా	తారః—(పు) ముత్యములు నున్నగునవి పులుగడుగుట, దాటుట, పులుగడిగిన ముత్యము, (న) వెండి, (త్రి) గట్టిమ్రోత, (స్త్రీ) నక్షత్రము, కనుగ్రుడ్డు, సుగ్రీవునిభార్య, బృహస్పతిభార్య, బుద్ధదేవునిభార్య.
శారశ్శబలవాతయోః. ౨౦.	శారః—(పు) శబలవర్ణము, వాయువు.
భారస్తు వీవధే స్వర్ణపలానామయుతద్వయే,	భారః—(పు) కావడి, బారువ.
మారో మృతౌ వృషేఽనంగే మారీ చండ్యాం జనక్షయే. ౨౧.	మారః—(పు) చావు, ఆఁబోతు, మన్మథుఁడు, మారీ(స్త్రీ) పార్వతి, జననాశము.
స్ఫారస్స్యాద్వికటే స్ఫారః కనకాదేశ్చ బుద్బుదే,	స్ఫారః—(త్రి) వికటమైనది, (పు) బంగారుమున్నగు వానిబుడగ,
క్షారో రసాంతరే ధూర్తే లవణే కాచభస్మనోః. ౨౨.	క్షారః—(పు) కారము, ధూర్తుఁడు, లవణము, గాజు, బూడిద.
హారో ముక్తావళౌ యుద్ధేఽ	హారః—(పు) ముత్యాలహారము, యుద్ధము.
ప్యారః క్షితిసుతేఽర్కజే, ఆరా తు చర్మభేదిన్యాం,	ఆరః—(పు) అంగారకుఁడు, శని, (స్త్రీ) మాదిగవానిసూది, (ఆరె)
నారస్తర్ణకనీరయోః. ౨౩. నారం జ్ఞానేఽపి నారస్స్యాన్నరసంబంధిని త్రిషు,	నారః—(పు) అప్పుడు పుట్టినదూడ, జలము, (న) బ్రహ్మజ్ఞానము, (త్రి) మనుష్యసంబంధమైనది.
సారో బలే మజ్జని చ స్థిరాంశే న్యాయ్యే చ నీరే చ	సారః—(పు) బలము, ఎముకల మధ్యనుండుక్రొవ్వు, చేవ,(న)న్యాయ్యము,

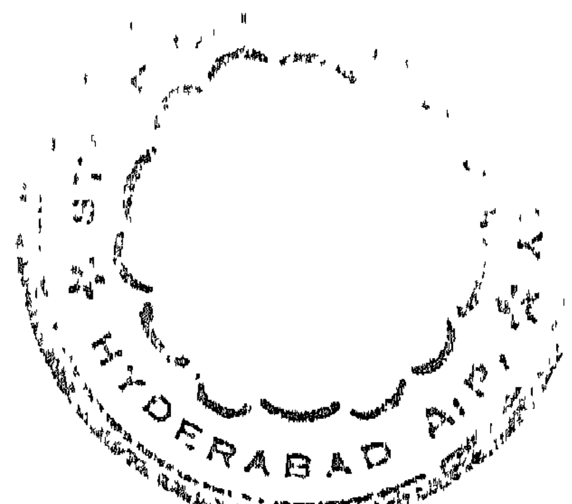
ధనే చ సారం, వరేఽన్య	జలము, ధనము, (త్రి) శ్రేష్ఠమైనది.
వత్సారముదాహరంతి	
ద్వారం పునర్నిర్గమనేఽప్యు	ద్వారం—(న) ద్వారము, ఉపాయము
పాయే. ౨౭.	
పూరో జలప్రవాహే స్యా	పూరః—(పు) జలప్రవాహము, వ్రణ
ద్వ్రిణసంశుద్ధిఖాద్య	శుద్ధి, భక్ష్యవిశేషము.
యోః.	
చీరం తు గోస్తనే వస్త్రే చూ	చీరం—(న) నలువది పూసలుగల సరము,
డాయాం సీసకేఽపి చ.	వస్త్రవిశేషము, శిఖ, సీసము.
క్రూరస్తు కఠినే ఘోరే నృ	క్రూరః—(త్రి) కఠినమైనది, భయంకర
శంసేఽప్యభిధేయవత్,	మైనది, ఘాతుకుడు.
సూరశ్చారభటే సూర్యే	సూరః—(పు) కాలిబంటు, సూర్యుడు.
చోరశ్చోరసుగంధయోః.	చోరః—(పు) దొంగ, చోరకమను గంధ
	ద్రవ్యము
తీరం తటే త్రపౌ తీరః	తీరం—(న) ఒడ్డు, (పు) తగరము.
సీరస్త్విగ్మకరే హలే,	సీరః—(పు) సూర్యుడు, నాగలి.
చీరీ కస్తూరికాఝిల్ల్యోః	చీరీ—(స్త్రీ) కస్తూరము, చిమట.
స్వైరః స్వచ్ఛందమందయోః. ౨౮.	స్వైరః—(త్రి) స్వేచ్ఛగా విహరించువాడు, మందుడు.
జీరః ఖడ్గే వణిగ్ద్రవ్యే	జీరః—(పు) కత్తి, జీలకర్ర.
మీరస్తోయధిశైలయోః,	మీరః—(పు) సముద్రము, పర్వతము.
క్షీరం నీరే చ దుగ్ధే చ	క్షీరం—(న) జలము, పాలు
కీరో జనపదే శుకే. ౨౯.	కీరః—(పు) కీరదేశము, చిలుక.
గౌరః పీతేఽరుణే శ్వేతే వి	గౌరః—(త్రి) పచ్చనిది, ఎఱుపుగలది,
శుద్ధే చాభిధేయవత్,	తెల్లనిది, పరిశుభ్రమైనది, (న) స్వచ్ఛ
గౌరం తు విశదే పద్మకే	వర్ణము, పద్మకింజల్కము, (పు) తెల్లా
సరే సితసర్షపే. ౩౦. గౌ	వాలు, చంద్రుడు, గౌరి (స్త్రీ) సమర్తాడని
ర్యష్టవర్షా గౌరీ తు నగ్నిక	పిల్ల, పార్వతి, గోరోచనము, రాత్రి,
న్యోమయోః స్మృతా,	పసుపు, ప్రేంకణపుచెట్టు, భూమి,
రోచనీరజనీపింగాప్రియం	గౌరీనది, వరుణదేవుని భార్య.

గువసుధాసు చ. ౩౧. న
దీభేదేఽపి గౌరీ స్యాద్వ
రుణస్య చ యోషితి.

పౌరం తు కత్తృణే పౌరః స్మృతః పురభవేఽన్య వత్. ౩౨.	పౌరం—(న) కామంచిగడ్డి, (త్రి) పట్టణ మందుఁబుట్టినది.
వేరం శరీరే కాశ్మీరే వేరం వాతింగణేఽపి చ,	వేరం—(న) దేహము, కుంకుమపూవు, వంగచెట్టు. [శివుఁడు.
ఘోరం భీమే హరే ఘోర ష్టారో లంగతురంగయోః.	ఘోరం—(న) భయానకరసము, (పు) టారః—(పు) విటుఁడు, అశ్వము.
హోరా లగ్నేఽపి రాశ్యర్థే శాస్త్రరేఖాభిదోరపి,	హోరా—(స్త్రీ)లగ్నము, రాశిలోసగము, జ్యోతిశ్శాస్త్రవిశేషము, రేఖావిశే షము.
హీరా పిపీలికాలక్ష్మ్యోర్హీర శ్శంకరవజ్రయోః. ౩౪.	హీరా—(స్త్రీ) చీమ, లక్ష్మి, (పు) శివుఁడు, వజ్రమణి.
గోత్రం నామ్ని కులే క్షేత్రే కాననే విత్తవర్త్మనోః, సంభావనీయబోధేఽపి గోత్రః క్షోణిధరే మతః. గోసమూహభువోర్గోత్రా	గోత్రం—(న) పేరు, వంశము, వరిమడి, అడవి, ధనము, మార్గము, కొనియాడఁదగినజ్ఞానము, (పు) పర్వతము, (స్త్రీ) గోవులమంద, భూమి.
గాత్రమంగే కళేబరే, స్తం బేరమాగ్రజంఘాదివిభా గే చ సమీరితం. ౩౬.	గాత్రం—(న) అవయవము, దేహము, ఏనుఁగుపిక్కకు ముందరిభాగము.
పత్రం స్యాద్వాహనే పర్ణే పక్షే చ శరపక్షిణోః,	పత్రం—(న) వాహనము, ఆకు, బాణ మునకుఁగట్టినఈఁకలు, పక్షిఱెక్క.
పాత్రం తు భాజనే యోగ్యే పాత్రం తీరద్వయాంత రే. ౩౭. పాత్రం స్రువా దౌ పర్ణేఽపి రాజమం త్రిణి చోచ్యతే,	పాత్రం—(న) పాత్రము, యోగ్యుఁడు, రెండుగట్టులమధ్యభాగము, యజ్ఞపా త్రములు, ఆకు, అమాత్యుఁడు.

పోత్రం వస్త్రే ముఖాగ్రే చ సూకరస్య హలస్య చ.	పోత్రం—(న) వస్త్రము, పందిముట్టె, నాగటిమొన.
చిత్రం స్యాదద్భుతాలేఖ్య తిలకేషు విహాయసి, చిత్రాఖుపర్ణీగోడుంబాసుభద్రాదంతికాసు చ. ౩౯. ఋక్షాప్సరో హి భేదేషు కర్బురే చాభిధేయవత్,	చిత్రం—(న) ఆశ్చర్యము, చిత్తరువు, తిలకము, ఆకాశము, (స్త్రీ) ఎలుకజీడిచెట్టు, పిన్నసారచెట్టు, గుమ్మడిచెట్టు, బురుగుచెట్టు, చిత్రానక్షత్రము, అప్సరస్త్రీవిశేషము, సర్పవిశేషము, (త్రి) చిత్రవర్ణము.
చైత్రం మృతకచిత్యే స్యాచ్చైత్రో మాసాద్రిభేదయోః. ౪౦.	చైత్రం—(న) గోరి, (పు) చైత్రమాసము, పర్వతవిశేషము.
వృత్రో రిపౌ ఘనే ధ్వాంతే శైలే శక్రే చ దానవే,	వృత్రః—(పు) శత్రువు, మేఘము, చీకటి, పర్వతవిశేషము, ఇంద్రుఁడు, వృత్రాసురుఁడు.
సత్రమాచ్ఛాదనే యజ్ఞే సదాదానే చ కైతవే.	సత్రం—(న) వస్త్రము, యజ్ఞము, ఎడతెగనిదానము, మోసము
సూత్రం తు సూచనగ్రంథే సూత్రం తంతువ్యవస్థయోః,	సూత్రం—(న) సూచనగ్రంథము, దారము, ఏర్పాటు.
మిత్రం సుహృది మిత్రోఽర్కే	మిత్రం—(న) స్నేహితుఁడు, (పు) సూర్యుఁడు.
శాస్త్రం గ్రంథనిదేశయోః.	శాస్త్రం—(న) నియమునగ్రంథము, ఆజ్ఞ.
మాత్రం చావధృతౌ కార్త్స్న్యే మాత్రా కర్ణవిభూషణే, అక్షరావయవే విత్తే మానేఽల్పే చ పరిచ్ఛదే. ౪౩.	మాత్రం—(న) నిశ్చయము, అంతయు, (స్త్రీ) కర్ణభూషణము, వర్ణోచ్చారణకాలము, ధనము, పరిమాణము, స్వల్పము, గజాశ్వాది పరివారము.
శస్త్రం లోహాస్త్రయోశ్శస్త్రీ ఛురికాయాంచ విశ్రుతా,	శస్త్రం—(న) ఇనుము, అస్త్రము, శస్త్రీ (స్త్రీ) చూఱకత్తి.
అస్త్రం ప్రహరణే చాపే	అస్త్రం—(న) ఆయుధము, ధనువు.

వక్త్రం ఛందోంతరే ముఖే.	వక్త్రం—(న) వృత్తవిశేషము, ముఖము.
నేత్రం మథిగుణే వస్త్రే తరు మూలే విలోచనే, రథే జటాయాం నాడ్యాం చ నేత్రో నేతరి వాచ్యవత్.	నేత్రం—(న) కవ్వపుఁద్రాడు, వస్త్రము, వేరు, కన్ను, రథము, జడ, నరము, (త్రి) ప్రభువు.
క్షేత్రం శరీరే కేదారే సిద్ధస్థానకళత్రయోః,	క్షేత్రం—(న) శరీరము, పొలము, పుణ్యభూమి, భార్య,
రేత్రం రేతసి పీయూషే పటవాసేఽపి సూతకే. ౪౬.	రేత్రం—(న) రేతస్సు, అమృతము, పరిమళవస్తువు, పాదరసము.
మంత్రో వేదప్రభేదే స్యాద్దేవాదీనాం చ సాధనే, గుప్తవాదే చ	మంత్రః—(పు) అథర్వవేదము, దేవతలను లోఁగొనుట, రహస్యము.
తోత్రం తు ప్రాజనే వేణుకేఽపి చ. ౪౭.	తోత్రం—(న) కొరడా, ఏనుఁగును శిక్షించెడుకోల.
తంత్రం కుటుంబకృత్యే స్యాత్కారణే చ పరిచ్ఛదే, శాస్త్రే ప్రధానే సిద్ధాంతే తంతువాయేఽగదోత్తమే. ౪౮. తత్త్వాది సాధనోపాయే శ్రుతిశాఖాంతరేఽపి చ, ఇతి కర్తవ్యతాయాం చ తంత్రీ వీణాగుణే తనోః ౪౯. శిరాయా మమృతాయాం చ	తంత్రం—(న) కుటుంబవ్యాపారము, కారణము, పరివారము, శాస్త్రము, ముఖ్యము, సిద్ధాంతము, మగ్గము, ఔషధరాజము, జ్ఞానాదిసాధనోపాయము, వేదశాఖావిశేషము, కార్యవిధానము, తంత్రి (స్త్రీ) వీణెతీఁగ, నరము, తిప్పతీఁగ.

ఛత్రమాతపవారణే, ఛత్రా మధురికాయాం చ కుస్తుంబురుశిలీంధ్రయోః. ౫౦.	ఛత్రం—(న) గొడుగు, (స్త్రీ) అడవిసదాపచెట్టు, ధనియాలు, నేలతాడిచెట్టు.
చక్రో గణే చక్రవాకే చక్రం సైన్యరథాంగయోః,	చక్రః—(పు) సమూహము, చక్రవాకపక్షి, (న) చతురంగసేన, చక్రము,

గ్రామజాలే కులాలస్య	గ్రామములసమూహము, కుమ్మరిసారె,
భాండే రాష్ట్రాస్త్రయోరపి.	రాజ్యము, సుదర్శనచక్రము, నీటిసుడి
౫౧. అంభసామపిచావర్తే	
చక్రశ్చామ్లేఽమ్లవేతసే, చ	చక్రః—(పు) చింతచెట్టు, పుల్లప్రబ్బచె
క్రీ చాంగేరికాయాం చ,	ట్టు, చక్రీ, (స్త్రీ) పులిచింతచెట్టు, (న)
వృక్షామ్లే చక్రమిష్యతే.	చింతపండు.
శుక్రః కావ్యేఽనలే జ్యేష్ఠే	శుక్రః—(పు) శుక్రాచార్యుఁడు, అగ్ని,
శుక్రో రేతోఽక్షిరోగ	జ్యేష్ఠమాసము, (న) రేతస్సు, నేత్ర
యోః, శుక్రం	రోగవిశేషము.
శక్రో మహేంద్రే స్యాత్కు	శక్రః—(పు) ఇంద్రుఁడు, కొండమల్లెచె
టజార్జునభూరుహోః. ౫౩	ట్టు, మద్దిచెట్టు.
నక్రః కుంభీరకే నక్రం నాసా	నక్రః—(పు) కాలుమొసలి, (న) ముక్కు,
యామగ్రదారుణి,	అడ్డకమ్మి.
వక్రస్స్యాత్కుటిలే క్రూరే	వక్రః—(త్రి) వంకరైనది, భయంకరమై
పుటభేదే శనైశ్చరే. ౫౪.	నది, (పు) ఏటివంకర, శనిగ్రహము.
అగ్రమాలంబనే వ్రాతే పరి	అగ్రం—(న) ఆధారము, సమూహము,
మాణే ఫలస్య చ, ప్రాం	ఫలపరిమాణము, సమీపము, ముం
తే పురస్తాదధికే ప్రధానే	దుభాగము, (త్రి) అధికమైనది, ము
ప్రథమోర్ధ్వయోః ౫౫.	ఖ్యమైనది, మొదటిది, మీఁదిది.
ఉగ్రశ్శూద్రాసుతే క్షత్రా	ఉగ్రః—(పు) క్షత్రియునివలన శూద్ర
చ్ఛ్రీకంఠే చోత్కటేఽ	స్త్రీయందుఁ బుట్టినవాఁడు, శివుఁడు,
న్యవత్, ఉగ్రా వచాచి	(త్రి) తీవ్రమైనది, (స్త్రీ) నల్లవస, ఉగ్ర
క్కికయో	యనుగంధద్రవ్యము.
వ్యగ్రో వ్యాసక్త ఆకులే.	వ్యగ్రః—(త్రి) ఆసక్తిగలది, వ్యాకుల
	ముగలది.
భద్రం స్యాన్మంగళే హేమ్ని	భద్రం(న)—శుభము, బంగారము, భద్ర
ముస్తకే కరణాంతరే, భ	ముస్త, భద్రకరణము, (పు) శివుఁడు,
ద్రో రుద్రే వృషే రామ	ఎద్దు, శ్రీరాముఁడు, మేరుపర్వతము,
భద్రే మేరుకదంబయోః.	కడిమిచెట్టు, భద్రజాతియేనుగు,
౫౬. హస్తిజాత్యంతరే	(త్రి) శ్రేష్ఠమైనది, యోగ్యమైనది,

భద్రో వాచ్యవచ్ఛ్రేష్ఠ సాధునోః, భద్రా మందాకినీరాస్నాకృష్ణానంతాసు కట్ఫలే. ౫౮.	(స్త్రీ) ఆకాశగంగ, సన్నరాస్నము, పిప్పలిచెట్టు, సుగంధిపాలచెట్టు, పినగుమ్ముడుచెట్టు.
క్షుద్రస్స్యాదధమే క్రూరే కృపణేఽల్పే చ వాచ్యవత్, క్షుద్రా వేశ్యానటీకంటకారికాసరఘాసు చ. ౫౯. చాంగేరీబృహతీ హింస్రామక్షికామాత్రకేషు చ,	క్షుద్రః—(త్రి) నీచుఁడు, క్రూరుఁడు, లోభి, అల్పుఁడు, (స్త్రీ) వెలయాలు, నాట్యస్త్రీ, వాకుడుచెట్టు, తేనెటీఁగ, పులిచింత, నేలములగచెట్టు, నల్లయుప్పి, ఈఁగ.
క్షౌద్రం మధుని పానీయే	క్షౌద్రం—(న) తేనె, జలము.
వర్ధ్రం త్రపువరత్రయోః.	వర్ధ్రం—(న) సీసము, తోలువారు.
గృధ్రః ఖగాంతరే ప్రోక్తో వాచ్యవచ్చార్థలుబ్ధకే.	గృధ్రః—(పు) గద్ద, (త్రి) ధనమునందాశగలవాఁడు.
రోధ్రశ్శాబరకే రోధ్రమపరాధేఽపి కిల్బిషే. ౬౧.	రోధ్రః—(పు) తెల్లలొద్దుగుచెట్టు, (న) తప్పిదము, పాపము.
నీధ్రం నేమౌ వలీకేఽద్రౌ రేవతీభే చ కాననే,	నీధ్రం—(న) చక్రాగ్రము, ఇంటిచూరు, కొండ, రేవతీనక్షత్రము, అడవి.
రాష్ట్రముద్దిష్టముత్పాతే తథా స్యాదుపవర్తనే ౬౨.	రాష్ట్రం—(న) ఉపద్రవము, పట్టణసమూహము.
కృచ్ఛ్రముద్దిష్టమాఖ్యాతే పాపసాంతపనాదినోః,	కృచ్ఛ్రం—(న) కష్టము, పాపము, సాంతపనాదివ్రతములు.
చంద్రస్సుధాంశుకర్పూరకంపిల్లస్వర్ణవారిషు. ౬౩.	చంద్రః—(పు) చంద్రుఁడు, కర్పూరము, కంపిల్లమను గంధద్రవ్యము, బంగారము, జలము.
ఇంద్రశ్శచీపతావంతరాత్మన్యాదిత్యయోగయోః, ఇంద్రా ఫణిజ్జకే	ఇంద్రః—(పు) దేవేంద్రుఁడు, అంతరాత్మ, ఇంద్రుఁడను నాదిత్యుఁడు. ఒకగ్రహయోగము. (స్త్రీ) మరువము.
సాంద్రో ఘనకాననయోర్మృదౌ.	సాంద్రః—(త్రి) దట్టమైనది, (న) అడవి, మెత్తనిది.

గుంద్రస్తేజనకే గుంద్రా ప్రియంగౌ భద్రముస్తకే, కైవర్తీముస్తకే చాపి	గుంద్రః—(పు) కాకివెదురు, (స్త్రీ) ప్రేంకణపుఁజెట్టు, భద్రముస్తె, గుంద్రని తుంగముస్తె.
రౌద్రో నాట్యరసాంతరే. ౬౬. రౌద్రోఽపి భీషణే తీవ్రే రౌద్రా స్కందస్య మాతరి,	రౌద్రః—(పు) రౌద్రరసము, (త్రి) భయంకరమైనది, తీవ్రమైనది, (స్త్రీ) పార్వతి.
ఓఢ్రో జనే జపావృక్షే చోఢ్రో జనపదాంతరే.	ఓఢ్రః—(పు) ఓఢ్రదేశమువాఁడు, దాసానిచెట్టు, ఓఢ్రదేశము.
పితృకేదారయోర్వప్రో వప్రః ప్రాకారరోధసోః,	వప్రః—(పు) తండ్రి, పంటభూమి, (పు) కోట, ఏటియొడ్డు.
పుండ్రో దైత్యవిశేషేక్షుభేదయోరతిముక్తకే, ౬౭. చిత్రే కృమౌ పుండరీకే పుండ్రాః స్యుర్నీవృదంతరే,	పుండ్రః—(పు) పుండ్రకాసురుఁడు, చెఱకులోభేదము, పూలగురిగింజచెట్టు, తిలకము, పురుగు, తెల్లతామర, (బ.) పుండ్రదేశము.
వజ్రం హీరకదంభోళివాలకామలకేషు చ. ౬౮. వజ్రా గుడూచికాయాం స్యా	వజ్రం—(న) వజ్రమణి, వజ్రాయుధము, కురువేరు, ఉసిరికచెట్టు, (స్త్రీ) తిప్పతీఁగచెట్టు.
త్తామ్రం శుల్బేఽరుణేఽన్యవత్,	తామ్రం—(న) రాగి, (త్రి) ఎఱ్ఱనిది.
తీవ్రమత్యుష్ణకటుకనితాంతేష్వభిధేయవత్. ౬౯. తీవ్రా చ కటురోహిణ్యాం మాసురీగండదూర్వయోః,	తీవ్రం—(త్రి) మిగులవేఁడిగలది, కారమైనది, విస్తారమైనది, (స్త్రీ) కటుకరోహిణి, నల్లావాలు, ఒకవిధమైనగఱిక.
అస్రః కోణే శిరసిజే చాస్రమశ్రుణి శోణితే. ౭౦.	అస్రః—(పు) మూల, తలవెండ్రుక, (న) కన్నీరు, నెత్తురు.
దస్రః ఖరే చాశ్వినేయే	దస్రః—(పు) గాడిద, అశ్వినీదేవతలు.
ఘస్రో దివసహింస్రయోః,	ఘస్రః—(పు) దినము, (త్రి) హింసించు

వాఁడు

వాస్రోఽపి దివసే వాస్రం మండరే చ చతుష్పథే. ౭౧.
వాస్రః—(పు) దినము, (న) గృహము, నాలుగుబాటలు కలియుచోటు.

శీఘ్రం ద్రుతగతే శీఘ్రం చక్రాంగోశీరయోరపి,
శీఘ్రం—(త్రి) వేగముగా నడచునది, (న) బండికంటియాఁకు, వట్టివేరు.

వ్యాఘ్రో ద్వీపిని విఖ్యాతో రక్తైరండకరంజయోః. ౭౨. వ్యాఘ్రీ ని దిగ్ధికాయాం చ శ్రేష్ఠే స్యాదుత్తరస్థితః,
వ్యాఘ్రః—(పు) పెద్దపులి, ఎఱ్ఱాముదపుఁజెట్టు, పులిగోరుచెట్టు, వ్యాఘ్రీ (స్త్రీ) వాకుఁడుచెట్టు, ఉత్తరపదమైనచో శ్రేష్ఠవాచకము.

అభ్రం నభస్స్వర్గబలాహకేషు
అభ్రం—(న) ఆకాశము, స్వర్గము, మేఘము.

శుభ్రం ప్రదీప్తే ధవళేఽభ్రకే చ. ౭౩.
శుభ్రం—(త్రి) ప్రకాశించునది, తెల్లనిది, అభ్రకము.

బభ్రుర్విశాలే నకులే కృశానావాజ్యే మునౌ శూలిని పింగళే చ,
బభ్రుః—(పు) విస్తారము, ముంగిస, అగ్ని, నేయి, ఒకానొకముని, శంకరుఁడు, పింగళవర్ణము

శిగ్రుశ్శోభాంజనే శాకే
శిగ్రుః—(పు) మునగచెట్టు, శాకము.

శరుః కులిశకోపయోః. ౭౪.
శరుః—(పు) వజ్రాయుధము, కోపము.

స్వరుర్వజ్రేఽధ్వరే బాణే యూపఖండేఽపి చ స్వరుః,
స్వరుః—(పు) వజ్రాయుధము, యజ్ఞము, బాణము, యూపస్తంభ భాగము.

ఖరుర్దంతే హరే దర్పే హయే శ్వేతేతువాచ్యవత్,
ఖరుః—(పు) దంతము, శంకరుఁడు, గర్వము, గుఱ్ఱము, (త్రి) తెల్లనిది.

చరుర్భాండే తు హవ్యాన్నే
చరుః—(పు) హవ్యమువండెడుకుండ, హవ్యము.

భరుర్భర్తరి కాంచనే. ౭౫.
భరుః—(పు) మగఁడు, బంగారము.

గురుర్నిషేకాదికరే పిత్రాదౌ సురమంత్రిణి, దుర్భరాలఘునోః ప్రోక్తో గురు
గురుః—(పు) యథాశాస్త్రము పంచదశకర్మలు చేసినవాఁడు, తండ్రి పినతండ్రి అన్న మామ తాత మొదలగు

ర్మహతి వాచ్యవత్. ౭౬	వారు, బృహస్పతి, (త్రి) భరింపశక్యముగానిది, అధికమైనది, ఉత్తమమైనది. [సుఁడు.
రురుర్మృగే దైత్యభేదే	రురుః—(పు) నల్లచారలదుప్పి, ఒకరాక్ష
కారుః కారకశిల్పినోః, విశ్వకర్మణి శిల్పే చ	కారుః—(పు) చేయువాఁడు, వడ్రంగి మున్నగుశిల్పులు, విశ్వకర్మ, శిల్పము.
కురుశ్శ్రీకంఠజాంగలే. ౭౭ ఓదనే నృపభేదే చ	కురుః—(పు) కురుదేశమందలిమరుభూమి, అన్నము, కురురాజ.
పురుః ప్రాజ్యపరాగయోః, పురుస్స్వర్లోకనృపయోః	పురుః—(పు) విస్తారము, దుమ్ము, స్వర్గము, పురుఁడను రాజు.
మరుర్భూధరధన్వనోః. ౭౮.	మరుః—(పు) పర్వతము, నీరులేనితావు.
ఆరుస్తరువిశేషేఽపి తథా కర్కటదంష్ట్రిణోః,	ఆరుః—(పు) వృక్షవిశేషము, ఎండ్రకాయ, పంది.
కద్రూర్మాతరి నాగానాం కద్రుః కనకపింగళే. ౭౯.	కద్రూః—(స్త్రీ) కద్రువ, (పు) బంగారువంటిచిత్రవర్ణము.
హరిర్వాతార్కచంద్రేంద్రయమోపేంద్రమరీచిషు, సింహాశ్వకపిభేకాహిశుకలోకాంతరేషు చ. ౮౦. హరిర్వాచ్యవదాఖ్యాతో హరిత్కపిలవర్ణయోః,	హరిః—(పు) వాయువు, సూర్యుఁడు, చంద్రుఁడు, ఇంద్రుఁడు, యముఁడు, విష్ణువు, కిరణము, సింహము, గుఱ్ఱము, కోఁతి, కప్ప, పాము, చిలుక, విష్ణులోకము, (త్రి) ఆకుపచ్చనిది, కపిలవర్ణముగలది.
భూరిర్బ్రహ్మాచ్యుతేశేషు భూరి ప్రాజ్యసువర్ణయోః.	భూరిః—(పు) బ్రహ్మ, విష్ణువు, ఈశ్వరుఁడు, (న) విస్తారము, బంగారము.
గిరిర్గీర్ణే గిరియకే క్రీడాకందుకశైలయోః, నేత్రామయవిశేషే చ పూజ్యే తు గిరిరన్యవత్. ౮౧.	గిరిః—(పు) తినుట, కొండనుండిపడిన ఱాయి, బంతి, కొండ, నేత్రరోగవిశేషము, (త్రి) పూజింపఁదగినవాఁడు.
వారిః స్మృతా సరస్వత్యాం వారి హ్రీబేరనీరయోః,	వారిః—(స్త్రీ) సరస్వతి, (న) కురువేరు, జలము, (స్త్రీ) చిన్నకుండ, ఏనుఁగులను

వారీ ఘటీ భ బంధనో్య   బట్టుగోయి.
రంఘ్రిస్స్యాత్పాదబుధ్న   అంఘ్రిః—(పు) పాదము, వేరు.
యోః. ౧౩.
శారీ త్వక్షోపకరణే తథా శ   శారీ—(స్త్రీ) జూదపుసారె, గోరువంక,
కునికాంతరే, యుద్ధార్థ   యుద్ధముకొఱకు ఏనుఁగునకుఁగట్టు
గజపర్యాణే వ్యవహారే   జీను, వ్యవహారము.
ఽపి చ క్వచిత్. ౧౪.
కారిః క్రియాయామాఖ్యా   కారిః—(స్త్రీ) కార్యము, (పు) మంగలి
తో నాపితాదికశిల్పిని,   మొదలగు పనివాండ్రు. [ర్యుఁడు.
అద్రిశ్శైలద్రుమార్కేషు   అద్రిః—(పు) శైలము, వృక్షము, సూ
చైంద్రిః కాకజయంతయోః.   ఐంద్రిః—(పు) బొంతకాకి,జయంతుఁడు,
౧౫. ఐంద్రిరంభోధరే   మేఘము, అర్జునుఁడు.
జిష్ణౌ
తంద్రీ నిద్రాప్రమీలయోః,   తంద్రీ—(స్త్రీ) నిద్ర, కునికిపాటు.
ధాత్రీ జనన్యామలకీవసుమ   ధాత్రీ—(స్త్రీ) తల్లి, ఉసిరికచెట్టు, భూమి,
త్యుపమాతృషు. ౧౬.   పెంపుడుతల్లి,
ఉష్ట్రీ గోలకికాయాం స్యా   ఉష్ట్రీ—(స్త్రీ) కడవ, ఆఁడుఒంటె.
త్కరభస్య చ యోషితి,
క్రోష్ట్రీ సృగాలికాక్షీరవిదారీ   క్రోష్ట్రీ—(స్త్రీ) ఆఁడునక్క, నల్లనేలగుమ్ము
లాంగలిషు చ. ౧౭.   డుచెట్టు, నీటిపిప్పలి.
తరిర్నావి దశాయాం చ వ   తరిః—(స్త్రీ) నావ, అవస్థ, వస్త్రము ము
స్త్రాదీనాం చ పేటకే,   న్నగునవియుంచుపెట్టె.
జారీ స్యాదోషధీభేదే జార   జారీ—(స్త్రీ) ఓషధివిశేషము, జారః, (పు)
స్తూపపతావపి ౧౮.   విటుఁడు.
ఇరా వారిసురాభూమిభార   ఇరా—(స్త్రీ) జలము, కల్లు, భూమి,
తీషు ప్రయుజ్యతే,   వాక్కు.
స్థిరా భూవకా సాలపర్ణ్యాం   స్థిరా—(స్త్రీ) భూమి, మూఁడాకులపొన్న
స్థిరో నిశ్చలమోక్షయోః.   చెట్టు, (త్రి) నిశ్చలమైనది, (పు) మోక్షము.
ధారా సైన్యాగ్రిమస్కంధ   ధారా—(స్త్రీ) సేనాగ్రభాగము,పరంపర,

సంతత్యోః పత్త్రనాంతరే, ద్రవద్రవ్యప్రపాతే ఽపి తురంగగతిపంచకే. ౯౦. ఖడ్గాదీనాం చ నిశితముఖే ధారా ప్రకీర్తితా, ధారః క్వచిద్ఘనాసారవర్షణే స్యాదృణేఽపి చ. ౯౧.

ధారా నగరము, పైనుండిపడు నీరు మున్నగువాని ధార, గుఱ్ఱముసడక, ఖడ్గము మున్నగువానిపదును, (పు) వర్షధారలు, (పు) ఋణము.

వీరా స్యాత్ క్షీరకాకోలీతామలక్యేలవాలుషు, పతిపుత్త్రవతీరంభాగంభారీమదిరాసు చ. ౯౨. గోష్ఠోదుంబరికాక్షీరవిదారీదుగ్ధికాసు చ, వీరస్తు సుభటే శ్రేష్ఠే వీరం శృంగ్యాం నతేఽపి చ. ౯౩.

వీరా—(స్త్రీ) పిన్నపాలచెట్టు, నేలయుసిరికచెట్టు, నూఁగుదోసచెట్టు, భర్తకుమారులుగలకాంత, అరటిచెట్టు, గుమ్ముడుచెట్టు, మద్యము, ఒకవిధమగు మేడిచెట్టు, నల్లనేలగుమ్ముడుచెట్టు, చిలుపాలచెట్టు, (త్రి) భటుఁడు, శ్రేష్ఠుఁడు, (న) అతివస, వంగినది.

ధీరో విదుషి శైలేఽపి సముద్రే ధైర్యవత్యపి, ధీరం తు కుంకుమే

ధీరః—(పు) విద్వాంసుఁడు, పర్వతము, సముద్రము, (త్రి) ధైర్యశాలి, (న) కుంకుమ.

శూరస్సూర్యే వీరే చ కుక్కుటే. ౯౪.

శూరః—(పు) సూర్యుఁడు, శూరుఁడు, కోడి

ఆర్ద్రా నక్షత్రభేదే స్యాదార్ద్రం క్లిన్నేఽభిధేయవత్,

ఆర్ద్రా—(స్త్రీ) ఆర్ద్రానక్షత్రము, (త్రి) తడిసినది.

యాత్రా తు యాపనోపాయే గతౌ దేవార్చనోత్సవే. ౯౫.

యాత్రా—(స్త్రీ) పంపుట, ఉపాయము, గమనము, దేవతాసేవ, ఉత్సవము.

ఉస్రా గవ్యుపచిత్రాయాము ఉస్రస్తు కిరణే స్మృతః,

ఉస్రా—(స్త్రీ) గోవు, ఎలుక జీడిచెట్టు, (పు) కిరణము.

హింస్రా కాకాదనీమాంస్యోర్హింస్రస్స్యాద్ఘాతుకేఽన్యవత్. ౯౬.

హింస్రా—(స్త్రీ) గురుగింజతీఁగె, జటామాంసి, (త్రి) క్రూరమైనది.

అథ రాంత స్త్రీవర్ణః.	రాంత త్రివర్ణము.
అమరస్త్రిదశేఽప్యస్థిసంహారే చ వకుళద్రుమే, దూర్వామరావతీస్థూణా గుడూచీష్వమరా మతా. ౯౭.	అమరః—(పు) వేల్పు, శివుఁడు, పొగడచెట్టు, (స్త్రీ) గఱిక, అమరావతి, స్తంభము, తిప్పతీఁగ.
అపరం త్వఘనార్థే స్యాత్పశ్చాద్గాత్రేఽపిదంతినాం, అర్వాచీనేఽపరం ప్రాహుర్జరాయౌ చాపరా మతా. ౯౮.	అపరం—(న) అల్పార్థము, ఏనుఁగు పృష్ఠభాగము, (త్రి) క్రిందిది, (స్త్రీ) మావి.
అధరో దంతవసనేఽనూర్ధ్వే హీనేఽపి వాచ్యవత్,	అధరః—(పు) అధరోష్ఠము, (త్రి) క్రిందుగనున్నది, నీచమైనది.
అధ్వరో వసుభేదే స్యాత్సావధానే క్రతావపి. ౯౯.	అధ్వరః—(పు) వసువులలో నొకఁడు, సావధానము, యజ్ఞము
అంతరం తు పరిధానే భేదే రంధ్రావకాశయోః, ఆత్మాంతర్ధివినాత్మీయబహిర్మధ్యావధిష్వపి. ౧౦౦. తాదర్థ్యేఽవసరే చోక్త	అంతరం—(న) కట్టుకొనువస్త్రము, భేదము, కన్నము, ఎడము, పరమాత్మ, మఱుఁగు, లేదనుట, తనది, వెలుపల, నడిమిప్రదేశము, హద్దు, దానికొఱకు, సమయము.
మవరం చరమేఽన్యవత్, గజాంత్యజంఘాదేశే చ భవాన్యామవరా మతా.	అవరం— (త్రి) వెనుకటిది, ఏనుఁగు, వెనుకటిపిక్కలోనగుకాలు, (స్త్రీ) పార్వతీదేవి.
ఉత్తరం ప్రతివాక్యే స్యాదూర్ధ్వోదీచోత్తమేఽన్యవత్, ఉత్తరస్తు విరాటస్య తనయే దిశి చోత్తరా.	ఉత్తరం—(న) ప్రత్యుత్తరము, (త్రి) మీఁదుగనున్నది, ఉత్తరదిశయందున్నది, శ్రేష్ఠమైనది, (పు) ఉత్తరుఁడు, (స్త్రీ) ఉత్తరదిక్కు.
ఇతరః పామరేఽన్యస్మి	ఇతరః—(స్త్రీ) మూర్ఖుఁడు, అన్యము.

[లు.

న్నక్షరం బ్రహ్మవర్ణయోః,	అక్షరం—(న) పరబ్రహ్మము, అక్షరము
ఋక్షరం వారిధారాయా	ఋక్షరం—(న) జలధార, (పు) యజ్ఞ

మృత్యురోఽప్య_ర్తివిజిస్మృతః, ౧౦౩. — ముచేయించువాఁడు.

ప్రవరస్సంతతౌ గోత్రే శ్రేష్ఠే తు ప్రవరోఽన్యవత్, — ప్రవరః—(పు) కులము, పేరు, (త్రి) శ్రేష్ఠమైనది.

శబరో వారిచండాల భేదయో శ్శంకరేఽపి చ. — శబరః—(పు) జలము, కిరాతుఁడు, శంకరుఁడు.

అంబరం వసనే వ్యోమ్ని కార్పాసే చ సుగంధకే, — అంబరం—(న) వస్త్రము, ఆకాశము, ప్రత్తి, పరిమళవస్తువు.

శంబరం సలిలే విత్తబౌద్ధవ్రత విశేషయోః. ౧౦౪. శంబరో దైత్యహరిణమత్స్యశైలజినాంతరే, ఔషధౌ శంబరీమాహుః — శంబరం—(న) ఉదకము,ధనము,బౌద్ధుల వ్రతము,శంబరాసురుఁడు, (పు) ఇఱ్ఱి, మత్స్యము, పర్వతవిశేషము,బౌద్ధవిశేషము, శంబరీ (స్త్రీ) ఓషధివిశేషము.

ప్రఖరోఽశ్వతరే శుని. ౧౦౫. తురంగాణాం చ సన్నాహే ప్రఖరోఽతిభృశంఖరే, — ప్రఖరః—(పు) కంచరగాడిద, కుక్క, గుఱ్ఱపుఁగవచము, (త్రి) మిగులఁదీక్ష్ణమైనది.

శిఖరం శైలవృక్షాగ్రకక్షాపులకకోటిషు. ౧౦౬. పక్వదాడిమబీజాభ మాణిక్య శకలేఽపి చ, — శిఖరం—(న) పర్వతాగ్రము, వృక్షాగ్రము, చంక, గగుర్పాటు, అంచు, పక్వమగు దానిమ్మవిత్తువంటిరత్నము.

ఖింఖిరస్తు శివాభేదే ఖట్వాంగే వారిబాలకే. ౧౦౭. ఖింఖిరావద్బహుత్వేఽపి — ఖింఖిరః—(పు) ఒకతెగనక్క, ఖట్వాంగమను శివునియాయుధము, వారిబాలకమనునోషధి. (ఖింఖిరాశబ్దమువలె) బహుత్వము.

విష్టరశ్చ మహీరుహే, ఆసనే కుశముష్టౌ చ — విష్టరః—(పు) వృక్షము, పీట, దర్భతోనుండు గుప్పిలి.

వతరశ్శఠ వేష్టయోః. ౧౦౮. ఘటేఽపి చాథ — వతరః—(పు) సమర్థుఁడు, చెట్టుబంక, కుండ.

పిఠరో ముస్తమంథానదండ — పిఠరః—(పు) తుంగముస్తె, చల్లకవ్వము,

యోః, పితరస్స్యాదుఖా యాం చ	కుండ.
జఠరః కఠినేఽన్యవత్. ౧౧౦. కుక్షౌ వృద్ధే చ జఠరం	జఠరః—(త్రి), కఠినమైనది, (న)గర్భము, వృద్ధినొందినది.
వంఠరస్తాళపల్లవే, కరీరకోశే	వంఠరః—(పు) తాటిమోవు, వెదురు పొట్ట.
పృఠరం కవాటే ఛదనేఽపి చ. ౧౧౧.	అఠరం—(న) తలుపు, కప్పుట.
క్రకరః క్రకచే దీనే కరీరే చ ఖగాంతరే,	క్రకరః—(పు) అంపము, దీనుఁడు, వెదురు మొలక, కొక్కెర.
కదరశ్శ్వేతఖదిరే క్షుద్రరోగేఽపి భాషితః ౧౧౨.	కదరః—(పు) వెలిచండ్ర, రోగవిశేషము.
బదరం కోలకార్పాస్యోః ఫలే స్యాద్బదరీ తయోః, ఏలాపర్ణ్యాం తు బదరా విష్ణుక్రాంతౌషధావపి.	బదరం—(న) రేఁగుపండు, ప్రత్తికాయ, బదరీ (స్త్రీ) రేఁగుచెట్టు, ప్రత్తిచెట్టు, (స్త్రీ) కారేలకిచెట్టు, విష్ణుక్రాంతచెట్టు.
ప్రదరో రోగభేదే స్యాత్ప్రదరశ్శరభంగయోః,	ప్రదరః—(పు) స్త్రీలకుగలుగురక్తస్రావము, బాణము, విఱుచుట.
మకరో యాదసి జ్ఞేయో నిధిరాశిప్రభేదయోః.	మకరః—(పు) మొసలి, కుబేరునినిధి, మకరరాశి.
నికరో నివహే సారే న్యాయదేయధనాంతరే,	నికరః—(పు) సమూహము, చేవ, న్యాయముగానీయఁదగినసొమ్ము.
శీకరశ్శబలే వాతస్రుతాంబుకణయోః స్మృతః. ౧౧౪.	శీకరః—(పు) శబలవర్ణము, గాలిచేఁ జిమ్మఁబడిన జలము, తుంపర.
ప్రకరశ్చోపకారశ్చ వికీర్ణకుసుమాదిషు, సంహతౌ చోపకృత్యాయాం యథాసంఖ్యమవస్థితౌ. ౧౧౫.	ప్రకరః, ఉపకారః —(పు)(ఈ రెండుశబ్దములు క్రమముగా చెదరిన పుష్పాదులు) సమూహము, ఉపకారము.
జోంగకే ప్రకరం ప్రోక్తం ప్రకరీ చత్వరావనౌ,	ప్రకరం—(న) అగరు (స్త్రీ) ఇంటిముంగిలి.

విస్తరస్తు ప్రపంచే స్యాద్విస్తారే ప్రణయేఽపి చ.	విస్తరః—(పు) ప్రపంచము, విస్తారము, ప్రేమ.
సంస్తరప్రస్తరావేతౌ సంస్తరాధ్వరయోరపి, మణిపాషాణయోశ్చాపి యథా క్రమముదీరితౌ. ౧౧౮.	సంస్తరః, ప్రస్తరః—(పు) (క్రమముగా) చిగురులచే నేర్పఱుపఁబడిన శయ్య, యజ్ఞమును, మాణిక్యము, ఱాయియు.
టగరష్టంకణక్షారే హేలా విభ్రమగోచరే, వాచ్యవత్కేకరాక్షే తు	టగరః—(పు) వెలిగారము, విలాసముగాఁజూచుట, (త్రి) మెల్లకంటివాఁడు
ముద్గరం మల్లికాభిది. ౧౧౯. లోష్టాదిభేదనేఽపి స్యా	ముద్గరం—(న) మల్లెచెట్టులో భేదము, ఇనుపదియ.
దుదరం జఠరే యుధి,	ఉదరం—(న) కడుపు, యుద్ధము.
ప్రసరః ప్రణయే వేగే సంగరే	ప్రసరః—(పు) ప్రేమ, వేగము, యుద్ధము.
చాథ మత్సరః. ౧౨౦. అసహ్యపరసంపత్తౌ మాత్సర్యే కృపణే కృధి, మత్సరా మక్షికాయాం చ	మత్సరః—(త్రి)పరులమేలోర్వనివాఁడు, (పు) ద్వేషము, లోభి, క్రోధము, (స్త్రీ) ఈఁగ.
విసరః ప్రసరే వ్రజే. ౧౨౧.	విసరః—(పు) వ్యాపించుట,సమూహము.
కుహరః కోటరే ఛిద్రే నాగరాజవిశేషయోః,	కుహరః—(పు)తొఱ్ఱ, రంధ్రము,సర్పజాతి విశేషము, కుమారుఁడను రాజు.
దహరో మూషికాయాం చ స్వల్పే భ్రాతరి బాలకే.	దహరః—(పు) ఎలుక, అల్పము, సోదరుఁడు, బాలుఁడు.
చమరం చామరే ప్రాహుర్మంజరీ మృగభేదయోః, చమరీ	చమరం—(న) వింజారము, చమరీ (స్త్రీ) పూలగుత్తి, చమరీమృగము.
భ్రమరో భృంగే కాముకే చ మధూద్రవత్. ౧౨౩	భ్రమరః—(పు) (మధూద్రశబ్దమువలె) తుమ్మెద, విటుఁడు.
రుధిరోఽంగారకే ప్రోక్తో రుధిరం కుంకుమాసృజోః,	రుధిరః—(పు) అంగారకుఁడు, (న) కుంకుమ, రక్తము.

చందిరోఽనేకపే చంద్రే	చందిరః—(పు) ఏనుఁగు, చంద్రుఁడు.
ముదిరః కాముకేఽంబుదే.	ముదిరః—(పు) విటుఁడు, మేఘము.
మిహిరో భాస్కరే వృద్ధే	మిహిరః— (పు) సూర్యుఁడు, ముసలివాఁడు.
ముహిరః కామమూర్ఖయోః,	ముహిరః—(పు)మన్మథుఁడు,మూర్ఖుఁడు.
వివరం దూషణే గర్తే కథితంఛిద్రరంధ్రవత్. ౧౨౫	వివరం—(న) (ఛిద్రరంధ్రశబ్దములవలె) దోషము, రంధ్రము.
ఖపురః క్రముకే భద్రముస్తకేఽలసకేఽపి చ,	ఖపురః—(పు) పోఁకచెట్టు, భద్రముస్తె, (త్రి) మందుఁడు,
గోపురం తు పురద్వారే ద్వారమాత్రే చ ముస్తకే.	గోపురం—(న) పట్టణద్వారము, ద్వారము, కైవడిముస్తె.
చికురశ్చంచలే కేశే గృహబభ్రుభుజంగయోః, పక్షిద్రుభేదయోశ్శైలే	చికురః—(త్రి) చలించునది, (పు) జుట్టు, పెంపుడుముంగిస, పాము, చికురపక్షి, వృక్షభేదము, పర్వతము.
చంకురో రథవృక్షయోః.	చంకురః—(పు) రథము, వృక్షము.
అంకురో రుధిరే రోమ్ణి పానీయేఽభినవోద్భిది,	అంకురః—(పు) నెత్తురు, వెండ్రుక. జలము, మొలక.
కుక్కురో వక్రపుచ్ఛే స్యాద్గ్రంథిపర్ణే తు కుక్కురం.	కుక్కురః—(పు) కుక్క,(న)మాచిపత్రి.
ముకురో మల్లికాపుష్పే దర్పణే చ కలిద్రుమే, కులాలదండే వకుళే మకురోఽప్యేష విశ్రుతః.	ముకురః / మకురః —(పు) మల్లెపూవు,అద్దము, తాండ్రచెట్టు, కుమ్మరికఱ్ఱ, పొగడచెట్టు.
అజిరం ప్రాంగణే వాతే విషయే దర్దురే తనౌ	అజిరం—(న) ఇంటిముందుభాగము, వాయువు, విషయము, కప్ప, శరీరము.
అశిరో రాక్షసే వహ్నావశిరస్తపనేఽపి చ. ౧౩౦.	అశిరః—(పు) రాక్షసుఁడు, అగ్ని, సూర్యుఁడు.
శిశిరస్స్యాదృతోర్భేదే తుషారే శీతలేఽన్యవత్,	శిశిరః—(పు) శిశిరర్తువు, మంచు, (త్రి) చల్లనిది.
వశిరం కిణిహీసింధు లవణేభ	వశిరం—(న) ఉత్తరేణుచెట్టు, సముద్ర

కణాసు చ. ౧౩౧.	లవణము, గజపిప్పలిచెట్టు.
సుషిరం వివరే వాద్యే సురంధ్రే సుషిరోఽన్యవత్, సుషిరోఽగ్నౌ చ	సుషిరం—(న) రంధ్రము, పిల్లనఁగ్రోవి మొదలగు వాద్యము, (త్రి) రంధ్రముగలది; (పు) అగ్నిహోత్రము
తిమిరం ధ్వాంతే నేత్రామయేఽపి చ. ౧౩౨.	తిమిరం—(న) చీఁకటి, నేత్రరోగము.
ఛిదిరః పావకే రజ్జౌ కరవాలే పరశ్వథే,	ఛిదిరః—(పు) అగ్ని, త్రాఁడు, ఖడ్గము, గండ్రగొడ్డలి.
దంతురం వాచ్యవద్విద్యాద్విషమోన్నతదంతయోః.	దంతురం—(త్రి) గొగ్గిపండ్లవాఁడు, మిట్టపండ్లవాఁడు.
విదురో నాగరే ధీరే కౌరవాణాం చ మంత్రిణి,	విదురః—(పు) నేర్పరి, విద్వాంసుఁడు, విదురుఁడు.
విధురం స్యాత్ప్రవిశ్లేషే విధురో వికలేఽన్యవత్. ౧౩౪. విధురాపి రసాలాయాం	విధురం—(న) ఎడబాటు, (త్రి) వికలమైనది, (స్త్రీ) చక్కెరకలిపిన పెరుగు.
మధురస్తు రసే విషే, మధురం రసవత్స్వాదుప్రియేషు మధురోఽన్యవత్. ౧౩౫. మధురా శతపుష్పాయాం మిశ్రేయానగరీభిదోః, మధుకర్కటికామేదామధూలీయష్టికాసు చ. ౧౩౬.	మధురః—(పు) మధురరసము, (న) విషము, (త్రి) తీయనిది, తియ్యన, ఇంపైనది, (స్త్రీ) సదాపచెట్టు, అడవి సదాపచెట్టు, మధురాపురము, ఇప్పచెట్టు, దోసచెట్టు, మేదయనుగంధద్రవ్యము, పూఁదేనె, అతిమధురము
బంధూరబంధురౌ రమ్యే నమ్రే హంసే తు బంధురః, బంధూకే చ విహంగే చ బంధురా పణ్యయోషితి.	బంధూరః, బంధురః —(త్రి)సుందరమైనది, (పు) హంస, మంకెనచెట్టు, పక్షి, (స్త్రీ) వెలయాలు.
బర్బరః పామరే కేశవిన్యాసే నీవృదంతరే, బర్బరా శా	బర్బరః—(పు) నీచుఁడు, కేశపాశము, బర్బరదేశము, (స్త్రీ) భారంగిచెట్టు,

పంజికాయాం తు బర్బరా శాకపుష్పయోః. ౧౩౮.	వాయింటాకు, పుష్పవిశేషము.
కర్బురం సలిలే హేమ్ని కర్బురః పాపరక్షసోః, కర్బురా కృష్ణవృంతాయాం కిమ్మీరే కర్బురాన్యవత్.	కర్బురం—(న) జలము, బంగారము, (పు) పాపము, రాక్షసుఁడు, (స్త్రీ) కలిగొట్టుచెట్టు, (త్రి) చిత్రవర్ణముగలది.
కర్పరస్స్యాత్కపాలే చ శస్త్రభేద కటాహయోః,	కర్పరః—(పు) తలపుఱ్ఱె, శస్త్రవిశేషము. కడవ.
కూర్పరో జానుని ప్రోక్తః కఫోణావపి కూర్పరః.	కూర్పరః—(పు) మోఁకాలు, మోఁచేయి
ఖర్పరస్తస్కరే ధూర్తే భిక్షాపాత్రకపాలయోః,	ఖర్పరః—(పు) చోరుఁడు, విటుఁడు, బిచ్చమెత్తుకొను పాత్రము, పుఱ్ఱె.
గర్గరో మీనభేదే స్యాన్మంథన్యామపి గర్గరీ. ౧౪౧.	గర్గరః—(పు) మత్స్యవిశేషము, గర్గరీ (స్త్రీ) తరికడవ.
ఘర్ఘరస్తు చలద్వారిధ్వానే ఘూకే నదాంతరే,	ఘర్ఘరః—(పు) కదలుచున్న నీటిమ్రోఁత, గుడ్లగూబ, నదవిశేషము.
నిర్ఘరస్తుసహస్రాంశుతురంగే తుషపావకే. ౧౪౨.	నిర్ఘరః—(పు) సూర్యుని యశ్వము, ఉముక నిప్పు.
ముర్మురస్తుషవహ్నౌ స్యాన్మన్మథే రవివాజిని,	ముర్మురః—(పు) ఉముకనిప్పు, మన్మథుఁడు సూర్యుగుఱ్ఱము.
జర్జరో వాచ్యవజ్జీర్ణే జర్జరం వాసవధ్వజే. ౧౪౩.	జర్జరః— (త్రి) శిథిలమైనది, (న) ఇంద్రధ్వజము.
నిర్జరస్తు జరాత్యక్తే వాచ్యవన్నిర్జరస్సురే, నిర్జరా తు గుడూచ్యాం స్యాత్తాలపత్ర్యామపి క్వచిత్.	నిర్జరః—(త్రి) ముదిమిలేనిది, (పు) దేవత, (స్త్రీ) తిప్పతీఁగె, మురయనెడుగంధద్రవ్యము.
ఝర్ఝరస్స్యాత్కలియుగేవాద్యభాండే నదాంతరే,	ఝర్ఝరః—(పు) కలియుగము, వాద్యఘటము, నదవిశేషము.
దర్దురస్తు గిరావీషద్భగ్నవస్తుని వాచ్యవత్. ౧౪౪.	దర్దురః—(పు)పర్వతము,(త్రి) కొంచెము శిథిలమైనది, (పు) మేఘము, కప్ప,

దర్దురస్తోయదే భేకే వా ద్యభాండాద్రిభేదయోః, దర్దురా చండికాయాంచ గ్రామజాలే చ దర్దురం.	వాద్యభాండము, దర్దురపర్వతము, (స్త్రీ)పార్వతి, (న) గ్రామసమూహము.
వార్దరం దక్షిణావర్తశంఖే క్రిమిజనీరయోః, కాక చించ్యాస్తు బీజే చ వాచి వార్దరమిష్యతే	వార్దరం—(న) దక్షిణా వర్తశంఖము, అగరుచెక్క, ఉదకము, గురుగింజ, వాక్కు.
దుర్ధరం వాచ్యవద్దుఃఖధా ర్యే స్యాదృషభౌషధే, దుర్ధరో	దుర్ధరం—(త్రి) అతికష్టముచే ధరింప దగినది, (పు) ఋషభమనునోషధి.
నిర్దరం సారే నిర్భయే నిరప త్రపే. ౧౮౮.	నిర్దరం—(న) చేవ, (త్రి) భయములేని వాఁడు, సిగ్గులేనివాఁడు.
కుంజరోఽనేకపే కేశే ధాత క్యామపి కుంజరా,	కుంజరః—(పు) ఏనుఁగు, జుట్టు, (స్త్రీ)ఆరె చెట్టు
పింజరం కనకే వాజిభేదే పీతే చ పింజరః. ౧౮౯.	పింజరం—(న) బంగారము, (పు) అశ్వ విశేషము, (త్రి) పచ్చనిది,
మందరో మంథశైలే స్యా త్స్వర్గమందారయోరపి, మందరో బహుళే మందే	మందరః—(పు) మంథరపర్వతము, స్వర్గ ము, కల్పవృక్షము, బహుళము, అల సత.
కందరో వివరేఽంకుశే. ౧౯౦	కందరః—(పు) గుహ, అంకుశము.
మందిరం నగరేఽగారే మం దిరో మకరాలయే,	మందిరం—(న) పట్టణము, గృహము, (పు) సముద్రము.
వర్కరస్తరుణే మేషే	వర్కరః—(పు) లేఁగపశువు, మేఁక.
కర్కరో దర్పణే దృఢే.	కర్కరః—(పు) అద్దము, (త్రి) దృఢమై నది.
కంధరో వారివాహే స్యా ద్గ్రీవాయామపి కంధ రా,	కంధరః—(పు) మేఘము, (స్త్రీ) కంఠము.
వల్లరం శాద్వలే ప్రోక్తం నిర్జ	వల్లరం—(న) పచ్చికపట్టు, నీరులేనితావు

లస్థానకుంజయోః. ౧౫౨. వల్లక్షేత్రే చ మంజర్యాం వల్లరీతి ప్రకీర్తితా,
పొదటిల్లు, వల్లరీ (స్త్రీ) పైరుపెట్టని భూమి, పూలగుత్తి.

మంథరస్స్యాచ్చకే కోశే మంథానే చాథ మంథరం. ౧౫౩. కుసుంభ్యాం మంథరో మందే పృథౌ వక్రే చ వాచ్యవత్,
మంథరః—(పు) కొండెగాఁడు, పూవులోనిమిద్దె, కవ్వము, (న) కుసుంభపువ్వు, (త్రి) మందము, అధికము, వంకర.

కంకరం కుత్సితే తక్రే
కంకరం—(త్రి) కుత్సితుఁడు, (న) మజ్జిగ.

చత్వరం స్థండిలేఽంగణే.
చత్వరం—(న) క్రతునికి యోగ్యమైన ప్రదేశము, ముంగిలి.

ఛిత్వరం ఛేదనద్రవ్యే ఛిత్వరో ధూర్తవైరిణోః,
ఛిత్వరం—(న) ఖడ్గము, (పు) విటుఁడు, శత్రువు.

ఇత్వరో దుర్విధే నీచే పథికక్రూరకర్మణోః. ౧౫౪.
ఇత్వరం—(పు) బీదవాఁడు, నీచుఁడు, తెరువరి, దుష్టుఁడు.

పుష్కరం పంకజే వ్యోమ్ని పయః కరికరాగ్రయోః, ఔషధద్వీప విహగతీర్థరాజోరగాంతరే. ౧౫౫. పుష్కరం తూర్యవక్త్రే చ కాండే ఖడ్గఫలేఽపి చ,
పుష్కరం—(న) తామరపూవు, ఆకాశము, జలము, ఏనుఁగుతుండము కొన, కుష్ఠమనునోషధి, పుష్కరద్వీపము, (పు) బెగ్గురుపక్షి, పుణ్యక్షేత్రవిశేషము, పుష్కరరాజు, సర్పవిశేషము, (న) వాద్యముఖము, బాణము, కత్తివాదర.

డింగరో డంగరే క్షేపే
డింగరః—(పు) కుఁదాసానిపుచ్చచెట్టు, చిమ్ముట.

సంగరోఽంగీకృతౌ యుధి. ౧౫౬. విషాపదోః క్రియాకారే సంగరం తు శమీఫలే,
సంగరః—(పు) అంగీకారము, యుద్ధము, విషము, ఆపత్తు, (న) ప్రతిజ్ఞ, జమ్మిపండు.

గహ్వరం తు గుహాదంభనికుంజగహనేష్వపి.
గహ్వరం—(న) గుహ, కపటము, లతాగృహము, వనము.

కర్వరః కథితో వ్యాఘ్రే కర్వరీ శివాయామపి కర్వరీ,
కర్వరః—(పు) పెద్దపులి, (స్త్రీ) పార్వతి.

చతురశ్చాతురశ్చాపి చక్రగండో నియంతరి. ౧౫౯.
ఏతౌ స్యాతాముభౌ నేత్రగోచరే చాటుకారిణి,
చతురః } (పు) గుండ్రనిదిండు, సారథి.
చాతురః } (త్రి) కనఁబడుచున్నది, నేర్పరి.

ఈశ్వరో విభవైరాఢ్యే శంభౌ స్వామిని మన్మథే. ౧౬౦. పార్వత్యామీశ్వరా మాహుః
ఈశ్వరః—(పు) భాగ్యవంతుఁడు, శంకరుఁడు, రాజు, మన్మథుఁడు, (స్త్రీ) పార్వతి.

ద్వాపరస్సంశయే యుగే,
ద్వాపరః—(పు) సందేహము, ద్వాపర. [యుగము.

ఆకరో నివహోత్పత్తిస్థాన శ్రేష్ఠఖనిష్వపి. ౧౬౧.
ఆకరః—(పు) సమూహము, పుట్టినచోటు, శ్రేష్ఠము, గని.

భాస్కర స్తపనే వహ్నౌ ప్రభాకరసమః స్మృతః,
భాస్కరః—(పు) సూర్యుఁడు, అగ్ని (ప్రభాకరశబ్దతుల్యము).

పామరో భక్తసిక్థే స్యాత్క్షనాశే రాజయక్ష్మణి. ౧౬౨. జరాతేఽపి కదంబస్య కేసరేఽపి చ భస్మని,
పామరః—(పు) అన్నపుమెతుకు, యముఁడు, క్షయరోగము, ముదుసలివాఁడు, కడిమిపూవులోని కేసరము, బూడిదె.

శార్వరం త్వంధతమసే శార్వరో ఘూతుకేఽన్యవత్.
శార్వరం—(న) అంధకారము (త్రి) క్రూరమైనది.

ప్రాంతరం విపినే దూరశూన్యవర్త్మని కోటరే,
ప్రాంతరం—(న) అరణ్యము, దూరమగు ఎడారిబాట, చెట్టుతొఱ్ఱ.

శార్కరో దుగ్ధఫేనేఽపి శర్కరాన్వితదేశవత్.
శార్కరః—(పు) పాలనురుగు, ఇసుకభూమి.

శాక్వరో వృషభే ఛందోవిశేషే శాక్వరం మతం,
శాక్వరః—(పు) వృషభము, (న) శాక్వరఛందము.

నాగరం ముస్తకే శుంఠ్యాం విదగ్ధే నాగరోఽన్యవత్. ౧౬౩. శంసంతి నగరో
నాగరం—(పు) తుంగముస్తె, శొంఠి, (త్రి) నేర్పరి, నగరమందు జనించినది, (న) సురతబంధవిశేషము.

ద్భూతే రతబంధే చ నాగరం,

వాగరో వారకే శాణే నిర్ణయే బాడబే వృకే. ౧౬౬. విశారదే ముముక్షౌ చ గవామంకే చ వాగరం,
వాగరః—(పు) నిషేధించుట, ఒరిపిడిఱాయి, నిశ్చయించుట, బడబాగ్ని, తోడేలు, విద్వాంసుఁడు, మోక్షేచ్ఛగలవాఁడు, (న) పశురోగవిశేషము.

భ్రామరం గ్రావమధునోః
భ్రామరం—(న) ఱాయి, తేనె.

పామరః ఖలనీచయోః. ౧౬౭
పామరః—(పు) దుష్టుఁడు, నీచుఁడు.

వాసరో దివసే నాగప్రభేదే చాపి వాసరః,
వాసరః—(పు) పగలు, సర్పవిశేషము.

కాంతారముపసర్గాదౌ వనే దుర్గమవర్త్మని. ౧౬౮. ఇక్షుప్రభేదే కాంతారః
కాంతారం—(న) దైవికమగు నాపద, అడవి, పోవశక్యముగాని మార్గము, (పు) తెలుపుగలిసినపచ్చచెఱకు.

పదారః పాదధూళిషు, పోదాళిందేఽ
పదారః—(పు) కాలిదుమ్ము, ఓడ.

థ మందారః పారిభద్రార్కపర్ణయోః, ౧౬౯. సురద్రుమేఽపి
మందారః—(పు) బాడిదచెట్టు, జిల్లేడుచెట్టు, కల్పవృక్షము.

గాంధారస్సింధూరే రాగదేశయోః,
గాంధారః—(పు) సింధూరము, గాంధారరాగము, గాంధారదేశము.

ఆధారశ్చాధికరణేఽ ప్యాలవాలేఽంబుధారణే.
ఆధారః— (పు) ఆధారము, పాదు, చెఱువు.

ఆసారస్స్యాత్ప్రసరణే వేగవర్షే సుహృద్బలే,
ఆసారః—(పు) అంతట దండువిడుచుట, వడిగలవాన, మిత్రులసైన్యము.

కేదారః పర్వతే శంభౌ క్షేత్రభేదాలవాలయోః.
కేదారః—(పు) కేదారపర్వతము, శంకరుఁడు, మాగాణి, పాదు.

ఉదారో దాతృమహతోర్దక్షిణేఽ ప్యభిధేయవత్,
ఉదారః—(త్రి) దాత, అధికమైనది, తిన్ననిబుద్ధిగలవాఁడు.

మదారో ద్విరదే ధూర్తే
మదారః—(పు) ఏనుఁగు, విటుఁడు.

విదారో దారణే రణే.
విదారః—(పు) ఛేదించుట, సంగ్రామము,

౧౭౨. విదారీ సాలప ర్ణ్యాం చ రోగభేదేషు గంధయోః, — విదారీ(స్త్రీ)ముయ్యాకులపొన్న, భగంధరరోగము, తెల్లనేలగుమ్ముడుచెట్టు. [ము.

వికారో విక్రృతౌ రోగే॰ వ్యాకారస్సంస్థితాంగయోః. — వికారః—(పు) మాఱుపొందుట, రోగము. ఆకారః—(పు) మృతి నొందినవాఁడు, శరీరము.

నికారస్స్యాత్పరిభవే ధాన్య స్యోత్క్షేపణేఽపి చ, — నికారః—(పు) తిరస్కారము, ధాన్యము కుప్పచేయుట.

ప్రకారస్సదృశే భేదే — ప్రకారః—(పు) సామ్యము, భేదము.

టంకారశ్శింజినీధ్వనౌ. ౧౭౪. విస్మయే చ ప్రసిద్ధౌ చ — టంకారః—(పు)అల్లెత్రాటిమ్రోఁత, ఆశ్చర్యము, ప్రఖ్యాతి.

దండారశ్శర యంత్రకే, కు లాలచక్రే వహనే దండా రో మత్తవారణే. ౧౭౫. — దండారః—(పు) బాణయంత్రము,కుమ్మరిచక్రము, వాహనము, మదపుటేనుఁగు.

పిండారః క్షపణే క్షేపే మ హిషీరక్షకే ద్రుమే, — పిండారః—(పు)క్షపణకమతస్థుఁడు,చిమ్ముట, గేదెలఁగాచువాఁడు, వృక్షవిశేషము.

తుషారో హిమభేదేఽపి శీక రే శీతలే హిమే. ౧౭౬. — తుషారః—(పు)తుంపురుగా బడుమంచు, తుంపురులు,(త్రి)చల్లనిది,(పు) మంచు

శునారస్తు శునీస్తన్యే సర్పాం డకలవింకయోః, — శునారః— (పు) కుక్కపాలు, పాముగ్రుడ్డు, ఊరపిచ్చుక.

కుమారో బాలకే స్కందే యువరాజేఽశ్వచారకే. శుకేఽపి వరుణద్రౌచ కు మారం జాత్యకాంచనే, కుమారీ రామతరుణీ నవ మాలోర్వ్యర్ణదీభిది.౧౭౭. కన్యాపరాజితాగారి జం బూద్వీపేషుచ స్మృతా, — కుమారః—(పు) బాలుఁడు, కుమారస్వామి, యువరాజు,అశ్వశిక్షు, చిలుక,ఉలిమిరిచెట్టు;(న) మేలిమిబంగారు, కుమారీ(స్త్రీ) సీతాదేవి, విరజాజిచెట్టు,కుమారీనది, కలబందచెట్టు, పెండ్లిగాని బాలిక, పార్వతి, జంబూద్వీపము.

ఆహారో భోజనే హారే భ — ఆహారః—(పు) అన్నము, భక్షించుట,

వేదాహరణేఽపి చ.	హరించుట.
విహారో విభ్రమే స్కంధే లీలాయాం సుగతాలయే,	విహారః—(పు) తిరుగుట, భుజము, విలాసము, బౌద్ధాలయము.
కుటారం మైథునే విద్యాత్కుటారం కంబళేఽపి చ. ౧౮౦.	కుటారం—(న) సంభోగము, గొంగడి.
కోట్టారో నాగరే కూపే పుష్కరిణ్యాశ్చ పాటకే,	కోట్టారః—(పు) నగరసంబంధమైనది, (కోట) బావి, కొలనిపడికట్లు.
కడారః పింగళే దాసే	కడారః—(పు) పింగళవర్ణము, బంటు.
సంభారస్సంభృతౌ గణే.	సంభారః—(పు) చక్కఁగాభరించుట, సమూహము.
కీనారః కుంభినరకే శిరఃకపాలసంధిషు,	కీనారః—(పు) కుంభీపాకనరకము, తల, పుర్రెప్రదేశము.
సంకారోఽగ్ని చటాత్కారే సమ్మార్జన్యవమార్జితే. నవదూషితకన్యాయాంసంకారీ క్వాపి దృశ్యతే,	సంకారః—(పు) అగ్నియొక్క చటచట ధ్వని, చీపురుచేఁ జిమ్మఁబడినది, సంకారీ, (స్త్రీ) క్రొత్తగా నిందపాలైన కన్యక.
పంకారశ్శైవలే సేతౌ సోపానే జలకుబ్జకే. ౧౮౩.	పంకారః—(పు) నాఁచు, కట్ట, పడికట్టు, నీటినెమ్మిచెట్టు.
సంస్కారః ప్రతియత్నే స్యాత్సంకల్పేఽనుభవేఽపి చ,	సంస్కారః—(పు) చక్కఁజేయుట, మనోవ్యాపారము, ఎఱుక.
సాలారం స్యాద్ధస్తినఖే సోపానే పక్షిపంజరే. ౧౮౪	సాలారం—(న) చిలుకకొయ్య, మెట్టు, పక్షులపంజరము.
కంజారో జఠరే సూర్యే విరించౌ వారణే మునౌ,	కంజారః—(పు) జఠరాగ్ని, సూర్యుఁడు, బ్రహ్మ, ఏనుఁగు, ముని.
మార్జార ఓతౌ ఖట్టాసే	మార్జారః—(పు) పిల్లి, జవ్వాదిపిల్లి.
భృంగారః కనకాలుకే. ౧౮౫ భృంగారీ ఝిల్లికాయాం స్యా	భృంగారః—(పు) బంగారుపాత్రము, భృంగారీ (స్త్రీ) చిమట. [హము.
దంగారోఽలాతభౌమయోః	అంగారః—(పు) కొఱవి, అంగారకగ్ర

శృంగారస్స్మరతే నాట్యరసే శృంగారః—(పు) సంభోగము, శృంగా
ఉపి గజమండనే. ౧౮౬. రరసము, గజాలంకారము, (న) గంధ
శృంగారం చూర్ణసింధూ వొడి, సింధూరము, లవంగపుంబువ్వ.
రలవంగకుసుమేషు చ,

విస్తారో విస్తృతౌ స్తంబ విస్తారః—(పు) విశాలమగుట, గడ్డిదుబ్బు.
ఉద్ధారశ్చోద్ధృతావృణే. ఉద్ధారః—(పు) పైకెత్తుట, ఋణము.
మాఠరో ద్విజభేదే స్యా మాఠరః—(పు) ఒకానొకవిప్రుఁడు,వ్యా
ద్వ్యాసేఽర్కపరిపార్శ్వగే సమహర్షి, సూర్యునిప్రక్కనుండు
కే. వారలలో నొకఁడు

శాబరః కథ్యతే లోధ్రే త శాబరః—(పు) లొద్దుగుచెట్టు, పాపము,
థా పాపాపరాధయోః. నేరము, శాబరీ, (స్త్రీ) దురదగొండి
౧౮౮. శాబరీ శూకశిం చెట్టు.
బ్యాం చ [షభము.

శారీరం దేహజే వృషే, శారీరం—(త్రి) శరీరసంబంధమైనది, వృ
కరీరః కలశే వృక్షభేదే వం కరీరః—(పు) కుండ, వెణుతురుచెట్టు,
శాంకురేఽపి చ. ౧౮౯. వెదురు మొలక, కరీరీ (స్త్రీ) చిమట,
కరీరీ చీరికాయాం చ ఏనుఁగుదంతము మొదలు.
దంతమూలేచ దంతినాం,

శణీరం శోణమధ్యస్థపులినేద శణీరం—(న) శోణనదమందలి యిసుక
ర్దురీతటే. ౧౯౦. తిన్నె, దర్దురీనదియొడ్డు.
జంబీరః ప్రస్థపుష్పాఖ్యశాకే జంబీరః—(పు) మరువము, నిమ్మచెట్టు.
దంతశఠేఽపి చ,

ఔశీరమాహుశ్చామర దం ఔశీరం—(న) చామరదండము, పాను
డే చ శయనాసనే. పు, పీఠము.
సౌవీరం బదరే స్రోతోఽంజ సౌవీరం—(న) రేగుపండు, సౌవీరాంజన
నే దేశే చ కాంజికే, ము, (పు) సౌవీరదేశము, పులికడుగు.
కిర్మీరః కర్బురే దైత్యరాక్ష కిర్మీరః—(పు) చిత్రవర్ణము, కిర్మీరుఁడను
సాంతరయోరపి. ౧౯౧. రాక్షసుఁడు, బకాసురుని తమ్ముఁడు.
కాశ్మీరం కుంకుమే ప్రోక్తం కాశ్మీరం—(న) కుంకుమపువ్వు, ఉల్లి,
టంకపుష్కరమూలయోః, మెట్టతామరదుంప.

పాటీరో వాతకే రంగే మూ పాటీరః—(పు) సోమిందచెట్టు, రంగు,
లకే తితఉన్యపి. ౧౯౩. ముల్లంగిదుంప, జల్లెడ, మేఘము, వరి
థారాధరేఽపి కేదారే మడి, వెదురుచేవ.
వేణుసారేఽపి చేష్యతే,
అండీరః పురుషే శక్తే అండీరః—(పు) పురుషుఁడు, సమర్థుఁడు.
హిండీరః పురుషే స్మృతః. హిండీరః—(పు) పురుషుఁడు, సముద్రపు
ఫేనే వాతింగణే చా నురుగు, వంగచెట్టు.
థ ధూసరః పాండురే ఖరే, ధూసరః—(పు) ధూసరవర్ణము, గాడిద.
కూబరః కుబ్జకే చారౌ కూ కూబరః—(పు) నెమ్మిచెట్టు, (త్రి) సుందర
బరశ్చ యుగంధరే. మైనది, (పు) బండినొగ.
తూబరోఽశ్మశ్రు పురుషే తూబరః—(పు) పేడిమొగమువాఁడు,
ప్రౌఢా శృంగవృషేఽపి కొమ్ములులేనియెద్దు.
చ,
స్యాన్నీవరో వణిజకే వాస్త నీవరః—(పు) వర్తకుఁడు, నివసించు
వ్యేఽపి చ నీవరః. ౧౯౬. వాఁడు.
పీవరః కచ్ఛపే స్థూలే పీవరః—(పు) తాఁబేలు, (త్రి) బలిసినది.
ధీవరో లుబ్ధకే బుధే, ధీవరః—(పు) జాలరివాఁడు, విద్వాం
సుఁడు.
కేసరం హింగుని ప్రోక్తం కేస కేసరం—(న) ఇంగువ, (పు) నాగకేసరపుఁ
రో నాగకేసరే. ౧౯౭. జెట్టు, సింహపుజూలు, సురపొన్న
సింహచ్ఛటాయాం పు చెట్టు, పుష్పకింజల్కము, పొగడ
న్నాగకింజల్కవకుళేష్వ చెట్టు.
పి,
కిశోరస్తరుణావస్థే హయశా కిశోరః—(పు) బాలుఁడు, గుఱ్ఱముపిల్ల,
బకసూర్యయోః. ౧౯౮. సూర్యుఁడు, పీతచందనము,
తైలపర్ణ్యాం
కుబేరస్తు నందివృక్షే ధనా కుబేరః—(పు) నందిచెట్టు, కుబేరుఁడు.
ధిపే,
కణేరుస్స్యాద్వశా వేశ్యాకర్ణి కణేరుః—(స్త్రీ) (గణేరుశబ్దమువలె) ఆఁడే
కారే గణేరువత్. నుఁగు, వేశ్య,(పు)కొండగోఁగుచెట్టు.

కోటీరశ్శక్రగోపే స్యాచ్ఛక్రే ఽపి నకులేఽపి చ, — కోటీరః—(పు) ఆర్ద్రపురుగు, ఇంద్రుఁడు, ముంగిస.

అగురుస్స్యాచ్ఛింశుపాయాం జోంగకేఽపి లఘున్యపి. — అగురుః—(పు) ఇరుగుడుచెట్టు, అగరుగంధము, చులకనిది.

కింశారుస్సస్యశూకేఽపి సాయకే కంకపక్షిణి, — కింశారుః—(పు) వరిముల్లు, బాణము, రాబందుపక్షి.

భార్యారుశ్శైలభేదే స్యాన్మృగభేదే చ తత్ర చ.
౨౦౧. క్రీడయా పరభార్యాయాం పుత్రో యేనోపపాదితః, — భార్యారుః—(పు) పర్వతవిశేషము, మృగవిశేషము, పరస్త్రీయందుఁ బుత్రుని గాంచినవాఁడు.

కుఠారుః పాదపే కీశే — కుఠారుః—(పు) వృక్షము, కోఁతి.

కటప్రూస్స్యాన్మహేశే. విద్యాధరే రక్షసిచ కటప్రూ రక్షదేవనే, — కటప్రూః—(పు) శంకరుఁడు, విద్యాధరుఁడు, రక్కసుఁడు, పాచికలాట.

దాసేరో దాసికాపుత్రే దాసేరస్స్యాత్క్రమేళకే. — దాసేరః—(పు) దాసీపుత్రుఁడు, ఒంటె.

మయూరో బర్హిచూడా యామపామార్గే శిఖండిని, — మయూరః—(పు) నెమిలిజుట్టు, ఉత్తరేణుచెట్టు, నెమిలి.

ఖర్జూరం రజతే విద్యాద్వృశ్చికద్రుమభేదయోః.
౨౦౪. ఖర్జూరశ్చా- — ఖర్జూరం—(న) వెండి, (పు) తేలు, ఖర్జూరవృక్షము.

థ కర్చూరం శటీకాంచనయోరపి, — కర్చూరం—(న) గంట్లకచ్చూరముచెట్టు, బంగారము.

సిందూరస్తరుభేదే స్యాత్సిందూరం రక్తచూర్ణకే.
౨౦౫. సిందూరీ రోచనీ రక్తచేలికాధాతకీషు చ, — సిందూరః— (పు) సిందూవారపుఁజెట్టు, (న) చెందిరము, సిందూరీ, (స్త్రీ) కంపిల్లమనువృక్షము, ఎఱ్ఱనివస్త్రము, ఆరెచెట్టు.

వల్లూరం స్యాద్వనక్షేత్రే వా — వల్లూరం—(త్రి) అరణ్యభూమి, వాహ

హానోపరయోరపి. ౨౦౬. వల్లూర మాహుస్సం శుష్కమాంససూకర మాంసయోః, — నము, చవిటిపఱ్ఱ, ఎండినమాంసము, పందిమాంసము.

ఏకాగ్రమేకతానే స్యాదే కాగ్రం త్రిష్వనాకులే. — ఏకాగ్రం—(త్రి) ఒకటమనసుచెల్లిన వాఁడు, కలఁతఁజెందనివాఁడు.

నరేంద్రో వార్త్తికే రాజ్ఞి విష వైద్యేఽపి కథ్యతే, — నరేంద్రః—(పు) జాబులు మోయువాఁడు, రాజు, విషచికిత్స చేయువాఁడు.

మహేంద్రః పర్వతే శక్రే — మహేంద్రః—(పు) మహేంద్రపర్వతము, ఇంద్రుఁడు.

జలేంద్రో వరుణేఽంబుధౌ. ౨౦౭. జంభలేఽపి జలేంద్రస్స్యా — జలేంద్రః—(పు) వరుణదేవుఁడు, సముద్రము, నిమ్మచెట్టు.

త్సాముద్రం దేహలక్షణే, సాముద్రం చ సముద్రీయలవణాదిషు భేద్యవత్. — సాముద్రం—(న) సముద్రుని శారీరశాస్త్రము, (త్రి) సముద్రమునఁబుట్టిన లవణాదులు.

ఖండాభ్రమభ్రలేశే స్యాత్ స్త్రీణాం దంతక్షతాంతరే, — ఖండాభ్రం—(న) మేఘశకలము, స్త్రీల దంతక్షతవిశేషము.

కటిత్రం రశనాయాం స్యా చ్చర్మాంగే కటివాససి. — కటిత్రం—(న) మొలనూలు, కాసెకోక, నడుమునకుఁగట్టిన వస్త్రము.

శిలీంధ్రం కదలీపుష్పే కవక త్రిపుటాఖ్యయోః, శిలీంధ్రః కథితో ధీరైస్తరు మీనప్రభేదయోః. ౨౧౧. గంధూపద్యాం మృది ప్రోక్తా శిలీంధ్రీ విహగేభిది, — శిలీంధ్రం—(న) అరటిపువ్వు, పుట్టగొడుగు, తెల్లతెగడ, (పు) నేలతాడిచెట్టు, మత్స్యవిశేషము, శిలీంధ్రీ, (స్త్రీ) ఆఁడుకప్ప, మన్ను, పక్షివిశేషము.

తమిస్రం తిమిరే కోపే తమిస్రా చ తమస్తతౌ. ౨౧౨. కృష్ణపక్షనిశాయాం చ — తమిస్రం—(న) చీఁకటి, కోపము, (స్త్రీ) చీఁకటిసమూహము, బహుళపక్షరాత్రి.

త్వక్పత్రం తు వరాంగకే,త్వక్పత్రీ చైవ కారవ్యాం	త్వక్పత్రం—(న) లవంగపుఁజెక్క, త్వక్పత్రీ (స్త్రీ) ఇంగువచెట్టు.
కలత్రం శ్రోణిభార్యయోః. దుర్గస్థానే నృపాదీనాం	కలత్రం—(న) కటిప్రదేశము, భార్య, రాజులకోట.
పవిత్రం వర్షణే కుశే,పవిత్రం తామ్రపయసోర్మేధే చాపి తదన్యవత్. ౨౧౪.	పవిత్రం—(న) వర్షము, దర్భ, రాగి, జలము, (త్రి) పావనమైనది.
సావిత్రశ్శంకరే ప్రోక్త స్సావిత్రీ దేవతాంతరే,	సావిత్రః— (పు) శంకరుఁడు, సావిత్రీ (స్త్రీ) దేవతావిశేషము.
దైత్యారిస్త్రిదశే విష్ణౌ	దైత్యారిః—(పు) దేవత, విష్ణువు.
తిత్తిరిర్విహగే మునౌ.	తిత్తిరిః—(పు) తీతువుపిట్ట, తిత్తిరిముని.
శాంకరిర్విఘ్నపే స్కందే	శాంకరిః—(పు) పిళ్లారి, కుమారస్వామి.
జసురిః పావకే పవౌ,	జసురిః—(పు) అగ్ని, వజ్రాయుధము.
మందురా వాజిశాలాయాం సమీపార్థే చ వస్తుని.	మందురా—(స్త్రీ) గుఱ్ఱపుసావడి, సమీపమందున్న పదార్థము.
ఉర్వరా సర్వసస్యాఢ్యభూమౌ స్యాద్భూమిమాత్రకే,	ఉర్వరా—(స్త్రీ) అన్నిపైరులుగలభూమి, భూమి.
అసురా రజనీరాస్యోరసురో దానవే రవౌ. ౨౧౭.	అసురా— (స్త్రీ) రాత్రి, మేషాదిరాశి, (పు) రాక్షసుఁడు,సూర్యుఁడు.
వాసురా వాసితాయాం స్యాద్వాసరేయ్యాం మతా భువి,	వాసురా—(స్త్రీ)ఆఁడుది, రాత్రి, భూమి.
మసూరా మసురా ప్రీహి ప్రభేదే పణ్యయోషితి. మసూరమసురౌ చ ద్వావేతావప్యేతయోర్మతౌ,	మసూరా వసురా మసూరః మసురః —(స్స), (పు)చిఱుసెనగలు, వేశ్య.
శర్కరాఖండవికృతావుపలా కర్పరాంశయోః. ౨౧౯. శర్కరాన్వితదేశేఽపి	శర్కరా—(స్త్రీ) పంచదార, మొరపటాయి, తలపుత్తె, మొరపనేల, రోగవిశేషము, తునుక.

రుగ్భేదే శకలేఽపి చ,	
కచ్ఛురా శూకశింబ్యాం చ శటీ దుస్పర్శయోరపి. కచ్ఛురం వాచ్యవత్ప్రాహుః పామనే పుంశ్చలేఽపి చ,	కచ్ఛురా—(స్త్రీ) దురదగొండిచెట్టు, గంట్లచోరము చెట్టు, వాకుడు చెట్టు, (త్రి) గజ్జికలవాఁడు, జారుఁడు.
గాయత్రీ కథితా ఛందఃప్రభేదే ఖదిరేఽపి చ.	గాయత్రీ— (స్త్రీ) గాయత్రీఛందము, చంద్రచెట్టు.
సైరంధ్రీ పరవేశ్మస్థశిల్పకృత్స్వవశస్త్రియాం, వర్ణసంకరసంభూతస్త్రీమహల్లకయోరపి. ౨౨౨.	సైరంధ్రీ— (స్త్రీ) పరులగృహములలో నలంకారాదులఁజేయుచు స్వతంత్రముగానుండు నాఁడుది, సంకరజాతి స్త్రీ, అంతఃపురముకావలికత్తె.
ఖదిరీ శాకభేదేఽపి ఖదిరో దంతధావనే,	ఖదిరీ—(స్త్రీ) ముడుగుదామర, (పు) చంద్రచెట్టు.
వాచ్యవత్సుందరం రమ్యే ప్రియే పత్యౌ తు సుందరః. ౨౨౩. సుందరీ స్త్రీ తరుభిదోః	సుందరం—(త్రి) మనోహరమైనది, ఇష్టమైనది, (పు) భర్త, సుందరీ, (స్త్రీ) ఆఁడుది, వృక్షవిశేషము.
శ్శర్వరీ రాత్రియోషితోః, హరిద్రాయాం చ,	శర్వరీ—(స్త్రీ) రాత్రి, స్త్రీ, పసుపు.
కబరీ కేశశాకవిశేషయోః.	కబరీ—(స్త్రీ) కొప్పు, వాయింటచెట్టు,
కబరం లవణేఽమ్లే చ తుంబురీశతమర్దయోః,	కబరం—(న) లవణము, పులుసు, (పు) కొత్తిమేర, ఓషధివిశేషము.
మంజరీ వల్లరీ స్థూలముక్తాతిలకశాఖిషు. ౨౨౪.	మంజరీ—(స్త్రీ) పూలగుత్తి, పెద్దముత్యము, బొట్టుగుచెట్టు.
మర్మరీ పీతదారౌ స్యాద్వస్త్రభేదేఽపి మర్మరః,	మర్మరీ—(స్త్రీ) మ్రానిపసుపు, (పు) వస్త్రములధ్వని.
టట్టరీ స్యాన్మృషావాదే లంపాపటహయోరపి. ౨౨౫	టట్టరీ—(స్త్రీ) అసత్యము, లంపావాద్యము, ఢక్కావాద్యము.
శక్వరీ మేఖలానద్యోశ్ఛం	శక్వరీ—(స్త్రీ) మొలనూలు, నదీవిశేషము,

దోఖేదేఽపి శక్వరీ, | శక్వరీఛందము.
ఝల్లరీ ఝలరీ చ ద్వే హు ఝల్లరీ
డుక్కే కేశచక్రకే.౨౨౭. ఝలరీ } —(స్త్రీ) ఉడుక, చక్రాకారముగ నుండు వెండ్రుకలు.
కావేరీ స్యాత్సరిద్భేదే పణ్య కావేరీ—(స్త్రీ) కావేరినది, వెలయాలు,
నారీహరిద్రయోః, | పసుపు.

అథ రాంత శ్చతుర్వర్ణః. | రాంత చతుర్వర్ణము.

భవేత్పరికరో వ్రాతే పర్యం కపరివారయోః ౨౨౮. ప్రగాఢగాత్రికాబంధే వివేకారంభయోరపి, | పరికరః—(పు) సమూహము, శయ్య, పరిజనము, దట్టమగు కౌఁగిలింత, జ్ఞానము, ఆరంభము.

వ్యతికరస్సమాఖ్యాతో వ్యసనవ్యతిషంగయోః. | వ్యతికరః—(పు) దుఃఖము, ఒకరొకరు కలయుట.

విభాకరోఽగ్నౌ తపనే | విభాకరః—(పు) అగ్ని, సూర్యుఁడు.

ఽవస్కరో గుహ్యగూథయోః, | అవస్కరః—(పు) మర్మాంగము, దాచఁదగినది.

కర్మకరస్తు కీనాశే భృత్యే వేతనజీవిని. ౨౩౦. కర్మకరీ తు మూర్వాయాం బింబికాయా మపి క్వచిత్, | కర్మకరః—(పు) యముఁడు, సేవకుఁడు, జీతగాఁడు, (స్త్రీ) చాగచెట్టు, (పు) దొండచెట్టు.

అరుష్కరో వ్రణకరే భల్లాతే చాప్యరుష్కరం. | అరుష్కరః— (త్రి) పుండుచేయునది, (న) జీడిగింజ.

భవేత్సహచరో ఝింట్యాం వయస్యే ప్రతిబింబకే, | సహచరః—(పు) నల్లగోరంటచెట్టు, స్నేహితుఁడు, నీడ.

నిశాచరః పేచకాహియాతుధానేషు ఫేరవే. ౨౩౨. నిశాచరీ పాంసులాయాం | నిశాచరః—(పు) గ్రుడ్లగూబ, సర్పము, రాక్షసుఁడు, నక్క, (స్త్రీ) ఱంకుటాలు.

భవేత్పక్షచరో విధౌ, యూథభ్రష్టపృథక్చారి వారణేఽపి ప్రకీర్తితః. ౨౩౩. | పక్షచరః—(పు) చంద్రుఁడు, గుంపువిడిచి యొంటరిగాఁదిరుగు నేనుఁగు.

చరాచరం స్యాజ్జగతి వాచ్యవజ్జంగమేంగయోః, — చరాచరం—(న) ప్రపంచము, (త్రి) తిర్యగ్జంతువులు, భావము.

విదుర్దశపురం దేశే ముస్తాయాం పట్టణేఽపి చ. — దశపురం— (న) మాళవదేశభాగము, తుంగముస్తె, ఒకానొకపట్టణము.

అభిమరో వధే యుద్ధే తథా స్వబలసాధ్వసే, — అభిమరః—(పు) చంపుట, యుద్ధము, తనసేనవలనిభయము.

ఆహుః ప్రతిసరం హస్తసూత్రే మాల్యే చ మండనే. ౨౩౫. వ్రణశుద్ధౌ చమూపృష్ఠే నియోజ్యారక్షకంకణే, మంత్రభేదేఽ, — ప్రతిసరం—(న) దీక్షాసూత్రము, పూలదండ, అలంకారము, వ్రణశోధన, సేనవెనుకవైపు, (పు) బంటు,ఏనుఁగు కుంభస్థలముక్రిందితావు, కడియము, మంత్రవిశేషము.

ప్యవసరో వర్షప్రస్తావయోరపి. ౨౩౬. — అవసరః—(పు) వాన,పనికిఁదగినకాలము.

స్మృతః పరిసరో మృత్యౌ దైవోపాంతప్రదేశయోః, — పరిసరః—(పు) మృత్యువు, దేవుఁడు, గ్రామాదులకుఁ జేరువతావు.

దిగంబరస్స్యాత్ క్షపణే నగ్నే తమసి శంకరే. ౨౩౭. — దిగంబరః—(పు) క్షపణకమతస్థుఁడు, దిసమొలవాఁడు, చీఁకటి, శంకరుఁడు.

పీతాంబరో పద్మనాభే భవే త్పీతాంబరో నటే,. — పీతాంబరః—(పు) విష్ణువు, నటుఁడు.

కాదంబరం తు దధ్యగ్రే మద్యభేదే చ శీధుని.౨౩౮. — కాదంబరం—(న) మీఁగడ, కడిమిపూలకల్లు, కల్లు.

కాదంబరీ పరభృతాభారతీ శారికాసు చ, — కాందంబరీ—(స్త్రీ) ఆఁడుకోకిల, సరస్వతి, గోరువంక.

ఉదుంబరస్తు దేహళ్యాం వృక్షజాతౌ చ పండకే. ౨౩౯.ఉదుంబరం స్మృతం తామ్రే కుష్ఠభేదేఽప్యుదుంబరః, — ఉదుంబరః—(పు) గడప, మేడిచెట్టు, నపుంసకుఁడు, (న) రాగి, (పు) ఒకానొక కుష్ఠురోగము.

ఔదుంబరశ్శ్రాద్ధదేవే రోగ — ఔదుంబరః—(పు) యముఁడు, కుష్ఠు [రోగము.

భేదే చ కథ్యతే. ౨౮౦.
నీలాంబరః ప్రలంబఘ్నే కో నీలాంబరః—(పు) బలరాముఁడు, రాక్ష
ణపే క్రూరలోచనే, సుఁడు, శని.
ఆడంబరస్సమారంభే గజగర్జి ఆడంబరః—(పు) తొందరపాటు,ఏనుఁగు
తతూర్యయోః. ౨౮౧. ఘీంకారధ్వని, చతుర్విధవాద్యధ్వని.
నిషద్వరస్తు జంబాలే నిశా నిషద్వరః—(పు) అడుసు, నిషద్వరీ, (స్త్రీ)
యాం చ నిషద్వరీ, రాత్రి.
ఉపహ్వరం సమీపే స్యాదే ఉపహ్వరం—(న) సమీపము, రహ
కాంతే చాప్యుపహ్వరం. స్యము.
౨౮౨.
ఇందీవరం కువలయే వర్యా ఇందీవరం—(న) కలువ, ఇందీవరీ, (స్త్రీ)
మిందీవరీ మతా, పిల్లిపీచర.
కాలంజరో యోగిచక్రమేళ కాలంజరః—(పు) యోగులగుంపు, శం
కే భైరవే గిరౌ. ౨౮౩. కరుఁడు, పర్వతవిశేషము.
విశ్వంభరోఽచ్యుతే శక్రే విశ్వంభరః— (పు) విష్ణువు, ఇంద్రుఁడు,
తథా విశ్వంభరా భువి, (స్త్రీ) భూమి.
దురోదరో ద్యూతకారే ప దురోదరః—(పు) జూదమాడువాఁడు,
ణే ద్యూతే దురోదరం. (న) పందెము, జూదము.
లంబోదరస్స్యాదాద్యూనే లంబోదరః—(పు) తనపొట్టనిండించుకొ
గణానామధిపేఽపి చ, నువాఁడు, వినాయకుఁడు.
అనుత్తరః స్మృతశ్శ్రేష్ఠే ప్రతి అనుత్తరః—(త్రి) శ్రేష్ఠమైనది, బదులు
జల్పవివర్జితే. ౨౮౪ లేనిమాట.
తులాధరస్తులారాశౌ భవే తులాధరః—(పు)తులారాశి, వర్తకుఁడు
ద్వాణిజకేఽపి చ,
భవేత్తోయధరో మేఘే సు తోయధరః— (పు) మేఘము, నీరుచెం
నిషణ్ణౌషధావపి. ౨౮౫ చలికూర.
ధురంధరో ధవతరౌ ధూర్వ ధురంధరః—(పు) చండ్రచెట్టు, (త్రి)
హేఽపి ధురంధరః, బరువుమోయునది.
చక్రధరో హరౌ సర్పే వా చక్రధరః—(పు) విష్ణువు, పాము, (త్రి)
చ్యవద్గ్రామజాలిని. ౨౮౬ గ్రామములేలువాఁడు.

అశ్వతరో వేసరే చ నాగ రాజాంతరేఽపి చ,	అశ్వతరః—(పు) కంచరగాడిద, సర్ప విశేషము.
విదుర్వీరతరశ్శ్రేష్ఠే శరవీర ణయోరపి. ౨౮౯.	వీరతరః—(పు) సమర్థుఁడు, బాణము, (న) అవురుగడ్డి.
నభశ్చరో ఘనే వాతే విద్యాధరవిహంగయోః,	నభశ్చరః—(పు) మేఘము, వాయువు, విద్యాధరుఁడు, పక్షి.
ఉద్దంతురస్స్యాదుత్తుంగే కరాళోత్కటదంతయోః.	ఉద్దంతురః—(త్రి) పొడవైనది, భయంకరమైనది, మిట్టపండ్లది.
ద్వైమాతురో జరాసంధ వారణాననయోర్మతః,	ద్వైమాతురః— (పు) జరాసంధుఁడు, వినాయకుఁడు.
పరంపరః ప్రపౌత్రాదౌ మృగభేదే పరంపరః. ౨౯౦. పరంపరా పరీపాట్యాం సంతానేఽపి వధే క్వచిత్,	పరంపరః—(పు) మునిమనుమఁడు మొదలగువారు, మృగవిశేషము, (స్త్రీ) వరుస, సంతానము, వధించుట.
అవతారోఽవతరణే తీర్థే జన్మని చేష్యతే. ౨౯౧.	అవతారః—(పు) దాటుట, నీలాటిరేవు, పుట్టుక.
ధరాధరః క్ష్మాభృతి చక్రపాణౌ	ధరాధరః—(పు) పర్వతము, విష్ణువు.
ధారాధరస్తోయధరే కృపాణే,	ధారాధరః—(పు) మేఘము, ఖడ్గము.
పయోధరస్స్యాత్కుచకోశకారకశేరుకాంభోధరనారికేళే. ౨౯౨.	పయోధరః—(పు) స్తనము, కోశకారమను చెఱకు, కొట్టిగడ్డ, మేఘము, కొబ్బరికాయ.
కలికారః కరంజే స్యాద్ధూమ్యాటే పీతమస్తకే,	కలికారః—(పు) కానుగుచెట్టు, కూఁకటిమూఁగపిట్ట, పచ్చపిట్ట.
అలంకారస్తూపమాదౌ హారకేయూరకాదిషు. ౨౯౩.	అలంకారః—(పు) ఉపమాద్యలంకారములు, ఆభరణములు.
కర్ణికారశ్చ శంపాకే కర్ణికారో ద్రుమోత్పలే,	కర్ణికారః—(పు) తేలచెట్టు, కొండగోఁగుచెట్టు.

రథకారస్తు మాహిష్యాత్క- రణీజే చ తక్షణి. ౨౫౪.	రథకారః—(పు) వడ్రంగిపనిచేయువాఁడు, వడ్రంగి.
చర్మకారః స్మృతః పాదూ కృతిచర్మకపోషధౌ, చర్మ కారీ చ కథితా	చర్మకారః / చర్మకారీ }—(పు) మాదిగవాఁడు, సంబరేణిచెట్టు.
ప్రతికారస్సమే భటే. ౨౫౫.	ప్రతికారః—(పు) సమానుఁడు, యుద్ధభటుఁడు.
ఘనసారస్తు కర్పూరే దక్షిణావర్తపారదే,	ఘనసారః—(పు) కర్పూరము, ఒకతెగ పాదరసము.
కృష్ణసారస్స్నుహీవృక్షే శింశుపామృగభేదయోః.	కృష్ణసారః—(పు) జెముడుచెట్టు, నల్ల యిరుగుడుచెట్టు, యిఱ్ఱిమృగము.
గిరిసారో భవేల్లోహే లింగే మలయపర్వతే,	గిరిసారః—(పు) ఇనుము, శివలింగము, మలయపర్వతము
పీతసారో మలయజే గోమేధికమణావపి. ౨౫౬.	పీతసారః—(పు) మంచిగంధపుఁజెట్టు, పసుపువన్నెగలరత్నము.
శాలసారో ద్రుమే హింగౌ	శాలసారః—(పు) వృక్షము, ఇంగువ.
సూత్రధారశ్శచీపతౌ, నాంద్యనంతరసంచారిపాత్రశిల్పిప్రభేదయోః. ౨౫౭.	సూత్రధారః—(పు) ఇంద్రుఁడు, సూత్రధారుఁడు, (ఆటాడించువాఁడు) వడ్లంగి.
దండధరో యమే భూపే	దండధరః—(పు) యముఁడు, రాజు.
సంప్రహారో రణే గతౌ,	సంప్రహారః—(పు) యుద్ధము, నడక.
ప్రతీహారప్రతీహార్యౌ ద్వాఃస్థే ద్వారేఽప్యనంతరే.	ప్రతీహారః / ప్రతీహార్యః }(పు) ద్వారపాలుఁడు, ద్వారము, వ్యవధిలేమి.
అభిహారోఽభియోగే చ చౌర్యే సన్నహనేఽపి చ,	అభిహారః—(పు) శత్రువునెదిరించుట, దొంగతనము, సిద్ధము.
వ్యవహారో ద్రుభేదే చ వ్యవహారః పణే స్థితౌ. ౨౫౮.	వ్యవహారః—(పు) వృక్షవిశేషము, పందెము, ఉనికి.
అవహారః స్మృతశ్చోరే ద్యూతయుద్ధాదివిశ్రమే, నిమంత్రణోపనేతవ్యద్రవ్యే గ్రాహాఖ్యయాదసి. ౨౫౯.	అవహారః—(పు) దొంగ, జూదమున్నగువానియందలి యూఁట, నిమంత్రముచెప్పుటకుఁ దీసికొనిపోదగినవస్తువు, మొసలి.

అగ్నిహోత్రోఽగ్నిహవిషో

అగ్నిహోత్రః—(పు) అగ్ని, హోమార్థమగునన్నము.

వీతిహోత్రోఽనలార్కయో

వీతిహోత్రః—(పు) అగ్ని, సూర్యుఁడు.

వీరభద్రోఽశ్వమేధాశ్వే వీరశ్రేష్ఠే చ వీరణే,

వీరభద్రః—(పు) అశ్వమేధమున వదలిన గుఱ్ఱము, మహావీరుఁడు, అవురుగడ్డి.

పారిభద్రస్తు మందారనింబపాదపయోర్మతః. ౨౭౭.

పారిభద్రః—(పు) పారిజాతవృక్షము, బాడిదపుఁజెట్టు.

బలభద్రో రౌహిణేయే త్రాయమాణౌషధావపి, బలభద్రా కుమార్యాం స్యా

బలభద్రః—(పు) బలరాముఁడు, (స్త్రీ) కలుక్రాంతచెట్టు, కలబంద.

దర్ధచంద్రస్తు చంద్రకే.౨౭౮. గళహస్తే బాణభేదేఽప్యర్ధచంద్రా త్రివృద్భిది,

అర్ధచంద్రః—(పు) నెమిలికన్ను, మెడఁబట్టినెట్టుట, అర్ధచంద్రబాణము, (స్త్రీ) నల్లతెగడ.

ధార్తరాష్ట్రోఽసితాస్యాంఘ్రిహంసకౌరవభోగిషు.

ధార్తరాష్ట్రః—(పు) నల్లనిముక్కుకాళ్లుగల హంస, ధృతరాష్ట్రుని కుమారుఁడు, పాము.

ధృతరాష్ట్రస్సురాజ్ఞి స్యాత్పక్షిక్షత్త్రియభేదయోః, ధృతరాష్ట్రీ హంసపత్న్యాం

ధృతరాష్ట్రః—(పు) మంచిరాజు, పక్షివిశేషము, ధృతరాష్ట్రుఁడు, ధృతరాష్ట్రీ (స్త్రీ) ఆఁడుహంస.

స్థిరదంష్ట్రో భుజంగమే. ౨౮౦. వరాహాకృతివిష్ణౌ చ

స్థిరదంష్ట్రః—(పు) సర్పము, ఆదివరాహము.

వక్రవక్త్రశ్శుకే ఖలే,

వక్రవక్త్రః—(పు) చిలుక, దుర్మార్గుఁడు.

కటంభరా ప్రసారిణ్యాం రోహిణ్యాం గజయోషితి. ౨౮౧. కలంబికాయాంగోలాయాం వర్షాభూమూర్వయోరపి,

కటంభరా—(స్త్రీ) గొంతెమగోరుచెట్టు, కటుకరోహిణి, ఆఁడేనుఁగు, తీఁగబచ్చలికూర, మణిసిల, కప్ప, చాగచెట్టు.

మణిచ్ఛిద్రా తు మేదాయామృషభాఖ్యౌషధేఽపి చ.

మణిచ్ఛిద్రా—(స్త్రీ) మేదయనుగంధద్రవ్యము, ఋషభమనునోషధి.

తుంగభద్రా నదీభేదే తుంగ భద్రో మదోత్కటే,	తుంగభద్రా—(స్త్రీ) తుంగభద్రానది, (పు) మదపుటేనుఁగు.
దండయాత్రా దిగ్విజయే సంయానవరయాత్రయోః.	దండయాత్రా—(స్త్రీ) దిక్కులు జయించుట, యుద్ధయాత్ర, అధ్వరయాత్ర.
దేహయాత్రా భోజనే స్యాత్కృతాంతగమనేఽపిచ,	దేహయాత్రా—(స్త్రీ) భోజనము, చావు.
విభావరీ హరిద్రాయాం రజన్యాం చ విభావరీ. ౨౮౭ వివాదే వస్త్రకుట్యాం చ కుట్టన్యాంచక్రయోషితి,	విభావరీ—(స్త్రీ) పసుపు, రాత్రి, వివాదము, డేరా, తార్పుకత్తె, ఆఁడు చక్రవాకము.
కుంభకారీ కులాల్యాం స్యాత్కుంభకారః కులాలకే.	కుంభకారీ—(స్త్రీ) కుమ్మరిస్త్రీ, కుంభకారః (పు) కుమ్మరివాఁడు.
తుండికేరీ తు కార్పాస్యాం బింబికాయామపీష్యతే,	తుండికేరీ—(స్త్రీ) ప్రత్తిచెట్టు, దొండచెట్టు.

అథ రాంతః పంచవర్ణః.

రాంత పంచవర్ణము.

పాంశుచామర ఇత్యేష దూర్వాంచితతటీభువి. ౨౮౮. వర్ధాపకే ప్రశంసాయాం పురోటా ధూళిగుచ్ఛకే,	పాంశుచామరః—(పు) గఱికెనేల, జ్యోతిష్కుఁడు, స్తోత్రము, తెక్కలచప్పుడు, ధూళిసమూహము.
స్యాత్పాదచత్వరశ్ఛాగే సైకతే పిప్పలేఽపి చ. ౨౮౭. కరకే పరదోషైకభాజి పూరుషకేఽపి చ,	పాదచత్వరః—(పు) మేక, ఇసుక, రావిచెట్టు, వడగండ్లు, పరులతప్పులెన్ను వాఁడు.
విప్రతీసారమిచ్ఛంతి కౌకృత్యేఽనుశయే రుషి.	విప్రతీసారః— (పు) చెడ్డపని, పశ్చాత్తాపము, క్రోధము.
సమభిహారో భృశార్థే చ పౌనఃపున్యేఽపి కథ్యతే,	సమభిహారః—(పు) మిక్కిలి, పలుమాఱు.
పీతకావేరమిచ్ఛంతి పిత్తళే కుంకుమేఽపి చ. ౨౯౦.	పీతకావేరం—(న) ఇత్తడి, కుంకుమ.

తాలీసపత్రం తాలీశే తామలక్యామపి స్మృతం, — తాలీసపత్రం— (న) తాడిసపత్రి, నేలయుసిరికచెట్టు.

భవేదుత్పలపత్రం తు తద్వఛ్లే స్త్రీనఖక్షతే. ౨౯౦. — ఉత్పలపత్రం—(న) కలువరేకు, నఖక్షతవిశేషము.

తమాలపత్రం తాపింఛే పత్రకే తిలకేఽపి చ, — తమాలపత్రం—(న) చీఁకటిమ్రాను, మకరికాపత్రము, బొట్టు.

సర్వతోభద్ర ఇత్యుక్తః కావ్యచిత్రే గృహాంతరే. ౨౯౧. నింబేఽపి సర్వతోభద్రా గంభారీనటయోషితోః, — సర్వతోభద్రః—(పు) సర్వతోభద్రమను పద్యబంధము, నలువైపులనుండు భవంతి, వేఁపచెట్టు, (స్త్రీ) గుమ్ముడుచెట్టు, నాట్యస్త్రీ.

వస్వోకసారా శ్రీదస్య శక్రస్య నలినీపురోః. ౨౯౨. — వస్వోకసారా—(స్త్రీ) కుబేరునినది, అలకాపురి, ఆకాశగంగ, అమరావతి.

భవేత్కపిలధారాఖ్యా స్వర్నదీ తీర్థభేదయోః, — కపిలధారా—(స్త్రీ) ఆకాశగంగ, కపిలతీర్థము.

అథ లాంతో ద్వివర్ణః. — లాంత ద్వివర్ణము.

బలం గంధరసే రూపే స్థామని స్థౌల్య సైన్యయోః, బలో హలాయుధే దైత్యభేదే బలిని వాయసే. ౧. వాట్యాలకే బలా తూక్తా — బలం—(న) బాలింతబోలు, రూపము, శరీరపటుత్వము, బలుపు, సైన్యము, (పు) బలరాముఁడు, బలాసురుఁడు, బలవంతుఁడు, కాకి, (స్త్రీ) ముత్తవపులగపుఁజెట్టు.

పలం తూన్మానమాంసయోః, — పలం— (న) నాలుగుకర్షముల యెత్తు, మాంసము.

ఫలం హేతుసముత్థే స్యాత్ఫలకే వ్యుష్టిలాభయోః. ౨. జాతీఫలేఽపి తక్కోలే సస్యబాణాగ్రయోరపి, ఫలిన్యాం తు ఫలా ప్రాహు స్త్రిఫలాయాం ఫ — ఫలం— (న) ప్రయోజనము, సొగటాలబల్ల, పండు, లాభము, జాజికాయ, తక్కోలఫలము, పైరుచివర [పంట], బాణముచివర, (స్త్రీ) ప్రేంకణపుఁజెట్టు, (బ) కరకతాడిఉసిరికలు.

లం క్వచిత్. 3.

జలం గోకలిలే నీరే హ్రీబేరే చ జడేఽన్యవత్, | జలం—(న) గోగర్భస్థపిండము, జలము, కురువేరు, (త్రి) మందమతి.

ఖలం భూస్థానకల్కేషు క్రూరే నీచేఽధమే ఖలః ౭. | ఖలం—(న) భూమి, చోటు, పాపము, (త్రి) దుర్మార్గము, నీచము, తక్కువ.

గళస్స్వర్జరసే కంఠే | గళః—(పు) సజ్జసరము, కంఠము.

చలః కంపే చలాశ్రయే, | చలః—(పు) కదలిక. (త్రి) కదలికగలది.

దళం శస్త్రీఛదోత్సేధ తద్ద్వ్యే ఖండపర్ణయోః. ౫. | దళం—(న) కత్తియొఱ, గొప్పతనము, (త్రి) ఉన్నతమైనది, (న) తునుక, ఆకు,

నలః పోటగళే రాజ్ఞి పితృదేవే కపీశ్వరే, నళీ మనశ్శిలాయాం తు కమలే తు నళం మతం. | నలః—(పు) కిక్కసగడ్డి, నలమహారాజు, పితృదేవతలలో నొకఁడు, నలుఁడను వానరుఁడు, నళీ (స్త్రీ) మణిసిల, (న) తామరపూవు.

తలం స్వరూపాధరయోః ఖడ్గముష్టిచపేటయోః, జ్యాఘాతవారణేఽపి స్యాత్తలస్తాళతరావపి. ౭. | తలం—(న) ఆకారము, క్రిందిభాగము, (పు) కత్తిపిడి, చెంపదెబ్బ, నారిదెబ్బ తగులకుండ చేతికిఁ గట్టుకొను నత్తెము, తాటిచెట్టు.

మలం కిట్టే పురీషే చ పాపే చ కృపణే మలః, | మలం—(న) ద్వాదశమలములు, విరేచనము, పాపము, (పు) లోభి.

శలం తు శల్లకే లోమ్ని శలో భృంగే గణే విధౌ. | శలం—(న) ఏదుపంది, ఏదుపంది ముల్లు, (పు) తుమ్మెద, సమూహము, బ్రహ్మ.

ఖలం భవేదప్రహతే సారసంక్షిప్తవేధసోః, | ఖలం—(న) దున్ననిపొలము, సారాంశము, విష్ణువు లేక బ్రహ్మ.

బిలం ఛిద్రే గుహాయాం చ బిల ఉచ్చైశ్శ్రవాహయే. | బిలం—(న) రంధ్రము, గుహ, (పు) ఉచ్చైశ్శ్రవమను గుఱ్ఱము.

ఛలం తు స్ఖలితే వ్యాజే | ఛలం—(న) వెనుదియుట, నెపము.

పులం తు విపులేఽన్యవత్, పులస్స్యాత్పులకే చాపి | పులం—(త్రి) విస్తారము, (పు) గగుర్పాటు.

కులం జనపదే గృహే. ౧౦. సజాతీయగణే గోత్రే | కులం—(న) దేశము, గృహము, సజాతీయ సమూహము, వంశము, దేహము.

దేహేఽపి కథితం కులం,	
కాలో మృత్యౌ మహాకాలే సమయేయమకృష్ణయోః. ౧౧. కృష్ణత్రివృతి కాలా తు నీలీమంజిష్ఠయోరపి, కాళీ గౌర్యాం క్షీరకీటే కాళికామాతృభేదయోః ౧౨.నవాంబువాహబృందేఽపి పరివాదేఽపి చ క్వచిత్,	కాలః—(పు) మృత్యువు, శంకరుఁడు, కాలము, యముఁడు,నీలవర్ణము, (స్త్రీ) నల్లతెగడ, నీలిచెట్టు, మంజిడిచెట్టు, కాళీ, (స్త్రీ) పార్వతి, పాలవలన జనించు నొకపురుగు,కాళికాదేవి, మాతృకలలో నొకతె, మేఘమాలిక, నింద.
భాలం లలాటమహసోః కాలస్కంధమహీరుహే. ౧౩.	భాలం—(న) ముఖము, తేజము, చీఁకటిమ్రాను.
శాలో హాలనృపే మత్స్యప్రభేదే సర్జకద్రుమే, శాలా గృహే తరుస్కంధశాఖాగారైకదేశయోః	శాలః—(పు) శాలివాహనుఁడను రాజు, వేగముగఁబోవుచేఁప, వేఁగిసచెట్టు, (స్త్రీ) గృహము, పెద్దకొమ్మ, ఇంటియందుఁగొంతభాగము.
మాలం క్షేత్రే జనే మాలో మాలా పుష్పాదిదామని,	మాలం—(న) మెట్టభూమి, (పు) మాలజనము, (స్త్రీ) పూలదండ.
సాలః పాదపమాత్రేఽపి ప్రాకారే సర్జకద్రుమే. ౧౪.	సాలః—(పు) వృక్షము, ఆవరణము, వేఁగిసచెట్టు.
తాలః కరతలేఽంగుష్ఠమధ్యమాభ్యాం చ సమ్మితే,గీతకాలక్రియామానే తాలః ఖడ్గాదిముష్టిషు. ౧౫. ద్రుమభేదే కరాస్ఫాలే తాళం తు హరితాళకే, వాద్యభాండేఽపికాంస్యస్య తాళచ్ఛదిషి కంపనే.	తాలః—(పు) కరపుటము, లొడితెడు, సంగీత సంబంధమగుతాళము, కత్తి మొదలగు వానిపిడి, తాటిచెట్టు, చప్పట్లు, (న) హరిదళము, వాయించుకుండ, కంచుతోఁజేసిన తాళపుచిప్ప, చలించుట.
జాలం గవాక్ష ఆనాయే కోరకే దంభబృందయోః,	జాలం—(న) కిటికి, వల, మొగ్గ, మోసము, సమూహము, (పు) కడిమిచెట్టు,

జాలో నీపద్రుమే జాలీ కోశాతక్యా ముదాహృ తా. ౧౮.	జాలీ, (స్త్రీ) పొట్లచెట్టు.
వ్యాళో భుజంగమే క్రూరే శ్వాపదే దుష్టదంతిని,	వ్యాళః—(పు) పాము, క్రూరుఁడు, పెద్ద పులి, చెడ్డయేనుఁగు.
నాళం దండే సరోజాదేర్నాళీ శాకకలంబకే. ౧౯.	నాళం—(న) తామర మొదలగువాని తూఁడు, నాళీ, (స్త్రీ) తొడిమ.
స్థాలం భాజనభేదేఽపి స్థాలీ స్యాత్పాటలోఖయోః,	స్థాలం—(న) కంచము, స్థాలీ (స్త్రీ) కలిగొట్టుచెట్టు, వంటకుండ.
ఫాలం సీరోపకరణే కార్పాసాదికవాససి. ౨౦.	ఫాలం—(న) నాగటికఱ్ఱు, నూలుమున్నగువానితో నేసిన వస్త్రము.
బాలః కచే శిశౌ మూర్ఖే హ్రీబేరే ఽశ్వేభపుచ్ఛయోః, అలంకారాంతరే మేధ్యా బాలీ బాలాత్రుటిస్త్రియోః. ౨౧.	బాలః—(పు) జుట్టు, (త్రి) బాలుఁడు, మూర్ఖుఁడు, (న) కురువేరు, (పు) గుఱ్ఱముతోఁక, ఏనుఁగుతోఁక, బాలీ, (స్త్రీ) పోగులు, పవిత్రమైనది, (స్త్రీ) త్రుటికాలము, బాలిక.
చేలో నీచేఽన్యవచ్చేలమం శుకే గర్హితేఽన్యవత్,	చేలః—(త్రి) నీచుఁడు, (న) వస్త్రము, (త్రి) నిందింపఁదగినది.
భేలః ప్లవే భీరుకే చ నిర్బుద్ధిమునిభేదయోః. ౨౨.	భేలః—(పు) తెప్ప, (త్రి) భయస్వభావుఁడు, బుద్ధిహీనుఁడు, భేలముని.
కోలః కపాల ఉత్సంగే భేలకే పోత్రిచిత్రయోః, కోలా కణాయాం చవ్యే చ కోలం తు బదరీఫలే.	కోలః—(పు) తలపుఱ్ఱె, ఒడి, తెప్ప, పంది, చిఱుతపులి, (స్త్రీ) పిప్పలిచెట్టు, చవ్యమనుగంధద్రవ్యము, (న) రేఁగుపండు.
శైలో భూభృతి శైలం తు శైలేయే తార్క్ష్యశైలకే,	శైలః—(పు) పర్వతము, (న) ఱాతిపువ్వు, రసాంజనము.
శీలం స్వభావే సద్వృత్తే	శీలం—(న) స్వభావము, సద్వర్తనము.
నీలః కృష్ణే నగాంతరే. ౨౪. నీలః కపీశ్వరే నీలీ వృక్షలాంఛనభేదయోః,	నీలః—(పు) నలుపు, నీలపర్వతము, నీలుఁడను వానరుఁడు, నీలీ, (స్త్రీ) నీలిచెట్టు, గుర్తు.

కూలం స్తూపే తటాకే చ సైన్యపృష్ఠప్రతీరయోః. కూలం—(న) దిబ్బ, తటాకము, సైన్యము వెనుకభాగము, ఒడ్డు.

తూలః పిచో భవేత్తూలం బ్రహ్మదారువిహాయసోః, తూలః—(పు) దూది, (న) గంగరావిచెట్టు, ఆకాశము.

మూలమాద్యే శిఫాయాం స్యాద్భనికుంజాంతికేషు చ. ౨౬. మూలం—(త్రి) మొదటిది, (న) వేరు, మూలానక్షత్రము, పొదరిల్లు, చేరువ.

శూలం ప్రహరణే మృత్యౌ కేతనే రోగయోగయోః, శూలాదుష్టవధార్థాయ కీలకే పణ్యయోషితి ౨౭. శూలం—(న) శూలాయుధము, మరణము, జెండా, శూలరోగము, ఒక గ్రహయోగము, (స్త్రీ) కొఱ్ఱు, వేశ్య.

స్థూలం స్యాత్పీవరే కూటే నిష్ప్రజ్ఞే పునరన్యవత్, స్థూలం—(త్రి) బలిసినది, సమూహము, బుద్ధిహీనము.

అమ్లో రసప్రభేదే స్యాద మ్లీ చాంగేరికౌషధౌ. అమ్లః—(పు) పులుసు, అమ్లీ, (స్త్రీ) చింతపండు.

శుక్లో యోగాంతరే శ్వేతే శుక్లం రజతరేతసోః, శుక్లః—(పు) పంచాంగయోగవిశేషము, తెలుపు, (న) వెండి, రేతస్సు.

మల్లః పాత్రే కపోలే చ మత్స్యభేదే బలీయసి. ౨౮. మల్లః—(పు) ప్రమిదె, చెక్కిలి, మత్స్యవిశేషము, జెట్టివాఁడు.

భల్లో భల్లీ చ బాణే స్యాద్భల్లో భల్లూక ఇష్యతే, భల్లాతక్యాం చ భల్లీ స్యాత్కాల ఆర్ద్రే చ సూరణే. ౩౦. భల్లః } (పు) బాణము, (పు) ఎలుగుబంటు, (స్త్రీ) జీడిచెట్టు, కాలము, అల్లము, కందదుంప.
భల్లీ }

చుల్లచిల్లౌ మతౌ క్లిన్ననేత్రే క్లిన్నాక్షి పిల్లవత్, ఆతాపిని భవేచ్చిల్లశ్చిల్లీ స్యాద్ధ్రాడవాస్తుకే. ౩౧. చుల్లః } (పిల్లశబ్దమువలె) (త్రి) తడికన్నుకలది, తడికన్ను, చిల్ల, (పు) చీపరపిట్ట, చిల్లీ, (స్త్రీ) చిఱ్ఱికూర.
చిల్లః }

చుల్లీ చితాయాముద్ధానే క్వచిద్వాద్యే౽పుదీరితా, చుల్లీ—(స్త్రీ) చితి, ప్రొయ్యి, వాద్యవిశేషము.

24—

వల్లీ వీరుధి సంతానే వల్కలే కుసుమాంతరే. ౩౨.
వల్లీ—(స్త్రీ) తీఁగె,సంతానము, నారచీర, పుష్పవిశేషము.

ఖల్లీ తు హస్తపాదావమర్దనాఖ్యరుజి స్మృతా,ఖల్లో వస్త్రప్రభేదే . స్యాన్నిమ్నే చర్మణి చాతకే.
ఖల్లీ—(స్త్రీ) రోగవిశేషము, ఖల్లః, (పు) వస్త్రవిశేషము, పల్లపుతావు, తోలు, చాతకపక్షి.

ఆలుర్గలంతికాయాం చ కందభేదేఽపి భేలకే,
ఆలుః—(పు) గిండిచెంబు, (న) ఆలుగడ్డ, తెప్ప.

పీలుర్గజే ద్రుమే కాండే పరమాణుప్రసూనయోః. ౩౪. పీలుస్తాలాస్థిఖండే చ
పీలుః—(పు) ఏనుఁగు, గోలుగుచెట్టు, బాణము, అన్నిటికంటె చిన్నవస్తువు, పుష్పము, తాటిచెక్క.

మాలుః పత్రలతాస్త్రియోః,
మాలుః—(పు) మకరికాపత్రము, స్త్రీ.

శాలుః కషాయద్రవ్యే స్యాచ్చోరకాఖ్యౌషధేఽపి చ. ౩౫.
శాలుః—(పు) వగరువస్తువు, చోరకమను నోషధి.

బలిశ్చామరదండే చ జరయా శ్లథచర్మణి, ఉదరావయవే దైత్యే కరపూజోపహారయోః. ౩౬. గృహదారువిశేషే చ గంధకే చ క్వచిన్మతః,
బలిః—(పు) సురటికఱ్ఱ, (స్త్రీ) ముడుతలు పడని చర్మముగలవాఁడు, కడుపు మీఁదిముడుత, బలిచక్రవర్తి, (పు) పన్ను, పూజాద్రవ్యము, పంచమోపు కఱ్ఱ, గంధకము.

డోలా యానాంతరేనీల్యాం
డోలా—(స్త్రీ) ఉయ్యాల, నీలిచెట్టు.

మేలా స్యాన్మేలకే మషౌ.
మేలా—(స్త్రీ) కలయిక, మసి.

ఇలా కళత్రే సౌమ్యస్య ధరిత్ర్యాం గవి వాచి చ,
ఇలా—(స్త్రీ) బుధునిభార్య, భూమి, గోవు, వాక్కు.

కీలా కఫోణిసిర్ఘాతే శంకౌ జ్వాలే చ కీలవత్. ౩౮.
కీలా—(స్త్రీ) (కీలశబ్దమువలె) మోఁచేతి దెబ్బ, మేకు, (ప్స) మంట.

శిలా కునట్యాం దృషది ద్వారాధః స్థితదారుణి, శిలం శిలీ భవేదుంఛే గం
శిలా—(స్త్రీ) మణిసిల, ఱాయి, గుమ్మము క్రిందవేసినపలక, (న) ఉంఛవృత్తి, శిలీ, (స్త్రీ) ఆఁడుపిల్లి.

డూపద్యాం యథాక్రమం. ౩౯.

తులా పలశతే రాశౌ భాండే సాదృశ్యమానయోః, గృహాణాం దారుబద్ధాయాం పీఠికాయామపీష్యతే. ౪౦.

తులా—(స్త్రీ) నూఱుపలముల త్రాయి, తులారాశి, కుండ, సామ్యము, తక్కెడ, దూలమునకడుగున వేయు దిమ్మె.

వేలా కాలే చ జలధే స్తీరనీరవికారయోః, అక్లిష్టమరణే రాగే సీమ్ని వాచి బుధస్త్రియాం. ౪౧. భోజనే௨పీశ్వరాణాం స్యాత్

వేలా—(స్త్రీ) సమయము, చెలియలికట్ట, ఉప్పెన, సుఖముగుమరణము, అనురాగము, పొలమేర, వాక్కు, బుధుని భార్య, ప్రభువులభోజనము.

ఝులా దుహితరి స్మృతా, ఆతపోర్మా జలూకాయాంఝాలీ క్వాపి విలోక్యతే. ౪౨.

ఝులా, ఝాలీ—(స్త్రీ) కుమార్తె, ఎండమావులు, జలగ.

కలా స్యాన్మూలరై వృద్ధౌ శిల్పాదా వంశమాత్రకే, షోడశాంశే చ చంద్రస్య కలనా కాలభేదయోః ౪౩. కలం శుక్రే కలో௨జీర్ణే௨ప్యవ్యక్తమధురధ్వనౌ,

కలా—(స్త్రీ) వడ్డి, శిల్పాదివిద్యలు, భాగము, చంద్రునిలోఁ బదియాఱవపాలు, కూర్చుట, తొమ్మిదిగడియల కాలము, (న) రేతస్సు, (పు) అజీర్ణవ్యాధి, అవ్యక్తమధురధ్వని.

లోలా జిహ్వాకమలయో ర్లోలశ్చలసతృష్ణయోః. ౪౪

లోలా—(స్త్రీ) నాలుక, లక్ష్మి, (త్రి) చంచలమైనది, అభిలాషగలది.

లీలాం విదుః కేళివిలాసఖేలాశృంగారభావప్రభవక్రియాసు,

లీలా—(స్త్రీ) క్రీడ, ప్రేమాతిశయమున వేషభాషణాదులఁ బ్రియుననుకరించుట, శృంగారచేష్ట, విధము.

హేలా మవజ్ఞానవిలాసయోః

హేలా—(స్త్రీ) తిరస్కారము, శృంగార

శ్చ చేష్టావిలాసము.

హాలా సురాయాం నృపతౌ చ హాలః. ౪౫. హాలా—(స్త్రీ) కల్లు, (పు) హాలుఁడను రాజు.

గోలా సఖివస్తుల యోర్గోలం లక్ష్యానుసారతః, పత్రాంజనే కునట్యాం చ గోదావర్యాం చ మండలే. గోలా—(స్త్రీ) చెలికత్తె, (త్రి) గుండ్రనిది, (న) పత్రాంజనము, మణిశిల, (స్త్రీ) గోదావరీనది, మండలాకారము,

అళిస్సురా పుష్పలిహో రాళిస్తు విశదాశయే, ఆళిః పంక్తౌ చ సఖ్యాం చ సేతౌ చ పరికీర్తితా. ౪౭. అళిః—(స్త్రీ) కల్లు, తుమ్మెద. ఆళిః—(పు) నిర్మలాంతఃకరణుఁడు, (స్త్రీ) వరుస, చెలికత్తె, కట్ట.

కలిస్స్యాత్కలహే శూరే కలిరంత్యయుగే యుధి, కలిః—(పు) జగడము, శూరుఁడు, కలియుగము, యుద్ధము.

ధూళిస్సంఖ్యాంతరే రేణౌ ధూళిః—(స్త్రీ) సంఖ్యాభేదము, దుమ్ము.

దులిస్తు కమఠే మునౌ. దులిః—(పు) తాఁబేలు, దులిమహాముని.

మౌళిః కిరీటే ధమ్మిల్లే కంకేళిద్రుమచూడయోః, మౌళిః—(న్న) కిరీటము, కొప్పు, (పు) అశోకవృక్షము, (న్న) శిఖ.

శాలిస్తు గంధమార్జారే కలమాదిషు చ స్మృతః. శాలిః—(పు) జవ్వాదిపిల్లి, పైరులు.

పాళిః కర్ణలతాగ్రేఽశ్రౌ పంక్త్యావంకప్రదేశయోః, పాళిః ప్రస్థే చ యూకాయాం జాతశ్మశ్రుస్త్రియామపి. ౫౦. పాళిః—(స్త్రీ) చెవితమ్మె, ఆయుధముల వాయి, వరుస, గుర్తు, ప్రదేశము, కొండచరియ, పేను, మీసములుగల యాఁడుది.

ఝిల్లీ స్యాదాతపరుచౌ వర్త్యాముద్వర్తనాంశుకే, ఝిల్లీ—(స్త్రీ) ఎండవెలుఁగు, వత్తి, తుడిచెడుగుడ్డ.

వల్లీ స్యాదజమోదాయాం పుష్పభేదేఽపి వీరుధి. వల్లీ—(స్త్రీ) ఓమము, పుష్పవిశేషము, తీఁగె.

పల్లీ కుటీగ్రామకయోః పల్లః స్థూలకుసూలకే, పల్లీ—(స్త్రీ) గుడిసె, పల్లెటూరు, పల్లః (పు) ధాన్యపుబొట్ట.

తల్లీ తలున్యాం తల్లస్తు జల ధారాంతరేఽపి చ. ౫౨.

తల్లీ—(స్త్రీ) యౌవనవతి, తల్లః, (పు) చెఱువు.

అథ లాంత త్రివర్ణః.

లాంత త్రివర్ణము

కమలం సలిలే తామ్రే జలజే క్లోమ్ని భేషజే, మృగభేదేఽపి కమలః కమలా శ్రీవరస్త్రియోః. ౫౩.

కమలం—(న) జలము, రాగి, తామర పూవు, వక్షమందలి యెఱ్ఱనిమాంసము, (పు) ఒకతెగజింక, (స్త్రీ) లక్ష్మి, ఉత్తమస్త్రీ.

చపలః పారదే మీనే చోరకే ప్రస్తరాంతరే, చపలో వానరే నీచే దుర్వినీతేఽనవస్థితే. ౫౪. చపలం క్షణికే శీఘ్రే చపలశ్చికురే చలే, చపలా కమలావిద్యుత్పుంశ్చలీ పిప్పలీషు చ. ౫౫

చపలః—(పు) పాదరసము, చేప, చండకమను గంధద్రవ్యము, ఒకవిధమగు ఱాయి, కోఁతి, (త్రి) నీచుఁడు, దుర్మార్గుఁడు, సంచరించునది, (న) క్షణము, శీఘ్రము, (పు) జుట్టు, (త్రి) చలించునది, (స్త్రీ) లక్ష్మి, మెఱపు, అంకుటాలు, పిప్పలితీఁగ

ఉపలః ప్రస్తరే రత్నే శర్కరాయాం స్మృతోపలా,

ఉపలః—(పు) ఱాయి, రత్నము, (స్త్రీ) మొఱపఱాయి.

ఉత్పలం మాంసశూన్యే స్యాత్కుష్ఠేందీవరయోరపి.

ఉత్పలం—(న) కొల్చుట్కై మాంసమునను గుచ్చునినుపకమ్మి, చెంగల్వకోష్టు, నల్లకలువ.

అనలో వసుభేదాగ్న్యోః

అనలః—(పు) వసువులలో నొకఁడు, [అగ్ని.

వనిలో వసువాతయోః,

అనిలః—(పు) వసువులలో నొకఁడు, వాయువు.

శకలం త్వచి ఖండే స్యాద్రాగవస్తుని వల్కలే ౫౬.

శకలం—(న) చర్మము, తునుక, రంజకద్రవ్యము, నారచీర.

గరళం తు విషే మానే గరళం తృణపూలకే,

గరళం—(న) విషము, పరిమాణము, గడ్డిమోపు.

తరళశ్చపలే షిద్గే హారమధ్యమణావపి. ౫౭. భాసురే

తరళః—(త్రి) చంచలమైనది, జారుఁడు, (పు) నాయకమణి, మెఱయునట్టి, (స్త్రీ)

చాథ తరళా యవానీ సురయోర్మతా,	గంజి, కల్లు.
సరళః పూతికాష్ఠే స్యాదు దారావక్రయోరపి. ౫౯.	సరళః—(పు) దేవదారువృక్షము, (త్రి) గంభీరమైనది, తిన్ననిది.
కపిలో మునిభేదే స్యాద్వా సుదేవే చ పావకే కపిలా శింశుపాయాం చ రేణుకాగోవిశేషయోః. ౬౦ పుండరీకకరిణ్యాం చ పింగే తు కపిలోఽన్యవత్,	కపిలః—(పు) కపిలముని, విష్ణువు, అగ్ని, (స్త్రీ) ఇరుగుడుచెట్టు, రేణుకయనుగంధద్రవ్యము, కపిలగోవు, పుండరీకమనుదిగ్గజముభార్య (త్రి) కపిలవర్ణము గలది.
పలలం తిలచూర్ణే స్యాత్పలలం పంకమాంసయోః. ౬౧. పలలో యాతుధానే స్యా	పలలం—(న) తెలికపిండి, బురద, మాంసము, (పు) రాక్షసుఁడు.
త్పటలం ఛదిషి వ్రజే, పిటకే నేత్రరోగే చ తిలకే చ పరిచ్ఛదే. ౬౨.	పటలం—(న) ఇంటికప్పు, సమూహము, కురుపుబొబ్బ, నేత్రరోగము, బొట్టు, పరివారము,
జగలః పిష్టమద్యే చ మేదకే మదనద్రుమే, కితవే	జగలః—(పు) పిండితోఁజేయుకల్లు, కల్లుమడ్డి, మంగచెట్టు, (త్రి) మోసగాఁడు.
ఛగలశ్ఛాగే ఛగలీ ఛాగమాతరి ౬౩. వృద్ధదారకభైషజ్యే ఛగలం నీలవాససి,	ఛగలః—(పు) మేఁక, ఛగలీ (స్త్రీ) ఆఁడుమేఁక, బొద్దిచెట్టు, (న)నల్లనివస్త్రము.
పిప్పలో బోధివృక్షే స్యాత్పక్షిభేదే నిరంశుకే. ౬౪. పిప్పలం వసనచ్ఛేదప్రభేదే సలిలే మతం, కణాయాం పిప్పలీ ప్రోక్తా	పిప్పలః—(పు) రావిచెట్టు, బాతు, వ్రేళ్లులేనివాఁడు, (న) వస్త్రము, జలము, పిప్పలీ (స్త్రీ) పిప్పలితీఁగ.
ధవళస్సుందరే సితే. ౬౫. మహోక్షే చాథ ధవళీ	ధవళః—(త్రి) సుందరమైనది, తెల్లనిది, (పు) ఆఁబోతు, ధవళీ (స్త్రీ) తెల్లని

సౌరభేయ్యా ముదీరితా,	యావు.
కువలం చోత్పలే ముక్తాఫ లేఽపి బదరీఫలే. ౬౬.	కువలం—(న) కలువ, ముత్యము, రేఁగుపండు.
కుశలశ్శిక్షి తే క్షేమపర్యా ప్తిసుకృ తేషు చ, కుశలం	కుశలః—(త్రి) నేర్పరి, (న) క్షేమము, సమృద్ధి, పుణ్యము.
ముసలం తు స్యాదయోఽ గ్రే ముసలీ మతా. ౬౭. తాళమూల్యా మాఖుపర్ణీ గృహగోధిక యోరపి,	ముసలం—(న) రోఁకలి, ముసలీ (స్త్రీ) నేలతాడిచెట్టు, ఎలుకజీడిచెట్టు, బల్లి.
నిచుళో హిజ్జలతరౌ నిచుళ స్తు నిచోలకే ౬౮. నిచుళః కవిభేదే స్యాద్వానీ రే స్థలవేతసే,	నిచుళః—(పు) ఎఱ్ఱగన్నేరుచెట్టు, బురకా, నిచుళుఁడనుకవి, నీటిప్రబ్బచెట్టు, మెట్టప్రబ్బచెట్టు.
పిచులో ఝాబుకే తూలే హిజ్జలే జలవాయసే ౬౯.	పిచులః—(పు) పక్కిచెట్టు, దూది, ఎఱ్ఱగన్నేరుచెట్టు, నీరుకాకి.
విపులః పృథులేఽగాధే మే రుపశ్చిమభూధరే,	విపులః—(త్రి) విస్తారమైనది,లోఁతైనది, (పు) విపులపర్వతము.
తుములః కలివృక్షే స్యాత్తు ములం రణసంకులే. ౭౦.	తుములః—(పు) తాండ్రచెట్టు, (న) యుద్ధమందలికలకలము.
బహుళః కృష్ణపక్షేఽగ్నౌ వసితే బహుళా గవి, ఏలాయాం నీలికాయాం చ బహుళాః కృత్తికా సు చ. ౭౧. బహుళం ప్రాజ్యనభసో	బహుళః—(పు) కృష్ణపక్షము, అగ్ని, నల్లనిది, (స్త్రీ) ఆవు, ఏలకుతీఁగ, నీలిచెట్టు, (ని-బ)కృత్తికానక్షత్రము, (త్రి) విస్తారము, ఆకాశము.
ర్మాతులో మదనద్రుమే, మా తుర్భ్రాతరి ధుత్తూరే. వ్రీహిభేదేఽపి మాతులః	మాతులః—(పు) మంగచెట్టు, మేనమామ, ఉమ్మెత్తచెట్టు, ధాన్యవిశేషము.
కుటిలం వాచ్యవద్భుగ్నే కు	కుటిలం—(త్రి) వంకరయైనది, (స్త్రీ) నదీ

టిలా సరిదంతరే, — విశేషము.

జటిలస్తు జటాయుక్తే జటి
లా మాంసికౌషధౌ. ౭౩

జటిలః—(త్రి) జడలుగలది, (స్త్రీ) జటామాంసి.

సుతలప్రతలౌ చేతి పాతాల
భువనద్వయే, స్యాత్తామ
ట్టాలికాబంధే తంతాం
గుళికరే క్రమాత్. ౭౪

సుతలః } ప్రతలః } (పు) (క్రమముగా) సుతలలోకము ప్రతలలోకమును, కోటవాకిలిమీఁదిగృహము, చాచినవ్రేళ్లుగల హస్తమును.

పిత్తళం త్రైజసద్రవ్యే పిత్త
ళః పిత్తసంగతే, పిత్తళా
తోయపిప్పల్యాం

పిత్తళం—(న) ఇత్తడి, (త్రి) పైత్త్యోద్రేకముగలవాఁడు, (స్త్రీ) నీటిపిప్పలిచెట్టు.

నిస్తలం వర్తులే చలే. ౭౫.

నిస్తలం—(త్రి) గుండ్రనిది, చలించునది.

కుంతలస్స్యాద్యవే దేశే కేశ
లాంగలయోరపి,

కుంతలః—(పు) యవధాన్యము, కుంతలదేశము, వెండ్రుకలు, నాఁగలి.

కంబళో నాగరాజే స్యాద్గజ
ప్రావరణే కృమౌ. ౭౬.
కంబళశ్చోత్తరాసంగేకం
బళం సలిలే మతం,

కంబళః—(పు) సర్పవిశేషము, ఏనుఁగుపైఁబఱచుచిత్రకంబళి, గొంగడిపురుగు, ఉత్తరీయము, (న) జలము.

శంబళం కూలపాథేయమత్స
రేషు సమీరితం. ౭౭.

శంబళం—(న) ఒడ్డు, దారిబత్తెము, పరశ్రేయము సహింపకుండుట.

కందళం తు కపాలే స్యాదు
పరాగే నవాంకురే, కల
ధ్వనౌ కందళీ తు మృగ
వృక్షవిశేషయోః. ౭౮.

కందళం—(న) తలపుఱ్ఱె, సూర్యాదిగ్రహణము, క్రొత్తమొలక, అవ్యక్తమధురధ్వని, కందళీ (స్త్రీ) ఒకతెగజింక, వృక్షవిశేషము.

పింగళస్స్యాన్మునౌ రుద్రే చం
డాంశోః పారిపార్శ్వకే,
నిధిభేదే కపావగ్నౌ పిం
గళః కపిలేఽన్యవత్.
౭౯. కర్ణికాయాం చ వే
శ్యాయాం పింగళా కు
ముదస్త్రియాం,

పింగళః—(పు) పింగళముని, శంకరుఁడు, సూర్యునిప్రక్కనుండు వేల్పు, నిధివిశేషము, కోఁతి, అగ్ని, (త్రి) పింగళవర్ణమైనది, (స్త్రీ) తామరదుద్దు, వేశ్య, దక్షిణదిగ్గజముభార్య.

జంగలో జలనిర్ముక్తదేశే మాంసే చ జంగలం. ౮౦

జంగలః—(పు) మరుభూమి, (న) మాంసము.

మంగళం శ్రేయసి శ్వేతదూర్వాయామపి మంగళా, సర్వార్థరక్షణే చాపి మంగళం మంగళః కుజే. ౮౧

మంగళం—(న) శ్రేయస్సు, (స్త్రీ) తెల్లగఱిక, (న) ధనరక్షణము, (పు) అంగారకగ్రహము.

కుండలం వలయే పాశే కుండలం కర్ణవేష్టనే, గుడూచ్యాం కాంచనద్రౌ చ కుండలీ సముదీరితా.

కుండలం—(న) చక్రాకారము, పాశము, కర్ణాభరణము, కుండలీ (స్త్రీ) తిప్పతీఁగె, రక్తకాంచనపుఁజెట్టు.

స్యాన్మండలం ద్వాదశరాజకే చ దేశే చ బింబే చ కదంబకే చ, కుష్ఠప్రభేదేఽప్యుపసూర్యకే చ భుజంగభేదేశునిమండలస్స్యాత్.

మండలం—(న) ద్వాదశరాజులు, ఇరువది, యామడలవెడల్పుగలతావు, సూర్యాదిబింబములు, సమూహములు, కుష్ఠరోగవిశేషము, పరివేషము, (పు) సర్పవిశేషము, కుక్క.

స్యాదర్గళం తు కల్లోలేదండే చాంతః కవాటయోః,

అర్గళం—(న) పెద్దయల, గడియమాను.

నిర్మలం విశదే విద్యాన్నిర్మాల్యాభ్రకయోరపి. ౮౪

నిర్మలం—(త్రి) స్వచ్ఛమైనది, ధరించితీసివేసినది, అభ్రకము.

శౌష్కలశ్శుష్కమాంసస్య పణికే పిశితాశిని,

శౌష్కలః—(పు) ఎండుమాంసమమ్మువాఁడు, శౌష్కలుఁడు.

పాంసులః పుంశ్చలే శంభోః ఖట్వాంగే పాంసులా భువి.

పాంసులః—(పు) విటుఁడు, శివునియాయుధము, (స్త్రీ) భూమి.

సంకులం వాచ్యవద్వ్యాప్తే విస్పష్టార్థవచస్యపి,

సంకులం—(త్రి) వ్యాపించినది, స్పష్టముగాని వాక్యము.

ఉజ్జ్వలో దీప్తశృంగారవిశదేషు వికాశిని. ౮౬

ఉజ్జ్వలః—(త్రి) ప్రకాశించునది, (పు) సింగారము, (త్రి) స్వచ్ఛమైనది, విప్పారునది.

వంజులో వేతసాశోకతినిశేష్వ.

వంజులః—(పు) ప్రబ్బచెట్టు, అశోకచెట్టు, నెమ్మిచెట్టు.

థ మంజులం, నికుంజే శబలే మంజౌ జలరంకౌ తు మంజులః. ౮౭. — మంజులం—(న) పొదరిల్లు, (త్రి) చిత్రవర్ణము, సుందరము, (పు) కూకురగుండంగిపిట్ట.

పింజలం తు హారిద్రాభే కుశపత్రేఽపి పింజలం, — పింజలం—(త్రి) పచ్చనికాంతిగలది, (న) దర్భ.

పుద్గలస్సుందరాకారే పుద్గలశ్చాత్మదేహయోః. ౮౮ — పుద్గలః—(త్రి) సుందరమైనది, (పు) పరమాత్మ, శరీరము.

జంభలో దేవతాభేదే జంబీరే చాపి జంభలః, — జంభలః—(పు) జంభలుఁడను బుద్ధదేవుఁడు, నిమ్మచెట్టు.

కుంభిలస్స్యాలకే చోరే శ్లోకచ్ఛాయాహరే ఝషే. — కుంభిలః—(పు) భార్యతోఁబుట్టువు,కన్నపుదొంగ, పరుల శ్లోకభావములహరించువాఁడు, మత్స్యవిశేషము.

చండిలో నాపితే ఖ్యాతో హరవాస్తుకశాకయోః, — చండిలః—(పు) మంగలివాఁడు, శివుడు, చక్రవర్తికూర.

గ్రంథిలో గ్రంథిసహితే కరీరద్రౌ వికంకతే. ౯౦. — గ్రంథిలః—(త్రి) కణుపులుగలది, (పు) వెణుతురుచెట్టు, ములువెలఁగచెట్టు.

వామిలో దాంభికే వామే — వామిలః—(త్రి) డాంబికుఁడు, ఎడమది

రామిలో రమణే స్మరే, — రామిలః—(పు) భర్త, మన్మథుఁడు.

వార్దలం దుర్దినే మేలానందాయామపి వార్దలః. — వార్దలం—(న) మేఘావృతమగుదినము, (పు) సిరాబుడ్డి.

తండులస్తు విడంగే స్యాద్ధాన్యాదినికరేఽపి చ, — తండులః—(పు) వాయువిడంగముచెట్టు బియ్యము.

వృషలః కథితశ్శూద్రే చంద్రగుప్తే చ వాజిని. ౯౧ — వృషలః—(పు) శూద్రుఁడు, చంద్రగుప్తుఁడనురాజు, గుఱ్ఱము.

నిష్కలస్తు కలాశూన్యే నష్టబీజే తు వాచ్యవత్, — నిష్కలః—(త్రి) కాంతిరహితము, వీర్యపటుత్వము లేమి.

పాకలం కుష్ఠభైషజ్యే పాకలో కుంజరజ్వరే. ౯౩. — పాకలం—(న) చెంగల్వకోష్టు, (పు) ఏనుఁగుజ్వరము.

పాచలో రాధనద్రవ్యేఽప్యనలానిలయోరపి, — పాచలః—(పు) వండఁబడి పక్వముచేయఁబడినవస్తువు, అగ్ని, వాయువు.

మాచలో వందిచౌరే స్యా ద్గ్రాహే రక్షసి చామయే. ౯౭. — మాచలః—(పు) స్తోత్రపాఠకుఁడు, దొంగ, మొసలి, రాక్షసుఁడు, రోగము.

పాటలశ్శ్వేతరక్తే స్యాదాసు ప్రీహౌ చ పాటలః, పాటలా పాటలాపి స్యా దస్యాః పుష్పేఽపి పాటలం. ౯౮. — పాటలః—(పు) తెలుపుమించిన యెఱుపు, ఎఱ్ఱవడ్లు, (స్త్రీ) కలిగొట్టుచెట్టు, (న) కలిగొట్టుపూవు.

లోహలశ్శృంఖలాఢ్యార్యే భవేదవ్యక్తవాచిని, — లోహలః—(త్రి) గొలుసుచేఁ గట్టఁబడినది, స్పష్టముగామాటలాడనివాఁడు.

కోహళో వాద్యభేదే స్యా త్కోహళశ్చ మునావపి. — కోహళః—(పు) వాద్యము, (బాకా), నాట్యశాస్త్రము వ్రాసిన కోహళముని.

తైతిలో గండకే ప్రోక్త స్తైతిలం కరణాంతరే, — తైతిలః—(పు) ఖడ్గమృగము, (న) పంచాంగకరణము.

హేమలస్స్వర్ణకారే స్యా త్కృకలాసే శిలాంతరే. — హేమలః—(పు) బంగారుపనివాఁడు, తొండ, ఒఱపుడుఱాయి.

శ్యామలో మేచకేఽశ్వత్థే — శ్యామలః—(త్రి) నల్లనిది, (పు) రావిచెట్టు.

కోమలం మృదులే జలే, — కోమలం—(న) మృదువైనది, జలము.

కామలః కాముకే రోగే మరుదేశవసంతయోః. — కామలః—(పు) విటుఁడు, కామిలరోగము, జలములేనితావు, వసంతర్తువు.

పేశలో రుచిరే దక్షే — పేశలః—(త్రి) సుందరమైనది, సమర్థమైనది.

గోకిలో ముసలే హాలే, — గోకిలః—(పు) రోఁకలి, నాఁగలి.

కోకిలస్స్యాత్పరభృతి కోకిలం బదరీఫలే. ౯౯. — కోకిలః—(పు) కోయిల, (న) రేఁగుపండు.

గారిలో లోహచూర్ణే స్యా ద్గారిలో గౌరసర్షపే, — గారిలః—(పు) ఉక్కుపొడి, తెల్లావాలు.

ఫేనిలస్స్యాదరిష్టేఽపి ఫేనిలం బదరీఫలే. ౧౦౦. మద — ఫేనిలః—(పు) కుంకుడుచెట్టు, (న) రేఁగుపండు, ఉమ్మెత్తకాయ, (త్రి) నురుగు

నస్యే ఫలే చాపి వాచ్య | గలది.
వత్స్యేనవత్యపి,

శేవలాఖ్యా చ శైవాలే శైలే యేఽపి చ శేవలం. ౧౦౧. | శేవలం—(న) నాఁచు, తాఁటిపువ్వు.

శైవలం పద్మకాష్ఠే చ శైవలం చ జలాంచలే, | శైవలం—(న) పద్మకాష్ఠముచెట్టు, నీటిపాచి.

శీతలం పుష్పకాసీసే శైలజే మలయోద్భవే. భవేదాసనపర్ణ్యాం చ శీతలశ్శిశిరేఽన్యవత్, | శీతలం— (న) పర్వత ధాతువిశేషము, తాఁటిపువ్వు, గంధము, (పు) సోమిదపుఁజెట్టు, (త్రి) చల్లనిది.

కల్లోలో హర్ష ఉల్లోలే కల్లోలః పరిపంథిని. | కల్లోలః—(పు) సంతోషము, గొప్పతరంగము, (త్రి) శత్రువు.

పటోలమోషధీ వస్త్రభిదోర్జ్యోత్స్నాం పటోల్యపి, | పటోలం—(న) ఓషధివిశేషము, ఘూర్జరదేశపుఁబట్టుబట్ట, పటోలీ, (స్త్రీ) పొట్లకాయ.

కాకోలో విషభేదే స్యాద్ద్రోణకాకకులాలయోః. | కాకోలః—(పు) గరళవిశేషము, బొంతకాకి, కుమ్మరివాఁడు.

తమాలస్తిలకే ఖడ్గే తాపింఛే వరుణద్రుమే, | తమాలః—(పు) తిలకము, ఖడ్గమృగము, చీఁకటిమ్రాను, ఉలిమిరిచెట్టు.

సువేలః ప్రణతే శాంతే సువేలః పర్వతాంతరే. | సువేలః—(త్రి) నమ్రుఁడు, శాంతుఁడు, (పు) సువేలపర్వతము.

అవేలస్త్వపలాపే స్యాదవేలా పూగచూర్ణకే, | అవేలః—(పు) మఱుగు మాట, పోఁకపొడి.

కపాలం శిరసోఽస్థ్ని స్యాద్ఘటాదేశ్శకలే వ్రజే. ౧౦౨. కుష్ఠరోగవిశేషే చ | కపాలం—(న) తలపుఱ్ఱె, కుండమున్నగువానిపెంకు, సమూహము, కుష్ఠరోగభేదము.

గోపాలో గోపభూపయోః, | గోపాలః—(పు) గొల్లవాఁడు, రాజు.

కిట్టాలస్తామ్రకలశే కిట్టాలో లోహగూథకే. ౧౦౩. | కిట్టాలః—(పు) రాగిపాత్రము, ఇనుపచిట్టెము.

పాతాళం నాగలోకే స్యా త్పాతాళం బడబానలే, — పాతాళం—(న) పాతాళలోకము, బడబాగ్ని.

ప్రవాళో వల్లకీదండే విద్రుమే నవపల్లవే. ౧౦౮. — ప్రవాళః—(పు) వీణాదండము, పగడము, చిగురుటాకు.

అరాళః కుటిలే సర్జరసే సమదదంతిని, — అరాళః—(త్రి) వంకరైనది, (పు) యక్షధూపము, మదపుటేనుఁగు.

కరాళో దంతురే తుంగే కరాళం చ కుఠేరకే. ౧౦౯. కరాళో ధూణాతైలే ఽపి కరాళో భీషణేఽన్యవత్, — కరాళః—(త్రి) మిట్టపండ్లవాఁడు, ఎత్తైనది, (న) నల్లగగ్గెరచెట్టు, (పు) సర్జరసమునూనె, (త్రి) భయంకరమైనది.

శృగాలో జంబుకే దైత్యే శృగాలీం డమరే విదుః. — శృగాలః—(పు) నక్క, రాక్షసుఁడు, శృగాలీ, (స్త్రీ) దేశోపద్రవము.

కులాలః కుంభకారే స్యాత్కుక్కుభే కౌశికేఽపి చ, — కులాలః—(పు) కుమ్మరివాఁడు, గంపపులుఁగు, గ్రుడ్లగూబ.

కుద్దాలో యుగపత్రే స్యాత్కుద్దాలో భూమిదారకే. ౧౧౦. — కుద్దాలః—(పు) కాంచనపుఁజెట్టు, గుద్దలి.

బిడాలో నేత్రపిండే చ బిడాలోఽపి మృగాంతరే, — బిడాలః—(పు) కనుగ్రుడ్డు, పిల్లి.

జంబాలం శైవలే పంకే — జంబాలం—(న) నాఁచు, బురద.

కీలాలం రుధిరే జలే. ౧౧౧. — కీలాలం—(న) నెత్తురు, జలము.

వంతాలశ్శూరయుద్ధే స్యాన్నౌకాయాం చ ఖనిత్రకే, — వంతాలః—(పు) శూరులయుద్ధము, ఓడ, గడ్డపార.

ఆభీలం చైవ కృచ్ఛ్రే స్యాదాభీలం చ భయానకే. — ఆభీలం—(న) కష్టము, భయానకరసము.

నాభీలం నాభిగర్భాండే వంక్షణే చోత్తమస్త్రియాం, — నాభీలం—(న) నాభిలోనికణితి, ఉత్తమస్త్రీయొక్కపొత్తికడుపు తొడలమధ్యభాగము (గజ్జ).

ఉత్ఫుల్లః కరణే స్త్రీణాము త్తానే చ వికస్వరే.	ఉత్ఫుల్లః—(పు) రతిబంధవిశేషము, (త్రి) అధికమైనది, వికసించినది.
శయాళుస్స్యాదజగరే నిద్రాశీలేఽపి కుక్కురే,	శయాళుః—(పు) కొండచిలువ, (త్రి) నిద్రించుస్వభావముగలది, శునకము.
శ్రద్ధాళుర్దోహదిన్యాం చ శ్రద్ధావతి తు వాచ్యవత్. ౧౧౫.	శ్రద్ధాళుః—(పు) వేవిళ్లుగలస్త్రీ, (త్రి) శ్రద్ధగలది.
లాంగూలం మేహనే పుచ్ఛే	లాంగూలం—(న) శిశ్నము, తోఁక.
శార్దూలో రాక్షసాంతరే, వ్యాఘ్రే చ పశుభేదే చ సత్తమే తూత్తరస్థితః.	శార్దూలః—(పు) రాక్షసుఁడు, పెద్దపులి, శరభమృగము, (ఉత్తరపదమైనచో) శ్రేష్ఠుఁడు.
వాతూలో వాతసంఘాతే వాతలే మారుతాసహే,	వాతూలః—(పు) వాయుసమూహము, (త్రి) వాతపదార్థము, వాయువుసహింపనిది.
కుకూలం శంకుసంకీర్ణశ్వభ్రే చాపి తుషానలే. కుకూల	కుకూలం—(న) వసినాటినగుంట, కుమ్ము
స్స్యా	
ద్దుకూలం తు క్షౌమే సూక్ష్మాంశుకేఽపి చ,	దుకూలః—(న) పట్టుబట్ట, సన్నినవస్త్రము.
జంబూలో జంబువిటపే జంబూలః క్రకచచ్ఛదే.	జంబూలః—(పు) నేరేడుచెట్టు, మొగలిచెట్టు.
చత్వాలో హోమకుండే స్స్యాద్గర్భే	చత్వాలః—(పు) హోమకుండము, గర్భము.
చోత్తాల ఉత్కటే, శ్రేష్ఠేఽపి వికరాళేఽపి స్స్యాదుత్తాలః ప్లవంగమే.	ఉత్తాలః—(త్రి) అధికమైనది, శ్రేష్ఠమైనది, తోట్రుపాటుగలది, పొడవైనది.
చూడాలా తూచ్చటాయాం స్స్యాచ్చూడావతి చ వాచ్యవత్,	చూడాలా—(స్త్రీ) గుంట్రనితుంగముస్తె, (త్రి) జుట్టుగలది.
విశాలా త్వింద్రవారుణ్యాం	విశాలా—(స్త్రీ) పెద్దపాపరచెట్టు, ఉజ్జయి

విశాలోజ్జయినీపురి. ౧౨౦.
విశాలో వృక్షభేదేఽపి వి
శాలః పృథులేఽన్యవత్,

యినీపట్టణము, (పు) వృక్షవిశేషము, (త్రి) విస్తారమైనది.

మేఖలా ఖడ్గబంధే స్యాత్కాంచీశైలనితంబయోః. ౧౨౧
మేఖలా—(స్త్రీ) కత్తిపిడికి గట్టినత్రాడు, మొలత్రాడు, కొండమధ్యభాగము.

శృంఖలా పుంస్కటీవస్త్రబంధేఽపి నిగళేఽపి చ,
శృంఖలా—(స్త్రీ) పురుషుల మొలత్రాడు, కాసెకోక, గొలుసు,

కుచేలా విద్ధపర్ణ్యాం స్యాత్కుచేలస్తు కువాససి. ౧౨౨.
కుచేలా—(స్త్రీ) పాటచెట్టు, (పు) చినిఁగిన వస్త్రము.

అచలా వసుధాయాం స్యాదచలశ్శైలకీలయోః,
అచలా—(స్త్రీ) భూమి, (పు) పర్వతము, మేకు.

చంచలా తు తటిల్లక్ష్మ్యోశ్చంచలః కాముకేఽనిలే.
చంచలా—(స్త్రీ) మెఱపు, లక్ష్మి, (పు) విటుఁడు, వాయువు.

ఇల్వలాస్తారకాభేద ఇల్వలో దైత్యమత్స్యయోః,
ఇల్వలాః—(స్త్రీ) (ని-బ) మృగశిరా నక్షత్రముపైనుండు చిన్నచుక్కలు,(పు) ఇల్వలాసురుఁడు, మత్స్యవిశేషము.

పిచ్ఛిలా శాల్మలీసింధుభేదయోః తకికాసు చ. ౧౨౪. పిచ్ఛిలా శింశుపాయాం చ
పిచ్ఛిలో విజిలేఽన్యవత్,
పిచ్ఛిలా—(పీ) బూరుగుచెట్టు, పిచ్ఛిలానది, ఆఁడుపిచ్చుక, ఇరుగుడుచెట్టు, (త్రి) జిడ్డుగలది.

సప్తలా పాటలా గుంజానవమాలికయోరపి. ౧౨౫
భవేచ్చర్మకషాయాం చ
సప్తలా—(స్త్రీ) కలిగొట్టుచెట్టు,పూసగురుగింజచెట్టు. విరజాజిచెట్టు, సాంబ్రాణిచెట్టు.

మహిళా భీరుగుంద్రయోః,
మహిళా—(స్త్రీ) స్త్రీ, ప్రేంకణముచెట్టు.

సిధ్మలా మత్స్యచూర్ణే స్యాత్సిధ్మలశ్చ కిలాసిని.
సిధ్మలా—(స్త్రీ) రొయ్యపొట్టు, (త్రి) పొడలరోగము,

సంధిలా తు సురంగాయాం నదీమందిరయోరపి,
సంధిలా—(స్త్రీ) కన్నము, నది, గృహము.

రసాలా మార్జికాయాం స్యాజ్జిహ్వాదూర్వావిదారిషు.
రసాలా—(స్త్రీ) సంబారువులువేసిపక్వముచేసినపెరుగు, నాలుక, గఱిక, తెల్ల

రసాలం సిల్హకే బోలే రసాలశ్చేక్షు చూతయోః,
నేలగుమ్ముడుచెట్టు. (న) చిల్లమడ్డి, బాలెంతబోలు, (పు) చెఱకు, మామిడిచెట్టు.

విమలా శీతలాయాం స్యాద్భువో భేదే చ నిర్మలే ౧౨౮. విమలే
విమలా—(స్త్రీ) సోమెందచెట్టు, నిర్మలమైనభూవిశేషము, (త్రి) నిర్మలమైనది.

చామలా లక్ష్మ్యామమలం విశదేఽభ్రకే,
అమలా—(స్త్రీ) లక్ష్మి, (న) నిర్మలమైనది, అభ్రకము.

శ్రీఫలీ నీలికాధాత్ర్యోస్స్యాల్లూరే శ్రీఫలః స్మృతః
శ్రీఫలీ—(స్త్రీ) నీలిచెట్టు, ఉసిరికచెట్టు, (పు) మారేడుచెట్టు.

పాతిలీ వాగురాయాం స్యాన్నారీమృత్పాత్రభేద యోః,
పాతిలీ—(స్త్రీ) వల, స్త్రీ, ఒకవిధమగుమంటికుండ.

జాంగలీ శూకశింబ్యాం స్యాజ్జాంగలశ్చ కపింజలే.
జాంగలీ—(స్త్రీ) దూలగొండిచెట్టు, జాంగలః (పు) కవుజుపిట్ట.

లాంగలీ జలపిప్పల్యాం లాంగలం కుసుమాంతరే, సీరేఽపి లాంగలం తాళ గృహదారువిశేషయోః.
లాంగలీ—(స్త్రీ) నీరుపిప్పలి, (న) పుష్పవిశేషము, నాఁగలి, తాటిచెట్టు, ఇంటిదూలము.

అంగులీ కరశాఖాయాం కర్ణికాయాం గజస్య చ,
అంగులీ—(స్త్రీ) వ్రేలు, ఏనుఁగుతుండము చివర.

జాంగులీ విషవిద్యాయాం జాంగులం జాలినీఫలే.
జాంగులీ—(స్త్రీ) విషముఁబోఁగొట్టువిద్య, (న) పొట్లకాయ.

కదలీ వైజయంత్యాం చ రంభాయాం హరిణాంతరే, కదళా శాల్మలీబ్రాహ్మీడింబికాసు చ కథ్యతే. ౧౩౩.
కదలీ—(స్త్రీ) టెక్కెము, అరఁటిచెట్టు, జింకలలో భేదము, కదళా, (స్త్రీ) బూరుగుచెట్టు, పొన్నగంటికూర, కోలపొన్న లేక దుండిగపుఁజెట్టు.

నకులీ కుక్కుటీమాంస్యోర్నకులః పాండవే పశౌ
నకులీ—(స్త్రీ) కోడిపెట్ట, జటామాంసి, (పు) నకులుఁడు, ముంగిస.

నాకులీ కుక్కుటీకందే నా
నాకులీ—(స్త్రీ)ఓషధివిశేషము,చవ్యమను

కులీ చవ్యరాస్నయోః. గంధద్రవ్యము, సన్నరాస్నము.

నైపాలీ నవమాలీమనశ్శిలా సువహాసు చ, నైపాలీ—(స్త్రీ) విరజాజిచెట్టు, మణిసిల, నల్లవావిలిచెట్టు.

తాంబూలీ నాగవల్ల్యాం చ తాంబూలం క్రముకేఽపి చ. ౧౩౫. తాంబూలీ—(స్త్రీ) తమలముతీఁగ, (న) పోఁకచక్క.

పాంచాలీ పుత్రికారీత్యోః పాంచాలో జనదేశయోః, పాంచాలీ—(స్త్రీ) బొమ్మ, పాంచాలీరీతి (పు) పాంచాలజాతివాఁడు, పాంచాలదేశము.

శాల్మలీ తరుభేదే స్యాద్ద్వీప భేదేఽపి శాల్మలీ. ౧౩౬. శాల్మలీ—(స్త్రీ) బూరుగుచెట్టు, శాల్మలీ ద్వీపము.

కేవలో జ్ఞానభేదే స్యాత్కేవలం చైకకృత్స్నయోః, నిర్ణీతే కేవలం ప్రోక్తం కేవలః కుహనే క్వచిత్. కేవలః—(పు) జ్ఞానవిశేషము, (న) ఒకటి, అంతయు' (త్రి) నిర్ణయింపఁబడినది, (పు) కుత్సితుఁడు.

కాహలీ తు తరుణ్యాం స్యాత్కాహళం భృశశుష్కయోః, వాద్యభాండవిశేషే తు కాహళా కాహళః ఖలే. కాహలీ—(స్త్రీ) యౌవనస్త్రీ, (న) అతిశయము, (త్రి) ఎండినది, (స్త్రీ) వాయించుకుండ, (త్రి) దుర్మార్గుఁడు.

గండోలీ వరటాభద్రాశఠీషు కథితా బుధైః, గండోలీ—(స్త్రీ) కందిరీఁగ, నాగముస్తె, గంట్లకచోరము.

అంజలీ కుడపే విద్యాదంజలిః కరసంపుటే. ౧౩౭. అంజలీ—(స్త్రీ) మానెడుకొలఁత, దోసిలి.

అథ లాంతశ్చతుర్వర్ణః. లాంత చతుర్వర్ణము.

మదకలస్స్యాన్మత్తేభే మదేనావ్యక్తవాచి చ, మదకలః—(పు) మదపుటేనుఁగు, మదముచేనవ్యక్తమైనమాట.

భవేత్కలకలస్సర్జరసే కోలాహలేఽపి చ. ౧౪౦. కలకలః—(పు) యక్షధూపము, కలకలధ్వని.

స్మృతో విచికిలో మల్లీప్రభేదే దమనేఽపి చ,	విచికిలః—(పు) మల్లెచెట్లలో భేదము, దవనము.
బృహన్నలో గుడాకేశే మహాపోటగళేఽపి చ.	బృహన్నలః—(పు) అర్జునుఁడు, పెద్దకిక్కసగడ్డి.
పరిమళో విమర్దే చ స్యాన్మనోహరగంధవత్, రతోపమర్దవికసద్దేహరాగాదిసౌరభే. ౧౪౩.	పరిమళః—(పు) రాయిడి, సుగంధము, రతిసమ్మర్దమువలన నలఁగినమైఁపూఁతాదులతావి.
యవఫలః స్మృతో వేణౌ మాంసీకుటజయోరపి,	యవఫలః—(పు) వెదురు, జటామాంసి, కొడిసెచెట్టు.
ముక్తాఫలం తు కర్పూరే మౌక్తికే లవలీఫలే.	ముక్తాఫలం—(న) కప్పురము, ముత్యము, వెన్నెలతీఁగ యొక్కపండు.
సదాఫలం స్కంధఫలే నారికేళేఽప్యుదుంబరే,	సదాఫలం—(న) కొబ్బరిచెట్లలో భేదము, కొబ్బరిచెట్టు, మేడిచెట్టు.
విదుః కర్మఫలం కర్మరంగకర్మవిపాకయోః. ౧౪౪.	కర్మఫలం—(న) కర్మరంగఫలము, కర్మఫలము.
మృత్యుఫలో మహాకాలే కదళ్యాం మృత్యుఫల్యపి,	మృత్యుఫలః—(పు) ముసిడిచెట్టు, మృత్యుఫలీ (స్త్రీ) అరఁటిచెట్టు.
భవేద్వాయుఫలం శక్రకార్ముకే కరకేఽపి చ. ౧౪౫.	వాయుఫలం—(న) ఇంద్రధనుస్సు, వడగల్లు.
హాలాహలో విషే జ్యేష్ఠ్యాం హాయలాలాహ్వయోరగే,	హాలాహలః—(పు) విషము, బల్లి. నల్లి, కండ్లపాము.
కుతూహలం కౌతుకే స్యాత్ప్రశస్తే చ కుతూహలం.	కుతూహలం—(న) ఉత్సాహము, (త్రి) శ్రేష్ఠమైనది.
దళామలం దమనకే తథా మరువకేఽపి చ,	దళామలం—(న) దవనము, మరువము.
మహాబలం సీసకేఽపి బలాఢ్యేఽపి సమీరణే. ౧౪౬. భవేదతిబలాయాం చ	మహాబలం—(న) సీసము, (త్రి) బలవంతుఁడు, (పు) వాయువు, (స్త్రీ) నులితడచెట్టు.

ఖతమాలో బలాహకే, ధూమే౽పి	ఖతమాలః—(పు) మేఘము, పొగ.
కందరాళస్స్యాత్పర్కటీగర్దభాండయోః. ౧౮౮.	కందరాళః—(పు) జువ్వి, కలుజువ్వి.
మహాకాళస్త్రిణయనే కింపాకే ప్రమథాంతరే,	మహాకాళః—(పు) శివుడు, కాంజీరము చెట్టు, ప్రమథగణములలో నొకడు.
మహానీలో భృంగరాజే మణినాగవిశేషయోః ౧౮౯	మహానీలః—(పు) గుంటగలగరచెట్టు, నీలమణి, మహానీలమను సర్పము.
భవేద్బహుఫలాభిఖ్యామలకీనీపవృక్షయోః,	బహుఫలః—(పు) ఉసిరికచెట్టు, కడిమిచెట్టు.
జలాంచలం స్మృతం వారినిర్గమే శైవలే౽పి చ.౧౯౦.	జలాంచలం—(న) నీరుపోవుతూము, నాచు.
గండశైలో లలాటే స్యాచ్చ్యుతస్థూలోపలే గిరేః,	గండశైలః—(పు) నుదురు, కొండనుండి జారిన పెద్దఱాయి.
ఉలూఖలం గుగ్గులుద్రౌ ఖండనస్థ్రే౽ప్యులూఖలం.	ఉలూఖలం—(న) గుగ్గిలపుజెట్టు, ఱోలు.
చక్రవాళో౽ద్రిభేదే స్యాచ్చక్రవాళం తు మండలే,	చక్రవాళః—(పు) చుట్టుగొండ, (న) వలయాకారము.
స్మృతః పోటగళః కాశే నళే పోటగళో ఝషే.౧౯౨.	పోటగళః—(పు) ఱెల్లు, కిక్కసగడ్డి, చేప.
హస్తిమల్లో౽భ్రమాతంగే హస్తిమల్లో వినాయకే,	హస్తిమల్లః—(పు) ఐరావతము, వినాయకుడు.
భస్మతూలో గ్రామకూటే పాంసువర్షే హిమే౽పి చ.	భస్మతూలః—(పు) గ్రామసమూహము, వానతుంపర, మంచు.
వాతకేళిః కలాలాపే షిద్గానాం దంతలేఖనే,	వాతకేళిః—(పు) తుమ్మెద, దంతక్షతములు.
కమండలుస్స్యాత్కర్కటీపాదపే౽పి చ.	కమండలుః—(పు) గిండివంటి పాత్రము, జువ్విచెట్టు.

అక్షమాలాఽక్షసూత్రే స్యాద రుంధత్యామపి స్మృతా,	అక్షమాలా—(స్త్రీ) జపమాల, అరుంధతి.
మణిమాలా స్మృతా హారే స్త్రీణాం దంతక్షతాంతరే.	మణిమాలా—(స్త్రీ) రత్నహారము, స్త్రీల దంతక్షతము.
ధ్వనిమాలా స్మృతా వేణౌ కాహళావీణయోరపి,	ధ్వనిమాలా—(స్త్రీ) వెదురు, ఊదెడి బూర, వీణె.
రజస్వలా పుష్పవత్యాం సైరిభే తు రజస్వలః. ౧౫౬.	రజస్వలా—(స్త్రీ) రజస్వలయైనస్త్రీ, (పు) దున్నపోతు.
ఏకాష్ఠీలామపి ప్రాహుశ్చిల్లో హ్యోషధీభిదోః,	ఏకాష్ఠీలా—(స్త్రీ) బకపుష్పపుఁజెట్టు,చిలుబొద్దిచెట్టు.
అతిబలా బలాభేదే ప్రబలేఽతిబలో మతః. ౧౫౭.	అతిబలా—(స్త్రీ) ముత్తవపులగ చెట్టు, (త్రి) మిక్కిలి బలముగలది.
భద్రకాళీ తు గంధోళ్యా ముమాయామోషధీభిది,	భద్రకాళీ—(స) కందిరీగ, పార్వతి, ఓషధివిశేషము.
హారితాళీ నభోరేఖాదూర్వా ఖడ్గలతాసు చ.	హారితాళీ—(స్త్రీ) ఆకాశరేఖ, గఱిక, పెద్దకత్తి.
అంకపాళీ స్మృతా కోట్యాం ధాత్రికాపరిరంభయోః,	అంకపాళీ—(స్త్రీ) వేదికయను గంధద్రవ్యము, పెంపుడుతల్లి, కౌగిలింత.
గంధఫలీ ప్రియంగౌ స్యాత్కోరకే చంపకస్య చ.	గంధఫలీ—(స్త్రీ) ప్రేంకణపుఁజెట్టు,సంపంగిమొగ్గ.

అథ లాంతః పంచవర్ణః.	లాంత పంచవర్ణము.
అసుతీబల ఇత్యాఖ్యా కన్యాపాలకయజ్వనోః,	అసుతీబలః—(పు) శూద్రజాతివిశేషమునఁబుట్టిన కన్యాపాలుఁడనువాఁడు, సోమయాజి.
స్యాత్పాండుకంబలశ్శ్వేతకంబలే చ శిలాంతరే. ౧౬౦.	పాండుకంబలః—(పు) తెల్లకంబళి, శిలావిశేషము.
ఏకకుండల ఇత్యేష సౌనందిని ధనాధిపే,	ఏకకుండలః—(పు) బలరాముఁడు, కుబేరుఁడు.
భవేదుద్దండపాలస్తు సర్ప	ఉద్దండపాలః— (పు) సర్పవిశేషము,

మత్స్యప్రభేదయోః. — మత్స్యవిశేషము.

కృపీటపాలమిచ్ఛంతి కేనిపాతసముద్రయోః, — కృపీటపాలః—(పు) ఓడతెడ్డు, సముద్రము.

భవేత్సురతతాళీ తు దూతికాయాంశిరస్స్రజి. ౧౬౨. — సురతతాళీ—(స్త్రీ) తార్పుడుకత్తె, తలలోని దండ.

అథ వాంతవర్గః. — వాంత వర్గము.

వః ప్రచేతసి జానీయాదివార్థే చ తదవ్యయం, — వః—(పు) వరుణదేవుఁడు, (అవ్య) ఇవార్థము.

స్వం జ్ఞాతావాత్మధనయోరాత్మీయే చ ప్రచక్షతే. ౧. — స్వం—(పు) జ్ఞాతి, తాను, ధనము, (త్రి) తనది.

అథ వాంతో ద్వివర్ణః. — వాంత ద్వివర్ణము.

భవస్సంసారసంప్రాప్తి శ్రేయశ్శంకరజన్మసు, — భవః—(పు) సంసారము, పొందుట, శుభము, శివుఁడు, పుట్టుక.

దవో దావ ఇవ ఖ్యాతో వనాగ్నివనయోరపి. ౨. — దవః—(పు) (దావశబ్దమువలె) దవానలము, వనము.

ద్రవః ప్రద్రావరసయోర్గతౌ నర్మణి విద్రవే, — ద్రవః—(పు) యుద్ధమువలనఁ బాఱుట. తడి, వెళ్లుట, పరిహాసము, కాఱుట,

ధవః పత్యౌ నరే ధూర్తే వృక్షభేదేఽపి కీర్తితః. ౩. — ధవః—(పు) భర్త, మనుష్యుఁడు, విటుఁడు, సండ్రవృక్షము.

జవో వేగిని వేగే స్యాదోఢ్రపుష్పే జవా మతా, — జవః—(త్రి) వేగముగలది, (పు) వేగము, (స్త్రీ) దాసానిచెట్టు.

లవో లేశే విలాసే చ ఛేదనే రామనందనే. ౪. — లవః—(పు) స్వల్పము, విలాసము, కోయుట, లవుఁడు.

ప్లవః కారండవే భేకే కులకే భేలకే కపౌ, శబ్దే ప్లుతగతౌ ప్లక్షే చండాలజలకాకయోః. ౫. ప్లవం గంధతృణే ప్రోక్తం కైవర్తీ — ప్లవః—(పు) కన్నెలేడి, కప్ప, కాకితుమ్మికచెట్టు, తెప్ప, కోఁతి, ప్లుతస్వరము, దాటుట, జువ్విచెట్టు, మాలవాఁడు, నీరుకాకి, (న) వాసనగడ్డి, కయివడిముస్తె.

ముస్తకేఽపి చ,
హావో యజ్ఞే తథాహ్వానే హావః—(పు) యజ్ఞము, పిలుచుట, ఆజ్ఞ.
నిదేశేఽపి హావో మతః.
శవో మృతే శవం నీరే శవః—(పు) పీనుఁగు, (న) జలము.
సవస్సంథానయజ్ఞయోః, సవః—(పు) కూర్చుట, యజ్ఞము.
క్షవః క్షుతే రాజికాయాం క్షవః—(పు) తుమ్ము, నల్లావాలు.
నవం నవ్యే స్తవే విదుః. ౭. నవం—(త్రి) నూతనము, (న) స్తోత్రము.
ధ్రువః కీలే శివే శంకౌ వసౌ ధ్రువః—(పు) మేకు, శివుఁడు, మోఁడు,
యోగే వటే మునౌ, అష్టవసువులలో నొకఁడు, ధ్రువనా
ధ్రువా మూర్వాశాలప మయోగము, మఱ్ఱిచెట్టు, ధ్రువుఁడు,
ర్ణ్యోర్గీతిస్రుగ్భేదయోరపి. (స్త్రీ) చాగచెట్టు; ముయ్యాకుపొన్న
రా ధ్రువం తునిశ్చితేతర్కే చెట్టు, ధ్రువాగానము, యజ్ఞపాత్ర
నిశ్చలే శాశ్వతేఽన్యవత్, ము, (త్రి) నిశ్చయము, ఊహ, చలిం
పనిది, స్థిరమైనది.
స్రువాఖ్యా సల్లకీ మూర్వా స్రువః—(పు) అందుగుచెట్టు, చాగచెట్టు,
స్రుగ్భేదేషు చ విశ్రుతః. హోమపాత్రవిశేషము.
శివం మోక్షే సుఖే భద్రే శివం—(న) మోక్షము, సుఖము, మంగ
సలిలే చ శివో హరే, ళము, జలము, (పు) శివుఁడు, వేద
వేదే యోగాంతరే కీలే ము, శివనామయోగము, మేకు,
వాలుకే గుగ్గులావపి మూఁగుదోసచెట్టు, గుగ్గిలపుఁజెట్టు,
౧౦. పుండరీకద్రుమే చా తీయమామిడిచెట్టు, (స్త్రీ) నేలయుసిరి
థ శివా ఝటామలౌప కచెట్టు, కరకచెట్టు' ఉసిరికచెట్టు, పా
థౌ, అభయామలకీగౌరీ ర్వతి, నక్క, జమ్మిచెట్టు.
క్రోష్టృసక్తుఫలాసు చ.
దివం స్వర్గేఽంతరిక్షే చ దివం—(న) స్వర్గము, ఆకాశము.
క్లీవష్షండేఽప్యపౌరుషే, క్లీవః—(పు) నపుంసకుఁడు, పౌరుషహీ
నుఁడు.
జీవో వృక్షప్రభేదే స్యాజ్జీ జీవః—(పు) వేఁగిసమ్రాను, ప్రాణి, బృ
వః ప్రాణిని గీష్పతౌ ౧౨. హస్పతి, ప్రాణము, ప్రాణముధరించు
జీవః ప్రాణే ప్రాణధృతౌ ట, జీవాత్మ, (స్త్రీ) పాలకూర, భూమి,

జీవాత్మన్యపి కీర్తితః, జీవా జీవంతికాభూమ్యో మౌర్వీశింజితవృత్తిషు. ౧౩. వచాయామపి జీవా స్యాజ్జీవం స్యాజ్జీవితేఽపి చ,	వింటినారి, భూషణధ్వని, బ్రతుకు తెరువు, వస, (న) బ్రదుకు.
భావస్స్వభావేఽభిప్రాయే చేష్టాసత్తాత్మజన్మసు. ౧౪. క్రియాలీలాపదార్థేషు బుధజంతువిభూతిషు,	భావః—(పు) స్వభావము, అభిప్రాయము, చేష్ట, ఉండుట, ఆత్మ, పుట్టుక, క్రియ, విలాసము, శబ్దార్థము, విద్వాంసుఁడు, జంతువు, సంపద.
దేవస్సురే ఘనే రాజ్ఞి దేవమాఖ్యాతమింద్రియే. ౧౫. దేవీభట్టారికాయాం చ తేజనీస్పృక్కయోరపి,	దేవః—(పు) దేవత, మేఘము, రాజు, (న) ఇంద్రియము, దేవీ (స్త్రీ) రాణి, చాగచెట్టు, పిక్కచెట్టు.
సత్త్వం గుణే పిశాచాదౌ బలేద్రవ్యస్వభావయోః. ౧౬. ఆత్మత్వే వ్యవసాయే చ చిత్తే ప్రాణేషు జంతుషు,	సత్త్వం—(న) సత్త్వగుణము, పిశాచాదులు, బలము, పృథివ్యాదిద్రవ్యములు, స్వభావము, దేహబలము, ప్రయత్నము, మనస్సు, ప్రాణము, జంతువు.
సాంత్వం సామని దాక్షిణ్యే	సాంత్వం—(న) సామోపాయము, మొగమాటము.
కణ్వం పాపే మునౌ విదుః. ౦ పాపే సురాబీజే	కణ్వం—(న) పాపము, (పు) కణ్వముని. కిణ్వం—(న) పాపము, కల్లుదీయుపదార్థము.
బిల్వం తు శ్రీఫలే శలే,	బిల్వం—(న) మారేడుకాయ, ఏదుపందిముల్లు.
తత్త్వం వాద్యప్రభేదే స్యాత్స్వరూపే పరమాత్మని.	తత్త్వం—(న) వాద్యవిశేషము, ఆకారము, పరమాత్మ.
హ్రస్వఖర్వావిమౌ శబ్దావల్పార్థే వామనార్థకే,	హ్రస్వః, ఖర్వః—(పు) స్వల్పమైనది, కుఱుచయైనది.

విశ్వం సమస్తే జగతి విశ్వేదే వేఽపి నాగరే.౧౯.విశ్వా చాతివిషాయాం స్యా	విశ్వం—(న) సమస్తము, జగము, (పు) విశ్వేదేవు లనుగణదేవతలు, శొంఠి, (స్త్రీ) అతివస.
దశ్వః పుంభేదవాజినోః,	అశ్వః—(పు) అశ్వజాతిపురుషుఁడు, గు[ఱ్ఱము.
పార్శ్వః కక్షాధరే చక్రోపాం తే పర్శుగణేఽపి చ. ౨౦.	పార్శ్వః—(పు) చంకలక్రిందిభాగము, (న) చక్రముయొక్క అంచు, ప్రక్కయెముకల గుంపు.
ప్రాధ్వం సుప్రణతే చాతిదూ రవర్త్మని బంధనే,	ప్రాధ్వం—(త్రి) అనుకూలమైనది, (న) మిక్కిలి దూరమార్గము, కట్టుట.
పక్వం పరిణతేఽపి స్యాద్వినా శాభిముఖేఽపి చ. ౨౧.	పక్వం—(త్రి) పండినది, నశించుటకు సిద్ధమైనది.
ద్వంద్వం రహస్యే కలహే ద్వంద్వం మిథునయుగ్మ యోః,	ద్వంద్వం—(న) రహస్యము, ద్వంద్వయుద్ధము, భార్యాభర్తలు, జంట.
ఊర్ధ్వం స్యాదుచ్ఛ్రితే తుం గే చోపరిష్టాదపి స్మృతం.	ఊర్ధ్వం—(త్రి) పొడవైనది, ఉన్నతమైనది, మీఁదిది.
ద్యువద్ద్యౌస్స్వర్గలోకేఽపి గగనేఽపి ప్రకీర్తితః,	ద్యౌః—(స్త్రీ) (ద్యుశబ్దమువలె) స్వర్గము, ఆకాశము.
అవిశ్శైలే రవౌ మేషే భవే న్మూషికకంబళే. ౨౩. ఋ తుమత్యామపి ప్రోక్తా	అవిః—(పు) పర్వతము, సూర్యుఁడు, మేఁక, ఒకవిధమగు కంబళి, ముట్టుది.
శివిర్భూర్జే నృపాంతరే,	శివిః—(పు) భుజపత్రిచెట్టు, శిబిచక్ర[వర్తి.
కవిః కావ్యకరే సూరౌ కవి ర్వాల్మీకిశుక్రయోః.౨౪. కవీ ఖలీనే కథితా	కవిః—(పు) కావ్యము రచించినవాఁడు, పండితుఁడు, వాల్మీకిముని, శుక్రాచార్యుఁడు, (స్త్రీ) కళ్లెము.
ఛవిశ్శోభారుచోర్మతా,	ఛవిః—(స్త్రీ) కాంతి, కిరణము.
గ్రీవా తు కంధరాయాం స్యాత్తచ్ఛిరాయామపి స్మృతా. ౨౫.	గ్రీవా—(స్త్రీ) కంఠము, మెడనరము.
లట్వా కరంజభేదే స్యాత్ఫలే	లట్వా—(స్త్రీ) ఒకతెగ కానుగుచెట్టు,

వాద్యే ఖగాంతరే, — లడ్డు, వాద్యవిశేషము, ఊరపిచ్చుక.

నీవీ పరిపణే గ్రంథౌ స్త్రీణాం జఘనవాససః. ౨౬. — నీవీ—(స్త్రీ) మూలధనము, పోకముడి.

పృథ్వీ భూమౌ పృథౌ హింగుపత్రికాకృష్ణజీరయోః, — పృథ్వీ—(స్త్రీ) భూమి, విస్తారమైనది, ఇంగువచెట్టు, నల్లజీలకఱ్ఱ.

లఘ్వీ హ్రస్వవివక్షాయాం ప్రభేదే స్యందనస్య చ. — లఘ్వీ—(స్త్రీ) కుఱుచదైనది, బండి.

అథ వాంత స్త్రీవర్ణః. — వాంత త్రివర్ణము.

ప్రభవో జలమూలే స్యాజ్జన్మభూమౌ పరాక్రమే, ఆద్యోపలబ్ధయే స్థానే — ప్రభవః—(పు) నీరుపుట్టినతావు,ఉత్పత్తిస్థానము, పరాక్రమము, ప్రథమజ్ఞానప్రదేశము.

విభవో నిర్వృతౌ ధనే. ౨౮ — విభవః—(పు) సుఖము, ధనము.

ప్రసవస్తు ఫలే పుష్పే వృక్షాణాం గర్భమోచనే, లోకోత్పాదే చ — ప్రసవః—(పు) ఫలము, పువ్వు, కానుపు, పుటుక.

సచివస్సహాయే మంత్రిణి స్మృతః. ౨౯. — సచివః—(పు) సహాయుడు, మంత్రి.

కితవో ధూర్తవన్మత్తే వంచకే కనకాహ్వయే, — కితవః—(పు) (ధూర్తశబ్దమువలె) మదించినవాడు, మోసగాడు, ఉమ్మెత్తచెట్టు.

త్రిదివస్త్రిదశావాసే త్రిదివా సరిదంతరే. ౩౦. — త్రిదివః—(పు) స్వర్గము, (స్త్రీ) త్రిదివా నది.

వల్లవస్సూపకారే స్యాద్భీమసేనే చ గోదుహి, — వల్లవః—(పు) వంటలవాడు, భీముడు, గొల్లవాడు.

పల్లవస్స్యాత్కిసలయే విటపే విస్తరే బలే. ౩౧. శృంగారేఽలక్తరాగే చ — పల్లవః—(పు) చిగురు, కొమ్మ, విస్తారము, బలము, శృంగారము, లాక్షారాగము.

విద్రవస్తు పలాయనే, యుద్ధే చ — విద్రవః—(పు) పరుగెత్తుట, యుద్ధము.

పుంగవశ్శ్రేష్ఠే వృషభే భేష జాంతరే. ౩౩.	పుంగవః—(పు) శ్రేష్ఠము, ఎద్దు, ఓషధి విశేషము.
ఉద్ధవో మాతులే విష్ణోరుత్స వే క్రతుపావకే,	ఉద్ధవః—(పు) ఉద్ధవుఁడు, ఉత్సవము, యజ్ఞాగ్ని.
ఉత్సవో మహ ఉత్సేక ఇచ్ఛాప్రసరకోపయోః.	ఉత్సవః—(పు) పండుగ, గర్వము, కోరికలు కొనసాగుట, కోపము.
కేశవో వాసుదేవే స్యాత్పు న్నాగే కేశవత్యపి,	కేశవః—(పు) విష్ణుమూర్తి, పొన్నచెట్టు, (త్రి) మంచివెండ్రుకలుగలవాఁడు.
కైతవం తు ఛలే ద్యూతే	కైతవం—(న) నెపము, జూదము.
ఫేరవో జంబుకేఽస్రపే. ౩౪.	ఫేరవః—(పు) నక్క, రాక్షసుఁడు.
రౌరవో నరకే ఘోరే	రౌరవః—(పు) నరకవిశేషము, (త్రి) భయంకరమైనది.
కైరవః కితవే రిపౌ, కైరవం కుముదే చోక్తం చంద్రి కాయాం తు కైరవీ.	కైరవః—(పు) జూదరి, శత్రువు, (న) తెల్లకలువ, కైరవీ (స్త్రీ) వెన్నెల.
భైరవం భీషణే భర్గే భైరవ స్సముదాహృతః,	భైరవం—(త్రి) భయంకరమైనది, (పు) ఈశ్వరుఁడు.
సైంధవో మణిమంథే స్యా త్సింధుదేశోద్భవాశ్వ యోః. ౩౫.	సైంధవః—(పు) సైంధవలవణము, సింధుదేశమున బుట్టినది, గుఱ్ఱము.
బాడవం కరణే స్త్రీణామౌ ర్వే విప్రేఽపి బాడవః, బాడవం బడబాసంఘే బాడవో రాగనాగయోః.	బాడవం—(న) రతిబంధవిశేషము, (పు) బడబాగ్ని, బ్రాహ్మణుఁడు, (న) అశ్వసంఘము, (పు) రాగవిశేషము, పాతాళము.
బడవాశ్వాకుంభదాస్యోః స్త్రీవిశేషే ద్విజస్త్రియాం,	బడవా—(స్త్రీ) ఆడుగుఱ్ఱము, నీరుమోయుదాసి, స్త్రీవిశేషము, బ్రాహ్మణస్త్రీ.
ఆశ్రవస్స్యాత్ప్రతిజ్ఞానే క్లేశే చ వచనస్థితే. ౩౬.	ఆశ్రవః—(పు) అంగీకారము, కష్టము, (త్రి) బాగుగా వినువాఁడు.
శాత్రవం భావసంహత్యోశ్శ త్రూణాం శాత్రవో ద్విషి,	శాత్రవం—(న) విరోధము, శత్రుసంఘము, (పు) శత్రువు.

మాధవస్తు వసంతే స్యాద్వైశాఖే గరుడధ్వజే. ౩౯. మాధవీ మదిరాయాం చ కుట్టన్యామతిముక్తకే, మధునశ్శర్కరాయాం చ	మాధవః—(పు) వసంతుఁడు, వైశాఖ మాసము, విష్ణువు, మాధవీ (స్త్రీ)కల్లు, తార్పుడుకత్తె, బండి గురిగింజతీఁగె, తేనె బెల్లము.
గాలవో మునిలోధ్రయోః.	గాలవః—(పు) గాలవముని, లొద్దుగు చెట్టు.
ఆర్తవం త్వృతుసంభూతే స్త్రీరజఃపుష్పయోరపి,	ఆర్తవం—(త్రి) ఋతుసంబంధమైనది,(న) రజోరక్తము, పువ్వు,
భార్గవః పరశురామే చ గజే శుక్రే సుధన్వని. ౪౧. భార్గవీ హైమవత్యాం చ కమలాఽసితదూర్వయోః,	భార్గవః—(పు) పరశురాముఁడు,ఏనుఁగు, శుక్రాచార్యుఁడు, మంచివిలుకాఁడు, భార్గవీ (స్త్రీ) పార్వతి, లక్ష్మి, గఱికె.
ఆహవస్సంగరే యాగే	ఆహవః—(పు) యుద్ధము, యజ్ఞము.
రాఘవో రఘువంశజే. ౪౨. మహామీనప్రభేదే చ జలధే రాఘవః స్మృతః,	రాఘవః—(పు) రఘువంశపు రాజు, సముద్రమునందుండు గొప్పచేఁప.
తాండవం కథితం నాట్యే తృణభేదేఽపి తాండవం.	తాండవం—(న) ఉద్ధతమైననృత్యము, తృణవిశేషము.
నిహ్నవం నికృతౌ విద్యాద విశ్వాసాపలాపయోః,	నిహ్నవం—(న) తిరస్కారము,అపనమ్మిక, మోసపుమాట.
సంభవః కథితో హేతావుత్పత్తౌ మేళకేఽపి చ. ౪౪ ఆధారానతిరిక్తత్వ ఆధేయస్య చ సంభవః,	సంభవః—(పు) కారణము, పుట్టుక, కూడిక, ఆధేయమాధారమును మీఱకుండుట.
బాంధవో బంధుసుహృదోః	బాంధవః—(పు) చుట్టఱికము, స్నేహితుఁడు.
పంచత్వం నిధనే స్మృతం. ౪౫. పంచానామపిభావేఽ	పంచత్వం—(న) మరణము, ఐదవది.

థ ప్రభావశ్శక్తితేజసోః,	ప్రభావః—(పు)సామర్థ్యము. ప్రతాపము.
అభావస్స్యాద సత్తాయామ భావో నిధనేఽపిచ. ౪౬.	అభావః—(పు) లేమి, మరణము.
విభావస్స్యాత్పరిచితే కామ స్యోద్దీపనేఽపి చ,	విభావః—(పు) పరిచయము, రసోత్పాద నకారణము,(ఆలంబనోద్దీపనవిభావము.)
నిష్పావశ్శూర్పపవనే రాజ మాషే కడంగరే. ౪౭. పవనే శింబికాయాం చ చ నిష్పావో నిర్వికల్పకే,	నిష్పావః—(పు) చేటగాలి, అనుములు, పొల్లు, తూర్పెత్తుట, కాయధాన్యము ల పొట్టు, (త్రి) నిలుకడైనది.
సుగ్రీవశ్శోభనగ్రీవే సుగ్రీ వో వానరాధిపే. ౪౮.	సుగ్రీవః—(త్రి) మంచి మెడగలది, (పు) సుగ్రీవుఁడు.
రాజీవాఖ్యా మృగే మత్స్యే పద్మే రాజోపజీవిని,	రాజీవః—(పు) జింకలలో భేదము, పెద్ద కన్నులుగల చేఁప, (న) పద్మము,(త్రి) రాజుననుసరించి జీవించునది.
గాండీవం గాండివం జిష్ణోః కోదండే కార్ముకేఽపి చ.	గాండీవం గాండివం } —(న) అర్జునునివిల్లు, విల్లు.
అక్షీవం వశిరే విద్యాదమ త్తేఽక్షీవ మన్యవత్,	అక్షీవం—(న) తనకుఁ దానపుట్టిన సము ద్రలవణము, (త్రి) మత్తత లేనిది.
పార్థివో నృపతౌ భూమి వికారే పార్థివోఽన్య వత్. ౫౦. పార్థివీ స్యాత్ క్షమాయాం చ.	పార్థివః—(పు) రాజు, (త్రి) మృద్వికార మైనది, పార్థివీ (స్త్రీ) భూమి.
దీదివిర్ధిషణాన్నయోః,	దీదివిః—(పు) బృహస్పతి, (న)అన్నము.
ప్రసేవః కథితో ధీరైర్వీణాం గస్యూతయోరపి. ౫౧.	ప్రసేవః—(పు) వీణకరివె, దాఁగర,(ఎండ బెట్టుకొను తట్ట.)
కారవీ మధురా దీప్యత్త్వ క్పత్రీకృష్ణజీరకే.	కారవీ—(స్త్రీ) పెద్దసదాపచెట్టు, ఓమము, ఇంగువచెట్టు, నల్లజీలకఱ్ఱ.
సుషవీ కారవల్ల్యాం చ కృష్ణ జీరక జీరయోః. ౫౨.	సుషవీ—(స్త్రీ) కాకరతీఁగ, నల్లజీలకఱ్ఱ, జీలకఱ్ఱ.

అథ వాంత శ్చతుర్వర్ణః.	వాంత చతుర్వర్ణము.
భవే దభిషవస్స్నానే మద్య సంధానయజ్ఞయోః,	అభిషవః—(పు) స్నానము, కల్లు తేట, యజ్ఞము.
ఉపప్లవ స్సైంహికేయే విప్ల వోత్పాతయోరపి. ౫౩.	ఉపప్లవః—(పు) రాహువు, ఉపద్రవము, తోఁకచుక్క మొదలగునవి.
పరిప్లవశ్చంచలే స్యాదాకు లేఽపి పరిప్లవః,	పరిప్లవః—(త్రి) చలించునది, చెదరినది.
కుశీలవస్తు వాల్మీకౌ నట యాచకయోరపి. ౫౪.	కుశీలవః—(పు) వాల్మీకముని, నటకుఁడు, యాచకుఁడు.
అపహ్నవోఽపలాపే చ స్నే హే చాపహ్నవోమతః,	అపహ్నవః—(పు) మఱుగుమాట, స్నేహము.
పరాభవ స్తిరస్కారే వినాశే ఽపి పరాభవః. ౫౫.	పరాభవః—(పు) తిరస్కారము, నాశము.
భవేత్పరాశవో పారస్త్రై ణే శూద్రాసుతే ద్విజా త్, శస్త్రేఽ	పరాశవః—(పు) పరస్త్రీయందుఁ బుట్టిన వాఁడు, బ్రాహ్మణునివలన శూద్రస్త్రీ యందుఁబుట్టినవాఁడు, గండ్రగొడ్డలి.
ప్యాదీనవో దోషే. పరిక్లిష్ట దురంతయోః. ౫౬.	ఆదీనవః—(పు) దోషము, కష్టము, (త్రి) అంతములేనిది.
విదుశ్శీతశివశ్శమ్యాం శై లే యశతపుష్పయోః,సైంధ వేఽపి	శీతశివః—(పు) జమ్మిచెట్టు, (న) జాతి పువ్వు, (పు) పెద్దసదాపచెట్టు, ఇం దుప్పు.
పుటగ్రీవో గర్గరీ తామ్రకుం డయోః. ౫౭.	పుటగ్రీవః—(పు) పెరుగుచిలికెడు కుండ, రాగిపాత్రము.
ఘామార్గవ స్త్వపామార్గేమ హాజాల్యామపి స్మృతా,	ఘామార్గవః— (పు) ఉత్తరేణుచెట్టు, చేదుబీఱచెట్టు.
అనుభావః ప్రభావే స్యాన్ని శ్చయే భావసూచనే. ౫౮	అనుభావః—(పు)సామర్థ్యము, నిశ్చయ ము,భావమును దెల్పుముఖవికాసాదులు.
బలదేవః స్మృతో వాతే కా ళిందీభేదనేఽపి చ, బలదే వామపి త్రాహుస్త్రాయ	బలదేవః—(పు) వాయువు, బలరాముఁ డు, (స్త్రీ) కలుక్రాంతచెట్టు.

మాణౌషధే బుధాః.	
జలబిల్వస్తు పంచాంగే కర్కటే జలచత్వరే,	జలబిల్వః—(పు) తాఁబేలు, ఎండ్రకాయ, నీరునిలుచుతావు.
రోహితాశ్వో బృహద్భానౌ హరిశ్చంద్రనృపాత్మజే.	రోహితాశ్వః—(పు) అగ్ని, హరిశ్చంద్రుని కుమారుఁడు.
సహదేవా బలాదండోత్పలా శారిబభేషజే, సహదేవీ తు సర్పాక్ష్యాం సహదేవశ్చ పాండవే. ౬౧.	సహదేవా—(స్త్రీ) ముత్తవపులగచెట్టు, తెల్లపువ్వుల సహదేవిచెట్టు, నల్లసుగంధి పాలచెట్టు, సహదేవీ (స్త్రీ) తీఁగగటిక, (పు) సహదేవుఁడు
జీవంజీవశ్చకోరే స్యాద్ద్రుమపక్షివిశేషయోః,	జీవంజీవః—(పు) చకోరపక్షి, వృక్షవిశేషము, పక్షివిశేషము.

అథ వాంతః పంచవర్ణః. | వాంత పంచవర్ణము.

అశితంభవమన్నాద్యే తృప్తావస్యాశితంభవః. ౬౨.	అశితంభవం—(న) అన్నము మొదలగునవి, (పు) తృప్తి.

అథ శాంతో ద్వివర్ణః. | శాంత ద్వివర్ణము.

వశ ఆయత్తతాయాం స్యాద్వశమిచ్ఛాప్రభుత్వయోః, వశావంధ్యాసుతాయోషాస్త్రీగవీకరిణీషుచ. ౧.	వశః—(పు) స్వాధీనము, (న) కోరిక, ఆధిపత్యము, (స్త్రీ) గొడ్రాలు, కూఁతురు, ఆఁడుది, గోవు, ఆఁడేనుఁగు.
కుశో రామసుతే దర్భే యోక్త్రే ద్వీపే కుశం జలే, కుశీ ఫాలేఽపి వల్గాయాం కుశా పాపిష్టమత్తయోః. ౨. కుశో వాచ్యవదాఖ్యాతః	కుశః—(పు) కుశుఁడు, (పు) దర్భ (పు) పలుపు, కుశద్వీపము,(న) జలము, కుశీ (స్త్రీ) కఱ్ఱు,(స్త్రీ) త్రాడు, (త్రి) పాపాత్ముఁడు, మదించినవాఁడు.
స్పశః ప్రణిధియుద్ధయోః,	స్పశః—(పు) దూత, యుద్ధము.
శశో గంధరసే లోధ్రే స్యాత్పశౌ పురుషాంతరే. ౩.	శశః—(పు) బాలెంతబోలు, లొద్దుగుచెట్టు, కుందేలు, శశజాతిపురుషుఁడు.

దర్శస్తు సంగమే సూర్యచం ద్రమోర వలోకనే, పక్షాంతే వైదికవిధా దర్శశ్చ సముదాహృతః — దర్శః—(పు) అమావాస్య, చూపు, అమావాస్యనాఁడు చేయఁదగినకర్మ.

స్పర్శో రుజాయాం దానే చ స్పర్శనే స్పర్శకేఽపి చ, — స్పర్శః—(పు) రోగము, ఈవి, తాకుడు, తాఁకునది.

విట్ స్మృతో వైశ్యమనుజ ప్రవేశేషు మనీషిభిః. ౫ — విట్—(పు) కోమటి, మనుష్యుఁడు, ప్రవేశించుట.

పాశః కచాంతే సంఘార్థః కర్ణాంతే శోభనార్థకః, ఛాత్త్రాద్యంతే చ నిందార్థః పాశః పక్ష్యాదిబంధనే. — పాశః—(పు) (కచపాశః అన్నపుడు) సమూహము, (కర్ణపాశః అన్నపుడు) సుకర్ణము, (ఛాత్త్రాదులు పూర్వమందున్నపుడు) కుత్సితము, త్రాడు.

నాశః పలాయనే ప్రోక్తో నిధనానుపలంభయోః, — నాశః—(పు) పరుగు, చేటు, అనుభవములేమి.

కాశస్తృణే స్యాత్ తువధా వారణాస్యాం తు కాశ్యపి. ౭. — కాశః—(పు) తెల్లు, దగ్గు, కాశీ, (స్త్రీ) కాశీయను పుణ్యక్షేత్రము.

కేశో దైత్యాంతరే వాలే హ్రీబేరే చ ప్రచేతసి, — కేశః— (పు) కేశుఁడను రాక్షసుఁడు, జుట్టు, కురువేరు, వరుణుఁడు.

కీశో దిగంబరే ప్రోక్తః కీశ శ్శాఖామృగేఽపి చ. ౮. — కీశః—(త్రి) దిసమొలది, (పు) కోఁతి.

ఈశః ప్రభౌ శంకరే స్యా దీశా లాంగలదండకే, — ఈశః—(పు) ప్రభువు, శంకరుఁడు, ఏడికోల.

వేశో వేశ్యాగృహే ప్రోక్తో నేపథ్యే గృహమాత్రకే. — వేశః—(పు) బోగముదానియిల్లు, వేషము, ఇల్లు.

క్లేశో దుఃఖేఽపి రాగాదౌ వ్యవసాయేఽపి చ క్వచిత్, — క్లేశః—(పు) దుఃఖము, కోపము, ప్రయత్నము.

వంశో వేణౌ కులే వర్గే పృష్ఠస్యావయవేఽపి చ. ౧౦ — వంశః—(పు) వెదురు, కులము, సమూహము, వెన్నెముక.

దంశస్స్యాత్ఖండనే దోషే దంశో మర్మణి కీర్తితః, సర్పక్షతేఽపి సన్నాహవనమక్షికయోరపి. ౧౧.
దంశః—(పు) నఱకుడు, దోషము, ఆయముపట్టు, పాముకాటు, కవచము, అడవియీఁగ.

అంశుర్లేశే రవౌ రశ్మా వాశుర్వ్రీహౌ చ సత్వరే,
అంశుః—(పు) కొంచెము, సూర్యుఁడు, కిరణము.
ఆశుః—(పు) ఎఱ్ఱజిలమవడ్లు, (త్రి) వేగము.

పాంశుర్ధూళిషు సస్యార్థచిరసంచితగోమయే. ౧౨.
పాంశుః—(పు) దుమ్ము, ఎరువు.

దృగ్దర్శనే లోచనే చ దృగ్బుద్ధౌ వీక్షకేఽన్యవత్,
దృక్—(స్త్రీ) చూపు, నేత్రము, బుద్ధి, (త్రి) చూచునది.

దశా వర్త్యావవస్థాయాం వస్త్రాంతే స్యుర్దశా అపి.
దశా—(స్త్రీ) వత్తి, అవస్థ, (ని. బ.) బద్దె.

నిశా దారుహరిద్రాయాం స్యాత్త్రియామా హరిద్రయోః,
నిశా—(స్త్రీ) మ్రానిపసుపు, రాత్రి, పసుపు

ఆశా తృష్ణాదిశోః ప్రోక్తా
ఆశా—(స్త్రీ) కోరిక, దిక్కు.

రాశిర్మేషాదిపుంజయోః. ౧౪
రాశిః—(పు) మేషాదిరాసులు, సమూహము.

పేశీ పలలపిండ్యాం చ మాంస్యాం ఖడ్గపిధానకే, అండభేదేఽపి పేశీ స్యాత్సుపక్వకణికేఽపి చ. ౧౫
పేశీ—(స్త్రీ) మాంసపుముద్ద, జటామాంసి, కత్తియొఱ, గ్రుడ్డు, బాగుగావండఁబడినలేహ్యము.

వాశోఽటరూషేఽపి ప్రోక్తో వాశీ తక్ష్ణాం చ సాధనే,
వాశః—(పు) అడ్డసరపుఁజెట్టు, వాశీ (స్త్రీ) బాడిశె

అథ శాంతః స్త్రివర్ణః.

శాంత త్రివర్ణము.

కపిశస్సిల్హకే శ్యామే మాధవ్యాం కపిశీ మతా. ౧౬.
కపిశః—(పు) చిల్లమడ్డి, (త్రి) పసుపుమీఁజినయెఱుపు, కపిశీ (స్త్రీ) బండిగురిగింజతీఁగ.

కులిశో మత్స్యభేదే స్యాద్ధం భోళౌ కులిశం మతం,	కులిశః—(పు) మత్స్యవిశేషము, (న) వజ్రాయుధము.
వివశస్స్యాదవశ్యాత్మాఽరిష్ట దుష్టధియోరపి. ౧౭.	వివశః—(త్రి) స్వాధీనముగాని బుద్ధిగలవాఁడు, మరణ మాసన్నమగుటచేఁ గలఁత నొందినబుద్ధిగలవాఁడు.
నిస్త్రింశో నిర్దయే ఖడ్గే	నిస్త్రింశః—(త్రి) దయలేనివాఁడు, కత్తి,
సదృశస్తూచితే సమే,	సదృశః—(త్రి) యోగ్యమైనది, సమానమైనది.
బాలిశశ్శాబకే మూర్ఖే	బాలిశః—(పు) పిల్లవాఁడు, మూర్ఖుఁడు.
లోమశో లోమసంయుతే. ౧౮. ఏడకే చాపి కాసీసస్పృగాలీజటిలాసు చ, లోమశా శూకశింబ్యాం చ మర్కటీకాకజంఘయోః. ౧౯. మహామేదాతిబలయోశ్శాకినీభిది చేష్యతే,	లోమశః—(త్రి) తఱచుగా రోమములుగలది, (పు) గొఱ్ఱె, (స్త్రీ) మయిలతుత్తము, వసచెట్టు, జటామాంసి, దూలగొండిచెట్టు, తీఁగకానుఁగుచెట్టు, వెలమసందిచెట్టు, మహామేదచెట్టు, పెద్దముత్తవపులగ చెట్టు, ఒకవిధమగు తోటకూర.
వికాశో విజనే వ్యక్తౌ	వికాశః—(పు) రహస్యము, వికసించుట.
సకాశస్సదృశేఽన్తికే. ౨౦.	సకాశః—(త్రి) సమానము, సమీపము.
ప్రకాశోఽతిప్రసిద్ధే స్యాత్ప్రహాసాతపయోస్స్ఫుటే,	ప్రకాశః—(త్రి) మిక్కిలి ప్రసిద్ధమైనది, (పు) తలయాడించుచు నవ్వెడినవ్వు, ఎండ, (త్రి) బయలుపడినది.
నీకాశో నిశ్చయే తుల్యే	నీకాశః—(పు) నిశ్చయము, సామ్యము.
హతాశో నిర్దయేఽబలే. ౨౧.	హతాశః—(పు) దయలేనివాఁడు, బలహీనుఁడు.
కీనాశః కర్షకే క్షుద్రే కృతాన్తపశుఘాతినోః	కీనాశః—(పు) దున్నుకొనువాఁడు, నీచుఁడు, యముఁడు, కటికివాఁడు.
సుఖాశో రాజతినిశే శోభనాశప్రచేతసోః. ౨౨.	సుఖాశః—(పు) నెమ్మిచెట్టు, సుఖముగా భుజించువాఁడు, వరుణుఁడు.
పింగాశో మత్స్యభేదే స్యా	పింగాశః—(పు) మత్స్యవిశేషము, పల్లె

త్తథా పల్లీపతావపి, పిం గాశీ నీలికాయాం చ పింగాశం జాత్యకాంచ నే. ౨౩.	టూరియధికారి, పింగాశీ, (స్త్రీ) నీలిచెట్టు, (న) మేలిమిబంగారము.
పలాశః కింశుకే శట్యాం హరితే రాక్షసేఽపి చ, పత్రే పలాశం	పలాశః—(పు) మోదుగుచెట్టు, గంట్లకచోరముచెట్టు, ఆకుపచ్చరంగు, రాక్షసుఁడు, (న) ఆకు.
సంవేశశ్శయనే చాసనేఽపి చ. ౨౪.	సంవేశః—(పు) నిద్ర, పీఠము.
నివేశశ్శిబిరోద్వాహ విన్యాస సదనేష్వపి,	నివేశః—(పు) దండువిడిసినతావు, పెండ్లి, ఉంచుట, ఇల్లు.
నిర్వేశో మూర్ఛనే భోగే నిర్వేశో వేతనేఽపి చ.	నిర్వేశః—(పు) మూర్ఛపోవుట, భోగము, (వేశ్యాదులకిచ్చెడువెల) జీతము.
ప్రదేశో దేశమాత్రే స్యాత్తర్జన్యంగుష్ఠసమ్మితే, భిత్తావపి ప్రదేశస్స్యా	ప్రదేశః—(పు) స్థానము, లొడితెడు, గోడ.
త్సదేశోఽభ్యర్ణదేశయోః.	సదేశః—(పు) సమీపము, స్థానము.
నిర్దేశ శ్శాసనోపాంతభాషణే నిర్దేశః—(పు) ఆజ్ఞ, సమీపము, చెప్పుట. షు ప్రయుజ్యతే,	
ఆదర్శో దర్పణే టీకాప్రతి పుస్తకయోరపి. ౨౫.	ఆదర్శః—(పు) అద్దము, అర్థవివరణము, సంపుటములుగల గ్రంథము.
కర్కశః పరుషే క్రూరే కృపణే నిర్దయే దృఢే, ఇక్షౌ సాహసికే కాసమర్దకంపిల్లయోరపి. ౨౬	కర్కశః—(త్రి) కఠినము, క్రూరము, లోభి, దయలేనివాఁడు, దృఢము, (పు) చెఱకు, సాహసుఁడు, కసింతచెట్టు, కంపిల్లమను గ్రంథద్రవ్యము.
గిరిశో వాక్పతౌ రుద్రే గిరిశోఽద్రిపతావపి,	గిరిశః—(పు) బ్రహ్మ, శివుఁడు, పర్వతరాజు.
ఉడ్డీశో గ్రంథభేదే స్యాదుడ్డీశశ్చండికాపతౌ. ౨౭.	ఉడ్డీశః — (పు) ఆగమశాస్త్రగ్రంథము, శివుఁడు.
తుంగీశశ్శంకరే చంద్రే	తుంగీశః—(పు) శివుఁడు, చంద్రుఁడు,

పతీశస్తార్క్ష్యకృష్ణయోః, — పతీశః—(పు) గరుడుఁడు, కృష్ణుఁడు.

ఉపాంశుర్జపభేదే స్యాదుపాం
శు విజనేఽవ్యయం. ౩౦ — ఉపాంశుః—(పు) జపవిశేషము, (అవ్య) రహస్యము.

దుస్స్పర్శాఖ్యా ఖరస్పర్శే
కంటకార్యాం చ వాసకే, — దుస్స్పర్శః—(త్రి) తీవ్రస్పర్శగలది, (స్త్రీ) వాకుడుచెట్టు, (పు) అడ్డసరలేక తీటకసిందచెట్టు.

విపాశాఖ్యా సరిద్భేదపాశవ
ర్జితయోర్మతా. ౩౧. — విపాశా—(స్త్రీ) విపాశానది, (త్రి) వదలిన పాశములుగలవాఁడు.

వికేశీ పటవర్త్యాం స్యాద్వికేశీ
విధవాస్త్రియాం, — వికేశీ—(స్త్రీ) గుడ్డవత్తి, విధవ.

భూకేశ్యా వల్గుజేఽపి స్యా
ద్భూకేశశ్శైవలే వటే. — భూకేశీ—(స్త్రీ) కారుగచ్చచెట్టు, భూకేశః, (పు) నాఁచు, మఱ్ఱిచెట్టు.

జలేశో వరుణే వార్ధా — జలేశః—(పు) వరుణుఁడు, సముద్రుఁడు.

వభీశుః ప్రగ్రహే ద్యుతౌ, — అభీశుః—(పు) పగ్గము, కిరణము.

అథ శాంత శ్చతుర్వర్ణః. — శాంత చతుర్వర్ణము.

అపదేశః స్మృతో లక్ష్యే
నిమిత్తవ్యాజయోరపి. — అపదేశః—(పు) గుఱి, కారణము, మిష.

జీవితేశో యమే కాంతే జీ
వాతౌ జీవనాధిపే, — జీవితేశః—(పు) యముఁడు, భర్త, బ్రదికించెడి యౌషధము, జీవనమొసంగు ప్రభువు.

ఆశ్రయాశో హుతవహే ఆశ్ర
భవేదాశ్రయనాశకే. — ఆశ్రయాశః—(పు) అగ్ని, (త్రి) ఆశ్రయమును జెఱచువాఁడు.

నాగపాశః స్మృతః స్త్రీణాం
కరణే వరుణాయుధే, — నాగపాశః—(పు) రతిబంధ విశేషము, వరుణపాశము.

పురోడాశో హవిర్భేదే చమ
స్యాం పిష్టకస్య చ. ౩౨.
రసే సోమలతాయాశ్చ
హుతశేషేఽపి కీర్తితః, — పురోడాశః—(పు) హోమద్రవ్య విశేషము, పిష్టపాత్రము, సోమలతారసము, హోమశేషము.

పరివేశః పరివృతౌ భానో — పరివేశః—(పు) ఆవరణము, పరివేషము.

స్వవిధమండలే. ౩౬.	
ప్రతిష్కశస్సహాయే స్యాద్వార్తాహారపురోగయోః,	ప్రతిష్కశః—(త్రి) సహాయుఁడు, వృత్తాంతమును జెప్పువాఁడు, ముందుఁ బోవువాఁడు.
ఉపస్పర్శస్స్పర్శమాత్రే స్నానాచమనయోరపి. ౩౭.	ఉపస్పర్శః—(పు) తాకుట, స్నానము, ఆచమనము
భూమిస్పృగ్వైశ్యనరయోః	భూమిస్పృక్—(పు) కోమటి, మనుష్యుఁడు.
క్రూరదృక్స్యాత్ఖలే శనౌ,	క్రూరదృక్—(పు) దుష్టుఁడు, శని.
అపభ్రంశోఽపశబ్దే స్యాద్భాషాభేదావపాతయోః.	అపభ్రంశః—(పు) అపశబ్దము, గ్రామ్యభాష, పడుట
ఉపదంశోఽవదంశే స్యాన్మేఢ్రరోగేఽపి కీర్తితః,	ఉపదంశః—(పు) ఊరుఁగాయ, కొఱుకు రోగము
ఖండపర్శుః పరశురామే శంకరే చూర్ణలేపిని. ౩౯. ఖండామలకభైషజ్యే సింహికాతనయేఽపి చ,	ఖండపర్శుః—(పు) పరశురాముఁడు, శివుఁడు, సున్నము పూయువాఁడు. ఖండామలకమను ఔషధము, రాహువు.
పాదపాశీ ఖడ్డుకాయాం శృంఖలాకటకేఽపి చ. ౪౦.	పాదపాశీ—(స్త్రీ) గంట, కాలిగొలుసు.
స్మృతా పంచదశీ పౌర్ణమాస్యమావాస్యయోరపి,	పంచదశీ—(స్త్రీ) పున్నమ, అమావాస్య.

అథ శాంతః పంచవర్ణః. — శాంత పంచవర్ణము.

ధూర్జటే ఖండపరశుర్జామదగ్న్యే విధుంతుదే. ౪౧. ఖండామలకభైషజ్యే చూడాలేఽపి స్మృతో బుధైః,	ఖండపరశుః—(పు) శివుఁడు, పరశురాముఁడు, రాహువు, ఖండామలకమనుమందు, వట్రువమునై చెట్టు.

అథ షాంతో ద్వివర్ణః.	షాంత ద్వివర్ణము.
వృషస్స్యాద్వాసకే ధర్మే సౌరభేయే చ శుక్రలే, పుం రాశిభేద యోశ్శృంగ్యాం మూషిక శ్రేష్ఠయోరపి. ౧. కపికచ్ఛ్వాం వృషా ప్రోక్తా వ్రతినామాసనే వృషీ,	వృషః—(పు) అడ్డసరపుఁజెట్టు, ధర్మము, ఎద్దు, వీర్యవృద్ధిగలవాఁడు, వృషభజాతి పురుషుఁడు, వృషభరాశి, వృషభమను నోషధి, ఎలుక, (ఉత్తరపదమైనచో) శ్రేష్ఠము, (స్త్రీ) దూలగొండిచెట్టు, వృషీ, (స్త్రీ) చిత్రాసనము.
విషం తు గరళే తోయేఽతివిషాయాం విషా మతా.	విషం—(న) గరళము, నీరు, (స్త్రీ) అతివస.
తుషో ధాన్యత్వచి ఖ్యాతో విభీతకతరావపి,	తుషః—(పు) ఉముక, తాండ్రచెట్టు.
మిషం చ స్పర్ధనే వ్యాజే	మిషం—(న) కలహము, కపటము.
తర్షో లిప్సాపిపాసయోః. ౩	తర్షః—(పు) ఆశ, దప్పిక.
వర్షం సంవత్సరే వృష్టౌ జంబూద్వీపే ఘనే విదుః, ప్రావృట్కాలే తు వర్షా స్స్యుః	వర్షః—(ప్న) సంవత్సరము, వాన, జంబూద్వీపము, మేఘము, (స్త్రీ. బ) వానకాలము.
కర్షం కషణమానయోః. ౪.	కర్షః—(పు) ఒరయిక, పదియాఱుమాషములబంగారము.
మాషో వ్రీహ్యంతరే మూర్ఖే మానత్వగ్దోష భేదయోః,	మాషః—(పు) మినుములు, మూర్ఖము, ఐదుగురిగింజలయెత్తు, త్వగ్దోషభేదము.
మేషో రాశిప్రభేదే స్యాదురణే భేషజాంతరే. ౫	మేషః—(పు) మేషరాశి, పొట్టేలు, ఔషధవిశేషము.
శేషస్సంకర్షణేఽనంత ఉపయుక్తేతరే వధౌ, ప్రసాదాన్నిజనిర్మాల్యదానే శేషేతి కీర్తితా. ౬.	శేషః—(పు) బలరాముఁడు, ఆదిశేషువు, (ప్న) మిగిలినది, చంపుట, (స్త్రీ) అనుగ్రహించి యిచ్చినఁ పూలులోనగునవి.
శోషస్తు శోషణే రాజయక్ష్మణ్యపి నిగద్యతే,	శోషః—(పు) కృశించుట, క్షయరోగము

దోషస్తు దూషణే పాపే దోషా రాత్రౌ భుజేఽపి చ.	దోషః—(పు) దూషించుట, పాపము, (స్త్రీ) రాత్రి, భుజము.
కోషస్తు కుడ్మలే పాత్రే దివ్యే ఖడ్గపిధానకే, జాతికోశేఽర్థసంఘాతే పేశ్యాం శబ్దాదిసంగ్రహే ౹ ముష్కే చ పుస్తకే	కోషః—(పు) మొగ్గ, గిన్నె, శపథము, కత్తియొఱ, జాజికాయబెరడు, బొక్కసము, గ్రుడ్డు, నిఘంటువు, వృషణము, పుస్తకము
చాషస్త్విక్షుపక్షిభిదోర్మతః,	చాషః—(పు) చెఱకు, పాలపిట్ట.
ఘోషస్తు ఘోషకధ్వానగోపాలాభీరపల్లిషు ౹ ఘోషా తు శతపుష్పాయాం ఘోషః కాంస్యేఽంబుదధ్వనౌ,	ఘోషః—(పు) చేఁతి బీఱచెట్టు, గొల్లవాఁడు, గొల్లపల్లె, (స్త్రీ) పెద్దసదాపచెట్టు, (పు) కంచు, ఉఱుము.
ప్రేషస్స్యాత్ప్రేషణే క్లేశే మర్దనోన్మాదయోరపి. ౧౦	ప్రేషః—(పు) పంపుట, కష్టము, మర్దించుట, పిచ్చి.
పౌషో మాసవిశేషే స్యాత్పౌషం తు మహయుద్ధయోః,	పౌషః—(పు) పుష్యమాసము, (న) ఉత్సవము, యుద్ధము.
త్విట్కాంతౌ వ్యవసాయే చ జిగీషాయాం రుచౌ గిరి.	త్విట్—(స్త్రీ) శోభ, ఉద్యోగము, జయేచ్ఛ, కిరణము, మాట.
విడ్వ్యాప్తౌ పన్నే చ విష్ఠాయాం	విట్—(స్త్రీ) వ్యాపించుట, విరేచనము.
శుషిశ్శోషే బిలేఽపి చ,	శుషిః—(స్త్రీ) కృశించుట, రంధ్రము.
ఋషిర్వేదే వసిష్ఠాదౌ దీధితావపి పఠ్యతే. ౧౧.	ఋషిః—(పు) వేదము, సప్తర్షులు, కిరణము.
ఉషా బాణసుతారాత్ర్యోరుషః కామిని గుగ్గులౌ,	ఉషా—(స్త్రీ) ఉషాదేవి, రాత్రి, (పు) విటుఁడు, గుగ్గిలపుఁజెట్టు.
ఝషా నాగబలాయాం స్యాద్వైసారిణే ఝషో మతః.	ఝషా—(స్త్రీ) బీఱచెట్టు, (పు) చేప.
కర్షూః కరీషదహనే కుల్యాయాం చ సరిత్యపి,	కర్షూః—(పు) పిడకనిప్పు, (స్త్రీ) కాలువ, నది.

అథ షాంత స్త్రివర్ణః. — షాంత త్రివర్ణము.

నికషశ్శాణఫలకే నికషా యాతుమాతరి. ౧౪. — నికషః—(పు) సానఱాయి, (స్త్రీ) రాక్షసులతల్లి.

నహుషో రాజ్ఞి భుజగే — నహుషః—(పు) నహుషచక్రవర్తి, సర్పవిశేషము.

కలుషం త్వావిలైనసోః, — కలుషం—(త్రి) మలినమైనది, పాపము.

కిల్బిషం వృజినే రోగేఽప్య పరాధేఽపి కిల్బిషం. ౧౫. — కిల్బిషం—(న) పాపము, రోగము, అపరాధము.

నిమేషనిమిషౌ కాలవిశేషేఽ క్షినిమీలనే, — నిమేషః, నిమిషః (పు) ఱెప్పపాటు కాలము, ఱెప్పపాటు.

పరుషం కర్బురే రూక్షే స్యా న్నిష్ఠురవచస్యపి. ౧౬. — పరుషం—(త్రి) చిత్రవర్ణము, నిష్ఠురము, (న) నిష్ఠురవాక్కు.

పురుషః పూరుషే సాంఖ్యజ్ఞే చ పున్నాగపాదపే, మృగేఽశ్వస్థానభేదే చ విష్ణా వాత్మని ధాతరి. ౧౭. — పురుషః—(పు) మగవాఁడు, సాంఖ్యశాస్త్రము నెఱింగినవాఁడు, సురపొన్నచెట్టు, పురుషమృగము, గుఱ్ఱముయొక్క స్థానభేదము, విష్ణువు, పరమాత్మ, బ్రహ్మ.

పౌరుషం పురుషస్యోక్తం భావే కర్మణి తేజసి, ఊర్ధ్వవిస్తృతదోఃపాణి నృమాణ పురుషౌఘయోః. ౧౮. — పౌరుషం—(న) పురుషభావము, పురుషకర్మము, పరాక్రమము, పురుషుని చేయెత్తుపొడవు, పురుషసంఘము.

కల్మాషో రాక్షసే కృష్ణే కల్మాషః కృష్ణపాండురే, — కల్మాషః—(పు) రాక్షసుఁడు, నలుపురంగు, నలుపుమీఁఱిన తెలుపురంగు.

కుల్మాషో యావకే ప్రోక్తః కుల్మాషం కాంజికేఽపి చ. — కుల్మాషః—(పు) అలచందలు, (న) పులికడుగు.

ఉష్ణీషస్తు శిరోవేష్టే కిరీటే లక్షణాంతరే, — ఉష్ణీషః—(పు) తలపాగ, కిరీటము, గుర్తు.

తరీషస్సుందరాకారే భేలే ఽబ్ధివ్యవసాయయోః. ౨౦. — తరీషః—(పు) అందమైనవాఁడు, తెప్ప, సముద్రము, ప్రయత్నము.

రోహిషం కత్తృణే జ్ఞేయం — రోహిషం—(న) కామంచిగడ్డి, (పు)

రోహిషో హరిణాంతరే,	కొండగొఱ్ఱె.
విశ్లేషస్స్యాద్విఘటనే విశ్లేషో విధురేఽపి చ. ౨౧.	విశ్లేషః—(పు) ఎడఁబాటు, ఒడఁగూడమి.
ప్రదోషః కాలభేదే స్యాత్ప్రదోషో దోషఇష్యతే,	ప్రదోషః—(పు) సాయంకాలము, దోషము.
అభీషుః ప్రగ్రహే రశ్మౌ	అభీషుః—(పు) పగ్గము, కిరణము.
ప్రత్యూషోఽహర్ముఖే వసౌ.	ప్రత్యూషః—(పు) ప్రాతఃకాలము, ఒక వసువు.
గండూషో ముఖపూర్త్యౌ స్యాత్కరిహస్తాంగుళావపి, ప్రసృతేఽపి చ	గండూషః—(పు) పుక్కిలింత, తుండము చివర, పుడిసిలి.
శైలూషః కథితో నటబిల్వయోః, ౨౩.	శైలూషః—(పు) నటుఁడు, మారేడు చెట్టు.
మారిషశ్శాకభేదే స్యాన్మారిషా దక్షమాతరి, నాట్యోక్తౌ మారిషశ్చార్యే మారిషః కనకేఽంబుధౌ. ౨౪	మారిషః—(పు) తోటకూర, (స్త్రీ) దక్షునితల్లి, (పు) (నాట్యపరిభాషయందు) పూజ్యుఁడు, బంగారము, సముద్రము.
ఆమిషం పలలే లోభే సంభోగ్యోత్కోచయోరపి, ఆమిషం సుందరాకారరూపాదివిషయేఽపి చ. ౨౫.	ఆమిషం—(న) మాంసము, ఆశ, భోగింపఁదగిన వస్తువు, లంచము, సౌందర్యాదులు.
ఆకర్షశ్శారిఫలకే పాశకే ద్యూత ఇంద్రియే, ఆకర్షణేఽపి చాకర్షః కోదండాభ్యాసవస్తుని. ౨౬.	ఆకర్షః—(పు) సొగటాలబల్ల, పాచిక, జూదము, ఇంద్రియములు, లాగుట, వింటినారి.
సంహర్షమాహుస్స్పర్ధాయాం ప్రమోదేఽపి ప్రభంజనే,	సంహర్షః—(పు) ద్వేషము, సంతోషము, వాయువు.
విశేషస్తిలకే వ్యక్తౌ ప్రతీకేఽత్యంతభేదకే. కావ్యా	విశేషః—(పు) నొసటిబొట్టు, వింతరూపము, అవయవము, భేదము, విశేషా

లంకారభేదేఽపి	లంకారము.
మహిషస్త్సైరిభే మతః,మహి	మహిషః—(పు) దున్నపోతు, (స్త్రీ) రాజు
షీ నృపపత్న్యాం స్యా	భార్య, గేదె, ఓషధీవిశేషము.
త్సైరిభ్యామోషధీషు చ.	
శుశ్రూషా శ్రోతుమిచ్ఛా	శుశ్రూషా—(స్త్రీ) విననిచ్ఛ, సేవ, చెప్పుట.
యాం పరిచర్యాకథాన	
యోః,	
జిగీషా జేతుమిచ్ఛాయాం	జిగీషా—(స్త్రీ) జయేచ్ఛ, ప్రయత్నము,
వ్యవసాయప్రకర్షయోః.	ఆధిక్యము.

అథ షాంత శ్చతుర్వర్ణః.	షాంతచతుర్వర్ణము.
అనిమేషస్సురే మత్స్యేఽప్య	అనిమేషః—(పు) దేవత, చేప.
నుకర్షోఽనుకర్షణే, అను	అనుకర్షః—(పు) ఆకర్షించుట, నొగ
కర్షో రథస్యాధఃస్థితేదా	క్రిందికోడిపీట.
రుణి చేష్యతే. 30.	
అనుతర్షస్సురాపానపాత్రే	అనుతర్షః—(పు) కల్లుముంత, ఆశ,
తృష్ణాభిలాషయోః.	కోరిక.
వాతరూషస్తు వాతూలో	వాతరూషః—(పు) పిచ్చివాఁడు, లంచ
త్కోచయోశ్శక్రకార్ముకే.	ము, ఇంద్రధనుస్సు.
అంబరీషం రణే భ్రాష్ట్రేఽప్యం	అంబరీషం—(న) యుద్ధము, (న్పు)మంగ
బరీషో నృపాంతరే, మా	లము, (పు) అంబరీషుఁడు, సూర్యుఁ
ర్తాండే ఖండపరశౌ వా	డు, శివుఁడు, అంబాళవృక్షము, బా
మ్రాతకకిశోరయోః. 31	లుఁడు.
పరిఘోషో నినాదే స్యాద	పరిఘోషః—(పు) ధ్వని, వంచింపఁదగినది,
వాచ్యే జలదధ్వనౌ,	ఉఱుము.
నందిఘోషోఽర్జునరథే	నందిఘోషః— (పు) అర్జునునిరథము,
ఘోషే వందిజనస్య చ.	స్తుతిపాఠకులసందడి.
మహాఘోషం మతం హట్టే	మహాఘోషం—(న) బజారు, (పు)గొప్ప
మహాఘోషోఽతిఘో	ధ్వని, (స్త్రీ) కర్కాటకశృంగి.
షణే, స్మృతా కర్కట	

శృంగాఖ్యాం చ మహా
ఘోషా మనీషిభిః. ౩౪.

కింపురుషః కిన్నరేఽపి స్యా
ల్లోకభేదేఽ

కింపురుషః—(పు) దేవయోనివిశేషము, కింపురుషలోకము.

ప్యలంబుషః, ఛర్దనేఽలం
బుషా ప్రోక్తా గండీరీస్వ
ర్గవేశ్యయోః. ౩౫.

అలంబుషః—(పు) వమనము, (స్త్రీ) ములు జెముడుచెట్టు, అలంబుషయను నప్సరస.

పలంకషా గోక్షురకే రాస్నా
గుగ్గులుకింశుకే, ముండీరీ
లాక్షయోశ్చాపి రాక్షసే
ఽపి పలంకషః. ౩౬.

పలంకషా—(స్త్రీ) పల్లేరుచెట్టు, సన్నరాష్టము, గుగ్గిలపుఁజెట్టు, మోదుగుచెట్టు, ముండీరవృక్షము, లక్క, (పు) నైరృతి.

అథ సాంతో ద్వివర్ణః.

సాంత ద్వివర్ణము.

రసో గంధరసే స్వాదే తిక్తా
దౌ విషరాగయోః, శృం
గారాదౌ ద్రవే వీర్యే
దేహధాతౌ చ పారదే.
౧. రసా తు సల్లకీపాఠా
జిహ్వాధరణికంగుషు,

రసః—(పు) బాలింతబోలు, రుచి, షడ్రసములు, గరళము, అనురాగము, శృంగారాదినవరసములు, పలుచనిది, రేతస్సు, దేహధాతువిశేషము, పాదరసము, (స్త్రీ) అందుగుచెట్టు, చిఱుబొద్దిచెట్టు, నాలుక, భూమి, కొఱ్ఱలు.

భాసో భాసి సమాఖ్యాతో
గోష్ఠే కుక్కుటగృధ్ర
యోః. ౨.

భాసః—(పు) కాంతి, గోవులదొడ్డి, కోడి, రాబందు.

దాసశ్శూద్రే దానపాత్రే
భృత్యధీవరయోరపి,
దాసీ చేట్యాం చ ఝిం
ట్యాం చ

దాసః—(పు) శూద్రుఁడు, దానార్హుఁడు. సేవకుఁడు, జాలరివాఁడు, దాసీ (స్త్రీ) పనికత్తె, నల్లగోరంటచెట్టు.

రాసః కోలాహలే ధ్వనౌ. ౩.
రాసా శృంఖలకే రాసః
క్రీడాయామపి గోదు
హాం,

రాసః—(పు) కలకలధ్వని, ధ్వని, (స్త్రీ) కాలికి బొండకొయ్య వేసిన ఒంటుపిల్ల, (పు) గొల్లల క్రీడావిశేషము.

చాసస్సువర్ణచూడే స్యాత్పక్షి భేదే కిష్కుపర్వణః. ౪.
చాసః—(పు) పాలపిట్ట, ఒకవిధమగు చెఱకు.

భాః ప్రభావే మయూఖేఽపి
భాః—(పు) ప్రతాపము, కిరణము.

మాః స్మృతశ్చంద్రమాసయోః,
మాః—(పు) చంద్రుఁడు, మాసము.

అదః పరస్మిన్నత్రాపి
అదః—(త్రి) ఇతరము, ఇది.

గోసో గంధరసోషయోః. ౫.
గోసః—(పు) బాలింతబోలు, ప్రాతఃకాలము.

వత్సస్తర్ణకపుత్రాదివర్షే వత్సం తు వక్షసి,
వత్సః—(పు) లేగదూడ, పసిబిడ్డ, సంవత్సరము, (న) ఱొమ్ము.

గుత్సస్తంబే హారభేదే స్తబకే గ్రంథిపర్ణకే. ౬.
గుత్సః—(పు) దుబ్బు, ముప్పదిరెండు పూసల అహారము, గుత్తి, గండివనము చెట్టు.

వాసో గేహేఽప్యవస్థానే వాసస్స్యాదటరూషకే,
వాసః—(పు) గృహము, ఉండుట, అడ్డసరపుఁజెట్టు.

వ్యాసో మునౌ స్యాద్విస్తారే
వ్యాసః—(పు) వ్యాసముని, విస్తారము.

త్రాసో భీమణిదోషయోః. ౭.
త్రాసః—(పు) భయము, మణిదోషము.

హంసో విహంగభేదే స్యాదర్కే విష్ణౌ హయాంతరే, యోగిభేదే మంత్రభేదే పరమాత్మని మత్సరే. ౮. నిర్లోభనృపతౌ హంసశ్శారీరమరుదంతరే,
హంసః—(పు) అంచ, సూర్యుఁడు, విష్ణువు, తెల్లగుఱ్ఱము, యోగులలో భేదము, మంత్రభేదము, పరమాత్మ, మాత్సర్యము, లోభగుణము లేని రాజు, శరీరమునందున్న ఒకానొక వాయువు.

అంసస్స్కంధే విభాగే చ
అంసః—(పు). భుజము, (పు) భాగము.

కంసో దైత్యాంతరే స్మృతః. కాంస్యే చ కాంస్యపాత్రే చ మానభేదేఽపి కీర్తితః,
కంసః—(పు) కంసుఁడు, కంచు, కంచము, తవ్వ.

మాంసం స్యాదామిషే మాంసీ తక్కోలీజటయోరపి.
మాంసం—(న) మాంసము, మాంసీ (స్త్రీ) తక్కోలపుఁజెట్టు, జటామాంసిచెట్టు.

వసుర్మయూఖాగ్నిజనాధిపేషు యోక్త్రే బకే స్యాద్వసు
వసుః—(పు) కిరణము, అగ్ని, వసురాజు, పలుపు, బకపుష్పవృక్షము, (న) బం

హాటకే చ, వృద్ధ్యౌషధ శ్యామధనేషు రత్నే వసు స్మృతం స్యాన్మధురేఽన్య వచ్చ. ౧౧. — గారము, బుద్ధియను గంధద్రవ్యము నలుపు, ధనము, రత్నము, (త్రి) మధురమైనది.

నాసా తు నాసికాయాం స్యా న్నాసా ద్వారోర్ధ్వదారుణి, — నాసా—(స్త్రీ) ముక్కు, ద్వారమునకు మీఁదుగానుండు నడ్డకమ్మి.

మృత్స్నా తు కథితా వాశీ శ్రేష్ఠమృత్తికయోరపి. — మృత్స్నా—(స్త్రీ) వడ్రంగి బాడిస, మంచి మన్ను.

హింసా చౌర్యాదివధయోః — హింసా—(స్త్రీ) దొంగతనము మొదలగునవి, చంపుట.

శంసా వచనవాంఛయోః, — శంసా—(స్త్రీ) మాట, కోరిక.

మిసిస్తు మధురామాంస్యోశ్శతపుష్పాజమోదయోః. — మిసిః—(స్త్రీ) అడవి సదాపచెట్టు, జటామాంసిచెట్టు, సదాపచెట్టు, ఓమములో భేదము.

కాసూర్వికలవాచి స్యాత్కాసూశ్శక్త్యాయుధేఽపి చ, — కాసూః—(స్త్రీ) కుత్సితవాక్యము, శక్తియను నాయుధవిశేషము.

ప్రసూరశ్వాజనన్యోశ్చ కందలీవీరుధోరపి. ౧౨. — ప్రసూః—(స్త్రీ) ఆఁడుగుఱ్ఱము, తల్లి, నేలయరఁటి, పెనఁగొన్న తీవలు.

అథ సాంత త్రివర్గః.

సాంత త్రివర్గము.

అలసః పాదరోగే స్యాత్క్రియామందే ద్రుమాంతరే, అలసా హంసపద్యాం చ — అలసః—(పు) పాదరోగము, (బోదకాలు) (త్రి) పనులయందు చాలసించువాఁడు, వృక్షవిశేషము, (స్త్రీ) హంసపాదిచెట్టు.

రభసో వేగహర్షయోః. ౧౩. — రభసః—(పు) వేగము, సంతోషము.

పనసః కంటకిఫలే కంటకే కపిరుగ్భిదోః, — పనసః—(పు) పనసచెట్టు, ముల్లు, ఒకానొక వానరుఁడు, రోగభేదము.

సురసస్స్యాత్సుమధురే పర్ణాసే సురసాపి చ. ౧౪. — సురసః—(త్రి) మధురమైనది, (స్త్రీ) నల్లగగ్గెరచెట్టు.

సారసః పక్షిభేదేందో స్సారసం సరసీరుహే, — సారసః—(పు) బెగ్గురుపక్షి, చంద్రుఁడు, (న) పద్మము.

శ్రీవాసో వృక్షధూపే స్యా త్పంకజే పీతవాససి. ౧౮. — శ్రీవాసః—(పు) దేవదారుబంకతోఁ జేసిన ధూపద్రవ్యము, పద్మము, విష్ణువు.

సాహసం తు బలాత్కార కృతకార్యే దమేఽపి చ, — సాహసం—(న) తెగువ, దండోపాయము

వాహసో జలనిర్యాణేఽజగరే సునిషణ్ణకే. ౧౯. — వాహసః—(పు) తూముకాలువ, కొండచిలువ, చెంచలికూర.

లాలసో లాలసాపి స్యాద్యాచ్ఞాతృష్ణాతిరేకయోః; ఔత్సుక్యే చ — లాలసః, లాలసా (పు) యాచన, అత్యాశ, ఉత్సాహము.

సమాసస్తుసంక్షేపేచసమర్థనే. — సమాసః—క్లుప్తముగాఁ జేయుట, సమర్థించుట.

కీకసః క్రిమిజాతౌ స్యాదస్థ్ని కీకసమిష్యతే, — కీకసః—(పు) నులిపురుగు, (న) ఎముక.

పాయసం పరమాన్నే స్యా చ్ఛ్రీవాసేఽపి చ పాయసః. ౨౦. — పాయసం—(న) పరమాన్నము, (పు) అందుగుబంకతోఁ జేసిన దూపద్రవ్యము.

వాయసో నాళిజంఘే స్యా చ్ఛ్రీవాసే చాగురుద్రుమే, కాకోదుంబరికాయాం చ కాకమాచ్యాం చ వాయసీ. ౨౧. — వాయసః—(పు) కాకి, ధూపద్రవ్యము, అగరుచెట్టు, వాయసీ (స్త్రీ) కాకిమేడిచెట్టు, కామంచిచెట్టు.

మానసం సరసి స్వాంతేఽ — మానసం—(న) మానససరస్సు, మనస్సు.

ప్యాశ్వాసో నిర్వృతౌ మతః, ఆఖ్యాయికాపరిచ్ఛేదేఽ — ఆశ్వాసః—(పు) సుఖము, ప్రబంధమునందలి భాగము.

ప్యభ్యాసోఽభ్యసనేఽంతికే. — అభ్యాసః—(పు) పరిచయము, సమీపము.

ఉచ్ఛ్వాసః ప్రాణనాశ్వాసగద్యబంధగుణాంతరే, — ఉచ్ఛ్వాసః—(పు) బ్రదుకుట, ఊఱడించుట, ఆఖ్యాయిక పరిచ్ఛేదము.

ఇష్వాసో ధన్విధనుషో — ఇష్వాసః—(పు) ధనుర్ధరుఁడు, ధనువు.

ర్విలాసో భావలీలయోః ౨౩. | విలాసః—(పు) అభిప్రాయము, శృంగార చేష్టావిశేషము.

వీతంసో బంధనోపాయే మృగాణాం పక్షిణామపి, తేషామపి చ విశ్వాసహేతోః ప్రావరణే స్మృతః. ౨౪. | వీతంసః—(పు) పశుపక్ష్యాదులఁబట్టెడు వల, బోను.

ఉత్తంసః కర్ణపూరే స్యాచ్ఛేఖరే చ వతంసవత్, | ఉత్తంసః—(పు) (వతంసశబ్దమువలె) కర్ణాభరణము, కిరీటము.

బీభత్సో వికృతే క్రూరేఽప్యర్జునే చ ఘృణాత్మని. ౨౫. | బీభత్సః—(పు) వికృతరూపముగలవాఁడు, ఘాతుకుఁడు, అర్జునుఁడు, దయాశాలి.

విద్వానాత్మవిది ప్రాజ్ఞే పండితే చాభిధేయవత్, | విద్వాన్—(త్రి) బ్రహ్మజ్ఞాని, మిగులఁదెలిసినవాఁడు, పండితుఁడు.

భూయాన్ బహుతరార్థే స్యాత్పునరర్థే త్వదోఽవ్యయం. ౨౬. | భూయాన్—(త్రి) అధికము, (అవ్య) మరల.

జ్యాయాన్ వృద్ధే చ శస్తే చ | జ్యాయాన్—(త్రి) వృద్ధుఁడు, శ్రేష్ఠమైనది.

హవిర్హోతవ్యసర్పిషోః, | హవిస్—(న) హోమద్రవ్యము, నేయి.

రేఫాస్స్యాదధమే క్రూరే కృపణేఽపి చ కథ్యతే. | రేఫాః—(త్రి) నీచుఁడు, ఘాతుకుఁడు, లోభి.

వేధా విధౌ బుధే విష్ణౌ | వేధాః—(పు) బ్రహ్మ, విద్వాంసుఁడు, విష్ణువు.

వాగః పాపాపరాధయోః, | ఆగః—(న) దోషము, నేరము.

వర్చో దీప్తౌ పురీషే చ వర్చో రూపేఽపి చ క్వచిత్. | వర్చః—(న) ప్రకాశము, మలము, (పు) రూపము.

ఛందః పద్యే చ వేదే చ స్వైరచారాభిలాషయోః | ఛందః—(న) పద్యము, వేదము, స్వేచ్ఛగాఁ దిరుగుట, ఇచ్ఛ.

ఏనోఽపరాధే కలుషే | ఏనః—(న) నేరము, పాపము.

మనశ్చిత్తమనీషయోః. ౨౭. | మనః—(న) చిత్తము, బుద్ధి.

రోదశ్చ రోదసీ చాపి దివి భూమౌ పృథక్ పృథక్ సహ ప్రయోగేఽప్యన యోః రోదస్యాదపి రోదసీ. 30. — రోదః } రోదసీ } (న, సీ) ఆకాశము, భూమి, భూమ్యాకాశములు.

ఓజస్తేజసి ధాతూనామవష్టంభప్రకాశయోః, ఓజో బలే చ దీప్తౌ చ — ఓజః—(న) ఎండ, ధాతుపుష్టి, వెలుతురు, బలము, కాంతి.

తేజో ధామ్ని పరాక్రమే. 31. ప్రభావరేతసోశ్చ — తేజః—(న) ప్రకాశము, శౌర్యము, సామర్థ్యము, శుక్లము.

రజస్స్యాదార్తవే గుణే, రజః పరాగే రేణౌ చ రజవత్పరికీర్తితం. 32. — రజః—(న) (రజశ్శబ్దమువలె) స్త్రీలరజస్సు, రజోగుణము, పరాగము, పరాగకణము.

వపుర్భవ్యాకృతౌ దేహే — వపుః—(న) సుందరాకారము, శరీరము.

పయస్స్యాత్ క్షీరనీరయోః, — పయః—(న) పాలు, నీరు.

వయః పక్షిణి బాల్యాదౌ వయో యౌవనమాత్రకే. — వయః—(న) పక్షి, ప్రాయము, యౌవనము.

శ్రేయస్తు మంగళే ధర్మే శ్రేయాన్ శస్తే తు వాచ్యవత్, శ్రేయసీ కరిపిప్పల్యామభయారాస్నయోరపి. 33. — శ్రేయః—(న) శుభము, ధర్మము, (త్రి) ప్రశస్తమైనది, (సీ) గజపిప్పలి, కరకచెట్టు, సన్నరాష్టము.

స్రోతోఽంబువేగేంద్రియయోః — స్రోతః—(న) ప్రవాహము, ఇంద్రియము.

ఓకస్సద్మని చాశ్రయే, — ఓకః—(న) గృహము, ఆధారము.

శిరః ప్రధానే సేనాగ్రభాగమస్తకయోరపి. 34. — శిరః—(న) ముఖ్యము, సేనముందటిభాగము, తల.

తపశ్చాంద్రాయణాదౌ స్యాద్ధర్మే లోకాంతరేఽపి చ, — తపః— (న) చాంద్రాయణాదివ్రతము, ధర్మము, తపోలోకము.

తపా మాఘే చ శిశిరే — తపాః—(పు) మాఘమాసము, శిశిర

	ర్తువు.
సరస్తోయతటాకయోః. ౩౯.	సరః—(న) జలము, మడుగు.
ఉషః ప్రభాతే సంధ్యాయా	ఉషః—(న) ప్రాతఃకాలము, సాయంకాలము.
మురశ్శ్రేష్ఠే చ వక్షసి,	ఉరః—(న) శ్రేష్ఠము, ఱొమ్ము.
తమోఽంధకారే స్వర్భానౌ తమశ్శోకే గుణాంతరే.	తమః—(న) చీఁకటి, రాహుగ్రహము, దుఃఖము, తమోగుణము.
నభో వ్యోమ్ని నభా మేఘే శ్రావణే చ పతద్గ్రహే, ఘ్రాణే మృణాలసూత్రే చ వర్షాసు చ నభాః స్మృతః.	నభః—(న) ఆకాశము, (పు) మేఘము, శ్రావణమాసము, తమ్మపడగము, ముక్కు, బిసతంతువు, వర్షాకాలము.
తరో బలే చ వేగే చ	తరః—(న) బలము, వేగము.
రేతశ్శుక్రే చ పారదే,	రేతః—(న) వీర్యము, పాదరసము.
అర్చిర్మయూఖశిఖయో	అర్చిః—(న) కిరణము, అగ్నిజ్వాల.
ర్బర్హిః కుశహుతాశయో.	బర్హిః—(న్ప) దర్భ, (పు) అగ్ని.
సహో బలే జ్యోతిషి మార్గశీర్షహేమంతయోశ్చాపి సహాః ప్రదిష్టః,	సహః—(న) బలము, తేజము, (పు) మార్గశీర్షమాసము, హేమంతర్తువు.
రహోఽపి గుహ్యే సురతేఽపి తత్త్వే	రహః—(న) ఏకాంతము, సురతము, యథార్థము.
మహో భవేదుత్సవతేజసో శ్చ. ౪౦.	మహః—(న) ఉత్సవము, ప్రకాశము.
జ్యోతిః ప్రకాశే దృశి తారకాయాం జ్యోతిర్దినేశానలయోరపి స్యాత్,	జ్యోతిః—(న) ప్రకాశము, నేత్రము, నక్షత్రము, (పు) సూర్యుఁడు, అగ్ని.
ధనుః ప్రియాలద్రుమరాశిభేదయోశ్శరాసనే చాపి ధనుర్ధనుర్ధరే. ౪౧.	ధనుః—(పు) మోరటిచెట్టు, (న) ధనూరాశి, ధనువు, (త్రి) విలుకాఁడు.
ఆశీరుక్తా హితాశంసాపవనాశనదంష్ట్రయోః,	ఆశీః— (స్త్రీ) హితముకోరుట, (ఆశీర్వాదము) పాముకోఱ.

రాక్షసీతి చ దంష్ట్రాయాం రాక్షసీ రక్షస్స్త్రియాం.	రాక్షసీ—(స్త్రీ) కోఱ, రక్కసి.
తామసీతి చ దుర్గాయాం తామసో భుజగే ఖలే,	తామసీ—(స్త్రీ) పార్వతి, తామసః (పు) పాము, దుర్మార్గుఁడు.
పుక్కసీ కాలికానీల్యోః పుక్కసశ్శ్వపచేఽధమే.	పుక్కసీ—(స్త్రీ) పార్వతి, నీలిచెట్టు, పుక్కసః (పు) చండాలుఁడు, నీచుఁడు.

అథ సాంత శ్చతుర్వర్ణః.	సాంత చతుర్వర్ణము.
భవేద్ఘనరసస్సాంద్రనిర్యాసే మోరటేఽప్సు చ, కర్పూరే పీలుపర్ణ్యాం చ సమ్యక్సిద్ధరసేఽపి చ. ౪౪.	ఘనరసః—(పు) చిక్కనిబంక, మజ్జిగ, జలము, కర్పూరము, దొండచెట్టు, బాగుగా సిద్ధమైనరసము.
సర్వరసః స్మృతో వాద్యభాండభేదే చ ధూనకే,	సర్వరసః—(పు) వీణాభేదము, సర్జరసము.
స్మృతం తామరసం పద్మే తామ్రకాంచనయోరపి.	తామరసం—(న) పద్మము, రాగి, బంగారము.
సిద్ధరసో రసే వ్యాడిప్రభృతిష్వపి దృశ్యతే,	సిద్ధరసః—(పు) పాదరసము, వ్యాడిమున్నగు రససిద్ధిగలవారు.
మహారసస్స్యాత్ఖర్జూరే కోశకారకశేరుణోః. ౪౫.	మహారసః—(పు) ఖర్జూరపుఁజెట్టు, ఒకవిధమగు చెఱకు, తుంగముస్తె.
రాసేరసస్తు రాసే స్యాద్రససిద్ధిబలావపి, షష్ఠిజాగరకే గోష్ఠ్యాం శృంగారపరిహాసయోః. ౪౬.	రాసేరసః— (పు) రాసక్రీడ, రసవాదమందు నైపుణ్యము, ప్రసవించిన నాఱవరేయి, సభ, శృంగారరసము, ఎకసక్కెము.
శ్వశ్శ్రేయసం చ భద్రే స్యాత్ప్రానందే చ శర్మణి,	శ్వశ్శ్రేయసం—(న) శుభము, మోక్షము, సుఖము.
నిశ్శ్రేయసం చ కల్యాణే చంద్రచూడాపవర్గయోః.	నిశ్శ్రేయసం—(న) శుభము, (పు) శంకరుఁడు, (న) మోక్షము.
కుంభీనసో విషజ్వాలాకులదృష్టిభుజంగమే, కుంభీనసీ	కుంభీనసః—(పు) విషజ్వాలలుగ్రక్కెడుపాము, కుంభీనసీ, (స్త్రీ) లవణాసురుని

జనన్యాం చ లవణాఖ్యస్య రక్షసః. ౪౯.	తల్లి.
మలీమసం తు మలినే పుష్ప కాసీసలోహయోః,	మలీమసం—(త్రి) మలినమైనది, (న) మైలతుత్తము, లోహము.
పౌర్ణమాసః పౌర్ణమాసీ యజ్ఞపూర్ణిమయోః క్రమాత్. ౫౦.	పౌరమాసః పౌర్ణమాసీ —(పు) (స్త్రీ) (వరుసగా) యాగవిశేషము, పూర్ణిమ.
అధివాసో నివాసే చ సంస్కారే ధూపనాదిభిః,	అధివాసః—(పు) ఉనికి, ధూపాదులచేఁ బరిమళింపఁజేయుట, ఆదిశబ్దముచే ధాన్యశయ్యాదులు.
చంద్రహాసో దశగ్రీవకరవాలేఽసిమాత్రకే. ౫౧.	చంద్రహాసః—(పు) రావణుని ఖడ్గము, ఖడ్గము.
విశ్వావసుస్స్యాద్గంధర్వభేదే విశ్వావసుర్నిశి,	విశ్వావసుః—(పు) గంధర్వవిశేషము, (స్త్రీ) రాత్రి.
విభావసుర్దినమణౌ హారభేదే చ పావకే. ౫౨.	విభావసుః—(పు) సూర్యుఁడు, ముత్తెములదండ, అగ్ని.
పునర్వసుర్భవేదృక్షే కాత్యాయనమునావపి,	పునర్వసుః—(పు) పునర్వసు నక్షత్రము, కాత్యాయనముని.
రాజహంసస్తు కాదంబే కలహంసే నృపోత్తమే. ౫౩.	రాజహంసః—(పు) ధూమ్రవర్ణములైన ముక్కుకాళ్లు తెక్కలుగల హంస, ఎఱ్ఱనైన కాళ్లు ముక్కుగల హంస, రాజశ్రేష్ఠుఁడు.
కలహంసస్తు కాదంబే రాజహంసే నృపోత్తమే,	కలహంసః — (పు) ధూమ్రవర్ణములైన ముక్కుకాళ్లు తెక్కలుగల హంస, ఎఱ్ఱనగు కాళ్లు ముక్కుగల హంస, రాజశ్రేష్ఠుఁడు.
అవధ్వంసః పరిత్యాగే నిందనేఽప్యవచూర్ణనే. ౫౪.	అవధ్వంసః—(పు) విడుచుట, నిందించుట, చూర్ణముచేయుట.
స్మృతా మధురసా ద్రాక్షా మూర్వికాదుగ్ధికాసు చ,	మధురసా—(స్త్రీ) ద్రాక్షలత, చాగచెట్టు, పిన్నపాలచెట్టు.

నీలంజసాప్సరోభేదే సరిద్భేదేఽపి విద్యుతి. ౫౫.	నీలంజసా—(స్త్రీ) నీలంజస యనునచ్చర, నదీవిశేషము, మెఱుపు.
సుమేధాస్తు సుబుద్ధౌ స్యా జ్జ్యోతిష్మత్యామపీష్యతే,	సుమేధాః—(త్రి) మంచిబుద్ధిగలవాఁడు, (స్త్రీ) మానేరుతీఁగ.
సుమనాః పుష్పమాలత్యో స్త్రిదశే కోవిదేఽపి చ.	సుమనాః—(స్త్రీ) పుష్పము, జాజితీఁగ, (పు) దేవత, విద్వాంసుఁడు.
ప్రచేతాస్తు మునౌ హృష్టే స్యా త్ప్రతీచీపతావపి,	ప్రచేతాః—(పు) ప్రచేతసముని, (త్రి) ఆనందించినవాఁడు, (పు) వరుణుఁడు.
విహాయాస్తు శకుంతే స్యా ద్విహాయస్సురవర్త్మని. ౫౬	విహాయాః—(పు) పక్షి, (న) ఆకాశము.
త్రిస్రోతా జహ్నుకన్యాయాం త్రిస్రోతాస్సరిదంతరే,	త్రిస్రోతాః—(స్త్రీ) ఆకాశగంగ, నదీవిశేషము.
అగౌకాశ్చ నగౌకాశ్చ శరభే సింహపక్షిణోః. ౫౭.	అగౌకాః, నగౌకాః—(పు) శరభమృగము, సింహము, పక్షి. [అగ్ని.
ఉదర్చిర్ధుత్ప్రభే వహ్నౌ	ఉదర్చిః—(పు) పైకెగయుజ్వాలలుగలది,
దివౌకాశ్చాతకే సురే,	దివౌకాః—(పు) చాతకపక్షి, దేవత.
దీర్ఘాయుశ్శాల్మలౌ కాకే మార్కండేయేఽతిజీవిని. ౫౮.	దీర్ఘాయుః—(పు) బూరుగుచెట్టు, కాకి, మార్కండేయముని, (త్రి) చాలకాలము బ్రదుకువాఁడు.
సప్తార్చిః పావకే ప్రోక్తస్సప్తార్చిః క్రూరలోచనే,	సప్తార్చిః—(పు) అగ్ని, క్రూరమైన దృష్టిగలవాఁడు.
కనీయాననుజేఽత్యల్పే కనీయానతియూని చ. ౬౦.	కనీయాన్—(పు) తమ్ముఁడు, (త్రి) మిగులఁ జిన్నది, మిగుల వయస్సుగలవాఁడు.
వరీయానతియూని స్యాద్వరిష్ఠే శ్రేష్ఠయోగయోః,	వరీయాన్—(త్రి) మిగులఁ బ్రాయపువాఁడు, మిగుల శ్రేష్ఠుఁడు, (పు) పంచాంగయోగము.
సాధీయానతిబాఢే స్యాదతిసాధౌ చ వాచ్యవత్.	సాధీయాన్—(త్రి) మిగులదృఢమైనది, మిగులమంచిది.

అథ సాంతః పంచవర్ణః. | సాంత పంచవర్ణము.

స్యాన్నభశ్ఛమసశ్చంద్రే చిత్రాపూపేంద్రజాలయోః
నభశ్ఛమసః—(పు) చంద్రుఁడు, భక్ష్యవిశేషము, ఇంద్రజాలము.

హింగునిర్యాస ఇత్యేష నింబే హింగురసేఽపి చ.
హింగునిర్యాసః—(పు) వేపచెట్టు, ఇంగువ.

దివ్యచక్షుస్సుగంధస్య భేదే ఽంధే చ సులోచనే,
దివ్యచక్షుః—(పు)పరిమళవిశేషము,(త్రి) గ్రుడ్డివాఁడు,మంచికన్నులుగలవాఁడు.

అథ సాంత షడ్వర్ణః. | సాంత షడ్వర్ణము.

హిరణ్యరేతసం ప్రాహుర్దివాకరహవిర్భుజోః. ౬౩.
హిరణ్యరేతాః—(పు)సూర్యుఁడు,అగ్ని.

అథ హాంతో ద్వివర్ణః. | హాంత ద్వివర్ణము.

సహో బలే సహా ముద్గపర్ణ్యాం చ నఖభేషజే, సహా దేవీకుమార్యోశ్చ సహః కాంతౌ సహా భువి. ౧.
సహః—(పు) బలము, (స్త్రీ) పిల్లిపెసరతీఁగ, నఖమను గంధద్రవ్యము, చాగచెట్టు, పిన్నగోరంటచెట్టు, (పు) తేజస్సు, (స్త్రీ) భూమి.

గ్రహోఽనుగ్రహనిర్బంధగ్రహణేషు రణోద్యమే, సూర్యాదౌ పూతనాదౌ చ సైంహికేయోపరాగయోః. ౨.
గ్రహః—(పు) రక్షించుకోరిక, చెఱ, స్వీకరించుట, యుద్ధప్రయత్నము, నవగ్రహములు, పూతనమున్నగు బాలగ్రహములు, రాహువు, గ్రహణము.

వహస్స్యాద్వృషభస్కంధదేశే గంధవహేఽపి చ,
వహః—(పు)ఎద్దుమూపురము వాయువు.

బర్హం దళే కేకిపింఛే
బర్హం—(న) ఆకు, నెమిలిపురి.

గృహాః పత్న్యాం గృహే స్మృతాః. ౩.
గృహాః—(పు) (ని-బ.) భార్య,గృహము.

గ్రాహో గ్రహేఽవహారే చ
గ్రాహః—(పు) స్వీకరించుట, మొసలి.

నాహో బంధనకూటయోః,
నాహః—(పు) కట్టుట, కపటము.

స్నేహస్తైలాదికరసద్రవ్యే
స్నేహః—(పు) చమురు, చెలిమి.

స్యాత్సాహ్యాదేఽపి చ. ౪.	
ప్రోహో నిపుణతర్కే స్యా త్ప్రోహో హస్త్యంఘ్రి పర్వణోః,	ప్రోహః—(పు) నేర్పరి, ఊహ, ఏనుఁగు కాలు, గనుపు.
మోహమిచ్ఛంతి మూర్ఛా యామవిద్యాయాం చ సూరయః ౫.	మోహః—(పు) మూర్ఛ, అజ్ఞానము.
లోహస్తు శస్త్రకే లోహం జోంగకే సర్వతైజసే,	లోహః—(పు) ఇనుము, (న) అగరు, పంచలోహములు.
వ్యూహస్తు బలవిన్యాసే నిర్మాణే బృందతర్కయోః ౬.	వ్యూహః—(పు) సైన్యమును వ్యూహములుగా నేర్పఱచుట, నిర్మించుట, సమూహము. ఊహ.
సింహః కంఠీరవే రాశౌ సత్తమే చోత్తరస్థితః, సింహీ క్షుద్రాబృహత్యోస్స్యా ద్వాసకే రాహుమాతరి.	సింహః—(పు) సింహము, సింహరాశి, (ఉత్తరపదమైనచో) శ్రేష్ఠము, సింహీ (స్త్రీ) వాకుడుచెట్టు, ములకచెట్టు, అడ్డసరపుఁజెట్టు, రాహువుతల్లి.
బహుస్స్యాద్విపులే త్ర్యాది సంఖ్యాస్వప్యభిధేయవత్,	బహుః—(త్రి) విస్తారమైనది, మూఁడు మొదలగు సంఖ్య.
అహిర్వృత్రాసురే సర్పేఽ	అహిః—(పు) వృత్రాసురుఁడు, పాము.
ఈహా తూద్యమవాంఛయోః ౭.	ఈహా—(స్త్రీ) ప్రయత్నము, కోరిక.
గుహా తు గహ్వరే సింహపుచ్ఛ్యాం స్కందే గుహో మతః,	గుహా—(స్త్రీ) కొండబిలము, నక్కతోఁక పొన్నచెట్టు, (పు) కుమారస్వామి.
వాహా భుజాయాం వాహస్తు మానభేదే వృషే హయే. ౮.	వాహా—(స్త్రీ) భుజము, (పు) రెండుకుంచములకొలఁత, ఎద్దు, గుఱ్ఱము.
మహీ భూమౌ మహీ నద్యాం మహ ఉత్సవతేజసోః,	మహీ—(స్త్రీ) భూమి, మాలవదేశమునందలి యొకనది, మహః, (పు) ఉత్సవము, ప్రకాశము.
కుహూస్స్యాత్కోకిలారావ	కుహూః—(స్త్రీ) కోకిలధ్వని, చంద్రకళా

నష్టేందుకలదర్శయోః. | రహితమగు నమావాస్య.

అథ హాంత స్త్రీవర్గః. | హాంత త్రివర్ణము.

పటహాస్తు సమారంభ ఆనకే పటహాః—(పు) ఆరంభము, (న) తప్పెట.
పటహాం మతం,
కలహః ఖడ్గకోశే స్యాద్భం కలహః—(పు) కత్తిరొఱ, వివాదము,
డనే యుద్ధరాధయోః. యుద్ధము, శోభ.
ప్రగ్రహాస్తు తులా సూత్రే ప్రగ్రహః—(పు) తక్కెడత్రాడు, కారా
బంద్యాంనియమనే భుజే, గృహము, నియమించుట, భుజము,
హయాదిరశ్మౌ రశ్మౌ చ కళ్లెపుత్రాడు మొదలగునవి, పగ్గము,
సువర్ణే హరిపాదపే. బంగారము, ఘ్రానిపసుపు.
నిగ్రహో భర్త్సనే ప్రోక్తో నిగ్రహః—(పు) బెదరించుట, హద్దు,
మర్యాదాయాంచబంధనే, చెఱ.
విగ్రహస్సమరే కాయే విస్తా విగ్రహః—(పు) యుద్ధము, శరీరము,
రప్రవిభాగయోః. ౧౩. విస్తారము, విభాగము
సంగ్రహో బృహదుత్తుంగే సంగ్రాహః—(పు) మిగుల నౌన్నత్యము,
ముష్టిసంక్షేపయోరపి, పిడికిలి, పిడికటఁబట్టుట.
ఆగ్రహోఽనుగ్రహాసక్త్యో ఆగ్రహః—(పు) రక్షించుట, ఆసక్తి,
రాక్రమేగ్రహణేఽపి చ. ఆక్రమింఁచుట, స్వీకరించుట.
నవాహస్స్యాన్నవదినే నవా నవాహః—(పు) క్రొత్తదినము,పాడ్యమి.
హః ప్రతిపత్తథా,
ప్రవాహో వ్యవహారే స్యా ప్రవాహః—(పు) వ్యవహారము, వెల్లువ.
దపి స్రోతసి వారిణః. ౧౪.
కటాహో ఘృతతైలాదిపాక కటాహః—(పు) నూనె మొదలగునవి
పాత్రే చ ఖర్పరే, కటా కాఁచెడిపాత్రము, గాబు, తాఁబేటి
హఃకూర్మపృష్ఠేచస్తూపే చ వెన్నుచిప్ప, దిబ్బ, కొమ్ములుమొలచు
మహిషీశిశౌ. ౧౬. చున్నగేదెకూడ.
ఉత్సాహస్తూద్యమే సూత్రేఽ ఉత్సాహః—(పు)ప్రయత్నము,దారము
ప్యారోహో దైర్ఘ్యమాన ఆరోహః—(పు) పొడవు, పరిమాణవిశే
యోః, ఆరోహణే నితం షము, ఎక్కుట, కటిప్రదేశము,

జే చ సముచ్ఛ్రియ నిషా దినోః. ౧౭.	ఔన్నత్యము, మావటివాఁడు.
నిర్వ్యూహశ్శేఖరే ద్వారే ని ర్వ్యూసే నాగదంతకే,	నిర్వ్యూహః—(పు) సిగదండ, ద్వారము, మ్రానిబంక, నాగవాసము.
విదేహో దేహశూన్యే స్యా ద్విదేహో మిథిలే స్మృతః.	విదేహః—(త్రి) దేహము లేనివాఁడు, విదేహ దేశము.
నిరూహో వస్తిభేదే స్యా త్తర్కనిశ్చితయోరపి,	నిరూహః—(పు)నిరూహవస్తి(ఎనిమా,) ఊహ, నిశ్చయము.
దాత్యూహః కాలకంఠే స్యా ద్దాత్యూహశ్చాతకేఽపి చ.	దాత్యూహః—(పు) కూకురు గుండంగి పిట్ట, వానకోయిల.
అత్యూహా నీలికాయాం స్యా దత్యూహశ్చిత్రమేఖలే,	అత్యూహా—(స్త్రీ) నీలిచెట్టు, నెమిలి.
సువహా సల్లకీగోధాపదీశేఫా లికాసు చ. ౨౦. ఏలాప ర్ణ్యాం చ సువహా వల్లకీ రాస్నయోరపి, సమ్యగ్వ హే తు సువహో వాచ్య వత్సముదాహృతః. ౨౧.	సువహా—(స్త్రీ) అందుగుచెట్టు, చెప్పుతట్ట చెట్టు, నల్లవావిలిచెట్టు, కారేలకి చెట్టు, వీణె, సర్పాక్షీచెట్టు, (త్రి)బాగుగ మోయఁదగినది.
వైదేహీ రోచనీసీతావణిక్ స్త్రీపిప్పలీషు చ,	వైదేహీ—(స్త్రీ) గోరోజనము, సీతాదేవి, వైశ్యస్త్రీ, పిప్పలితీఁగ.
వారాహీ మాతృభేదే స్యా ద్వృష్టినామౌషధేఽపి చ.	వారాహీ—(స్త్రీ) సప్తమాతృకలలో నొకతె, పాచితీఁగ.

అథ హాంత శ్చతుర్వర్ణః. — హాంత చతుర్వర్ణము.

అవగ్రహ ఇతి ఖ్యాతో వృష్టి రోధే గజాలికే, స్వతంత్ర తానిషేధేఽపి ప్రతిబం ధేఽప్యవగ్రహః. ౨౩.	అవగ్రహః—(పు) వానలేమి, ఏనుఁగు నొసలు, స్వతంత్రము లేమి,అడ్డపాటు.
ప్రతిగ్రహస్స్వీకరణే సైన్య పృష్ఠే పతద్గ్రహే, ద్విజే	ప్రతిగ్రహః—(పు) తీసికొనుట, సేనకు వెనుకటిబలము, ఉమ్మి వేయుపాత్రము,

భోగ్యే విధివద్దేయే తద్గ్రహే చ గ్రహాంతరే. ౨౪.	దానద్రవ్యము, దానము గ్రహించుట, గ్రహవిశేషము.
పరిగ్రహః పరిజనే పత్న్యాం స్వీకారమూలయోః, శాపేఽ	పరిగ్రహః—(పు) పరివారము, భార్య, స్వీకరించుట, మొదలు, శాపము.
ప్యుపగ్రహో బంద్యాముప యోగేఽనుకూలనే. ౨౫.	ఉపగ్రహః—(పు) చెఱసాల, ఉపయోగము, అనుకూలించుట.
అభిగ్రహోఽభియోగేఽభిగ్రహణే గౌరవేఽపి చ,	అభిగ్రహః—(పు) యుద్ధమున నెదుర్కొనుట, ఎదుర్కొని యాక్రమించుట, గౌరవము.
పరిబర్హస్తు రాజార్హవస్తున్యపి పరిచ్ఛదే. ౨౬.	పరిబర్హః—(పు) రాజయోగ్యమగు పదార్థము, పరివారము.
పితామహో విరించౌ స్యాత్తాతస్య జనకేఽపి చ,	పితామహః—(పు) బ్రహ్మ, తండ్రితండ్రి.
తమోఽపహస్సహస్రాంశు మృగాంకజినవహ్నిషు.	తమోఽపహః—(పు) సూర్యుఁడు, చంద్రుఁడు, బుద్ధదేవుడు, అగ్నిహోత్రుఁడు.
ఉపనాహో వ్రణాలేపపండే వీణానిబంధనే,	ఉపనాహః—(పు) వ్రణములకుఁ బూయు మందు, వీణతీఁగెలుచుట్టెడి బిరడా.
పరీవాహో జలోచ్ఛ్వాసే మహీభృద్యోగ్యవస్తుని.	పరీవాహః—(పు) తటాకాదులనుండి నీరుపోవుటకు ఱాతితోఁ గట్టినమార్గము, రాజయోగ్యమగు వస్తువు.
తనూరుహం గరుల్లోమ్ని	తనూరుహం—(న) ఱెక్క, వెండ్రుక.
వరారోహా కటావపి, వరారోహస్తు కథితో హస్త్యారోహావరోహయోః.	వరారోహా—(స్త్రీ) కటిప్రదేశము, (పు) మావటీఁడు, దిగుట.
అవరోహోఽవతరణే తరోరంగే లతోద్గమే,	అవరోహః—(పు) దిగుట, చెట్టు ఊడ, లతాంకురము.
అశ్వారోహాశ్వగంధాయామశ్వారోహోఽశ్వవారకే. ౩౦.	అశ్వారోహా—(స్త్రీ) పెన్నేరుగడ్డ, (పు) గుఱ్ఱపురౌతు.
మహాసహా మాషపర్ణ్యాం	మహాసహా—(స్త్రీ) కాఱుమినుపచెట్టు,

మమ్లానకుసుమేఽపి చ, పెద్దగోరంట చెట్టు.
గంధవహో తు నాసాయాం గంధవహః—(స్త్రీ) ముక్కు, (పు) వా
వాయౌ గంధవహో మ యువు.
తః. 30.
భవేద్దేవసహాభిఖ్యా సూతే దేవసహా—(స్త్రీ) పాదరసము, సహదేవి
దండోత్పలౌషధే, చెట్టు.

అథ హాంతః పంచవర్ణః. హాంత పంచవర్ణము.
ప్రపితామహ ఇత్యేష విభౌ ప్రపితామహః—(పు) బ్రహ్మ, ముత్తాత.
పితృపితామహే. 32.

శ్లో. షాంతాస్స్యుర్యద్యపి క్షాంతా వర్ణానామనురోధతః,
పృథక్క్రమేణ కథ్యంతే తథాప్యేతే సమన్వయాత్.

తా. వర్ణసంయోగమువలన క్షాంతశబ్దములు షాంతశబ్దములే
యైనను వర్ణక్రమము ననుసరించి వేఱుగఁ జెప్పఁబడుచున్నవి.

అథ క్షాంతో ద్వివర్ణః. క్షాంత ద్వివర్ణము.
అక్షః కర్షే తుషే చక్రే శకట అక్షః—(పు) పదియాఱు మాషముల
వ్యవహారయోః, ఆత్మజ్ఞే యెత్తు, తాండ్రచెట్టు, బండికన్ను,
పాశకే చాక్షం తుత్థసౌవ బండి, వ్యవహారము, బ్రహ్మజ్ఞాని, పా
ర్చలేఽంద్రియే. 1. చిక, (న) మైలతుత్తము, సౌవర్చలవ
ణము, ఇంద్రియము.
ఋక్షోఽద్రిభేదే భల్లూకే ఋక్షః—(పు) ఋక్షపర్వతము, ఎలుగు
శోణకే కృతవేధనే, ఋక్ష బంటు, దుండిగపుఁజెట్టు, (త్రి) గ్రుచ్చఁ
ముక్తం చ నక్షత్రే బడినది, (న) నక్షత్రము.
యక్షశ్శ్రీదే చ గుహ్యకే. యక్షః—(పు) కుబేరుఁడు, దేవయోని
విశేషము.

దక్షః పటౌ హరవృషే తామ్రచూడే ప్రజాపతౌ, మునిభేదే ద్రుమే వహ్నౌ దక్షో దక్షా భువి స్మృతా.

దక్షః—(త్రి) సమర్థము, (పు) శంకరుని వాహనము, కోడి, దక్షప్రజాపతి, దక్షముని, వృక్షభేదము, అగ్ని, (స్త్రీ) భూమి.

పక్షో మాసార్ధకే పార్శ్వే గ్రహే సాధ్యవిరోధయోః, పక్షశ్చాపరతో బృందే బలే సఖిసహాయయోః. ౪. పతత్రే చుల్లిరంధ్రే చ దేహాంగే రాజకుంజరే,

పక్షః—(పు) మాసములో సగము, ప్రక్క, గ్రహము, తర్కవిషయ సాధ్యము, విరోధము, (ఉత్తరపదమైనచో) సమూహము, బలము, చెలికాఁడు, సహాయుఁడు, ఱెక్క, పొయ్యిగోరు, దేహపార్శ్వము, అంబారియేనుఁగు.

లక్షం శరవ్యే సంఖ్యాయాం లక్షం ఛద్మని కథ్యతే. ౫.

లక్షం—(న) గుఱి, (న్న) లక్షసంఖ్య, (న) మిష.

ప్లక్షో ద్వీపవిశేషే స్యాత్పర్కటీగర్దభాండయోః, పిప్పలే ద్వారపార్శ్వే చ గృహస్య పరికీర్తితః. ౬.

ప్లక్షః—(పు) ప్లక్షద్వీపము, జువ్విచెట్టు, కలుజువ్విచెట్టు, రావిచెట్టు, గుమ్మము ప్రక్క.

న్యక్షః పరశురామే స్యాన్న్యక్షః కృత్స్ననికృష్టయోః

న్యక్షః—(పు) పరశురాముఁడు, (త్రి) సమగ్రమైనది, నీచమైనది.

చోక్షో గీతే శుచౌ దక్షే తథా తీక్ష్ణమనోజ్ఞయోః.

చోక్షః — (పు) గానముచేయఁబడినది, పవిత్రమైనది, సమర్థమైనది, తీవ్రమైనది, రమ్యమైనది.

ధ్వాంక్షస్తు కాకబకయోస్తర్కుకే భిక్షుకే గృహే, ధ్వాంక్షీ కకోలికాయాం స్యా

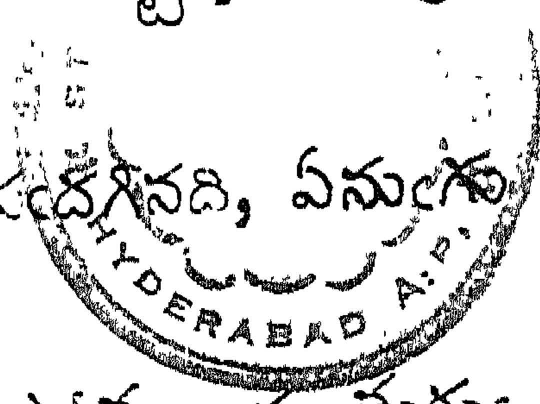
ధ్వాంక్షః—(పు) కాకి, కొంగ, ఱాటపుఁగదురు, యాచకుఁడు, గృహము, ద్వాంక్షీ (స్త్రీ) తకోలపుఁజెట్టు.

త్కక్షో దోర్మూలకచ్ఛయోః. ౭. సైరిభే చ తృణే కక్షశ్శుష్కకానన వీరుధోః, కక్షా గ్రాహణికా కాంచీ

కక్షః—(పు) చంక, జలప్రాయమగు తావు, కొలుదున్నపోతు, గడ్డి, ఎండినయడవి, పొద, (స్త్రీ) తీటకసింద చెట్టు, మొలనూలు, ముంగిటిచావడి, ఏనుఁగునుగట్టు

ప్రకోష్ఠ గజరజ్జుషు. ౯. స్పర్ధాపదే పరీధానపశ్చాదంచలపల్లవే, రథభాగేఽపి కక్షా స్యా	త్రాడు, వివాదస్థానము, కట్టుబట్ట యొక్క వెనుకపింజ, రథమునందలి యంతస్తు.
ద్వీక్షం విస్మయదృశ్యయోః.	వీక్షం—(త్రి) ఆశ్చర్యము, చూడఁదగినది.
మోక్షో ముష్కకవృక్షే స్యాదపవర్గే చ మోచనే,	మోక్షః—(పు) మొక్కపుఁజెట్టు, ముక్తి, విడుచుట.
రూక్షః పాదపజాతౌ స్యాద్రూక్షోఽప్రేమణ్యచిక్కణే. ౧౧.	రూక్షః—(పు) వృక్షము, (త్రి) ప్రేమ లేనిది, కఱుకైనది.
భిక్షా భృతౌ చ యాచ్ఞాయాం సేవాభిక్షితవస్తునోః.	భిక్షా—(స్త్రీ) కూలి, యాచన, సేవ, యాచించిన వస్తువు.
ప్రేక్షా నృత్యేక్షణే బుద్ధౌ	ప్రేక్షా—(స్త్రీ) నాట్యముచూచుట, బుద్ధి.
రక్షా రక్షణలాక్షయోః. ౧౨.	రక్షా—(స్త్రీ) రక్షించుట, లక్క.

అథ క్షాన్త త్రివర్ణః.	క్షాన్త త్రివర్ణము.
అధ్యక్షోఽధికృతే ప్రోక్తః ప్రత్యక్షేఽధ్యక్షమిష్యతే,	అధ్యక్షః—(పు) అధికారి, (త్రి) దృగ్గోచరమైనది.
గోరక్షో నాగరంగే స్యాద్గవాంచ పరిరక్షకే ౧౩.	గోరక్షః—(పు) నారింజచెట్టు, గోవుల రక్షించువాఁడు.
ఆరక్షం రక్షణీయే స్యాచ్ఛీర్షమర్మణి దంతినాం,	ఆరక్షం—(త్రి) రక్షింపఁదగినది, ఏనుఁగు కుంభముల సంధి.
రక్తాక్షః కాసరే క్రూరే పారావతచకోరయోః. ౧౪.	రక్తాక్షః—(పు) దున్నపోతు, ఘాతుకుఁడు, పావురము, చకోరపక్షి.
సమీక్షా గ్రంథభేదే స్యాత్తత్త్వబుద్ధౌ నిభాలనే,	సమీక్షా—(స్త్రీ) మీమాంసశాస్త్రము, యథార్థము, బుద్ధి, చూచుట.
ఉత్ప్రేక్షాఽనవధానే స్యాత్కావ్యాలంకరణేఽపి చ. ౧౫.	ఉత్ప్రేక్షా—(స్త్రీ) ఏమఱుపాటు, ఉత్ప్రేక్షాలంకారము.

మృగాక్షీ చేంద్రవారుణ్యాం మృగనేత్రాత్రియామయోః,	మృగాక్షీ—(స్త్రీ) పెద్దపాపరచెట్టు, లేడికన్నులవంటి కన్నులుగలస్త్రీ, రాత్రి.
గవాక్షీ శక్రవారుణ్యాం గవాక్షో జాలకే కపౌ.	గవాక్షీ—(స్త్రీ) పెద్దపాపరచెట్టు, గవాక్షః, (పు) కిటికీ, గవాక్షుఁడను వానరుఁడు.

అథ క్షాంత శ్చతుర్వర్ణః.	క్షాంత చతుర్వర్ణము.
వీరవృక్షస్తు భల్లాతకకుభద్రుమయోరపి,	వీరవృక్షః—(పు) జీడిచెట్టు, మద్దిచెట్టు.
రాజవృక్షః ప్రియాలే స్యాత్సువర్ణకతరావపి. ౧౭	రాజవృక్షః—(పు) మోరటిచెట్టు, రేలచెట్టు.
దేవవృక్షస్సప్తపర్ణే మందారాదిషు గుగ్గులే,	దేవవృక్షః—(పు) ఏడాకు లరఁటిచెట్టు, దేవతావృక్ష పంచకము, గుగ్గిలపుఁజెట్టు.
భూతవృక్షస్తు శాఖోటే తథా శ్యోనాకపాదపే. ౧౮.	భూతవృక్షః—(పు) తాండ్రచెట్టు,దుండిగపుఁజెట్టు
విశాలాక్షో హరే తార్క్ష్యే విశాలాక్షీ వరస్త్రియాం,	విశాలాక్షః—(పు) శివుఁడు, గరుత్మంతుఁడు, విశాలాక్షీ, (స్త్రీ) ఉత్తమస్త్రీ.
సకటాక్షో ధవద్రౌ స్యాత్కటాక్షసహితేఽపి చ. ౧౯.	సకటాక్షః—(పు) ఉమ్మెత్తచెట్టు, (త్రి) క్రేఁగంటిచూపుగలది.

ఇతి శ్రీసకలవైద్యరాజచక్రముక్తాశేఖరస్య గద్యపద్యవిద్యానిధేః శ్రీమహేశ్వరస్యకృతౌ విశ్వప్రకాశే అనేకార్థశబ్ద పరిచ్ఛేదః ప్రథమః.

ఇట్లు విశ్వప్రకాశమునందలి యనేకార్థశబ్దములుగల మొదటిపరిచ్ఛేదము ముగిసినది.

అథావ్యయపరిచ్ఛేదః.

శ్లో. అథావ్యయాని వక్ష్యంతే వ్యక్తం పూర్వాక్షరక్రమాత్,
అకారాదికమప్యస్తి నాధికం పూర్వతోఽపి చ.

తా. ఇటఁబూర్వము పాటించిన యంత్యాక్షరాది **నియమ** ములఁ బాటించి నానార్థావ్యయములు చెప్పఁబడుచున్నవి. అకారాది స్వరావ్యయములు మాత్రమే యీపరిచ్ఛేదమునఁ నధికముగఁ గలవు. అధికనియమము లిందుఁ బాటింపఁబడ లేదు.

అ స్యాదభావే స్వల్పార్థే వి ష్ణావేష త్వనవ్యయం	అ—లేమి, కొంచెము, (పు) విష్ణువు.
ఆఙ్ సీమాయామభివ్యాప్తౌ క్రియాయోగే ష దర్థ యోః. ౧.	ఆఙ్—(ఉప) అద్దు, అంతట, క్రియోపసర్గము, కొంచెము.
ఆ ప్రగృహ్యః స్మృతౌ వాక్యే	ఆ—(ప్రగృహ్యసంజ్ఞకము) స్మరణము, వాక్యపూరణము, లేక పూర్వోక్త వాక్యసూచనము.
ఆః స్యాత్సంతాపకోపయోః,	ఆః—పీడ, కోపము.
ఇ ఖేదే పరుషోక్తౌ చ కామ దేవే త్వనవ్యయం. ౨.	ఇ—దుఃఖము, క్రోధవాక్యము, (పు) మన్మథుఁడు.
ఈ దుఃఖభావనే కోపే లక్ష్మ్యా మీ స్యాదనవ్యయం	ఈ—దుఃఖించుట, కోపము, (స్త్రీ) లక్ష్మి.
ఉ సంబుద్ధౌ రుషోక్తౌ చ శం భువాచీ త్వనవ్యయం. 3	ఉ—పిలుచుట, క్రోధవాక్యము, (పు) శంకరుఁడు.
ఊ వాక్యారంభానుకంపార క్షాస్వపి చ దృశ్యతే,	ఊ—వాక్యారంభము, దయ, రక్షణము.
ఋ వాక్యే చాపి కుత్సా యాం దేవాంబాయా	ఋ—వాక్యము, నింద, (స్త్రీ) అదితి.

మనవ్యయం. ౪.

ఏ ఐ శబ్దౌ తు హేహైవత్ ఏ స్మృత్యామంత్రణహ్వా ఐ తిషు, — (హే హై శబ్దములవలె) స్మరించుట, వీడుక్కోలు, పిలుపు.

ఓ ఔ శబ్దౌ తు హోవహౌవ ఓత్సంబుద్ధ్యాహ్వానయోర్మ ఔ తౌ. ౫. — (హో వహౌ శబ్దములవలె) సంబోధనము, పిలుచుట.

అథ కాంతవర్ణః. — కాంతవర్ణము.

కు పాపే చేషదర్థే చ కుత్సాయాం చ నివారణే, — కు—పాపము, కొంచెము, నింద, నివారించుట.

మనాగల్పే చ మందే చ — మనాక్—కొంచెము, మెల్లన.

ధిఙ్నిర్భర్త్సననిందయోః. ౬. — ధిక్—తిరస్కరించుట, నిందించుట.

అథ గాంతవర్ణః. — గాంతవర్ణము.

అంగ సంబోధనే హర్షే పున రర్థే చ కీర్తితం, — అంగ—సంబోధనము, సంతోషము, మఱల.

అథ చాంతవర్ణః. — చాంతవర్ణము.

తిర్యక్తిరోర్థే వక్రే చ విహంగాదౌ త్వనవ్యయం. ౭. — తిర్యక్—అడ్డము, వంకర, (త్రి) పశుపక్ష్యాదులు.

చాన్వాచయే సమాహారే౽న్యోన్యార్థే సముచ్చయే, పక్షాంతరే తథా పాదపూరణే౽ప్యవధారణే. ౮. — చ—అప్రధానము, సంక్షేపము, పరస్పరము, ఏకక్రియాన్వయము, సంధిగ్ధసాధ్యవస్తువు, పాదపూరణము, నిశ్చయము

ప్రాక్ప్రభాతే౽ప్యతీతే చ దిగ్దేశకాలతః స్మృతం, ప్రాగగ్రే౽పి చ పూర్వస్మిన్ భవే ప్రాగప్యవాం — ప్రాక్—ప్రాతఃకాలము, తూర్పుదిక్కు, తూర్పుదిక్కు, తూర్పుదేశము, పూర్వకాలము, ముందు, పూర్వజన్మము, మధ్యభాగము.

తరే. ౯.

ననుచ ప్రశ్నదుష్టోక్త్యో	ననుచ—అడుగుట, విరోధవచనము.
స్సమ్యగ్బాఢప్రశంసయోః	సమ్యక్—అంగీకారము, స్తుతి.
కించారంభే చ సాకల్యే	కించ—ప్రారంభము, అంత.
హిరుఙ్మధ్యవినార్థయోః.౧౦.	హిరుక్—మధ్యము, వదలుట.

అథ ఞాంతవర్ణః. ఞాంతవర్ణము.

నఞ భావే నిషేధే చ స్వరూపార్థే ఉప్యతిక్రమే, ఈషదర్థే చ సాదృశ్యే తద్విరుద్ధతదన్యయోః.	నఞ్—లేదు, అడ్డగింత, స్వరూపము, అతిక్రమము, కొంచెము, సామ్యము, విరోధము, ఇతరము.

అథ ఠాంతవర్ణః. ఠాంతవర్ణము.

సుష్ఠు ప్రశంసనేఽపి స్యాదత్యర్థేఽపి చ కథ్యతే,	సుష్ఠు—మంచి, మిక్కిలి.
అపష్ఠు నిరవద్యే స్యాచ్చోభనార్థేఽపి చ స్మృతం.౧౨.	అపష్ఠు—యోగ్యమైనది, శుభము.

అథ ణాంతవర్ణః. ణాంతవర్ణము.

అంతరేణ పదం విద్యాద్వినా మధ్యార్థయోరపి,	అంతరేణ—వదలుట, మధ్యభాగము.

అథ తాంతవర్ణః. తాంతవర్ణము.

తు పాదపూరణే భేదే సముచ్చయేఽవధారణే. ౧౩.	తు—పాదపూరణము, విశేషము, ఏకక్రియాన్వయము, నిశ్చయము.
అస్తు స్యాదభ్యనుజ్ఞానేఽప్యసూయాపీడయోరపి,	అస్తు—అంగీకారము, ఓర్వలేనితనము, పీడ.
కింస్విత్ప్రశ్నే వితర్కే చ	కింస్విత్—ప్రశ్నము, ఊహ.
శశ్వత్పునస్సదార్థయోః. ౧౪	శశ్వత్—పలుమారు, ఎల్లప్పుడు.
పశ్చాత్ప్రతీచ్యాం చరమే	పశ్చాత్—పడమటిదిక్కు, వెనుక.
సాక్షాత్ప్రత్యక్షతుల్యయోః,	సాక్షాత్—ఎదుట, సామ్యము.
సకృత్సహైకవారే స్యా	సకృత్—కూడ, ఒకసారి.

దారాద్దూరసమీపయోః.	ఆరాత్—దూరము, సమీపము.
యావత్తావత్పరిచ్ఛేదే కార్త్స్న్యే మానేఽవధారణే,	యావత్ } తావత్ } అవధి, అంతయు, పరిమాణము, నిశ్చయము.
పురస్తాచ్చతుర్థు ప్రాచ్యాం పురార్థే ప్రథమేఽగ్రతః.	పురస్తాత్—తూర్పుదిక్కు, పూర్వకాలము, మొట్టమొదలు, ముందు.
ఉత ప్రశ్నే వితర్కే స్యాదుతాప్యర్థవికల్పయోః,	ఉత—అడుగుట, ఊహ, మఱియు, అవాంతరకల్పనము.
కిముతాతిశయే ప్రశ్నే వికల్పేచ ప్రయుజ్యతే. ౧౭.	కిముత—మిక్కిలి, అడుగుట, అవాంతరకల్పనము.
హంత హర్షే విషాదే చ వాక్యారంభానుకంపయోః.	హంత—సంతోషము, దుఃఖము, వాక్యారంభము, దయ. [దులు.
స్వస్త్యాశీః క్షేమపుణ్యాదౌ	స్వస్తి—ఆశీర్వాదము, శుభము, పుణ్యా
య (త) ద్వత్ప్రశ్నవితర్కయోః. ౧౮.	య (త) ద్వత్—అడుగుట, ఊహ.
బతామంత్రణసంతోషఖేదానుక్రోశవిస్మయే,	బత—సంబోధనము, సంతోషము, దుఃఖము, దయ, అచ్చెరువు.
అహోబతానుకంపాయాం ఖేదే సంబోధనేఽపి చ.	అహోబత—దయ, దుఃఖము, పిలుచుట.
తత ఆదౌ పరిప్రశ్నే పంచమ్యర్థే కథాంతరే, ఆనంతర్యే	తతః—మొదలు, అడుగుట, అందువలన, మఱియొకకథ, తరువాత.
కుతః ప్రశ్నే పంచమ్యర్థే చ నిహ్నవే. ౨౦.	కుతః—అడుగుట, ఎందువలన, మోసపుమాట.
అతో భవేత్కారణాపదేశనిర్దేశయోరపి, పంచమ్యర్థే	అతః—హేతువు, మిష, చెప్పుట, అందువలన.
అంతతః ప్రోక్తం పంచమ్యర్థే చ శాసనే. ౨౧. సంభావనావయవయోరంతతః ప	అంతతః—అందువలన, ఆజ్ఞ, అభిప్రాయము, అవయవము.

దమిష్యతే,	
ఇతో యతశ్చ నియమే పంచమ్యర్థ విభాగయోః. ౨౨.	ఇతః యతః — నియమము, ఇందువలన, ఎందువలన, ఇక్కడ, ఎక్కడ.
ఇతి ప్రకరణే హేతౌ ప్రకాశాదిసమాప్తిషు,నిదర్శనే ప్రకారే స్యాదనుకర్షే చ సమ్మతం. ౨౩.	ఇతి—ప్రకరణము, కారణము, ప్రసిద్ధి, మొదలు, తుది, నిర్దేశము, విధము, ఆకర్షణము.
అతి శబ్దః ప్రశంసాయాం ప్రకర్షే లంఘనేఽప్యతి, నితాంతాసం ప్రతిక్షేప వాచకేఽప్యేష దర్శితః.	అతి—(ఉప) స్తుతి, ఉత్కర్షము, దాటుట, అతిశయము, అతిక్రమించుట,
ప్రతి ప్రతినిధౌ వీప్సాలక్షణాదౌ ప్రయోగతః,మాత్రార్థే చాభిముఖ్యే చ ప్రతిదానాదిషు ప్రతి.	అతి—(ఉప) సదృశము, వ్యాపనేచ్ఛ, గుర్తు, ఆదిశబ్దమువలన విఘ్నాంగీకారాదులు, అల్పము, ఎదుర్కొనుట, వినిమయము.

అథ థాంతవర్ణః. — థాంతవర్ణము.

అథో అథ చ సంప్రశ్నే మంగళారంభయోరపి, అనంతరే చ కార్త్స్న్యే చ సంశయే చ ప్రకీర్తితః. ౨౬.	అథో అథ — అడుగుట, మంగళము, ప్రారంభము, తరువాత, సమస్తము, సందేహము.
యథా శబ్దస్తు నిర్దిష్టస్తుల్య యోగానుమానయోః,	యథా—సాదృశ్యము, ఊహ.
తథా స్యాన్నిశ్చయే పృష్ట ప్రతివాక్యే సముచ్చయే.	తథా—నిశ్చయము, ప్రత్యుత్తరము, సముచ్చయము.
ఉభౌ చోద్దేశనిర్దేశసాదృశ్యేషు ప్రకాశితౌ, కారకస్యోపపత్తౌ చ	యథా తథా — ఉద్దేశించుట, నిశ్చయము, సామ్యము, హేతుసంబంధము
సర్వథా హేతుబాధయోః	సర్వథా—కారణము, అనుమతి
అన్యథా వితథార్థే స్యాదన్య	అన్యథా—అసత్యము, వేఱొకవిధము

థా చాపరార్థకే,
వృథా నిష్కారణే వంధ్యే
వృథా స్యాద్విధివర్జితే.

వృథా—కారణము లేనిది, ఫలరహితమైనది, శాస్త్రవిహితము కానిది.

అథ దాంతవర్ణః.

దాంతవర్ణము.

ఉత్ప్రకాశే విభాగే చ ప్రాబల్యే స్వాస్థ్యశక్తిషు, ప్రాధాన్యే బంధనే భావే మోక్షే లాభోర్ధ్వకర్మణోః. ౩౦.

ఉత్—(ఉప) ప్రకాశము, విభాగము, బలాధిక్యము, స్వస్థత లేక యుండుట, సామర్థ్యము, ప్రధానము, కట్టుట, అభిప్రాయము, మోక్షము, లాభము, మీఁదు చేయఁదగినవిధి.

అథ నాంతవర్ణః.

నాంతవర్ణము.

నుస్స్యాత్ప్రశ్నే వికల్పార్థేఽప్యతీతానునయార్థయోః,

ను—ప్రశ్న, సంశయార్థము, గడచినది, ఊఱట.

నను ప్రశ్నేఽప్యనునయేఽనుజ్ఞానేఽప్యవధారణే. ౩౧. ఆమంత్రణే చాపి నను

నను—అడుగుట, ఊఱట, ఆజ్ఞ, నిశ్చయము, పిలుపు.

కిన్ను ప్రశ్న వితర్కయోః, కిన్ను—ప్రశ్నము, ఊహించుట.

నానా వినార్థేఽపి భవేన్నానానేకోభయార్థయోః.

నానా—పరిత్యాగము, అనేకము, ఉభయము.

స్థానే తు కారణార్థే చ యుక్తసాదృశ్యయోరపి,

స్థానే—హేతువు, యుక్తము, సామ్యము.

అను హీనే సహార్థే చ పశ్చాత్సాదృశ్యయోరను. ౩౩ ఆయామే చ సమీపార్థే లక్షణాదావనుక్రమే,

అను—(ఉప) తక్కువ, కూడ, తరువాత, సామ్యము, విస్తారము, సమీపము, చిహ్నము మొదలగునవి, వరుస.

ని నివేశభృశార్థాధోభావవిన్యాసరాశిషు ౩౪. ఆశ్రయే బంధనే మోక్షే

ని—(ఉప) గృహము, మిక్కిలి, క్రిందగుట, ఉంచుట, రాశి, ఆధారము, కట్టుట, మోక్షము, దానము, చూ

దానకర్మణి దర్శనే, అంత ర్భావే చ సామీప్యకాళ లోపరమేషు చ,నిత్యార్థే సంశయే చాపి క్షేపార్థే ఽపి చ విశ్రుతం. 3౫. — చుట, అణఁగుట, సమీపము, నేర్పు, చాలించుట, శాశ్వతము, సందేహ ము, నింద.

అథ పాంతవర్ణః. — పాంతవర్ణము.

అప స్యాదపకృష్టార్థే వర్జనా ర్థవియోగయోః, విపర్య యేఽపి వికృతౌ చౌర్యే నిర్దేశ హర్షయోః. 3౬. — అప—(ఉప) తక్కువ, విడుచుట, ఎడఁ బాయుట, వ్యత్యయము, రూపాంత రము, దొంగతనము, చెప్పుట, సంత సము.

ఉప సామర్థ్యయోగ్యత్వదో షాఖ్యానాత్యయేషు చ, ఆచార్యకరణే దానే వ్యాప్తావారంభ పూజ యోః. 3౭ తద్యోగేఽపి చ లిప్సాయాం మరణా ర్థోపమార్థయోః, ఉప హీనేఽధికే ప్రోక్తోఽప్యా సన్నేఽప్యుపకీర్తితః. 3౮. — ఉప—(ఉప) శక్తి, యోగ్యత, దోష మును జెప్పుట, అతిక్రమించుట, ఆచా ర్యత్వమును జేయుట, దానము, వ్యా పించుట, ప్రారంభము, పూజ, దాని సంబంధము, ఆశ, చావు, సామ్యము, తక్కువ, అధికము, సామీప్యము.

అపి సంభావనాప్రశ్నశంకా గర్హాసముచ్చయే, తథా యుక్తపదార్థేషు కామ చారక్రియాసు చ. 3౯. — అపి—(ఉప) ఊహ, అడుగుట, సందే హము, నింద, సముచ్చయము, కూడు కొనిన వస్తువులు, సంభోగక్రియలు.

అథ బాంతవర్ణః. — బాంతవర్ణము.

వ శబ్ద ఉపమాయాం స్యా ద్వరు వ స్త్వనవ్యయం, — వ—ఉపమావాచకము, (పు) వరుణుఁడు.

వా స్యాద్వికల్పోపమయో రేవార్థే చ సముచ్చయే. — వా—వికల్పము, ఉపమావాచకము, ఏ వార్థకము, సముచ్చయము.

వి శ్రేష్ఠాతీతనానార్థే విస్స్యా తృతీయాన్యవ్యయం,	వి—శ్రేష్ఠము, అతిక్రమించుట, అనేకము, (పు) పక్షి.
వై స్యాత్సంబోధనే పాదపూరణేఽనునయేఽపి చ.	వై—పిలుచుట, పాదపూరణము, బ్రతిమాలుట.

అథ భాంతవర్ణః.	భాంతవర్ణము.
అభీత్థంభూతకథనేఽప్యభి వీప్సాభిముఖ్యయోః,	అభి—(ఉ.) ఈ ప్రకారము, అంతట, ఎదురగుట.

అథ మాంతవర్ణః.	మాంతవర్ణము.
స్మ పాదపూరణేఽతీతే	స్మ—పాదపూరణము, భూతార్థము.
సామి నిందార్ధయోరపి ౯౭.	సామి—నింద, సగము.
అమా సహార్థాంతికయో	అమా—కూడ, సమీపము.
ర్నూనం నిశ్చితతర్కయోః,	నూనం—నిశ్చయము, ఊహ.
కామం ప్రకామేఽనుమతౌ వసూయానుగమేఽపి చ.	కామం—ఇచ్చవచ్చినట్లు, అంగీకారము, ఓర్వమి, వెంబడించుట.
నామ ప్రాకాశ్యసంభావ్య కుత్సాభ్యుపగమేషు చ,	నామ—ప్రసిద్ధత్వము, పూజనీయము, నింద, అంగీకారము.
సాంప్రతం చాధునార్థే స్యా ద్యుక్తార్థేఽపి చ సాంప్రతం. ౯౮.	సాంప్రతం—ఇప్పుడు, యుక్తము.
హుం వితర్కే పరిప్రశ్నే	హుం—ఊహ, అడుగుట.
హం రుషోక్త్యనునీతిషు,	హం—క్రోధము, ఊఱడించుట.
ఉం ప్రశ్నేఽంగీకృతౌ రోషేఽ	ఉం—అడుగుట, అంగీకారము, కోపము.
ప్యాం స్మృతౌ చావధారణే.	ఆం—స్మరణము, నిశ్చయము.
ఊం ప్రశ్నే పరుషోక్తౌ చ	ఊం—అడుగుట, క్రోధము.
ప్రాధ్వం నర్మానుకూలయోః,	ప్రాధ్వం—పరిహాసము, అనుకూలము.
కిం ప్రశ్నేఽపి చ కుత్సాయాం	కిం—ప్రశ్నము, నింద.
కం శిరస్సుఖవారిషు. ౯౯.	కం—శిరము, సుఖము, ఉదకము.

ఓమిత్యనుమతౌ ప్రోక్తం ప్రణవే చాప్యుపక్రమే,	ఓం—అంగీకారము, ప్రణవము, ఉపక్రమించుట.
ఏవం ప్రకారోపమయోరంగీకారేఽవధారణే. ౪౭.	ఏవం—విధము, ఉపమావాచకము, అంగీకారము, నిశ్చయము.
అలం భూషణపర్యాప్తివారణేషు నిరర్థకే, అలం శక్తౌ చ నిర్దిష్టం	అలం—అలంకారము, చాలును, వలదు, నిరర్థకము, సామర్థ్యము.
శం కల్యాణే సుఖేఽపి చ.	శం—మంగళము, సుఖము.
సం సంగార్థే ప్రకృష్టార్థే శోభనార్థసమార్థయోః,	సం—(ఉప) కలియుట, అధికము, మంగళము, సమానము.
జోషం సుఖే ప్రశంసాయాం తూష్ణీం లంఘనయోరపి.	జోషం—సుఖము, కొనియాడుట, ఊఱకుండుట, దాటుట.
తూష్ణీకాం తు స్మృతం మౌనే మౌనశీలే త్వనవ్యయం,	తూష్ణీకాం—ఊఱకుండుట, (త్రి) ఊరకయుండు స్వభావముగలది
తద్దినం దినమధ్యే స్యాత్తద్దినం ప్రతివాసరే. ౫౦.	తద్దినం—మధ్యందినము, ప్రతిదినము.
అభీక్ష్ణం ముహురర్థాంతే శీఘ్రప్రకర్షయోరపి,	అభీక్ష్ణం—పలుమాఱు, ఎల్లప్పుడు, శీఘ్రము, ఉత్కర్షము,
ఇదానీం వాక్యభూషాయాం సంప్రత్యర్థే చ వర్తతే.	ఇదానీం—వాక్యభూషణము, (ఊతపదము) ఇప్పుడు.
కథం ప్రశ్నే సంభ్రమే చ ప్రకారార్థే చ సంభవే,	కథం—అడుగుట, వేగిరపాటు, ఇట్లు, పుట్టుక
కిము సంభావనాయాం స్యాద్విమర్శే చ కిము స్మృతం. ౫౧.	కిము—ఊహ, విమర్శించుట.
భృశం ప్రకర్షే చాత్యర్థేఽ	భృశం—ఉత్కర్ష, మిక్కిలి.
వశ్యం నిత్యప్రయత్నయోః,	అవశ్యం—శాశ్వతము, ప్రయత్నము.

అథ యాంతవర్ణః. | యాంతవర్ణము.

అయి ప్రశ్నానునయయోః అయి—అడుగుట, వేడికొనుట.
సమయాంతికమధ్యయోః. సమయా—సమీపము, మధ్యము.
అయే క్రోధే విషాదే చ సంభ్రమే స్మరణేఽపి చ, అయే—కోపము,దుఃఖము, వేగిరపాటు, స్మరించుట.

అథ రాంతవర్ణః. | రాంతవర్ణము.

ప్ర ప్రకర్షే గతాద్యర్థే ప్ర—(ఉప) ఉత్కర్షము, గమనము మొదలగునవి.
దుస్స్యాత్కష్టనిషేధయోః. దుర్—దుఃఖము, నిషేధము.
పునరప్రథమే భేదే పునః—రెండవసారి, విశేషము.
స్వస్స్వర్గపరలోకయోః, స్వర్—స్వర్గము, ఉత్తరలోకము.
పరా విమోక్షప్రాధాన్యప్రతిలోమ్యేషు వర్తతే. ౫౫. ఆభిముఖ్యభృశార్థే చ విక్రమే చ గతౌ వధే, పరా—విడుచుట, ముఖ్యము, విపరీతము, ఎదురుపడుట, మిక్కిలి, పరాక్రమము, గమనము, చంపుట.
పురా పురాణే నికటప్రబంధాతీతభావిషు. ౫౬. పురా—ప్రాచీనము, సమీపము, వాక్యరచనము, అతిక్రమించినది, రాఁబోవునది.
పరిస్స్యాత్సర్వతోభావే వర్జనే లక్షణాదిషు, పూజాలింగనవీప్సాసు భూషణే వ్యాధిశోకయోః. ౫౭. దోషాఖ్యానేఽప్యుపరమే వ్యాప్తౌ నివసనేఽపి చ, పరి—అంతటనుండుట, విడిచిపెట్టుట, చిహ్నము మొదలగునవి, పూజ, కౌగిలింత, వ్యాపనేచ్ఛ, అలంకారము, రోగము, దుఃఖము, దోషమును జెప్పుట, విరమించుట, వ్యాపన, నివసించుట.
ప్రాదుః ప్రాకాశ్యవృత్తౌ స్యాజ్జన్మసంభావ్యయోరపి. ప్రాదుః—(సీ) ప్రకాశించుట, వ్యాపారము, పుట్టుక, కాఁదగినది.
నిర్నిశ్చయే క్రాంతాద్యర్థే నిర్నిశ్శేషనిషేధయోః నిర్—నిశ్చయము, అతిక్రమించుట, మొదలగునవి, సమగ్రము, నిషేధిం

	చుట.
అంతర్మధ్యే తథా ప్రాంతే స్వీకారార్థేఽపి దృశ్యతే.	అంతః—మధ్యము, సమీపము, స్వీకరించుట.
ఊర్యురర్యూరరీత్యేతే విస్తారేఽంగీకృతౌ త్రయః,	ఊరీ, ఉరరీ, ఊరరీ } విస్తారము, అంగీకారము.
అంతరాపి వినార్థే స్యాన్మధ్యార్థనికటార్థయోః.	అంతరా—పాయుట, మధ్యము, సమీపము.

అథ లాంత వర్ణః. — లాంతవర్ణము.

కిలశబ్దస్తు వార్తాయాం సంభావ్యానునయార్థయోః,	కిల—వార్త, ఊహింపఁదగినది, వేఁడికొనుట.
ఖలు స్యాద్వాక్యభూషాయాం జిజ్ఞాసాదౌ చ సాంత్వనే. ౬౧. నిషేధనేఽపి వీప్సాయాం ఖలు మానే చ కీర్తితం	ఖలు—వాక్యాలంకారము, తెలియఁగోరుట, ఓదార్చుట, వలదనుట, వ్యాపనేచ్ఛ, గర్వోక్తి.

అథ వాంత వర్ణః. — వాంతవర్ణము.

అవాలంబనవిజ్ఞానవియోగవ్యాప్తిశుద్ధిషు. ౬౨. ఈషదర్థే పరిభవేఽ	అవ—ఆధారము, తెలివి, భేదము, వ్యాపించుట, పరిశుద్ధి, ఇంచుక, తిరస్కారము.
ప్యేవౌపమ్యేఽవధారణే,	ఏవ—సాదృశ్యము, నిశ్చయము.

అథ షాంత వర్ణః. — షాంతవర్ణము.

ఉషా రాత్రౌ తదంతే స్యాదత్రానవ్యయమప్యుషా.	ఉషా—రాత్రి, ప్రాతఃకాలము, (సీ)

దోషా రాత్రిముఖే రాత్రా దోషా—సాయంకాలము, రాత్రి, (స్త్రీ).
వత్రా నవ్యయమప్యసౌ,
నికషా త్వంతికే మధ్యే నికషా—సమీపము, మధ్యము, (స్త్రీ)
రక్షో౽oబాయాం త్వన రాక్షసులతల్లి,
వ్యయం. ౬౪.

అథ సాంతవర్ణః. సాంతవర్ణము.

సు పూజాయాం భృశార్థాను సు—(ఉప) పూజ, మిక్కిలి, అంగీకార
మతికృచ్ఛ్రసమృద్ధిషు, ము, కష్టము, సంపూర్ణము.
పురతః ప్రథమే చాగ్రే౽ పురతః—మొదలు, ముందు.
ప్యగ్రతః ప్రథమాగ్రయోః. అగ్రతః—మొదలు, చివర.
పురో౽గ్రే ప్రథమే చ స్యా పురః—ఎదుట, మొదలు.
దంజసా తత్త్వతూర్ణయోః, అంజసా—నిజము, శీఘ్రము.
అభితశ్శీఘ్రసాకల్య సమ్ముఖో అభితః—వేగము, సంపూర్ణము, ఎదురు,
భయతో౽న్తికే. ౬౬. రెండువైపులు, సమీపము.
భూయః పునఃపునః ఖ్యాతం భూయః—పలుమాఱు, (త్రి) విస్తారము.
భూతార్థే త్వనవ్యయం,
నిర్నిశ్చయే నిషేధే చ సాక నిస్—నిశ్చయము, నిషేధము, అంతయు,
ల్యాతీతయోరపి. ౬౭. గడచినది.
తిరో౽న్తర్ధా తిర్యగర్థే తిరః—అదృశ్యము, అడ్డము.
మిథో౽న్యోన్యం మిథో మిథః—పరస్పరము, ఏకాంతము.
రహః,
పూర్వేద్యురిష్యతే ప్రాతః పూర్వేద్యుః—ప్రాతఃకాలము, నిన్నటి
పూర్వేద్యుః పూర్వవా రోజు.
సరే. ౬౮.
శనైశ్శనైశ్చరే స్వైరే శనైః—శనిగ్రహము, మెల్లన.
నీచైః స్వైరాల్పయోర్మతం, నీచైః—మెల్లన, కొంచెము.

అథ హాంతవర్ణః.	హాంతవర్ణము.
హ స్యాత్సంబోధనే పాద పూరణేఽనవ్యయం శివే.	హ—పిలుచుట, పాదపూరణము, (పు) శివుఁడు.
హా విషాదే చ శోకే చ దుఃఖార్థేఽపి చ కథ్యతే,	హా—కష్టము, దుఃఖము, పీడ.
హి పాదపూరణే హేతౌ విశేషేఽప్యవధారణే.	హి—పాద పూరణము, కారణము, భేదము, నిశ్చయము.
హీ దుఃఖహేతావుద్దిష్టో హీ విస్మయవిషాదయోః,	హీ—శోక కారణము, ఆశ్చర్యము, ఖేదము.
హాహా దుఃఖే హూహూ హర్షే గంధర్వేఽమూత్వనవ్యయౌ. ౭౧.	హాహా, హూహూ (వరుసగా) దుఃఖము, సంతోషము, (పు) గంధర్వులు.
హేహై వ్యస్తౌ సమస్తౌ చ హూతిసంబోధనార్థయోః,	హే, హై, హేహై పిలుచుట, సంబోధన వాచకము.
హో వహా చైవమంవిధౌ జ్ఞేయౌ సంబుద్ధ్యాహ్వానయోరపి. ౭౨.	హో, వహా, హోవహా—సంబోధనవాచకము, పిలుచుట.
సహ సాకల్య సాదృశ్యయౌగపద్యసమృద్ధిషు, విద్యమానే చ సంబంధే సహ శబ్దః ప్రకీర్తితః. ౭౩.	సహ—సర్వము, సామ్యము, ఒక్కమారు, సంపూర్ణము, ఉండుట, సంబంధము.
అహోధిగర్థే శోకే చ కరుణార్థవిషాదయోః,	అహో—నింద, శోకము, దయ, ఖేదము.
అహో ఉతాహో ద్వావేతౌ పరిప్రశ్నవిచారయోః.	అహో, ఉతాహో ప్రశ్నించుట, విచారించుట.
అహ శబ్దో నియోగార్థే క్షేపార్థేఽపి నిగద్యతే,	అహ—ఆజ్ఞ, త్రోసివేయుట.

అథ క్షాంతవర్ణః.

క్షాంతవర్ణము.

మంక్షు శీఘ్రే భృశార్థే చ తత్త్వార్థే చ క్వచిన్మతం.

మంక్షు—వేగము, మిక్కిలి, నిశ్చయము.

గద్య. ఇతి శ్రీమత్సకలవైద్యరాజచక్రముక్తాశేఖరస్య గద్యపద్య
విద్యానిధేః శ్రీమహేశ్వరస్యకృతౌ
విశ్వప్రకాశేఽనేకార్థాన్వయ
పరిచ్ఛేదో ద్వితీయః.

ఇట్లు విశ్వప్రకాశమునందలి యనేకార్థాన్వయములుగల
ద్వితీయపరిచ్ఛేదము ముగిసినది.

విశ్వకోశము సంపూర్ణము.

విశ్వకోశస్థ పద సూచికా.

సంస్కృతగ్రంథములు.

కావ్యములు, నాటకములు.

	ప్రతి 1-కి రు.	అ.
ఉత్తరరామచరిత్రము, సవ్యాఖ్యానము	1	0
ఋతుసంహారము, సాంధ్రటీక	0	8
కుమారసంభవము, సవ్యాఖ్యానము	0	14
,, ఆంధ్రటీకాతాత్పర్యసహితము	1	8
[illegible], చక్కనిప్రతి	1	8
[illegible]విందము, (అష్టపది)	1	4
దశకుమారచరిత్రము, చక్కనికూర్పు	0	12
నైషధము, సవ్యాఖ్యానము, 9 సర్గలు	1	0
పుష్పబాణవిలాసము, సటీక	0	4
పంచబాణవిజయము, చక్కనికూర్పు	0	4
ప్రహసనము	0	4
సంస్కృత (నాగరిలిపి), బాలశిక్ష	0	3
బిల్హణచరిత్ర, సాంధ్రటీక	0	8
భర్తృహరి సుభాషితము, అట్టబైండు	0	14
,, వ్యాఖ్యాన ప్రతిపదాంధ్రటీకాపద్యతాత్పర్యసహితము	2	0
భాషామంజరి, సటీక, చక్కనికూర్పు	0	4
భారవి, సవ్యాఖ్యానము, 9 సర్గలు	0	12
భారతచంపు, సవ్యాఖ్యానము, నూతనముద్రితము	2	0
భోజచరిత్ర, ఆంధ్రటీకాతాత్పర్యము	1	8
మణిమంజరీభేదిని, రామయోగీంద్రవిరచితము	0	6
రామాయణచంపు, సవ్యాఖ్యానము	2	0
మాఘము, సవ్యాఖ్యానము 6 సర్గలు	1	0
,, 3 సర్గలు, సంస్కృతాంధ్రవ్యాఖ్యానము	2	0
మేఘసందేశము, సవ్యాఖ్యానము	0	6
,, ఆంధ్రటీకాతాత్పర్యసహితము	0	12
రఘువంశము, 10 సర్గలు, సవ్యాఖ్యానము	1	0
రఘువంశము, 6 సర్గలు, సటీక, మేలుప్రతి	5	0
రూపావతి	0	1

	ప్రతి 1-కి రు.	అ.
విశ్వగుణాదర్శము, మేలుప్రతి	0	12
వసంతతిలకభాణము, చక్కనికూర్పు	0	4
విలాపతరంగిణీ	0	2
విక్రమార్కచరిత్రము, సటీక	1	0
శాకుంతలనాటకము, సవ్యాఖ్యానము	1	8
శివకంఠమాలిక, సటీక	0	3
హంససందేశము, సవ్యాఖ్యానము	0	5
హితోపదేశము	0	8

వ్యాకరణము, అలంకారము.

అథర్వణకారికావళీ	1	0
కావ్యప్రకాశిక, సవ్యాఖ్యానము	3	8
చంద్రాలోకము, సటీక	0	8
తిఙన్తమంజరీ, ధాతుమంజరీ	0	4
తర్కసంగ్రహము, సవ్యాఖ్యానము	1	0
ప్రతాపరుద్రీయము, మేలుప్రతి	1	12
కవిరాక్షసీయము, సటీక	0	12
లఘుకౌముది, సటిప్పణము	0	12
శబ్దమంజరి, శుద్ధప్రతి	0	3
డిటో ఉత్తమప్రతి	0	4
డిటో (నాగరిలిపి) చిన్నసైజు	0	6

నిఘంటువులు.

త్రికాండశేషము, సటీకము	1	12
విశ్వకోశము ,,	2	8
మేదినీకోశము ,,	4	0
హారావళి ,,	0	12
అమరము, మూలము	0	8
అమరము, సటీక	1	0
,, మేలుకాగితములు	1	12
ధనంజయనిఘంటువు	0	12
నానార్థరత్నమాల	1	0
గురుబాలప్రబోధిక, చక్కనిప్రతి	4	0

ఇవి మొదలగు సంస్కృతాంధ్రగ్రంథములు అనేకములు మావద్ద దొరకును.

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్,

292, ఎస్ప్లనేడ్, చెన్నపురి.